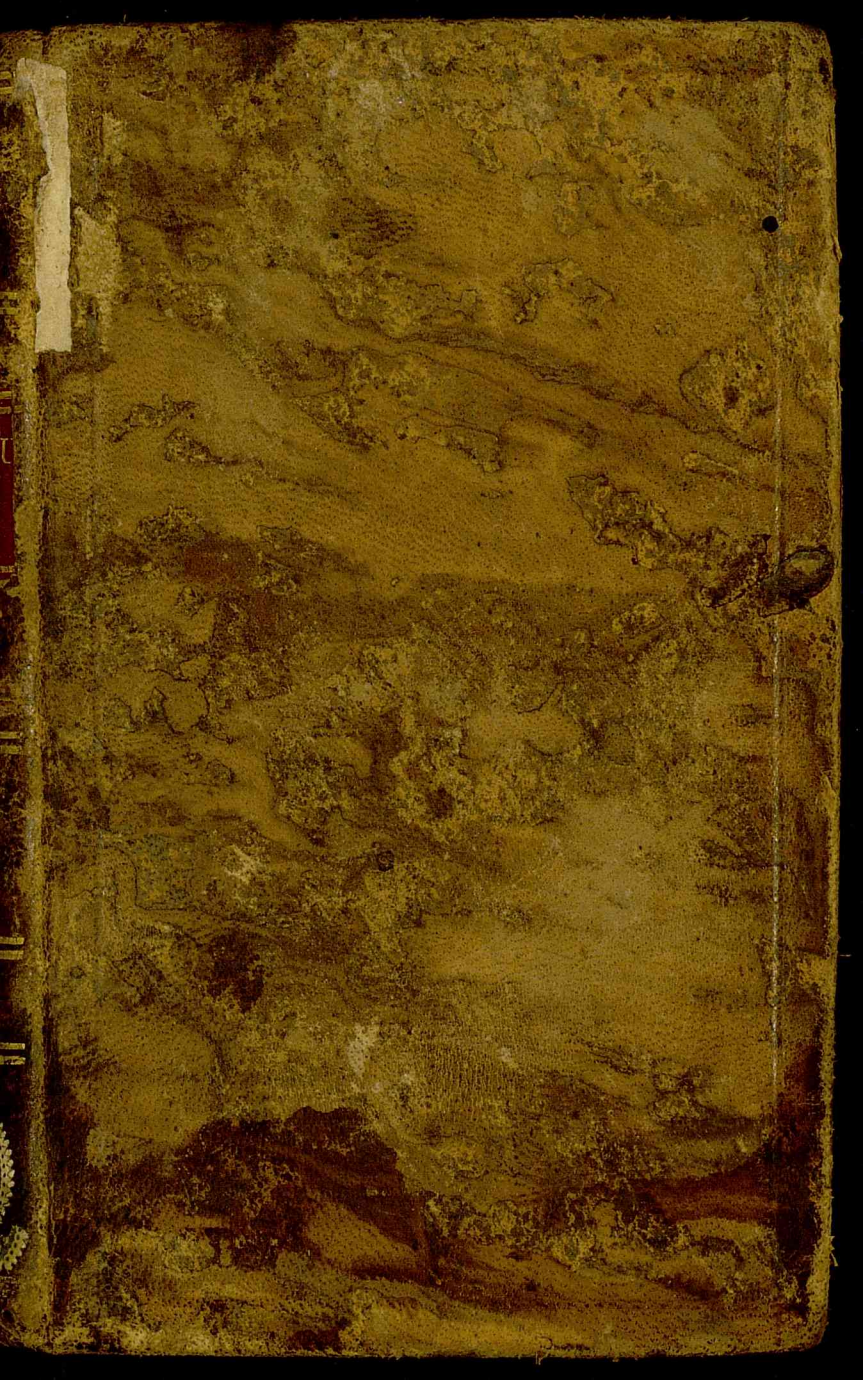
CHRISTIANORU

DOCMATA

A
38
409

3
6-239

Biblioteca Universitaria
GRANADA
Sala B
Estante 34
Tabla
Número 148

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
Sala: A
Estante: 38
Numero: 409

1010 7-10.

i 11809073

R-16474

PROMPTVARIVM CATHOLICVM;

AD INSTRVCTIONEM CONCIONATORVM contra hæreticos nostri temporis, super omnia Euangelia totius anni, tam Dominicalia, quàm de Festis Sanctorum.

In quo inueniet concionator, vnde ex litera Euangelica, vel pleraſque hæreſes aptè refutet, vel contra hæreticorum hodie fraudes, & mendacia, fidem Catholicam, prætextu Euangelij, plauſibiliter ab illis impugnatam ſolidè defendat.

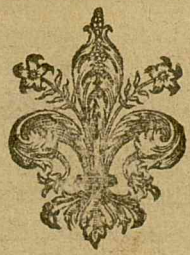
Pars prima Dominicalis.

Auctore THOMA STAPLETONO *Anglo, S. Theologiæ Doctore.*

Additus eſt Index rerum copioſiſſimus.

Auguſtinus enarrat. in Pſal. 36.

Tanto magis debemus commemorare vanitatem hæreticorum, quanto magis quærimus ſalutem eorum.

LVGDVNI,

APVD HORATIVM CARDON.

M. DCI.

De Lconsto de Carm.ta des calcos de Grada

Del convento de Carmelitas descalzos de Sa

AMPLISSIMO OMNIQVE VIRTVTVM

Heroicarum genere celeberrimo Antistiti, R. D. Ioanni Sarrãzino ad D. Vedastum Atrebatensem Abbati dignissimo, & Maiestati suæ Catholicæ in Status Belgici intimo Senatu Consiliario prudentissimo, Thomas Stapletonus veram, & perpetuam fœlicitatem precatur.

QVOD ad maiorem Dei gloriam, ac veritatis orthodoxę cõtra modernos eius hostes infensissimos, nostræ ætatis hæreticos, illustriorẽ defensionẽ, & explicationem dilucidiorem, ad publicum (vt spero) Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ, Romanæ bonum atque honorem, in lucem nunc emitto *Promptuarium Catholicũ*, vt illud sub celeberrimo nomine tuo (Antistes grauissime, & prudentissime) prodiret, post aliud opusculum de tribus Thomis ante paucos hos dies eidem Amplis. nomini tuo dicatum, easdem iterum fores pulsaret, non vel importunitas aliqua mea, vel aliorũ celebrium amicorum penuria, sed nec continuata vel aucta potius quotidie tua in me merita effecerunt, verum, & ipsius argumenti ratio, & peculiaris quædam erga R.P.V. circa hoc Opus obliga-

tio, huc me compulerunt, & hoc à me quasi debitum exegerunt. Quæ enim ad hæreticorum impietates pro cõcione refellendas, fraudes populo aperiendas, calumnias palam abstergendas elaboraui, quæ ad sanctæ fidei nostrę defensionem, robur, & cõmendationem in publicum dedi, quæ formãdis vel certè iuuãdis verbi Dei cõcionatoribus annotaui, & collegi, cui demum Antistiti Ecclesiastico, (& certè Ecclesiasticis potissimum debentur, quæ Ecclesiæ dogmata pertractãtur) aptiùs consecrari, sub cuius nomine auspicatiùs prodire, quo titulo illustrius cõmendari potuerunt, quàm eius Antistitis, cuius in profligandis tota Artesia hæreticis, in restauranda in hoc Belgio fide Catholica, & orthodoxa, tum olim labor, industria, prudentia enituit, totíque Belgio conspicua à Reg. Cath. Mai. amplissimè est honorata, tum hodie vsque zelus, studium, ardor admirabilis multis argumentis eluceſcit? Quorum, vt cætera taceã, præclarum illud ciuici seminarij opus à R. P. V. multis iam ad id ingenti ære comparatis ædibus, maioribus adhuc dilatandũ spatiis, magno animo cœptum multíque superatis difficultatibus omnino destinatum, consiliorum vestrorum conscíis ac ciuibus manifestum hoc, & perspicuum facit, posteritati verò (Deo dante) ad perpetuam nominis vestri gloriam, ad incredibile vrbis Atrebatensis bonum adeóq; totius Artesiæ (quæ ex illa quasi metropoli, sua vel ornamenta capit vel detrimenta) ingentem fœlicitatẽ, illustrius adhuc loquetur. Enimuerò labores literarij contra hæreticos susceptí, eos potissimũ patronos.

&

& aptissimè sibi asciscũt ac deligunt, quos ipsis hæreticis infensos esse eorum auctores cognoscũt, quos fidei Catholicæ propugnatores acerrimos animaduerterũt. Talem ab annis iã multis. R. P. V. quum esse cognouerim, armariũ hoc nostrum, vnde ad feriendos hæreticos tela tam multa, nec opinor obtusa depromi queant, eius certè nomini libentissimè dicaui. Huc accedit & ad hunc laborem, etsi non auctor, vt susciperetur, at maximus certè instigator, vt susceptus absolueretur, tùm verbis tùm literis tua mihi R. P. extitit. Ad cuius rei compendiũ, totum. Opus à suis religiosis pulchrè, & nitidè describi (quia mihi amanuẽsis copia defuit) perhumaniter erga me, piè, & religiosè erga causam communem R. P. V. fecit. Sed, & vt ab hoc typographo typis pulchrioribus. & accuratè euulgaretur, studiosè procurauit. Quæ ego omnia nõ tam ideò commemoro (quãquam, & ideò quoque) vt R. P. V. minus miretur hoc alterum Opus nostrum tam breui temporis interuallo sub vestro nomine in publicũ emitti, quàm vt Lector intelligat, quam præclarè de Catholica religione, atque adeò de hoc labore nostro R. P. V. merita sit. Certè ardens hic orthodoxæ solius religionis zelus, aduersæ odiũ, quo pectus vestrũ admirabiliter flagrat, fecit quoque, vt gentis nostræ doctos ac nobiles viros eiusdem religionis causa extorres, singulari beneuolentia complectatur, ad se venientes omni humanitate excipiat, fauore prosequatur, & ab aliquot hisce annis aliquem semper domesticũ Anglũ in amplissima sua familia aluerit. Vt id R. P. V. hoc loco ac dignitate

cõstituta faceret, sola profectò causæ ob quã exulam⁹ cõsideratio, sola diuinæ religionis tenera dilectio effecit. Hanc ego pietatẽ vestrã, vt colo atq; suspicio, sic iterata ac noui laboris dedicatione quãtũ in me erat: honorare volui. Sed, & illud mihi maximè cõsentaneũ videbatur, vt qui exiguum libellũ nostrũ de tribus Thomis ad voluptatẽ magis (piam tamẽ illã atque salubrẽ) quàm ad ingentem aliquã vtilitatem cõparatũ, ambabus vlnis cõplexus, & beneuolentissimè prosequutus fueris, maiori hoc opere, & ad publicã vtilitatẽ in causa grauissima destinato, honorari quoq; publicè deberes. Accipe igitur Antistes dignissime, ea qua soles doctorũ omnium pios maximè labores, animi alacritate Promptuariũ hoc nostrũ Catholicũ: & pij ac docti Concionatores omnes qui se his vigiliis nostris, vel iuuari, vel delectari senserint, aut alius quiuis huius operis lector (cui Catholicus modò fuerit, variã quoq; vtilitatẽ hic liber adferre poterit, vt altera nostra ad lectorem præfatio ostendit) R.P.V. id magnã ex parte acceptũ ferant, cuius auctoritate opus prodit, & sedula adhortatione acceleratũ fuit, & singulari studio ac beneuolẽtia in hac cõmodissima forma, & typis elegantioribus excusum est. Deum ex animo precor, vt R.P.V. tantũ bonarum literarũ Mecœnatem, & piorum laborũ tam studiosum fautorẽ, Ecclesiæ suæ huic Belgio, & nobis quàm diutissimè incolumem ac florẽtem conseruet. Duaci apud S. Amatum 15. Calend. Augusti, 1588.

Ampliss. D. & R.P.V. & studiosissimus:

THOMAS STAPLETONVS.

SCRIPTVRÆ EVANGELICÆ QVÆ IN HOC PROMPTVARIO CATHOLICO, PER singulas Dominicas, & festa per annum contra hæreticos ex proposito tractantur.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

TVnc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. Luc. 21.

Dominica 2. Aduentus.

Quid existis in desertum videre? Hominem mollibus vestitum. Matt. 11.

Dominica 3. Aduentus.

Ego baptizo vos in aqua. Ioan. 1.

Dominica 4. Aduentus.

Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Luc. 1.

Dominica infra Octauas Natalis Domini.

Et ecce positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum in Israël: & in signum cui contradicetur. Luc. 2.

Et erat Anna prophetissa, & hæc vidua, &c. quæ non discedebat de templo, ieiuniis, & obsecrationibus seruiens die ac nocte.

Dominica 1. post Epiphaniam.

Ibant parentes eius per omnes annos in Hierusalem in die solemni Paschæ. Luc. 2.

Ascendentibus illis secundum cõsuetudinem festi.
Fili quid fecisti nobis sic? Pater tuus & ego dolentes quærebamus te.
Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quòd in iis quæ Patris mei sunt oportet me esse?
At illi non intellexerunt verbum.

Dominica 2. post Epiphaniam.

Ioan. 2. *Dicit mater Iesu ad eum. Vinum non habent. Dicit ei Iesus.*
Quid mihi & tibi est mulier?
Haurite nunc & ferte Architriclino.

Dominica 3. post Epiphaniam.

Matth. 8. *Vade & ostende te sacerdotibus, & offer munus tuum quod præcepit Moyses in testimoniũ illis.*
Ostende te sacerdotibus.

Dominica 4. post Epiphaniam.

Matth. 8. *Quid timidi estis modicæ fidei?*

Dominica 5. post Epiphaniam.

Matt. 13. *Inimicus homo superseminauit zizania.*
Sinite vtraque crescere vsque ad messem.
Ne fortè eradicetis & triticum.

Dominica 6. post Epiphaniam.

Matt. 13. *Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.*

Dominica Septuagesimæ.

Matt. 20. *Conduxit operarios in vineam suam.*
Voca operarios, & redde illis mercedem.

Dominica Sexagesimæ.

Lucæ 8. *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant & audientes non intelligant.*
Semen est verbum Dei.

Domi

Dominica Quadrageſimæ.

Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam. Lucæ 18.

Fides tua te ſaluum fecit.

Dominica 1. Quadrageſimæ.

Dum ieiunaſſet 40. diebus, & 40. noctibus, poſtea eſuriit. Matt. 4.

Si filius Dei es, mitte te deorſum.

Scriptum eſt enim: Angelis ſuis mandauit de te, &c.

Dominica 2. Quadrageſimæ.

Hic eſt Filius meus dilectus, Ipſum audite. Matt. 17.

Dominica 3. Quadrageſimæ.

In Beelzebub principe Dæmoniorũ eiicit dæmonia. Lucæ 11.

Dominica 4. Quadrageſimæ.

Accepit Ieſus panes, & quum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Ioan. 6.

Dominica Paſſionis.

Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos nõ auditis, quia ex Deo non eſtis. Ioan. 8.

Nónne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & Dæmonium habes?

Si quis ſermonem meum ſeruauerit, mortem non videbit in æternum.

Dixerunt ergo: Nunc cognouimus, quia dæmonium habes.

Si ergo glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt.

Dixerunt Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nõdum habes, & Abraham vidiſti.

Dominica palmarum ante benedictionem ramorum.

Et poſuerunt veſtimenta ſua in via, & præciderũt ramos de arboribus, & ſtrauerunt in via, &c. Matt. 21.

Turbæ clamabant. Osanna filio Dauid. Osanna in altissimis.

Dominica Paschæ.

Mar. 16. *Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.*
De feria 2. & 3. Paschæ vide inter festa par. 2.

Dominica in Albis.

Ioan. 21. *Cùm serò esset, & fores essent clausæ, venit Iesus.*
Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum.
Quorum remiseritis peccata, remittentur eis.

Dominica 2. post Pascha.

Ioan. 10. *Erit vnus pastor, & vnum ouile.*

Dominica 3. post Pascha.

Ioan. 16. *Quia vado ad Patrem.*

Dominica 4. post Pascha.

Ioan. 16. *Adhuc habeo multa vobis dicere, quæ non potestis portare modò.*
Quum autem venerit ille Spiritus veritatis.
Docebit vos omnem veritatem.

Dominica 5. post Pascha.

Ioan. 16. *Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.*
Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis.

Dominica 6. post Pascha.

Ioan. 15. *Ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis de me.*
Quia ab initio mecum estis.

Dominica Pentecostes.

Ioan. 14. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & Pater meus diligit eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*
Quũ venerit Spiritus veritatis: ille docebit vos omnia, & suggeret vobis omnia quæcũq; dixero vobis.

De

De feria secunda, & tertia Pentecostes vide inter Festa.par.2.

Dominica SS. Trinitatis.

Docete omnes gentes. Matt.28.
Docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis.
Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Luc.14.

Dominica 2.post Pentecosten.

Compelle eos. Luc.15.

Dominica 3.post Pentecosten.

Gaudium erit coram Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente. Luc.5.

Dominica 4.post Pentecosten.

Ascendens in vnam nauem, quæ erat Simonis.
Dixit ad Simonem, Duc in altum.
Concluserunt piscium multitudinem copiosam.
Ex hoc eris homines capiens.

Dominica 5. post Pentecosten.

Nisi iustitia vestra abundauerit plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum: Matth.5.
Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

Dominica 6. post Pentecosten.

Et habebant piscículos paucos, & ipsos benedixit. Matth. 8.

Dominica 7. post Pentecosten.

Attendite vobis à falsis prophetis, Matth.7.
Qui veniunt ad vos.
In vestimentis ouium, Intus autem sunt lupi rapaces.

Ex

Ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Nunquid colligunt ex spinis vuas, aut ex tribulis ficus?

Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.

Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.

Dominica 8. post Pentecosten.

Luc. 6. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Dominica 9. post Pentecosten.

Luc. 19. *Domus mea domus orationis vocabitur.*

Domus orationis vocabitur.

Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

Dominica 10 post Pentecosten.

Luc. 18. *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus.*

Ieiuno bis in sabbato.

Descendit hic iustificatus ab illo in domum suam.

Percutiebat pectus suum.

Dominica 11. post Pentecosten.

Marc. 7. *Apprehendens eum (mutum, & surdum) de turba seorsim, misit digitos suos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & suspiciens in cœlum ingemuit, & ait illi, Epheta.*

Dominica 12. post Pentecosten.

Luc. 10. *Magister quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est, &c. Hoc fac, & viues.*

Curam

Curam illius habe, & quodcumque supererogaueris ego quum rediero, reddam tibi.

Dominica 13. post Pentecosten.

Ite, ostendite vos sacerdotibus. Luc. 17.

Dominica 14. post Pentecosten.

Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius. Matth. 6.

Dominica 15. post Pentecosten.

Quum appropinquaret portæ, ecce defunctus efferebatur, & turba ciuitatis multa cum illa. Luc. 7.

Dominica 16. post Pentecosten.

Quum intraret Iesus domum cuiusdam principis Phariſæorum: ſabbato mãducare panem, & ipſi obſeruabant eum. Luc. 14.

Dominica 17. post Pentecosten.

In his duobus mandatis vniuersa lex pendet & prophetæ. Matt. 22.

Dominica 18. post Pentecosten.

Et videns Iesus fidem illorum dixit paralytico, Matth. 9.
Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.
Videns fidem illorum.
Vt sciatis quia filius hominis habet potestatem remittendi peccata super terram.

Dominica 19. post Pentecosten.

Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem. Matt. 22.

Dominica 20. post Pentecosten.

Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat, Ioan. 4.
&c. & credidit ipse domus eius tota.

Dominica 21. post Pentecosten.

Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Matt. 18.

Domi

Dominica 22. post Pentecosten.

Matt. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo.*

Dominica 23. post Pentecosten.

Matth. 9. *Ecce princeps vnus accessit, & adorauit eum. Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero.*

Dominica 24. post Pentecosten.

Matt. 24. *Tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere.*
Si dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

EVANGELICI TEXTVS IN Festis Christi, & Sanctorum.

In die S. Andreæ Apostoli.

Matth. 4. *Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.*

In die S. Thomæ Apostoli.

Ioan. 20. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.*

In die Natalis Domini.

Luc. 2. *Pax hominibus bonæ voluntatis.*

In die S. Stephani.

Matt. 23. *Quoties volui congregare filios suos sicut Gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti.*

In die S. Ioannis.

Ioan. 12. *Hic est discipulus quem diligebat Iesus.*
Quum senueris, extendes manus tuas, & cinget te alius, & ducet quò non voles.

In die SS. Innocentum.

Matth. 2. *Herodes iratus occidit multos pueros in Bethlehem.*

In die Circuncisionis Domini.

Luc. 2. *Et vocatum est nomen eius, Iesus.*

In

In die Epiphaniæ.

Venimus adorare eum cum muneribus. Matth. 2.
Magi venerunt ab oriente Hierosolymam.
Et procidentes adorauerunt eum.

In die Purificationis B. Virginis.

Et postquam impleti sunt dies purgationis eius se- Luc. 2.
cundum legem Moysi, tulerunt eum in Hierusa-
lem vt sisterent eum Domino.

In die S. Matthiæ Apostoli.

Confiteor tibi pater, &c. quia abscondisti hæc à sa- Matt. 11.
pientibus, & prudentibus, & reuelasti ea par-
uulis.

In die Annunciationis B. Virginis.

Aue gratia plena, Dominus tecum. Benedicta tu Luc. 1.
in mulieribus.
Quomodo mihi fiet istud, quoniam virum non co-
gnosco?

Feria 2. Paschæ.

Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in Luc. 24.
gloriam suam.
Cognouerunt eum in fractione panis.

Feria 3. Paschæ.

Tunc aperuit illis sensum vt intelligerent Scriptu- Luc. 24.
ras,
Et prædicari in nomine eius pœnitentiam & re-
missionem peccatorum per omnes gentes, inci-
pientibus ab Hierusalem.

In die S. Marci.

Orate Dominum messis, vt mittat operarios in mes- Luc. 10.
sem suam.

In die SS. Philippi, & Iacobi Apo-
stolorum.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Ioan. 14.

Tanto

Tanto tẽpore vobiscum sum, & non cognouistis me.
Nemo venit ad Patrem nisi per me.

In Inuentione S. Crucis.

Ioan. 3. *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita oportet exaltari Filium hominis.*

In die Ascensionis Dominicæ.

Marc. 14. *Exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia iis, qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.*
Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit.
Dominus Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in cœlum.

Feria 2. Pentecostes.

Ioan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret, vt omnis, qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.*

Feria 3. Pentecostes.

Ioan. 10. *Qui intrat per ostium, Pastor est ouium.*
Alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo.
Fur nõ venit, nisi, vt furetur, & mactet, & perdat.

In die venerabilis Sacramenti.

Ioan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè potus.*

In die S. Ioannis Baptistæ.

Luc. 2. *Ioannes est nomen eius.*
Quis putas puer iste erit?

In die SS. Apostolorum Petri, & Pauli.

Matt. 18. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.*
Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.
Tibi dabo claues regni cœlorum.

In die

In die Visitationis B. Virginis.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Luc. 1.

In festo S. Magdalenæ.

Stans retrò secùs pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Luc. 7.

Fides tua te saluam fecit.

In die S. Iacobi Apostoli. Matt. 20

Sedere ad dexteram, vel ad sinistram meam non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.

In festo Assumptionis B. Virginis. Luc. 10.

Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

In festo S. Bartholomæi Apostoli. Luc. 6.

Vocauit Discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis, quos, & Apostolos nominauit.

In Natiuitate B. Virginis. Matth. 1

Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus.

In festo S. Matthæi Apostoli. Matt. 9.

Misericordiam volo, & non sacrificium.

In festo S. Michaëlis Archangeli. Mat. 18.

Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est.

In festo Sanctorum Simonis, & Iudæ Apostolorum. Ioan. 15.

Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt.

In festo omnium Sanctorum. Matt. 5.

Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

DVAS esse prædicationis Euangelicæ partes docere, & exhortari, tùm salutis ratio docet, quæ in fide per dilectionem operante quasi tota consistit, tùm Apostolus satis clarè expressit sic ad Timothæum scribens. *Hæc præcipe, & doce*: iubénsque *attendere lectioni, exhortationi doctrinæ.* Et iterum paulo pòst. *Hæc doce, & exhortare.* Præcipiuntur enim, & exhortatione traduntur quæ ad mores pertinent. Docentur quæ ad fidem spectant: vt hæc Pauli verba Chrysostomus exposuit. Nec alia fortè ob causam quum inter charismata Ecclesiæ distinctè Paulus posuisset, *quosdã Apostolos, quosdam Prophetas, alios vero Euãgelistas*, subiunxit non iam disiunctim, sed coniunctim, *alios autem Pastores, & Doctores*: quàm, vt ostenderet vnius eiusdémque officij duas esse functiones: pascere, & docere: pascere in iis quæ operi mandata erant: docere in iis quæ credenda. Porrò ex duabus hisce partibus potiorem esse doctrinam, non obscurè idem Apostolus tradidit, quum propter duplicem hanc functionem *duplici honore dignos esse presbyteros* scribat, qui

1. Tim. 4.

1. Tim. 6.

Homil. 13. in 4. ad Tim.

Ephes. 4.

qui bene præsunt, nóxque adiungat, *maximè autem qui laborant in verbo, & doctrina*. Certè vt fides recta est virtus maximè necessaria, & cæterarum omnium fundamentum, *sine qua Deo placere est impossibile*, sic huius explicationem prædicationis Euangelicæ partẽ esse maximè quoque necessariam dubitari non potest. Frustra enim cætera omnia addiscũtur, eo præterito, sine quo cætera non valent. Frustra de tecto imponendo cogitas, vbi fundamẽtum adhuc nullum est. Frustra caritatẽ, & cæteras virtutes doces, vbi fides adhuc, aut nulla, aut non recta tenetur. Sapienter Augustinus: *Ea ipsa opera quæ dicuntur ante fidem, quamuis videãtur hominibus laudabilia, ita mihi vidẽtur esse, vt magnæ vires, & cursus celerrimus præter viã*. Vt ergo inaniter, & ridiculè currit, qui extra viã currit, vt cassò labore nauigat qui nescit quo tendat, aut in saxa non in portum contendit: Vt frustra palmitem terræ mandas, plantas, irrigas, colis, cuius radix nulla est, sic irrito labore de bonis operibus sol licitus est, qui rectam fidem non tenet. Celebre fuit, & maxima laude dignũ opus, ꝙ Abraham iubente Deo filium suum immolandũ obtulit. At nullus fuisset eius operis fructus nisi in fide factum fuisset. *Magnũ opus* (ait Aug.) *sed ex fide. Laudo superædificationẽ operis, sed video fideifũdamentũ. Laudo fructũ boni operis, sed in fide agnosco radicẽ. Si enim hoc præter rectã fidẽ faceret, nihil illi prodesset qualecunque illud opus esset*. Sed, & ideò hęreticorũ opera quę vidẽtur bona, nõ prorsus infidelium tantùm, nullũ apud Deum, vel gra-

2. Tim. 5.

Hebr. 11.

In præfat. enarrat. in Ps. 31.

Loco citato.

UNIVERSITARIA GRANADA

tiæ, vel meriti locum habent. Quod his verbis grauissimè scripsit Augustinus, *Extra Ecclesiæ vnitatem quicquid operãtur hæretici, quamuis magna solertia, & diligẽtia fieri videatur, tamen nihil illis prodest aduersus irã Dei nõ magis quã telæ aranearum possunt defendere à frigore.* Hæc ille alludens ad illud Prophetæ: *Ouã aspidũ ruperunt, & telas araneæ texuerunt. Qui comederit de ouis eorũ morietur, & quod confotũ est erumpet in regulũ. Telæ eorum non erunt in vestimentũ, neque operientur operibus suis. Opera eorũ opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum.* Ouæ aspidũ sunt doctrinæ hæreticorũ, quæ à primis magistris posita, & à sectatorib. rupta, & cõfota, seu diligẽter exculta erumpunt in regulos, in serpẽtes, & basiliscos horrendorũ dogmatum. *Hæresis enim* (ait Augustinus) *quicquid animo errante cũ superbia, vel tumore cogitãdo imaginata fuerit, religionis nomine obseruat.* Hæc illorũ prima phantasmata ouæ aspidum sunt, quę dum sectatores fouẽt, & tractant, multa ex illis dogmatum portenta gignunt. Hodie ex ouis à Luthero positis nõ solùm ipsæ Lutheranorũ sectæ, sed multi alij aspides, & serpentes enati sunt, Zuingliani, Anabaptistæ, Memnonitæ, & aliæ sectæ, vt ex ipsis Lutheri verbis diligẽter annotauit, & collegit Fridericus Staphylus. Opera verò huiusmodi hominũ vtcumque in speciem laudabilia, sunt telæ aranearũ, in quibus magna adhibetur diligẽtia, vtilitas inuenitur nulla, & vel minimo scopæ impulsu dissolutæ pereũt. Opera omniũ extra fidem rectã, minimo diuinæ iustitiæ pulsu, &

Contra Parmen. l. 1. c. 3.

Esai. 59.

De vera religione cap. 38.

In apol. Par. 3.

su,& prima eius consideratione subuertuntur, & inutilia ostẽduntur,quia fundamẽto,& radice vitali carẽt, quæ fides est. Primus enim motus gratiæ in anima,vt Deo copuletur,id agit, vt credat Deo,iuxta illud Apostoli: *Accedẽtem ad Deum oportet credere.* Illa ergo Euangelicæ prædicationis pars,quæ rectam fidem docet,vt maximè est necessaria, ita prima atq; præcipua illic esse debet, vbi vel fides necdum suscepta est,vel acceptæ fidei naufragium factum est. Hebr.10.

OPERÆ PRETIVM igitur me facturum existimaui,& laborem nõ inutilem nauaturus, si per omnia totius anni Euãgelia tam in Dominicis quàm in festis Christi, & Sanctorum legi solita, materias hoc tempore cõtrouersas, prout textus ipse Euãgelij occasionem iustam daret,locis singulis annotarẽ, ipsáq; loca pertractarem. Existimaui enim in plerisque hodie prouinciis, vt in tota Germania superiore, in Gallia,in Anglia(vbi id faciẽdi facultatem diuina misericordia dabit)in hoc Belgio, atq; in Heluetia nõ modò expedire,sed,& prorsus necessarium esse,vt horum temporum cõtrouersiæ tractentur:siue ad Catholicorum consolationem,& corroborationem,siue ad hæreticorum,qui seu palã,seu occultè in illis grassantur locis,cõuersionem,aut certè vtilem,&necessariã refutationem. Sunt enim hi duo pastoralis officij fines,datis Ecclesiæ pastoribus,& doctoribus,*ad consummationem sanctorum*,id est,confirmationẽ fidelium, *& ad ædificationẽ corporis Christi*,id est,ad collectionẽ in corpus eorũ qui Causæ huius operis. Ephes.4

ab eo segregantur, ipsiúsque corporis augmentum. Qui autem hæreticos nō pro cōcione refutandos, aut taxandos existimant, sed priuata tantū collatione, & cathechesi instruendos, næ illi grauiter, & perniciosè errant. Quasi verò doctrina fidei ad verbi diuini tractatorem non pertineret. Quasi in ea doctrina aliquid magis sit necessarium quàm hæreses refutare, illis maximè in locis, vbi vel grassantur illæ, vel dudum grassatæ fuerunt, necdum penitus extinctæ, vel ne grassentur præcaueri debent. Quasi ipsam causam Catholicam maximè non commendet atque illustret, vt hæretici pro concione ad populum egregiè traducantur, iustè taxentur, & solidè refutentur. Quasi denique maiore vsquam id fructu fiat, quàm multis audientibus, si dexterè, & solidè id fiat. Deinde exempla Sanctorum patrum quos Ecclesiastis officium optimè calluisse dubitari non debet, hoc ipsum validè confirmant D. Augustinus in suis enarrationibus in Psalmos, & in Diuum Ioannem (quæ erant homiliæ ad populum) in cæteris quoq; homiliis ac sermonibus, perpetuò, & quauis data occasione, imò quęsita sæpè non data, cōtra sui temporis hæreticos, Manichæos, Donatistas, Pelagianos, Arianos, & Eunomianos studiosè excurrit. Chrysostomus similiter in suis ad populum homiliis, seu Matthæum, seu Paulum tractans, etsi minus sæpè, facit id tamen non raro. Leo Magnus contra Eutichetistas, & Manichæos, nulla penè nō in concione disputat. Diuus Basilius in suis homiliis

Hæreticos esse pro concione refutandos.

1

2

3

4

5

liis in diuersos Martyres. Mamãtem, Gordium, Iulittam idem præstat. Denique Gregorius Magnus. Eusebius Emissenus, & alij Patres, quorum homiliæ ad populum extant, passim id, & magna diligentia præstiterunt. Porrò nõ sine maximo fructu hoc illos prętitisse, illustre illud Ambrosianæ prædicationis exemplum docere potest. Scribit enim Sanctus Augustinus se adhuc Manichęum, quum omni die Dominico Ambrosium verbum veritatis in populariboꝰ sermonibus tractãtem audiret, ex eius concionibus didicisse, Manichæorum versutias, & calumniarum nodos posse dissolui, Verbum Dei verè incarnatum credere, absurdum non esse, denique fidem Catholicorum veram, & orthodoxam fuisse. Fuit igitur Ambrosiana prædicatio primus Augustino ad fidem Catholicam amplectendam aditus, & hoc prædicationis hamo tantùm cete in Ecclesiæ rete piscator fœlix pertraxit. Nam, & ideò diuini verbi tractatores, *piscatores hominum* vocantur, quia sua prædicatione non in moribus tantùm informant, sed ad fidei retia pertrahunt, & ex ignorantiæ fluctibus, ad veritatis lucem educunt. Est igitur ipsa verbi cœlestis prædicatio, & Euangelij apud populum è superiore loco perspicua explicatio, proprium, & maximè efficax medium, hæreticos refutandi, & ex errorum latebris atque insidiis ad certam salutis viam pertrahendi. Iam verò accidit non rarò, vt concionatores maiori zelo, quàm eruditione prædĩti infœliciter, & sine iu-

Confess. lib. 6. c. 3. & seqq.

dicio hæreticos pro concione perſtringant, vel quia loco non ſuo & planè extra metas id faciunt, vel quia quum loci opportunitas datur, ieiunè ac ſteriliter id faciunt, maiori ſtomacho quàm robore, & ardentius, quàm ſolidius, vel denique quia melius & prolixius hęreticorum errores & cauillationes proponunt, quàm ſoluunt, ſicuti notiores illæ eſſe ſolent, magíſque vulgatæ, quàm quid illis ſolidè & dexterè reſponderi debeat. Exiſtimaui igitur in horum gratiam, imò in cauſæ Catholicæ iuſtam defenſionem, ne ex imbelli pugna noxiam victoriam reportet aduerſarius, & deterior fiat, vbi
3. Cauſa. ſanari debuerat, vtile fore, ſi (vt dixi) & ipſa loca annotarem, atque annotata pertractarem. Porrò & illud apud me cogitaui, ipſos nō rarò doctos concionatores, & aduerſus hæreticorum ſtrophas vtcumque armatos & inſtructos, in iis quæ ad mores pertinent colligendis ita ſæpè verſari & delectari, vt vel non libeat, vel nō vacet, vel ad manum & promptè nequeant res hodie controuerſas tractare. Erit igitur huiuſmodi hîc noſter labor, laboris compēdium, vt prioribus illis ſubſidium neceſſarium. Sunt
4. Cauſa. porrò multi Theologi & concionatores perdocti, vel in ſolis Scripturis, vel in ſola ſcholaſtica Theologia, vel in vtriſque illis tantū, vel etiam in Patrum quoque ſcriptis & Commentariis probè verſati, qui tamen controuerſias horum temporum nō examinauerint, quiſque propterea non niſi magno adhibito labore, quem concionandi aliquando, vel repentina,

vel

vel quotidiana propemodum necessitas non admittit controuersias pro concione tractare possunt. Arbitratus sum igitur laborem hunc nostrum estis, nec ingratum, nec incómodum futurũ. Quid, quòd & ipsos doctissimos viros, & concionatores in ipsis controuersiis exercitatos, optiméq; versatos opinabar hoc nostro labore quadamtenus iuuari posse, quum præcipua hic loca ad manum notata habeant, quasique fontes digito ostensos, vt vel illis ex sua copia addant, vel ex nostris ac suis delectum faciant. His ergo maximè de causis argumentum hoc pertractandum suscepi, & hos maximè fructus hoc argumentum dabit. 5. Causa.

SED & alias quoque non vulgares vtilitates ex huius libri lectione, tũ diuini verbi tractator, tũ Theologus quisque, addo etiã qu libet fidelis percipere poterit. Primũ enim quot per totum annum in Ecclesia leguntur Euangelia, seu de tempore, seu de Sanctis, tot hic historiæ Euangelicæ textus, multóque plures (quum in vno Euangelio plures interdum textus tractentur) vel contra hæreticos, & varias eorum hæreses, vel pro fidei Catholicæ defensione tractantur, præmuntur, explicantur. Vel tot igitur Scripturarum explicatio Catholica, tractatio popularis atque perspicua, nõnullam Theologo eruditionis lucem, aliquã cuiuis fideli fidei suæ confirmationem afferre poterit. Deinde si verum est, imò quia verùm est, quod scripsit Sanctus Augustinus, *illas Scripturas quæ cõtra hæreticos valent plurimum, memoriæ diligen-* Vtilitates huius operis variæ. 1.

In epist. Ioan. tract. 2.

tissimè commendandas esse, vt sint, videlicet quasi arma in promptu, quibus Ecclesiæ hostem, & à te propellas ne noceat, & salubriter ferias vt emendetur, habes hic huiusmodi scripturarum & armorum ingentem & selectam supellectilem. Rursum, quia odium hæreticorum salutare imprimis est, vt iuxta Saluatoris præceptum, *attendamus ab illis*, atque ideò *fugiamus ab eis*, iustissimas huius odij causas, singula ferè Euangeliorum loca à nobis tractata suppeditabunt. Neque enim dissimulabo, me ad traducendos hæreticos, eorúmque nequitias patefaciendas, non secus atque ad veritatem Catholicam stabiliendam, hoc in opere incubuisse, quum hostem hodie pestilentiorem Ecclesia non habeat. Porrò causam Catholicam apud quemuis veritatis amantem illud egregiè cómendabit, ipsúmque populum scire expediet, plæráque horum temporum hæreses ex litera Euangelica refutari posse, nostræque Catholicæ religionis fundamenta, ipsum maximè Euangelium complecti. Quo fiet, vt illa multorum animis opinio eximatur, non minùs impia, quàm iniqua, qua existimarunt hactenus, vel Scripturas Euangelicas pro hæreticis facere, vel certè ex Euangelio vix illas confutari posse. Quorum illud hæretici suis falsò persuaserunt, istud qui Catholici esse voluerùt, sibi ipsis persuaserunt. Sed ex hac locorum Euangelicorum explicatione, & illorum impietas refutabitur, & istorum error atque ignorantia corrigetur. Docebit enim hoc opus euidenter atque perspicuè

Matt.18. Ioan.10.

3

4

cuè Scripturas Euangelicas nihil pro hæreticis facere, vt omnia eorum dogmata, quæ ad locum aliquem Euangelicum referri poterant, ex illis quæ in Ecclesia leguntur Euangeliis, manifestè refutentur. Docebit quoque eadem omnia Euangelia pro causa Catholica vbique pugnare. Erit denique hoc opus Antidotus necessaria, & saluberrima contra varia hæreticorum venena in suis super Euangelia totius anni postillis, aliisque tractatibus effusa. Enimuerò quum hæretici horum temporum, maximè in Germania, super Euãgelia totius anni, Postillas, vt vocãt, Explicationes methodicas, & locos communes ita collegerint, vt magna passim diligentia, quicquid contra fidem ac religionem Catholicam facere posse videbatur, annotauerint atq; studiosè tractauerint, quomodo nobis Catholicis in optima causa nostra parem diligentiam adhibere par & æquum non erat? Et optandum quidem fuit, vel ab annis iam plurimis huiusmodi aliquod opus prodiisse (quod an vsquam prodierit, mihi compertum non est) vel ab alio aliquo magis in hoc genere versato, argumentum istud vberius & accuratius elaboratum fuisse. Cæterùm satius duxi, serius id facere, quàm nunquam, & à me, quàm à nemine fieri. Qui sanè eò confidentius hoc opus susceпi, quo diutius in hoc iam tricennali exilio nostro, controuersiis horum temporum, & priuatim examinandis operam dedi, & publicè explicandis per complures annos in hac

Aca

Academia Duacena vacaui. Nam ex iis quæ olim publicè docuimus, & non indiligenter digessimus, collecta sunt pleraque quæ huc attulimus, & non vanè bonã ac solidam supellectilem Catholicus hic Lector expectet. Porrò, ex hoc labore nostro illud perspicere licebit, hæreses horum temporum, omnium quæ vnquam fuerunt, & numero plures, & magnitudine pestilentiores esse quæ ex omnibus totius anni Euãgeliis, vel quoad impiam doctrinam refutantur, vel quoad calumnias & impostura reiiciuntur. Adeo nullum legitur in Ecclesia Catholica Euangelium, in quo vel contra has præsentes hæreses aliquod documentum Spiritus sanctus nõ expresserit, vel pro fide orthodoxa per illas impugnata, aliquod munimentum non suppeditauerit. Adeò hæ nouæ doctrinæ nihil minus sunt, quàm Euangelicæ, vt in singulis per annum Euangeliis grauiter illæ perstringãtur, & vel falsa docuisse, vel falsò calũniatæ fuisse ostendantur. Adeò fides Catholica, Apostolica, Romana est purè purè Euãgelica, vt huic soli omnia totius anni Euangelia patrocinentur, eius causam agant, eius dogmata defendant. Postremò, & illud tenebit 7
concionator Catholicus, has contra hæreticos explicationes Euangelicas, nõ sola doctrinæ capita complecti, sed multa etiam quæ ad mores faciunt in illis contineri. Quoties enim in hac explicatione de bonorum operum necessitate, virtute, merito, quoties contra solam fidem iustificantem, dogma moribus pestilen 6

ſtilentiſſimum quoties de extremo iudicio, de gaudio cœleſti, de Sãctorũ cultu, de veneratione feſtis, de ieiuniis, de oratione, de pœnitentia, de Sacramẽtis, & his ſimilibus agetur (agitur autem de ſingulis non rarò) toties etiam, quæ moralia ſunt, & ad pietatem faciunt, pertractamus. Tales quippè ſunt horum temporũ hæreſes, vt non ſolùm doctrinam nefariè corruperint, ſed, & contra bonos mores multa impiè aſſeuerauerint.

Quia verò in ſingulis Euangeliis loca certa deſigno, vnde contra hæreticos depromi aliquid queat, & omnes explicationes ad certa loca redigo, ipſiſque locis variã ſuppellectilem ſubiicio, & non niſi cõtra hæreticorum veſana dogmata, idcircò totum opus Promptuarium Catholicum nuncupandum duxi. Fui autem in quibuſdam Euangeliis breuior, in aliis prolixior prout materiæ, vel dignitas, vel copia poſtulabat. Breuior ſæpè fui, quia nolui totam cõcionem ſolis hæreticis refutandis impendi, niſi fortè, vel auditores tales eſſent, quibus ille cibus ſalubrior, aut magis neceſſarius foret, vel ſubiectum Euangelij huiuſmodi, quod ex profeſſo contra hæreticos, à Spiritu ſancto ſuggeſtum videatur, qualia ſunt Euangelia Dominicæ 7. poſt Pentecoſten, Dominica 5. poſt Epiphaniã, Dominica 24. poſt Pentecoſten, Feria tertia Pentecoſtes, & alia fortè quædam. Vbi prolixior fui, delectum faciet Concionator, vt vel pauca, vel ſelectiſſima dicat. Certè hæreſes ipſæ tales interdum ſunt, tam peſtilentes, tam impiæ

impiæ vt non nisi pluribus refutari, vel commodè possint vel salubriter debeant. Atqui ex Euangeliis illis loca deprompsi, quæ secundum vsum Romanum toto anno leguntur. Ego verò ingenuè hoc loco profitebor, quum ab ineunte ætate officium hoc concionatoris exercere plurimum desiderauerim, sed ne hactenus id facerem, peccatis ita meis exigentibus, vel propter exilium à natali solo, quod vsque ad annum iam tricesimum extendi, vel propter alia vitæ officia ad quæ me Dei prouidentia interea vocauit, impeditus semper fuerim accepi consilium, quod diuinum Dauid in casu non prorsus absimili cœpit. Voluntatis eius erat planéque decreuerat, ædificare templum Domino Deo suo. Sed quum responsum
1. Par. 21. & 28. illi esset, *multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me*: præparauit omnes impensas eius, quæque ad ædificandam domum necessaria erant tam in auro & argento, quàm in omnis generis materia, collecta suppeditauit. Non aliter & ego, quia verè vir sanguinum & plurimis peccatis contaminatus vixi, vnde non permisit Dominus, vt vel in patria mea (vbi sola hæresis loquendi potestatem habet) vel extra patriam ad alia semper vocatus & destinatus, ædificem templa nomini eius, domos spirituales extruam, animarum salutem immediatè procurando, hanc saltem materiam templis spiritualibus per alios ædificandis collegi, & vt pluribus relinquatur, in

lucem

lucem dedi: qua vel ab hæresi plurimos reuocent, ædificando corpus Christi & templa Spiritus Sancti, vel in fide Catholica alios confirment, consummando sanctos,& templi Dei valuas,tecta, parietes corroborãdo.Deum optimum maximum suppliciter precor, vt hunc exiguum laborem nostrum clemẽter benedicat,eúmque in Ecclesia sua fructum facere concedat, quem vnicum nobis ante oculos positum fuisse, ille scrutator cordis & renum videt. Illi soli omnis honor & gloria.

Amen. Duaci, 16.
Iunij,1588.

*

PROM

PROMPTVARIVM

CATHOLICVM SVPER EVANGELIA DOMINICALIA totius anni.

DOMINICA PRIMA ADVENTVS.

Tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. Luc. 21.

IESVS proprius explicandi contra hæreticos nostri temporis terrorem extremi iudicij, & secundi Aduentus filij Dei. Hæretici hodie vt suam solam fidem ac certitudinem gratiæ statuant, omnémque diuinæ iustitiæ timorem hominum ab animis & conscientiis penitus eximant (qui primus & potissimus Lutheri scopus fuit, quum has in Ecclesia turbas principio excitaret, vt alibi à nobis est explicatum:) etiam hanc de extremo iudicio doctrinam corrumpunt. *Non modica certè est securitas* (ait Caluinus) *quòd non ad aliud tribunal sistimur, quàm redemptoris nostri, à quo salus sit expectanda: tantum abest vt in condemnationem nostram tribunal sit conscensurus. Ergo in hunc finem Pater filiũ honoraut, omne iudicium illi deferens, vt ita conscientiis suorũ, terrore iudicij trepidis, consuluerit.* Hæc ille. Sic, & alij hæretici hunc extremi iudicij locum frigidissimè tractant, vt soli suæ fidei, & fiduciæ perpetuò consulant. *Qui crediderint* (ait Beza) *sicut ex fidei fructibus constabit fient Christi cohæredes.* Totum fidei tribuunt, ne iustitiæ examini, terrori, iudicio, vllus locus sit.

De extremo iudicio.

In præf. ad Lectorẽ li. de Iustific. præmissa.

Institut. li. 2. c. 16. n. 18.

Confess. fidei cap. 6.

DOCENDVS ergo diligenter hoc loco populus fidelis, quòd in extremo iudicio Christus, non vt redemptor, sed vt iudex: non in humilitate, sed *in potestate magna:* non in paupertate humana, *sed in maiestate diuina,* venturus est. Quia terribilis aduentus erit, ideò signa terribilia præmittit: *Erunt signa in sole, & luna, & stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi: Nam & virtutes cælorum commouebuntur.* id est, ait Chrysostomus, *ipsi Angeli trement, quia sicut vehementem iudicem cognoscent, vbi non tantum rei, & conscij, sed & circumstãtes, innoxij terrentur constantia iudicis.* Sic de hoc iudicio Paulus: *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.* i. transgressores leges diuinę, quos pro hostibus Deus habet. Vnde & Christus in die iudicij dicturus est, *Discedite à me qui operamini iniquitatem, Nescio vos.* Quare de hoc iudicij die quem ab omni terrore vacuum volunt fiduciarij hæretici, sic prophetæ loquuntur: *Dies illa dies iræ, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nubulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos.* i. super potentes peccatores, qui gloriantur in malitia, & potentes sunt in iniquitate. De hoc die Dauid: *Cognoscetur Dominus iudicia faciens.* De hoc Esaias: *Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignatione plenus, & iræ furorisque ad ponendum terrorem in solitudinem, & peccatores conterendos in ea.* De hoc die Ezechiel. *Finis venit, venit finis. Euigilauit aduersum te: ecce venit. Immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas.* De hoc denique Paulus: *Cor impænitens thesaurizat sibi iram in die iræ.* Vocat diem iudicij diem iræ, de quo Dauid, *Ego cùm tempus accepero, iustitias iudicabo.* Est autem dies iræ, dies terribilis iudicij, dies furoris, &c. non propter incredulos tantum (vt volunt hæretici) sed propter peccatores. Examen terribile fiet non fidei (*qui enim non credit iam iudicatus est*) sed operum bonorum & malorum.

Luc.21.

Hom. prioi de Cruce & Lacrone.

1 Hebr.10.

Matt.7.

Terror diuini iudicij.

Sophon.c.1

Psa.9.

Cap.13.

Cap.7.

Rom.2.

Psal.74.

Iudicium extremũ peccatoribus terribile.

Ioan.3.

Sic

Sic apertè Paulus, *omnes nos* (id est, fideles, & iam credentes in Christum) *astare oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque prout gessit in corpore, siue bonum, siue malum.* Ascendet ergo tribunal suum ad condemnationem nostram (quicquid impostor Caluinus mentiatur) si bona opera non attulerimus, vtcumque fidem, atque fiduciam retineamus. Quare disertissimè Christus in die iudicij propter bona opera ad vitam æternam credentes recipit, propter mala opera in ignem æternum etiam credentes ab ire iubet. Dicet enim, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratũ vobis regnum & constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare, &c.* Declarat Christus paratum quidem fuisse ab æterno electis regnum, sed causam subiungit, opera bona. Sic alibi Christus rogatus à matre Zebedæorum, vt duo filij eius, Iacobus, & Ioannes, sederent ad dextram, sinistram eius, proponit primò de bonis operibus: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Sed quid apertius iudicij extremi formam describit, quàm alia verba Christi, vbi ad sanctitatem, & perfectionem Christianam exhortans, docénsque vnumquemque abnegare seipsum, tollere crucem suam; & sequi Christum, concludit: *Filius enim hominis venturus est in gloria Patri sui, & tunc reddet vnicuique iuxta opera sua.* Hæc est forma futuri iudicij, quando veniet Christus in maiestate sua. Erit tunc iustus iudex, non misericors liberator. Tunc erit tempus iudicij, nunc misericordiæ. Hanc temporum distinctionem Dauid disertè docuit, dicens, *Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine.* Super quæ verba Augustinus ait, *Si per tempora distinguamus hæc duo, fortè inuenemus modo tempus misericordiæ, futurum autem tempus iudicij. Ideò, non sine causa eo ordine posita sunt, vt non diceret iudicium, & misericordiam, sed misericordiam, & iudicium.* Sic hæc tempora distingunt Scripturæ, De tempore misericordiæ dicitur. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*: Et rursum: *Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum propè est.* De tempore iudicij per fatuas virgines docemur, clamantes frustra, *Domine, Domine aperi nobis*, quum iam clausa esset ianua. In quem locum Gregorius: *Tunc regni ianua lugen-*

Rom. 2.

Matth. 25.

Matth. 20.

Matth. 19.

Tempus misericordiæ, & tempus iudicij.

Psal. 100.

In enarra. ibidem.

2. Cor. 6. Esai. 55.

Matth. 25. Hom. 12. super Euã.

tibus claudetur, quæ modò quotidiè pœnitentibus aperitur. Erit námque, & tunc pœnitentia, sed fructuosa iam non erit: quia nequaquam tunc veniam inuenit, qui modò aptum veniæ tempus perdit. Hæc ille. Et rursum alibi: *Vitari terror iudicis non nisi ante iudicium potest. Modò non cernitur, sed precibus placatur. Cùm verò in illo tremendo examine sederit in Maiestate sua, & videri potest, & placari iam non potest, quia facta prauorum, quæ diu sustinuit tacitus, simul omnia reddet iratus.*

Moral. lib. 14. cap. 34.

In lib. de Iacob. & vit. beata, lib. 1. cap. 6

AT EX S. Ambrosio citat Caluinus: *Sed metuis, ne iudex seuerior sit, Considera quem iudicem habeas. Nempè Christo dedit Pater omne iudicium. Poterit ergo ille damnare, quem redemit à morte, pro quo se obtulit, cuius vitam suæ mortis mercedem esse recognoscit? Nónne dicet, Quæ vtilitas in sanguine meo, si damno, quem ipse saluaui? Deinde consideras iudicem, non consideras aduocatum? Potest iste seuiorem ferre sententiam, qui interpellare non desinit, vt paternæ reconciliationis in nos conferatur gratia.* Hæc Ambrosius. Ex quibus colligit Caluinus Christum in extremo iudicio de credentibus in eum vtcumque peccatoribus, non vt terribilem, & iratum iudicem, sed, vt clementem redemptorem, atque aduocatum sententiam laturum.

Ambrosij verba explicantur.

Sed Ambrosium Caluinus vel non intelligit, vel benè intellectum malitiosè peruertit. Loquitur enim disertè Ambrosius de non timenda seueritate Christi in extremo iudicio ab illis fidelibus qui in hac vita cum Christo moriuntur, cum Christo resurgunt. Sic enim in cap. præcedenti disputat: *Si in Christi morte dimittuntur nobis peccata, etiam peccatorum nobis passiones in illius morte moriantur, illius crucis clauis affixæ teneantur, Christus mortuus est, vt, & nos peccato moreremur, Deo resurgeremus. Mortua est caro nostra, quid igitur peccato reuiuiscit? Quid igitur peccato obedit? Quid igitur peccatum regnat in mortuis, quum mors finis peccati sit?* Hæc, & multa alia de verè in Christo renatis de bonis ac piis quum dixisset, docet in seq. cap. nihil illis formidandum esse, ne quidem extremum iudicium. Nempè, quia Christus piis, ac bonis, non iudex seuerus, sed iustus remunerator erit, ideóque à talibus eius aduentus in maiestate non timendus, sed diligendus est, iuxta il-

2. Tim. 4. lam Apostoli doctrinam: *Bonum certamen certaui, cursum consum*

consummaui, fidem seruaui: Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus iudex: non solùm autem mihi, sed, & omnibus qui diligunt aduentum eius: id est, qui sic piè, & inculpatè viuunt, vt eum diligere, non formidare possint, sicut viri longo tempore absentis reditum casta coniunx diligit, adultera timet. Sic alio loco Ambrosius eas animas *in die iudicij exultaturas* dixit, *quæ carnem vicerunt, & illecebris eius inflexæ non sunt, quæ pretio sedulitatis, & innocentiæ suæ securitate potiuntur, quæ seruatæ à se legis Diuinæ testimonio fulciuntur.* Sic Augustinus iudicium extremum *formidandum malis propter pœnam, amandum bonis propter coronam*, scribit. Sic D. Gregorius exponens illa verba Ezechielis, *quasi aspectus Crystalli terribilis*, eleganter docet Christum in extremo iudicio venientē in Maiestate sua, esse hoc crystallum terribile. *Mirum* (inquit) *quomodo in hoc crystallo conueniat pulchritudo cum pauore. Sed omnibus vera scientibus constat, quia Redemptor humani generis cùm iudex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis. Quem enim mansuetum aspicient electi, hunc eundem pauendum, ac terribilem conspicient reprobi. Sed hunc ideò tunc electi terribilem non videbunt, quia modò terrorem illius considerare non cessant: & quotidie timendo agunt, ne quum venerit pertimescant.* Hæc ille. Sic alibi de fatuis virginibus disputans, quæ malos credentes repræsentant: *Tunc* (inquit) *velut incognitos Dominus deserit, quos modò suos per vitæ meritum non agnoscit.*

Lib. de bono mortis. ca. 11.

Enarrat. in Psal. 100.

Li. 1. super Ezec. ho. 7.

Hom. 12. super Euan.

Est ergo Christus Dominus veniens in Maiestate sua, & omnes iudicaturus, bonis, ac piis mansuetus, impiis iratus, & terribilis, sed omnibus iustus iudex. Neque verò ideò non erit seuerus iudex, quia misericors est, & perpetuus Aduocatus. Habent quidem pij, & pœnitentes, vnde iustam consolationem accipiant, quòd idem sit Aduocatus, qui futurus est iudex, iuxta illud D. Gregorij dictum: *Est nobis spes magna pœnitentibus, quia Aduocatus noster factus est iudex noster.* Sed, vt hoc præsens tempus non illud iudicij, tempus est pœnitentiæ proprium: sic ad hoc præsens tempus, non ad iudicij momentum, hæc consolatio valet, hæc Aduocati clementia referenda est. Clementia igitur Aduocati, & mansuetudo futuri iudi-

Christus perpetuò Aduocatus, sed quibus.

Ho. 34. super Euang.

cis, quæ, vel hic pœnitentes, vel in illo die iustos, & pios tantùm concernit, nihil ad hæreticorum hodie pestilentem fiduciam, & præsumptionem facit, qui sola sua fide cõtenti, ideò se in extremo iudicio propitium iudicem habituros præsumunt, quia semel in eum crediderunt, quia semel per baptismum, & fidem Deo reconciliati, & iustificati fuerunt. De hac pernicioſissima hæreticorum fraude, & necessaria iudicij extremi cum metu, ac timore expectatione, docẽdus hoc loco populus: Non enim in extremo iudicio iuxta fidem, sed iuxta opera vnusquisque iudicabitur, non contra incredulos (*Qui enim non credit, iam iudicatus est,*) sed contra peccatores fiet illud iudicium, denique non propter diffidentiam ante fidei defectum, sed propter iniquitatem, & charitatis defectum illud iudicium instituitur, vt ex omnibus Scripturis prius citatis liquidò constat. Quibus adde, quòd Danieli in visione apparuit *Iudicium*: (inquit) *sedit, & libri aperti sunt*. Illi nempè libri, de quibus clarius Ioannes in Apocalypsi: *Vidi Thronum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra, & cælum, & locus non est inuentus eis. Et vidi mortuos magnos, & paruos stantes in conspectu Throni, & libri aperti sunt: & alius liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libro secundum opera ipsorum: & dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos suos, & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum.* Sic de operibus, non de fide dictum est: *Nolite iudicare ante tempus, quoadúsque veniat Dominus, qui, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.* Deniq; omnes Scripturæ, quæ de die Domini, & extremo iudicio loquuntur, de operum examine, & discussione loquuntur, non de fidei notis signis, & fructibus, vt non minùs ineptè, quàm impiè docet cæcos suos cæcus Beza. Hanc ob causam Christus ipse totum sermonem suum de hoc extremo iudicio, & de suo glorioso aduentu in hoc ipso Euangelio his verbis concludit: *Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.* Postremò, tam exactum, & rigidum hoc iudicium futurum est, vt non

Ioan. 3.

Daniel 7.

Apoc. 20.

1. Cor. 3.

Luc. 21.

Rigor extremi iudicij.

vt non solùm operum, sed, & verborum adeóque cogitationem omnium reddenda tunc sit ratio. De verbi enim dicit Christus ipse: *Dico vobis quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Matth. 12. De cogitationibus Apostolus dicit, *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, in die quum iudicabit Deus occulta hominum.* Rom. 2.

DOMINICA SECVNDA ADVENTVS.

Quid existis in desertum videre? Matth. 11.

LOcvs conueniens tractandi de peregrinatione ad loca Sanctorum, vel de reuerentia exhibenda Sanctis in hac vita, seu eremitis, seu anachoretis, seu aliis religiosis, contra hæreticos nostri temporis, qui totum hoc genus deuotionis pro superstitione dicũt, atque adeò huiusmodi sanctas personas non ferunt, non magis sanè, quàm ipse diabolus, infestissimus semper huiusmodi hominum hostis. Nam Christus hoc loco peregrinationem quandam ipsorum Iudæorum ad videndum Ioannem in deserto susceptam laudat, ipsúmque Ioannis propositum, vitam in deserto eremiticam agentis, magnis laudibus prosequitur. Ait enim, *Quid existis videre?* Non ait, quem existis audire? Etsi enim etiam ad audiendum quoque Ioannem pœnitentiam prædicantem multi fortasse exiuerunt, fama prædicationis eius commoti, tamen in principio, haud dubiè ad videndum, non ad audiendum exiuerunt, nihil adhuc sciẽtes, an prædicaturus illis esset. Sed Christus hoc loco de studio eum videndi, non audiendi loquitur: non quòd Ioannem audiuisse prædicantem laudabile etiã non fuerit, sed quòd illo studio prætermisso (cuius laus, & fructus euidẽs per se patet) hoc ipsos eos laudare vult, quòd etiã videndi illũ causa exiuerint. Chri-

De peregrinatione ad loca Sancto rum.

ſtus enim hoc loco perſonam Ioannis, vitæque eius Sanctitatem ſibi collaudandam ſuſcepit, non tantum functionem ipſam & miniſterium, de quo poſtea dicturus erat. Itaque in his Euangelij verbis totus eſt in laudibus Ioannis primùm propter vitam eremiticam: *In deſerto*, Deinde propter huius vitæ auſteritatem. *Non mollibus veſtitum*, in qua negatione intelligit *Pilos camelorum, & Zonam pelliceam*: Rurſum propter conſtantiam, & fortitudinem, qua Herodi inceſto reſtitit, ideóque in vincula coniectus fuerat: negans illum eſſe, *Arundinem vento agitatam. Denique quia Propheta erat, & pluſquam Propheta: ac poſtremò quia maior illo inter natos mulierum non ſurrexit.* Laudat igitur Iudæos, quòd hunc talem ac tantum virum videre, in deſertum exiuerint, & relictis domibus ac domiciliis ſuis ad eum videndum profecti fuerint. Erat ergo hoc quoddam peregrinationis genus viro Sancto exhibitum, quale in hiſtoriis Eccleſiaſticis frequenter legimus, in vitis S. Antonij per Athanaſium, S. Hilarionis per Hieronymum, S. Arſenij per Simeonem Metaphraſtem, & aliis permultis. Sicuti autem Sanctos viuos inuiſere, adire, reuereri laudabile eſt, ita etiam eorum iam defunctorum monumenta, memorias, reliquias viſitare, ad ea peregrinari pium ac laudabile in Eccleſia Chriſti Catholica ſemper exiſtimatum eſt: idque ob tres cauſas, quas breuiter populo hoc loco exponere non erit inutile.

Peregrinationis cauſæ.

1. cauſa. Amor & charitas erga Deum & Sanctos ſingularis, pios mouet, vt quemadmodum ipſos, ſic, & ea quæ ipſorum ſunt, quæque ad eos pertinent, libenter videre honoréque debito venerari cupiant. Tali amore erga Paulum flagrans Chryſoſtomus (in quo laudando nunquam ſibi ſatisfacere ille Sanctus Doctor potuit) optauit vehementer Romam peregrinari, vt eius illic reliquias inuiſeret ac veneraretur. Sic enim ſcribit, quum iam Patriarcha eſſet Conſtantinopolitanus, *Si liberũ mihi fuiſſet per curas Eccleſiaſticas, & corpus habuiſſem validum, nihil vtique cauſatus fuiſſem, quo minus tanta ſuſcepta peregrinatione catenas illas Pauli, & carcerem vbi ligatus fuit, viderem.* Rurſum alio in loco: *Vellem nunc* (inquit) *in illis locis verſari quibus vincula illa manent,*

In hom. 7. De laudibus Pauli.

Homil. 8. in epiſtol. ad Epheſ. Homil. 5. in Iob, tomo 1.

manent, & catenas videre quas timuerunt quidem dæmones & horrent, angeli autem venerantur. Si Ecclesiasticis curis essem vacuus, corpúsque robustum haberem, nequaquam peregrinationem tantam ferre recusarem, quo catenas solum viderem & carcerem quo Paulus vinctus erat. Hæc ille. Tali amore ardens Paula matrona Romana nobilissima quum Hierosolymã veniss'et, *Hæc* (inquit) *requies mea, quia Domini mei patria est. Hic habitabo quoniam Saluator elegit eam,* teste S. Hieronymo. Hic etiam amor multas ei lachrymas excussit, quum in spelunca Bethlehem, & in monte Caluariæ, Christum natum, & crucifixum adoraret, vt ibidem Hieronymus narrat. Ex tali amore, & Antonius Paulum eremitam viuentem, longo suscepto itinere inuisit, & ipsius Antonij defuncti sepulchrum Hilarion visitauit, vt in vtriusque vita, Pauli, & Hilarionis, Sanctus Hieronymus copiosè describit. Rursum suscipitur hæc à piis ad Sanctorum monumenta peregrinatio, propter honorem Dei & Sanctorum, quos frequentibus miraculis & beneficiis Deus talibus in locis honorat: Hanc causam, & considerationem Patres antiquissimi testatam nobis relinquunt. Chrysostomus de hac frequenti Christianorum pietate sic scripsit: *Vt regias quidem aulas videret, nullus vnquam peregrinatus fuit. Multi autem reges huius spectaculi gratia sæpe peregrinati sunt. Futuri námque iudicij signa & vestigia Sanctorum ædes exhibent, vbi dæmones flagellantur, homines constringuntur & liberantur.* Hæc ille. D. Augustinus iuxta communem tunc Christianorum morem Presbyteros quosdam suos ad dubij cuiusdam criminis explorationem quum vnus accusaret, accusaretur alter, ad S. Fœlicis Martyris monimentum: Nolæ in Campania sitũ peregrinari iussit, *vt certo* (inquit) *placito se ambo cõstringerent ad locum Sanctum se peregrinaturos, vbi terribilia Dei opera non sanam cuiusque conscientiam multo facilius aperirent.* Hæc ille. Sic de Romana peregrinatione testatur dicens, *Principes de seculo credentes ad vrbem Romam venerunt, Non ierunt ad templum imperatoris, sed memoriam piscatoris.* Sic in sua Africa reliquias Sancti Stephani protomartyris (propter frequentia illic miracula diuinitus exhibita) magno hominum con-

In epitaphio Paulæ ad Eustachium.

2. Causa.

Homil. 66. ad popul. Antioch.

Epist. 147.

Enarra. in Psal. 86.

cursu visitatas fuisse narrat in libro de Ciuitate Dei. Sic Palæstini & Cyprij circa corpus S. Hilarionis sanctam contentionem habuerunt, apud vtros illud resideret, vt in eius vita narrat Sanctus Hieronymus.

Lib. 22. c. 8.

3. causa.

Tertiò ad exercitationem fidei nostræ erga Deū, & ad ostensionem communionis eiusdem fidei cum Sanctis, frequens fit à populo Christiano ad Sanctorum loca peregrinatio. Hanc causam tradit Augustinus: *Ipsorum* (inquit) *locorum admonitione maior affectus exurgit ad acuendam charitatem, & in Sanctos quos mitari possumus, & in Deum quo adiuuante possumus.* Sic de Paula scribit B. Hieronymus, quòd *prostrata ante crucem Domini in monte Caluariæ, quasi pendentem Dominum cerneret adorabat.* Sic quum reliquiæ Samuëlis ex Iudæa Constantinopolim transferrentur, *omnium Ecclesiarum populi à Palæstina vsque Chalcedonem occurrerunt Sanctis reliquiis* (ait Hieronymus) *quasi præsentem viuentémque Prophetam cernerent, & in Christi laudem omnium voces resonabant: quia Christum in Samuele adorabant.* Sic de insigni miraculo facto ad reliquias S. Stephani, fanatis videlicet, ex horribili morbo fratre, & sorore in Ecclesia S. Augustini, ipso præsente: *Exultabant* (inquit) *in Dei laudem voces, & in cordibus exultantium fides Christi erat, pro qua Stephanus sanguinem suum fudit.* Hæc ille. Tali denique intentione optauit Chrysostomus omnia Apostolorum acta diligentissimè conscripta fuisse, *quid diebus singulis gesserint, in quibus partibus vixerint, quam domū introierint, vbi applicuerint, &c. Quia,* inquit, *quum loca tantum cernimus vbi sederunt, seu vincti sunt, virtutes quoque illorum conspicimus, & expergiscimur, & promptiores euadimus.* Hæc ille. Has ob causas veteres Christiani ante annos 1100. ad Sanctorum loca peregrinari, Sanctorum monumenta piè ac religiosè visitare soliti sunt, vt hoc genus pietatis nec recens aliqua superstitio, nec inanis deuotio, sed, & antiquissimus, & grauissimus Dei cultus meritò censeri debeat. Quæ de re moneri hoc loco opportunè populus fidelis poterit, quum Christus in hoc Euangelio Iudæos laudet, quòd ad Ioannem in deserto exibant, vt eum viderent.

Cōtra Faustum libro 20. c. 21.

In epitaphio Paulæ.

Aduersus Vigilantium.

De ciuit. Dei lib. 22. cap. 8.

In argum. epistol. ad Philemon.

Exist-

Exiſtis in deſertum.

LOCVS opportunus inſignem hodie hæreticorum noſtrorum ſycophantiam, impudentiam, & in Scripturis deprauandis audaciam populo Catholico demonſtrandi. Nolunt enim illi vllo modo vt Ioãnes Baptiſta in deſerto propriè dicto, in eremo, in ſolitudine vixerit: ne eius tam nobile exemplum eremitis & anachoretis noſtris patrocinari videatur, ideóque contra expreſſum Dei verbum, & contra conſtantem omnium Patrum conſenſum, deſertum hoc multis modis exagitant, & in varium ſenſum detorquent. Centuriatores Magdeburgenſes ſic ſcribũt. *Deſertum hoc Ioannis non de aliquo antro ab hominum conuerſatione remoto accipiendum non eſt, quaſi ibi velut vrſus, & miſantropus delituiſſet, ſicut poſterioribus temporibus eremitæ, & id genus homines, ſuperſtitioſos ſibi ſinxerunt cultus, ſed in œconomia ſacrorum parentum eſt educatus, qui habitarunt in loco ad regionem mõtoſum ſito, qui vulgo deſertum vocabatur.* Et iterum: *Fuit Ioannes in deſerto, hoc eſt, in regionibus circa Iordanem, vtpote quæ ad vicinos montes deſerta vocabantur, cùm tamen in eo tractu circa Iordanem vtpote piſcoſo loco, pratis irriguo, & paſcuoſo plurimi homines habitarent.* Hæc illi belli interpretes verbi Dei. Deſertum Ioannis volunt eſſe loca amœniſſima, piſcoſa & paſcuoſa, iuxta montes ſita. Sed alij adhuc abſurdius, ſi quid tamen magis abſurdum dici poteſt. Hegendorphius Lutheranus in comment. ſuper Marcum, prædicare Ioannem in deſerto, ſic interpretatur, vt ſit idem, quod in Iordane vel in ſynagoga Iudæorum prædicare. Zuinglius deſertum hic appellat tribum Iuda, quæ illius iudicio in montanis tunc habitabat. Beza ex hoc deſerto regionem ſaltuoſam fabricat. Caluinus ad tropos more ſuo confugit, exponens, *vox clamantis in deſerto*, pro vaſtitate vel deformi populi ruina. Sarcerius Ioannem in deſerto vixiſſe ſic accipi poſſe cenſet, ac ſi dicas Ioannem priuatim vixiſſe, & educatum fuiſſe. Bucerus ſcribit deſertum illud non fuiſſe omnino vaſtum, in quo nemo, ſed in quo ſparſim & rari habitabant, ſicut in

Hæretici hodie corruptores verbi Dei.

Deſertum Ioannis.

Cent. lib. 1. cap. 19. μισάνθρωπος.

In capit. 1. Marc.

In annot. in cap. 3. Matth.

In harmonia euangelica.

In primũ cap. Luc.

In capit. 3. Matth.

Hercinia

Hercinia silua. Sic videlicet magistri isti mendaces quiduis volunt præter veritatem. Atqui clarissima est ipsa veritas huius deserti, eremum, & solitudinem illam fuisse, in quam se Ioannes contulit. Tale enim Christi desertum fuit, in quod vt ieiunaret 40. diebus, posteáque à Diabolo tentaretur, recessit: de quo deserto Marcus ait: *Erátque cum bestiis, & angeli ministrabant illi.* Non potuit disertius deserti proprietatem explicare. Sic Ioannes, *comedebat mel silue-stre*, quia in siluis versabatur, & cum bestiis, vt Christus. Deinde Lucas disertè opponit desertum Ioannis conuersationi communi. Ait enim de illo: *Puer crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.* Ostensio Ioannis ad Israel erat tempus prædicationis eius in regione Iordanis. Sed ante illam ostensionem erat in desertis. Ergo deserta illa loca fuerunt à regione Iordanis planè distincta, & diuersa. Ideò postea Lucas expressè dixit: *Factum est verbum Domini super Ioannem filium Zachariæ in deserto: Et venit in omnem regionem Iordanis, &c.* Ecce post verbum Domini ad eum factum, post prædicationis officium ei iniunctum, venit ex deserto in regionem Iordanis. Non ergo regio aliqua Iordanis hoc desertum fuit, sed locus ab ea planè diuersus ac remotus. An verò dicent isti hæretici Christum ieiunasse in deserto, hoc est, in locis piscosis, & pascuosis circa Iordanem? Est hæc eorum impudentissima audacia, & mẽtiendi libido, populo fideli diligenter explicanda. Patrum consensus hac in re luce meridiana clarior est. Origenes de Ioannis deserto sic scribit: *Non expectauit vt à patre nutriretur vsque ad diem ostensionis suæ ad Israel, sed recessit, fugiens tumultum vrbium, populi frequentiam, viciniam ciuitatum, & abiit in desertum vbi purior aër, & cælum apertius, & familiarior Deus.* Chrysostom. de Ioanne sic loquitur: *Statim vt natus est, in eremo viuit, in eremo nutritur: Christum expectat in solitudine.* Hæc ille. Hieronym. sic scribit: *Viuebat Ioannes in eremo, & oculis desiderantibus Christum nihil aliud dignabatur aspicere.* Eusebius Pamphili tractat ex proposito illam quæstionem, cur Ioannes non in vrbibus nec in ipsa Ierusalem, sed in deserto sibi suggestum ad prædican-

Refutatur hæreticiex Scripturis

Marc. 9.

Luc. 1.

Luc. 3.

Patrum consensus. Homil. 11. in Lucam. Homil. de Natiu. Io. Bapt. Epist. 4. ad Rusticum. Demonstr. Euang. lib. 9. c. 5. In cap. 11. Matth.

dum

dum elegerit. Euthymius disertè docet Ioannem ab infantia solitariam & eremiticâ duxisse vitam. *a* Cyrillus affirmat Ioannem semper eremum coluisse, qui robore animi carnem rationi subegerit, &c. Idem testatur *b* Beda, Theophylactus, *c* Cassianus, omnésque Ecclesiasticæ historiæ scriptores, Sozomenus libr. 1. cap. 12. Nicephorus lib. 8. ca. 39. & alij. Sed hæc est hæreticorum hodie audacia, contra euidentem Scripturam, contra communem omnium patrum cõsensum, quæcunque hæreses ipsorum iuuare possunt, aut fidei Catholicæ præiudicare, ea perfricta fronte, si tamen & fronte, asserere.

a Thesaur. li. 2.
b Hom. in Vigi. Ioan. Bapt.
c In cap. 3. Matth.
Collat. 28. cap. 6.

Hominem mollibus vestitum?

LOCVS alius non minorem hæreticorum impudentiam cum egregia impietate coniunctam demonstrandi. Laudat hic Christus Dominus, Ioannis Baptistæ vestitum rudem, simplicẽ & austerum, iuxta id quod Marcus habet: *Erat Ioannes vestitus pilis camelꝝ, & Zona pellicea circa lumbos suos*, vel vt habet Matthæus, *Habebat Ioannes vestimentum de pilis camelorum.* Hanc in vestitu & amictu austeritatem, vt duo Euangelistæ singulariter obseruarunt, ita Christus in hoc Euangelio inter cæteras Ioannis laudes commemorat. Sed hæretici, vt libenter ipsi mollibus vestiuntur, & à cilicio non secus quàm à colubro abhorrent, ideóque asperum omne amictus genus religiosè assumptum superstitioni deputant: nollunt vllo modò hoc Ioannis vestimentum de pilis camelorum ad vllam vitæ austeritatem vel continentiam singularem pertinere. *Non est consentaneum* (aiunt Magdeburgenses) *crudas tantum pelles camelorum sic fuisse connexas* (*vt quidam opinantur*) *sed vsitato genere vestitus, quali illi qui ad montosa loca habitabant, induebatur.* Scilicet volunt isti Diuum Ioannem ab Euangelistis describi, vt hominẽ quemdam montanum, rudem, ab vrbano nitore alienum, ex natura loci, in quo agebat, nõ autem virum sanctum, continentem, seueritatis sectatorem, ex pietatis studio, & sui ipsius mortificandi causa, vt prophetam decuit. Sic apertè Augustinus Marloratus in sua catena: *Non dubium est*, inquit, *qui in hic montanum hominem describat*

De austera Ioannis vita.

Cap. 1.
Cap. 3.

Hæretici refutãtur.
Cent. 1. lib. 1. cap. 10.

In cap. 3. Matth. *scribat Euangelista, ab omni vrbano nitore, & lautitiis remotum.* Alij hæretici vestitum hunc, vsitatum vestimenti genus volunt esse, & in communi tunc vsu receptum.

In cap. 1. cap. 1. Sic Victorinus Strigelius: *In Oriente,* inquit, *tenuiores homines vestiebantur panno contexto ex pilis camelorum.* Quasi verò duo Euangelistæ vulgarem aliquē vnius hominis vestitum ita singulariter obseruare voluerint, aut quasi Christus Dominus propter vulgarem pauperum vestem Ioannem laudauerit. Alij rursum hæretici nec vt hominem montanum, nec vt vulgariter vestitum, sed vt vrbanum elegantem volūt Ioannem ab Euangelistis describi: Sic enim Dominus Chytræus. *Vestis*, inquit, *Ioannis erat contexta ex pilis cameli, similis ei quam hodie vulgo à camelis vocamus kamlot, vel Schamlot* (Anglicè Camblet) *Latinè vndulatam. Non fuit sordida vestis, neque etiam valde pretiosa, sed mediocris, & κόσμιος* (venusta, ac decens) *& in iis locis εὐπρεπὴς*, id est, bene cōgrua, vrbana ac ciuilis. O delicatos homines & acutos, qui vt ex eremo loca pascuosa & amœna, sic ex veste aspera vrbanam & elegantem, norunt conficere, vel potius, ô homines impios: qui sic Scripturas sacras norunt peruertere. Hæc tam aperta petulantia, & tam clarè mendax audacia idoneis verbis populo aperiēda & grauiter amplificanda est. Ostendendum præterea est, quòd ex odio vitæ monasticæ Scripturas peruertere non sunt veriti. Sic enim suósque apertè prodidit Bucerus his verbis vsus, *Ioannes in deserto vilioribus, hoc est deserti incolis assuetus cibis & vestibus panno ex pilis camelorum confecto vestitus, ne quis existimet in morem nostrorum monachorum peculiare sanctimoniæ aliquod cibi, & vestimenti genus delegisse.* Hæc ille, suos sorex indicio prodens. Sed bene se res habet quòd religionem Catholicam impugnare hodiè hæretici non possunt, nisi cum aperta Sancta Scripturarum depraua-tione.

In 3. capit. Matth. In 3. capit. Matth. Hæretici illudunt Scripturis. In 3. capit. Matth.

*

DOMINICA III.

ADVENTVS.

Ego baptizo vos in aqua. *Ioan. 1.*

IEOCVS non incommodus obiter explicandi contra incredibilem hodie hæreticorum impudentiam, nec minorem impietatem, qualis erat Ioannis baptismus, & quanto inferior fuerit, planéque distinctus ac diuersus à baptismo Christi. Hæretici enim hodie vnanimiter omnes Ioannis baptismum quoad vim & efficaciam salutis ac gratiæ, eundem planè esse volunt cum Christi baptismo. Caluinus verò cum suis etiam idem prorsus ministerium vtriusque esse vult. Sic enim scribit: *Certissimum sit idem fuisse prorsus Ioannis ministerium quod Apostolis postea delegatum est.* Hoc autem non ideò faciunt, vt Ioannis baptismum extollant, sed vt Christi baptismum deprimant, nec vt illam remittendi peccata efficaciam Ioannis baptismo tribuant, quam in Christi baptismo Scriptura nos docet, sed vt illam infirmitatem, & inefficaciam, nudámque ceremoniam in Christi baptismo esse doceant, quam in Ioannis baptismo fuisse manifestum est. Hoc autem tam impudens dogma sustinent, vt suam solam fidem modis omnibus tueantur. Si enim baptismus Christi salutem, gratiam & remissionem peccatorum confert, necessariò sequitur quòd non sola fide homo impius iustificatur. Breuiter ergo ostendendum est ex Scripturis & Patribus, Ioannis baptismum à Christi baptismo toto genere distinctum fuisse, atque adeò hoc ipso distinctum, quòd Ioannis baptismus non conferebat gratiam, non dedit Spiritum sanctum, non tribuit remissionem peccatorum (vt Christi baptismus) sed ad hæc omnia præparabat, erátque totum eius ministerium præparatorium, sicut persona eius erat præcursor Christi, *parare viam Domino, &c.* Sanè hæc omnia Ioannes ipse clarè & luculenter affirmauit,

Hæreticorum impissimus error circa Ioannis baptismum.

Instit. li. 4. cap. 15. Num. 7.

Erroris causa.

firmauit, Rogatus enim cur baptizaret, si nec Elias, nec Propheta, nec Christus esset, respondit non solum quod in hoc Euangelio habetur in quo D. Ioannes Euangelista ab aliis Euangelistis plenè descripta
Cap.3. studio prætermittit, sed etiam quod apud alios tres Euangelistas habetur. Apud Matthæum: *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.* Apud
Cap.1. Marcum: *Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos*
Cap.3. *Spiritu sancto.* Apud Lucam, *Ego quidem aqua baptizo vos, veniet autem fortior me: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.* Apertè & luculenter docet ipse Ioannes, aliud esse suum ministerium, aliud Christi: alium esse suum baptismum, alium Christi: in suo baptismo non esse Spiritum Sanctum, & ignem, sed aquam tantum: in Christi baptismo præter aquam esse vtrumque, id est, esse remissionem peccatorum per Spiritum sanctum (cui remissio peccatorum appropriatur, iuxta illa
Ioan.20. Christi verba: *Accipite Spiritum sanctum, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*) & esse ignem charitatis diuinæ, primum & proprium & præcipum donum
Rom.4. Spiritus sancti, iuxta illud Apostoli: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Vide vtrumque hoc quod diximus apud Augustinum clarius explicatum: prius de verbis Domini, sermon. 11. posterius de baptismo contra Donat. lib. 3. capite 16. Sed ad hoc discrimen baptismi Ioannis & baptismi Christi clarius populo explicandum, vtque intelligat populus audacissimos & impudentissimos esse nostri temporis hæreticos, qui rem in Euangelio tam claram & euidentem audent tamen negare, & semel temerè negatâ, postea in hunc vsque diem pertinaciter sustinere: notanda sunt ex Euange-

Ex tribus ostenditur baptismus Ioannis à Christi baptismo esse diuersus.

lica litera tria: Primùm quod Ioannes voluit ex industria ostendere suum baptismum à Christi baptismo differre: Causa enim huius sermonis & comparationis quam facit, illa erat, quod Iudæi existimabant illum esse Christum & Messiam expectatum: ideóque mittunt ad illum Pharisæi qui rogarent an ipse esset Christus, vel Elias, vel propheta. Quæ omnia negat, seque infra Christum ita demittit, vt dicat se non esse

dignum

dignum qui soluat corrigiam calceamenti. Rogatus ergo cur baptizaret, docet ex proposito suum baptismum à Christi baptismo longissimè differre, sicuti & eius persona à Christi persona maximè differebat.

2 Secundo docet discrimen sui baptismi & Christi, in substantia & modo rei: *Ego* (inquit) *in aqua, ille in Spiritu.* Hoc est, ego exterius, ille interius: Ego in aqua tantùm sine Spiritu, ille in aqua & Spiritu: Ego corporalem tantùm ablutionem adhibeo, quæ præparet

3 ad meliorem, ille spiritualem adhibebit. Tertiò finem & totum fructum sui baptismi explicat, dicens: *Baptizo vos in aqua in pœnitentiam,* id est, vt ab eo baptizati pœnitentiam agerent peccatorum suorum. Nempè quum proprium officium Ioannis Baptistæ esset, *parare viam Domino,* iuxta ipsius in hoc Euangelio responsum, *Ego vox clamantis in deserto, parate viam Domini.* & iuxta patris sui Zachariæ vaticinium: *Præibis ante faciem Domini parare vias eius, &c.* Via autẽ ad Christum, id est, ad remissionem peccatorum consequendam per Christum, est pœnitentia. Vnde Petrus in Actis, vt Iudæos ad Christum adduceret, *pœnitentiam* (inquit) *agite, & baptizetur vnusquisque vestrum:* propterea hanc viam Ioannes & prædicando docuit, clamans, *pœnitentiam agite: Appropinquabit enim regnum cælorum.* & in ipso genere vitæ suæ docuit, cuius tanta fuit austeritas, iuxta historiam Euangelicam, vt scribat Chrysostomus, *mirabile erat in humano corpore tantam patientiam videre,* & denique in hoc baptismo suo docuit: quia erat *quædam protestatio* (ait vener. Beda) *qua profitebantur homines ab eo baptizati se pœnitentiam acturos.* Idcirco enim omnibus ad eius baptismum accedentibus dicebat, *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Eandem etiam ob causam, *Baptizabantur confitentes peccata sua.* Quæ tamen tota pœnitentia non erat ipsa remissio peccatorum, sed præparatio ad illam, quæ per Christũ danda erat, ad quem ille baptizando & prædicando viam parabat. Vt Paulus in Actis docuit dicens, *Ioannes baptizauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens in eum, qui venturus esset post ipsum, vt crederent.* Quare & eodem loco Paulus eos de nouo baptizari iubet, qui non nisi Ioannis baptismum prius acceperant: nunquam il-

Matth.3. *Ioan.1.* *Luc.1.* Pœnitentia ad Christum via. *Act.2.* *Matth.3.* *Hom.10. in Matth.* *Super Marc. c.1.* *Matth.3.* *Act.19.*

cantes Deum dixerunt: *Ergo & gentibus dedit Deus pœ-*
Act.11. *nitentiam ad vitam.* Id est, ergo & gentilium hominum pœnitentia (haud dubiè cum fide coniuncta) valet coram Deo ad vitam & salutem, & iustificationem consequendam. Sed & idem de relapsis post baptismum docet scriptura, quòd de prima ad Christum conuersione. Simoni enim mago credenti & baptizato, sed in graue crimen relapso, dicit Petrus Apo-
Act.8. stolus: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua.* Sic fornicarium Corinthium Paulus ad pœnitentiam agendam cogit, ad totam illam ecclesiam sic scribens: *Auditur*
1.Cor.5. *inter vos fornicatio, &c. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrum, qui hoc opus fecit.* Móxque ipse eum tollit de medio, id est, excommunicat eum, segregans eum de medio fratrũ, & *trades eum Sathanæ in interitum carnis,* id est, in vexationem & (vt Syriaca lectio habet) in exitium, corporis, vt *spiritus saluus fiat.* Hoc autem quum factum esset, debitáque pœnitentia peracta, in altera epistola eos
2.Cor.2. consolatur dicens: *Nunc gaudeo non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Quæ enim secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.* Hæc est ergo Christianæ Ecclesiæ praxis, salutem promittere seu primò ad Christũ cõuersis, seu in crimen postea relapsis, non per solam fidem, sed per legitimam pœnitentiã cum fide & caritate coniunctam.

Pœnitẽtia in Euangelio quid significet.

Sed & de eo monendus hic populus, ne quum pœnitentiam in Euangelicis & Apostolicis litteris audiunt, hac voce nihil aliud intelligant, quàm nouam vitam, vel mentis in melius mutationem, absque vero odio, vera detestatione & quadam etiam satisfactione peccatorum præteritorum, sicuti hodie suos docent hæretici, propter verbum ab Euangelistis & Apostolis, vsurpatum, μετάνοιαν, quod propriè nihil aliud significare volunt, quàm respiscentiam respectu futuri, vt de nouo amplius non peccent. Sed vt magistri mendaces, suos discipulos nequiter decipiunt. Semper enim vox illa μετάνοια, vel verbum μετανοεῖν, vox pœnitentiæ, vel pœnitere, in litteris Euangelicis & Apostolicis significat, actum mentis cum dolore & labore coniunctum, vel actus laboriosos & tristes,

quales

quales propriè significat pœnitentia. Sic apud Matthæum, vbi dicitur: *Olim in cinere & cilicio pœnitentiam egissent*, vox Græca ἂν μετενόησαν. Idem eodem modo & apud Lucam legitur. Sic de Niniuitis dicitur, μετενόησαν, *Pœnitentiam egerũt ad prædicationem Ionæ*. Hoc autem factum fuit in ieiuniis, in sacco & cinere, in precibus & oratione. Sic Paulus pœnitentiã Corinthiorum vocat μετάνοιαν: suam autem de qua dicit: *Si vos contristaui non me pœnitet*, vocat μεταμέλειαν quæ propriè significat animi mutationem absque vllo necessario dolore. Denique quum dicit, *vt lugeam multos ex iis qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione, &c.* Vtitur verbo τῶν μὴ μετανοησάντων. Quam sanè pœnitentiam hoc loco ab Apostolo desideratam. S. Augustinus exponit de magnis illis & publicis in Ecclesia pœnitẽtiis. Sed & S. Ioannes in Apocalypsi eodem verbo in hoc sensu vtitur, vbi ait, *Cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum*, οὐ μετενόησαν. Vos ergo pœnitentiæ quæ non secus in nouo, quàm veteri testamento prædicatur, & necessaria esse ostenditur, quam Ioannes, quam Petrus, quam Paulus prædicauit & præscripsit, veri nominis dolores, ac labores, opera verè pœnalia ad Deum placandum suscepta, propriè in Scripturis significat. De quo hoc loco moneri populus fidelis potest, vt de qua pœnitentia præsens Euangelium loquitur, verè intelligat. Plura vide in festo B. Magdalenæ.

Matth. 11.
Luc. 10.
Luc. 11.
2. Cor. 7.
Epist. 108.
Apoc. 9.

DOMINICA INFRA
Octauas Natalis Domini.

Ecce positus est hic in ruinã, & resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur.

LOCVS vtilis monendi populum hanc Simeonis prophetiam non solùm ad Iudæos & gentiles incredulos pertinere, de quibus Paulus dicit, *Christum crucifixum prædicamus, Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam*, verùm etiam ad omnium ætatum

1. Cor. 1.

hæreticos, & quidem singulariter ad nostros spectare. Omnibus quidem hæreticis Christus positus est in ruinam, quatenus nomen eius profitentes, corpus eius quod est Ecclesia deserunt, ideóque certam sibi & æternam ruinam creant. Fruſtra enim in Christum credit, qui corpus eius quod est Ecclesia non tenet. Vnde Augustinus. *Ad salutem ac vitam æternam nemo peruenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit, quod est Ecclesia.* Et rursum: *Qui membra Christi toto orbe diffusa in Euangelio non agnoscunt, cum membris Christi in iudicio non computantur.* Et iterum. *Extra Ecclesiæ vnitatem quicquid operantur hæretici, quamuis magna solertia & diligentia fieri videatur, tamen nihil illis prodest aduersus iram Dei.* Hoc ergo omnibus hæreticis commune est, quod Christi nomen gerentes, in ruinam tamen & condemnationem illis Christus est, quia corpus Christi non tenent, quod est Ecclesia, vna, Catholica, & Apostolica. Quod autem Simeon subiecit, *& in signum cui contradicetur*, nostris hodie hæreticis singulariter conuenit. Intelligit enim Simeon signum, seu vexillum dominicæ passionis, cui à gentibus, Iudæis, & hæreticis contradicitur: De quo signo seu vexillo scripsit Esaias: *In die illa radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum.* Vox signum Hebraicè vexillum significat. Nullum est autem incarnati filij Dei vexillum aliud quàm crucis suæ. De quo etiam signo suo Christus ipse dixit: *Tunc parebit in cœlo ſignum filij hominis.* Quod de ipso crucis signo, quod Christum in sua Maiestate venientem præcedet, exponunt veteres Patres, *a* Hilarius, *b* Euthymius, *c* Theophylactus, & ante eum *d* Chrysostomus. *Hoc ſignum* (inquit) *eſt ipſa Crux. Crux enim ipſo ſole fulgentior videbitur. Obſcuratur enim ſol. Crux autem apparet: quod fieri non poſſet, niſi ſolares radios ſplendore ſuperaret.* Hæc ille. Idem docet in sermone de Iatrone & cruce. S. quoque *e* Hieronymus, & ante eum *f* Origenes per signum illud, crucis vexillum intelligunt. Idem denique Hippolytus in Orat. de consummatione mundi, *g* Ephraim in libro de pœnitentia, *h* Damascenus de orthodoxa fide, & Cyrillus Hierosolymitanus in Oratione ad

Hæreticis Christus positus in ruinam.

De vnitate Eccleſ. cap.16.

Lib.2.c.25. cont. Petilian.

Lib.2.ca.3. cõt.Parm.

Signo crucis hæretici contradicũt.

Eſai.ca.11.

Matth.24.

a Can. 16. in Matth.
b.c.in com. ad cap.24. Matth.
d. Hom.77. in Matth.
e In com. in Matth. c.24.
f Hom.30. in Matt.
g. Ca.3. h.li. 4.c.11.

Con

Constantium. Sed & hoc signum crucis, tanquam salutis humanæ & redemptionis per Christum factæ proprium insigne, magno illi Cõstantino primo Imperatori qui fidem Christi publicè profesus est, diuinitus in cœlo apparuit cum hac voce: *In hoc signo vinces.* Sic illustri viro Procopio Alexandriæ Duci adhuc ethnico & ad Christianos ferro & flamma prosequendos à Diocletiano misso, idem crucis signum in via apparuit, cum hac etiam voce cælitus emissa. *In hoc signo vince hostes, & pax mea erit tecum.* Quo viso & Christianus & nobilissimus postea Martyr effectus est. Huic ergo signo, vt pij venerationem exhibent, ita impij contradicunt, Iudæi, pagani, hæretici. Nostri autem hodie hæretici vel maximè. Sic enim contradicunt huic signo, vt eius aspectum ferre nequeãt, vt illud è templis omnibus exturbarint, vt illud per vias publicas deiecerint, vt denique varia contumelia in multis, per Galliam & Germaniam locis illud affecerint. Nempè exercent se ad signum, vt postea rem signatam audacius contemnant. Signum crucis ex Ecclesiis eiiciunt, vt tandem Christum crucifixum è cordibus hominum eliminent. Cuius enim memoriam tollunt, eius denique amorem nullo negotio extinguent. Lutherani, Caluiniani, Puritani, Anabaptistæ, crucis signum sustulerunt in Germania, Gallia, Anglia. Horum soboles atque discipuli, Gregorius, Paulus, Luthomirius, Paclesius, Homanus, in Polonia & Transsyluania Christum crucifixum verum Deum prorsus negarunt. Sic isti vbi satis ad signum se exercuerunt, rem ipsam signatam vilipendere didicerunt. Scribit Gulielmus Paradinus in symbolis heroicis, ciues quosdam Mediolanenses, qui in necem Sfortiæ Ducis conspirauerant, quum vultum eius & auctoritatem, ita reuererentur, vt aliquoties rem aggressi, sola vultus quasi Maiestate perculsi à cœpto desisterent (sicuti spiculator ad Marium occidendum, missus constanti eius vultu perterritus re infecta rediit) curarunt imaginem Ducis ad viuum in tabella depingi. Ad hanc imaginem pugionibus suis confodiendam & deformandam omníque alio opprobrij genere

Euseb. de vita Constant. libr. 1. ca. 12. Simeon Metaphrastes in vita eius apud Surium. 8. Iulij.

Crucis cõtemptus ad crucifixum cõtemnendum magnu ducit.

Antonius Possevinus in Atheismis c. 13.

contaminandā, vbi se per aliquot dies studiosè exercuissent, tandem ad Ducem ipsum, in ipso templo publicè occidendum intrepidi accesserunt, & audacissimè occiderunt. Ad eundem planè modum hæretici hodie signo filij hominis contradicentes, vexillum passionis Dominicæ contemptui habentes, vexillum regale Redemptoris nostri è templis, è viis publicis, è domibus priuatis, ex omni hominum memoria eliminantes, vel didicerunt ipsi, vel discipulos habuerunt, qui Christum ipsum crucifixum omni diuinitate spoliarent, & totum Redemptionis nostræ beneficium ab eo nobis collatum, nō obscurarent tantum, sed & penitus obliterarent. De hac impietate moneri hoc loco populus potest, vt intelligat, quomodo Christus respectu hæreticorum nostri temporis factus sit in signum cui contradicetur.

Et erat Anna Prophetissa, & hæc vidua, &c. quæ non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus seruiens die ac nocte.

LOCVS perspicuus, quo contra hæreticos horum temporum ostendatur, ieiunia & orationes esse propriè & verè cultum Dei, quod de ieiunis pertinacissimè negant. Propterea enim præcepta ieiunij non fuerunt hæretici hodie, sed vt olim damnatus hoc nomine Aërius, libera illa esse volunt. Ecclesiam quoque catholicā superstitionis Pharisaicæ arguunt, quòd certis & præscriptis ieiuniis Deū coli, & gratū Deo obsequiū præstari doceat. *Error est pernicioſus* (ait Melanchthon) *ieiunia & ſimiles ἀσκήσεις eſſe bona opera & cultus Dei. Cultus Dei eſt opus mandatum à Deo ſeu certo Dei teſtimonio inſtitutū, quo Deus pronunciat ſe honore affici.* Hæc ille. Sic Caluinus de ieiunio disputans, *Alterum*, inquit, *malum ſummopere cauendum eſt, ne pro opere meritorio aut ſpecie diuini cultus cēſeatur.* Atqui cōtra hos hæreticos disertè Scriptura in hoc Euangelio dicit, quòd Anna Prophetissa erat *ſeruiens die ac nocte in ieiuniis & obſecrationibus.* Vtitur autem Lucas verbo quod propriè Dei cultum notat, λατρεύσασα. Sicut enim Latria cultum

Ieiunia & orationes esse cultū Dei.

In locis com. tit. de ceremoniis in eccleſia.

Inſtit. lib. 4. ca. 12. Num. 19.

cultum significat soli Deo proprium (vt nobiscum hæretici fatentur, iuxta illud Deuteronomij à Christo repetitum, *Solo Deo seruies*, λατρεύσεις) sic λατρεύειν *seruire Deo in ieiuniis* est per ieiunia Deum colere, honorare, opus illi gratum & acceptum facere : quod hic de hac sancta vidua disertissimè Lucas profitetur.

Duo sunt cur hæretici hodie, ieiunia & similia pietatis opera, vel ab ecclesia instituta, vel ex communi Christianorum pietate suscepta, ad Dei cultum pertinere nolint. Vnum est, quia sola opera à Deo mandata vel certo eius testimonio instituta (vt ait Melanchthon) cultus Dei habenda sunt. Alterum est quia (vt Caluinus loco citato subiungit) quum sint res per se mediæ, nec quicquam habeant momenti, nisi propter eos fines, in quos respicere debent, pernicioſissima superstitio est confundere cum operibus à Deo mandatis, & per se necessariis non alio respectu. Hæc ille. Sed vtrumque errorem sic breuiter refelles, & populum docebis ne propter tam friuolas hæreticorum cauillationes, ieiunia ecclesiastica, vt etiam voluntariè suscepta contemnant. Ad primum respondè, axioma esse falcissimum nihil ad Dei cultum pertinere, nullum opus Deo gratum esse, quod non sit à Deo mandatum, vel certo eius testimonio institutum. Nã ne longè abeas, hæc ipsa ieiunia, quæ hæc vidua Anna exercuit, nullo Dei mandato, aut certo testimonio instituta fuisse leguntur. Sed & alia huiusmodi quàm plurima in scripturis occurrunt. Abel, Noë, Abraham, Moyses, ante legem datam Deo altaria erigebant, & sacrificia offerebant, nullo Dei externo mandato instructi. Sic Elias erexit altare super 12. lapides. Rechabitæ abstinebant à vino. Magi offerebant Christo munera. Magdalena vnxit pedes Christi & effudit vnguentum pretiosum in caput eius (quod bonum opus Christus disertè laudauit) Nicodemus balsamo condiuit corpus Domini. Iudęi ferentes ramos palmarum & stratis per viam vestimẽtis Christum honorarunt. Hemorrhoissa tetigit fimbriam vestimenti Christi vt sanaretur. Christiani timorati fecerunt plãctum magnum super Stephanum

Duo hæreticorum fundamẽta conera cultus ecclesiasticos.

Primi refutatio.

2. Reg. 18.
Ierem. 35.
Matth. 2.
Luc. 7.
Marc. 14.
Ioan. 19.
Marc. 11.
Marc. 5.
Act. 8.

Act. 4. sepelientes eum. Apostoli oblationes Iudęorum fide-
1.Cor.16. lium acceperunt, ipsique fideles sua omnia ad pedes
& Act.15. Apostolorum posuerunt, vt essent omnia communia, denique collectas fieri in pauperes Iudæos alēdos, à gentibus fidelibus Apostoli statuerunt. Hæc omnia sine vllo Dei mandato, sine vllo certo in Scripturis testimonio, à solo Spiritu S. edocti, tum Apostoli, tū alij fideles, tanquam bona opera Deo placentia, & ad Dei cultum & honorem ordinata fecerunt. Est ergo axioma falsissimum & definitio mendax, cultum Dei esse opus mandatum à Deo, & contra tot Scripturas, quæ multa bona opera commendant, & Deo grata fuisse ostendunt absque vllo Dei mandato, externo videlicet & in Scripturis expresso, vt moderni hæretici semper intelligunt. Ad secundum respondeo, ieiunium non esse rem per se mediam aut indifferētem sed ad iustitiam Christianam pertinere, sicuti oratio & eleemosyna pertinent, sicuti Christus disertè apud Matthæum docet. Vbi enim dixisset: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus*, partes huius iustitię ponit, eleemosynam, orationem, ieiunium. Est autem verissimum ieiunia nihil apud Deum momenti habere, nisi ob debitum finem suscipiantur. Sed hoc etiam eleemosynis, orationi, aliisque omnibus bonis operibus externis commune est: quæ nisi propter Dei amorem & honorem suscipianter, ad cultū Dei non pertinent, nec Deo placere possunt. Quo sensu rectissimè scripsit Augustinus: *Deus non colitur nisi amando.* Et Ambrosius: *Affectus*, inquit, *tuus imponit nomen operi tuo: quomodo à te proficiscitur sic æstimatur.* Et de ieiuniis disertè sic cōtra Manichęos Augustinus: *Quærimus à vobis quo fine faciatis quòd nō vescimini carnibus. Finis enim si laudabilis fuerit, & opera ipsa laude digna erunt.* Nec aliter hodie in Ecclesia catholica ieiunia laudantur, nisi vt ob Dei amorem atque honorē suscipiātur. Siue enim ad animum orationi publicæ melius præparandum, siue ad carnem macerandam, siue ex Ecclesiæ præcepto, quod non nisi illa duo respicit, ieiunetur, totum hoc ad Dei cultum siue ad Deum purius atque sincerius colendum destinatur. Sic Anna vidua frequenter ieiunabat, ieiunando Deum colebat, colendo

Secundi refutatio.

Matt. 6.

Epist. 29.
De officiis lib. 1. c. 30.
Libro de morib. Manich. c. 39.

Deum

Deum prophetico spiritu donata est, prophetando Christum videre, agnoscere, publicè confiteri digna habita est. Ideò eius hæc pietas in Scriptura Euangelica proponitur & laudatur, vt contra Epicureos omnium temporum maximè huius seculi, intelligamus ieiunia frequentia, & orationes assiduas ad Dei cultum insigniter pertinere. Quod quidem vtrumque nostris hodie delicatis hæreticis vanum ac superstitiosum videtur. Qua de re diligenter hoc loco populus monendus ac instruendus videtur.

DOMINICA PRIMA
Post Epiphaniam.

Ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem in die solenni Paschæ. Ascendentibus illis secundum consuetudinem.

IEOCVS opportunus explicari contra prophanos nostri temporis hæreticos, piam ac religiosam festa ecclesiæ celebrandi consuetudinem. Sicut enim Synagoga, sic multo magis Ecclesia Christi sua habet determinata festa, in quibus Deum publico indicto conuentu colit. Rationes enim propter quas in veteri populo vbi semel formam Synagogæ habuit, festa solennia instituta fuerint, multo magis in Ecclesia Christi locum habent. Primùm, ad beneficiorum Dei perpetuam memoriam, de qua causa sic Augustinus. *Deo beneficiorum eius solennitatibus, festis & diebus statutis dicamus sacramúsque memoriam, ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio.* At beneficia Dei per Iesum Christum multo & ampliora & excellentiora sunt, quàm olim per Moysem, aut alios quoscunque Prophetas, vel Reges, vel duces Populi exhibita. Deinde vt in Sabbatho aliisque solennibus diebus verba Dei legerentur, audirentur & explicarentur. Quā in Ecclesia

De festorum celebratione.

Festa cur instituta.

1

De ciuit. Dei lib. 10. cap. 4.

2

Lib.1. sect. 6. sia Christiana causam explicat Eusebius Pamphili in demonstratione Euangelica. At nunc auctior est Scripturarum canonicarum liber, & multo legendi atque audiendi vberiorem materiã suppeditat, quàm in Synagoga. Tertiò, vt propter eos qui magis seculo vocant quàm Deo, & negotiis huius vitæ implicantur, certi congregationum dies constituantur, quam causam festorum, & Eusebius loco citato, & S. Hieronymus notauerunt. At vt maior est Christianorum numerus, sic maior haram congregationum necessitas. Quartò vt iuxta Apostolum, *Omnia honestè & secundum ordinem fiant*, & (vt ait Hieronymus loco citato, & post eum S. Leo.) *Ne inordinata Populi congregatio, fidem minueret in Christo.* At quanto frequentior Christianorum populus, tanto sollicitius ab hac inordinata confusione cauendum fuit. Sunt & aliæ festorum causæ, deuotionis incrementum. *Tunc enim efficacior est sanctiórque deuotio* (ait S. Leo) *quando in operibus pietatis totius Ecclesiæ vnus est animus, & vnus est sensus.* Obedientiæ meritum. (*Sacratius enim est quod publica lege celebratur, quàm quod priuata institutione tenetur,* ait idẽ Leo) ac denique lætitia spiritualis fidelium, de qua multa vide in Constitutionibus Apostolicis à Diuo Clemente collectis. In hoc ergo Euangelio vt Diua Virgo mater Christi, ac Ioseph vir eius, festa veteris legis diligenter custodisse perhibentur, & puerum Iesum secum ad templum duxerunt, sic nos Christianos decet festa Ecclesiæ Christianæ diligenter obseruare, quicquid hodie contra hunc Catholicorum cultum impiè & ineptè hæretici deblaterent. Qua in re vt varia eorum impietas populo fideli manifestior fiat, operæprecium erit breuiter hoc loco exponere, quàm varias & dissentientes hac de re opiniones spiritus dissensionis Satan (quo magistro vtuntur) eos docuerit. Quidam enim nulla prorsus festa, excepto solo Dominico die, quem ita Sabbato successisse putant, vt sub præcepto diuino cadat, celebrari debere defendunt. Hanc sententiam tenent hodie in Anglia Puritani iuxta ritum Geneuensis Ecclesiæ, & authore Caluino Institution. libro secundo, vbi de solo Dominico die celebrando disputat. Alij nec Dominicum

In com. ad Gal. cap. 4.

1. Cor. 14.

Epist. 4. c. 2.

Serm. 4. de ieiunio 7. mensis.

Ser. 3. ibidem.

lib. 7. cap. 36.

Dissentiẽtes hæreticorum sententiæ de festorum celebratione.

Cap. 8.

2 minicum diem obseruari volunt, ne Iudaismus foueatur, & aliqua dierum obseruatio fiat. Contra hos disputat acriter Caluinus loco citato, & videntur esse
3 Anabaptistæ. Alij rursum sola illa festa celebrari apud suos permittunt, quæ ad redemptionis nostræ beneficia recolenda faciunt: vt Natalem Domini, Resurrectionem & Ascensionem, itémque Pentecosten. Hanc sententiam sequuntur Helueticæ Eccle- *Cap. 4.*
siæ in sua Confessione, & Illyricus in comment. ad
4 Gal. capi. 4. Quarta opinio eorum est qui Sanctorum etiam festa admittunt quidem, sed eorum tantùm, quorum in Euangelio fit mentio, vt Apostolorum, B. Virginis, Ioannis Baptistæ, Magdalenæ, & Stephani protomartyris. Hãc opinionem tenet Bullingerus minister Tigurinus in comment. ad cap. 14. ad Rom.
5 Et illum morem seruant Ecclesiæ Tigurinæ. Quinta opinio eorum est qui aliorum præterea Martyrum & sanctorum festa celebrãt quidem, sed ex politia tantùm Ecclesiastica, non ex religione, nec per modum cultus alicuius, id est, ad eum sanè finem, vt populus fidelis illis diebus ad audiendum Dei verbum conueniat, & ad imitationem sanctorum excitetur: nulla autem alia ex causa, ne aliquis hic sanctorum cultus, aut vlla pars religionis statuatur. Sic Anglocaluinistæ sua festa colunt, aliæque mollium Lutheranorum Ecclesiæ. Contra quos politicos homines solùm Augustini testimoninm, quem totius Antiquitatis fidelissimum interpretẽ Caluinus vocat sufficere potest, qui sic scribit, *Populus Christianus memorias Martyrũ religiosa* (non politica) *solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem* (quod solùm isti politici volunt) *& vt meritis eorum consocietur atque orationibus adiuuetur.* Hæc ille. Docendus ergo hoc loco populus festa ab Ecclesia præscripta religiosa solennitate celebrare, piè ac deuotè colere assiduè in illis templa frequentare, vt parentes Christi in hoc Euangelio quotannis fecerunt: ab hæreticorum autem Babylonica confusione & dissensione circa festorum cultum toto pectore abhorrere, cultum denique Catholicum propter grauissimas causas hic citatas institutum, sicut bonos Ecclesiæ filios decet, reuerenter & obedienter exequi. *Cõtra Faustum libr. 20. capi. 21.*

Vnde

Augustinus. *Rectè* (inquit) *festa Ecclesiæ colunt qui se Ecclesiæ filios esse recognoscũt.* Hinc videlicet hæretici, quia filij Ecclesiæ non sunt, sed hostes, & rebelles, ideò non festa Ecclesiæ, sed festa sua & suo cuiusque iudicio approbata, ac denique suo quisque more colunt: vt ex eorum sententiis tam variis iam enumeratis liquidò constat.

Serm. 253. de temp.

Et remansit puer Iesus in templo, & non cognouerunt Parentes eius.

LOCVS necessarius defendẽdi Beatissimam Virginem matrẽ Dei ab impuris hoc loco hæreticorũ hodie calumniis & criminationibus. Lutherani enim multi B. Virginẽ hoc loco graue peccatũ commisisse volunt, quòd filiũ suum amiserit. Sic Lutherus & Melanchthon in postilla super hanc Dominicam, Brentius homil. 19. in Lucam, Lossius in ca. 2. Lucæ & Magdeburgenses docuerũt. Atque adeò cũ Eua peccatrice propter hoc peccatum cõferunt B. Virginem, & aiunt in perdendo Saluatore mũdi sic hanc peccasse, sicut illa in perdenda originali iustitia. Sic norunt isti hæretici sanctorum facta pessimè interpretari, & nequiter exaggerare. Non contenti beatissimam Dei matrem non venerari, etiam criminari homines impuri audent. Sed hanc criminationẽ ex destinata malitia profectam, & nulla ratione fundatam, ipsimet alterius sectæ hæretici vt barbaram & impiam explodunt, Zuvinglius enim apertè dicit puerum Iesum in templo remansisse, *non pueri contumacia, nec parentum negligentia, sed singulari quadam Dei prouidẽtia.* Idem scribit Bullingerus. *Parentes* (inquit) *pueri curam satis diligenter habentes nihil hìc peccauerunt per negligentiam*: Et probat ex Euangelio. *Nam singularis parentum sedulitas & vigilantia in eo relucet, quòd primo mox die diligenter inquirunt puerum: & eo non inuento vrbem repetunt, &c.* Sed & quis nõ videt quòd ipse Euangelista ab omni culpa parentes ex industria liberat dicens, *Existimantes eum esse inter cognatos & notos.* Denique ipse Caluinus hos crassos Lutheranos acutè refutat. *Ex plurib.* (inquit) *Scriptura locis constat turmatim iter facere solitos qui diebus festis veniebant in templum adorandi causa. Quare non mirum*

B. Virgo defenditur.

Cent. 1. lib. 1.

In 2. capit. Luc.

In Luc. c. 2.

In Harmo. Euangel.

prius

primo die Ioseph & Maria de puero minus solliciti fuerint: postea verò se nõ pigritia vel neglectu secutos fuisse ostendũt. Hęc ille. Quòd autem beatissimam Virginem hoc nomine cum Eua isti nouatores comparant, intolerabilis & insscitia & malitia est. Certè Sancti patres lõgè aliam vtriusque comparationem instituunt. *Serm. 18. de Sanctis.*

Auctrix peccati Eua, auctrix meriti Maria: Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit. Illa percussit, ista sanauit. Hæc Augustinus. Nec aliter Hieronymus. *Mors per Euam, vita per Mariam.* Sed vtroque antiquior Irenęus. *Eua seducta est vt effugeret Deum: Maria suasa est vt obediret Deo, vt virginis Euæ virgo Maria fieret aduocata.* Et omnium antiquissimus Tertullianus. *In virginem adhuc Euam irrepserat verbum ædificatorium mortis. In virginem æquè introducendum erat verbum extructorium vitæ, vt quod per eiusmodi sexum abierat in perditionem, per eundem sexum redigeretur in salutem.* His adiunge D. Bernardum. *Eua prius peremptrix quàm parens, prius peccauit quàm peperit Maria prius reparatrix quàm parens.* Quæ etiã est Iustini Martyris comparatio. Sic norunt patres Euam cum Maria comparare. In laudem non in vituperium: ad excellentiæ condemnationẽ, non ad similis infamiæ notam: idque iuxta Angeli encomium. *Benedicta tu in mulieribus.* Hic ergo cum S. Ambrosio merito exclamet Concionator: *Claudat ora sua perfidia, obmutescat ne matrem Domini aliquo audeat temerare conuicio.* Sed hãc horum hominum impietatem sequentes adhuc circa hoc Euangelium criminationes magis docebunt. *Epist. 21. ad Eustochium. lib. s. c. 19.* *In libr. de carne Christi.* *Hom. 3. super Missus est.* *In colloquio cum tryphone.* *Epist. 79.*

Fili quid feci sti nobis sic? Pater tuus & ego dol. &c. B. Virgo defenditur.

LOCVS alius improbas hæreticorum hodie calumnias abstergendi, & Sacratissimæ Virginis honorem tuendi. Hic enim iterum suam Sanctos calumniandi libidinem exercent. *Expostulant parentes* (ait Bullingerus) *pro iure suo cum filio & non sine commotione rogant, cur ipsos coniecerit in tantum mœrorem.* Sic *a* Magdeburgenses, *b* Pelicanus, *c* Coruinus, *d* Maior, & alij, *e* Brentius & *f* Spangebergius mirè hìc rhetoricatur, & Matrem Christi introducunt de mandato Dei circa parentes honorandos à Christo violato, grauissimè & acerbissimis verbis expostulantem. Sic & *In cap. 2. Lucæ.* *a Cent. 1. lib. 1.* *b In 2. cap. Luc.* *c In postilla.* *d In hanc dom.* *e Hom. 20. in Luc.*

g Lossius

f & g *super hac Domin.* h *in Luc. c. 2. Lib. 4. c. 15.*

g Lossius, Cur contra obedientiam quam nobis debes, manssisti Hierosolymis, quem & sequitur *h* Sarcius. Contra quorum omnium petulantiã vtatur concionator verbis R. Patris Canisij, in sua Mariana, Deum immortalem? An quisquam magis turbulentos & phaticos interpres Euangelij sacri vnquam vel legit vel audiuit? Ira, odio, inuidia aliisque fœdis & insanis affectibus hos flagrare necessum est, qui tam fœda & ab omni humanitate aliena ab ipsis sanctis in Christi contumeliam dicta profundunt. An verò decet in scripturis hoc modo ludere, neque modò suspectam, sed & infamem Mariæ personam leuissima de causa omnibus reddere? Hæc ille. Sed omnem hanc Lutheranorum sapiẽtiam tanquam calumniam ineptissimam reiicit Caluinus in sua harmonia Euangelica. Et sanè si verum est, quid falsum esse non potest, quod de hac Beata Virgine scribit Augustinus: *Non potuit Maria diuinitati Christi non esse credula, quæ nouerat hunc se non virili semine, sed diuino spiramine, nunciante Archangelo concepisse*, fieri nõ potest, vt vllam expostulationem acerbam hæc verba contineant. Quare hæc verba Græcus hoc loco Scholiastes, dolorosam quãdam inquisitionem quæ matrem deecbat, non acerbam aut arrogantem expostulationem, fuisse exponit. *Miranda* (inquit) *Dei genitrix maternis affectibus quasi cum lamẽtis inquisitionem dolorosam ostendit, & omnia sicut mater fiducialiter & humiliter & affectuose exprimit.* Hæc ille. Sed & verba Euãgelij hunc sensum apertissimè ostendunt. *Fili*, inquit, non dicit, ô puer. Amorem suum explicat, non authoritatem vel indignationem. Deinde addit, *Dolentes quærebamus te.* Non dicit: Meritò tibi offensi, vel irati quæsiuimus te. In omnibus amorem & dolorem maternum exprimit. Et hic ergo locũ habent illa Ambrosij verba de matre filiorum Zebedæi scripta, quum à Christo peteret quod nesciebat. *Nesciunt materna viscera patientiã. Error pietatis est Matrẽ considerate, matrem cogitate.* Hæc ille. Postremo docẽdi sunt isti ignari hæretici, docendus quoq; populus, ne ignarus ab ignaris decipiatur: potuisse B. Virginem rectissima voluntate, filij præsentiam perpetuam & indiuulsam expetere, etsi Dei voluntas

Serm. 1. de Assumpt. B. Virg.

Lib. 5. ca. 3. de fide.

luntas alia esset: sicut Dauid recta voluntate, & in Scripturis laudata, voluit templum Deo ædificare, quod tamen Deus non ab illo, sed à filio suo ædificari voluit. 2. Reg. 7. Sic vxor mariti & filius patris vitam recta volũtate velle potest, vtroque ad mortem iustè damnato. Nam & ideò nullus tam barbarus Rex aut princeps est, qui vxoris aut filij aut cuiusuis amici pro damnato legitimè marito, patre aut amico intercessionem crimen læsæ iustitiæ interpretetur, aut puniendam censeat, sed contrà quodam tacito iure naturæ admittit. Huius rei ratio est, quòd tenemur quidem conformare voluntatem nostram diuinæ voluntati & Superiorum nostrorum, formaliter, vt loquuntur Scholastici, id est, quatenus illa refertur ad commune bonum quatenus considerat generalem ordinem ac dispositionem rerum, quod quidem commune & generale bonum à Deo semper, à Regibus & Principibus in iustitia administranda vt plurimum respicitur & spectatur. Non autem tenemur id semper facere materialiter, id est, apprehendendo & considerando quodcunque particulare bonum in se, & nobis proportionatum. Sæpenumero enim quod nobis bonum est, generalitati aut communitati siue totius vniuersi siue vnius regni aut Reipubl. malum est: nobis illud sine vlla culpa nostra ignorantibus. Non ergo offenditur superior potestas in desiderio priuati boni cuiusque (nisi fortè bonum commune nostro priuato cõtrarium nobis reuelaretur apertè, vt in exemplo Dauidis superius allato, qui audita contraria Dei voluntate quòd non per illum, sed per Salomonẽ eius filium templum ædificaretur, acquieuit:) quod sit communi bono contrariũ, quam diu certè generale illud principium integrum apud nos manet, si Deus voluerit, si Superiori potestati ita videbitur. Sic omnino in re proposita, non vel minimum peccauit B. Virgo dolendo Christi pueri absentiam, & eius præsentiam desiderando, quod erat illi bonum, etsi Deus aliud tunc bonum illa nesciente voluerit, quia nec illam aliam Dei voluntatem illa sciuit, aut scire tenebatur, nec hoc suum desiderium ita tenuit quin diuinæ voluntati in omnibus

se conformaret, parata id velle, quod propter commune & maius bonum Deus fieri vellet: Qualis erat hæc Christi in templo absentia, & cum doctoribus disputatio, vt sic puer Iesus qualis esset paulatim innotesceret, manente haud dubiè eius facti memoria vsque ad ætatem adultam, quando se palam manifestauit. Quare audita Christi responsione quòd *in his eum esse oportebat, quæ patris eius erant*, id est, quòd etiam in illa puerili ætate aliquod diuinitatis suæ testimonium, & legationis suæ specimen exhibere debuit, sicut in ætate infantili varia testimonia exhibita fuerant, penitus acquieuit beatiss. Virgo. Hæc fortasse non incommodè hoc loco explicari populo poterunt, vt intelligat B. Virginem sine vllo planè vitioso affectu, sine vlla leuitate muliebri, sine vlla Dei vel minima offensione, Christi filij sui absentiam doluisse: dolorémque suum verbis affectuosis expressisse: *Fili quid feciſti nobis ſic?*

Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quod in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse?

B. Virgo defenditur.

LOCVS adhuc alius defendendi B. Virginis honorem & innocentiã, contra petulantes & arrogantes Nouatorum hodie reprehensiones. Dicit hoc loco Brentius *Christum parentes suos grauissimè obiurgasse, imò & penè abnegare voluisse.* Sed hoc est, *proijcere margaritas ante porcos*, committere Scripturas hæreticis tractandas, sanè *vt pedibus eas conculcent*, id est, vt sua sordidis affectibus eas subiiciant: & Christi sanctissima verba mysterij plena humanis passionibus polluant. Christus alio in loco ficui non ferenti fructum, quum sanè tempus ferendi fructum non esset, maledixit tamen quòd fructum non ferret: & sic maledixit, vt statim aresceret. Qui nudam hic literam respicit, & facti corticem tantùm inspicit, existimabit absurdum aliquid Christum fecisse. Sed mysterium & occulta quædam doctrina erat, quam Christus hoc suo facto (vt doctrinæ tenacior esset me-

Homil. 20. in Lucam.

Matth. 21. Marc. 11.

mori

moria cum tali facto coniunctæ) docere voluit. Nempè vt fidei vim ac virtutem doceret, qua si pollerent, non solùm ficus arefacerent sed & montes transferrent, sicuti mirantibus Apostolis Christus rem explicat. Sic omnino hoc in loco Christus, sic respondens parentibus suis, non illos obiurgat, sed astantes docuit, atque adeò nos vsque hodie docet. Tria igitur his verbis docere voluit. Primùm & præcipuè aduentus sui in hunc mundum causam iuxta illud quod apertius postea Pilato dixit. *Ego in hoc natus sum, & ad hoc in mundum veni, vt testimonium perhibeam veritati.* Sic hoc templo cum doctoribus disseruit, docens eos veritatem. Secundò docere voluit Dei cultum omnibus præferendum, etiam parentibus carissimis. Tertiò docet parentes non sic liberis suis indulgere debere, vt eorum salutem aut Dei honorem impediant. Et has ob causas vtitur insolita docendi libertate, vt doceat quum causa Dei agitur, quum de Dei gloria fit quæstio, obedientiam parentibus debitam cessare.

Ioan. 18.

At illi non intellexerunt verbum.

HIc rursum fœdam ignorantiam B. Virgini hæretici moderni impingunt, Lutherus, Spangenbergius, Lossius, locis citatis, quòd videlicet mundanum & pompaticum Christi regnum cogitans, de vera eius & salutari in hunc mundũ missione nihil sciuerit, oblita eorum omnium, quæ ab Angelo, & aliis audiuerat ac viderat. Sed petulantes hæretici, vt stomachũ suum sic & iustitiam perdunt, dum Beatiss. Virginem inscitiæ accusant. Quod enim Euangelista dicit: *Non intellexerunt*, hunc sensum habet, Ad plenum non intelligebant sublimitatem diuinæ virtutis in Christo: nec modum adhuc sciebant, quo munus suum obire vellet ad quod missus erat. Denique sic præ gaudio inuenti filij admirati sunt vt non plenè caperent, quod dicebatur, sicuti Apostoli præ dolore & tristitia non intellexerunt, quæ Christus de sua morte

B. Virgo defeditur.

Luc. 18.

& passione verbis tamen apertissimis illis prædixit. Itaque quòd B. Virgo Christi verbum ad momentum nō intellexerit, quum in templo loqueretur, non arguit eius ignorantiam postea permanentem & stabilem, vt hæretici ex hoc loco stultissimè inferunt, Maria errauit, ergo Ecclesia potest errare. Atqui B. Virgo sic Christum intellexit & sic non errauit, *vt conseruaret omnia verba eius conferens in corde suo*, sicuti in hoc Euangelio subiungit Lucas.

Caluinus in Postilla in hanc Dom.

DOMINICA SECVNDA
Post Epiphaniam.

Ioan. 2. Dicit Mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi est Mulier?

LOcvs illustris tam ad hæreticorum hodiè petulãtiam, arrogantiam, ignorantiam, & impietatem populo explicandam, quàm ad B. Virginis Matris Dei iustam' laudem & innocentiam contra illos defendendam. Impuri hæretici, quo in loco Beatissimæ Virginis virtutes varias obseruare, & iustis laudibus prosequi debebant, eo in loco varia & horrenda crimina illi impingunt, suæque stultitiæ & impietatis Christum testem & assertorem esse volunt. In his enim B. Virginis ad Christum verbis, *Vinum non habent*, nos Catholici obseruamus in B. Virgine primùm beneficentiam & charitatem ac subueniendi promptitudinem, quod deficiente in nuptiis vino, re ad honestatem etsi non ad necessitatem pertinente, necdum à quopiam rogata, defectum illum filio suo aperire, & pro eo intercedere voluerit. Sed & ex eo colligimus, quòd multo magis in cœlis posita pro necessitatibus nostris apud filium suum intercedet, vt certissima & promptissima aduocata. Neque hæc nostra collectio superstitiosa est, sed solida & firma, quã lémque doctissimi in Ecclesia Patres iam ante mille annos fecerunt. Nam S. Hieronymus sic de S. Stephano

Variæ B. Virginis virtutes.

In li. cõtra Vigilatiũ.

phano colligit: *Stephanus* (inquit) *primus Martyr in Christo pro persecutoribus veniam deprecatur: & postquam Cum Christo esse cœperit, minus valebit.* S. Chrysostomus sic de D. Paulo colligit. *Si Paulus cùm hic esset, vsque adeo dilexit homines, vt quum dissolui & cum Christo esse cuperet, elegerit hic esse: multo magis illic feruentiorem amorẽ ostendet:* Sed & nos ita colligimus. Si B. Virgo pro vino in nuptiis nec rogata apud filium intercedere voluit, quanto magis in Cœlo apud Filium constituta pro veris & solidis bonis intercedet? Sed & illud obseruandum putamus, primum Christi miraculum, primum in terris gratiæ suæ beneficium, ad B. Virginis interessionem factum fuisse. Vnde colligimus singularem illam pro humano genere aduocatam esse, iuxta doctissimi & antiquissimi Patris Irenæi verba:

Hom. 23. in Ep. ad Ro.

2 *Virginis Euæ Virgo Maria facta est Aduocata.* Secundò notamus eximiam hic B. Virginis de Christo fidem. Nunquam enim hunc defectum ei proposuisset, nisi facilè eum ei mederi posse ac velle crederet: vnde

Lib. 5.

Chrysost.

3 postea addidit: *Quodcunque dixerit vobis facite.* Tertiò modestiam & reuerentiam erga Christum singularem in B. Virgine obseruamus, qua paucissimis verbis defectum exponit: *Vinum non habent?* reliquum

Hom. 20. in Ioan.

4 Christi bonitati permittens. Quartò etiam prudentiam notare licet. Non enim rogat, vt vel hoc vel illo modo vinum adesse iubeat miraculi auida, sed Christi potentiæ non ignara, rem exposuisse contenta, cætera tacet. Atque has quidem egregias virtutes hoc in loco Catholici interpretes obseruare didicerunt. Nostri contrà hæretici sicuti & veteres ex eodem flore venenum colligunt. Nam vt veteres hæretici suis hic hæresibus patrocinium quæsiuerũt,

Hæreticorũ impiæ obseruationes.

1 sic & hodie nostri. Manichæi ex hoc loco B. Virginem non veram, sed putatitiam tãtùm Christi matrem esse collegerunt, quia mulierem vocat non matrem. Quibus Augustinus respondet: *Quomodo non obseruatis quod toties in aliis locis Euangelista vocat eam, Matrem Iesu?* Sic hodie hæretici, quia semel Paulus *panem* vocauit sacram Eucharistiam, non attendunt quòd & ipse

Tract. 8. in Ioan.

2 Paulus & Christus, *Corpus* appellant. Heluidiani ex hoc loco probare voluerunt, quòd non virgo, sed

Hier. cont. Heluid.

coniunx, & plurium liberorum mater erat in sensu
Respon. ad q. 46. Latino, quia Mulier vocatur. Non defuerunt qui & paretum contemptum in fideli Christiano à Christo hoc loco doceri cauillarentur, de quibus Iustinus Martyr. Sic nostri hodie hæretici ex his verbis B. Virginis contemptum, contemptores ipsi inferre voluerunt. Mulierem vocat per contemptum, ait Lutherus, sicuti & Paulus ad Galat. 4. *Factum ex muliere.* 4
In com. ad Gal. 4. Alij nescio quæ horrenda vitia in hoc B. Virginis facto notant. Oecolampadius ambitionis vitium notat. *Hoc* (inquit) *vrget, vt cæteri videant filium suum longè*
In c. 3. Ioã. *præstantiorem.* Brentius non veretur summam impietatem, & diuini honoris appetentiam B. Virgini hoc loco impingere. *Mariá* (inquit) *non eum tantum ambit*
Hom. 21. in Euan. Ioã. *honorem qui debetur parentibus, sed etiam ambit honorem Messiæ, & cupit esse quasi socia administrandi eius officij, quod Christo diuinitus mandatum erat. Ibi tum Christus durissimè eam alloquitur, vt contineat ipsam intra terminos suæ vocationis.* Hęc ille impurissimus homo. Alij volunt B. Virginem hoc Christi responso propter eius audaciam acriter redargutam, & in ordinem redactã fuisse. Sic Melanchthon. *Christus* (inquit) *Matrem reiicit,*
Annot. in Euangel. Ioan. circa cap. 2. *vt æquet aliis hominibus, cùm inquit. Quid mihi tecum est mulier? Quasi diceret quia mater es, ideò videris aliquius prærogatiuæ meritò à me impetratura. Ideò scias te non plus esse apud me, quàm vel mulier peccatrix est, vel Syrophœnissa. Tantum impetrabis, quantum credes misericordiæ.* Hæc ille ineptus Philippus, & verè cæcus Magister, qui multos cęcos in foueam secum pertraxit. Refutat eũ Caluinus ipse, & ab omni ambitione & alio carnali affectu B. Virginem liberat, in sua Harmonia Euangelica. Exponat ergo hoc loco prudens Concionator ve-

Causæ cur Christus respõderit. ras & solidas causas, cur Christus in hunc mundum Matri suæ responderit, idque ex S S. Patribus desumptas, non ex malitioso cerebro depromptas, vt faciũt hæretici, noui ac veteres. Primum respondet Christus Matri suæ, nihil mihi tecum in hac re commune est, sicut illud, *Nihil tibi & iusto illi*, id est, nihil sit tibi
Matth. 27. 2. Reg. 16. 4. Reg. 19. cum illo negotij. *Quid mihi & vobis alij Saruiæ*, id est, Quid mihi vobiscum? *Quid tibi & paci?* id est, Quid tibi cum pace? vt ostenderet Beatam Virginem non

diuini

diuinitatis suæ per quam miracula facturus erat, sed humanitatis tantum Matrem esse, ideóque in hoc negotio nihil sibi cum illa commune esse. Sic Augustinus exponit. *Miraculum exigebat Mater. At ille tanquam non agnoscit viscera humana, operaturus facta diuina.* Sic Theophilus Alexandrinus. *Quia Deus erat faciens miracula & homo per Matrem humana tractus, mysterium operaturus nihil sibi cum Matre commune habere ostendit.* Eandem causam reddit Euthymius in comm. ad hunc locum. Secundò sic respondit, vt ostenderet se miracula facere non debere ad petitionem amicorum & familiarium, sed ad Dei gloriam & hominum necessitatem. Sic Cyrillus: *Non à se neque non rogatus ad actionem miraculorum Dominus solet peruenire. Necessitati enim atque vsui hominum gratiam suam præbere solet*, Sic Chrysostomus. *Non sunt hæc libertus ad Matrem loquentis, sed diuinæ dispensationis verba, vt admoneret pro dignitate miracula facienda. Quæ enim familiarium precibus impetrantur, quamuis magna, rarò tamen magni fiunt. Indigentibus quod datur omni caret suspicione.* Hæc ille. Tertiò ad ipsius B. Virginis maius meritum sic respondit Christus. *Ne* (ait Chrysostomus) *si semper à filio honoraretur, & non tanquam Dominum illum haberet, non posset per humilitatem ad illam altitudinem euehi, ad quam euecta est.* Rursum propter nos & nostram doctrinam sic respondit, *vt ad Dominum semel conuersi* (ait Bernardus) *de carnali propinquitate minùs simus solliciti.* Docet nempè in causa diuini obsequij nullos carnales parentes Christianum habere. Sic Albertus Magnus. *Locutio est instructoria, quia in diuinis quæ Dei sunt, Matrem recognoscere non debemus.* Præterea durius Christus respondit Matri, non vt eam repelleret, sed vt hac dilatione eius sapientiam manifestaret, ostenderétque illam mysterij non fuisse ignaram, cuius gratia sic respondit: id quod ex sequentibus Euangelij verbis luculenter patet. Hoc enim, accepto responso illa tamen optimè Filium intelligens pergit ministris dicere. *Quodcumque dixerit vobis, facite.* Nunquam certè hoc dictura, si vel iratum sibi hoc responso Filium existimasset, vel sese ab ipso obiurgatam iudicasset, vel petitionem suam reiiciendam putas-

Tract. 8. in in Ioan.

Allegor. in Ioan. lib. 2.

Lib. 2. c. 25. in Ioan.

Hom. 20. in Ioan.

Ibidem.

Serm. 2.

In Euang. Ioan. c. 2.

set, vel denique de filij sui benignitate ac potentia quicquam dubitasset, vel postremò, hæc Christi verba prudenter non intellexisset. Notant etiam hanc causam veteres patres: *Venerabilis Maria* (ait S. Maximus) *verè vt mater Domini futura prænoscens, ac Dominicam præuidens voluntatem, sollicitè ministros admonuit dicēs: Quodcumque dixerit vobis, facite. Sciebat profectò mater sanctā obiurgatione illa Domini, filiique sui non iracscentis offensam prætendere, sed miserantis portare mysterium.* Sic & ante eum Gaudentius Brixiensis episcopus S. Ambrosio contemporaneus: *Ipsa*, inquit, *Beatissima Maria, agnito responsionis huius profundo mysterio intellexit non suggestionem suam præsentem aspernanter acceptam, sed secundum illam spiritualem rationem in mysterio tunc dilatam. Alioqui non mandaret ministris: Quodcumque dixerit vobis, facite, nisi spiritu S. post partum diuinum plena, non solùm responsionis Christi virtutem cognouisset, verumetiam futuri ab eo tunc aqua vini vniuersum ordinem præuidisset.* Hæc ille. Postremò nec illa causa absurda est, quam assignat Albertus Magnus Theologus doctissimus: *Non hoc Christus ex ira dixit, &c. sed humullimus noluit detegere virginitatem matris, ne per hoc gloriosus in conspectu hominum appareret, antequā per miracula manifestaretur.* Durius ergo etiam propter hoc respondit, ne aliud quàm communis mater adhuc putaretur. Hæ causæ à veteribus & S S. Patribus annotatæ magis Christianū, & Christo dignum docent sensum, quàm petulantes & improbæ hæreticorum cauillationes, quæ totæ malitiam spirant.

Homil. in Epiphan.

Tract. 2. de lect. euan. huius.

In euang. Ioan. c. 2.

6

Haurite nunc & ferte Architriclino.

Conuersio aquæ in vinum, transsubstātionis documētum.

LOCVS obseruandi contra hæreticos aquam hic in vinum mutatam sola Christi voluntate, nullis aut verbis, aut ceremoniis adhibitis. Si enim solo nuti ac sola voluntate, nullis prolatis verbis, vel significantibus, vel operatoriis, nullo adhibito contactu, nulla benedictione, nulla gratiarum actione præmissa (nisi fortè hæretici nostri hoc loco, vt hoc argumentum declinent, dicere velint, hæc omnia Christum

ſtum in hoc miraculo feciſſe, etſi euangelium ea non commemoret, atque ita hac nunc vice illud principale axioma ſuum deſerent, quo ſuſtinent nihil credendum, niſi quod ſcriptum eſt, conuertit aquam in vinum, idque præſtantiſſimum & in magna copia? quare iidem hæretici non credunt (quod tota credit eccleſia) Chriſtum tot verbis, tot ceremoniis, tantáque & tam clara aſſeueratione vſum, panem
1 in corpus ſuum vertiſſe? Illic & prædixit diſertè,
Panem, quem ille daturus erat carnem ſuam eſſe, quâ pro mun- Ioan. 6.
2 *di vita daturus erat:* & ante ipſum opus præfatus eſt, ſe
deſiderio deſiderâſſe hoc Paſcha manducare cum diſcipulis Luc. 22.
ſuis, hoc inquam paſcha, quo pro agno paſchali verus
3 Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, manducandus erat: & opus aggrediens panem in manus accipit,
4 acceptum benedicit: gratias agens de accepto &
5 benedicto pane dicit, *Hoc eſt corpus meum*: Addit quoque vt intelligant eum non myſticè, ſed propriè lo-
6 qui, *Quod pro vobis tradetur?* Subiungit quoque, ne pro miraculo ſemel duntaxat facto rem acciperent,
7 *Hoc facite in meam commemorationem.* Hic verò in hoc miraculo nec prædixit aquam in vinum vertendam, nec præfatur aliquid quaſi rem nouam facturus, imò matrem de hoc miraculo ſuggerentem obiurgare videtur, & alienum ſe ab omni operatione excellenti oſtendere, nec ipſam aquam vel in manum accipit vel benedicit, vel vinum fieri, aut iubet, aut aſſerit, ſed ſola (vt dictum eſt) voluntate aquam in vinum conuertit: & creditur vera fuiſſe ac realis conuerſio, non figuratiua, non myſtica. Multò igitur magis, multo certius credere debemus Chriſto dicenti, *Hoc eſt corpus meum*, ita ſe verè rem habuiſſe vt dixit, illúdque quod in manibus tenebat, etſi panis videretur oculis, corpus tamen ſuum verè fuiſſe, & ſic ab Apoſtolis creditum eſſe. Nec eſt hoc noſtrum Catech. myſtag. 4.
argumentum. Sic Cyrillus Hieroſolymitanus argumentatur, *Chriſto* (inquit) *confirmante ac dicente, hic eſt ſanguis meus: quis vnquam dubitet ac dicat non eſſe illius ſanguinem? Aquam aliquando mutauit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galilææ, ſola voluntate, & non erit dignus cui credamus quòd vinum in ſanguinem tranſ-*

In libr. de corpor. & sang. Domini. ca. 1. *mutasset si enim ad nuptias corporeas inuitatus, stupendum miraculum operatus est, non multo magis corpus & sanguinem suum filiis sponsi dedisse eum confitebimur.* Hæc Cyrillus. Hanc quoque aquæ in vinum conuersionem ad Transsubstantiationis quam credit Ecclesia confirmationem adfert Paschasius Abbas Corbeiensis, ante annos 700. Est ergo hoc loco hæreticorum hodie incredulitas taxanda.

Ferte Architriclino.

Matth. 8. LOCVS obiter notandi contra hæreticos horum temporum, Christum Dominum ideò hoc iussisse, ne ordinem in Republica positum in ipsis suis miraculis perturbaret. Sicut enim alibi sanatis à se leprosis dixit, *Ite & ostendite vos sacerdotibus*, ne ordinis sacerdotalis apud Iudæos ius & priuilegium violaret, & vt ordinem à Moyse constitutum non dissolueret, sic & hoc in loco, vinum quidem per miraculum creat & præstantissimum: vt tamen lex conuiualis, vel domestica seruetur, iubet ferri Architriclino, vt ab eo probetur antequam conuiuis apponatur, vtpotè cuius erat in eo conuiuio de cibis ac potibus disponere ac iudicare. Qua in re docet Saluator sic se extra ordinem operari, vt ordinē vel in Ecclesia, vel in Repub. positum non perturbet. Insaniunt hodie hæredici, qui toto Ordine ecclesiæ violato sese à Deo vocari impudentissimè iactitant. Paulus extra ordinē à Christo adeóque è cœlo vocatus est. Nihilominus ad Ananiam mittitur, vt ab eo fidei doctrinam & sacramentum acciperet, quod diligenter notauit Augustinus. Sed & postea per manuum impositionem ad opus prædicationis emittitur, vt in Actis Apostolicis disertè legimus. Si flagris & crucibus digni illi sunt, qui contempto magistratu ad prætensam libertatem aditum sibi parant, quid isti merentur, qui à nemine missi cōtempta Ecclesia, nec extra ordinem à Deo vocantur, nec etiam si vocati essent, ordinis ecclesiastici vllam rationem habent? quod in ipsis tamen Iudæis Christus reueritus est. An Christum imitari pudet? aut Paulo meliores isti sunt?

Ordo in ecclesia seruādus.

In quæst. euang. lib. 2. q. 40.

Act. 13.

sunt? Quicquid enim de Ecclesia Catholica Romana, libet illis impiè blasphemare, deteriorem tamen synagoga Iudaica, Christo veniente corruptissima, fingere illam non possunt. Qualemcunque sibi vocationem impudentissimè & mendacissimè venditent, magis extraordinaria, magis illustris esse non potest, quàm fuit Pauli de cœlo vocati.

DOMINICA III.

POST EPIPHANIAM.

Vade & ostende te sacerdotibus, & offer munus tuum quod præcepit Moyses, in testimonium illis. Matth. 8.

IESVS tractandi contra hæreticos nostri temporis, dignitatis & ordinis sacerdotalis præeminentiam & reuerentiam. Lex erat Mosaica, quæ hanc sacerdotibus Leuitici generis prærogatiuam dedit, vt nemo leprosus à lepra sua liberatus iudicaretur, aut in templum & commercium hominum (à quo durante lepra, ex iudicio sacerdotis exclusus extra castra agere debuit) admitteretur, nisi ostenderet se sacerdoti, isque cum non amplius leprosum pronunciaret. Hanc legem Christus in leproso à se mundato obseruari voluit: non quia post Christi opus sacerdotis cuiusquam approbatione opus erat, sed vt ordo Mosaicæ legis ea necdum abolita seruaretur. Sic Chrysostomus. *Qua de causa iussit leproso Christus, vt seipsum ostenderet sacerdoti, &c. Vt legem vtique rursus impleret. Non enim illam vbique resoluit, nec vbique seruauit, sed nunc quidem illud nunc istud*, Sic & Apostoli, *inueniuntur aliquando quidem legem custodire, aliquando verò transcurrere*: Si ergo Christus sacerdotium Leuit. 14.

Homil. 26. in Matt.

verus

vetus in multis honorauit, præposterè hodie hæretici, qui Ecclesiam Catholicam (à qua se sic recedere fingunt, sicut Christus & Apostoli à Synagoga) in nulla re prorsus honorare volunt, sed in omnibus etiam planè indifferẽtibus propter maiorem eius contemptum, atque odium, ei contraria facere: maximè Caluinistæ & in Anglia Puritani. Si Catholici ad orientem orant, illi ad occidentem orabunt. Sic in festis, in ieiuniis, aliísque ritibus & ceremoniis, ex industria alia festa, alia ieiunia, alios ritus suis præscribunt, quàm ex Ecclesiæ Catholicæ more ac consuetudine. At Christus Synagogam contaminatissimam eorúmque sacerdotes honorat, vt (vt quemadmodum super hoc Euãgelium scribit Chrysostomus) *De signis suis iudicandi potestatem illis tribuerit.* Certè Caluinus hoc nomine furiosos Anabaptistas acerbè taxat, quòd hoc Christi exemplum non imitantur: *Christi* (inquit) *& Apostolorum seculum qualefuit: Neque tamen impedire potuit desperata illa Phariſæorum impietas, & quæ tunc passim regnabat dissoluta viuendi licentia, quin sacris cum populo vterentur, & in vnum cum reliquis templum eisdem ad publica religionis exercitia conuenirent.*

vbi suprà.

Instit. libr. 4. cap. 1. Num. 19.

Ostende te sacerdotibus.

LOcus alius sacerdotalem potestatem à Christo honoratam explicandi contra hæreticos hodie, qui eam impiè ab Ecclesia tollunt. Dicit Apostolus de veteri populo, *omnia in figura contingebant illis.* Vetus igitur sacerdotium Ecclesiastici ministerij typus erat. Lepra illorum peccata nostra præsignabat. Nihil certè aptius peccati naturam præfigurare potuit, quàm lepra corporalis. Vt enim lepra nihil horribilius in corpore, ita lætali peccato nihil horribilius in mente. Vnde Scriptura: *Tanquam à facie colubri fuge peccatum.* Vt coluber vitæ corporis, sic peccatum animæ interitum adfert. Rursum vt lepra reddit corpus tardum & inhabile ad omnem actionem, sic ex peccato fastidium virtutis oritur & paulatim odium. De quo Propheta: *Omnis qui comederit vuam acerbam, obstupescent dentes eius.* Præterea vt lepra inficit alios, *sic modicum fermentũ totam massam corrũpit*, dixit Apostolus de fornica

Peccatum lepra.

Ierem. 31.

1. Cor. 5.

nicario bonis fidelibus admixto, necdum excommunicato. Et Sapiens dixit. *Amicus stultorum similis efficietur.* Deinde leprosi halitus fœdo suo odore molestissimus est. Ideò in lege veteri iubebatur, *habere os veste cõtectum.* Peccati odor pessimus est. *Odor mortis, in mortem.* Ex impuro corde omnia procedunt mala, vt Christus in Euangelio docet: & de peccatoribus Propheta dicit: *Sepulchrum patens est guttur eorum.* Postremò leprosus est extra castra eiiciendus. In primæua Ecclesiæ disciplina tantus erat peccati mortalis horror, vt eo infectus cum fidelibus conuersari prohiberetur. Sic enim iubet Apostolus. *Si is qui frater nominatur est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere.* Est igitur peccatum lepra. De sola lepra iudicabat olim vetus sacerdos, non de aliquo corporis morbo: & Christus in Euangelio solos leprosos à se mundatos, non cæcos, surdos, mutos, paralyticos, ad sacerdotes mittit. Huius rei causa est, quia de solo peccato cognoscere etiam ad sacerdotes suos pertinere Deus vult. Sed cognitio lepræ, sic ad veteres sacerdotes pertinebat, non vt eam verè sanarent, verùm vt sanatam pronunciarent tantùm. Atqui sacerdotibus Ecclesiæ Christianæ ipsa peccata remittendi potestas datur, non solùm (vt hæretici hodie impiè docent) remissa à Deo pronunciandi. Hoc discrimen diserte expressit S. Chrysostomus scriptor Catholicus iuxta Catholicæ Ecclesiæ fidē ante annos 1200. in hæc verba: *Corporis lepram purgare seu verius dicam, haud purgare, quidem, sed purgatos probare, Iudæorum sacerdotibus solis licebat, neque nescis quanta cum ambitione, quanto cum studio ac concertatione sacerdotalis dignitas id temporis conquireretur. At verò nostris sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes, non dico purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est: quare iudicio quidem meo qui istos contemnunt, multo sceleratiores maioríque supplicio digni fuerint, quàm Dathan cum suis omnibus.* Hæc ille. Quòd si ergo Christus vetus sacerdotium sic honorauit, cuius circa corporis tantùm lepram iudicium versabatur, neque ad eam sanandam aut purgandam, sed ad ostensionem tantum iam purgetæ lepræ, quanto magis

4 *Prouer. 13.*
Leuit. 13.
5 *1. Cor. 15.*
1. Cor. 5.
Libr. 3. de Sacerdotio.

magis nouum in Ecclesia sacerdotium honorari vult, cuius potestas in ipsis peccatis tollendis cõsistit, iuxta
Ioan. 20. eius apertissima verba, *Quorum remiseritis peccata, remissa erunt.*
2. Corin. 3. *Si enim ministratio damnationis gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria. Si quod euacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in gloria est.* Rursum si Christus corporis lepram à seipso sanatam sacerdotibus tamen ostendi, ab illis approbari, & iudicari iubet, nec quicquam suæ gloriæ per hoc detractum est, sed sacerdotalis officij dignitati adiectum: quanto magis etsi Deus per Christum in Ecclesia
Ioan. 1. peccata remittat (ille enim est: *Agnus Dei qui tollis*
Roman. 3. *peccata mundi, & illum proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius*) tamen quibus ita Deus peccata remittit, vult eos ostendere se sacerdotibus, & ab iis tanquam Christi in hac parte vicariis ac locum tenentibus hanc ipsam peccatorum per Christum remissionem accipere, iuxta illam à Christo ipso sacerdotibus datam potestatem in verbis præallegatis: nec per hoc Christi gloriæ quicquam detrahi credendum est, sed sacerdotali ordini eum honorem tribui, quem propter certas & grauissimas causas Christus in sua Ecclesia perpetuò tribui voluit. De hac re vide plura in Dominica in Albis. Hæc duo hoc loco grauiter perurgere, pertractare, & amplificare concionator, ad hæreticorum calumnias depellendas, & impostu-ras detegendas, non incommodè poterit. Vide plura Dominica 13. post Pentecosten.

DOMI

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

Quid timidi estis modicæ fidei? Matth. 8.

EOcvs ostendendi contra hæreticos horum temporum, fidem Christianam suos habere gradus, neque in omnibus æqualem & indelebilem esse. Caluinus enim vafer hæreticus, vt doceat solam fidem necessariò saluare, & esse in quolibet fideli certitudinem gratiæ ac salutis, quæ amitti non possit: ideóque non ex bonis operibus, quæ valde incerta sunt, & in paucissimis diu perdurant, vllam coram Deo iustitiam expectandam esse, sed totam salutem in fidei firmitate consistere: docet consequenter fidem esse indelebilem in quocunque est, nec semel acceptam amitti posse, & esse in omnibus ratione firmitatis prorsus æqualem. *Vnicam*, inquit, *piorum fidem vt Scriptura docet agnoscimus & prædicamus.* Et paulo post. *Vt solos electos semine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, vt nunquam dispereat semen vitæ eorum cordibus insitum, ita solidè in illis obsignat adoptionis suæ gratiam, vt stabilis ac rata sit.* Et irerum. *Hic tenendum est quantumuis exigua sit, ac debilis in electis fides, quia tamẽ Spiritus Dei certa illis arrha est, ac sigillum suæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri posse eius sculpturam.* Hæc ille impius, vt suam indelebilem & solam electorum fidem statuat. Sed in hoc Euangelio discipuli ipsi quos de numero reproborum esse, nec ipse Caluinus dicere ausus fuerit, qui de numero electorum certissimè erant, tamen ita debilem & fragilem, & iamiam perituram fidem habebant, ipso quoque Christo eis præsente, vt nisi ab eo promptam opem accepissent, fidem in Christum amisissent. Clamant Christo in eadem naue nauigante, *Domine salua nos perimus.* Sciebant se perire non posse, nisi Christo etiam qui in eadem naui erat pereunte. Sciebant Christum, quem iam filium Dei credebant,

Fidem habere gradus, & amitti posse.

Instit. lib. 3. cap. 2. Num. 9. 11. & 12.

Apostolorum fides vacillabat

bant, tali casu perire non posse, & tamen clamant se perire. Vnde & Christus eos grauiter redarguit dicens: *Quid timidi estis modicæ fidei.* Timorem arguit fiduciæ contrarium, quam fiduciam veri nominis fidem esse hæretici volunt. Si ergo timidi erant & fiducia carebant, fides quoque eorum iam exciderat, iuxta hæreticos, qui fidem & fiduciam pro eodem habent. Rursum modicæ fidei eos vocat, imperfectæ videlicet, non satis firmæ ac validæ, sed vacillantis, & ad defectum atque incredulitatem propendentis. Non est igitur quorumlibet electorum fides, semper & perpetuò firma, fortis & indelebilis. Certè si talis discipulorum hic fides fuisset, neque tantus timor eorum animos occupasset, neque eorum modicam fidem Christus sic arguisset, nec denique Christi cõsolatione opus illis fuisset. Ac verò non hoc tantùm in loco, sed & aliis non paucis fides cum suis defectibus, & incrementis in euangelio describitur: *Quanto magis vos modicæ fidei*, contra nimiam rerum necessariarum sollicitudinem, quæ ex incredulitate nascitur. Idem ad Petrum in fluctibus trepidantem, *Modicæ fidei quare dubitasti.* Cœperat enim super aquas ad Christum ambulare cum magna fide: sed illa vacillante cœpit mergi. Non enim vi fluctuum, sed incredulitati Petri hoc eius periculũ Christus imputauit. Quod ergo in electis ipsis minuitur & deficit, quis dubitat quin etiam deleri possit: Certè de filio prodigo per pœnitentiam reuerso dicitur, *Mortuus erat & reuixit*, Luc. 15. Prius ergo per fidem filius fuit, prius per gratiam vixit. Alioqui Scriptura non diceret, *Reuixit.* Sic Basilius in Homil. de pœnitentia. Sed & in hoc Euangelio laudatur fides Centurionis magna & firma. *Non inueni tantam fidem in Israel.* Sic mulieri Chananeæ dicitur, *O mulier magna est fides tua*: quæ omnia intelliguntur, per intensionem dicta, non per extensionem, id est, de ipsa fide in se mentísque assensu firmo, vel infirmo, non de iis quæ creduntur pluribus aut paucioribus.

Matth. 6.

Matth. 14.

Matth. 8.

Fidē quouis peccato non amitti.

Ex iisdem porrò Scripturæ locis, & hoc Euangelio euertitur magnum illud Lutheranorum & impium axioma, fidem per quoduis peccatum mortale excuti

&

& amitti. Quod ideo fraudulenter dicunt, vt videantur, quàm solam fidem iustificare, & saluare asserunt, fidem intelligere cum virtute & bonis operibus necessariò coniunctam. Sed loca prædicta hoc axioma subuertunt. Si enim per quoduis peccatum mortale excutitur fides, debet in quolibet esse æqualis fides. Nunc autem plerique non nisi sæpius peccando, & sæpius recidiuando eò tandem perueniunt, vt & fidem ipsam amittant, iuxta illud, *Impius quum in profundum venerit, contemnit.* Quemadmodum certè si arboris propagines omnes suppullulare incipientes euellas, radix tandem aresset. Pauciſſimi autem, aut fortè nulli sunt, quorum tam debilis fides est, vt vno tantùm scelere perpetrato vtcunque flagitioso statim excutiatur, & in apertam blasphemiam conuertatur: sicut certè vix vlla arbor tam debili radice nititur, vt vno abscisso palmite aresçat: aut radicis beneficio nouos surculos propagare desinat.

DOMINICA QVINTA
POST EPIPHANIAM.

Inimicus homo superseminauit zizania. Matth. 13.

LOCVS proprius & necessarius populum fidelem diligenter docendi, atque monēdi, falsæ doctrinæ & hæresibus hoc esse proprium, vt posterius existimant, vt antiquitate cadent, vt nouitate laborent: contrà verò catholicæ & orthodoxæ doctrinæ hoc esse proprium, vt prius existat, vt antiqua sit, & post feminatum semen Dominicum, id est post propagatum Euangelium, nunquam amplius noua. Hoc enim totum Christus in Euangelio disertè docere voluit. Comparat enim regnum cælorum, id est, statum militantis Ecclesiæ, homini seminanti bonum semen in agro suo, id est, ab initio docenti per Apostolos, eorúmque coætaneos, bonam & sanam doctrinam in cordibus fidelium suorum: *Semen enim est* Luc. 8.

Nouitas doctrinæ hæresem arguit.

verbum Dei) quum autem dormirent homines, quum negligentius agerent pastores, inimicus homo, Diabolus videlicet, superseminauit zizania in medio tritici: id est, falsas, & impias doctrinas veræ immiscuit, vt omnes hæretici faciunt, qui Christū penitus non negant, sed Christianæ doctrinæ suas hæreses commiscent. Ostendit ergo non quidem simul, & eodem tempore bonum semen, & zizania in agro Dominico seminata fuisse, prius zizania, & postea triticum, vel bonum semen, sed seminato prius bono semine, atque adeo in triticū iam enato, a Diabolo superseminatum fuisse zizanium, hoc est, postea nasci hæreses. Zizaniorum enim nomine hæreses indubiè significantur, quia bonum semen doctrina intelligitur, vt apud Lucam Dominus exponit. *Semen est verbum Dei.* Et hunc sensum confirmat Augustinus ex eo quòd in hac parabola Dominus *Agrum ipsum non Ecclesiam sed hunc mundum interpretatur. Hæretici autem non societate vnius Ecclesiæ, sed solius nominis Christiani in hoc mundo permiscentur bonis.* Nam mali, Catholici palea potius vocandi sunt, quàm zizania. Palea enim habet fundamentum ipsum cum tritico, radiceméque communem. Huic igitur Euangelio conformiter S. Patres diligenter docuerunt antiquitatem veræ doctrinæ: nouitatem & posteritatem falsæ doctrinæ notam esse certissimam. *Hæreses omnes* (ait Augustinus) *de Ecclesia exierunt tanquam sarmenta inutilia de vite preciosa: ipsa autem manet in radice sua.* Sic suos cathecumenos sanctus ille Episcopus docuit. Sic & ipsos paganos, alio in loco de vera Ecclesia cognoscenda instruit. *Videtis* (inquit) *multos præcisos à radice Christianæ societatis: quæ quidem societas certa per orbem propagatione diffunditur: Hos autem præcisos de sola figura originis sub Christiano nomine quasi arescentia sarmenta gloriari, quas hæreses & schismata nominamus.* Hæc ille. Ecclesiam radici, hæreses sarmentis præcisis comparans. Est autem radix suis sarmentis natura & tempore prior. Hanc quoque notam contra sui temporis hæreticos obseruauit Cyprianus. *Constat* (inquit) *Nouatianos cum corpore Ecclesiæ non conuenire: Non enim nos ab illis, sed illi à nobis recesserunt. Et quum hæreses & schismata postmodum nata sunt, dum conuenticula*

Luc. 8.

In quæst. ex Matth. q. 11.

Antiquitas veræ doctrinæ Nota.

Do Symbolo ad Catech. lib. 1. cap. 5.

Epist. 42.

In lib. de vnit. eccl.

uenticula sibi aduersa constituunt, veritatis caput atque originem reliquerunt. Hæc ille. Per veritatis caput, atque originem ipsam radicem Ecclesiam intelligens. Sic enim seipsum eodem in libro exponit: *Rami* (inquit) *arboris multi, sed robur vnum tenaci radice firmatum. Sic ecclesia ramos suos in vniuersam terram extendit: vnum tamen caput est, & origine vna.* Eodem prorsus modo hæreticum a catholico discernendum docet Optatus. *Videndum* (inquit) *quis in radice cum toto orbe manserit, quis foras exierit, quis cathedram fouerit alteram, quæ antè non fuerit, quis altare contra altare erexerit.* Hæc illi ex Africa nobilissimi scriptores, & Ecclesiarum Episcopi. Sed his omnibus antiquior Tertullianus, Afer quoque & ipse, ipsa Euangelij nostri verba eo quo diximus modo contra sui & omnium temporum Episcopos tractauit. *Reuertar* (inquit) *ad principalitatem veritati, & posteritatem mendacitati deputandam, ex illius quoque parabolæ patrocinio, quæ bonum semen frumenti à Domino seminatum primò constituit: auenarum autem sterilis fœni adulterium ab inimico diabolo postea perduxit. Propriè enim doctrinarum distinctione figurat, quia & alibi verbum Dei seminis similitudo est. Ita ex ipso ordine manifestatur id esse dominicum & verum, quod sit prius traditum, id autem extraneum & falsum quod sit posterius immissum.* Hæc ille. Iuxta quam regulam ex præsenti Euangelio perspicuè haustam contra omnes sui temporis hæreticos: sic arguit idem Tertullianus, contra Marcionitas sic. *Ego* (inquit) *mecum Euangelium dico verum, Marcion suum. Quis inter nos determinabit nisi temporis ratio, ei præscribens authoritatem quod antiquius reperietur, & ei præiudicans vitiationem quod posterius reuincetur: Inquantum enim falsum est corruptio veri, in tantum præcedat necesse est veritas falsum.* Contra Hermogenem hæreticum sic. *Solemus.* (inquit) *hæreticos compendij gratia de posteritate præscribere. Inquantum enim veritatis regula prior, quæ etiam futuras hæreses pronuntiauit, intantum posteriores quæque doctrinæ hæreses præiudicabuntur.* Contra Praxeam hæreticum sic. *Quo peræquè aduersas vniuersas hæreses tam non præiudicatum sit, id esse verum quodcunque primum, id esse adulterum quodcunque posterius.* Atque hæc illi patres A-

Cõtra Parmen. lib. 1.

De Præscrip. contra hæret. cap. 31.

Luc. 8.

Lib. 4. aduersus Marc.

In principio libri cõtra Hermogenem.

In li. cõtra Praxeam.

fricani, quibus & ex aliis orbis partibus alij eiusdem sententiæ adiungi possunt. D. Hieronymus contra Origenistas hoc argumento vtitur. *Cur post quadringẽtos annos docere nos niteris, quod ante nesciuimus vsque ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit.* Similiter cõtra Luciferianos. *Breuem tibi apertámque animi mei sententiam proferam, in illa Ecclesia esse permanendum, quæ ab Apostolis fundata vsque ad hanc diem durat. Alij vero omnes hoc ipso quod postea instituti sunt, hæreticos se esse indicant.* Hæc ille. Eodem modo contra Apollinaristas Gregorius Nazianzenus. *O miram adsurditatem: Absconditam post Christum Sapientiam nobis annunciant. Res lachrymis digna. Si enim 30. his annis fides originem habuit cùm 400. ferè anni ab eo tempore fluxerint, quo Christus palam conspectus est, mane tãto tempore fuit Euangelium, inanis etiam fides nostra: Et martyres quidem frustra martyrium subierunt, frustra etiam tales tantique antistites populi præfuerunt.* Nec aliter S. Hilarius aduersus Arianos disputandum censuit. *Cogitemus.* (inquit) *tot sacerdotes sanctos & tam quiescentes. Quid de nobis Dominus iudicabit, si nunc anathematizentur à nobis:* Sed omnium accuratissimè facit hoc S. Irenæus vetustissimus scriptor, Episcopus, & martyr contra Valentinianos & Marcionitas. *Non fuit* (inquit) *apud eos congregatio neque doctrina aliqua instituta. Ante Valentinum enim non erat qui sunt a Valentino, neque ante Marcionem qui sunt à Marcione.* Et paulo pòst. *Omnes hi posterius, mediantibus iam Ecclesiæ temporibus insurrexerunt in suam Apostasiam.* Hæc ille. Sic videlicet omnes isti patres ex hoc Euangelio didicerunt propriam quandam esse veritatis orthodoxæ notam, quòd in agro Dominico prius fuerit seminata: propriam quoque hæresis notam quòd posterius insurrexit. Ratio quoque Tertulliani notanda. *Falsum est corruptio veri* Sequitur ergo ipsum verum. Omnis enim priuatio post habitum inducitur. Hæresis est priuatio veræ doctrinæ: ea igitur posterior est, vt cæcitas visu, surditas auditu, & sic in aliis.

In Epist. ad Pamachiũ & Oceanum.

In fine dialogi contra illos.

Epist. 2. ad Cledoniũ

In lib. de Synodis.

Lib. 3. c. 4.

Simile

Sinite vtraque crescere vsque ad messem.

IESVS docendi cõtra hæreticos veræ doctrinæ & consequenter veræ Ecclesiæ, in qua sola, vera doctrina prædicatur, perpetuitatem vsque ad finẽ seculi. *Messis enim est finis seculi*, ait Christus, hanc parabolam exponens. Monendus autẽ populus ex hoc loco est, non solùm veram doctrinam & veram Ecclesiam perpetuò esse (quod nunc vix vllus hodie hæreticus amplius negat, etsi ab initio huius schimatis Lutherus, Brentius, Caluinus & alij defectionem Ecclesiæ apertè docerent) sed sic perpetuò esse, vt ipsa vera doctrina perpetuò crescat in agro Dominico, id est, perpetuos habeat operarios, de quibus Christus dixit de suo tempore. *Messis quidem multa sed operarij pauci. Orate Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.* Docendus quoque populus hos operarios mitti à Domino in messem suam, vt hic Christus loquitur: quod, & Apostolus repetit dicens, *Quomodo prædicabuntur nisi mittantur.* Mitti denique hos operarios, hos prædicatores, hos pastores animarum, non à Christo tantùm, qui Apostolis dixit conuersatus cum illis: *Sicut misit me Pater & ego mitto vos*, sed post Christi in cælos ascensionem, ab ipsa Ecclesia per impositionem manuum: sicut Paulus, & Barnabas à presbyteris Antiochenis imponentibus illis manus missi sunt, sicut Paulus Timotheum misit per impositionem manuum suarum, sicut denique omnes omnium ætatum Episcopi, & presbyteri per impositionem manuum legitimè sibi inuicem succedentes missi sunt. Sic, & in hunc modum crescit bonum semen in agro Dominico vsque ad messem. Non de nouo seminatur, sed quod semel seminatum est, perpetuò crescit: *Verbúmque Euangelij* (vt Apostolus ad Colossenses scribit) *fructificat & crescit in omni mundo, ex qua die auditum est.* *Hæc Apostoli verba* (ait Augustinus) *conueniunt cum Euangelio vbi dictum est, Simile est regnum cælorum homini seminanti bonum semen in agro suo. Crescit autem vsque ad finem, quia vsque ad messem. Messis enim est finis seculi.* *Dicent ergo non solùm Colossenses ad quos data est, sed*

Matth. 13.

Ecclesiæ Catholicę perpetuitas.

Ioan. 4.

Rom. 10.

Ioan. 20.

Act. 13.

Coloss. 1.

De vnit. eccl. cap. 5.

etiam cæteri omnes apud quos legitur hæc Epistola, vbi per Apostolicas literas constat bonum semen esse seminatum, etiam tunc crescere, & fructificare cœpisse, quid nobis adfertis noui? Nunquid iterum seminandum est bonum semen, quando ex quo seminatum est crescit vsque ad messem? Si dicitis periisse in illis locis quod erat per Apostolos seminatum (sicut sanè hodiè hæretici per totum orbem Catholicum periisse blasphemant) *& ideò esse rursus ex Africa seminandum* (vel vt isti dicunt ex Vvitemberga vel Geneua de nouo inchoandum) *respondetur, legite hoc nobis ex diuinis oraculis. Quòd profectò legere nõ potestis, nisi prius ostenderitis falsum esse quod scriptum est, semen illic ante seminatum crescere vsque ad messem. Et quia nullo pacto sibi diuina eloquia contradicunt, nullo modo in eis inuenietis quod contra hoc tam manifestum recitare possitis. Restat ergo vt non ex diuinis libris, sed ex vobis ista dicatis. Proinde dignissimè respondebitur Anathema sitis. Tenent enim Ecclesiæ Apostolico labore fundatæ, cum quanta cura sibi prædictum sit: Si quis vobis Euangelizauerit præterquam quod accepistis, Anathema sit.* Hæc Augustinus. Omnibus igitur hodie Protestantibus qui in deserto Ecclesiam quærunt, qui quasi deperdita illam quam Apostoli incipientes ab Hierosolyma cœperunt & plantauerunt, ab alio secundo initio propagandam, & de nouo plantandam Ecclesiam docent, qui quod per Apostolos seminatum fuit periisse, ideóque rursus Vvitemberga, vt Lutherani, ex Geneua, vt Caluiniani seminandum esse aiunt, Anathema dicit Catholica, & vera Christi Ecclesia. Volunt enim isti, vt mendax ipsa veritas inueniatur, quæ dicit semen Euangelij crescere vsque ad messem. Nunc autem mentiuntur illi (Magistri enim mendaces sunt) & verum est Euangelium. Crescit vsque ad messem, vsque ad consummationem seculi vera doctrina, & ita crescit, vt non eradicetur vnquam. Docet enim Christus etiam ipsa zizania potius toleranda esse, quàm ita tollenda, vt eradicetur triticum. Omnino igitur bonum triticum non eradicabitur. Nunquam isti abundabunt aut præualebunt zizania, vt eradicetur triticum. Nunquam ita falsa doctrina Ecclesias Christianorum occupabit, vt vera doctrina extinguatur. Mentiuntur igitur hodie &

huic

huic Euangelio disertè contradicunt omnes horum temporum hæretici, qui asserunt per Antichristum Romanum (sic enim de Christi vicario Rom. Pontif. blasphemè loquuntur) veram doctrinam fuisse his multis seculis obliteratam, sepultam, atque extinctam. De his omnibus moneri hoc loco populus potest, vt ab impiis Nouatoribus in perpetuum sibi caueat.

Ne fortè eradicetis & triticum.

LOCVS obseruandi quòd in hoc Euangelio non simpliciter prohibet Christus ne tollantur zizania, ne extirpentur hæreses, ne etiam extrema morte puniantur hæretici (vt ex hoc Euangelio ipsi hæretici docere voluerunt, quia Christus de zizaniis ait, *sinite crescere*) sed totum hoc fieri tũc prohibet Christus, quãdo periculum est, eradicandi quoque & triticum: quando sine schismatis aut maioris mali periculo illud fieri non potest. Quod sapienter vidit S. Augustinus, quum huius Euangelij verbis citatis, aliisque eò pertinentibus, quale illud est, *Non vt inimicum eum existimetis, sed corripite vt fratrem*, & exemplum Christi qui Iudam quem sciebat *diabolum esse*, vsque ad passionem pertulit, mòxque aliis, quæ oppositum sonare videntur, quale illud est. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus*, & illud, *Auferte malum ex vobis ipsis*, scribit tandem atque concludit hunc in modum. *Nos ad sanam doctrinam pertinere arbitramur, ex vtrisque testimoniis totam sententiam moderari, vt & canes in Ecclesia propter pacem Ecclesiæ toleramus, & canibus sanctum vbi pax Ecclesiæ tuta est non demus.* In istis autem zizaniis hæreticis eradicandis doceri populus potest mihi à mansuetudine Christiana eos recedere, qui pœna mortis hæreticos puniunt. Primùm hæresis scelus est morte dignum, vt docet Augustinus hoc argumẽto. *Si schisma feciſti impius es, si impius, vt sacrilegus morieris, quum pro impietate puniris.* Secundò pœnam mortis hæreticos ciuilis potestas iustè infligit, *quia minister Dei est vindex in iram ei qui malè agit*

Hæreticos esse eredicandos.

2. *Thess. 3.*

Ioan. 6.

Matt. 18.

De fide & operibus, c. 3. & 5.

Hæretici morte puniendi.

1 *Lib. 2. c. 23. contra Petili.*

2 *Lib. 1. ca. 7. cont. Parmen.*

Est ratiocinatio S. Augustini contra Donatistas, qui hoc negabant vt hodie hæretici. Tertiò expedit interdum huiusmodi pœnis hæreticos plectere, videlicet quum mitiores pœnæ, exilij, carceris, aut pecuniariæ non sufficiunt. *Epist. 50.* *Cogunt enim multas inuenire medicinas multorum experimenta morborū*, vt scribit in hac ipsa causa Augustinus. Quartò coërcitio hæreticorū corporalis & externa maior vel minor ex prudentia eorum qui in Ecclesia gubernant, imponitur: nulla autem certa & constans est. Causa huius est, quia omnis in Ecclesiam potestas, *ad ædificationem data est, non ad destructionem.* *2. Cor. 13.* Quando igitur coërcitio hæreticorū ædificat, quando vtilis Ecclesiæ est, vel necessaria, eo casu, non modò legitimè fit, sed etiam sine scelere prætermitti non potest: quod exemplo Maximini cuiusdam episcopi Catholici in Africa luculenter docet Augustinus. *Epist. 50. Act. 22. & 350.* imò exemplo Pauli, qui iniustè vexatus à Iudæis, Romanas leges vt ciuis implorat, & ad Cæsarem appellat. Hæc populo aperiri possunt, vt intelligat hæreticorum punitionem esse iustissimam. Vide plura in Dominica 2. post Pentecosten.

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

Matth. 13. *Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis.*

Ecclesiastica docēdi potestas.

LOCVS ostendendi contra hæreticos nostri temporis, iudicium & examen de doctrina fidei non esse penes populum & totam congregationem popularem (vt plerique illorum volunt) sed penes Ecclesiæ magistros, qui parabolas exponant populo, vt hic Apostoli turbis. Notat enim diserte Euangelista neque id sine graui causa Christum *ad turbas omnia in parabolis, & sine parabolis nihil loquutum fuisse.* Easdem autem parabolas postea Christus *Matt. 23.* Apostolis seorsim exponit, & addit, *Vobis datum est*

nosse mysteria regni cælorum: illis autem nõ est datum. Nempè ad vos qui Magistri Ecclesiarum futuri estis propriè pertinet nosse mysteria & secretiorem fidei doctrinam: sed in eum finem, vt quod à Deo illi immediatè acceperunt, postmodum populum doceant, qui non nisi per vocem Ecclesiæ docendus est. Hanc ob causam postquam Christus varias istas parabolas de zizaniis agri Dominici, de thesauro in agro abscondito de sagena missa in mari Apostolis seorsim exposuisset (*dimissis enim turbis venit in domum Iesus, & accesserunt ad eum discipuli eius dicentes, Edissere nobis parabolam istam, &c.* Addit in fine, *Intellexistis hæc omnia? dicunt ei, Etiam Domine, Ait illis. Ideò omnis scriba doctus in regno cælorum similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro suo noua & vetera.* In quibus verbis Christus Dominus manifestè ostendit, ideò se in parabolis ad turbas loquutum fuisse, ideò seorsim discipulis parabolas exposuisse: ideò eos omnia intellexisse, vt illi postea tanquam scribæ docti in regno cœlorum, tanquam magistri eruditi, *in Ecclesia Christi vera Catholica*, vt exponit Augustinus, tanquam boni patresfamilias, *quos Spiritus S. posuit regere Ecclesiam suam*, quæ est domus Dei, proferrent de thesauro diuinæ sapientiæ illis concreditæ noua & vetera, cibum solidum & cibum infirmorum, *scientes dare in tempore tritici mensuram*, vt alibi Christus loquitur. Christus igitur in hoc Euangelio futuram in Ecclesia docendi formam obseruauit, docens turbas in parabolis, & ipsas parabolas Apostolis exponens. Sic Apostolos de futura sua morte & resurrectione, de futuro iudicio, de futuris ante iudicium hæreticis, de mittendo paracleto, seorsim à populo docuit. Eadem de causa quum resurrexisset à mortuis, *manifestum se fecit, non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo. Per 40. dies apparuit*, solis discipulis *docens eos de regno Dei*, non toti populo, vt hoc suo facto & exemplo doceret, eam fore in Ecclesia sua doctrinæ cœlestis dispensationẽ, vt paucos quidem immediatè per Spiritum suum doceat, ab illis autem paucis tanquam testibus à Deo constitutis & ordinatis reliquus fidelium populus discat. Et quidem constituta Ecclesia Christi, ac per

Matth. 13.

Lib. 4. c. 2. cont. Faustum.

Act. 4.

Luc. 12.

Matth. 13. 24.

Ioan. 14. Act. 10.

Luc. 24.

Apostolos propagata, hic ordo, hæc dispensatio, ho
Act. 20. discrimen luculenter apparuit. Magistris dicitur, *A*
tendite vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus S
Hebr. 13. *regere Ecclesiam Dei.* Populo dicitur: *Obedite præpositi*
Luc. 10. *vestris & subiacete illis.* Illis dixit Christus: *Qui vos au-*
Matth. 23. *dit, me audit.* De populo dixit: *Quæ dicũt facite.* De illi
Apostolis dicit: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* de
Rom. 10. populo dicit: *Quomodo audient sine prædicante?* Insan
Hæretici igitur superba, & rebellis est hodie hæreticorum au-
refutãtur. dacia, qui omnem Scripturam ab vnoquoque legi &
intelligi posse ac debere sustinent, qui de omni fide
doctrina vnumquemque iudicare & cognoscere vo
lunt, qui ordinem in Ecclesia positum confundentes
omnes parabolas, omnia mysteria, omnia dogmat
controuersa omnibus patere, solo Spiritu Dei sug
gerente, neglecto & contempto veræ Ecclesiæ De
ministerio, affirmant. Et hoc in loco multa non in
commodè dici possent de magisterio Ecclesiæ ne
cessario, quamque multis modis Ecclesia Catholic
Lib. 8. c. 19. Mater fidelium censeri debeat. De qua re lege opus
culum nostrum de principiis fidei doctrinalibus. Hu
etiam adferri possunt quæ Apostolus de corpore na
turali, cui corpus Christi quod est Ecclesia assimila
Rom. 12. tur, disputat ad Romanos, Corinthios & Ephesios
1. Cor. 12. *Multi vnum corpus sumus in Christo. Non omnes prophet*
Ephes. 4. *non omnes doctores. Habemus donationes secundùm gratia*
quæ data est nobis differentes. Hæc autem gratia diffe
rens vocationis differenti respondet. *Vnicuique nostrum*
Lib. 10. c. 7. *data est gratia secundùm mensuram donationis Christi.* Vid
opusculum prædictum. Hæreticorum hodie vox Ec
clesiæ magisterium reiicientium est illa Chore, Da
tan & Abiron, dicentium contra Moysen &
Aaron: *Sufficiat vobis, quia omnis multitudo*
sanctorum est, & in ipsis est Dominus.
Num. 16. *Cur eleuamini super populum*
Domini? Sed hæc vox
quantum Deo di-
splicuit, vide
ibidem.

*

DOM

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Conduxit operarios in vineam suam, &c. Matth. 20.

IESVS latè tractandi contra hæreticos horum temporum necessitatem bonorum operum, cõtra solam fidem quam vnicè necessariam ad salutem impiè docent. Operantibus enim in vinea, id est, custodientibus mandata excolentibus vineam Domini, quæ vel propria cuiusque anima est, vel communitas animarum, & Ecclesia fidelium, (excolitur autem vtraque virtutibus & operationibus sanctis) non credentibus tantùm, datur in hoc Euangelio denarius, id est vita æterna. Est quidem fides opus Dei, iuxta id quod Christus apud Ioannem dicit, *Hoc est opus Dei vt credatis in eum quem misit ille*: quia opus intellectus ac voluntatis est, quo obsequente, *captiuamus intellectum in obsequium Christi*, vnde & *obedientia fidei*, actus fidei vocatur. Attamen per vniuersam Scripturam opera distinguuntur à fide, & operarij à credentibus, sicut fructus à radice: Quanquam non vnica radix fides est: Nam *in charitate radicamur atque fundamur* (vt loquitur Apostolus) & omne bonum opus Deo placens non secus à charitate quàm à fide proficiscitur, imò magis propriè bonorum operum radix charitas est quàm fides: quia principium operationis magis consistit in voluntatis imperio, quàm in intellectus dictamine. Quicquid enim dictet aut faciendum doceat intellectus fide illustratus, nihil fit, nullum opus producitur, nisi voluntas charitate incitata factum imperet. Solet igitur Scriptura operum nomine non ipsam fidem, sed virtutes omnes à charitate Dei, & proximi profectas significare. At verò in isto Euangelio, Operarij manifestè denotant virtutum cultores, & operum factores, quæ cum labore coniuncta sunt. Nam & otiosis

Bonorum operũ necessitas.

Ioan. 6.

1. Corin. 10. Rom. 16. v. 19.

Ephes. 2. Opera distinguuntur à fide.

Operarij Euangelici.

oppo

opponuntur, dicente patrefamilias, *vt quid hic statis tota die otiosi?* & qui operarij fuerant dicuntur *pondus & æstum diei sustinuisse*, id est, diu ac multum in bonis operibus laborasse. Vnde & Apostolus laborem atque opera pro eodem accipit. Quod enim alicubi dixit, *Reddet Deus vnicuique secundum opera sua*, hoc alibi dicit, *Recipiet vnusquisque secundum laborem suum.* Hanc etiam ob causam, *boni operis patientiam*, à Deo retribui docet Apostolus, *Iis qui secundum boni operis patientiam gloriam, honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam.* Nec aliâ ob causam de iis qui ex semine verbi Euangelici recepto fructum bonorum operum producunt, dicit Christus, quòd *fructum afferunt in patientia.* Et rursum alibi Apostolis. *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Ac denique illud, *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Hæc enim omnia ideò dicuntur, quia bona opera quibus ad salutem æternam peruenitur, opera sunt laboris plena, & in quibus exequendis magna sit opus patientia, adeóque in quibusdam vim sibi quandam quisque inferre debet: verbi gratia, in castitate, continentia, temperantia seruanda, in odio & iniuriarum vindicta reprimenda: in auaritia, ambitione, superbia fuganda & edomanda. Adhæc & alia vitia quum natura proclives simus, & vinci tamen illa debent (quia *qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt,*) magna nobis fortitudine & patientia, magna constantia opus est, vt illa vincamus, & contrarias illis virtutes quæ propriè bona opera vocantur, acquiramus. Tales igitur operarios, non sola fide contentos, in vineam suam conduxit Deus. Rursum operarios conduxit (non solùm qui à malò declinent, quod certè labore non vacat, sed etiam qui bonum faciant, vnusquisque videlicet secundum sua talenta, & dona à Deo accepta, de quibus dicitur, *Ite & negotiamini donec veniam.* Et iterum, *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtique exegissem illam?* In quibus verbis non solùm ipsos nummularios, pastores, doctores, principes, diuites huius seculi, vt bonis acceptis ad Dei gloriam, & proximi vtilitatem vtantur, sed etiam populum ipsum vniuersum, vt aliorum seu laboribus

Rom. 2. 2. Cor. 3. Rom. 2. Luc. 8. Luc. 21. Matth. 11. Gal. 5. Luc. 19. Matth. 25.

Opera Euangelica laboriosa.

boribus, seu eleemosynis, seu quibuscunque beneficiis, ad fructum ac salutem suam vti debeant, grauissimè Christus onerat. Illos enim vult pecuniam suam ad mensam dare, ab istis eandem pecuniam cum vsuris exigit. Tales itaque rursum operarios Christus in suam vineam & baptismum (vbi huic militiæ nomen dedimus) conduxit. Operari nos vult (bona haud dubiè opera) non sola fide aut fiducia niti. Iam verò diligenter hoc loco notandum contrà hæreticos, quod hæc bona opera, hunc bonum vsum gratiæ & talentorum à Deo acceptorum Christus à suis in Euangelio flagitat, non solùm vt congrua quædam bonis filiis opera aut vt gratiarum actiones (sicuti hæretici cauillari solent, & infinitas animas cauillando prodere) sed vt prorsus, ad salutem necessaria. Christus enim de seruo pigro, qui talentis acceptis non quidem malè vsus, sed sine debito fœnore abusus fuerat, sic loquitur. *Inutilem seruum eiicite in tenebras exteriores.* Non impium, non flagitiosum, non criminosum eum vocat, sed *Inutilem*, tantùm, id est, à bonis operibus, quæ facere potuerat & debuerat: cessantem: & hoc solo cessationis nomine, in tenebras exteriores eiicit. Impudens euasio est magni hæretici Martini Chemnitij, qui concilij generalis superbum agere censorem non erubuit, qua scribit, *Inutilem seruum*, à Christo hic vocari qui omnia præcepta seruauit, iuxta alia Christi verba. *Quū feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite quia serui inutiles sumus.* Manifestum enim est, inutilem seruum à Christo vocari in illa parabola de talentis, non qui omnia Domini præcepta fecit, sed qui hoc vnū Domini præceptum non fecit, de pecunia eius ad mensam ponenda. Sic enim Christus dixit. *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, &c.* Idcirco igitur inutilis vocatur & tamquam inutilis in barathrum protrudendus dicitur: quia, *abscondit talentum Domini sui*: quia, *nihil superlucratus est*: quia, *in vacuum gratiam Dei recepit.* Alioqui qualis ille dominus esset, qui seruum suum omnia eius præcepta facientem hoc ipso nomine eiiceret in tenebras exteriores: Porrò inutiles serui vocantur, qui omnia Domini præcepta fecerunt, quia Deo quidem ipsi

Orig. tract. 10. in Mat.

Bona opera necessaria ad salutem.

Matth. 25.

Impudentia hæreticorum.

In examine Concil. Trid. Par. 1 Luc. 17.

Matth. 25. 1. Cor. 6.

Psalm. 15. ipsi tales inutiles sunt (*Bonorum enim nostrorum non in-*
De ciuit. Dei lib. 10. cap. 5. *diget*) & (vt eleganter scribit Augustinus) (*nec fonti quo*
profuisse se dixerit, si ex eo biberit, nec luci si viderit) lib.
autem inutiles non sunt. Talibus enim dicitur, *Eug*
Matth. 25. *serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis super mul*
te constituam. Intra in gaudium Domini tui. Sed hæc est
hæreticorum hodie in manifestis Scripturis impu
eludendis impudentia singularis. quæ hoc loco taxa
potest.

Voca operarios & redde illis mercedem.

De mercede & merito bonorum operum.

LOCVS docendi populum Catholicum sic in Do
mini vineam operarios vocari : vt operis fi
mercedem vnusquisque recipiat. Impij hodie hæ
tici vt solam fidem statuerent, vt bonorum operu
necessitatem tollerent, vt hac esca carni iucund
sima, homines carnales in suum schisma pertrah
rent, negant bonis operibus vitam æternam, vt me
cedem retribui, nósque Catholicos, *Mercenarios* v
cant, quia bonis nostris operibus mercedis ret
butionem expectamus. Sed in hoc Euangelio D
narius vitæ æternæ, qui operantibus in vinea D
mini sub finem seculi redditur, vocatur merces,
reddi operibus dicitur, *Redde illis mercedem.* Sed & i
sta merces vocatur. *Quod iustum fuerit dabo vobis:* H
ergo loco docendus populus etiam ex aliis scrip
ris vitam æternam iustam esse bonorum oper
mercedem : & à Deo reddi tanquam huiusmodi.
Genes. 35. brahæ patri credentium dicit Deus: *Ego merces tua m*
gna nimis. De iustorum laboribus, & mercede di
Sap. 5. tur. *Iusti in perpetuum viuent, & apud Dominum est m*
ces eorum : vtique vitæ perpetuæ: est enim pos
rior particula explicatio prioris. Ideò enim iu
in perpetuum viuent, quia vita perpetua vt merc
à Domino iustis redditur. Sed & de cæde innoce
tum, quos in Christi aduentu occisurus erat Her
Ierem. 31. des, Ieremias prædixit, hanc illis cædem glorios
martyrij mercedem fore. Quum enim dixisset, *V*
in excelso audita est lamentationis, luctus & fletus, Ra
plorantis filios suos, &c. quæ verba Matthæus
tu

tunc tempore adimpleta scribit, subiungit statim Propheta. *Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo, ait Dominus.* Sed qualis hæc merces sit, apertius in Euangelio Christus docuit. *Quum maledixerint vobis homines, &c. Gaudete & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlis.* Quúmque de Christo venturo diceretur. *Ecce Dominus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur, merces eius cum eo, & opus illius cum illo.* Hanc mercedem explicat in Apocalypsi Ioannes qualis illa futura sit, in persona Christi dicens: *Ecce venio citò & merces mea mecum est, reddere vnicuique secundum opus illius.* Opus autem Christi cum illo de quo ibi Esaias, & opus seueræ iustitiæ contra impios, sicuti merces eius respicit iustos. De quo opere sic alibi Esaias, extremi iudicij terrorem describens. *Sicut in monte diuisionum stabit Dominus* (vbi Dauid recenter vnctus fudit Philistæos) *sicut in valle quæ est in Gabaon irascetur.* (Vbi Iosue Chananæos sole stante perfligauit) *vt faciat opus suum, alienum opus eius, vt operetur opus suum, peregrinum est opus eius*, id est, vt faciat in impios iustitiam, deponit ad tempus misericordiam, quæ proprium est Dei opus. Christus ergo ad iudicium veniens reddet impiis, quid? opus iustitiæ rigidè punientis, piis verò & iustis, opus iustitiæ misericorditer retribuentis. Est enim iustitia diuina retribuens bona, non secùs ac mala. Sic vitæ æternæ retributionem vocat Paulus, suis laboribus reddendam. *Bonum*, inquit, *certamen certaui, fidem seruaui, cursum consummaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex: non solùm autem mihi, sed & iis qui diligunt aduentum eius.* Diligit autem aduentum Domini quem vigilantem Dominus inuenit, qui ita in bonis operibus vixit vt diligat diem illum, non formidet, de quo supra in alia Dominica diximus. Redditur corona iustitiæ à iusto Iudice, quia vita æterna est vera merces bonorum operum. Sic ad Hebræos Paulus: *Non est iniustus Deus vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis.* Et ad Thessalonicenses disertissimè scribit iustitiam Dei æquè versari circa bonorum

Matth. 2.

Matth. 5.

Esai. 40.

Apoc. 22.

Esai. 28.

2. Reg. 5.

Iosue. 10.

Iustitia Dei retribuit bona non secus ac mala.

2. Tim. 4.

Domin. 1. Aduentus.

rum operum retributionem æternam, quàm circa
impiorum vindictam æternam, ipsósque iustos re-
gnum Dei vt dignos promereri. Sic enim scribit
2.Thess. *Gloriamur pro patientia vestra & fide & in omnibus persecu-*
tionibus vestris, tribulationibus quas sustinetis in exem-
plum iusti iudicij Dei, (id est, vt appareat iustum iudi-
cium Dei, bonos remunerantis & malos punientis)
Vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini. Si tamen
iustum est (id est, quia iustum est) *apud Deum retribuere*
retributionem iis qui tribulant vos, & vobis qui tribulamini
requiem nobiscum in revelatione Domini Iesu de cælo cum
angelis virtutis eius. Apertissimè docet Christum in po-
stremo & glorioso aduentu suo, iustis & pro Chri-
sto tribulatis regnum Dei, & requiem æternam
retribuere, quia iustum, id est: & quia digni fue-
runt regno Dei: Sic de sanctis alia scriptura dicit.
Sap.3. *Deus tentauit illos & inuenit eos dignos se.* Ad Collossenses
Colloss.1. quoque Apostolus in hunc sensum scribens, quos
hortatus esset, *vt ambularent digne Deo per omnia placen-*
tes, in omni opere bono fructificantes, &c. concludit ta-
dem, *Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit*
partem sortis sanctorum in lumine: scilicet per bona
opera præcedentia, quæ Deus per Christum in nob
Apocal.3. bis operatur. Sic denique in Apocalypsi de iis *qui non*
inquinarunt vestimenta sua, id est, virgines erant, dic-
tur: *Ambulabunt mecum in Albis, quia digni sunt.* Tale
Colloss. 3. & illud Apostoli ad Collossenses, *Scientes quod a Do-*
mino recipietis retributionem hæreditatis, Christo Domi-
Gal.6. *seruite.* Ad Galat. quoque. *Qui seminat in Spiritu, de Spi-*
ritu metet vitam æternam. Bonum autem facientes non de-
ficiamus: *Tempore enim suo metemus non deficientes.* Hor-
vocare operarios ad mercedem accipiendam. Sic hu-
1.Tim.4. Christi parabolam Paulus intellexit. Sic alibi dic
Pietas promissionem habet vitæ præsentis & futuræ. Cuius
Epist.2. scribens Beatus Ioannes ad suos ita scribit. *Videte vo-*
metipsos, ne perdatis quæ operati estis, sed vt mercedem
nam accipiatis. Ex his Scripturis doceri populus po
vitam æternam esse mercedem bonorum operum
operariis reddi atqui retribui tanquam iustam
cedem.

NEQVE verò, his tam multis ac manifestis
pto

pturis, quicquam repugnat quod alibi Paulus scripsit. *Gratia Dei vita æterna:* & iterum. *Non sunt condignæ passiones vitæ huius ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis:* sicuti ex his duobus maximè locis imperitorum oculis maximã caliginem offundunt hodie hæretici. Nam, quod ad primum locum attinet, vita æterna vocatur & est Dei gratia, & gratuita retributio, quia bona opera, quibus vita æterna retribuitur, ex gratia Dei non ex solis naturæ nostræ viribus profecta sunt. Sic hunc Pauli locum explicat Augustinus, gratiæ diuinæ contra Pelagium assertor maximus. Sic enim scribit: *Quia vita bona nostra nihil aliud est: quàm Dei gratia, sine dubio & vita æterna, quæ bonæ vitæ redditur, est gratia. Et ipsa enim,* vita æterna, *gratis datur quia gratis data est illa,* gratia, *cui detur. Sed illa,* gratia, *cui datur,* vita æterna, *tantummodo gratia est. Hæc autem,* vita æterna, *quæ illi,* gratiæ, *datur præmium est & gratia pro gratia, tanquam merces pro iustitia: vt verum sit quoniam verum est, quia reddet vnicuique Deus secundum opera eius.* Hæc ille. Rursum alio in loco paulò clarius. *Vita æterna meritis sanè præcedentibus redditur. Tamen quia eadem merita quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam, sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa,* vita æterna, *gratia nuncupatur: non ob aliud,* certè, *nisi quia gratis datur. Nec ideò gratis, quia meritis non datur, sed quia data sunt, & ipsa merita quibus datur.* Hæc ille. Simile est, si quis pecunia ei ab aliquo data, ab eadem postea ex eadem pecunia prædium emeret. Venditio enim ista, & iusta esset, quia commutatio iusta, & tamen gratuita: quia suæ ipsius pecuniæ prædium suum redderet. Sic enim Deus dat vnicuique talenta gratiæ, vt inde negotiemus vitam æternam. Sic Paulus bonus negotiator de seipso dixit: *Gratia Dei sum id quod sum: & gratia eius in me vacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem sed gratia Dei mecum.* Vide, vt sermonem temperet. Sic totum gratiæ tribuit, vt seipsum tamen & suam cooperationem liberam non excludat. Sic se laborasse ait, & gratiam Dei in vacuum non recepisse, vt tamen non solus aut suis solius viribus id fecerit, sed gratia Dei cum ipso. Vtrumque ergo prædicandum

Ro. 6. & 8. Vita æterna & merces est & gratia.

De gratia & lib. arbitrio cap. 8.

Epist. 105.

Luc. 19.

2. Cor. 15.

vtrumque docendum est, non propter vnam veritatem: altera veritas neganda est, quod faciunt hæretici. Vita æterna est gratia Dei, quia opera nostra bona sunt ex gratia. Vita æterna est iusta merces operum nostrorum, quia opera nostra bona sunt actus iustitiæ, placentes Deo, & merentes vitam æternam.

De gra. & li. arb. c. 9. Vtrumque his paucis explicat Augustinus. *Ideò Deus coronat nos in misericordia: non quia corona bonis operibus non redditur, sed quia ex eius miseratione bona operamur quibus corona reddetur.* Hæc ille. Hanc igitur ob causam quum dixisset Apostolus hoc loco ab hæreticis citato *Stipendum peccati mors*, non intulit, stipendium iustitiæ vita æterna (*quod tamen rectè potuisset Apostolus dicere*, ait Augustinus loco iam citato) sed intulit, *Gratia Dei vita æterna, vt videlicet intelligamus* (ait Augustinus cap. præcedenti) *ipsa bona opera quibus æterna vita redditur, ad Dei gratiam pertinere.* Hæc est S. Augustini clara doctrina, qui contra Pelagianos (quibus propter operum merita nos similes esse hæretici calumniantur) fortissimè pugnauit. Hanc vtramque veritatem totam Sacrum hodie Concilium Tridentinum his verbis proposuit credendam. *Proponendum est, vita æterna, & tanquam gratia filiis Dei misericorditer promissa, & tanquam merces meritis bonorum operum reddenda.* Hæc illi patres iuxta scripturas sanctas, & optimum earum interpretem, in hac maximè causa Augustinum.

Rom. 8. Lib. eodem cap. 8.

Sess. 6. cap. 26.

Ad alterum ex Paulo locum breuiter respondeo. Apostolus quùm dixisset nos fore cohæredes Christo, *Si tamen compatimur vt conglorificemur*, ne conditionem istam duram esse aliquis existimaret (vt certè delicati hæretici existimant, qui sine vllo suo labore saluos se fore præsumunt) adiunxit, passiones huius temporis non esse condignas, id est, non æquiparare, non respondere, non esse pares gloriæ æternæ, sed infinitis modis illa esse inferiores: adeóque conditionem duram videri non debere. Non tamen ait huiusmodi passionibus vitam æternam iustè & meritò & condignè non retribui, sed illud docet, quod valdè excedit gloria quæ iustos manet, ipsas iustorum pro Christo passiones: iuxta illud quod alibi dixit

Rom. 8.

dixit. *Quod in præsens momentaneum est, & breue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Agit ergo Apostolus non de condignitate meriti, sed de condignitate æqualitatis inter passiones præsentes, & gloriam futuram: docétque pro paruis laboribus maximum præmium retribui, verè tamen & iustè retribui. Sic hunc locum exponunt Chrysostomus, Theodoretus, & Oecumenius. Augustinus quoque de ciuitate Dei lib. 5. cap. 18. Sic Christus fidelis seruo dicturus est: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui:* 2. Cor. 4. *In cõment. ad hunc locum.*

DOMINICA SEXAGESIMAE.

Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Luc. 8.

IOCVS explicandi contra prædestinationis doctrinam ab hæreticis hodie exaggeratam, & in fatalem quandam actionum nostrarum necessitatem non minùs impiè, quàm absurdè commutatam atque inuersam, verba hæc Saluatoris proposita. Non enim hæc verba Christi eum sensum habent, vt Deus quosdam sua mera voluntate in sua ignorantia relinquat, & ex proposito non nisi per ænigmata doceat, vt sic necessariò ex parte Dei errent, & errantes pereant: quod quidem hæretici ex Dei electione atque prædestinatione inferunt, & necessariò consequi affirmant: qua doctrina nihil à Dei bonitate alienius, nihil ad homines in barathrum vel præsumptionis vel desperationis præcipites pellendos aptiùs. Illa enim imbuti aut de Dei necessaria vocatione, Prædestinationis doctrina ab hæreticorũ corruptelis vindicata.

& illuminatione præsumunt, quicquid ipsi interim vel agant, vel non agant: aut propter eius necessariam excæcationem & desertionem desperant. Hanc autem detestabilem & pernicioſissimam doctrinam, vt ex aliis Scripturæ locis malè intellectis, ita ex præsentis Euangelij verbis citatis peruersè colligunt. Ait enim Christus Apostolis & discipulis suis, vocatis & electis: *Vobis datum est nosse mysterium regni Dei. Cæteris autem*, puta Iudæis & reprobis *in parabolis, vt videntes non videant*, hoc est, (aiunt illi) ideò in parabolis, ideò obscurè, quasique in ænigmate, vt videntes verba non videant sensum, vt audientes literam non intelligant spiritum. Et hic horum hominum sensus videtur ex Matthæi verbis hanc ipsam Christi) responsionem referentis posse confirmari. Referens enim illa Christi verba. *Vobis datum est nosse mysterium regni cælorum*, addit Christum dixisse. *Illis autem datum non est.* Vbi non solùm pon Dei donationem in electis, sed etiam Dei negationem in reprobis. Sed sunt hæc Christi verba sanè intelligenda & dexterè exponenda, profectò sicut Sancti Doctores ante multa secula exposuerunt atque adeò sicut ipsa scriptura seipsam exponit. Nos igitur, *mysterium regni cælorum*, certo quodam modo solis electis datum est, & solis reprobis negatum est. Nempè efficaciter, id est, sic vt doni effectus sequatur fides videlicet & salus æterna. Causa autem cur multis hoc donum gratiæ non sit efficax, cur multi efficaciter lumen fidei non accipiant, sed vt Christus dicit, *Videant non videatur, & audiētes non intelligant*, est ipsorum hominum praua voluntas, non ipsa Dei vlla absoluta voluntas: qui vtique *non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat*, qui etiam vult *omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire*: qui denique *non est acceptor personarum, sed in omni gente qui facit iustitiam* (id est, qui rectè vtitur donis gratia Dei) *acceptus est illi*. Quare optimè Chrysostomus illud Christi, *vt videntes non videant*, sic exponit. *Quia volentes oculos claudebant. Ideò Christus non simpliciter dixit, non vident, sed videntes non vident: vt à prauitate illorum mentè cæcitatis originem esse intelligamus.*

Matth. 13

Ezech. 18.

1. Tom. 2

Act. 10.

Hom. 46. in Matth.

Obiectionis refutatio.

SED cur igitur Christus hîc apud Lucam sic loquitur, quasi ideò in parabolis quibusdam loqueretur, vt videntes non videant, &c. Videtur enim obscura illa loquutio seu doctrina Dei (siue sit exterior siue sit interior) causa esse cur multi reuera non videant, etsi videre putentur, & reuera non intelligant corde, etsi iure audiant. Ad hoc respondet illam particulam, vt, non causam dicere, sed consecutionem, id est, non significare cur non videant, sed quòd de facto non videant, sicut alibi frequenter. *Vt implerétur quod dictum est per Prophetam.* Non enim ideò Christus fugit in Ægyptum, vt talis prophetia impleretur, quasi illa prophetia necessitatem fugiendi iniecerit Christo, sed Christus de facto fugiendo ostendit consequenter, illam prophetiam esse veram. Vel sic, ex Christi fuga consequebatur illam prophetiam esse veram. Sic apud Ioannem. *Propterea non poterant credere, quia dixit Esaias, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum, vt non videant oculis.* Non est sensus quòd illa prophetia esset causa cæcitatis Iudæorum, sed cæcitas Iudæorum ostendit illam prophetiam esse veram. Quare illud, *quia dixit*, exponendum est consecutiuè, non causaliter. Sic in hoc Euangelio. Et hunc sensum Matthæus multò clariùs expressit. Sic enim refert Christum dixisse. *Ideò in parabolis loquor eis, quia videntes non vident: & audientes non audiunt neque intelligunt, & adimpletur in eis prophetia Isaiæ dicens, auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.* Et causam statim subiungit Propheta. *Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur & sanem eos.* Hæc verba apud Matthæum apertè docent, ideò Deum in parabolis quibusdam loqui: quia etiam absque parabolis videre nolunt veritatem, vt propterea illis vel parabolas exponere, vel absque parabolis apertè & clarè prædicare esset labor inanis & irritus. Rursum docent in reprobis Iudæis de facto adimpleri Prophetiam Esaiæ, quando Christus eos in parabolis docuit, non autem ideò sic Christum docuisse, vt adimpleretur, causaliter in-

Matth. 2.

Ioan. 12.

Matth. 13.

Esai. 6.

1

2

telligendo. Tertiò docent Iudæos ideò audire & nó intelligere, quia incrassatum est cor eorum, scilicet propria malitia: & quia ipsi clauserunt oculos suos. Quartò docent Dei voluntatem esse, vt conuertantur & sanet eos, & ipsosmet conuerti & sanari nolle, videlicet propter duritiem cordis ipsorum. Notãdum igitur, & docendus populus hoc loco contra necessitatem illam præscientiæ Diuinæ, quam hæretici pernitiosè docent, donum gratiæ & voluntatem Dei volentis omnes saluare, non esse efficacem in omnibus, duabus ex causis, vel quia oblatam gratiam non acceptant, sed recusant: vel quia gratiam semel acceptam in vacuum recipiunt, & ea certè non vtuntur. Primum pertinet ad duritiam cordis, alterum ad negligentiam. In primo genere excellebant Iudæi, vt omnium reproborum typus ac figura clarissima. Illos Paulus vocat *filios subtractionis in perditionem*, quia videlicet *obdurauerunt corda sua in deserto*. Illis Stephanus iustissimè exprobrat: *Vos semper Spiritui sancto restitistis*. De illis verissimè Moyses scripsit, quòd *durissimæ cervicis populus esset*. Sed quod Moyses alibi dixit: *Non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures audientes vsque in præsentem diem*, illud necessariò intelligitur de dono efficaci ex ipsorũ culpa. Ideò Apostolus dixit, quòd *obdurauerunt corda sua in deserto*. Et Dauid sui temporis Iudæos sic alloquitur: *Nolite obdurare corda vestra, sicut in die exacerbationis, quando tentastis me patres vestri, &c.* Nempè quum duæ causæ concurrant ad effectum gratiæ, ad fidem, ad charitatem aliasque virtutes, & earum opera in nobis producenda, Dei donum seu gratia, nostrúmque liberum arbitrium: scriptura defectum fidei, obedientiæ, & aliarum virtutum, interdũ tribuit Dei gratiæ negatæ, interdũ nostro libero arbitrio repugnanti. In vtroque enim est causa defectus. Sed vel Deus ideò quibusdam non dat, eo quòd nihil profuturam suam gratiam præsciat, vel si dat, ideò in Scriptura non dare dicitur (vt Deut. 29. iam citato loco) quia efficaciter non est data, sed frustra & sine effectu. Sic apud Matthæum: *Illis autem datũ non est*. De 2. causa nõ efficacis gratiæ dicit Apostolus: *Hortamur vos in vacuum gratiam Dei recipiatis*.

Cur voluntas Dei volẽs omnes saluari in omnibus nõ est efficax.

1. causa.

Hebr. 10. & 3.

Act. 7.

Deuter. 9.

Deut. 29. Psal. 94.

Hebr. 3.

Matth. 23.

2. Causa.

2. Cor. 6.

Sed & illud moneri hoc loco populus potest, Diuum Augustinum, quem solùm ex patribus hæretici hodie huius grauis erroris patronum prætexunt, id planè & disertè docere, quod nos iam diximus: prauam videlicet cuiusque voluntatem in causa esse cur Dei gratiam vel non accipiat, vel acceptam in vacuũ accipiat. Ille enim celeberrimus gratiæ contra Pelagianos assertor, etsi doceat quibusdam in locis, discrimen cur alij credunt, alij non credunt, hoc esse, quod aliis datum est, aliis datum non est, vt credant, secreto quidem, sed iusto Dei iudicio: tamen tum eisdem in locis, tum alibi docet, aliud quoque discrimen esse liberum voluntatis arbitrium. Ait enim, *Cur non sit homo sine peccato in hac vita, possem facilè & veraciter respondere, quia homines nolunt.* Rursum alio in loco: *Ecce misericordia & iudicium, misericordia in electione, iudicium in eis qui excæcati sunt. Et tamen illi quia voluerunt, crediderunt: & isti quia noluerunt, non crediderunt.* Sic alibi, proposito exemplo duorum in pudicitiæ virtute æqualiter affectorum, quorum vnus conspecta muliere concupiscit, alter non concupiscit, discriminis causam esse ait, *quia alter à castitate deficere voluerit, alter noluerit.* Hæc Augustini sententiam manifestam efficiunt. Quod si quis hoc miretur aut dubitet, cur Christus dixerit: *Vobis datum est nosse, cæteris autem in parabolis*, id est, vt Matthæus eundem Christi sermonem refert. *Illis autem datum non est*: hoc est, cur discrimen ponat in dono gratiæ, & non in voluntate humana, neque dicat, Vos voluistis nosse mysterium, illi noluerunt, quod certè etiam verum est, quia vt de eisdem reprobis Ioannes scribit, *dilexerunt magis homines tenebras, quàm lucem*: ad hoc respondeo. Quia gratia est superior, & principalior, & excellentior causa cognoscendi Deum, ac videndi veritatis lucem: ideò inferior causa propriè voluntas tacetur: imò aliquando etiam negatur, non quia non adest, sed quia minor & inferior est: vt in his Scripturis. *Neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incremẽtum dat Deus.* Et tamen paulò post Apostolus subdit: *Dei adiutores sumus.* Et iterum: *Non ego, sed gratia Dei mecum*, Rursum alibi: *Non vos estis qui loquimini, sed*

Augustini doctrina prædestinationi hæreticæ contraria.

De peccat. mer. & remiss. lib. 2. cap. 17.

Lege totũ caput. De prædestin. Sanct. c. 6.

De ciuita. Dei lib. 2. cap. 6.

Matth. 13. Cur Christus discrimen ponit in dono Dei, nõ in voluntate humana.

Ioan. 3.

1. Cor. 3.

2. Cor. 12.

Marc. 13.

Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Et tamen de
Act. 4. eisdem in Actis dicitur, *loquebantur verbum Dei cum fiducia.* Denique & illud, *Non est volentis neque currentis, sed miserantis Dei.* Et tamen alibi dicitur: *Quoties volui congregare vos, sicut gallina congregat pullos suos, & noluistis?*
Rom. 9.
Matth. 23.

Semen est verbum Dei.

Verbum Dei, est propriè verbum prædicatum, non scriptum.

LOCVS obseruandi contra hæreticos, qui verbum Dei, nihil nisi scriptum verbum esse volunt, siue Scripturam vtriusque testamenti, verbum Dei accomparari hoc loco semini, quia eius propria natura est prædicari, & annunciari viua voce, vt audiatur, non scribi in codicibus vt legatur. Seminare enim est prædicare, & illi super quos seminatur, dicuntur in hoc Euangelio, illi qui audiunt verbum Dei. *Primum cecidit secus viam: hi sunt qui audiunt*, &c. Ideò *fides est ex auditu*: non ex lectione: *Quomodo enim*
Rom. 10. *credent, quem non audierunt, & quomodo audient sine prædicante?* Disciplina ergo fidei est per auditum verbi Dei prædicati, & annunciati ab iis qui ad prædicandum legitimè missi sunt: *Quomodo enim prædicabunt nisi mittantur?* ait ibidem Apostolus. Seminis natura est spargi ab agricola in terram, nec recipi à terra nisi spargatur. Vel monstrum, vel miraculum est, terram sine agricultura bonum triticum producere. Sic vel monstrum est hæreticum, vel miraculi prærogatiua singularis, cognoscere verbum Dei sine ministerio ecclesiæ. Vbi illa prærogatiua miraculi est, signa quoque singularia diuinitus exhibentur, vt quos Deus in desertis, in eremis, in speluncis, in cauernis, in exiliis, flagrante persecutione per seipsum docet inspiratione spirituali: quæ omnia extraordinaria sunt. Sed ordinariè loquendo verbum Dei est semen, & verbum Euangelizatum. Sic ab
Gal. 1. Apostolo vocatur, *verbum auditus fidei. Euangelium*
1. Petr. 1. *quod accepistis, &c.* à Petro quoque *verbum Domini*
Dominica 3. post Epiphan. *manet in æternum, hoc est autem verbum quod euangelizatum est in vobis.*

RVRSVM *Semen* est, quia crescit vsque ad messem in

in agro Dominico: nec extinguitur vnquam: de quo suprà in alia Dominica. Præterea verbum Dei semen est, quia immutabile est in natura & substantia sua, etsi propagatione & explicatione varium. Quare nulla est vera & orthodoxa doctrina quæ noua est. Vnde D. Basilius: *Non alias fidei doctrinas post alias matu-* Epist. 79.
rescente ratione assumpsi, sed tradita principia dissolui, & ad perfectionem deduxi: sicut semen dum crescit, maius quidem è modico fit, non immutatum genere, sed perfectum ex incremento. Sic & Vincentius Lyrenensis, *Christianæ religio-* Cap. 29.
nis dogma has sequitur profectuum leges, vt annis consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate, incorruptum tamen illibatúmque permaneat.

DOMINICA QVINQVAGESIMÆ.

Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine vt videam.

DOcvs obseruandi contra hæreticos, qui totum opus bonum, aut conuersionis ad Deum à statu peccati, aut progressionis ad virtutem in statu gratiæ, solius esse Dei opus volunt: hominem verò nihil cooperari, vt sic sectatores suos egregiè securos & otiosos reddant, totum Deo relinquentes, Christum in Euangelio neminem sanasse nisi volentem, nisi desiderantem, nisi sua voluntate, eáque ardenti cooperantem. Vt doceret certò sua beneficia gratiæ (quorum externæ istæ sanationes signa & formam gerebant) non nisi volentibus & cooperantibus dari. Sic in hoc Euangelio nō contentus oratione & clamore cæci, rogat disertè, *Quid tibi vis faciam?* Sic apud Ioannem languido illi qui 38. annos habebat in infirmitate, & nihil adhuc à Christo rogauerat, dicit Christus præueniens eum, & eius voluntatem excitans, quæ luculentissima forma fuit diuinæ gratiæ, voluntates peccatorum quotidie præ- Ioan. 5.

De libera arbitrij cooperatione in conuersione ad Deum.

uenientis & excitantis, *Vis sanus fieri?* Sic rursum apud Matthæum duobus cæcis clamantibus secus viam
Matth. 20. post Christum dicit eis: *Quid vultis vt faciam vobis?* Vide vt horum omnium voluntates exploret & excitet, quia neminem Deus nisi volentem sanat. Huc pertinent omnes illæ Scripturæ quæ peccatores ad voluntariam conuersionem prouocant: *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos:* Et alibi. *Hodie si vocem eius audieritis* (videlicet excitãtis vos vel per externam doctrinam, vel per internum gratiæ suæ motum) *nolite obdurare corda vestra* Rursum. *Proiicite à vobis iniquitates vestras, & facite vobis cor nouum.* Et in Euangelio: *Facite arborem bonam: facit autem homo arborem bonam*, ait Augu. *quando Dei accipit gratiam*, eum scilicet præuenientem, sicut languidus roganti Christo an sanus esse vellet, respondit se hoc maximè velle: sed non habere qui eum adiuuaret iterum: *Aperi os tuum & adimplebo illud.* Et alibi: *Hominis est præparare cor.* Quæ psalmi postrema verba exponens Augustinus ait: *Quamuis nisi adiuuante illo sine quo nihil possumus facere, os non possumus aperire, tamen os aperimus illius adiumento & opere nostro. Nam quid est præparare cor & os aperire, nisi voluntatem parare? & tamen præparatur voluntas à Domino: & dicitur, Labia mea aperies. Itaque vt faciat homo, adiuuat Deus.* Hinc in Scriptura Deus adiutor noster dicitur, eiusque adiutorium frequentissimè imploratur. Quod quoties fit, toties non ipsos Deo ad salutem nostram cooperari Scriptura docet, Vnde Augustinus. *Si dicis Deo, Adiutor meus esto, ne derelinquas me, tu aliquid agis: Nam si tu nihil agis, quomodo ille adiuuat?* Rursum alibi: *Adiutor noster Deus dicitur, nec adiuuari potest nisi qui sponte aliquid conatur, quia non sicut in lapidibus insensatis, aut sicut in eis in quorum natura rationem voluntatémque non condidit, salutem nostram Deus operatur in nobis.* Docendus ergo populus non sic gratiam & præscientiam Dei prædicandam, sicut eam hodie hæretici prædicant & prædicando peruertunt, vt liberum hominis arbitrium tollatur, vt voluntatis cooperatio negetur, vt nihil nos ipsi cum Deo agere existimemur, ideóque totum Deo derelinquentes ipsimet sola fide cõtenti ab omni bono opere torpeamus. Proferendæ igitur hoc

Psalm. 94. Ezech. 18. Matth. 7.

De gratia Christi ca. 15.

Psalm. 50.

Prouer. 16.

Contra 2. epist. Pela. lib. 2. c. 8.

Psalm. 50.

Psalm. 26. In enarra. ibidem.

De peccat. me. & remiss. lib. 2. cap. 5.

loco

loco & aliæ Scripturæ quæ dementissimum hunc & pestilentissimum errorem penitus profligant. Christus apud D. Ioannẽ in Apocalypsi ait. *Ego sto ad ostium & pulso: si quis aperuerit mihi, intrabo & cœnabo cum illo.* Pulsare est gratiæ, aperire est liberi arbitrij gratia adiuti. Item in epistola ipsius Ioannis. *Omnis qui habet hanc spem, sanctificat se, sicut ipse sanctus est.* Super quæ verba sic disputat Augustinus. *Videte quemadmodum non abstulit liberum arbitrium, vt diceret, sanctificat se? Quis nos sanctificat nisi Deus? Sed Deus te nolentem non sanctificat. Ergo quod adiungis voluntatem tuam Deo sanctificas teipsum. Sanctificas te non de te, sed de illo qui venit vt habitet in te, Tamen quia ibi aliquid agis voluntate, ideò & tibi aliquid tributum est.* Hæc ille. Tota ergo veritas contra hæreticos hodie tenenda, non ex vna veritate alia destruenda, quod hodie faciunt circa gratiam nostri hæretici, sicut olim fecerunt circa liberum arbitrium Pelagiani. Dicebant enim Pelagiani, *Non est liberum arbitrium si Dei indiget auxilio.* Dicunt hodiè Protestantes. Non est Dei gratia si aliquid agit liberũ arbitrium. Sic enim Caluinus. *Quum Deus dicitur efficere voluntatem, iam extra nos quicquid in ea bonum est locatur:* Sed vtramque dementiam refutans Augustinus, sic sapienter disputat. *Si non est liberum arbitrium, quomodo iudicat mundum* (quod est contra nostros hæreticos.) *Si non est Dei gratia, quomodo saluat mundum?* quòd est contra Pelagianos. Etenim quemadmodum nec præmia bonis, nec pœnam malis iustè decerneret Deus, nisi & illi libera voluntate bene agerent, & isti liberè peccarent: sic nullius liberi arbitrij opera saluare hominem possent, si Dei gratia illud non præueniret, excitaret, adiuuaret, ac denique coronaret. *Nemo ergo,* ait Augustinus. *Deum causetur in corde suo, sed sibi quisque imputet quum peccat. Nec dum aliquid secundum Deum operatur, alienet hoc à propria voluntate. Quando enim volens facit, tunc speranda est boni operis merces.* Hæc ille. Hæc est ergo clara, perspicua & manifesta S. Scripturæ doctrina, ab ipso quoque Augustino diuinæ gratiæ prædicatore & assertore, grauissimo loculenter tradita, *sic Deum operari in nobis & velle & perficere,* vt tamen ipsimet nũ volendo tum

Liberum arbitrium probatur.

Apoc. 3.

1. Ioan. 3.

Tract. 4. in epist. Ioan.

Aug. epist. 46.

Institut. lt. 2. capit. 3. Num. 9.

Epist. 46.

De gratia & lib. arbitr. c. 2.

Philipp. 2.

perfi

perficiendo Deo cooperemur. Vnde hæc Apostoli verba exponens Augustinus, sic scribit: *Non quia dixit Apostolus, Deus est qui operatur in nobis velle & perficere, ideo liberum arbitrium sustulisse putandus est. Quòd si ita esset, non superius dixisset! Cum timore & tremore operamini salutem vestram. Quando enim iubentur vt ipsi operentur, liberum eorum conuenitur arbitrium.* Et alibi paulò plenius. *Deus quidem non solùm posse nostrum donauit, & adiuuat, sed etiam velle & operari & operatur in nobis, non quia nos non volumus, aut nos non agimus, sed quia sine ipsius adiutorio nec volumus aliquid boni nec agimus.* Denique hoc ipsum quod Deus dicitur, *operari in nobis velle*, non esse aliud quàm adiutorium Dei vt velimus, idem Augustin. his verbis apertè docet. *Non est homo bonus si nolit, sed gratia Dei ad hoc adiuuatur vt velit: quoniam non inaniter scriptum est, Deus est qui operatur in nobis velle.* Quare concursum Dei nobiscum & nostrum cum Deo, in fide & bonis quibusque operibus disertissimè docet Augustinus (quem Caluinus in hac causa gratiæ contra liberum voluntatis arbitrium, totum suum esse mẽdacissimè iactitat, vt ex locis iam citatis luculenter patet) his verbis. *Vtrumque tam credere quàm bonum operari, & nostrum est propter arbitrium voluntatis, & vtrumque tamen datum est propter Spiritum fidei & charitatis.* Et paulò post. *Vtrumque Dei est, quia præparat voluntatem, & vtrumque nostrum est, quia non fit nisi volentibus nobis.* Postremò hanc cooperationem nostram cum Deo in omnibus gratiæ beneficiis, eleganter docet modus in Scripturis reuelatus, quo Deus benefica sua miracula operatus est. Deus per ministerium Moysis miracula facturus, vsus est virga eius. *Quid est quod tenes in manu tua?* Hac ergo virga Moysaica serpentes fecit, aquam in sanguinem conuertit, cyniphes excitauit, mare rubrum diuisit, aquas è petra eduxit. Elizæus rogatus à vidua: vt eam à creditoribus vexatam iuuaret, ait illi: *Quid habes in domo tua?* móxque è modico quod habebat oleo, multa vasa impleuit. Christus in miraculo conuersæ aquæ in vinum, iubet ministris, *implere hydrias aqua.* Lazarum resuscitaturus, iubet eius amicos, *tollere lapidem.* Hæc docent Deum velle vt in operibus gratiæ, id quod habemus

De gratia & lib. arbit. c. 9.

Dei gratia Christi. cap. 25.

Cont. 2. epist. Pelag. libr. 1. cap. 18.

Instit. libr. 2. capit. 3. Num. 8.

De prædestin. sanctorum li. 1. cap. 3. & Retract. li. 1. cap. 23.

Exod. 4. 7. 8. 14. 17.

4. Reg. 4.

Ioan. 2. & 11.

mus in manu, & domo nostra, propriæ voluntatis arbitrium, ad opus conferamus, vt materiam ipsi disponamus: vt impedimenta gratiæ tollamus: nō quidem solis naturæ viribus, & absque eius adiutorio: sed ita tamen à Deo adiuti, vt liberè quod nostrum est faciamus. Postremò notet hoc loco concionator, hæreticos negando liberam nostram cooperationem in bonis operibus, tollere illum articulum in Symbolo, quo iudicabit Deus viuos & mortuos.

Fides tua te saluum fecit.

LOCVS docendi contra hæreticos, quòd etsi sanitas hoc in loco à Christo fidei tribuatur, non tamen soli (vt illi suis persuadēt) sed tali fidei qualem hic cæcus habuit. Non enim dixit Christus, fides te saluum fecit, sed dixit: *Fides tua*: id est, qualem tu iam ostendisti, orando, inclamando, & perseverando in oratione. *Quum enim increpabant eum, clamabat multo magis.* Fuerunt hic ergo multa bona opera præter ipsam fidem, qua credidit se posse à Christo sanari: fuit oratio. *Iesu fili Dauid miserere mei*, fuit perseuerantia: *Qui præibant increpabant eum vt taceret, ipse verò multo magis clamabat.* Fuit professio fidei externa. Profitetur enim Christum esse filium Dauid Messiam videlicet repromissū ex semine Dauid. Fuit charitas & spes, sine quibus nec filium Dauid confiteretur, nec misericordiam ab eo orando peteret. Qui enim diligit, confitetur, & qui sperat, orat. Plura ad hanc rem pertinentia vide infrà in Dominica 18. post Pentecosten, ad illa verba. *Videns Iesus fidem illorum, &c.* Quo in loco cur fidei tribuat Christus salutem, etsi aliæ virtutes adessent, copiosè explicatur. Quæ etiam sit illa fides quam Christus hic in cæco laudat, aliisque in Euangelij locis, eodem in loco studiosè aperitur.

Fides sola saluum nō facit.

*

DOMI

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

Matth. 4. *Et cùm ieiunasset 40. diebus & 40. noctibus, postea esuriit.*

De ieiunio quadragesimali.

LOcvs proprius & necessarius explicandi populo ieiunij Quadragesimalis obseruantiam legitimam, laudabilem, ac salutarem esse, contra Epicureos & Libertinos atque Anomæos nostri temporis hæreticos, qui vel omne ieiuniũ, vt superstitiosum cultum reiiciunt, vel esus præceptum atque obseruantiam ab Ecclesia mandatam, tanquam doctrinam dæmoniorum homines dementissimi condemnant. Quorum omnium insania sic cõmodè & breuiter refelletur, si causas ipsas grauissimas Quadragesimalis ieiunij instituti ex S. S patribus depromptas populo concionator proponat, posteáque ipsius ieiunij causas saluberrimas, & fructus amplissimos ex eisdem commemoret. Quibus explicatis, nec cultum eius superstitiosum, nec præceptum eius libertati Euangelicæ contrarium esse facilè ostenderit. Causas instituti ieiunij Quadragesimalis ab ipso Apostolorum tempore has apud patres obseruauimus.

1. Causa ieiunij quadragesimalis instituti.

Prima causa est ad Christi Saluatoris nostri imitationem & exemplum. Si enim patiens & moriens pro humano genere, *exemplum dedit nobis vt sequamur vestigia eius*, quidni etiam ieiunans? Rident hæretici hodie hoc argumentum: Christus ieiunauit 40. diebus, ergo, & nos similiter ieiunare oportet. Sed ridiculi homines quare hoc rident? Quia, inquiunt, ergo & Christum miracula facientem imitari nos oportebit. At verò ab vno extremo in aliud dilabuntur stultorum in morem, iuxta illud. *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.* Neque enim vel nihil in Christo est imitandum, (quod contradicit Petri verbis citatis, & Christi dicentis: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli*

1. Petr. 2.

Ioan. 13.

discipuli mei estis, si dilexeritis ad inuicem, sicut ego dilexi vos, vbi suam dilectionem in nobis imitandam proponit) vel omnia quod vires nostras superat. Quid ergo in Christo imitandum sit, quid non, docere nos debet Ecclesia per doctrinam Sanctorum patrum, nō superba hæresis. Patres ergo audiamus. Sic scribit Augustinus. *Quadragesima ieiuniorum habet authoritatem & in veteribus libris* (ex ieiunio Moysis & Heliæ) *& ex Euangelio, quia totidem diebus Dominus ieiunauit.* Sic Ambrosius contra sui temporis Aërianos, damnatos hæreticos, & nostrorum hodie Protestantium in hac parte maiores. *Quia isti ieiunandum negāt, qua causa Christus ieiunauerit adstruant, nisi vt nobis exemplo esset eius ieiunium?* Rursum in alio loco. *Quadragenarius ieiunij numerus non ab hominibus constitutus, sed diuinitus consecratus est, nec terrena cogitatione inuentus, sed cœlesti maiestate præceptus est.* Sed omnium antiquissimus S. Ignatius, D. Ioannis Apostoli discipulus, hanc causam vt ab ipsis Apostolis consideratam adfert. *Quadragesimam,* inquit, *nolite despicere, Imitationem enim habet conuersationis Christi.* Denique Sanctus Clemens in constitutionibus ipsis Apostolicis hanc rationem adfert. *Ieiunium quadragesimæ continet memoriam conuersationis & legislationis Domini.* Ieiunat igitur Ecclesia quadraginta diebus ad exemplum Christi, non quidem simpliciter quia Christus sic fecit, sed quia eius exēplo sic faciendum esse, & in hac parte eius vestigia sequēda esse, Ecclesia Catholica ab Apostolorum tempore docuit. Neque verò propterea Christum non imitamur, quia sicut ille totis 40. diebus ieiunamus, vt stultè cauillantur hæretici. Sed sicut Christum imitamur, diligendo nos inuicem, etsi non tam perfectè inuicem diligimus sicut ipse dilexit nos: sic Christum imitamur per 40. dies aliquatenus ieiunando, etsi non sic continuè ieiunemus vt fecit ille. Alia causa à patribus assignatur, vt Christi Saluatoris passioni hoc tempore repræsentatæ compatiamur, dicente Apostolo. *Si compatimur & conglorificabimur.* Et iterum, *Spes nostra firma est pro vobis, scientes quod sicut socij passionum estis, sic eritis & consolationis.* Quæ, vt de suis passionibus Apostolus dixit, ita ne quis hoc nihil ad Christi

Epist. 119.

Epist. 82.

Serm. 36.

Epist. ad Philippen.

Lib. 5. cap. 13. Const. Apost.

Cauillatio hæretica refellitur.

2. Causa.

Rom. 20.

2. Cor. 1.

Christi passiones pertinere cauilletur (quum tamen à fortiori passionum Christi participatio multò plus valere debeat quàm Pauli) seipsum Christi passionum imitatorem paulò superius dicit, & ideò etiam consolationum. *Sicut abundant Christi passiones in nobis* (quatenùs videlicet similia patimur) *ita & per Christum abundat consolatio nostra.* Vnde & alibi desiderat Paulus, *cognoscere societatem passionis Christi, configurari morti eius.* Et alibi, *mortificationem Iesu Christi in corpore suo circumferre*: Imitatione videlicet & compassione, quæ non solùm in mortificatione vitiorum consistit, sed etiam in corporis castigatione externa, ad quam sequitur vitiorum mortificatio. Hæretici hodie mortificationem vitiorum docent verbo tenus, sed media huius mortificationis non docent: ieiunia, orationes assiduas, vitæ victúsque asperitatem aspernantur & irridēt. At verò Ecclesia Catholica vt semper quidem Christo compati, & Christi crucem quotidie tollere nos docet atq; hortatur, ita media quædā nobis proponit quibus id assequamur: Alia aliàs, tempore autem Christi passionem proximè præcedente, ieiuniū quadragesimale, vt aliquoterus Christo patienti conformemur. Vnde S. Augustinus. *In qua* (inquit) *anni parte congruentius obseruatio Quadragesimæ constitueretur, nisi confin atque contigua Dominicæ passioni?* Hāc etiam Causam Chrysostomus notauit. Ecclesia, inquit, *ob gratiam ieiunat, Iesu opus agnoscens, vtpote cum crucifixo crucifixa, & vt dum patitur cum Domino, cum Domino glorificetur, non vt Dominum lugeamus, sed vt dispensationis consiteamur beneficium.* Eandem notauit Leo Magnus. *Meritò à Sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus sancti, maiora hæc sunt ordinata ieiunia, vt per commune consortium crucis Christi, etiam nos aliquid in eo quod propter nos gessit ageremus, sicut Apostolus ait. Si compatimur & conglorificabimur.* Hoc etiam obseruauit S. Hilarius disputans de ieiunio Catechumenorum, qui in Paschate baptizandi erant, vt *verborum sponsionem* (quibus videlicet passionem & resurrectionem Domini se credere confitebantur) *quædam rerum ipsarum veritas consequatur, toto in ieiuniis passionis Dominicæ tempore demorantes quadam Domino compassionis societate iungun-*

Philip. 3. 2.Cor.4.

Epist. 119. cap. 15.

Serm.1. de ieiunio.

Serm.9. de Quadragesima.

In Matth. cap.15.

guntur. Denique & hanc considerationem expressit S. Epiphanius, *Non vt gratiam aut beneficium exhibeamus ei, qui pro nobis passus est, ieiunium nobis constitutum est: sed vt confiteamur ad nostram salutem Domini passionem quam pro nobis ipse suscepit, & vt pro peccatis nostris ieiunia nobis apud Deum supputentur.* Atque hæc illi Patres, tam Græci, quàm Latini, tam ex Oriente, quàm Occidente. *In compendiaria doctrina.*

ALIAM adhuc causam ieiunij Quadragesimalis assignant Patres: vt ad Resurrectionem Dominicam celebrandam (in qua generalis est omnium fidelium deuotio, vt nemo è sacra Synaxi tunc abstineat) dignius ac diligentius præparemur, quasique per ieiunium vitiis expurgatis, & expiatis, tantò purius ad sacratissima mysteria illa accedant, qui non nisi rarò accedere solent. Hanc causam notat S. Hieronymus. 3. Causam

Ecclesiæ consuetudo ad Passionem Domini & Resurrectionem per humilitatem carnis venit, vt spirituali saginæ ieiunio corporis præparetur. Sic & Leo Magnus. *Quia non desinit antiquus hostis tunc maximè contra Christi membra sæuire, quando ab eis sunt celebranda sacratiora mysteria, merito doctrina Spiritus Sancti hac eruditione imbuit populum Christianum, vt ad paschale festum quadraginta dierum continentia se præpararet.* Hæc ille. Eandem causam diligenter expendit S. Augustinus. *Vt sacramenta*, inquit, *redemptionis nostræ dignius celebremus, saluberrimè nos 40. dierum ieiunio præparamus. Non enim ij tantùm qui in nouam vitam baptismo sunt regenerante venturi*, (vbi & consuetudinem illam de ieiunio quadragesimali Catechumenorum commemorat, de qua suprà Hilarius meminit) *sed & omnes populi renatorum, vtiliter & necessario præsidium sibi huius sanctificationis assumunt. Illi vt quæ nondum habent accipiant, isti vt accepta custodiant.* Hæc ille. Sed & obiter hanc notat Gregorius Magnus his verbis, *Carnem nostram decimamus, vt ad sanctum Pascha securi peruenire possimus.* *In comm. ad Matth. ca. 5.* *Serm. 3. de Quadrag.* *Serm. 63. de tempore.* *Hom. 18. super Euangelia.*

PORRÒ & hoc in Quadragesimali ieiunio notant Patres, quòd quum hic numerus dierum decima sit anni pars, & rerum omnium decimas Deo dare iubeamur, id præceptum in hoc ieiunio impleamus. Vnde Sanctus Gregorius. *Dum per 365. dies an-* 4. Causa. *Hom. 16. Ex 40. in Euangelia.*

nus ducitur, nos autem per 36. dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus: vt qui nobismetipsis per acceptum annum viximus, Autheri nostro nos in eius decimis per abstinentiam mortificemus. Hæc ille. Neque verò huic speculationi quicquam obstat, quòd decima anni pars non sit præcise numerus 40. sed numerus 36. vt posuit Gregorius loco citato, quia Scripturæ norman & consuetudinem hac in parte Ecclesia sequitur. Solet autem Scriptura omnem numerum qui quamlibet decadem ita transit, vt ternarium excedet, non præcedenti decadi, sed ei ad quam tendit deputare, vt pote cui vicinior & propinquior est. Cuius rei exempla videre licet in Genealogia filiorum Noë. Sic ergo decima anni pars 36. dies ad 40. referuntur, & in ea decade complentur. Quanquam & aliam ob causam hæc anni decima in numero quadragesimo non autem 36. completa est, quia numerus 40. proprium est quoddam pœnitentiæ & afflictionis tempus, vt ex Scripturis deducit S. Hieronymus exponens illa verba Ezechielis prophetæ. *Non habitabitur quadraginta annis. Hic numerus,* inquit, *semper afflictionis & pœnæ est. Vade & Moyses & Helias & ipse Dominus 40. diebus ieiunauerunt & noctibus, & per 40. annos populus erat in solitudine: & quadringentis annis (qui faciunt 40. decadas) populus seruiuit in Aegypto. Pluuiæ quoque diluuij 40. diebus inferunt orbi naufragium.* Hæc ille. Porrò hanc anni decimationem in ieiunio quadragesimali obseruauerunt præter Gregorium Magnum, Isidorus Hispalensis lib. 1. de Ecclesiasticis officiis, & Cassianus in collationibus Patrum. Cassiani verba sunt: *Quadragesimæ legem illis qui per totum anni spatium delitijs vel negotijs secularibus implicantur, Ecclesiarum Principes statuerunt, vt vel hac legali quodammodo necessitate constricti, his saltem diebus vacare Domino cogerentur, ac dierum vitæ suæ quos totos quasi fructus quosdam fuerant vocatur, vel decimas Domino dedicarent.* Hæc ille. Atque hæc de ieiunij quadragesimalis causis grauissimis) etsi sola Ecclesiæ auctoritas hac in parte cuiuis fideli satisfacere debuit) contra prophanos animales, & insensatos horum temporum hæreticos, qui nihil pium gusta-

re, nihil

Genes. 15.

In cõment. in cap. 29. Ezech.

Cap. 36. Collat. 21. c. 29.

re, nihil spirituale aut religiosum, sapere possunt, proferri apud populum non incommodè poterunt.

Nvnc de ipsius ieiunij causis saluberrimis & fructu ampliſſimo, aliquid etiam ex Scripturis & Patribus annotabitur. S. Chryſoſtomus Scripturæ doctrinam ſequutus in vna ſententia quatuor cauſas & fructus complectitur. *Ieiuna*, inquit, *quia peccaſti, ieiuna ne pecces. Ieiuna, vt accipias. Ieiuna, vt accepta cuſtodias.* Ex his quatuor cauſis, duas priores, quas maximè negant hæretici, in vna etiam ſententia S. Auguſtinus complectitur. *Illi*, inquit, *ſit longum & faſtidioſum ieiunij tempus* (de Quadrageſimali loquitur) *qui nec orat de culpa, nec ſperat de venia.* Sed 4. ieiunij fructus à Chryſoſtomo notatos, nunc ex Scripturis oſtendamus. Ieiuniis placari Deum & expiari peccata, docent exempla Niniuitarum, qui ad prædicationem Ionæ, *Ieiunauerunt Domino, & vidit Deus opera eorum.* Achab regis, qui addita comminatione prophetæ, *ieiunauit & dormiuit in ſacco*: dixítque poſteà Dominus, *Quia humiliatus eſt mei cauſſa, non inducam malum in diebus eius.* Ioël clamat ad populum peccatorem. *Conuertimini ad me in ieiunio & fletu & planctu.* Samuel Deum in Maſphat placaturus ieiunium indicit. Ieiuniis impediri peccata, & caueri diſertè docet Apoſtolus. *Licet is, qui foris eſt noſter homo corrumpitur, tamen is, qui intus eſt renouatur de die in diem*, Et alibi. *Caſtigo corpus meum & in ſeruitutem redigo, ne dum aliis prædicauero ipſe reprobus efficiar*: quæ eius verba de vi & virtute ieiunij Apoſtolici contra Velcellenſes profert Sanctus Ambroſius. Porrò hanc ieiunij virtutem ad edomandas peccatorum libidines multis verbis amplificant Patres, quos inſpicere licet. Diuum Ambroſium Sermone octauo. De ieiunio 10. menſis. Diuum Baſilium homilia prima, De laudibus ieiunij. Sanctum Chryſoſtomum Serm. 1. De ieiunio. Illud ſingulariter hoc loco obſeruandum, quòd de Saluatoris noſtri ieiunio in hodierno Euangelio ſcripſit Sanctus Ambroſius. *Saluator volens nos aduerſus Diaboli tentamenta fortiores reddere, certaturus ieiunauit, vt ſcire-*

Ieiunij fructus.

Serm. 1. de ieiunio.

Serm. 69. de temp.

1. Ieiuniis placatur Deus.

Ionæ. 3.

3. Reg. 21.

Cap. 1.

1. Reg. 7.

2. Ieiuniis cauentur peccata.

2. Cor. 4.

1. Cor. 9.

Epiſt. 82.

Epiſt. 81.

mus, quia aliter illecebras mali non possemus vincere. Hæc ille.

3. Fructus. TERTIVS ieiunij fructus est, vt beneficia impetremus & gratiam. Huius rei exempla ex Scripturis commemorat Ambrosius, eáque contra sui temporis hæreticos, nostris hodie simillimos, vrget his verbis. *Epist. 82.* *Moyses ieiunans legem accepit. Act. 11.* *Petrus ieiunans edoctus est noui testamenti gratiam, quum videlicet ieiunanti & oranti de baptizandis gentibus, reuelatum est mysterium. Daniel. 14.* *Daniel ieiunij merito ora clausit leonum. Tob. 4.* *Ieiunio eluimus peccata, sicut scriptum est, Ieiunium & eleemosyna liberant à peccato. Matt. 17.* *Qui sunt ergo hi præceptores noui, qui meritum excludunt ieiunij?* Hæc Ambrosius. Certè Christus in Euangelio, quædam dæmonia non nisi in ieiunio & oratione eiici posse affirmauit. Sic Samuel, Hester, Iudith. Machabæi, ieiuniis obtinuerunt contra hostes suos victoriam.

4. Fructus. QVARTVS fructus est, vt accepta custodiatur, id est, in bono perseueretur. Sic Leo Magnus. *Serm. 4. De ieiunio 10. mensis.* *Ieiunia omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt.* Ideò damnantur in Concilio. Quibus ita positis, quomodo cultus eius superstitiosus esse poterit, cuius & causæ sunt tam multæ ac tam graues, & fructus tam ampli & varij. Sed suprà in alia Dominica ostendimus contra hæreticos nostri temporis ieiunia esse cultum Deo gratum & acceptabilem. At displicet magnopere nostris hæreticis, quòd sub præcepto ponatur hoc ieiunium, quòd prohibeat Ecclesia certa ciborum genera in diebus ieiuniorum comedi, denique fideles ad talia obligent, sub pœna peccati. Ista enim vel doctrinas esse dæmoniorum, de quibus Paulus ad Timotheum scribit, dicens: *In nouissimis temporibus futuros qui attendant doctrinis dæmoniorum, prohibentium abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione.* Vel certè libertati Euangelicæ repugnare, quæ in operibus pietatis libera esse debet, & non iterum sub iugo stare. Sed ad hanc duplicem cauillationem respondeat dexterè Concionator, & hæreticorum partim impietatem, partim ineptiam dilucidè populo exponat hunc in modum. Quòd ad doctrinas dæmoniorum attinet, ex ipso

Dominica infra octauas Natalis Domini.

Ieiunium sub præcepto.

2. Timo. 4.

ipso Apostolo apertè liquet doctrinam dæmoniorum circa prohibitionem ciborum illam esse, quæ sic cibos prohibet vt res immundas, & non à Deo creatas. Cùm enim Apostolus dixisset, *Abstinentes à cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus,* secutus ait, *& iis, qui cognouerunt veritatem, quoniam omnis creatura Dei bona est, & nihil abijciendum quod cum gratiarum actione præcipitur. Hæc autem sunt* (infert contra Manichæos Augustinus) *quæ negatis: hoc animo, hac voluntate, hac opinione, ab esciis huiusmodi temperatis, quòd non significatione* (vt in veteri lege) *sed natura malæ & immundæ sint. Qua in re creatorem earum sine dubio blasphematis, hoc est, quod pertinet ad doctrinam dæmoniorum. Nolite ergo mirari hoc de vobis tanto antè à Sancto Spiritu prophetatum.* Hæc ille. Ex quibus patet doctrinam quidem Manichæorum fuisse doctrinam dæmoniorum, quia sic prohibebant comedere carnes, quasi à malo Deo essent omnes creatæ. Doctrinam autem Ecclesiæ non esse doctrinam dæmoniorum, quia talem sensum damnat & execratur, & solùm propter corporis castigationē aliósque ieiunij fructus commemoratos, abstinentiam carnium præcipitit. Non enim simplex prohibitio, sed prohibitio in sensu Apostoli est doctrina dæmoniorum. Alioqui ipsi Apostoli, & Paulus cum aliis, doctrinam dæmoniorum docuissent, quum prohiberent *comedere suffocatum & sanguinem.* Quare in eodem loco, quo sensu Catholica Ecclesia abstineat à certis cibis docet Augustinus his verbis. *Christiani, non hæretici, sed Catholici, edomandi corporis causa propter animam ab irrationalibus motibus amplius humiliandam, non quod illa immunda esse credant, non solum à carnibus, verùm à quibusdam etiam terræ fructibus abstinent, vel semper sicut pauci, vel certis diebus atque temporibus, sicut per quadragesimam ferè omnes, quanto magis quisque, vel minus seu voluerit, seu potuerit.* Quæ postrema verba non ita dicit Augustinus quasi liberum tunc esset Quadragesimæ ieiunium & absque præcepto, vt insulsi hæretici ex illis verbis colligunt, affirmantes in seculo Augustini Ecclesiam Catholicā hoc numquam admisisse, vt iuberentur Fideles abstinere: sed ideò ita loquitur, quia ipsa abstinentia, vel magis, vel

Præceptū ieiunij nō esse doctrinā dæmoniorum.

1. Tim. 4.

Cōtra Faustum li. 30. cap. 5.

Act. 15.

Aug. ibid.

Augustini verba exponuntur deliberate ieiunij.

minus à fidelibus assumitur, & ab Ecclesia indicitur, quantò magis vel minus vnusquisque abstinere vel voluerit, vel potuerit, nempè vel à carnibus & fructibus terræ, vel à carnibus & non fructibus. Vtrumque enim Augustinus posuit: Deinde quantitatem abstinentiæ dicit poni in arbitrio & potestate ieiunantis, non ipsam qualitatem, *quanto quisque magis vel minus:* Ecclesia videlicet neque tempore Augustini, neque hodie, vel infirmos vel vlla rationabili causa impeditos cogit ieiunare, sed maxima hac in re moderatione vtitur, neque quemquam vltra id quod commodè potest, abstinere compellit. Sic & alij patres docuerunt: *Quadragesima.* (inquit Gregorius Magnus, ducentis ferè post Augustinum annis) *summa obseruantia seruanda est, vt ieiunium in ea (nisi quem infirmitas impedierit) nullatenus soluatur.* Sic Leo Magnus Papa: *Nihil à quoquam abduum, nihil asperum quæritur, nec aliquid nobis quod vires nostras excedit, indicitur. Sciunt enim singuli quid possint quidve non possint. Ipsi modulum suum pendant.* Sic ipse alibi Augustinus de Quadragesimali ieiunio disputans: *Si infirmitas non prohibet, quotidie ieiunate.* Denique docet ipse diligenter Augustinus quid ille facere debent, qui communem ieiunij Ecclesiastici legem seruare non potest: *Qui ieiunare non volet, secretius sibi soli præparet quod accipiat, nec alios ad prandium inuitet, Cum gemitu autem & suspirio manducet* (non cum risu & cachinnis & contemptu Ecclesiæ, vt hodie hæretici faciunt) *quod aliis abstinentibus ipse ieiunare non potest. Pro eo quoque quod non potest ieiunare, amplius debet pauperibus erogare.* Sic & Diuus Chrysostomus *Dilecte,* inquit, *si ob corporis imbecillitatem non potes ieiunus diem producere, nullus qui sapit, propter hoc te arguet poterit. Dominum enim habemus mansuetum & misericordem, & nihil suprà vires nostras à nobis exigentem. Igitur qui cibum accipit & ieiunare non valet, largiorem det eleemosynam, frequentior sit in precibus, maiorem habeat alacritatem in audiendis Diuinis eloquiis.* Hæc fuit semper Ecclesiæ Catholicæ moderatio in ieiuniis ab ea indictis. Quare & disertè ab illis excipiuntur, pueri, senes, prægnantes, ægroti, peregrinantes, & laborã

Moderatio Ecclesiæ in ieiuniis.

Homil. 16. ex 40.

Serm. 3. De ieiunio 10. mensis.

Serm. 56. De temp.

Serm. 61. De temp.

Homil. 10. in Genes.

Ieiunium sub præcepto tẽpore Augustini.

borantes: ex graui & iusta causa. Propter hanc moderationem, sic Augustinus, sic alij Patres loquuntur.

Nihilominus tamen ieiunium Quadragesimale Augustini tempore ab Ecclesia præceptum fuisse (quòd negant hæretici propter verba prædicta) ex ipso Augustino aliisque ei contemporaneis patet. Sic enim scribit Augustinus. *Dicente Domino, vnge caput tuum & faciem laua, ne videaris hominibus ieiunans: nos ergo contra præcepta Christi facimus, qui publicè ieiunium indicimus, & videntes toto populo pariter cum ipso ieiunamus? Non, sed in hoc sensu oportet intelligi, vt nemo pro laude humana, sed pro peccatorum indulgentia, vel pro misericordia diuina ieiunet.* Rursum alio in loco: *Quadragesima*, inquit, *ieiuniorum habet auctoritatem & in veteribus libris ex ieiunio Moysis & Heliæ, & ex Euangelio, quia totidem diebus Dominus ieiunauit. In quæ ergo anni parte congruentius obseruatio Quadragesimæ constitueretur, nisi confini atque cõtiguæ Dominicæ passioni? quia in ea significatur hæc vita laboriosa, cui opus est continentia, &c.* Ecce agnoscit Augustinus ieiunia publicè indicta, & Quadragesimale ieiunium in certa anni parte constitutum: vtique ab Ecclesia & solius Ecclesiæ auctoritate. Nam in alia epistola idem Augustinus dicit: *Quibus diebus non oporteat ieiunare, & quibus oporteat, præcepto Domini vel Apostolorum* (in Scripturis videlicet, de quibus ibi loquitur) *non inuenio definitum.* Restat ergo, vt hoc publicè indictum atque constitutum ieiunium, quod agnoscit Augustinus, non nisi ab Ecclesia indictum & constitutum siue præceptum agnouerit. Testatur porrò idem Ecclesiæ in hac parte præceptum S. Ambrosius, qui Augustinum baptizauit, vt ipsemet testatur in eadem Epistola. *Reliquo*, inquit, *anni tempore ieiunare præmium est. In Quadragesima non ieiunare peccatum est. Illa voluntaria ieiunia, ista necessaria. Illa de arbitrio veniunt, ista de lege. Ad illa inuitamur, ad ista compellimur.* Idem præceptum agnoscit Leo Magnus: *Res est*, inquit, *præcipui operis quum ex auctoritate indicimus, & ex charitate suademus, vt paululum edendi libertate compressa castigationi corporum & paperum studeamus alimoniæ.* Sed ante hos omnes S. Basilius

Serm. 60. De temp.

Epist. 119. cap. 15.

Epist. 86.

Epist. 86.

Serm. 34.

Serm. 1. de ieiunio 4. mensis.

de quadrageſimali ieiunio omnibus indicto atque
Homil.2. De laudibus ieiunij. præcepto ſcribit: *Ieiunium quidem vtile eſt per omne tempus illis qui ſponte illud ſuſcipiunt: ſed multo magis hoc tempore quo per vniuerſum terrarum orbem vndique denunciatur ieiunij præconium. Nec vlla eſt inſula, nec vlla terra continens, non ciuitas, non gens vlla, non extremus mundi angulus, vbi nõ ſit auditum ieiunij edictum.* Denique his adhuc antiquior
Homil. 10. in Leuit. Origenes: *Habemus*, inquit, *Quadrageſimæ dies ieiuniis conſecratos.* Poſtremò in Concilio Gangrenſi antiquiſſimo, & diu ante Auguſtini ætatem, anathemate feriuntur, qui præſcripta ieiunia violant: *Si quis* (inquiunt eius Concilij Patres) *eorum qui religionis exercitio ſtudent abſque neceſſitate corporis inſoleſcat, & ieiunia in commune tradita, & ab eccleſia obſeruata diſſoluat, improbans apud ſemetipſum, & abrogans præcipuam ſententiam, Anathema eſto.* Ex his teſtimoniis Antiquitatis manifeſtè patet contra hæreticos, præceptum fuiſſe ab eccleſia ieiunium quadrageſimale, non vt Manichæi, teſte *a* Auguſtino, non vt Marcioniſtæ teſte *b* Hieronymo, non vt Encratitæ teſte *c* Theodoreto, aut Priſcillianiſtæ, quos hoc nomine Manichæis ſimillimos *d* Auguſtinus vocat, tradiderunt, quaſi creaturæ immundæ carnes eſſent, ſed propter cauſas ſuperius ex Patribus citatas.

Can. 19.
a cõ. Fauſt. lib. 30. c. 5.
b libro 2. con. Iouin.
c Diuin. decret. epiſtome c. vlt.
d Epiſt. 86.

Præceptum verò iſtud non magis libertati euangelicæ* repugnat, quàm alia quæuis aut Dei, aut eccleſiæ præcepta. Libertas Spiritus ad quam vocati ſumus, non eſt vt nullis ſubiiciamur legibus, ſed vt ſeruiliter non ſubiiciamur metu pœnæ. Ideò ſumus non ſub lege, ſed ſub gratia, quia liberaliter ex charitate Dei & noſtri ipſius ſpiritualis boni, præcepta ſeruamus. Sed hæc carnalis libertas quam hodie noſtri vendicant, eſt vetus Aërianorum hæreſis, de qui-

*Vide hac de re plura in feſto SS. Simonis & Iudæ.

Her. 75. bus ſic Epiphanius: *Ieiunium* (aiebat Aërius) *non eſt ordinatum. Hæc enim Iudaica ſunt, & ſub iugo ſeruitutis. Ego vero volo omnino ieiunare, quãcumque diem eligam à meipſo, & ieiunabo propter libertatem.* Hæc ille, quem idcirco inter hæreticos ponit *a* Epiphanius, *b* Damaſcenus, *c* Auguſtinus, & quotquot de hæreſibus ſcripſerunt.

a Ibidem.
b libr. de hæreſibus. c hære. 33. ad Quod vult Deũ.

Si filius Dei es, mitte te deorsum.

LOCVS obseruandi perpetuam diaboli vocem in hæreticis loquentem, quoties ab Ecclesiæ Catholicæ vnione ad sua conuenticula fideles suadendo abstrahunt. Suadent enim vt ab altissimo & eminentissimo monte te præcipites, in speluncam latronum casurus. Ecclesia est, *Ciuitas super montem posita*, vt Christus suis Apostolis dixit, Omnia hæreticorum conuenticula sunt speluncæ latronum: *Qui non intrat per ostium in ouile, fur est & latro.* Qui fidelibus populis præesse cõtendit, eos docere, pascere, sacramentis imbuere, sine legitima vocatione & impositione manuum à Christo instituta (quod omnes hæretici faciunt, sunt fures & latrones, latentes quoque sunt obscuri & pauci sicut in speluncis. Quum igitur fideles Catholicos à totius orbis communione ad suas sectas abducunt, dicunt illis: *Mitte te deorsum.* Hoc est (ait Vincentius Lyrenensis) *ex istius te sublimis ecclesiæ, quæ etiam templum Dei putatur, doctrina & traditione te dimitte.* Sic & Augustinus hunc locum tractans ait: *Diabolus caput nostrum sursum ascensurum, deorsum vocat deiicere. Vos autem* (hæreticos Donatistas alloquitur) *corpus eiusdem capitis, quod per totam terram diffusum est, ad exiguam partem vultis redigere.*

Hæreticorum voces diabolicæ.

Matt. 6.

Ioan. 10.

Cap. 37. Cõt. Petil. lib. 2. c. 51.

Scriptum est enim, quia Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

LOCVS necessarius & accommodatissimus diligenter monendi populum fidelem, vt ab hæreticis caueant, scripturas perpetuò in ore habentibus, & non nisi ex scripturis perperam tractatis) vt hic contra Christum ipsum facit Diabolus) fideles seducentibus. Docendus ergo & diligentissimè monendus est hoc loco populus fidelis, primùm in causa & doctrina fidei aduertere eos debere, non quid illis dicatur, sed quis ille sit qui loquatur: Deinde perpetuum esse hæreticorum morem Sacris Scripturis ad suam & aliorum perniciem abuti: Postre-

Hæretici per scripturas decipiunt.

mò non ex sola litera & textu Scripturarum, sed ex eius sensu recto & orthodoxo fidem aut fidei doctrinam & consolationem esse petendam. Quod ad primum attinet, in omni quidem humanarum rerum scientia spectandum potius quid dicatur, quàm quis loquatur, quia quum sola ratio sit totius veritatis humanæ regula & principium, ratio autem necessariò sit semper vera, sive illam Diogenes, sive Socrates, sive paruus, sive magnus, sive indoctus, sive doctus pronuntient. At verò in doctrina fidei, quia eius regula est Authoritas non ratio (*quod enim aliquid scimus rationi, quod credimus authoritati debemus*, ait Augustinus) propterea necessariò dispiciendum quis & qua authoritate præditus, vel vt minimum qua fide ac religione imbutus sit qui de fide disputat, aut Scripturas eo pertinétes profert. Sed & præterea Ordo in ecclesia à Christo institutus hoc idem nos docet: *Non enim omnes Prophetæ, non omnes Doctores*, & rursum: *Quomodo prædicabunt nisi mittantur?* Et iterum: *Ipsi currebant, & ego non mittebam eos.* Sicuti ergo non omnes sunt doctores, ita neque omnium est docere in causa fidei. Quòd si non docere, nec ex Scripturis disputare. Nihil enim magis quasi doctorale est. Hanc ob causam iubet Christus diligenter *attendere à falsis Prophetis, & de futuris pseudoprophetis monet*: & de huiusmodi ait: *Oues meæ alienum non sequuntur, nec vocem eius audiunt, sed fugiunt ab eo.* Paulus quoque monet cauere *à lupis rapacibus, qui abducent discipulos post se*: id est, post suum sensum: *& à pseudo apostolis operariis subdolis.* Petrus quoque *de magistris mendacibus* præmonet: & Ioannes *non omni spiritui credere.* Monendus ergo populus Scripturam perpetuo eos monere de personis quas audiunt. Hanc etiam ob causam diabolum etiam vera dicentem Christus Saluator in Euangelio non tolerat. Dicente enim Satana, *Scio te quia sis Sanctus Dei, increpauit eum Christus dicens, obmutesce*: & paulò post, *clamantibus & dicentibus dæmonis, Quia tu es filius Dei, increpans ea non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.* Quod sanè documentum & Paulus sequutus est, *clamante post illum puella spiritum pythonem habente,*

Non quid dicatur, sed quis loquatur considerandum in causa fidei.

De vtil. cre. c. 11.

1. Cor. 12.

Rom. 10.

Ierem. 23.

Matth. 18. & 28.

Ioan. 10.

Act. 20.

2. Cor. 11.

2. epist. c. 2.

1. epist. c. 4.

Luc. 4.

Act. 16.

ij sunt

ij sunt serui Dei altissimi. Quum enim hoc sæpe fieret multis diebus dolens Paulus præcepit spiritui exire ab ea. Cur autem Christus hoc faceret, nec Diaboli etiam vera dicentis testimonium admitteret egregiè notat & exponit Chrysostomus. *Diabolus*, inquit, *ipse veritatem aliquando dicit: primum vt rerum ordinem confundat, deinde vt auferat Apostolorum dignitatem: postremò vt multitudini persuadeat sibi attendere. Quæ ne fierent, etiam vera dicentium dæmonum ora obstruxit Christus.* Quod autem in Diabolo Christus & Paulus fecerunt, hoc in omnibus hæreticis faciendum esse (qui profecto eisdem de causis è Scripturis loquuntur, ob quas Diabolum loqui notauit Chrysostomus, vt ordinem confundant, vt Ecclesiæ dignitatem imminuant, vt multitudinem post se trahant) docent diligenter S. Patres. Sic Athanasius contra Arianos. *Hæreticus*, inquit, *tametsi voces suas è sacris literis mutuetur, nihilominus suspectus animóque corruptus audiet à Spiritu S. Quare tu enarras iustitias meas, &c. Contra B. Paulus etsi ex alienis literis loquatur, vt illud, Cretenses semper mendaces, tamen Sanctus quum sit, magister Gentium est in fide & veritate, & quæ loquitur cum pietate loquitur.* Hęc ille. Sic ante illum Origenes. *Si quando testimonia de Scripturis audieris, vide ne statim loquenti acquiescas, sed considera illum qui loquitur, cuius sententiæ, cuius voluntatis sit. Si enim sententia hæreticus est, & sub ouis pelle lupus latitat, Diabolus in eo loquitur. Nihil ad eum Scripturæ pertinent.* Hæc ille: cui planè conformia eo adhuc antiquior scripsit Tertullianus. *Aspici debet*, inquit, *cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullo modo competit.* Et paulo post. *Ordo rerum hoc desiderabat, illud prius proponi, quibus competat fides ipsa: cuius sint Scripturæ: à quo & per quos, & quando, & quibus, sit tradita disciplina, quæ fiunt Christiani. Vbi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ, illic erit veritas Scripturarum & expositionum & omnium Traditionum.* Et paulo post. *Si hæretici sunt, Christiani non sunt. Ita non Christiani nullum ius capiunt Christianarum literarum.* Hæc ille. Hoc autem totum tum ex Scripturis prælegatis, tum maximè ex his Pauli verbis, doctissimi illi Patres didicerunt, quibus superbos quosdã pseudoprophetas, qui sibi videbantur prophetæ & spirituales, reiicit

Homil. 29. in 2. ad Cor.

In epist. de Synodis Arim. & Seleucia.

Homil. 31. in Lucam.

In præscriptionibus aduersus hær.

1. Cor. 14. reiicit ac retundit dicens. *An à vobis verbum Dei processit, aut ad vos sol sperneit:* Docet eos nec magistros esse Ecclesiarum, a quibus prædicatio verbi processit, nec etiam a l ipsum populum fidelē eos solos pertinere, ad quos solos illa prædicatio peruenerit, vt liceat illis solis aliquid sapere ideóque omni modo à prophetandi, seu verbum Dei & Scripturas interpretandi potestate esse eos remouendos. Eodem sanè iure & titulo nostri hodie Protestantes hæreticiq; omnes ab omni Scripturarum tractatione remouendi sunt, nec etsi Scripturas proferant, vllo modo audiendi, non magis quàm rebelles sequendi sunt, qui vexilla, & arma regia in manus suscipiunt, & vsurpant. Sic enim Diabolus in hoc Euangelio, sic eius membra hæretici Scripturas sacrilegè vsurpant, vt veritati fucum, fidelibus iniuriam faciant. Hoc medio vti concionator potest, vt populum moneat hæreticis vtcunque Scripturas proferentibus, magnáque industria accumulantibus, autem tamen non magis præbeat, quàm Diabolo similia facienti.

Hæreses omnes ex scripturis male intellectis.

Aliud medium quo hoc ipsum persuadeat, istud esse potest, quòd omnis hæresis non nisi ex Scripturis male intellectis ortum accepit, ideóque rem esse periculi plenam, nouo alicui magistro solas Scripturas proferenti auscultare. *Non ob aliud fiunt hæretici* (ait Augustinus) *nisi quia Scripturas non rectè intelligunt: & suas falsas opiniones contra earum veritatem pertinaciter asserunt.* Ambrosius verò ex eo hæreticum quasi definit. *Hæretici*, inquit, *illi sunt, qui per verba legis legem impugnant, & proprium sensum verbis astruunt legis peruersitatem mentis suæ legis authoritate commendent.* Porrò si rectè aduertimus, hoc idem Saluator docuit. dicens Sadducæis, sectæ hæreticæ Iudæorum. *Erratis nescientes Scripturas, neque virtutem Dei.* Non enim Sadducæi textum Scripturarum non legerant (imò illas solas legebant, & legendas esse asseuerabant, omnibus reiectis traditionibus, vt de illis commemorat Iosephus) sed ideò eos errare dicit, quia *nesciebant*, id est, non intelligebant, *Scripturas*: ideóque adiunxit, *Neque virtutem Dei*, id est, sensum & consilium Dei, quod latet in Scripturis. Sed hæc Scripturarum verbalis prolatio,

De Gen. ad lit. libr. 7. cap. 9.

In cōment. ad Titum, 3.

Matt. 22.

Antiq. lib. 13. cap. 28.

Matth. 7.

latio.est illa ouina pellis sub qua latent lupi rapaces, id est falsi prophetæ: à quibus attendere iubet Saluator. Quod his verbis non minus verè quàm eleganter expressit Vincentius Lirinensis. *Quid est*, inquit, *vestitus ouium nisi Prophetarum & Apostolorum eloquia? Qui sunt lupi rapaces, nisi sensus hæreticorum feri, & rabidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaqua possunt, dilacerant? Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant, manente luporum feritate, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententiis, velut quibusdam velleribus obuoluunt.* Sed & Petrus Apostolus hanc hæreticorum lupinam rabiem, & propriam illis *astutiam atque nequitiam qua circumueniunt in errore* (vt Paulus de eisdem loquitur) satis perspicuè annotauit. Quum enim dixisset *indoctos & instabiles* (quales propriè sunt hæretici, *deprauasse quædam in epistolis Pauli*, addit generalem clausulam: *Sicut & cæteras Scripturas ad suam perditionem.* Vbi generalem hunc omnium impostorum morem notat, vt fallere volentes, non nisi ex Scripturis fallant, quarum & maximam esse sciunt authoritatem, ita facilè ex eis decipere se posse norunt, si pro suo libito (remota Ecclesiæ authoritate ac fide) eas interpretari ipsis permittatur. Alios Patres in hanc sententiam aduocare, qui volet, legat, & proferat pro concione Irenæum lib. 1. cap. 1. Cyrillum Alexandrinum Epist. 28. Lactantium lib. 4. cap. 30. de vera religione: Ambrosium libr. 4. in Lucam: Hieronymum in comment. ad cap. 23. Esa. ad cap. 13. Ezechielis, & ad cap. 7. Michææ, & in epist. ad Domnionem: Hilarium in lib. ad Constantium, Origenem Homil. 31. in Exodum: Tertullianum & Athanasium locis citatis: & Augustadhuc semel ita loquentem. *Non aliunde natæ sunt hæreses, & quædam dogmata peruersitatis illaqueantia, & in profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè: & quod in eis non benè intelligitur, etiam temerè & audacter asseritur.* Hæc ille.

Cap. 36.

Ephes. 4. 2. Petr. 3.

Cur ex scripturis fallūt hæretici.

Tract. 18. in Ioan.

Tertium Medium à nobis propositum, quo ab hæreticis Scripturas proferētibus diligenter cauere populum fidelem docere concionator poterit, illud est, vt doceatur populus non ex sola litera & textu Scripturarum, sed ex eius sensu recto & orthodoxo fidem

Sensus scripturarum spectãdus nõ litera.

dem, & fidei doctrinam peti debere. *De intelligẽtia enim hæresis est, non de scriptura: sensus non sermo fit crimen*, vt S. scripsit Hilarius, *Non putemus* (ait S. Hieronymus) *in verbis Scripturarum esse Euangelium, sed in sensu. Non in superficie, sed in medulla: Non in sermonum foliis, sed in radice rationis.* Et alibi. *Scripturæ non in legendo, sed in intelligendo consistunt.* Alioqui Diabolus in hoc Euangelio Scripturam attulit, sed à vero sensu longissimè abfuit. Iudæi quoque ex Scripturis conantur ostendere Christum, non esse Messiam. Dicebant enim. *Nunquid à Galilæa venit Christus? Nonne Scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem venit?* Pharisæi quoque ipsi Nicodemo dicunt, *Scrutare Scripturas, & vide quia à Galilæa Propheta non surgit.* Quid, quòd & morte Christum dignum esse ex Scripturis probare Iudæi volebant. *Nos*, inquiunt, *legem habemus & secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.* Sed cum his omnibus Scripturis turpissimè errabant. Nonne & hodie totum vetus instrumentum Iudæi tenent, legunt, credunt, & in ore perpetuò habent. Tamen in illis Christum non vident. Nempè literam tenent vt omnes hæretici, sensum non assequuntur. Hæretico igitur ex Scripturis loquente, ad Scripturas prouocante, per solas Scripturas controuersias tractante, nihil periculosius, nihil pestilentius. *Litera enim occidit, Spiritus est qui viuificat.* Ille verò audiendus qui cum Scripturis intelligentiam adfert, iuxta regulam fidei, iuxta expositiones Sanctorum Patrum, iuxta Conciliorum decreta, & alia interpretandi media à nobis alio in loco studiosè explicata. Alioqui vide quid Lutheranis scripturam vrgentibus Caluinus ipse respondeat. *Excipiunt* (inquit Lutheranis loquens) *se verbum Dei habere, quo palàm facta est Dei voluntas. Nempè si illis conceditur donum interpretationis ex Ecclesia profligare quod verbo lucem adferat. Fateor illos habere verbum, sed quale olim Anthropomorphitæ, quum Deum corporeum fecerunt: quale Marcion & Manichæi, quum fingerent Christi corpus vel cæleste vel phantasticum. Citabant enim testimonia.* Hæc ille contra Lutheranos, & tantumdem Lutherani contra illum, donum interpretationis sibi soli vsurpantem.

Libr. 2. de Trinit.

In comment. ad Gal. cap. 1.

In dialog. contra Luciferianos.

Ioan. 7.

Ioan. 19.

2. Cor. 4.

Princip. fidei l. br. 11.

Ange

Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

LOCVS obseruandi Diabolicum in hæreticis mutilandi & truncandi scripturas morem, sicut Diabolus hoc loco contra Christum fecit. Totus enim & integer Psalmi locus est. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis*: quæ inter- Hæreticorũ consuetudo deprauandi sacras scripturas.
1 media verba Diabolus prætermisit, pergens ad sequentia: *In manibus tollent te*, &c. At illa intermedia verba maximè ad rem pertinebant. Docent enim fore, vt siue Christus, siue membra eius cæteri fideles Angelorum seu ministerio seu patrocinio defendantur, sed cum hac moderatione, vt vias suas vnusquisque ambulet, non per præcipitia: vt per media à Deo suppeditata pia opera faciat, non absque mediis Deum tentet. Vnde eleganter Bernardus hũc locum tractans. *Vt custodiant te in omnibus viis tuis. Non dixit, in præcipitij. Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere* *Serm. 15. in Psalm. 90.*
2 *se deorsum: hæc est via Luciferi cadentis è cælo.* Rursum torquet hanc Scripturam ad solum Dei filium & Messiam, quæ de quolibet Sancto intelligenda est, vt ibidem annotauit Bernardius, & ante eum *a* Sanctus Chrysostomus & *b* Origenes. Tertiò id quod immediatè sequitur detruncat, quod cum manifestè confutabat, vt eodem in loco notauit Origenes. Istud scilicet. *Super aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem*, quibus vltimis verbis Diabolus à Christo superandus prædicitur. Hæc omnia in citandis Scripturis faciunt hæretici à Diabolo hoc loco edocti. Postremi vnum ex multis exemplum ponam. Proferunt illi quàm sæpissimè vt imputatiuam in Christo iustitiam statuant, & bonorum operum ad salutem necessitatẽ tollant, illud Pauli, *Nihil dãnationis iis qui sunt in Christo Iesu*: & tacent semper atque præscindunt quod sequitur, quũ sit totius sententiæ membrũ necessarium, *iis qui non secũdum carnẽ ambulãt*: quod

a *Homil. 5. operis imperf. in Matth.*
b *Hom. 31. in Lucam*
3 *Rom. 7.*

quod eos disertissimè refutat. Illi enim in Christo baptizati & renati non damnantur, qui opera carnis non faciunt, sed fidei in Christum bona opera adiungunt.

DOMINICA II. QVADRAGESIMÆ.

Matth. 17. *Hic est filius meus dilectus, &c. Ipsum audite.*

Quomodo solus Christus audiēdus.

IEsvs necessarius admonendi fidelem populum vt ab insigni hæreticorum fraude & impostura circa hæc Euangelij verba sibi caueant. Hæretici enim hodie ex hoc potissimum loco suadere volunt, nec Ecclesiam, nec Patres, nec Concilia, nec vllam in terris auctoritatem in causa religionis audiendam esse, sed ea sola, quæ Christus viua voce docuit, posteáque Euangelistæ & Apostoli scripserunt: *Non temerè* (ait Caluinus) *filium singulari prærogatiua nobis doctorem pater ordinauit: ipsum, non hominum quempiam iubens audiri. Paucis quidem verbis eius nobis magisterium commēdauit quum dicit. Ipsum audite, sed quibus inest plus quiddam ponderis ac energiæ quàm vulgo existimetur. Perinde enim est, ac si ab omnibus omnium doctrinis abductos, huic vni nos sisteret: ab vno omnem salutis doctrinam petere iuberet: ab vno pendere, in vno hærere, denique* (quod verba sonant) *vnius voci auscultare. Et sanè quid iam ab homine aut expectari aut expeti debeat, vbi verbū ipsum vitæ familiariter se nobis ac coram explicauit? Quin omnium hominum ora clausa esse conuenit, postquam semel loquutus est ille in quo cælestis pater omnis scientiæ & sapientiæ thesauros voluit esse absconditos. Et sic quidem loquutus est vt & Dei sapientiam* (quæ nulla in parte hsulca est) *& Messiam* (à quo omnium reuelatio sperabatur) *decebat: hoc est, vt post se nihil aliis dicendum reliquerit. Esto igitur hoc firmum axioma: Non aliud habendum esse Dei verbum, cui detur in Ecclesia locus, quàm quod lege primùm & prophetis, deinde scriptis Apostolicis continetur: nec alium esse ritè docēdi in Ecclesia me-*

Instit. lib. 4. cap 8. Num. 7.

dum

dum nisi ex eius verbi præscripto & norma. Hæc omnia Caluinus. Sed nefarius impostor simplicem lectorem turpissimè fallit, dum ex antecedente propositione multis verbis amplificata, conclusionem facit nullo modo cohærentem. Sic enim colligit. Christus audiendus: ergo præter Christum nemo audiendus. Quæ collectio si bona est, erit etiã & ista, Ecclesia audienda. *Si enim Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus,* dixit Christus ipse. Ergo auctore Christo, nec ipse, nec pater eius, nec Spiritus S. audiendus erit, sed sola Ecclesia. Quòd si verè sic colligeret Caluinus, Christus audiendus, ergo contra Christum nemo audiendus, optima esset collectio. Rursum si sic Christus audiendus, ergo nemo alius nisi qui cum Christo conueniat, aut ab eo ipso missus est, & loquendi auctoritatem accepit, optima rursum esset collectio. Hoc enim modo nec Spiritus Sanctus excluditur, qui haud dubiè distincta persona à filio Dei est, & tamen ipso Christo asserente, *multa docturus* erat Apostolos quæ Christus ipse non docuit: *quia non poterant portare modo:* nec Ecclesia excluderetur quam misit Christus ad loquendum, prædicandum, *docendum omnes gentes.* Moneatur ergo hoc loco diligenter populus fidelis contra impostoras Caluini & aliorum ipsum filium Dei audiri, quoties vel Spiritus S. aliquid Ecclesiã docet quod Christus non docuit (vt Christus fore prædixit, *ille docebit vos omnia*: vt Apostoli ipsi disertè fatentur in primo suo decreto, *visum est Spiritui S. & nobis*: Vel ecclesiæ pastores & magistri à Christo missi aliquid docent. Quod adeò verum est, vt Christus ipse disertissimè dixerit (hanc nefariim & pestilentem hæreticorum impostura præuidens & præcauere volens.) *Qui vos audit, me audit.* Ecce ipso filio Dei attestante, qui Apostolos audit, qui eorum legitimos successores audit (nunquid enim * solos Apostolos in mundum Christus misit?) ille filium Dei audit. Nempè in filio Dei erant omnes thesauri sapientiæ & scientiæ: sed eosdem thesauros filius Dei Ecclesiæ aperuit & communicauit. *Vos,* inquit, *amici mei est, quia omnia quæcunque audiui à Patre meo annunciaui vobis.* Et Ioannes vnus ex illis idem affirmat.

Caluinus refutatur.

Matth. 18.

Ioan. 16.

Matth. 28.

Ioan. 14.
Act. 15.

Luc. 10.

* *Cyprianus lib. 4. epist. 9. & S. Basilius Const. Mon. cap. 23. hæc Christi verba ad omnes Ecclesiæ præpositos pertinere docent.*

Vnigenitus de sinu patris ipse enarrauit nobis. Hac de causa
Ioan.17. Paulus vocat Ecclesiam *columnam & firmamentum ve-*
Ioan.1. *ritatis*: quia videlicet omnis veritas reuelata eius Auctoritate nititur, quam à filio Dei ipsa accepit in
Matth.28. verbis modò citatis: & rursum quum diceret: *Euntes docete omnes gentes seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Quæ Christi verba nullam esse restrictionem ad ea sola quæ Christus viua voce docuerat (vt volunt hæretici) in alia Dominica ostendimus. Sed ad illa
Dominica SS. Trinitatis. verba Lucæ. *Qui vos audit, me audit*, cauillantur hæretici, hoc nihil aliud esse, quàm qui vestrum verbum audit, meum audit, quia nihil nisi meum verbum loquimini. At verò Christus eo in loco nõ præscribit Apostolis quid loquantur, nec restringit eos ad sui solius verba, sed Apostolorum in dicendo authoritatem demonstrat: quod & ex adiunctis verbis manifestum fit.
Cauillatio hæretica refellitur.
Luc.10. *Qui vos spernit, me spernit.* Vult nempè docere quanta fides Apostolorum & Ecclesiæ in perpetuum prædicationi adhibenda sit, sanè tanta quanta ipsimet. Illis enim alibi dixit. *Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt.* Rursum sic illis astãtibus patrem alloIoan.15. quitur. *Sanctifica eos in veritate. Sermo tuum veritas est. Sicut tu me misisti in mundũ, ita & ego misi eos in mundum.* Nem-
Ioan.17. pè Deus pater dixit. *Audite filium.* Deus filius dixit, *Audite Ecclesiam meam.* Deus pater misit filium in mundum. Deus filius mittit Apostolos suos, mittit alios in perpetuum verbi prædicatores in mundum. Eadem & par est Ecclesiæ, & Christi auctoritas, quia eandem Christus ei cũmunicauit, & quia profectò eadem semper per omnes ætates necessaria fuit, *ne circumferemur omni vẽto doctrinæ* Propter hoc enim dedit Chri-
Ephes.4. stus *Apostolos, prophetas, pastores, doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij*, nec ad tempus tantùm, sed *donec occurramus omnes in agnitionem filij Dei*, id est, vsque ad finem seculi absque vlla intermissione, sicuti & ipsemet alibi disertissimè promisit. *Ecce ego vobiscum*
Matth.29. *sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Est ergo Caluini collectio scelerátissima & impietatis plena, qua propter Christum audiendum, totam excludit Ecclesiam, adeòque ipsum Spiritum S. si quid fortè doceat quod Christus viua voce non docuerit,

posteáque

posteáque in scriptum Apostoli retulerint. Sed nec Christus aliquid vnquam scribi ab Apostolis iussit, nec ad sola ea, quæ scriberentur vnquam suos allegauit, nec ipsi Apostoli se omnia scripsisse fatentur: sed contra Paulus, qui vnus plurima scripsit, iubet tamen *teneri traditiones quas acceperant, siue per epistolam scripta, siue per sermonem* viua voce traditas & non scriptas. In Christo igitur audiendo non excluduntur omnes homines, vt vult Culuinus, sed illi tantùm homines quos ille non misit: quales sunt omnes hæretici, qui à nemine missi, à nemine ordinati, à nemine vocati, seipsos intrudunt. Videat qui volet plura ad hanc rem pertinentia in alio quodam opusculo nostro. Certè cauillatio illa prædicta cõtra manifestissima ea Christi verba. *Qui vos audit me audit*, quam sit vana & impia, ex altera ei simili apparebit. Pone regem aliquem qui prætorem constituens ei dicat: qui tuam sententiam audit, meam audit: & qui tuam spernit, meam spernit. Si hic rebellis aliquis aut pertinax litigator audiat contra se prætoris sententiam ferri, quæ tamen non sit ipsa lex scripta regalis, sed legis ipsius expositio prætoria, aut etiam fortè lex aliqua regalis non scripta, sed iuxta potestatem ei datam ex æquo & bono prolata, quæro, an litigatoris aut rebellis hic esset bona exceptio, dicentis. Tua interpretatio vel sententia me obligare non potest, sed regis tantùm imperium & viua vox, quia ipsum tantùm audire teneor. Quod enim tibi rex dixit, Qui tuam sententiam audit, meam audit: ideò dixit, quia tu non debes nisi verba regis & leges regias loqui. Quare nisi rex ipse suis propriis verbis me cõdemnet, adhuc mea causa bona est. Certè, vt nemo est hodie opinor hæreticus alicuius cerebri & modestiæ, qui non apertè videat ingenuéque agnoscat hanc cauillationem friuolam esse, & meram improbi hominis euasionem, vt prætoris auctoritatem declinet, vt impunè delinquat, vt causam quantumuis pessimam tueri valeat: eodem planè modo hæretici non aliâ ob causam solũ Christum audiendum vrgent, & sola Christi verba per Ecclesiam pronunciata obligare volunt, quàm vt omnẽ Ecclesiæ auctoritatẽ siue in exponenda Scriptura,

2. Thess. 2.

Princ. fidei li. 8. c. 18. & li. 12. c. 9.

siue in Apostolica traditione asserenda, siue denique in legibus ferendis & censuræ disciplina conseruanda, penitus abrogent: atque ita doceant illi quicquid libeat, Scripturas sanctas pestilenter exponant, sine vllis legibus ac disciplina viuant. Hoc illi totum ex huius Euangelij verbis. *Ipsum audite*, impiè detortis, colligunt hodie: cuius pestilentis fraudis ac impostura non importunè hocloco moneri Fidelis populus potest.

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMAE.

Luc. 11. *In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia.*

De miraculis Sanctorum in Ecclesia Catholica. Cent. 1. li. 2. c. 4. pag. 436.

IESVS ostendendi hæreticorum hodie similem perfidiã, qui tot ætatum miracula ad reliquias, & per inuocationem Sanctorum in Catholica Ecclesia facta, dæmonum illusioni tribunt. Aiunt enim disertè Magdeburgenses, quòd *in Ecclesia Romana fuerunt multis his seculis edita miracula virtute diaboli, etsi nomine Christi, vt sanationes morborum, quæ accidunt colentibus imagines, & vouentibus sanctis.* Hæc illi. Addunt alij vt Rom. Pontificem Antichristum esse probent, ista miracula ad Sanctorum monumenta, fuisse signa & prodigia mendacia, quæ operaturum Antichristum Apostolus prædixit. Ad hanc blasphemiam & horrendam calumniam retundendam, primùm illud notari potest, nihil aliud hic facere hæreticos, quàm quod Christus Ecclesiæ suæ hostes facturos prædixit. Matth. 10. *Si patrẽfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?* Quod enim in Christo ausi fuerunt Iudæi, hoc in Ecclesia audent hæretici. Deinde calumniantibus illis more Iudæorum respondendum, vt Christus hic respondit. *Omne regnum in se diuisum desolabitur: & si Satanas Satana eijcit quomodo stabit regnum eius?* Romana enim Ecclesia omnes hæreses etiam in statu Antichristianismi quem ponunt hæretici, damnauit, eiecit, & profligauit: nec solùm illas quas hæretici hodie pro veritate Euangelica

gelica habent, vt Berengarij, Vvaldenſium, Albigenſium, Almarici, Abaillardi, & aliorum ſed etiam alias quas ipſimet pro hæretica doctrina condemnant: vt Græcorum hæreſim contra proceſſionem Spiritus S. varia quoque Huſſitarum, Vvicleffi & ipſorum Albigenſium atque Vvaldenſium dogmata, quæ illi ipſi reprobant, ac denique omnes veteres hæreſes. Nam Vvaldenſes magni Proteſtantium magiſtri', erant prorſus certum genus monachorum, ſed quale ſedes Apoſtolica approbare noluit, vt Abbas Vſpergenſis commemorat. Docuerunt etiam omnem carnalem commixtionem eſſe liciram, vt ſcribit Guido Carmelita in ſum. de hæreſibus. & Ioan. de Turre cremata. Albigenſes vbiquitatem Brentij tenuerunt: quam & Caluiniani & cæteri Lutherani execrantur, teſte Paulo Aemylio in hiſt. gallica. Huſſitę & Vvicleffiſtæ docuerunt neminem in mortali peccato exiſtentem, vel Regem, vel Epiſcopum, vel alicuius nominis magiſtratum eſſe poſſe, aliáque multa ipſorũ Proteſtantium iudicio nefanda. Si omnes has hæreſes, quę ſunt opera diaboli, virtute diabolica Rom. Eccleſia damnauit, Sathanas Sathanam eiecit. Quomodo ergo tot ſeculis ſtetiſſe potuit regnum Romani Antichriſti,

3 vt hæretici blaſphemant? Tertiò reſponde hæreticos hodie *Sanctorum miracula ideò non credere, quia Sanctorum fidem non tenent*: vt de Arian is ſcripſit Ambroſius. At alio Spiritu prædíti Sancti Patres miracula ad Sanctorum monumenta & inuocationem facta *atteſtari fidei noſtræ* docuerunt, *ideóque fieri, vt fides noſtra in vnum Deum proficiat*: vt ſcribit S. Auguſt. Poſtremò ſi apud

4 Sanctos Chriſti, & nomine Chriſti, virtute tamen diaboli, miracula fierent, vt blaſphemant hæretici, quid aliud ſequeretur, quàm vt vel diabolus ſua virtute Chriſtum & Sanctos honoraret, vel ad Chriſti nomen inuocatum diabolus virtutẽ ſuam exerceret? Quorum altero nihil abſurdius, altero nihil magis impium dici aut cogitari potuit. Nam iuxta prius, diabolus ſeipſum deſtrueret, eorum cultum promouens quibus nullum exhiberi vellet, & iuxta poſterius operationi diabolicæ Chriſti nomen ſubſeruiret.

In Chron. ad an. 1312. lib. 4. p. 2. c. 31. de Eccl. lib. 6.

In cõ. Coſt ſeſſ. 12. & 5e. Thom. Vvald. doctrin. fidei lib. 1. c. 34. 38. 42.

Epiſt. li. 19. Epiſt. 25.

De ciu. Dei lib. 22. c. 9. & 10.

DOMINICA QVARTA QVADRAGESIMÆ.

Ioan. 6. *Accepit Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.*

Incredulitas hæreticorũ.

IEOCVS arguendi & acriter taxandi hæreticorũ hodie incredulitatem impiam, & impietatem incredulam. Huic enim multiplicationi panum in instãti factæ per Christum credunt. Ei autem dicẽti, *Hoc est corpus meum*, non credunt. Obseruet ergo hoc loco fidelis & prudens verbi dispẽsator, tùm causam, tùm modum huius miraculi, vt ex iis Catholicorum fidem adiuuet, hæreticorum perfidiam conuincat.

Confirmatio doctrinę de Eucharistia.

Causa huius miraculi erat, vt Iudæi doctrinã de carne Christi manducanda crederent. Ideò enim post hanc panum multiplicationem sequenti die de carne sua manducanda, & sanguine bibendo coram turbis Iudæorum disseruit, vt notauit in hunc locũ S. Chrysostomus. Ideò D. Ioan. Apostolus hoc miraculum de multiplicatione panum à Matthæo & Luca anteà commemoratum præter morem suum suo Euangelio inseruit. Solet enim ab aliis commemorata (aliorum enim Euangelia ipse viderat) studio præterire, & ab illis prætermissa narrare, pauciſſimis exceptis, vt hoc vno miraculo, & historia passionis Dominicæ. Sed hoc miraculum ideò recitat, quia isagoge & introductio erat ad illam doctrinam Christi postridie datam, *Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita*. Nempè, vt crederent Iudæi, quòd panem in carnem suam conuertere, atque in ea specie manducandam dare posset, pridie huius doctrinæ ex paucis panibus 5000. hominum pascit. Neque enim minùs hoc miraculum est, non minùs humani sensus iudicium excedit, & naturæ vires superat, ex vno pane mille in instanti producere, sine vlla alterationũ successione (quod Christus hic fecit) siue per simplicem multiplicationem nulla addita quantitate, siue per

Homil. 45. in Ioan.

Causa miraculi.

Ioan. 6.

con

conuersionem alicuius materiæ extrinsecæ aliunde desumptæ, quàm panem in corpus suum conuertere. Rursum hanc ob causam Euangelista temporis circunstantiam in hoc miraculo singulariter notauit. *Erat* (inquit) *proximũ pascha dies festus Iudæorum.* In quo videlicet proximo & postremo Iudaico paschate, *antiqua obseruantia non tolleretur sacramento, hostia in hostiam transiret, sanguinem sanguis excluderet, & legalis festiuitas dum mutatur impleretur,* vt eleganter ait Leo Magnus. Causa igitur & operatio huius miraculi erat fides doctrinæ Eucharistiæ. Modus quoque hos panes multiplicandi & ceremoniæ adhibitæ planè eædem sunt cum illis quibus posteà in vltima Cæna vsus est. Nã non solùm *accepit in manus & gratias egit* (vt hic breuitatis studio contractius scripsit S. Ioannes) sed *aspiciens in cælum benedixit* (ait Matthæus) *illis* (addit Lucas) videlicet panibus ac piscibus, *& fregit, & dedit discipulis suis, discipuli autẽ turbis.* Nempè eisdem ceremoniis vtrobique vtitur, vt doceat vtrobique se miraculum facere, & aliquid supra naturæ vires operari. Benedictionem adhibet sicut in cœna, vtique operatoriam. Dei enim benedicere ad creaturas relatũ, semper est aliquid operatorium circa illas. *Deus sua bonitate semina benedixit vel benedicendo constituit,* ait August. *Maior vis benedictionis, quàm naturæ* (ait Ambr. *quia benedictione ipsa natura mutatur.* Accipit in manus, gratias agit, frangit, dat discipulis. Totus agendi modus idẽ. Cur igitur hæretici de hac multiplicatione panum nullam quæstionem mouent, de corpore Christi in Cœna tam acerbè litigãt? Cur vnum credentes, alterum non credunt? Iudæi quidem miraculum hoc crediderunt, quia viderunt & comederunt de panibus, hæretici verò mysterium Cœnæ credere nolunt, quia nõ vident aliud quàm panem? Sanè impius Caluinus hoc ipsum satis apertè insinuauit. Respondens enim argumento de conuersione virgæ Moysis in serpentem, ait, *Sed quid simile aut vicinum reperiunt inter illustre miraculum, & fictitiam illorum illusionem.* (Trãssubstãtiationẽ dicit) *cuius nullus in terra oculus testis est.* Hæc ille. Ergo oculos, Caluine, non fidem adfers ad sacramẽta religionis: At Christus nos docuit. *Beati qui nõ viderunt*

Ioan. 6. *Serm. 7. de passione Domini.* Modus miraculi. *Matth. 14. Luc. 9.* *De peccato orig. c. 40. De iis, qui init. myst. cap. 9.* *Inst. lib. 4. c. 17. sect. 15.*

& crediderunt. Hæreticorũ igitur impia incredulitas, & incredula impietas amplificari hoc loco, & acriter taxari meretur, vt ad eos id dicamus quod ad Manichæos dixit S. Augustinus: *Qui in Euangelio quod vultis creditis, quod non vultis, hoc non creditis, non Euangelio, sed vobis ipsis creditis.* Sic enim illi faciunt. Vide plura in Dominica sexta post Pentecosten.

Cont. Faustum libro 16. ca. 3.

DOMINICA PASSIONIS.

Ioan. 8. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

Hæretici cur ecclesiam non audiunt.

LOcvs obseruandi ideò hæreticos Ecclesiam non audire, quia ex Deo non sunt. Idem enim est de doctrina Ecclesiæ in hac parte iudicium, quod de doctrina Christi, vt patet ex verbis S. Ioannis alio in loco: *Qui nouit Deum audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognoscimus Spiritum veritatis & spiritum erroris.* Insignis locus est, duo docet. Primùm doctrinam Apostolorum & successorum esse doctrinã Dei, vocem eorum vocem Dei. Secundò ex hoc propriè Catholicũ & orthodoxum ab hæretico discerni, quod ille Ecclesiæ præpositos audit, iste non audit.

1. Ioan. 4.

Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes.

Maledicẽtia hæreticorũ.

LOcvs notandi eandem hodie hæreticorũ maleuolentiam contra Ecclesiam, quæ fuit Iudæorum contra Christum. Non solùm maledicunt, sed & rectè se facere maledicendo iactitant. Aiunt enim, Nonne bene dicimus nos, quia Papa vester Antichristus est, & vos membra eius? Et tamen certissimè sciunt, vnum certum hominem Antichristum esse, nõ longam personarum successionem. Item Papam credere in Iesum Christum, totũ symbolum, totas Scripturas, omnia sacramenta tenere, quæ omnia negabit &

bit, & profligabit Antichristus, Iudæi certo sciebant Christum Samaritanum non esse, sed Galilæum. Et tamen aiunt: *Nonne benedicimus, &c.*

Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.

LOCVS appositus obseruandi contra hæreticos, vitam æternam obseruationi mandatorum repromitti, & tribui, non secus quàm aliis in locis fidei tribuitur. Vnde notabit prudens concionator, sicuti in hoc loco non excluditur fides, quasi obseruatio mandatorum sine illa saluare posset, vt quidam olim Pagani existimarunt, de quibus vide Augustinum, sic in illis locis vbi fidei salus, iustificatio, vita æterna tribuitur, nō excludi bona opera. Vide de hac re plura in Dominica duodecima post Pentecosten. Bonorum operum merces. *In præfat. Psalm. 31.*

Dixerunt, quod nunc cognouimus quia dæmonium habes.

LOCVS explicandi hæreticorum hodie maleuolentiam in sensu doctrinæ Ecclesiæ peruersè traducendo, qualem hic Iudæi in sensu verborum Christi exercuerunt. Quum enim eadem ferè verba Samaritanæ mulieri, docili & simplici dixisset Iesus. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum,* nec calumniatur, nec inuidet, etiam si non intelligeret quid diceretur, sed simpliciter respondet. *Domine da mihi hanc aquam, vt non sitiam neque veniam huc haurire.* Tanto plus valet indocta simplicitas quàm paterna calliditas. Similiter hæretici hodie quia Ecclesia præcipit & præscribit ieiunia, & ad sacros ordines nō admittit nisi cælibes, clamant impij. Nunc scimus quòd dæmoniacas doctrinas traditis, prohibentes nubere, & abstinere à cibis quos Deus creauit, &c. Attamen ante annos 1200. huic rancidæ calumniæ respondente Augustino. *Ecclesiam edomandi corporis causa hoc facere, non quia immunda illa esse credunt à quibus abstinent.* Item: *illum prohibere nuptias qui hoc malum esse dicit, non illum qui huic bono aliud melius anteponit*, blasphemant tamen semper Ecclesiam, vt Iudæi Christum. Hæreticorum sycophantia. *Ioan. 4.* *Cont. Faustum, libr. 30. capit. 5. & 6.*

Si ego glorifico meipsum gloria mea nihil est.

Hæretici hodie seipsos glorificant.

LOcvs accommodatus acriter perstringendi hæreticorum hodie improbam audaciam, & impietatem præsumptuosam, qua sine legitima, & ordinaria vocatione ad ministerium verbi & sacramentorum sese intruserunt. Huiusmodi enim seipsos glorificauerunt homines superbissimi, quod Christus ipse facere noluit. Christus vt homo à seipso auctoritatem non accepit, sed à Deo missus est cum testimoniis maximè illustribus: Ioanne Baptista, voce de cœlo in Baptismo, operibus admirandis quæ fecit in nomine Patris sui. Vnde Apostolus: *Christus non semetipsum clarificauit, vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu.* Et in hoc Euangelio paulo superius: *Ego si testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.* Nempè si ego solus. Alioqui (quod hæreticorum superbia magis aggrauat) Christus potuerat verè & legitimè se ipsum glorificare si voluisset. Vnde paulo ante dixerat: *Ego testimonium perhibeo de meipso, testimonium meum verum est:* Et causam subiungit, *quia scio vnde veni & quo vado.* Nempè quia à Patre processit, Patri per omnia æqualis. Tamen hoc non facit propter tria. 1. propter exemplum quod futuræ ecclesiæ relicturus erat. 2. Propter scandalum quod Iudæi inde accipere poterant. 3. Quia opus non erat, vt prædictum est. Sic Paulus etsi de cœlo à Christo vocatus & vt ipsemet scribit, *neque ab homine, neque per hominem, sed per Christum.* Tamen ne seipsum videretur glorificare, ab Ecclesia ordinationem accepit per impositionem manuum presbyterij. Vide hac de re plura suprà in alia Dominica: & in opusculo nostro de principiis fidei doctrinalibus.

Hebr. 9. *Ioan. 8.* *Ioan. 8.* *Act. 9.* *Gal. 1.* *Dom. 5. post Epiphan. lib. 5. cap. 16.*

Dixerunt, Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti.

Cauillationes Iudaicæ & hæreticorũ hodie consimiles.

LOcvs alius & opportunus cauillationes hæreticorum contra Ecclesiam planè consimiles Iudaicis contra Christum obseruandi & explicandi. Nõ dixerat Christus quòd ipse Abraham viderat, sed quòd

quòd Abraham illum. Hoc ille fide potuit, quatenus venturum videbat, & sic Christus illum ne quidem vt Deus vidisset. Deinde non dicit Christus quòd Abraham illũ vidit, sed *quod diem eius vidit*: id est facta eius glorioſa in ſpiritu vidit. His ergo cauillantur, vt lo-
1 cum calumniæ facerent. Sic hodie hæretici cõtra notiſſimam Eccleſiæ doctrinam. Dicunt Catholici. Non extat præceptum de Dei verbo ſcribendo. Peruertunt illi, Contra voluntatem Dei eſſe dicitis quòd Apoſtoli aliquid ſcripſerint. Dicunt Catholici traditiones Apoſtolicas extra & præter ſcripturas, etiam pari cum fide, ac auctoritate recipiendas eſſe. Peruertunt illi. Dicitis traditiones humanas, & pontificias contra, & ſupra ſcripturas eſſe admittendas. Dicunt
2 Catholici hominem iuſtificari fide & operibus, ſiue *per fidem quæ per dilectionem operatur*, vt Apoſtolus loquitur. Peruertunt & cauillantur illi. Dicitis hominem iuſtificari per proprias qualitates, tanquam per cauſam efficientem iuſtitiæ, non per Chriſtum qui eſt iuſtificatio noſtra, id eſt, cauſa efficiens illius. Sic quod de cauſa formali dictum eſt, ad efficientem trahunt: Sanato aliquo ægro partim potione accepta, partim aliquo corporis proprij exercitio, qui diceret ægrum iam ſanum ex bona corporis habitudine ſanum eſſe, in qua iam eſt, non negat ex illis præcedentibus cauſis effectiuè ſanatum fuiſſe. Aliud enim ſanitas, aliud ſanatio, aliud iuſtitia, aliud iuſtificatio. Vide multo plura harum cauillationum exempla, quibus doctrinam Catholicam maleuolè peruertunt, vt hic Chriſti verba. Quare in oratione quadam noſtra Quodliberica, cui titulus eſt, *Vtrum hæreticorum hodie maior ſit nequitia, quàm aſtutia.* Et apud Gul. Lindanum in concordia diſcordi, pag. 197.

Gal. 5.

In poſteriori editione Princi. fide. doctrin. pag. 595.

DOMINICA PALMARVM, ante benedictionem earum.

Et poſuerunt veſtimenta ſua in via, & præſciderunt ramos de arboribus, & ſtrauerunt in via, &c. Matth. 21.

LOCVS

Externæ ceremoniæ Deo gratæ.

LOCVS ostendendi contra hæreticos, externas ceremonias Ecclesiæ, ornamenta altarium, & templorum, propter præsentiam vener. Eucharistiæ, & propter Dei cultum ac sacrificium, rem esse Deo gratam, & laudabilem, sicut Christo grata fuit & acceptabilis hæc Apostolorum, & totius populi erga eum deuotio externa, & reuerentia exhibita. Placet Christo obsequia externa, Magdalenę deuotionem laudauit, & hospitem suum Simonem Pharisæum de non exhibito honore admonuit. *Aquam pedibus meis non dedisti. Osculum non dedisti mihi. Caput meum oleo non vnxisti. Hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos.* Luc. 7. Rursum in domo Simonis leprosi defendit mulierem quæ vnguentum pretiosum effuderat super caput eius, dicens. *Quid molesti estis huic mulieri: bonum opus operata est in me. Vbicunque prædicatum, &c.* Matth. 26. Laudat Apostolos quod debitum ei honorem præbeant. *Vos vocatis me magister & Domine. & benè dicitis, sum etenim.* Ioan. 13. Grata fuit Deo Dauidis voluntas, quòd eum pudebat in domo cedrina habitare, & arcam Domini sub pellibus esse. 2. Reg. 7. Nec eum pudebat saltare ante arcam Domini discoopertum, & si propter hoc Michol eum in corde suo despexit, vt typus hæreticorum: qui piorum deuotiones irrident, ideóque steriles sunt tam bonorum operum, quàm etiam propagationis diuturnæ. 2. Reg. 6. Michol, typus hæreticorum

Iuliani Apostatæ quæstor, ad vasa templi Antiocheni diripienda missus, *ecce*, inquit, *quàm sumptuosis vasis filio Mariæ ministratur.* Similem hodie spiritum hæretici habent. Vide plura in festo Sancti Matthæi Apostoli. Theodor. l. 3. capit. 11. hist. Eccles.

Turbæ clamant, Osanna filio Dauid, Osanna in altissimis: & paulo post, *Pueri clamant in templo Osanna.*

Preces nõ intellectæ placent Deo.

LOCVS ostendendi contra hæreticos, quòd laudes Dei, & preces etiam non intellectæ placent Deo. Nec turba hęc popularis nec pueri intelligebant quæ dicebantur, Christus tamen puerorum factum laudat,

& tur

turbæ voces non redarguit. Tanto pretio dignus est libellus preciosus in manu eius qui pretium ignorat, quanto in manu optimi mercatoris. *Plerunque* (inquit Augustin.) *precis vitium superat dicentis affectus. Multi iruunt in preces non solùm ab imperitis loquacibus, sed etiam ab hæreticis compositas, & per ignorantiæ simplicitatem, non eas valentes discernere, vtuntur eis arbitrantes quòd bonæ sunt. Nec quod in eis peruersum est euacuat illa quæ ibi recta sunt.* Hæc ille. Quanto magis preces piæ proderunt non intelligentibus. Sic Origenes. *Si vides aliquando legi scripturas in auribus tuis, quas non intelligis, interim hanc primùm scias te accepisse vtilitatem, quòd solo auditu velut precantatione quadam noxiarum virtutum quæ te obsident, & quæ tibi insidiantur, virtus depellitur.*

De bapt. cont. Donat. libr. 6. cap. 25.

Hom. 20. in Iosue.

DOMINICA RESVRRECtionis seu Paschæ.

Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. *Marc. 16.*

LOcvs non incommodus admonendi populum fidelem contra prophanas hæreticorum irrisiones, & subsannationes, quibus deuotionem populi Catholici maximè mulierum circa cultum & deuotionem, & pia alia obsequia in honorem Sanctorum Christi Martyrum & Confessorum exhiberi solita, excipiunt. Si quis enim Catholicus sancti alicuius martyris, aut personæ religiosæ, quæ cum magna sanctitatis opinione decesserit è vita, vel recenter defuncti corpus, vel ab Ecclesia in numerum sanctorum relati, reliquias aliquas, aut floribus ornarit, aut luminibus accensis, aut suffitu fumigarit, aut pretioso aliquo ornamento vestierit: totum hoc irrident, & subsannant hæretici, & ad Paganorum, vel Iudæorum superstitiones pertinere clamitant. At in hoc Euangelio tres istæ mulieres

De cultu & veneratione externa Sanctorũ aut Reliquiarum.

Chri

Christi defuncti corpus (quem, vt Prophetam & sanctum virum colebant, nec adhuc verum esse Messiam, atque resurrecturum credebant) emptis aromatibus vngere parant. Huius rei mandatum à Deo non habebant. In facto quoque ipso errabant, & errorem ipsum Angeli illis exponere videntur, dicentes, *Quid quæritis viuentem cum mortuis*: Et tamen adeò hoc deuotionis, & voluntarij cultus factum Deo placuit, vt Angelorum visione ac consolatione dignæ fuerint, vt Christus ipse eis redeuntibus domum, in via apparuerit, ac denique vt (quòd Magdalenæ soli negatum fuerat) tres pariter cùm essent, eum tangere, & osculari pedes permissæ fuerint. Sic enim Matthæus scribit. *Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce Iesus occurrit illis dicens, Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerunt eum.* Sed, & Christus hoc illas honore dignatus est, vt primas resurrectionis suæ nuncias, & testes, quasique Apostolorum ipsorum hac in re magistras constituerit. *Ite*, inquit, *nunciate fratribus meis.* Docet nos hoc exemplum deuota fidelium obsequia circa corpora mortua sanctorum, aut aliquas corporum reliquias, aliáve monumenta, pia intentione facta, Deo planè placere, & pergrata esse. Sic rem Ecclesia Catholica semper intellexit, & similem suorum pietatem, Deo etiam signis approbante, collaudauit. Laudatur, & celebratur in historia ecclesiastica Eusebij. Astyrius vir nobilis, quòd *Sancti Marini martyrio defuncti corpus sustulit, splendida ac pretiosa obtexit veste, humeris impositum è loco supplicij deportauit, ac demum magnifico ac sumptuoso linteo inuolutum decenti sepulchro condidit.* Narrat prolixè Gregorius Nyssenus quãto, & quàm magnifico honore sancti Theodori martyris corpus fideles eius tempore (hoc est ante annos 1200.) prosecuti fuerint. D. Augustin. memoriam sancti Stephani in Africa floribus ad altare depositis honoratam fuisse, ipsósque flores ex altari sublatos medelam attulisse his verbis commemorat. *Vir primarius nomine Martialis, æuo iam grauis, à religione Christiana abhorrens, filiam fidelem, & generum baptizatum habuit. Qui cùm ægrotantem multis, & magnis precibus & lachrymis rogarent,*

Luc. 24.

Matth. 28.

Lib. 7. Cap. 14.

In orat. de S. Theodoro.

De ciuit. Dei lib. 22. ca. 8.

garent, vt Christianus fieret, prorsus abnuit. Visum est genero eius ire ad memoriam sancti Stephani, & illic pro eo quantum posset orare, &c. fecit hoc ingenti fletu & gemitu, & synceriter ardente pietatis affectu: Deinde abscedens aliquid de altari florum quod occurrit, tulit, eique quum iam nox esset, ad caput posuit. Tunc dormitum est: & ecce ante diluculum clamat, vt ad Episcopum curreretur. Veniunt eo absente presbyteri, Credere se profitetur, baptizatur. Non multo post in illis Sancti Stephani verbis, Christe accipe spiritum meum, cùm hæc vltima sancti Stephani verba esse nesciret, defunctus est. Hæc Diuus Augustinus. Hæc tam repentina conuersio, vt suorum potius pietati, ac precibus (quibus Deus flectebatur) tribuenda potius est, quàm floribus ex altari sancti Stephani sublatis, capitique ægrotantis appositis: sic manifestè ostendit hoc genus pietatis quo illi tunc Christiani reliquias sancti Stephani prosequebantur, vt flores altari imponere solerent, & inde sublatos capiti ægrotantis supponerent, non fuisse Deo ingratam, & vanam aliquam, atque odiosam superstitionem (sicuti hæretici de toto hoc genere deuotionis iudicant) sed Deo egregiè placuisse, vt veræ religionis actionem piam atque laudabilem. Alioqui actum superstitiosum tam insigni miraculo Deus nunquam cohonestasset. Narrat eodē in loco Diuus Augustinus: *aliam quandam fœminam cæcam, quum ad Episcopum reliquias sancti Stephani portantem vt duceretur rogasset, floréſque quos secum tulerat dedisset, recepisset, oculisque admouisset, protinus vidisse.* Si martyrū reliquias, floribus ornare, superstitiosum esset, nec illud factum tanta sanitas statim consequuta fuisset, nec huius sanitatis miraculum tantus doctor tam diligenter commemorasset. Vide plura huius generis in alia Dominica. Hæc enim & alia innumera antiquitatis testimonia hodiernam Catholicorum pietatem circa Sanctorum corpora, & reliquias vario cultu, ac veneratione prosequendas, contra omnes hæreticorum cachinnos & conuitia solidè defendunt, firméque corroborant. Nihil enim planè aliud Catholici in toto illo cultus genere, circa Dei amicos faciunt, quàm quod tres istæ mulieres, circa Christi corpus mortuum, quem pro magno

Dominica 23. post Pentecosten.

magno Propheta, & viro sancto habuerunt, facere conabantur, & conantes magnum pietatis testimonium, ac prȩmium locupletissimum, reportarunt. Huiusmodi sanè, vt etiam in sacra Euangelij historia, ad perpetuam rei memoriam omnes quatuor Euangelistæ illud commemorare voluerint.

DOMINICA IN ALBIS.

Ioan. 21. *Cùm sero esset, & fores essent clausæ, venit Iesus.*

OCVS ostendendi Christi corpus diuinitati coniunctum non teneri naturæ legibus, sed æquè posse pluribus in locis simul esse, atque alterum corpus penetrare. Locus etiam Caluini impudentiam retundendi, qui non clausis, sed patefactis per se ianuis (contra apertã scripturam) Christi corpus ingressum ait, miraculum miraculo substituens. Et rebus potius insensatis, quàm Christi carni vim diuinam ac supernaturalem tribuens. Sed Caluino opponuntur Patres. Chrysostomus ait: *Admirãdum est quòd phantasma esse nõ sunt suspicati: clausis enim foribus, & repentè est ingressus.* Augustinus dicit: *Moli corporis vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt. Ille quippe eis non apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit.* Sic & Cyrillus. *Clausis foribus repente Dominus omnipotentia sua naturã rerum superata ad discipulos ingressus est.* Idem habet Gregorius Hom. 26. in Euangelia. Caluinus eadem impudentia ait Christum super aquas solidatas per modum pauimenti ambulasse, & in Christi resurrectione lapidem sepulchri loco cessisse, & mox ad eundem sponte rediisse. At vero tum hic tum alibi vbi *Iesus transiens per medium Iudæorum ibat*, loci circunstantiis benè perpensis, apparet Christi corpus supra naturalium corporum vires, vel inuisibiliter transiisse, vel ipsam multitudinem penetrasse, quæ eum præcipitatura denso agmine circumdabat.

Caluinus refutatur.

Inst. lib. 4. cap. 17. num. 28.

Homil. 89. in Ioan.

Tract. 121. in Ioan.

Lib. 11. ca. 53. in Ioan. vbi suprà.

Luc. 4.

Sicut

Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum.

Ecclesiæ potestas in remittendis peccatis.

LOCVS ostendendi contra hæreticos potestatem Ecclesiæ remittendis peccatis. Duo præmittit fundamenta Christus. 1. Missionem qua datur potestas, vt ex officio & legitimè, & absque vsurpatione hoc faciant. Nam & Christus ipse *non semetipsum clarificauit, vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum. Filius meus es tu, &c.* 2. facultatem & virtutem qua efficaciter faciant quod legitimè faciunt. Nempe per Spiritum S. Nam sicut in naturalibus non solùm est inclinatio naturæ, per commune auxilium, sed etiam cuiusque rei propria forma, quæ est actionis principium. Et sicut in moralibus non solùm est potentia ad volandum sed etiam habitus potentiam inclinans: sic in Ecclesiæ præpositis non solùm est auctoritas vt legitimè, sed etiam Spiritus sancti gratia, vt rectè, & debitè, & efficaciter peccata remittant.

Heb. 5.

Quorum remiseritis peccata, &c.

Iudicialis potestas remittendi peccata.

LOCVS explicandi contra hæreticos, veram & realem, eamque iudicialem potestatem remittendi peccata Ecclesiæ datam, & non solum nudum ministerium annunciandi, vel prædicandi, facta antea per Christum, aut per solam fidem remissione peccatorum. Verba Christi aperta sunt, & illa vrgeri debēt. Deinde Patres proferri poterunt. Chrys. *Corporis lepram non purgare, sed purgatam ostendere & probare, Iudæis sacerdotibus datum est: At nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verum animæ sordes, nec dico purgatas ostendere, sed purgare prorsus concessum est.* Hæc ille, disertè contra hæreticos nostros. Sic Cyrillus. *Quomodo quod solius Dei est, homines faciunt? respondet, Quia absurdum non est peccata ab illis remitti posse qui Spiritum S. habent in semetipsis.* Sic Ambrosius de pœnitentia lib. 1. cap. 2. *Ipsum munus Spiritus S. sit nunc officium sacerdotis. Ius autem Spiritus S. in soluendis ligandisque peccatis est.* Sic & Augustin. *Dedit ecclesiæ suæ Spiritum S. vt quicunque in eo peccata dimitteret, dimitterentur ei.* De iudiciali potestate, Hilarius, qui vocat illam *immobile seueritatis Apostolicæ iudicium.* Et iterum de

Li. 3. de Sacerdotio.

In Ioan. li. 12. cap. 56.

Lib. 1. ca. 2. de pœnit. Serm. 11. de verbis Domini. Can. 18. & 19. in Mat.

De ciuitate Dei, lib. 21. cap. 9. Petro. *Cuius terrestre iudicium est præiudicata auctoritas in cœlis.* Sic Augustinus exponens illud Apocalyp. 20. *Vidi sedes, & sedentes super eas, & iudicium datum est*, ait. *Iudicium datum nullum melius accipiendum videtur, quàm quod dictum est, quæ ligaueris in terra, &c.* Sic & Gregorius Magnus. *Superni iudicis principatum sortiuntur, vt vice Dei, quibusdã peccata retineant, quibusdam relaxent.* Præclarè quoque Chrys. *A terra principalem iudicandi auctoritatem sumit cœlum. Iudex enim sedet in terra. Dominus sequitur seruum, & quicquid hic in inferioribus iudicauit, hoc ille in supernis comprobat.* Rursum alibi. *Pater omne iudicium dedit filio: sed hoc totum video à Dei filio Sacerdotibus traditum.*

Hom. 26. in Euangelia.

Hom. 5. in Esai.

Lib. 3. de Sacerd.

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

Erit vnus pastor, & vnum ouile.

Ioan. 10.

De vnitate Ecclesiæ.

IESVS disserendi contra hæreticos de vnitate Ecclesiæ, qui eam in varias sectas distrahunt. Est autem ecclesia vna multis modis. Est vnum ouile ratione principij vitalis, quale cor est in homine quia ab vno Spiritu animatur, ideóque contraria dicere non potest. *Vnum corpus, & vnus spiritus. Omnes in vno spiritu potati sumus.*

Ephes. 4. 1. Cor. 12.

Est vnum ratione ordinis omnium membrorum ad vnum caput Christum. *Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam.* Est enim Christus caput omnium, & ratione ordinis, *quia primogenitus est ex multis fratribus*, quatenus omnes illi assimilari debent, & ratione perfectionis, quia est *plenus omni gratia*, sicut in capite naturali vigent omnes sensus, & denique ratione virtutis seu efficaciæ, quia *de plenitudine eius omnes accepimus & ille vitis est, nos palmites.* Est vnum ouile ratione connexionis omnium membrorum ad inuicem, per operationes mutuas, licet diuersas, *Multi vnum corpus sumus, alter autem alterius membra.* Hęc vnitas, pacem animorum facit, & schisma tollit. Est vnum ouile, & vnus pastor, quia vnam personam mysticam vtrumque constitu-

Ephes. 1. Rom. 8. Ioan. 1. Ioan. 19. Rom. 12.

tui:

tuit: cuius persona caput est Christus, & corpus est Ecclesia. Hoc sensu Apostolus de Ecclesia dixit, *Quæ est corpus & plenitudo eius. Hoc est sacramentum magnum:* & arcta coniunctio. Viderint qui ab Ecclesia se separant. Est vnum ouile, vt totum quoddam continuum, & sic per totū orbem diffusum. Vnde Cyprianus. *Ecclesia Domini luce perfusa per orbem terrarum radios suos porrigit, vnum tantum lumen est quod vbique diffunditur: sicut arbor magna longè latéque ramos extendit, vna tamen radice fulcitur, vno robore fidei sustentatur.* Hoc sensu vocatur in Scripturis, *vna Ciuitas, & domus magna.*

Ephe. 1. & 5.

In lib. de vnitate Eccle. Matth. 9. 1. Tim. 3.

Est vnum ouile, vt totum quoddam fluens, & successiuum propter perpetuitatem quam habet. Cyprianus. *Sicut de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copia largitate, vnitas tamen seruatur in origine: sic Ecclesia profluentes largitur riuos, latiùs expandit, vna tamen mater, fœcunditatis successibus copiosa.* Hæc ille. Secundum hos duos postremos vnitatis modos, sola Ecclesia Catholica est vna, quæ & omnium gentium Christianorum communionem tenet, & à tempore Apostolico perpetua successione propagata est. Nulla hæresis sic vna est. Quum autem tot modis Ecclesia sit vna, docendus oportunè populus quanto studio hæc Ecclesiæ vnitas seruanda sit, quanto & quàm certo cum salutis æternæ detrimento hæc Ecclesiæ vnitas deseratur. Triplici autem ex capite docere, id Concionator poterit. Primùm, quia arctissima est Christi & Ecclesię vnitas quā Apostolus vocat, *Magnū sacramentum*, quia sicut vir & coniunx sunt duo in carne vna: sic Christus & Ecclesia, sunt duo in vno Spiritu, & idcirco Ecclesia nō solum corpus, sed *& plenitudo Christi* ab Apostolo vocatur, quia videlicet, nec sine sua Ecclesia Christus plenus est, plenus, inquā, & perfectus mediator, capútque perfectū, ita nec Ecclesia plena est sine Christo, quia inquā arctissima, & perfectissima hæc vnitas est, propter ea Christianus esse nō potest qui ab Ecclesiæ vnitate diuellitur. Expressit hoc totū his verbis August. *Totus Christus caput & corpus est. Caput vnigenitus Dei filius, & corpus eius Ecclesia, spōsus & spōsa, duo in carne vna. Quicunque de ipso capite ab Scripturis sanctis diffetiūt, etiam in omni-*

vbi suprà.

Causæ seruādæ vnitatis Ecclesiasticæ.

Ephes. 5.

Ephes. 1.

Deunit. Eccle. cap. 4.

bus locis inuentantur.in quibus Ecclesia designata est,non sunt in Ecclesia.Et rursus quicumque de ipso capite Scripturis sanctis consentiunt,& vnitatē Ecclesiæ non communicant non sunt in Ecclesia,quia de Christi corpore quod est Ecclesia, ab ipsius Christi testificatione dissentiunt. Hæc ille.Quorum prius vel ad paganos Christianis commixtos (vt tempore Augustini adhuc fiebat) vel ad quosdam hæreticos circa Christi personam errantes,quales innumeri fuerunt. Marcionitæ, Manichæi, Ariani, Nestoriani, Monothelitæ, & alij, pertinet. Posteriùs propriè ad schismaticos omnes, vel alios etiam quosuis hæreticos,qui,vt hæresim suam teneant, Ecclesiæ vnitatem deserunt, quales sunt omnes hodie nostri temporis hæretici. Quam posteriorem particulam paulò clariùs & plenius idem Augustinus paulò post expressit his verbis. *Ibidem.* *Quicumque credunt quidem, quòd Christus Iesus in carne venerit,de virgine Maria ex semine Dauid,& in eadem carne in qua natus & passus est resurrexit, & ipse sit filius Dei, Deus apud Deum, & cum Patre vnum, & incommutabilē verbum Patris,per quod facta sunt omnia,*(in quibus quasi fundamentū fidei nostræ consistit, toraque illa veritas quam veteres hæretici ante Augustinum impugnauerant)*sed tamen ab eius corpore quod est Ecclesia, ita dissentiunt,vt eorū communio non sit cum toto quàcumque diffunditur,sed in aliqua parte separata inueniatur,manifestum est eos non esse in Catholica Ecclesia.* Hæc rursum ille,quæ etiam contra illos vallent,& multum hodie notanda sunt,qui dicunt parum referre, cui se Christianorum societati aut sectæ adiungant, modo fundamentum teneant.Totum enim fidei fundamentum,imò & omnes eius appēdices,& tota Catholica veritas firmiter retenta & credita,nihil tamen ad salutem valent,si ab Ecclesiæ vnitate quis segregetur. Quod alio in loco *In serm. Supergestis Emeri.Donat.* his verbis idē clarissimus doctor docuit.*Extra Ecclesiā Catholicam totum habere potest hæreticus præter salutem.Potest habere honorem secundum Ecclesiasticum ordinem,potest habere sacramentum,potest cantare Alleluia, potest respondere Amen,potest Euangelium tenere,potest in nomine Patris & filij,& Spiritus sancti,fidem & habere,& prædicare. Sed nusquam nisi in Ecclesia Catholica salutem poterit inuenire.* Hęc ille. Horum autem omnium causa est, quia Christi

& suæ

& ſuæ Eccleſiæ nexus eſt indiuiduus, & vinculum indiſſolubile. Hinc celebre illud Sanctorum Patrum dictum. *Non poteſt Deum habere Patrem qui non habet Eccleſiam matrem.* Quod his verbis docuit Cyprianus. *Vna eſt mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſæ. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, Spiritu eius animamur. Hæc nos Deo ſeruat: hæc filios regno quos generauit aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus, adulteræ iungitur, à promiſſis Eccleſiæ ſeparatur. Habere iam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habeat matrem.* Hæc ille. Sic & poſt eum Auguſtinus. *Propterea*, inquit, *Symbolo concluſio per ſanctam Eccleſiam terminatur, quoniam ſi quis abſque ea inuentus fuerit, alienus erit à numero filiorum. Nec enim Deum habebit Patrem, qui Eccleſiam noluerit habere matrem.* Hæc ille. Eſſe igitur filius Dei non poteſt, qui Eccleſiæ filius eſſe recuſat. Pater eum pro filio non habebit, qui matrem non agnoſcit. Chriſtus ſibi Eccleſiam deſponſauit per omnes gentes diffuſam, quam & ſuo ſanguine acquiſiuit. Qui ab hac ſponſa ſegregatur, ad ſponſum perrinere non poteſt.

In lib. de vnit. Eccl.

De Symbolo ad Catech. lib. 3. c. 10. & li. 4. c. 10.

ALTERA ratio vnitatis Eccleſiæ neceſſariò retinendæ eſt, quòd extra corpus Chriſti Spiritus Chriſti eſſe non poteſt. Chriſtus eſt *caput ſuper omnem Eccleſiam.* Omnis Eccleſia eſt corpus Chriſti. Sicut caput naturale non mouet, non dirigit, non influit, niſi in ſuum corpus, eiúſque membra: ſic Chriſtus caput vitale Spiritus ſui gratiam non influit non inſtilat, niſi in corporis ſui membra, id eſt, niſi in Eccleſiæ filios, & Eccleſiæ ſuæ vnitate fidei, animorum, & ſacramentorum coniunctos: eorum videlicet, qui Eccleſiæ fidem tenent, qui Eccleſiam diligunt, qui Eccleſiæ ſacramentis communicant. Agnouit hoc vetuſtiſſimus & doctiſſimus Irenæus. *Vbi* inquit, *Eccleſia, ibi & Spiritus: & vbi Spiritus Dei, illic Eccleſia.* Quod ita ſe habere hoc quaſi argumento probat Auguſtinus. *Caritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Non eſt autem particeps diuinæ caritatis, qui eſt hoſtis vnitatis. Non habent ergo Spiritum Dei, qui ſunt extra Eccleſiam.* Et rurſum alibi. *Non habet Dei charitatem, qui Eccleſiæ non diligit vnitatem: ac per hoc rectè intelligitur dici non accipi, niſi in Catholica Eccleſia Spiritus*

2. Cauſa. *Epheſ. 1.*

Lib. 3. c. 4. Epiſt. 50.

De bapt. con. Donat. li. 3. c. 16.

Tract. 35. In Ioan. sanctus. Et adhuc alio in loco apertiùs. *Accipimus & nos Spiritum sanctum si amamus Ecclesiam, si vnitate compaginamur, si Catholico nomine & fide gaudemus. Credamus fratres: quantum quisque amat Ecclesiam Christi, tantùm habet Spiritum sanctum.* Hæc ille. Sanè propter hanc causam de hæreticis pronũciat Apostolus Iudas eos spiritu Dei penitus destitui. *Qui seipsos segregant, animales* Cap. vnico. 2. Tim. 3. *sunt, Spiritum Dei non habentes.* Quod & Paulus etsi obscurius his verbis expressit: *Habentes formã quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes,* id est, habentes professionẽ Christianitatis & sacramẽta Christi, sed Spiritũ atque virtutem Dei nõ habentes, vt Augustinus his verbis exponit: *Potest esse visibilis forma palmitis etiã* Serm. 11. de verbis Domini. *præter vitem, sed inuisibilis vita radicis haberi non potest, nisi in vite. Proinde corporalia sacramenta, quæ portant, & celebrant etiã segregati ab vnitate corporis Christi, formã possunt exhibere pietatis. Virtus enim pietatis inuisibilis & spiritualis, ita in eis non potest esse, quẽadmodum sensus non sequitur hominis membrũ quando amputatur à corpore.* Hæc ille. Multum ergo docendus, & monendus populus fidelis, Christũ esse caput, nos membra, sed in vno corpore, quod est Ecclesia vnita, Christũ esse vitem, non palmites, sed ab vna arbore pendẽtes, ab vna radice enatos, vni trunco incisos. Quare grauissima illa S. Aug. admonitio illis proponenda & inculcanda est, qua Tract. 27. in Ioan. dicit. *Nihil sic formidare debet Christianus, quàm separari à corpore Christi, quod est Ecclesia, vtique vna Catholica. Si enim separatur à corpore Christi, non est membrum eius. Si non est membrum eius, non vegetatur Spiritus eius. Quisquis autem Spiritũ Christi non habet* (ait Apostolus) *hic non est eius.* Hæc causa diligenter amplificata ad vnitatẽ Ecclesiæ mordicus retinendam, plurimum mouebit. Ex hoc enim capite promanat, quòd nulla sacramenta, nulla bona opera quæcumque cum fructu, & merito vitæ æternæ suscipiuntur, extra Ecclesiæ vnitatem. Nam quòd ipse baptismus, ab hæreticis administratus & infantibus ad salutem valet, nec sic valeret, nisi Tract. 12. in Ioann. Euang. cũ intentione Ecclesiæ hæreticus baptizaret, ideóque etsi ex vtero Agar, tamen voluntate Saræ, filius Abrahæ nascatur (vt sapienter docet Augustinus) nec ita prorsus valet, quin ad adultã ætatem perueniens parvulus

uulus Ecclesiæ Catholicæ per impositionē manuum reconciliari debeat. Nā adultus ab hæretico si extra necessitatem baptizetur, sacramentū quidem accipit, quod reperi non debeat: cæterùm fructu Sacramenti caret, nisi Ecclesiæ iungatur, vt diligenter alicubi docet Augustinus. Cæterum omnia alia Sacramēta extra vnitatem Ecclesiæ accepta, nō nisi ad damnationem valent. Nullū enim perfidiæ, & apostasiæ argumentum clariùs quā ab hostibus Ecclesiæ, Sacramenta petere Ecclesiæ, atq; percipere: quippè quum propria religionis vincula sint sacramentorum cōsortia, & ad hoc instituta, vt certo singulorum vinculo homines in vna religione colligarentur, vt docet Aug.

De bapt. cont. Don. lib. 6. c. 5.

Cont. Faustum libro 19. c. 11.

Alia adhuc causa vnitatis Ecclesiæ firmissimè retinendæ, nec quantolibet proposito discrimine deserendæ ea est, quòd in ea sola, veritas orthodoxa, & sana fides, sine qua solus non est, inuenitur. Hæc enim est (vt Apostolus loquitur) *columna & firmamentū veritatis*. Huic ergo initi, ab hac confirmari & sustentari fidelem quemque oportet, vt saluus fiat. Vnde præclarè Augustinus: *In ventre Ecclesiæ veritas manet. Quisquis ab hoc ventre Ecclesiæ separatus fuerit, necesse est, vt falsa loquatur. Necesse est, inquam, vt falsa loquatur, qui aut concipi noluit aut quē conceptum mater excussit.* Hæc ille. Rursum alibi paulo plenius: *Si erras in aliquo, quare non redis ad lac matris? Quia si non extollimini, si nō exaltatis cor vestrū, si non ingredimini in mirabilibus super vos, sed humiliter sentitis, sicut qui ablactatus est super matre sua, reuelabit vobis Deus, quod aliter sapitis. Si autem hoc ipsum quod aliter sapitis, defendere vultis, & pertinaciter asserere, contra pacem Ecclesiæ, fit vobis maledictū, quod dixit Propheta. Ita fiat retributio in anima mea. Quia adhuc sub matre cū estis, foris à lacte separabimini, foris à visceribus matris fame moriemini.* Hæc Augustinus, docēs omnē de doctrina fidei dubitationē, ac difficultatē, ex iudicio, & determinatione matris Ecclesiæ resoluendā esse, quia adhuc paruuli Ecclesiæ filij, & oues ouilis Dominici sumus, ab illis pascēdi quos posuit Spiritus S. regere Ecclesiam Dei. Nēpè hæc illa spōsa & amica est, cui spōsus Christus quæcumque audiuit à patre suo, nota fecit. Hæc est (vt scribit Irenæus) *amplū quoddā & diues depositorium,*

3. Causa.

2. Tim. 3.

Enarra. in Psalm. 57.

Enarrat. Psal. 130.

Ioan.15. *in quod Apostoli omnia quæ sunt veritatis plenissimè contulerint, vt omnis quicumque velit, ex ea potum vitæ sumat.* Huic ergo Ecclesiæ adherendum, ei qui à veritatis tramite deflectere non cupit. Data illa est *ad consummationem sanctorum, id est, fidelium, ad ædificationem corporis Christi, ne circumferamur omni vento doctrinæ.* De hac re in alio Euangelio plura.

Lib.3. c.4.

Has igitur tres causas diligenter tractare Ecclesiastes debet, aliásque quæ occurrent adiungere, vt Ecclesiæ vnitas quàm planè sit ab omnibus necessariò rerinenda, & sub æternæ salutis discrimine seruanda, populus intelligat.

Ephes. 4. In Dom. 4 post Pascha, & in festo Beat. Mathiæ.

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

Ioan.19. *Quia vado ad Patrem.*

IEsvs obiter docendi populũ Christianum, Christi Domini in cælos Ascensionem, de qua hic loquitur, nihil planè repugnare veræ & realı eiusdē præsentiæ in venerabili Eucharistia, sicuti hodie hæretici fabulātur. Christus enim secundum propriam formam & naturalis existentię modum in cælo est, ad dexteram Patris sessurus, vsque ad diem iudicij. At verò sicut Christi caro propter diuinitatem adiunctam non semper ad naturalem existentiæ modum restricta fuit, sed præter, & supra naturæ leges multa fecit, super aquas ambulauit, clauso sepulchro resurrexit, clausis ianuis ad discipulos ingressa est. Sic planè supra naturæ ordinem, idem Christi corpus, quod in cælo est per modum existentiæ naturalis, est in altari per modum existentiæ sacramentalis. Christus per modum existentiæ naturalis discubuit ad mensam cùm diceret, *Hoc est corpus meum:* sed eodem temporis puncto, idem corpus suum, per alium existentiæ modum in manibus suis

Ascensio Christi non repugnat præsentiæ in Eucharistia.

ſuis tenebat, quum diceret, & verum diceret, de eo quòd in manibus tenebat, *Hoc eſt corpus meum.* Sic nempè *ferebatur in manibus ſuis*, vt exponit Auguſtinus. Nō magis repugnat diuinæ potentiæ, vt glorioſum filij ſui corpus pluribus in locis ſimul exiſtat, quàm vt ſolida corpora penetret, ſicuti fecit clauſo ſepulchro reſurgens, & clauſis ianuis ad diſcipulos ingrediens. Penetratio corporum non minus eſt naturæ impoſſibilis, quàm locorum multiplicitas. Auguſtinus docet ſane diligenter Chriſtum *ſecundùm formam carnis, quam hic viſibiliter egit non eſſe vbique diffuſum*: hoc enim veritatem corporis auferret, ſi iuxta formam naturalem nullo certo loco conſiſteret, ſed omnia loca occuparet. Hoc eſt illud quod in Epiſtola ad Dardanum impugnat. Rurſum de viſibili, & naturali, & familiari præſentia ſua, & de talis honoris capacitate, qualem Magdalena illi exhibuit, quum vnguento pretioſo caput eius perfunderet dixit Chriſtus: *Me non ſemper habebitis*: non autem hanc ſacramentalem exiſtentiam in vltima Cœna inſtitutam negauit. Et de hac naturali præſentia carnis Chriſti, hunc locum exponit Auguſtinus quum ſcriberet, *Secundum id quod de virgine natus eſt, non ſemper nobiſcum eſt. Habuit* (inquit) *Chriſtum Eccleſia, ſecundum præſentiam carnis paucis diebus, modò fide tenet, oculis non videt.* Ocularem & ſenſibilem carnis Chriſti præſentiam negant, non ſacramentalem. At his Auguſtini locis ad ſuam hæreticam illationem confirmandam abutuntur hodie hæretici.

Concil. 1. in Pſalm. 33.

Epiſt. 57.

Ioan. 12.

Tracta. 50. in Ioan.

DOMINICA QVARTA POST PASCHA.

Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non poteſtis portare modo. *Ioan. 16.*

LOcvs proprius & inſignis oſtendendi cōtra hæreticos noſtri temporis Chriſtū viua voce nō docuiſſe omnia, ſed multa per Spiritum ſanctū, poſtea Apoſtolos, Doctrina non ſcripta.

docuisse, quæ tunc portari, id est, capere & æquanimiter tolerare non poterant. Sic Origenes: *Habebat quidem illis dicendum, quæ sit vera lex, quarum rerum cælestium vmbris, & signis conflet cultus Iudaicus, quorum bonorum futurorum vmbras contineret lex de cibis & potibus, de festis, Nouiluniis, Sabbathis: Huiusmodi multa erant quæ habebat eis dicere, sed videns per difficile esse ex animo reuellere pænè comata, & vsque ad grandem ætatem coalita dogmata, &c. dissimulat hanc doctrinam in tempus oportunius post passionem & resurrectionem suam.* Hæc ille. Eorum autem quæ Christus post passionem & resurrectionem docuit, nihil habemus scriptum. Vel igitur docuit non per se, sed Spiritum sanctum vel non omnia quæ docuit, scripta sunt. Vtrumque hodie negat hæreticus. Disertè autem docet Cyrillus Christum hæc sublimiora, non per se docuisse, sed per Spiritum sanctum, hunc ipsum locum exponens: *Quando* (inquit) *per Spiritum sanctum in alios viros euadetis, quando legales figuras illius patrocinio aspernabimini, quando supernaturalis cultus pulchritudinem illius ope vmbris anteponetis, tunc mysterij de me omnem vim cognoscetis.* Hæc ille. Denique Chrysostomus plura Spiritum sanctum, Apostolos docuisse, quàm Christum ait, *Ideò Spiritus sanctus maior doctrinæ portio seruata est, ne putarent illum aliqui minorem filio.* Certè Gregor. Nazianz. inter hæc quæ Christus Apostolos nō docuit, putat fuisse ipsam Spiritus sancti diuinitatem, quem ideò Eunomiani vocabant, *non scriptum Deum*, τὸν ἄγραφον θεὸν.

Cōtra Celsum. lib. 2.

Lib. 10. ca. 45. in Ioan.

Homil. 1. in Acta.

De Theol. lib. 5.

Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis.

Veritas toti Ecclesiæ communis nō priuatæ.

LOCVS obseruandi contra hæreticos, Spiritum sanctum tunc in Scripturis vocari Spiritum veritatis, quando Ecclesiæ, vel eius præpositis ac magistris promittitur, vt hoc loco & suprà Ioā. 14. vers. 17. *Alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Et iterum Ioan. 15. vers. 26. *Cùm venerit Paracletus, quē ego mittam vobis à Patre Spiritū veritatis, qui à Patre procedit: ille testimonium perhibebit de me.* Veritas enim infallibilis non alicuius priuatæ personæ, sed totius Ecclesiæ, & præpositorum eius propria

pria est. Vnde Augustin. *Veritas tua Domine nec mea est, nec illius, aut illius, sed omnium quos ad eius communionem publicè vocas, terribiliter admonens nos, vt nolimus eam habere priuatam, ne priuemur ea.* At verò Spiritus S. vt cuiuis in particulari datur, vel absolutè, sic in Scripturis vocatur, propter aliquod eius donum indefinitè acceptum: vel ex aliqua particulari virtute denominatur, vt: *in charitate & Spiritu mansuetudinis, det vobis Spiritum sapientiæ, &c.* *Confes. lib. 2. cap. 25.* *1. Corint. 4.* *Ephes. 1.*

Docebit vos omnem veritatem.

LOCVS insignis docendi populum, quòd apud Ecclesiam, id est, Apostolorum successores, omnis veritas habeatur: quod Spiritus sanctus docet Ecclesiam semper: (ait enim Christus Ioannis 14. *Vt maneat vobiscum in æternum:*) per omnes ærates, non vnam aut alteram, sed omnem prorsus veritatem. *Qui omnem veritatem dicit* (ait Ambrosius) *nihil præterit, non diem neque horam, non præterita non futura.* Vnde ex hac perpetua Spiritus sancti doctrina, infert Irenæus dicens, *In Ecclesiam tanquam in amplum, & dives depositorium, omnia quæ sunt veritatis, Apostoli contulerunt.* Ponderanda verò, & expendenda sunt Christi verba, quibus alio in loco hanc eandem promissionem facit. *Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum Spiritus veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Et paulò pòst addit, *Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.* Tria dicit Saluator, id est, quòd dabitur Apostolis, id est, Ecclesiæ. Spiritus sanctus, qui maneat cum illis, id est, cum Ecclesia (neque enim Apostoli, sed Ecclesia perpetuò manet) in æternum. Hæc verba omne tempus complectuntur, & fanaticam illam quorundam hodie hæreticorum opinionē excludunt, qui docent per interualla Deum Ecclesiæ suæ, adesse, vt aliquādo vera doctrina in Ecclesia obscuretur, aliquando demum restauretur. &c.

Veritas in Ecclesia.

Lib. 2. c. 12. de Spiritu sancto. *Lib. 3 ca. 4.*

Ioan. 14.

Triplex promissio veritatis.

1

2 Secundò dicit, quòd hunc Spiritum S. *mundus non capiet*, id est, impij, infideles, & hæretici: sed vos cognoscetis eum, id est, veri Apostolorum successores. Vera Ecclesia cognoscet vocem Spiritus Sancti: quia

quia apud veram Ecclesiam manebit, & in illa erit: iuxta illud Esaiæ. *Spiritus meus non recedet de ore tuo, neque de ore seminis tui, nec seminis seminis tui, amodo, & vsque in sempiternum.* Tertiò dicit quòd omnia, partim docebit, id est, de nouo inspirabit, quum aliqua difficultas orietur, vt fecit Actorum 25. circa legalium obseruationem, partim suggeret, id est, oblita in memoriam reuocabit, vt quando de veterum, & maiorum traditione atque iudicio dubitatur. Atque ex his verbis patet, nullum fore in Ecclesia errori locum. Sed & illud quoque ex his verbis patet, Spiritus sanctus officium in Ecclesia nõ ad ea tantum restringi (quod impiè Caluinus asserit, *hancque restrictionem attentè notandam monet*) quæ Christus viua voce docuit, vt illa suggerat, sed etiam, vt doceat alia multa, quæ Christus ideò non docuit, quia Apostoli illa tunc portare non potuerunt. Christus Petrum non docuerat de cessatione legalium viua voce: sed hoc eum Spiritus sanctus docuit, *in visione animalium omnis generis, tubens eum nihil immundum iudicare quod Deus creauit.* Quæ Paulus de prædestinatione æterna, de lege carnis, & membrorum, de liberante gratia, de peccato originali, de iustitia fidei, de cessatione legalium, tam multa disputat, non ex Christi viua voce (quem nunquam dicentem audierat) sed ex Spiritu sancto didicerat. Quæ denique Ecclesia Christi contra Marcionem, Montanum, Valentinum, Sabellium, Arium, Macedonium, Eutychetem, Iouinianum, Pelagium, Berengarium aliósque innumeros hæreticos, vel Scripturas interpretando, vel noua fidei vocabula vt *filij Dei omousion, Spiritus sanctus processionem, hypostases tres*, in vna substantia, Patrem, *ingenitum, transubstantiationem*, & alia tradendo docuit, ea omnia ex Spiritu sancto accepit, qui docet omnem veritatem, si contra vnum aliquem (vt putat Berengarium) decernendo errauit, vt volunt hodie hæretici, profectò, & contra omnes errare potuit. Vnde sequitur, vt (quòd contra sui temporis hæreticos scripsit Tertullianus.) *Dei villicus* (id est, Spiritus sanctus) *officium suum non fecerit*, sed Ecclesiam suam aliquam veritatem, eámque necessariam celauerit.

Cap. 59.

Instit libr. 4. ca. 8. n. 5.

Caluinus refellitur.

Act. 10.

Ad Rom. & Gal.

Noua fidei vocabula.

In Præscript.

DOMI

DOMINICA QVINTA POST PASCHA.

Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

LOcvs obseruandi contra hæreticos, orationes Ecclesiæ quibus Sancti inuocãtur, nihil repugnare aut derogare huic inuocationis formulæ, quam Christus Saluator hoc loco proposuit, sicuti ipsi inuidiosissimè calumniantur. Primùm quia nihil petitur à Sanctis ab Ecclesia tanquam per eos implendum, sed solummodo tanquam per eos impetrandum. Cùm autem Christus hoc loco dicit, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo*, docet nos posse ampliſſima beneficia à Deo Patre petere, implenda per Christum: hoc enim est, *in nomine eius*, id est, in potẽtia, & virtute eius, cõcedi quod petimus. Sicut enim olim orabant veteres, *Deus in nomine tuo saluum me fac*, sic nunc in noua Ecclesia oramus, Deus in nomine filij tui saluos nos fac. Secundò quia omnis Ecclesiæ oratio, etiam qua inuocantur Sancti, terminatur hoc modo, *Per Iesum Christum Dominum nostrum*: Quare exactissimè hæc formula à nobis seruatur. Insulsa est autẽ hic Caluini replica, qua dicit, *non minus profanari Christi intercessionem, dum mortuorũ* (sic Sanctos vocat) *precibus & meritis miscetur, quàm si ea penitus omissa soli mortui in ore essent.* Si enim profanatur Ecclesiæ oratio iuxta Sanctorum intercessionem, profanabitur etiam admixta precibus intercessioni viuorum. Quam tamen idem Caluinus iuxta clarissimam Apostoli doctrinam admittit coactus. Tertiò & si perendo Patrem in nomine Christi Christo tanquam intercessore, & aduocato, & mediatore vtimur: non tamen adhibendo Sanctos intercessores, & aduocatos, & quodammodo mediatores contra hæc Christi verba peccamus. Primùm quia Christus est mediator redemptionis nostræ vnicus, & solus, vt Paulus docet, non autem solius intercessionis. Et si enim

1 Inuocatio Sanctorũ defenditur.

2 *Instit. lib. 3. cap. 20. Num. 21.*

3 Christus vnus Mediator nõ excludit Sanctos.

si enim sacerdotio redemptionis in Christo coniunctum est officium intercessionis, non tamen è contrà cuilibet officio intercessionis coniunctum est sacerdotium redemptionis, quod in viuentibus manifestum est, quum alter pro altero intercedimus. Deinde Christus est vnus mediator, & vnus aduocatus per modum intercessionis excellenter, quia propria virtute intercedit, eiúsque oratio iustitiæ nititur. Sancti non nisi per Christum intercedunt, & non nisi per Christum inuocantur, eorúmque oratio gratiæ, & misericordiæ innititur. Denique Christus est mediator immediatus, *per seipsum interpellans pro nobis.* Sancti mediante Christo accessum habent ad Patrem. Sic *vnus Magister Christus*, & multi, *doctores dati Ecclesiæ à Christo.* Vna *lux mundi Christus*, qui dedit Apostolis, vt ipsi essent, *lux mundi. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*: & tamen idem, *posuit verbum reconciliationis in Apostolis.* Postremò quod de Angelis fatetur Caluinus, Deum per eos sua nobis beneficia dispensare, non ex necessitate, sed ad solatium nostræ imbecillitatis: idem de Sanctis iudicandum: per quos Deus nobis beneficia confert, non quia per Christum non potuit, sed quia ad cõsolationem & exhortationem nostram Sanctos sic honorare voluit.

Hebr. 7. & 9.
Matt. 22.
Ephes. 4.
Ioan. 8.
Matth. 5.
2. Cor. 5.
Inst. libr. 1. c. 14. nu. 11.

Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis.

Imperatiua iustitia refellitur.

LOCVS egregius, & manifestus ad euertendam imputatiuam iustitiam quam fingunt hodie hæretici, dicentes non esse iustos coram Deo, non propter aliquam iustitiam aut virtutem nobis inhærentem, sed propter Christi iustitiã nobis membris eius imputatam. Hic enim Christus disertè affirmat, Christianos qui Christum amant, id est, qui eius mandata seruant, (*Si quis enim diligit me, sermonẽ meum seruabit*, ait alibi Christus & iterum. *Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis* (ideò diligi à Patre, hoc est ideò corã Deo iustos & gratos & amicos esse, quia ipsi Christum diligũt, id est propter dilectionis Dei virtutem quæ in ipsis est, & non solùm quia Christus diligit illos, vt hæretici impiè nugantur, & cum maximo pie-

Ioan. 14. & 15.

tatis

tatis præiudicio docent. Docendus ergo populus non satis illis fore quòd Christus diligat illos siue per electionem ab æterno, siue per vocationem, & iustificationem primam in tempore, nisi ipsi vicissim Christum diligant, & diligendo mandata obseruent, vt sic à patre cælesti ad vitam æternam consequendam diligantur. Gratuita enim certè est electio, gratuita est vocatio, gratuita est prima iustificatio, per quam videlicet peccatorum remissione gratis accepta, ex impiis & filiis iræ, iusti & filij Dei efficimur. Qui sensus est totius disputationis Paulinæ in Epist. ad Rom. & ad Galatas, vbi fide nos iustificari non ex operibus docet. At dilectio Patris cælestis ad augmenta gratiarum & ad consecutionem ipsam vitę æternæ non est malè gratuita, sed per modum mercedis iam iustificatis, & filiis Dei retribuitur: ipso *Patre amante nos, quia nos amemus eum*, vt Christus hic dicit: Quod & docuit Apostolus dicens de iam iustificatis: *vnusquisque accipiet propriam mercedem secundum laborem suum*: id est, secundum laboriosa virtutum opera, quæ amor Dei & Christi producit. 1. Cor. 3.

Rursum docet hic locus quòd multa beneficia gratiæ accipimus à Deo, non propter solam fidem, non solùm quia filij Dei sumus: & membra Christi, sed etiam propter dilectionem, & (quæ inde semper sequitur) obseruationem mandatorum: & inter cætera hoc magnum beneficium, vt à Deo preces nostræ exaudiantur. Dicit enim in hoc Euangelio Christus. *Petite & accipietis, vt gaudium vestrum plenum sit*, id est, vt abundetis magis in gratia. *Non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis*: id est, non propter meam solam intercessionem exaudiet vos Pater: vel non sic debetis à mea sola semper pro vobis intercessione pendere, vt interea vestras orationes vel vt superuacuas, vel vt inanes futuras prætermittatis. Ipse enim Pater amat vos, & exaudiet vos rogantes in nomine meo, quia vos ipsi grati illi estis, & ideo grati, quia amatis me, & sermones meos seruatis: & non solùm, *quia credidistis in me quòd à Patre exiui, & ad Patrem redeo*. Quare multum hoc loco notandum quod Christus consolari volens Apostolos suos, simúlque declarare Cõtra solam fidem Ioan. 16.

clarare eos Deo gratos & acceptos esse, id est, verè
Prouerb.8. Sapien.14. iustos ac sanctos (Deus enim *diligit diligentes se, & odio habet impium, & impietatem eius*) non ex hoc solo capite id declarat, quòd in filium Dei crediderunt eiúsque promissionibus fidem haberent (in quo solo omnem acceptationem nostram coram Deo ponunt hodie hæretici) sed etiam ex eo quoque capite, quod Christum dilexerant, & diligendo mandata eius omnia seruare paratissimi essent. Idem nobis statuendum, non ex sola fide aut fiducia, vt impiè garriũt hæretici, sed præterea ex dilectione Dei, & mandatorum obseruatione, nos à Deo ad vitam æternam diligi, & multa beneficia gratiæ consequi, vt Catholica habet fides.

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

Ioan.15. *Ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis de me, quia ab initio mecum estis.*

Ecclesiæ testimonium generat fidem.

IEsvs appositus ostendendi contra hæreticos nostri temporis, externum Ecclesiæ testimonium & auctoritatem cum interno Spiritus sancti testimonio ordinariè concurrere ad fidem Christi animis hominum ingenerandam. Vtrumque enim hoc loco dicit Christus. Primùm quod Spiritus Sanctus testimonium perhibebit de eo, id est, docebit internè corda credentium. Vnde Ioannes: *Qui credit in filium Dei, habet testimonium Dei in se.* Et Paulus, *Spiritus Sanctus reddit testimonium spiritui nostro, quòd sumus filij Dei.* Ioannes quoque Baptista, *Qui accepit testimonium filij Dei, signauit quia Deus verax est*, id est, suo consensu obsignauit & confirmauit, loquentis in se Dei verbum verax esse. Tota enim ratio veræ fidei, quæ Dei donum est, loquentis & cor tangentis ac mouentis & illuminantis interius, hæc est, quia Deo reuelanti, loquenti in corde, &

1. Ioan.1. Rom. 8. Ioan.3.

mouenti

mouenti credimus, tanquam testi infallibili, & qui mentiri non potest. Hoc totum nobiscum fatentur hæretici, qui ex illis intelligunt. At verò alterum quod dicit hic Christus, agnoscere nolunt. Nempè quòd Apostoli & eorum successores testimonium quoque perhibebunt Christo, id est, omni doctrinæ de Christo: per externam videlicet prædicationem fidei, cuius profecto testes sunt à Deo constituti, ideóque huiusmodi, vt eorum testimonio credere debeamus, Vnde Paulus vnus ex his testibus: *Ministerium* (inquit) *quod accepi à Domino Iesu testificari Euangelium gratiæ Dei.* Sed & Christus Apostolis suis disertè ita loquitur, *Eritis mihi testes in Hierusalem, & Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.* Videlicet prædicando Euangelium, & docendo ea omnia quæ de Christo credere oportet. Est ergo diligenter hoc loco obseruandum, tam pro institutione Catholicorum, quàm contra hæreticos, firmitatem fidei nostræ ex vtroque consistere, ex interno Spiritus Sancti, & externo Ecclesiæ testimonio, sicut vtrumque hoc loco ponit & connectit Christus, quasi nexu semper indiuiduo copulatum: ideóque conscientiæ cuiusque non id satis esse quod se dicat hoc credere ex Spiritus Sancti instinctu vel testimonio (vt solent hæretici dicere, reiicientes & negligentes Ecclesiæ vocem & testimonium, per cuius ministerium Spiritus Sancti loqui semper solet) sed ad fidei securitatem & firmitatem, vtque certo constet ex Spiritus Sancti instinctu quempiam credere, & rectam de Christo fidem habere, Catholicæ quoque ecclesiæ testimonium & authoritatem concurrere oportere. Ad quod magis intelligendum plurimum valebit ex Christi verbis docere, verbum Dei, & verbum Ecclesiæ pro vno & eodem accipi. Nam hanc ob causam Christus in postremo sermone ad discipulos habito, orat Patrem pro Apostolis, & pro fidelibus illis qui per verbum Ecclesiæ credere didicerunt. Ait enim. *Non pro eis rogo tantùm, sed & pro illis qui per verbum illorum crediturí sunt in me.* Ex quibus verbis prolixè docet Augustinus, *verbum fidei & verbum Apostolorum, & credere Deo, & credere Ecclesiæ prorsus eadem esse.* Vide plura in festo Ascensionis,

Act. 20.

Act. 1.

Firmitas fidei ex duobus consistit.

Ioan. 17. Tract. 109. in Ioan.

& in festo S Thomæ Apostoli. Quod autem Christus addit, *Quia ab initio mecum estis*, non intelligit firmitatem testimonij Apostolici ex eo pendere quòd ab initio prædicationis eius lateri illius adhæserint (sic enim nec Marcus, nec Lucas, nec Paulus ipse, nec infiniti alij legitimi testes fuissent) sed hanc subiungit quasi propriam, & inseparabilem veræ Ecclesiæ suæ notam, videlicet, *Successionis perpetuitatem*. Docet ergo illorum testimonio credendum esse, qui ab initio Christi fidem tenuerunt, & de manu in manum tradiderunt. Bonum etiam semen crescit vsque ad messem. Vide de hac re plura Dominica 3. post Epiphaniam & feria 3. Paschæ.

DOMINICA PENTECOSTES.

Ioan. 14. *Si quis diligit me, sermones meos seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Charitatis commẽdatio.

IESVS vtilis explicandi populo quantopere dilectionem Dei, Christus suis discipulis commendauerit, contra hæreticos nostri temporis, vel hoc solo nomine pestilentissimos, quòd solam suam specialem fidem & fiduciam in promissiones Christi de gratuita remissione peccatorum, ita semper inculcant, docent, vrgent, ita solam ad salutem necessariam esse impiè & mendaciter affirmant, vt Charitatem Dei necessariam ad salutem negent, eiúsque admirabiles virtutes quas in hoc Euangelio Christus luculenter expressit, vel dissimulent & taceant, vel solius fidei commendatione obscurent, & contemptibiles reddant. At Christus in hoc Euangelio & in verbis iam positis quatuor insignes Charitatis virtutes ponit, & quæ

contra

contra præsentes hæreses singulæ valent. Primum dicit, *Si quis diligit me, sermones meos seruabit.* Hic docet ex charitatis virtute consequi obseruationem mandatorum Christi quam partim impossibilem affirmant hæretici, partim per fidem, non per charitatem illam impleri docent. Vtrumque docuit Lutherus in lib. de libertate Christiana, & sustinent hodie quàm plurimi. At disertè Christus dicit, *Si quis diligit me, sermones meos seruabit.* Hæc est dilectionis meæ vis & facultas, hic fructus, hæc efficacia, vt qui me diligit, mandata mea custodiat. Quæ Christi verba dilectus eius discipulus Ioannes sic explicasse videtur. *Hæc est charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt.* Duo dicit, Primum charitatem Dei hoc habere, vt mandata Dei custodiat, contra eos, qui dicturi erant, sola fide omnia impleri, quasi vel sola fides sub præcepto caderet, vel propter solam fidem 2 omnia quæ non fierent facta deputarentur, vt hodie hæretici dogmatizant. Alterum est, mandata Dei non esse grauia, contra eos, qui dicunt ea esse impossibilia. Sed eleganter Augustinus. *Ei mandata Dei sunt grauia, qui donum charitatis nondum accepit, vnde fiunt leuia.* Idcirco Ioannes negat esse grauia, quia charitatis nihil est graue. Vnde & alia Scriptura, *Valida est, vt mors dilectio.* In quæ verba sic Augustinus. *Quemadmodum morti resisti non potest quibuslibet artibus, quibuslibet medicamentis occurras: sic contra violentiam charitatis nihil potest. Econtrario similitudo data non est de morte. Sicut enim mors ad auferendum violentissima est, sic charitas violentissima est ad saluandum.* Quod quomodo fiat, alio in loco explicat. *Meritò dicta est fortis sicut mors, siue quia nemo eam vincit, siue quia in hac vita vsque ad mortem est mensura charitatis, siue quia sicut mors animam auellit à sensibus carnis, sic charitas à concupiscentiis carnalibus.* Hæc ille. Hoc autem in turpi & impuro amore facilè cernitur, ad quanta facinora amor impellat, quantis se laboribus subdere, quàm ingentia aggredi, quàm nihil formidare aut recusare soleat. Quis verò dubitet maiorem esse diuinæ charitatis vim, ad opera virtutum pergenda, quàm sit amoris carnalis ad opera carni consen-

Charitas facit impleri mandata.

1. Ioan. 5.

In lib. de perfectione iustitiæ.

Caut. 8. Enarratio Psal. 47.

Epist. 29. ad Hieron.

tanea? Etsi enim natura corrupta propensius ad praua feratur, & deorsum tendat: tamen fortior est gratia, quàm natura: charitas Dei, quàm amor terrenus: Deus, quàm Diabolus. Idcirco igni comparatur charitas, cui nihil resistit. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi, vt ardeat?* De hoc igne charitatis alia Scriptura. *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Quæ verba quasi explicans Augustinus ait. *Charitatis ignem nulli fluxus seculi, nulla tentationum flumina extinguunt.* Nemo ergo hæreticos hodie sequutus, frigidam hanc excusationem adferat, mandata Dei esse grauia, præcepta Ecclesiæ esse difficilia, salutem ex bonis operibus esse rem arduam, & fortè impossibilem. Omnia ista contradicunt Christo dicenti: *Qui diligit me sermones meos seruabit.* Et ne putes perinde esse ad salutem, siue diligas, siue non diligas, sed satis esse, vt fortiter credas tibi remissa esse peccata per Christum, ecce Christus ipse te talia dicentem pro suo non agnoscit. *In hoc* (inquit) *cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis adinuicem.* Et Ioannes qui hoc retulit, in alia epistola scribit. *Qui non diligit, manet in morte.* Et iterum, *Qui non diligit, non nouit Deum, quia Deus charitas est.* Frustra ergo de sola sua fide sibi placent hæretici. Impiè solam suam fidem aliis commendant hæretici. Ecce ipsa fides absque charitate nihil illis prodest, dicente Apostolo: *Si omnem fidem habuero, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.* Quæ verba non per hyperbolem, nec per impossibile sed iuxta literam perspicuè intelligi debere ante has hæreses natas, docuit S. Augustinus exponens illa Christi verba citata, *In hoc cognoscent omnes, &c. Tamquam,* inquit, *diceret Dominus. Alia munera mea habent vobiscum etiam non mei: non solùm naturam, vitam, sensus, rationem, & eam salutem, quæ hominibus pecoribúsque communis est, sed etiam linguas, sacramenta, prophetiam, scientiam, fidem, distributionem rerum suarum pauperibus, & cætera: sed quoniam charitatem non habent, nihil illis prodest, nihil sunt. Non ergo in illis quamuis bonis muneribus meis, quæ habere possunt etiam non discipuli mei, sed in hoc vos cognoscent, quòd dilectionem habetis, &c.*

O Sponsa Christi pulchra inter mulieres, quàm bene cantatur tibi

Luc. 12.
Cant. 8.
Enarrat. in Psal. 47.
Ioan. 13.
1. Ioan. 3. & 4.
1. Cor. 13.
Ioan. 12. Tract. 60. in Ioã. Euãg.
Cant. 7.

tur tibi in illo Cantico canticorum tamquam in epithalamio tuo, quia charitas in deliciis tuis. Hæc ille. Est ergo charitas Dei, propria filiorum Dei nota, ideóque virtus necessaria. Hanc qui habet, seruat mandata Christi. Est igitur & ipsa mandatorum obseruatio ad salutem necessaria. Hæc ex primis Christi verbis docere potest Concionator Catholicus.

Charitas nos Deo gratos facit & iusti ficat.

SECVNDVM quod de charitate in hoc Euangelio Christus dicit, illud est, *Et Pater meus diliget eum.* Ex his verbis euidenter & necessariò colligitur, ex charitate quoque, ac mandatorum obseruatione nos iustificari, & non ex sola fide, vt volunt hæretici. Quos enim Deus propter aliquid diligit, hos propter illud pro iustis, & sibi caris habet. Deus Pater eos diligit, qui Christum diligunt, seruántque sermonem eius, id est, qui Christi fidem ac nomen profitentes, eum colunt, eiúsque præcepta exequuntur. Diligere ergo Christum, eius sermonem seruare, est res Deo Patri grata (non opus immundum, nec ita imperfectum, vt legis sit transgressio) quippè quæ plenam & perfectam obseruationem requirit (quæ omnia dicunt hodie hæretici) est opus dilectione Dei dignum, est pars iustitiæ Christianæ. Neque enim vel propter opera indifferentia, vel propter opera immunda & imperfecta, multò minùs propter peccata, sed propter opera iustitiæ Deus homines diligit, gratos & acceptos habet. Non minor ergo charitatis virtus ad hominem coram Deo iustificandum, quam fidei est. Non minus Deus diligentes se & sermonem eius seruantes, quàm credentes in eum, aut filium eius, diligit, iustificat, saluat. Quod adhuc in sequentibus huius Euangelij verbis dilucidiùs apparet.

Charitas affert augmentum gratiæ.

TERTIVM ergo quod in laudem charitatis, & obseruationis mandatorum Dei in hoc Euangelio addit Christus, istud est. *Et ad eum veniemus.* Quid hoc Dei venire est, nisi per gratiam accedere? Nisi per augmentũ gratiæ iam credentes & diligentes Deum, eiúsque mandata seruantes, magis ac magis iustificare, omnibúsque gratiæ muneribus exornare, nouis donis ac beneficiis, nouis collustrationibus il-

lustriores reddere? Quos Deus deserit, castigat, odit, ab illis se auertere dicitur atque recedere. Quibus seipsum aperit, reuelat, familiarem facit, ad illos venit. Oramus quotidie, vt, *Adueniat regnum Dei.* Quod nihil aliud est, quàm vt Deus ad nos veniat, & in nobis regnet. Vnde Ambrosius: *Tunc venit in nos regnum Dei, quando sumus gratiam eius consecuti. Ipse enim ait, Regnum Dei intra vos est.* Nec aliter Augustinus: *Optare & orare, vt veniat regnum Dei, nihil est aliud, quàm optare ab illo, vt dignos nos faciat regno suo: ne forte quod absit veniat, & non nobis veniat.* Hinc ergo obseruare licebit, quanta sit charitas virtus. Impetrat hoc videlicet, quod quotidie petimus. Facit, vt aduenia regnum Dei. Facit, vt Pater æternus cum Filio suo vnigenito ad nos veniat. Nunquid autem vacui venient, aut propter hanc dilectionem Dei ad iudicium venient? Neutrum profectò. Nam pro consolatione suorum Christus hoc dixit, vt ad eum diligendum animos suorum excitaret. Venient ergo ad diligentem Deus Pater, cum Filio, nec vtique absque Spiritu sancto, quia opera B. Trinitatis respectu creaturarum vnita semper sunt, & separari nequeũt: veniet tota Trinitas ad animam illam quæ Christum diligit, & sermones eius seruat. Veniet, inquam, cum omnibus suis gratiis, donis, & muneribus. Hoc diligenter amplificandum est in laudem charitatis, quam Christus Dominus hoc loco ex industria commendare voluit: quam hodie hęretici nefariè deprimunt, & obscurant: dum & omnia eius opera immunda asserunt, & ad salutem eam necessariam negant, & soli fidei totam salutem tribuunt.

De Sacra. lib. 5. c. 4.

Luc. 17.

Homil. 42. ex hom. 50.

Charitas facit Filiũ Dei, & tẽplum Spiritus sancti.

Quàrtum quod in charitatis laudem Christus hoc loco dicit, est, *Et mansionem apud eum faciemus.* Hoc est, in eo, qui me diligit, & seruat mandata mea, requiescet Spiritus Dei, ille erit habitaculum, & templum Domini. Obseruandum igitur contra hæreticos, non solùm *per fidem habitare Christum in cordibus nostris*, sed multo magis per charitatem, & mandatorum obseruationem. De hac enim dicit Paulus. Vos estis Templum Dei, sicut dicit Deus. *Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi*

Ephes. 3.

mihi populus. Hæc autem promissio veteri populo facta fuit, hac conditione præmissa. *Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea.* Leuit. 26. Deus ergo promittit, & Christus in hoc Euangelio repetit, fore, vt in illis maneat, inhabitet, inambulet, id est, eorum actiones semper dirigat, cum illis conuersetur, illorum animos possideat, eos ad fœlicitatem æternam perseueranter perducat, qui diligunt Christum, & sermones eius seruant: non secùs sanè, quàm veteri populo loco allegato omnem fœlicitatem repromisit, si in præceptis eius ambularet, & faceret ea. Manet ergo in statu Euangelij obligatio seruandi mandata, sicut manet promissio retributionis obseruantibus ea, Quod ex hoc Euangelio oportunè, & fructuosè contra hæreticos demonstrari poterit, planè sicut Iudæis temporalia bona Deus abstulit transgredientibus mandata eius, vt tota vetus historia commemorat: sic Christianis æterna bona (quorum figura, & typus erant illa temporalia) Deus aufert non seruantibus, dabit verò, & conferet seruantibus mandata eius. Nam, vt apud illos, promissio illa, *Ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus*, conditionem habebat obseruandi mandata, sic ad nos eandem eodem modo pertinere Apostolus loco citato docuit, & Christus in hoc Euangelio confirmat. Apostolus enim hac veteri promissione prolata, & aliis quibusdam adiunctis ex Isaia, & Hieremia, subiungit: *Has ergo habentes promissiones charissimi, mundemus, nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Docet apertissimè ex promissionibus eisdem ex parte Dei (quia, & ad nos quoque illæ pertinent, & extenduntur) eandem obligationem ex parte nostra, vt omni deposita iniquitate, omnem perficiamus sanctificationem, idque in timore Dei, non in fiducia hæretica solas promissiones apprehendendo, & mandatorum obseruationem à negotio salutis & iustificationis coram Deo, excludendo atque prætermittendo. Idem facit Christus in hoc Euangelio. Antequam promittat, *ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, quòd perinde va- Leuit. 26. Ioan. 14.

let, atque illud vetus, *ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus*, præmisit. *Qui diligit me, sermones meos seruabit*, &c. Impiè ergo hæretici solam fidem prædicant, frustra fiduciam & specialem illam fidem suam iactitãt, inaniter apprehensionem promissionum somniant, nefariè caritatem & obseruationem mandatorum à causa salutis necessaria excludunt. Pater diligit eos, Pater & Filius veniunt ad eos, & manent siue ad gratiam, siue ad gloriam, apud eos qui diligunt Christum, & seruant mandata eius.

Paracletus Spiritus S. quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.

Spiritus sancti duplex officium.

LOCVS obseruandi duplex & plenum officium Spiritus Sancti quoad veritatis doctrinam, contra singularem Caluini suorúmque blasphemiam, qui ex his duobus alterum prorsus Spiritui S. demit, & ad alterum astringit. Sic enim scribit impius ille, *Illa recapitulatio attentè notanda est, vbi partes Spiritui S. assignat. suggerere quæcumque ante ore docuit.* At Christus hoc loco non solùm dicit, *Suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis*: ex quibus verbis, etsi falsò id quoque hãc suam restrictionem blasphemus hæreticus colligit, sed etiã dixit, *Ille vos docebit omnia.* Docet enim Spiritus Sanctus multa quę Christus ore & viua voce non docuit, ipso Christo hoc affirmante, ac dicente, *Adhuc habeo multa vobis dicere, quæ non potestis portare modo.* De quare in alia Dominica satis multa diximus. Suggerit præterea siue in memoriam reducendo, siue ad intelligentiam mentes illuminando, quæcumque Christus dixerit: id est, vel olim dixerat viua voce Apostolos docens, vel postea dicturus erat per Spiritum sanctum ecclesiam perpetuis seculis docens. Christus enim in Spiritu sancto nos vsque hodie docet. Vnde alio in loco Christus, *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: Non enim loquetur à semetipso, sed*

Caluini blasphemia.

Inst. lib. 4. cap. 8. nu. 8.

Ioan. 16.

Dominica 4. post Pascha.

Ioan. 16.

sed quæcumque audiet loquetur. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Quæ omnia non eum sensum habent quem impius ponit Caluinus, Spiritum sanctum nihil aliud docere, quàm quod prius Christus ore suo docuerat, quasi ministrum & legatum Christi, sed ideo hoc dicit Christus quia Spiritus sanctus, Spiritus eius est, & ab ipso quoque procedit, & sicuti ab ipso est, ita & ex ipso loquitur. Hæretici hodie vt impium suum sensum astruerent, abusi sunt turpiter verbis Theophylacti in hunc locum. Quum enim in Christi verba sic commentetur, τὸ ὅτ' ἂν ἀκούσῃ τοῦτο δηλοῖ· τὸ μηδὲν ἔκλογος τῶν τοῦ χριστοῦ διδάξας: ea verba sic Oecolampadius vertit. *Quum dicit, quæcumque audierit, hoc significat, quod nihil docturus sit extra ea quæ Christus docuit.* Móxque ponit in margine ne fortè oscitanti lectori sententia excideret. *Spiritus nihil aliud docet quàm quod Christus docuit.* Atqui corruptio est manifesta. Græca enim Theophylacti hunc sensum habent: *Quod dicit, quæcumque audierit, hoc significat, quod nihil docturus sit extra ea quæ Christi sunt.* Et statim subiungit: *Sicut igitur & Dominus ipse dicens de se, Quæcumque audiui à Patre loquor, non vt discipulum se aut puerum introducit, sed quod nihil sciat vel doceat quàm quæ Pater, ita & de Spiritu dicendum.* Non vult ergo Theophylactus dicere, Spiritum sanctum nihil aliud docere quàm quæ Christus viua voce docuit, vt eum contorquent hæretici, sed Spiritum sanctum nihil aliud docere, quàm quæ ipsius Christi sunt, quod à Cyrillo didicerat, qui hunc locum sic exponit, *Non aliam & diuersam quàm Dominus docuit disciplinam sequetur. Nec alias leges feret. sed quum quasi mens Christi sit, ea quæ Christi sunt renelabit.* Hæc tam Caluini nefaria & Oecolampadij corruptio quam cæteri hæretici sedulò sequuntur, populo exponi non incommodè poterit. Quomodo autem Spiritus sancti Ecclesiam perpetuo doceat etiam multa, quæ Christus non docuit, in alio Euangelio dictum. est.

Oecolampadius falsarius & corruptus interpres.

In Ioann. lib. 10. c. 41

Dominica 4 post Pascha.

DOMINICA SS. TRINITATIS.

Matth. 28.

Docete omnes gentes.

Ecclesiæ magisteriū circa fidem.

LOcvs ostendendi magisterium Ecclesiæ circa doctrinam fidei, Christus accepta omni potestate in cœlo, & in terra dixit. *Euntes ergo docete omnes gentes*, id est. Quia mihi vt homini potestas data est, & ego ex terris abeo, vobis meam potestatem committo. Ego hactenus docui Iudæos, vos nunc docete omnes gentes. Meam doctrinam qui ex Iudæis crediderunt, tanquam discipuli audierunt. Vestram doctorum volo, vt omnes gentes audiant. Ecclesia igitur doctrinam loco constituitur, id est, Ecclesiæ magistri Apostolorum successores. Necesse est igitur vt cæteri se discipulos agnoscant. Præter hanc docendi potestatem Apostoli obedientiam exigebant: *Gratias ago Deo, quod obedistis ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis.* Rursum: *Si quis non obedit verbo nostro, hunc notate per epistolam, & ne commisceamini cum illo.* Et iterum: *Obedite præpositis vestris & subiacete illis.* Præclarè ad hanc rem Augustinus: *Aures Catholicæ eruditæ sunt in gremio matris Ecclesiæ.* Notanda & explicanda populo hæc sunt propter superbos hæreticos, *qui dum nolunt esse discipuli veritatis, fiunt magistri erroris*, vt elegãter scripsit Leo Magnus, Dum contemnunt ecclesiam docentem, *volentes ipsi esse legis doctores, non intelligunt neque quæ* loquuntur, neque de quibus affirmant, Sed sunt de numero eorũ de quibus Apostoli dicunt: *Quidam ex nobis exeuntes turbauerunt vos verbis, euertentes animas vestras, quibus non mandauimus.*

Rom. 6. 2. Thess. 3. Hebr. 13. Tract. 39. in Ioan. Epist. 10. cap. 1. 1. Tim. 1. Act. 15.

Docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis.

Ecclesiæ magisterium circa leges morum.

LOcvs ostendendi magisterium Ecclesiæ circa præcepta morum. Ecclesia enim hic accipit potestatẽ docendi nos quæ sunt mandata Dei, vt ea seruemus. Locus etiam ostendendi obseruationem mandatorum

datorum esse baptizato cuilibet necessariam. Ideò Christus postquam dixit, *baptizantes eos*, &c. hoc adiúxit, *docentes seruare quæcumque mandaui*. Obserua ergo ex hoc loco contra hæreticorum solam fidem saluantem, quod quemadmodum, *circumcisus debitor est vniuersæ legis Mosaicæ faciendæ*, vt Paulus ait, ita baptizatus debitor est omnium mandatorum Christi obseruandorum. Hanc ob causam Petrus quibus baptismum prædicauit, eosdem non solum pœnitentiam docuit de præteritis dicens, *Pœnitentiam agite & baptizetur vnusquisque vestrum*, verumetiam adiunxit de fugiendo peccato in posterum, & de seruandis mandatis Dei, dicens, *Eripite vos ab hoc seculo nequam*. In his enim verbis (ait Augustinus) *erat mortuorum operum condemnatio, qui nequiter agunt huius seculi dilectores, & nouæ vitæ commendatio, quam teneant ac sectentur, qui se ab hoc seculo prauo eripiunt*. Hæc enim omnia quæ breuitatis causa, Lucas tacuit, Petrus tunc docuit, ipso etiam Luca attestante. *Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos dicens, Eripite vos ab hoc seculo nequam*. Vide plura in festo SS. Simonis & Iudæ.

Gal. 5.

Act. 2.

De fide & operibus cap. 8.

Act. 2.

Quæcumque mandaui vobis.

LOCVS monendi auditores hæc verba non esse aliquam restrictionem Apostolicæ vel Ecclesiasticæ potestatis circa præcepta morum, quasi nihil aliud seruandum docere possint Apostoli & eorum successores, quàm quæ Christus viua voce Apostolis mandauit, sicut ex hoc loco colligit Caluinus: cuius hæc superba vox est. *Nempe si Apostoli sunt ne garriat quicquid collibitum fuerit, sed mandata eius & quo missi sunt bona fide perferant*. Hæc ille. Aliter illa intellexerũt Apostoli, nempè generale quidem esse mandatum, vt omnia Christi præcepta ab eius ore accepta seruanda docerent, non autem esse restrictiuum esse mãdatum, & vt illa sola seruanda docerent, quæ Christus viua voce docuerat. Meminerant enim ipsum Christũ illis dixisse, quòd Spiritus S. multa illos postea progressu temporis doceret, quæ illo adhuc cum illis conuersante

Calumnia hæretica repellitur.

Inst. l. 4. c. 8. num. 4.

Ioan. 14.

uersante portare non poterant. Quamobrem multa de facto mandarunt Apostoli, quæ non ex ore Christi, sed dictante Spiritu S. didicerant. Vt illud, *Visum est Spiritui Sancto & nobis non aliud vobis imponere, id est, mandare, quàm hæc necessaria.* Sed & Paulus solus. *Cæteris* (inquit) *Ego dico non Dominus. Si quis fortè vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Et paulò post viduis dicit, *Beatior erit si sic manserit secundum meum consilium. Puto autem quod & ego Spiritum Dei habeam.* Denique suas ordinationes quasdam, non iam per modum consilij, sed etiam, vt Domini mandata præscribit, dicens, *Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini mandata sunt.* Postremò D. Augustinus Hãc Apostolorum, & Ecclesiæ potestatem plura præcipientem quàm Christus viua voce mandauit, exponit esse illam supererogationem Euangelicam, quam in Parabola stabularij docuit Saluator, dicens, *Si quid supererogaueris, dum rediero reddam tibi. Si quid* (inquit Aug.) *super Euangelium meum tanquam misericordiam consecutus: vt esses fidelis, ad eius vtilitatem sapueris, dum rediero iudicaturus mundum, reddam tibi*: Idem ex eadem Parabola docet eleganter Optatus contra Parmenianum.

Act. 15. 1

1. Corint. 7.

1. Corin. 14.

Luc. 10.

Hypon. Libr. 3. Libr. 6.

Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.

LOCVS insignis obseruandi contra hæreticos perpetuam Christi assistentiam cum Apostolis & eorum successoribus, (*non enim*) ait Aug. *hoc solis Apostolis loquebatur, qui vsque ad consummationem seculi futuri non erant sed illis loquebatur, & nos significabat*:) docentibus omnes gentes, baptizantibus eos, & docentibus seruare mandata eius, id est, Christus est semper omnibus diebus (non per interualla & interruptiones) vsque ad finem seculi (non vsque ad aliquot centenarios annorum) cum Ecclesia sua sacramenta administrante, verbum Dei docente, & mandata Dei explicante. Vnde sequitur nec in doctrina verbi, nec in præceptis morum, id est, nec in administratione sacra-

Enarrat. in Psalm. 47.

Perpetua Christi assistentia cum sua Ecclesia.

sacramentorum, errare vllo vnquam tempore, vel die Ecclesiam posse. Illud enim, *vobiscum*, ad superiora refertur, & pro superiorum confirmatione adiicitur, ne fortassis Apostoli tam ampla potestate & commissione accepta, de suis viribus diffiderent, aut desperarent. Ideò ad attentionem eos monens, & animos eorum noua quadam alacritate profundere volens, præmittit huic dulcissimæ promissioni, illud, *Ecce*, dicens, *Ecce ego vobiscum sum, &c.* Vobiscum, inquam baptizãtibus, vobiscum docentibus, vobiscum mea mandata seruare iubentibus Et quia: ego vobiscum sum perpetuò, nolite quicquam dubitare. Ego enim mea spiritali præsentia, mea gratia, mea inspiratione, sic vobis adero, vt nec in Sacramentis, nec in doctrina fidei, nec in præceptis morum præscribendis, vllo vmquã tempore, vlla ætate, vllo die errare possitis. Hæc est vis verborum Christi, ab omnibus Christianis diligẽtissimè retinenda, vt in Ecclesiæ Catholicæ gremio, sic à Christo Saluatore solidatæ, & communitæ, securè se & indubitanter contineant.

DOMINICA SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Compelle eos intrare. Lucæ 14.

LOcvs obiter ostendendi hæreticorum punitionem, & coactam obedientiam esse legitimam, atque Euangelio consentaneam. Quamuis enim primò & principaliter Christus loquatur de infidelibus in extremo orbe ad fidem compellendis, non vi armorum, sed assidua prædicatione, singulari vitæ sanctitate, miraculis, & huiusmodi: tamen etiam de compulsione hæreticorum, vt cò intrent vnde exierunt, intelligit hunc locum S. Augustin. Sic enim scribit. *Putas, neminẽ debere cogi ad iustitiam, cùm legas patremfamilias dixisse seruis Quoscunque inuenerritis, cogite intrare?* Hæreticorum iusta punitio. *Epist. 48.*

Cùm

Cùm legas etiam ipsum primò Saulum postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi
Epist. 51. *cogentis esse compulsum?* Hæc ille. Rursum alio in loco idem Augustinus. *Vbi est quòd isti clamare consueuerunt, Liberum est credere, nel non credere: Cui vim Christus intulit: quem coegit: Ecce habent Paulum Apostolum. Agnoscant in eo prius cogentem Christum, & postea docentem, prius cæcitate ferientem, & postea verbo veritatis consolantem. Mirum est autem quomodo ille qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis omnibus, qui solo verbo vocati sunt, in Euangelio laborauit.* Hæc ille. Neque verò hæreticos relapsos ad Ecclesiæ vnitatem compellere, est ad fidem cogere, sed est perfidiam & Apostasiam castigare. Vnde
Lib. 2. c. 83. contra lit. Petil. idem Augustinus. *Ad fidem nemo cogendus est, sed perfidia castiganda est. Mores optimi libertate voluntatis eliguntur: tamen mores pessimi legis integritate puniuntur. Quæ igitur aduersus hæreticos leges constituuntur, non per eas benefacere*
Lib. 1. cap. 7. con. Parmen. *cogiuntur, sed malè facere prohibentur.* Hæc Augustinus. Hæresis crimen est æterna morte dignum, ideò, & temporali. Est argumentum August. His verbis. *Iustè hæretici patiuntur.* (de mortis passione loquitur) *quum ex altissimo Dei præsidentis, & ad cauendum æternum ignem talibus flagellis admonentis iudicio patiuntur, & merito criminum, & ordine potestatum.* Et paulò post. *Cur in veneficos vigorem legum exerceri iustè fatentur, in hæreticos autem atque schismaticos impias dissensiones nolunt fateri, quum in eisdem iniquitatis fructibus auctoritate Apostolica numerentur.* Rursum alio in loco. *Si schisma fecisti, impius es. Si im-*
Contra Petil. lib. 2. c. 23. *pius es, vt sacrilegus morieris, quum pro impietate puniris.* Præterea pœna mortis temporalis minus damnum affert quam hæresis: ergo iustè infligitur pro hæresi. Valet consequentia, quia nulla est iniustitia vbi minus patitur malefactor quàm fecit: imò iustitia exigit vt par pari reddatur. Patet antecedens, quia hæresis eo-
Lib. 1. ca. 7. rum animas occidit quos capit. Est argumentum Augustini contra Parmenianum Donatistam. *Nihil* (inquit) *tale hæretici patiuntur, quale faciunt: nisi quia hominum multitudo non in corde cor habet, sed in oculis. Nam si sanguis exit de carne mortali, quisquis aspicit exhorrescit. Si à pace Christi præcisæ animæ in hæresis sacrilegio moriuntur, quia non videtur non plangitur.*

DOMI

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Gaudium erit coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15.

IESVS ostendendi cõtra hæreticos actiones nostras omnes seu bonas, seu malas, seu peccata, seu pœnitentiam à peccatis, Angelis Dei: & sanctis omnibus, quorum Eadem est conditio (dicit enim Christus de sanctis, *Erunt sicut Angeli Dei*) esse cognita & explorata. Nisi enim cognoscerent conuersionẽ & pœnitentiam peccatoris, de illa non gauderent. Cognoscũt autem Angeli & Sancti actiones nostras, ideóque & preces ac desideria nostra sciunt, (quod negãt hæretici) vel quia in Deo omnia vident, iuxta illud, *Sequuntur agnum quocunque ierit*, vt ex illo loco colligunt S. Hieronymus, & S. Gregor. Rom. Cuius hæc sunt verba. *Quid de his quæ scienda sunt nesciunt, qui scientem omnia, vident:* Vel singulari quodam Dei munere, & reuelatione, vt censet Gregorius Nazianzenus in oratione funebri sororis Gorgoniæ: & Augustinus in lib. de cura pro mortuis gerenda, de cura autem, & affectione angelorum erga nos, quo modo diligunt, diligentes Deum, deserunt deserentes Deum, &c. vnde Augustinus docet autem satis clarè & apertè S. Scriptura tum vnicuique genti, tum etiam vnicuique personæ certos ac peculiares Angelos à diuina bonitate ad custodiam esse deputatos. Apud Danielem, & *princeps Persarum qui 21 diebus restitit Michaeli, & princeps Græcorum*, & ipse Michaël (quem *principem Iudaicæ gẽtis*, appellat Dionysius Areopagita) commemorantur. In Euangelio tum de paruulis dicit Christus, *Angeli eorum vident faciem Patris mei qui est in cælis*, tum in Actis Apostolicis legitur, Petro ex carcere elapso quum ad domum Mariæ matris Ioannis veniisset, eos qui in domo erant, non credentes Petrum pulsasse, dixisse: Non est ille, *sed angelus eius.* Ex qua

Angeli & Sancti cognoscunt nostra.

Luc. 20.

Apoca. 14. *Epist. 2. contra Vigilant.* *Moral. lib. 12. cap. 13.* *Cap. 16.* *Solilo. c. 27.* *Daniel. 10.* *Cæleſt. Hierarch. c. 9.* *Matt. 18.* *Act. 12.*

qua forma loquendi patet fidem credentium tunc fuisse, certum fuisse vnicuique Angelum. Alioqui numquam dixissent. *Angelus eius est*: sed Angelus aliquis est. Neque Christus dixisset, *Angeli eorum vident, &c* nisi cuilibet paruulo, aliisque similiter (non enim magis paruulis quàm grandibus assignatur angelus, quum in periculis peccati magis hi, quàm illi versentur) certus & proprius angelus esset. Hæc breuiter hoc loco contra hæreticos, qui hanc Angelorum peculiarem custodiam plærique negant, obiter afferri poterunt. Plura vide in festo S. Michaelis.

DOMINICA IIII. POST PENTECOSTEN.

Luc. 5. cap.

Ascendens in vnam nauim quæ erat Simonis.

Petri prærogatiuæ.

IOcvs obseruandi contra hæreticos vnum inter alia illustre Christi factũ, quo vnius Petri futuram prærogatiuã demõstrat. Primùm, quum multæ aliæ essent naues, non nisi in Simonis Petri nauem conscendit, docturus populũ, significans fore, vt ex vna Petri naui cula Christus semper doceret, & in ea tãquam vna principali Cathedra, veritatem perpetuã collocaret. Sic Patres agnouisse videntur. Inter quos S. Cyprianus. *Christus* (inquit) *vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram cõstituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno Petro incipientem sua auctoritate disposuit. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & vna Cathedra mõstretur.* Idem alibi vocat Petri cathedram *principalem cathedram, vnde vnitas sacerdotalis exorta est.* Sic Optatus. *Cæteri Apostoli singulas quisque cathedras habuerunt, Petrus habuit singularem & vnicam Cathedram, & principalem, vt in illa vna Cathedra vnitas ab omnibus seruaretur.* S. Hieronymus hanc principalem Cathedram agnoscens, sic scribit, *Ego Cathedræ Petri cõmunione consocior. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est.* Sic ferè Arnobius. *Petri Cathedra est exitus aquarum in sitim, vt quicumque*

In libr. de vnitate Eccle.

lib. 1. epist. 3. lib. 2.

Epist. ad Damas. to. 2.

in Ps. 106.

cumque foras ab illa exierit: siti pereat.

QVOMODO autem ex vna Petri nauicula Christus semper docuerit, id est, ex Petri Ecclesia, quæ Romana est, eiúsque auspiciis per fidem orbem terrarum propagauerit, documento sunt vniuersæ istæ Occidentalis, vel potius Septentrionalis orbis prouinciæ Rom. Pont. opera, & auspiciis ad Christum conuersæ. Item hodie tot vtriusque Indiæ amplissima regna Christi fidem complexa. *Vide Prin ci. fid. doct. lib. 4. c. 21.*

Dixit ad Simonem, duc in altum.

SECVNDÒ cùm omnibus nauicularijs, diceret Christus, *Laxate retia vestra in capturam*, soli Petro dixit, *Duc in altum*, id est, *in profundum disputationum*, ait Ambrosius, *Quid enim tam altum quàm altitudinem diuinitatis videre, scire Dei filium & professionem diuinæ generationis assumere?* Hoc nempè primus & solus Petrus à Patre cœlesti edoctus fecit: & hæc sublimis doctrina in Cathedra Petri nunquam defuit: *Duc in altum*: quia in vna Petri cathedra omnes de fide difficultates & quæstiones subtiles dissoluuntur. Sic Epiphanius. *In Petro* (inquit) *omnes minutissimæ, & subtilissimæ quæstiones quæ ad fidem pertinent explicatæ inueniuntur.* Nec aliter S. Basilius in Epist. ad Rom. Pont. per Sabinum Diaconum data. *Quia* (inquit) *tuæ pietati datum est quod adulterinum est à legitimo, & puro discernere, ad fidem Patrum sine vlla subtractione prædicare.* Quare ab hac Cathedra Petri perit S. Hieronymus, vt per epistolas Damasi Rom. Pontif. *siue tacendarum siue dicendarum hypostaseon illi detur auctoritas.* *Li. 4. c. vlt. in Lucam.* *In Anchoratu.*

Concluserunt piscium multitudinem copiosam. Ex hoc eris homines capiens.

TERTIÒ per hanc copiosam piscaturam ducente Petro in altum, ostendit & significat Christus qualis tandem hominum piscator Petrus futurus esset: qualis & quantæ Ecclesiæ pastor ac magister: certè Ecclesiæ Catholicæ per omnes gentes longè *Ioan. 21.*

latéque diffusæ. Sic alibi quum iubente Christo in dexteram nauigij rete mitterent, nec valerent illud trahere præ multitudine piscium, *ascendit Simon Petrus, & trahit rete in terram plenum magnis piscibus 153.* Sic postea nõ iam pisces, sed hominum Petrus vno iactu, vna prædicatione 3000. cepit. Ostendit hoc facto Christus suam Ecclesiam, in qua Petrus piscatur, in qua Romanus Pontifex sedebit, nec paucorum, nec latentem, sed vniuersalem fore, vt in symbolo profitemur. *Idcirco in symbolo dicimus* (ait Augustinus) *Credo sanctam Ecclesiam Catholicam. i. toto orbe diffusam, quia aduersorum hæreticorum Ecclesiæ, ideo Catholicæ non dicuntur, eo quod per loca & per suas quæque prouincias continentur: hæc vero ab ortu solis vsque ad occasum vnius fidei splendore diffunditur.* Hæc ille. Quem sequutus venerab. Beda, *Liquido*, inquit, *patet inde Catholicam vocari Ecclesiam, quod per totius mundi partes in vna pace, in vno timore domini ædificetur.* Hoc autem probauerat ex illis Christi verbis, *Eritis mihi testes vsque ad vltimum terræ. Idem sæpe probat Augustinus ex illis Christi verbis: prædicare oportet in nomine eius pœnitentiam, &c. per omnes gentes, incipientibus ab Hierusalem.* Denique ex Esaiæ verbis idem probat alio in loco, contra Gaudentium hæreticum disputans, *Addis*, inquit, *furori tuo verba blasphemiæ, & audes dicere Ecclesiam Catholicam humanum esse figmentum, cui Deus dicit, Dominabitur tui qui fecit te: Dominus exercituum nomen eius. Et vt sciamus ipsam esse, sequitur, & dicit, Et redemptor tuus Sanctus Israel, Deus vniuersæ terræ vocabitur. Tenentes ergo Ecclesiam, quæ dilatatur per omnes gentes, non figmentum sequimur humanum, sed promissum factumque diuinum.* Hæc ibi ille. Describitur igitur vera Christi in terris Ecclesia, tum aliis in locis, tum in hoc Euangelio, vt multitudo piscium copiosa, vt Catholica, & per omnes gentes diffusa multitudo, non vt paucorum schisma separatum, & secta reuulsa: vel (vt loquitur Pacianus) vt

insolens potiuncula, tubérque collectum.

***

Act. 2.

Serm. 181. De tempore.

In com. super Cant. cap. 6.

Act. 2. Luc. 24.

De vnit. Eccl. c. 9.

Lib. 2. c. 25. cõtra Gaudentium.

Epist. 1. ad Sempronianum.

DOMINICA QVINTA
POST PENTECOSTEN.

Nisi iustitia vestra abundauerit plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cœlorum. Matth. 5.

LOcvs obseruandi contra hæreticos sine iustitia bonorum operum, neminem (qui, vt ea faceret ætatem habuit, nam adultos Christus alloquitur) intraturū in regnum cœlorum. Inter cæteras enim falsas Pharisæorum iustitias, vna erat cognoscere legē, & profiteri, sed non facere. Hanc Christus notauit dicens, *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis seruat eam?* Et Paulus similiter, *Qui in lege gloriaris, per prævaricationem Deum inhonoras.* Sic hæretici per solam fidem se Deum cognoscere, & omnes Scripturas tenere gloriantur, bona autem opera, quasi nihil ad salutem necessaria contemnunt. Docet autem hoc loco Christus non solùm professionem, & cognitionem, sed etiam obseruationem legis esse ad salutem necessariam: Docet non solùm occidere, sed nec irasci, vel maledicere. Docet non solùm nō mœchari, sed nec concupiscere mulierem. Docet ergo iustitiā operum ad salutē esse necessariam, eamque exactiorē, & perfectiorem, quàm in veteri lege præscriptam fuisse opinarētur Pharisæi. Bonorum operum necessitas. Ioan. 7. Rom. 2.

LOcvs etiam defendendi Ecclesiam Catholicam ab ingenti, hoc loco, & varia calumnia hæreticorum, Quia enim iustitia Pharisæorum erat mera superstitio, quia videlicet ex propriis quibusdam politiis, & obseruationibus, extra, & contra Dei mandata sine vlla iusta auctoritate introductis Deū colebant, verámque in illis iustitiam quærebant, vt *non manducare, nisi lotis manibus, neglecta parentum cura, oblationes in templum inferre, varia baptismata, calicum, vrceorum, æramentorum, & lectorum frequentare,* calumniantur hæretici propter similes superstitiones, & traditiones non scriptas in verbo Dei, Catholicorum iustitiam esse Pharisæis similem. At verò iustitia Christianorum, quæ semper Calūniæ hæreticorum repellūntur. Matth. 15. Marc. 7.

hanc Pharisæorum abundat, non est omnem Ecclesiasticum, & religiosum Dei cultum in Scripturis non expressum prorsus repudiare (sic enim: *Dum vitant stulti vitium in contraria currunt,*) sed est iuxta Dei, & Ecclesiæ Catholicæ traditiones (non iuxta priuatas opiniones) cum vera fide, & interna pietate Deum colere.

Act. 15. Habet Ecclesia Christi suas traditiones Seniorum, de quibus Scriptura dicit. *Perambulabat Paulus confirmans Ecclesias, & præcipiens custodire præcepta Apostolorum & Seniorum.* Et de traditionibus seu constitutionibus Apostolicis octo libros conscripsit Clemens. Aliàs postea pro ratione temporum, & personarum Concilia Episcoporum statuerunt, quibus singularem auctoritatem, & reuerentiam antiquitas semper tribuit.

Lib. de Spiritu S. c. 29. Vnde D. Basilius, *Apostolicum* (inquit) *arbitror esse etiam in non scriptis traditionibus perseuerare. Laudo enim* (inquit

2. Thess. 2. Apostolus) *vos, quòd omnia mea meministis, & quemadmodum tradidi vobis, traditiones continetis, & obtinetis traditiones quas accepistis, siue per sermonem, siue per Epistolam.* Quæ Apostoli verba tractans Chrysostomus, *Hinc*

Ho. 4. in 2. ad Thess. patet (inquit) *quòd non omnia per Epistolam Apostoli tradiderint, sed multa etiam sine literis. Eadem verò fide digna sunt, tam illa, quàm ista. Itaque traditionem Ecclesiæ fide dignam esse putamus. Traditio est, Nihil quæras amplius.* Hæc ille.

De bap. con. Don. lib. 2. Sed & de his Augustinus. *Multa* (inquit) *non inueniuntur in literis Apostolorum, & tamen, quia custodiuntur per vniuersam Ecclesiam non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur.* Hæc ille.

Luc. 11. RVRSVM, quia Pharisæorum iustitia erat in minutioribus ceremoniis ingentem curam ponere, maiora autem mandata licenter transgredi, *mentam, & rutam, & omne olus decimare, iudicium autem, & charitatem Dei præterire.* Hæretici hodie calumniantur Pharisaicam esse iustitiam, si quis ieiunium strictius obseruet, preces canonicas præterire non audeat, Missam non audire die constituto pro piaculo habeat. Sed

Matth. 23. non aduertunt, quod Christus Pharisæis dixit, *Hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Pharisæorum ergo iustitia erat parua seruare, maxima negligere. Christianorum, & Catholicorum iustitia est, magna seruare, & parua non negligere. Hæreticorum iustitia est,

est,nec parua, nec magna seruare: sed per solam fidem salutem sibi rectam promittere. Denique, talis est eorum iustitia,qualis olim Donatistarum fuit,de qua sic Augustinus ait. *Habetis res magnas, quas inter vestras iustitias ventiletis, diuisionem Christi, rescissionem Sacramentorum Christi, desertionem pacis Christi, bellum contra membra Christi,criminationes in coniugem Christi,negationem promissorum Christi.* Hæc ille. Quæ omnia in nostros hodie hæreticos ad amussim quadrant. Per schismata enim diuidunt Christum. Per nouas doctrinas rescindunt Sacramenta Christi, dum septem ad duo restringunt, & illa duo variis hæresibus contaminant. Deserunt pacem Christi,recedendo ab vnitate Ecclesiæ Catholicæ. Bellum gerunt contra membra Christi, persequendo Catholicos, vi, & armis, & cruentis legibus, vbi superiores esse possunt. Criminantur coniugem Christi, falsis accusationibus Ecclesiæ prælatos traducendo:denique negant promissa Christi,de perpetuitate, firmitate,claritate, propagatione,& amplitudine Ecclesiæ suæ, de stabilitate fidei Petri,de perpetua Spiritus Sancti assistentia, aliáque permulta. *Lib.2.c.27. contra Gaudetij epist. 2.*

RVRSVM, quia Pharisæorum iustitia erat hypocrisis,& per externas quasdam obseruationes Deo seruire, neglecta interna cordis iustitia, iuxta illud Christi: *Vos Pharisæi,quod deforis est calicis & catini, mundatis,quod autem intus est vestrum, plenum est rapina,& iniquitate:* & rursum. *Similes estis sepulchris dealbatis, &c.* Hæretici hodie omnem externam sanctimoniam, pro iustitia Pharisaica traducunt, & in alterum extremum,id est, in aperram iniquitatem, ne fortè hypocritæ fiant, dilabuntur. Sed Christus non simpliciter externam sanctimoniam damnat. (Vult enim *opera nostra bona, lucere coram hominibus, vt glorificetur Pater noster, qui in cœlis est.*) At externam condemnat, quæ interna caret. Sed, & illud notandum, vbi hypocrisis est multa,ibi haud dubiè,& multa est pietas, non quidem in ipsis hypocritis, sed in aliis quibus se similes hypocritæ fingunt. Neque enim fingitur, nisi quod honoratur: vt densa sylua, & herba mala multum excrescens fœcunditatis terræ argumen- *Luc.11. Matth.23. Matth.5. Ioan.21.*

tum est: sic latè patens hypocrisis vitium, veræ pietatis apud alios obtinentis argumentum est. Hæretici verò, vt hypocrisim fugerent, veram pietatem ludibrio passim haberi fecerunt. Ita ne apud paucos vigeat hypocrisis, apud omnes, aut certè plerósque regnat impietas.

Omnis, qui iratscitur fratri suo, reus erit iudicio: Qui autem dixerit fratri suo Racha, reus erit concilio: Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis.

Peccatorũ discrimen.

LOCVS appositus docendi contra hæreticos, manifestam peccati venialis, & mortalis ex Scripturis distinctionem: quam idcircò illi impiè negant, vt dum populo persuadent omnia peccata ex sua natura esse mortifera, & æternæ damnationi obnoxia, ex Christi autem gratia per solam fidem esse venialia, id est, veniam consequi, tres pestilentissimos errores eorum animis instillent. Vnum, vt hac ratione nullam esse bonorum operum iustitiam convincat. Si enim absque peccato nemo est, & omne peccatum mortale est, necessariò sequitur, neminem rum, vt satisfactionem omnem pro peccato, qualem à pœnitentibus Scriptura requirit, tanquam impossibilem tollant. *Si enim singula, & quotidiana peccata* (ait Caluinus) *mortalia sunt, ideóque satisfactione expianda, quem tandem satisfaciendi exitum inuenient homines in tanto peccatorum cumulo?* Hæc ille. Tertium, vt quum omnia peccata æquè sint per Christi gratiam venialia, & æquè ex sua natura mortalia, frigidi quidem, & improbi Christiani, peccata vitare contemnant, quasi omnia venialia, infirmi verò, & pietatis amatores, ad desperationem virtutis adigantur: quia omnes qualescumque defectus peccata sunt mortalia, docet autem præsens Euangelium manifestam esse peccatorum distinctionem, & quædam quidem *gehennæ obnoxium* facere, ideóque mortalia esse, quædam verò non *gehennæ*, *sed iudicio vel concilio*, quod discri-

Tres impij hæreticorum errores ex negata peccatorũ distinctione.

Inst. lib. 3. c. 4. nu. 28.

men

men quale sit, Patres explicant. Augustini explicatio hæc est: *Quid interest inter reum iudicio, & reum concilio, & reum gehennæ ignis? Nam hoc postremum grauissimum est, & admonet quosdam gradus factos à leuioribus ad grauiora, donec ad gehennam ignis veniretur. Et ideò sicut leuius est reū esse iudicio, quàm reum esse concilio: ita leuiùs est reum esse concilio, quàm esse reum gehennæ ignis. Itaque oportet, vt leuius esse intelligatur irasci sine causa fratri, quàm dicere Racha, & rursus leuius esse dicere Racha, quàm dicere, Fatue. Non enim reatus ipse haberet gradus, nisi gradatim etiam peccata commemorarentur.* Hæc ille. Et paulò post: *Gradus itaque sunt in istis peccatis. In primo ira sola, in secundo, & ira & vox, quæ iram significat, in tertio, & ira, & vox, quæ iram significat, & in voce ipsa certa vituperationis expressio.* Ad eundem modum Gregorius Magnus: *Per gradus culpæ creuit ordo sententiæ, quia in iudicia adhuc causa discutitur, in concilio autem iam causæ sententia definitur. In gehenna verò ignis, ea quæ de concilio egreditur, sentētia expletur.* Aliæ verò Scripturæ, quæ hanc mortalium, & venialium peccatorum differentiam explicant, hæ sunt: *Elice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui. De his loquitur* (ait Hieron.) *qui cùm ipsi mortali crimine teneantur obnoxij, minora peccata fratribus non concedunt.* Similiter Augustinus: *Festuca in oculo ira est. Trabes in oculo odium est. Multum interest inter peccatum irascentis, & credulitatem odio habentis. Festuca turbat, Trabes extinguit.* Rursum quod Paulus ait, *Quosdam ædificare super fundamentum*, id est, super fidem Christi, *aurum, argentum, lapides pretiosos*, id est, bona opera: *alios verò ædificare ligna, fœnum, stipulas*, id est, peccata, vtrosque tamen saluos esse, de peccatis venialibus exponunt Patres. Vt Aug. De ciuit. Dei, lib. 21. cap. 26. Vbi hoc ait esse, *amare vxorem, & alia terrena non tamen sic, vt Christo præponantur.* Gregorius Magnus: *Pensandum sollicitè est, quia illum per ignem dixit posse saluari, non qui super hoc fundamentum ferrum, æs, vel plumbum ædificat, id est, peccata maiora, & idcirco duriora, atque tunc iam insolubilia, sed ligna, fœnum, stipulam, id est, peccata minuta, atque leuissima, quæ ignis facilè cōsumat.* Vide plura de hac peccatorum venialium, & mortalium distinctione, in Opusculo nostro de iustificatione.

De serm. Domini in monte. lib. 1. c. 19.

Moral. lib. 21. c. 5.

Matth. 7.

In comm. ibidem.

1. Cor 3.

Homil. 16. de verbis Domini.

Dialog. li. 4. c. 39.

Lib. 12. c. 6. & seqq.

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

Marc.8. *Et habebant piſciculos paucos, & ipſos benedixit, &c.*

HOcvs opportunus obſeruandi contra hæreticos Chriſtum Dominum in ſuis miraculis, & multiplicatione creaturarum, non ſolum Deo Patri eleuatis oculis gratias egiſſe (vt volunt hæretici) ſed etiam ipſas creaturas eleuatis manibus benedixiſſe, & ſua benedictione ipſas creaturas ſanctificaſſe ac multiplicaſſe. Nam in hoc Euangelio S. Marcus ſicut de panibus dicit, *Accipiens ſeptem panes gratias agens fregit*, ſic de piſcibus dicit, *ipſos benedixit, & iuſſit apponi.* Affirmat ergo ipſos piſces à Chriſto benedictos fuiſſe, vel ipſis piſcibus Chriſtum benedixiſſe. Eodem ſanè modo quo idem Marcus c. 6. narrans aliud miraculum de quinque panibus & duobus piſcibus, dicit, *Acceptis quinque panibus & duobus piſcibus intuens in cœlum benedixit & fregit panes.* Quo in loco non eſt dubium quin benedictio & fractio ad panes referatur. Si quis tamē dubitare velit, omne dubium tollit Lucas, qui idem miraculum ſcribens ſic ait: *Acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in cœlum & benedixit illis, & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis.* Chriſtus igitur in vtroque miraculo tam quinque panum, & duorum piſcium Marcus 6. & Lucas 9. quàm ſeptem panum & paucorum piſciculorum in præſenti Euangelio, benedixit panibus, benedixit piſcibus, idque eleuatis manibus ſuper eos, ſicuti aſcendens in cœlum, *Eleuatis manibus ſuis benedixit* diſcipulis, (eandem enim benedictionis formam, Chriſtum Dominum vbique ſeruaſſe dubitari nō poteſt) gratias quoque egit Patri eleuatis oculis in cœlum. Vnde notandū eſt, quòd etſi apud Euangeliſtas duæ illæ voces Græcæ εὐλογεῖν & εὐχαριστεῖν *benedicere & gratias agere*, promiſcuè accipiantur, vnde Marcus & Matthæus cœnam Domini

Benedictio creaturarum.

Marc.6.

Luc.9.

Luc.24.

mini describentes de pane dicunt, *benedicens fregit*, de calice dicunt, *Gratias agens dedit eis*, rem eandem vtrobique significantes (non est enim dubium quin & panem dederit gratias agens, vt Lucas & Paulus scribunt, *Accepto pane gratias egit & fregit, accepit panem & gratias agens fregit & dixit*: & calici quoque benedixerit dicente Paulo, *Calix benedictionis cui benedicimus*. Paulus quoque de eadem re loquens vtroque vocabulo vtitur quum dicit, *Si benedixeris spiritu*, ἐὰν εὐλογήσῃς, *quomodo qui supplet locum idiotæ respondebit amen, super tuã benedictionem*, ἐυχαριστίαν?) tamen non propterea hoc fit, quia benedicere nihil aliud significat, quàm Deo gratias agere, vt volunt hæretici:) Manifestum enim est, quia ipsas creaturas, panes & pisces, calicem & discipulos, Christus benedixit iuxta Lucam & Marcum & Paulum,) sed quia ipsa gratiarum actio non fit sine benedictione aliqua creaturis impertita, nec benedictio creaturarum sine gratiarum actione Deo præstita. Ista diligenter contra hæreticos obseruari possunt, qui ab omni creaturarum benedictione (genus hominum hoc nomine maledictum) prorsus abhorrent, non solùm propter huius Euangelij claram intelligẽtiam, sed etiã propter actiones Christi in vltima Cœna factas circa venerandã Eucharistitiæ institutionem clarè quoque perspiciendas. Illic enim *accepto pane, benedicens fregit*, vt hic acceptos pisciculos benedixit: Illic panem benedictione sanctificauit, & in suum corpus conuertit, sicut hic paucos pisciculos benedictione multiplicauit. Sic Eusebius Emissenus: *Quanta vis diuinæ benedictionis vt in Christi substantiam diuina elementa commutentur.* Sic D. Ambrosius: *Maiorem*, ait, *esse vim benedictionis quàm naturæ: quia benedictione etiam natura mutatur.* Sic Chrysostomus: *Quemadmodum*, inquit, *benedictio illa semel dicta, Crescite & multiplicamini, præstat perpetuum generationi effectum: sic hæc vox semel dicta, hoc est corpus meum, per benedictionem prolata per omnes mensas Ecclesiæ præstat sacrificio firmitatem.* Quemadmodum ergo credimus ex quinque illis panibus & paucis pisciculis, Christi benedictione multiplicatis. 4000. hominum ad saturitatem manducasse: ita par est credere panem & calicem Christi bene-

Matth. 26.
Luc. 22.
1. Cor. 11.
1. Cor. 10.
1. Cor. 14.
Hom. 5. de Pasch.
De iis qui initiantur myst. c. 9.
In Homil. de prodit. Iudæ.

dictione illud factũ esse, quod illa esse pronuntiauit: *Corpus scilicet, & sanguinem eius,* Apostolósque ea accipientes verè manducasse corpus & bibisse sanguinem Christi. Rursus quemadmodum si hoc miraculo de quinque panibus peracto, Christus dixisset Apostolis suis, *Hoc facite in meam commemorationem,* nemini Christiano dubium fuisset quin Apostoli potestatem accepissent multiplicandi panes, seruata illa benedictionis gratiarum actionis forma, qua Christum visum fuisse viderant: sic omnino nemo verè Christianus vnquam dubitauit, quia Christus facta illa admirabili conuersione panis in corpus & vini in sanguinem suum, mediante illa benedictione & gratiarum actione, dixit postea Apostolis suis, *hoc facite in meam commemorationem,* quin Apostoli & eorum successores, potestatem tunc acceperint conficiendi ex pane & vino corpus & sanguinem Christi, seruata illa benedictionis & gratiarum actionis formula, qua Christum tunc vsum fuisse viderant. Sic semper hactenus per omnes ætates credidit Ecclesia. Sed & Christus hoc ipsum miraculum de quinque panibus quod D. Ioan. recitat, c. 6. ideò fecit paulò antè doctrinam suam de futura manducatione corporis sui, vt est apud sanctũ Ioannem, quia voluit ex hac panum multiplicatione auditores suos docere & introducere ad sublime illud aliud miraculum credendum de pane quem ipse daturus esset in mundi vitam, dicens, *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Sic de hoc miraculo & consequenti statim Christi doctrina prædicta annotauit S. Chrysostomus. *Cur,* inquit, *Iudæi abierunt retrò auditis illis verbis, Panis quem ego dabo, &c. hoc propter eorum stultitiam. Quando enim subit quæstio, quomodo aliquid fiat, simul subit & incredulitas. Nam si hoc (ô Iudæe) inquiris, quomodo potest hic nobis suam carnem dare ad mãducandum, cur non idem in quinque panum miraculo dixisti, quo modo eos in tantum auxit? Sed res ipsa tunc docuit, inquies. Ergo ex eo & hæc credere oportuit ei facilia factu esse. Propterea id prius fecit miraculum, vt per illud non essent amplius incredu-li his quæ postmodum diceret.* Hæc omnia Chrysostomus. Vide plura suprà in alia Dominica, & in ipso Chrysostomo.

Homil. 45. in Ioan.

Domin. 4. Quadrag.

DOMI

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Attendite vobis à falsis Prophetis. Matth. 7.

LOcvs proprius & insignis diligenter docendi populum fidelem quantoperè sibi ab hæreticis cauere debeat. Mandat his Saluator *attendere*, id est, diligenter cauere ab illis. Sic Chrysostomus. *Non dixit aspicite, sed attendite. Aspicere enim est simpliciter videre. Attendere autem est cautè considerare. Vbi enim certa res est & indubitabilis, aspicitur: vbi autem incerta & dubitabilis, attenditur. Attendere autem iubet non corporali aspectu, sed vigilantia spirituali.* Hæc ille. Sic S. Ioannes. *Nolite omni spiritui credere, sed probate an ex Deo sint.* Probare & attendere, examen & discussionem significant diligentem. Hic igitur taxãda plurimorum hodie negligentia inexcusabilis, qui nouis magistris & hæreticis tam faciles aures præbuerunt. Sic Paulus iubet eos obseruari & declinari, dicens, *Rogo vos fratres vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis faciunt, & declinate ab illis.* Est autem hæc doctrina multum necessaria, quia difficile est hæreticum magistrum à Catholico, falsum prophetam à verò, lupum à pastore, discernere, nisi attendas, nisi probes, nisi obserues. Adulatorem à vero amico, hypocritam à viro iusto, verisimile à vero, difficilius est discernere & distinguere, quàm apertum hostem, manifestè impium, & euidenter falsum cognoscere. Et tamen sicuti qui bene attendit, probat & obseruat, illa omnia facilè discernit: sic & in falsis prophetis accidit.

Cauendi hæretici.

Hom. 19. operis imperfecti in Mat.

1. Ioan. 4.

Rom. 16.

Qui veniunt ad vos.

DVo in his verbis Saluatoris cõtra hæreticos notãda. Primum quod dicit, *Veniunt.* Hæretici enim non mittuntur legitima superiorum auctoritate, vt veri

Hæretici veniunt, non mittuntur.

veri Ecclesiæ Catholicæ episcopi, & pastores, iuxta illud Apostoli, *quomodo prædicabunt nisi mittantur*, sed veniunt sua sponte suáque sola auctoritate freti, nemine vocante: nemine mittente: De quibus conqueritur per Prophetam Deus. *Non mittebam prophetas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.* Et iterum. *Falsi Prophetæ vaticinantur in nomine meo, & non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos. Et dicunt, ait Dominus, quum Dominus non miserit eos,* Sic hoc loco, *veniunt ad vos*. quum Dominus non miserit eos. Sic Ioannes. *Si quis venit ad vos & hanc doctrinam non adfert, ne Aue ei dixeritis.* Sic de ipso Antichristo. cuius præcursores omnes hæretici sunt, ait Christus, *Alius veniet in nomine suo, hunc accipietis.* Omnes hæretici veniunt in nomine suo, à nemine missi, vocati, vel ordinati, vt lex Ecclesiastica iuxta Apostolicam traditionem, in Scripturis reuelatam iubet. *Fures veniunt vt mactent, & perdant.* Sic hæretici vt ouile dissipent.

Rom. 10.
Hierem. 23. & 14.
Ezech. 23.
2. Ioan.
Ioan. 8.
Ioan. 10.

Hæretici Christianos peruertunt.

Alterum notandum est quod dicit Christus, *ad vos.* Hæretici enim non nisi ad iam Christianos, & Catholicos veniunt, vt eos subuertant. Non ex hœdis oues faciunt: ex Paganis Christianos, sed iam factas oues mactant & produnt, vt Saluator docuit. Non colligunt in Ecclesiam, sed *abducunt discipulos post se*, id est, separant ab Ecclesia ad sectam suam, vt Apostolus lupos rapaces describit. Sunt Apostolis ex diametro contrarij. *Illi enim* (ait Tertullianus) *de mortuis viuos suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.* Hæc ille. De illis dicitur. *In omnem terram exiuit sonus eorum,* vt videlicet, congregent dispersos Israel in vnum, isti contrà iam congregatos, & collectos dispergunt. *Negotium est hæreticis* (ait Tertullianus) *non Ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi: hanc magis gloriam captant sistantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur.* Hæc ille. Denique sunt eius ministri, qui *in agro Dominico sua Zizania superseminauit.* Isti enim nũquam seminant vbi Dei verbum non erat, sed superseminant vt Dei verbum prius seminatum suffocent. Ista est, *perdix quæ congregat quod non peperit, faciens diuitias non suas,* & alienis ouis incubat, vt de hæreticis ex

Ioan. 10.
Act. 20.
In præscr. hæret.
Rom. 10.
Ibidem.
Matth. 13.
Ieuem. 17.

Ieremia

Ieremia docuerunt, Hieronymus in comm. ibidem, & S. Augustinus contra Faustum lib. 13. cap. 12. hoc totum significare voluit Christus dicens de hæreticis, *veniunt ad vos.*

In vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces.

Hæretici hodie quot modis lupi rapaces sub vest. ouiũ.

LOCVS necessarius ostendendi, causam quare diligenter sunt hærerici ab omnibus cauendi, cauta est, quia aliud videntur esse, & aliud sunt. Chrysostomus: *Oues propriè Christiani dicuntur, vestimentum autem ouile est species Christianitatis.* Sic isti Christiani dicuntur, sed hæretici sunt. Rursum sermo blandus & mollis, outlem mansuetudinẽ refert: Sic hæretici (ait Paulus *per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentum.* Verbum Dei proferunt, Euangelium loquuntur, dulces Christi promissiones sola fide apprehendendas ostentant, suauem & facilem salutis viam demonstrãt: Sed verbum Diaboli est quod proferunt, dum sensum diabolicum Dei verbo affingunt. Præsumptio est non fides, quod docent, & præcipitium non via salutis quam demonstrant. Rursum Scripturas sacras venditant, & Scripturarum sese assertores ac vindices esse clamitant. Hoc est vestimentum ouiũ. Sed deprauata expositio est lupina rabies, qua gregem Domini dilacerent. Pulchrè Vincentius Lyrenẽsis. *Quid est vestitus ouium nisi Prophetarum, & Apostolorum eloquia? Qui sunt lupi rapaces nisi sensus hæretico-rum feri, & rabidi, qui caulas Ecclesiæ semper infestant, & gregem Christi quaqua possunt dilacerant? Sed vt fallacius incautius ouibus obrepant, manente luporum feritate, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententiis velut quibusdam velleribus obuoluunt.* Hæc ille. Rursum vox ouis est: *Christum Iesum prædicamus.* Sed lupina rabies est, à Christo exire, & *abducere discipulos post se*, vt præmonuit tum Christus ipse, tum Apostolus Paulus; Christus quidem quum diceret: *Surgent pseudo Christi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi.* Hæc signa

1 *Homil. 19. operis imperfecti in Matt. 2. Rom. 16.*

2

3 *In lib. con. profanas hæret. nouitates. cap. 30.*

Matt. 24.

signa, & prodigia sunt nouæ, & subtiles verbi Dei expositiones ad seducendos homines idoneæ. *Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis ecce in deserto est, nolite exire.* Quæ verba explicans Origenes ait. *Dicit ille qui seducere nos voluerit, Ecce hic est Christus, demonstrans verbi gratia, hunc Euangelij locum. Alterius autem erroris auctor dicet, Ecce hic est Christus, offerens ad exemplum alterum textum.* Hæc ille. Sic hodie Lutheranus rigidius vt in venerab. Eucharistia panem cum corpore adesse doceat, profert illud, *Verbum caro factum est.* Vt quemadmodum cum vera diuinitate cõiuncta fuit caro Christi, sic in hoc Sacramento sit cum vero corpore Christi, verus panis. Lutheranus mollis, vt significationem ex parte panis statuat, non ipsam veritatem corporis, profert illud, *Petra erat Christus*, quæ tamen nihil aliud quàm significatio Christi erat. Zvvinglianus qui omnem Christi corporis præsentiam tollit, profert illud, *Caro non prodest quicquam.* Ideóque non esse manducandam Christi carnem nisi spiritualiter tantùm, & per fidem. Caluinus qui acerrimè hoc dogma taxat manducare in hoc sacramẽto nihil esse aliud quàm credere, volens aliquid cæteris subtilius dicere, & vnà cum pane, aliquam corporis quoque participationem ponere, realem quidem quia spiritualem. & energicam, non tamen naturalem, & veram, profert illud, *Vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam corporis*, inquit, *appellatio panis tribuitur ea ratione, quæ Spiritum Sanctum Ioannes columbam vocat.* Hæc omnia quum Scripturæ verbum proferunt, vestimenta, & voces ouium sunt: sed quum ad sensus tam peregrinos, tam impios, & nefarios ea trahunt, lupina rapacitas est, quæ ab Ecclesiæ communione ad suas sectas fideles pertrahunt: quòd Apostolus his verbis præmonuit. *Intrabunt post discessionem meam lupi rapaces non parcentes gregi, Exurgent ex vobis ipsis viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se.* Rursum vox ouis est, Euangelium profitemur. Sed lupina rabies est, quod non verum, non antiquum, non receptum & tot annis creditum, sed aliud quoddam nouum & hactenus inauditum Euangelium prædicant, de quibus sic Paulus, *Miror quòd tam citò transferimini in aliud*

Hom. 29. in Matth.

Ioan. 1.

1. Cor. 10.

Ioan. 6.

In harmonia euãge.

Act. 20.

Gal. 1.

Euange

Euangelium, quod non est aliud nisi quod sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi. Isti enim impostores, (ait Chrysostomus) *fraudi suæ prætexebant Euangelij nomen.* Rursum vox ouis est, Pauli Epistolas proferimus, Pauli doctrinam de fide Euangelica, & saluifica vrgemus. Sed lupina rabies est, quod hoc faciunt deprauando verba Pauli difficilia, quia vel indocti ex ignorantia, vel instabiles in fide ex malitia hoc faciunt, vt Petrus prædixit. *In quibus* (epistolis Pauli) *sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauant sicut & cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem.* De talibus etiã ipse Paulus sic scripsit. *Ne deterreamini per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini.* Nempè quia in priori ad eosdem epistola dixerat, *Tunc nos qui viuimus simul cum illis rapiemur in nubibus obuiam Christo,* &c. Rursum vestimentum ouium est, Reformationem Ecclesiæ profiteri, reformatores abusuum qui irrepserunt, se dicere, ac denique reformatam Ecclesiam se vocare. Hoc enim dum dicunt, aliquam veteris, & purioris Ecclesiæ formam agnoscere videntur, ad cuius exemplum prætensam hãc reformationem delineent. Hoc enim sonat ipsa reformationis vox, quæ secundam aliquam formam significat, & priorem præcedentem supponit. Sed lupina rabies est, quòd sub reformationis specie deformationem, & abolitionem totius formę Ecclesiasticæ introducunt. Hoc autem inde manifestè apparet, quòd nullius seculi politiam & formam Ecclesiasticam admittunt, quòd omnium seculorum ritus, & ceremonias damnant, quòd contra vniuersos Patres, & scriptores Ecclesiasticos ab ipso vsque Apostolorum tempore excipiunt. Verba ipsorum Archihæreticorum audietis, De oratione pro defunctis publicè in Ecclesiis celebranda sic ait Caluinus. *Cùm mihi obiiciunt aduersarij ante mille & trecentos annos vsu hoc receptum fuisse, respondeo veteres illos hac in re, & mandato Dei & legitimo exemplo destitutos fuisse, abreptos denique in errorem dum nimium publico mori, & vulgi imperitiæ dederunt.* Rursum de pœnitentiæ, & satisfactionis forma ait. *Parum me mouent quæ in veterum Patrum scriptis de satisfactione passim occurrunt. Video quidem eorum*

In comment. ibi.

2. Petr. 3.

2. Thessal. 2.

1. Thessal. 4.

Reformatores lupi.

Institut. lib. 3. ca. 5. num. 10.

Lib. eod. c. 4. n. 38.

non

Instit.li.4. c.17.nu.39. Ibidem. num.43. nonnullos, dicam simpliciter, omnes ferè quorum libri extant, aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè ac durè loquutos, Eadem audacia de reseruation.ven. Eucharist. *Habent* (inquit) *veteris Ecclesiæ exemplum, fateor: sed in re tanta nihil est tutius quàm ipsam veritatem sequi.* De aliis quoque circa hoc ven. Sacramenti ritibus disputans, vt de pane azimo, de eleuatione, & similib. *Si quis* (inquit) *vetustate tueri huiusmodi inuentiones velit, nec ipse ignoro quàm vetustus sit chrismatis & insufflationis in baptismo vsus, quàm non longè ab Apostolorum ætate Cena Domini tacta rubigine fuerit: Sed istha c scilicet humanæ confidentiæ procacitas est quæ se continere nequit quin semper in Dei mysteriis ludat & lasciuiat.* Hæc ille. Deinde de tota forma Missæ ait: *Sed & veteres quoque illos video aliò hanc totam Dominicæ memoriam detorsisse, quàm institutioni Domini conueniebat. Quin & in actionis modo peccauerunt. Imitati sunt enim proprius Iudaicum sacrificandi morem, quàm quod aut ordinauerat Christus aut Euangelij ratio patiebatur.* Sic de castitatis proposito ac voto: Fateor (inquit) *antiquitus quoque receptum fuisse hunc morem. Sed eam ætatem sic ab omni vitio liberam fuisse non concedo, vt pro regula habendũ sit quicquid tunc factum est. Et paulatim irrepsit inexorabilis illa seueritas, vt post conceptum votum nullus pœnitentiæ locus fieret. Quod ex Cypriano constat.* Hæc ille. Vt non nisi de summa antiquitate eum loqui intelligas. Vixit enim Cyprianus annis tantum 250. post Christum. Idem de aliis veterum ritibus formáque Ecclesiastica iudicium habuit Melanchthon. *Statim* (inquit) *initio Ecclesiæ, scriptores veteres obscurauerunt doctrinam de iustitia fidei, & auxerunt ceremonias, & finxerunt esse peculiares cultus: fuerunt duriores quàm oportuit in præcipiendo cælibatu, miscuerunt adhuc aliquam verecundam mortuorum inuocationem.* Rursum alibi: *Multum stipularum* (quæ contagia opinionum *Apostolus nominat*) *Augustinus & alij Sancti super fundamentum extruxerunt circa ceremonias.* Hæc ille. Et idem repetit in locis com.ti. De Ecclesia. Postremò Magdeburgenses Centuriastæ veteris Ecclesiæ formam circa cultum, & politiam grauiter taxarunt. Aiunt enim *quosdam Episcopos* (initio secundi seculi) *rerum habenis potito, simplicem & vulgarem consuetudinem immutasse. Et in alijs quidem Ecclesijs aliquas accessisse ceremonias*

Inst.lib.4. c.18.nu.11. Inst.lib.4. c.13.num.17. In com.ad 1.Cor.ca.5. In com.in 1. Timoth. cap.3. Cent.2.capit.7.

& ita

& traditiones, tamen nusquã plures quàm in Ecclesia Romana. Rursum ijdem de forma quarti seculi (in quo tamen præcipui doctores floruerunt, Athanasius, Hilarius, Optatus, Basilius, Nazianzenus, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, Epiphanius, Theodoretus) sic scribunt. *De cæremoniis, hoc primum in genere Lectorem monemus, vt attentè conferat cum superioribus sæculis, & obseruet, quantum hoc sæculum à primitiuæ Ecclesiæ simpliciori statu degenerauit, & in Ecclesiam inuectis tum Gentilium tum Iudaicis ritibus, & subinde aliis atque aliis ex inscitia, superstione, κακοζηλίᾳ, traditionibus humanis, excogitatis, approbatis, & vsu receptis.* Hæc ille. Hæc est lupina rabies, omnium pestilentissima, qua dum reformatores se dicunt, nullam veterem formam agnoscunt, ideóque puri sunt Nouatores.

Nemo ad fidem cogẽdus donec ipsi possint cogere.

RVRSVM, vestimentum ouium est, quòd nemo debeat ad fidem cogi, quia fides est, donum Dei, ideóque liberè est acceptanda. Sic docuit Lutherus artic. 33. inter eos qui à Leone decimo damnati sunt, & quos refutauit S. Martyr Roffensis Episcopus. Hanc assertionem multi Lutherani etiam editis libellis propugnarunt, vt Brentius & Castalion, Brunfelsius quoque in Pandectis, & Vrbanus Regius in Locis Communibus. Sed lupina rabies est, quòd vbi ipsi fortiores esse cœperunt, non solùm Anabaptistas capite plectendos esse docuerunt, vt Henricus Bullingerus lib. 5. cap. 8. & 9. contra Anabaptistas, Ioannes Brentius in Libello, de pœna Anabaptistarum, sed etiam Catholicos crudelissimè persecuti sunt, vt in Gallia, & in Belgio Caluinistæ, legibus quoque atrocissimis affixerunt, vt in Anglia, ac denique editis libellis puniendos docuerunt, vt Theodorus Beza tum in Confes. fidei, art. 5. num. 44. tum etiam libro huius argumenti proprio contra farraginem Martini Bellij, ann. 1554. Caluinus quoque in Seruetum Arianum non solùm ignis supplicio afficiendum curauit, sed etiam Geneuensis magistratus factum edito libello defendit. De hoc ouium vestimento & lupina rabie intus latente sic S. Augustinus scriptum reliquit. *Quia vel ipsas leges vel inuidiam formidatis, vel ad resistendum impares estis, etiam de mansuetudine gloriamini:* *Contra Petr. lib. 2. c. 83.*

(Donatistas alloquitur) *quòd ad vestram partem neminem cogitis. Isto modo & milvus quum pullos capere territus non potuerit, columbam se nominat. Vbi enim potuistis & non fecistis?* Epist. 48. *vnde ostendatis quod plura faceretis si posseti?* Hæc ille. Rursum alibi breuiter. *Sæuire vos nolle dicitis, ego non posse arbitror.* Amplificari apud Anglos hic locus potest, qui omnium hodiè teterrimè sæuierunt contra omnis ordinis & sexus personas.

Paupertas cleri donec ipsi loca cleri occupent.

RVRSVM vestimentum ouium est, Apostolicam paupertatem profiteri, contra Ecclesiasticorum possessiones,& optimam fortunam clamosis vocibus debachari, Euangelium gratis esse ponendum, vel certè Euangelium paucis contentum esse debere declamare. Hæc ministrorum in Anglia vox in principio erat. Lupina rabies est, vbi principem fauentem nacti sunt, summa ambitione honores Ecclesiasticos appetere, summa auaritia adeptis incubare, summa rapacitate diteſcere, &c. vt longa iam in Anglia experientia clarissimè docuit.

Promissiones Christi extollere, vt virtutis studium destruant.

RVRSVM vestimentum ouium est fidem, & fiduciam de promissionibus Christi déque eius gratuita propitiatione extollere, nostrísque operibus, & qualitatibus tanquam immundis & semper contaminatis omnem salutis rationem tollere. Hæc enim doctrina ad Christi gloriam plurimum facere videtur. Sed lupina rapies est sub huius vanæ fidei & fiduciæ prætextu à debita pœnitentia ante reconciliationem, & à studio bonorum operum post reconciliationem homines auellere. Prima quidem nostra iustificatio, prima peccatoris impij reconciliatio cum Deo est, merè gratuita, sine vllo merito, præcedēti ex parte nostra. i. Deus peccata remittit gratis propter filium Iesum. Tamen nemini remittuntur peccata propter Iesum, nisi credenti in Iesum, nisi amanti Iesum, nisi parato obedire mandatis Iesu, nisi pœnitenti, & contrito de præcedentibus peccatis. Promissiones enim Christi non sunt absolutæ, sed conditionatæ. Videlicet credentibus, pœnitentibus, diligentibus, & mandatis obedire volentibus. Sic Paulus: *Christus per passionem consummatus, factus est causa salutis omnibus* ad Heb 3. *obtemperantibus sibi.* Obtemperamus autem illi credendo,

dendo, quòd ille *venit à Patre, & transiuit ad Patrem,* quòd homo factus pro nobis mortuus est, & resurrexit, &c. Obtemperamus illi faciendo voluntatem eius. *Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.* Obtemperamus pœnitentiam agendo. *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Obtemperamus diligendo. *Qui non diligit, manet in morte:* & iterum: *In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilexeritis admuicem, sicut ego dilexi vos.* Sic obtemperantibus est causa salutis. Similiter iam reconciliati cum Deo per Christum, & remissione peccatorum facta non per solam fidem, aut fiduciam promissionum Christi, de facta semel præteritorum peccatorum remissione, sed per opera dilectionis in fide facta saluamur. *Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo?* Morimur peccato per baptismum, morimur per pœnitentiam. Sequitur noua vita bonorum operum, vnde Apostolus: *Si Christus in vobis est,* vtique per fidem per baptismum pœnitentiam ab operibus mortuis, *corpus quidem mortuum est propter peccatum* (quia moriendum necessariò est) *spiritus verò viuit propter iustificationem. Ergo si secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Rursum. *Nolite errare. Neque fornicarij,* & quæ sequuntur, *regnum Dei possidebunt. Et hoc quidem fuistis, sed iustificati estis.* Scilicet, vt non iam in vlla immunditia aut malitia, sed *in iustitia, & sanctitate seruiamus illi omnibus diebus vitæ nostræ.*

Ioan. 15. *Luc. 13.* *1. Ioan. 3.* *Ioan. 13.* *Rom. 6.* *Rom. 8.* *1 Cor. 6.* *Luc. 1.*

Redẽptio ne m per Christum in vno am plificare in aliis ne gare. *Hc. 69.*

RVRSVM, vestimentum ouium est, Christum propitiatorem pro peccatis nostris, Christum iustitiam, redemptionem, & sanctificationem ita prædicare, & docere, vt soliùs Christi iustitia nobis imputata nostra sit iustitia. Hæc enim doctrina, & dulcis est, dum ab omni iustitiæ comparandæ labore nos liberat, & Christo Domino videtur gloriosa, dum eius passionem, & mortem, qua *sola nos in sempiternum sanctificauit,* vehementer extollit: vt qui gloriatur non nisi in Domino glorietur. Sed lupina rabies est, impia, & horrenda blasphemia, contra virtutem, & efficaciam passionis Christi: qua dum vnum ei tribuitur, alterum quòd æquè debetur, adimunt

Christi enim passio sacrosancta, non solùm fuit propitiatio contra pœnas peccato debitas, quas in corpore suo pertulit, *vulneratus propter iniquitates nostras,* *Esa.53.* *portans dolores nostros*, nec solùm fuit redemptio peccatorum præteritorum in iis, quos semel iustificat *Rom.3.* remittendo peccata, iuxta illud Pauli, *Quem proposuit propitiationem per fidem in sanguine eius, propter remissionem* *Ephes.1.* *præcedentium delictorum.* Et iterum: *In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius:* quæ duo tamquam vestimenta Duo passionis Christi beneficia occultant hæretici. ouium, & doctrinam dulcissimam hæretici hodie semper in ore habent: sed propterea Christi passio fuit redemptio à seruitute peccati, & Apostatæ diaboli in ipsis iam credentibus, & iustificatis, quæ duo isti lupi rapaces intus retinent, tacent, dissimilant, & numquam fidelibus proponunt. Docent autem hæc duo Sacræ Scripturæ apertissimè: & nemo magis quã ipse Paulus. Quod ad primum attinet ait, *De peccato* *Rom.8.* *damnauit peccatum in carne* (scilicet per mortem carnis suæ in cruce) *vt iustificatio legis impleretur in nobis,* *qui secundum spiritum, non secundum carnẽ ambulamus.* Hoc *Coloss.1.* est, post remissionem peccatorum, *ambulare in nouitate* *vitæ, & spiritu facta carnis mortificare.* Rursum, *Reconciliauit vos in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos* *& immaculatos, & irreprehensibiles, coram ipso* iterum. *Tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt eam sanctificaret mundans* *eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam, aut ali-* *Cap.2.* *quid huiusmodi, sed, vt sit sancta & immaculata.* Denique ad Titum. *Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab* *omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hic ergo effectus, fructus, ac finis maximè proprius, & excellens Dominicæ passionis est, vt credentes in ipsum meritò sanguinis sui *Rom.4.* gratiam & *charitatem cordibus nostris infunderet*, cuius operatione, ac virtute redimamur ab omni iniquita- *2.Pet.2.* te, id est, à seruitute peccati, (*qui enim facit peccatum seruus peccati est,*) & mundemur in populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Sic de Christi sanguine ad Hebræos Paulus disputat, longissimè illum discer- *Cap.9.* nens à sanguine veterum sacrificiorum, *Quantò magis* (inquit)

(inquit) *Sanguis Christi mundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti.* Hebr. 2.

QVOD ad secundum attinet. Sic Paulus. *Vt per mortem destrueret eum, qui mortis habebat imperium*, id est, diabolum, *& liberaret eos, qui timore mortis obnoxij erant seruituti*, (Peccati scilicet) in quo *captiui teneantur impij ad ipsius voluntatem.* Hanc liberationem expressit Zacharias dicens de Christo. *Daturum se nobis, vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ nostræ.* Denique S. Ioannes. *Qui facit peccatum, ex diabolo est. In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli*, id est, vt per gratiam suam faciat nos non peccare: iuxta illud Pauli. *Peccatum vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege*, scil. iubente tantùm, & terrente, non adiuuante.) *sed estis sub gratia*, scilicet adiuuante, & viuificante. Gratia enim sub qua sumus, est *Charitas Dei diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*: in quo videlicet *clamamus Abba Pater, qui spiritum* dilectionis accepimus, non autem *spiritum seruitutis in timore.* Hos duos admirabiles, certos, & præcipuos Dominici aduentus, ac passionis fructus, lupina rabies hæreticorum hodie è cordibus fidelium rapuit, & penitus obscurare, atque extinguere contendit, dum alios solùm duos effectus tamquam vestimenta ouium semper proponunt, assiduè inculcant, & vnicè perurgent.

2. Tim. 2. Luc. 1. 1. Ioan. 3. Rom. 6. Rom. 5. Rom. 8.

ALIVD vestimentum ouium est, quòd certam, & firmam consolationem hominum conscientiis afferre se dicunt, per illam certitudinem gratiæ, quam ponunt, docéntque vnumquemque verè Christianum certum esse de sua salute, idque fidei certitudine cui subesse falsum non potest, de hac enim Lutheri noua doctrina sic gloriantur ipsi Lutherani. *Hæc sententia, nos fide reconciliari Deo* (est autem Lutheranorum fides, qua quis certò statuit se in gratia Dei esse, & de numero electorum) *multas pias mentes erexit, & instio maximam commendationem apud omnes bonos viros Luthero attulit, quoniam ostendit certam, & firmam consolationem conscientijs, quia antea tota vis absolutionis oppressa erat doctrinis operum.* Hæc Augustanæ confessionis socij. Sic Chemnitius sine hac certitudine gratiæ relinqui ait

Pacè conscientiis promittere, & eas in præcipitium præsumptionis conijcere. *In Apologia Confes. Aug. art. 11.*

conſcientias in triſtiſſimis dubitationibus, & perpetua conſcientiarum carnificia. Sed lupina rabies
In exam. Conc. Trid. pag. 2. eſt, vel deteſtabilis præſumptio, vel manifeſta impietas, quæ intus latet. Si enim cum hac certitudine gratiæ aliqua bona opera admittere volunt, vt Lutherani docent, deteſtabilis præſumptio eſt *ſeipſum iudicare ante tempus*, & certitudinem ſalutis, aut iuſtitiæ ſibi polliceri, quod hæc Apoſtoli verba luce
1. Cor. 4. clariùs demonſtrant. *Mihi pro minimo eſt, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. Sed neque meipſum iudico. Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Qui autem iudicat me, Dominus eſt. Itaque nolite ante tempus iudicare quoad vſque veniat Dominus.* Tribus modis oſtendit Apoſtolus neminem in hac vita certum eſſe poſſe de ſua fideli diſpenſatione (de hac enim loquebatur,) & multò minùs de tota ſua iuſtificatione, vt potè ad quam plura requiruntur, quàm ad fidelem diſpenſationem myſteriorum Dei. Primùm ne quis 1
hac præſumpta certitudine vſurpet, vel præueniat, ſiue quo ad ipſum, ſiue quo ad alios, Diuinum iudi-
Pſalm. 7. cium. Dominus eſt enim, qui nos iudicat. *Solus Dominus ſcrutatur corda & renes.* Secundò, quia nec ipſum 2
teſtimoniũ conſcientiæ (quæ tamen mille ſunt teſtes) ad talem certitudinem, ad tale de ſeipſo iudiciũ ſufficit, ſed multa eam latere poſſunt, iuxta illud. *Ab occultis meis munda me Domine.* Tertiò, quia nemo ſibi pla- 3
cere debet, ſed expectare illud tempus, *quando veniet Dominus qui illuminabit abſcõdita tenebrarum, & tunc laus erit vnicuique à Deo*, ait Apoſtolus. Sin verò cùm hac certitudine gratiæ nullam bonorum operum neceſſitatem ponunt, ſed eam ex ſola fide pendere volunt, vt Caluiniſtæ aſſerunt manifeſta impietas eſt, & (vt
Inſt. lib. 3. c. 2. nu. 38. Chemnitius Lutheranus ſcribit.) *Epicurea perſuaſio poliens ſibi in perſeuerantia ſcelerum impunitatem.* At, ſic apertè Caluinus docet. Ait enim: *Si ex operibus æſtimandum eſt, qualiter affectus erga nos ſit Dominus, id ne tenui quidem coniectura aſſequi nos poſſe fateor: ſed quum ſimplici, & gratuitæ promiſſione reſpondere fides debeat, nullus ambigendi locus relinquitur. Nam quali (obſecro) fiducia armabimur, ſi hac conditione ratiocinemur Deum eſſe nobis propitium, modò id vitæ noſtræ puritas mereatur.* Hæc Caluinus. Satis ſe

prodit

prodit lupina rabies.

13 Aliud vestimentum ouium est, libertatem Euangelicam prædicare, Euangelium esse statum libertatis, hominem Christianum nullis Ecclesiæ legibus teneri: id solùm nobis incumbere, vt Dei solius mandata in Scripturis Sacris reuelata exequamur, iuxta illud Apostoli, *Vbi Spiritus Domini ibi libertas.* Rursum, *noluite fieri serui hominum:* & iterum, *State & nolite iterum iugo seruitutis contineri.* Ex his enim verbis consequi volunt nullis humanis legibus, seu Ecclesiæ (quod omnes tenent) seu etiam Principum, (vt quidam volunt) in conscientia nos teneri. Sed lupina rabies est, sub hoc prætextu libertatis, omnes leges Ecclesiasticas, statuta ieiunia, præscripta festa, ritus, ac ceremonias omnes colendi Deum abolere. Nec hoc solùm, sed, & omne virtutis studium extinguere. Hæc enim persuasio bona opera non esse ad salutem necessaria, frigidos & infirmos Christianos (quorum maxima turba est) ad bonorum operum contemptum inducit. Quippè, vt rem non necessariam libenter deponunt. At verò Apostoli, qui libertatem Euangelicam optimè intellexerunt, non solùm ad bona opera tanquam ad salutem necessaria sæpissimè hortati sunt: vt Paulus. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Si Spiritu facta carnis mortificaueritis viuetis*, vt Petrus: *Satagite per bona opera certam vocationem vestram facere:* vt Iacobus: *fides sine operibus mortua est, &c.* Verùm etiam leges morum ipsi tulerunt de fornicatione fugienda, de abstinendo à suffocato, & sanguine: Ritus quoque, & ceremonias constituerunt, vt in constitutionibus Apostolicis per Clementem collectis manifestissimè apparet, & vt illud Pauli, *Cætera quum venero disponam:* itémq; illud Tito, *vt quæ desunt, corrigas, sicut dispositi tibi,* Patres intellexerũt. Sanè Paulus tum ipse cum Barnaba, *circumibat docẽs seruare præcepta Apostolorum, & Seniorum,* tum de seipso sic ad Thess. scribit: *Scitis quæ præcepta dederim vobis per Dominũ Iesum.* i. per auctoritatẽ ab eo acceptã. Rursum ad Cor. *Laudo vos, quòd sicut tradidi vobis præcepta mea tenetis.* Libertas Christiana est, libertas Spiritus non libertas carnis. Libertas Spiri-

Libertatẽ Euangelicam docere, & omnem pietatem tollere. *2. Cor. 3. 1. Cor. 7. Gal. 5.*

Rom. 8. 2. Pet. 1. Iacob. 2.

Act. 15.

1. Cor. 11. Tit. 1.

Act. 16. 1. Thess. 4.

1. Cor. 11.

Rom. 6. Tract. 41. in Ioan. De spiritu & lit. c. 16

tas est, *liberè seruire iustitiæ*, vt Apostolus loquitur, id est, *non ex timore, quasi sub legis iugo premente, sed ex caritate, quasi sub gratiæ adiutorio ducente, seruare mandata*, vt exponit Augustinus. Libertas carnis est, & credere & facere quodlibet, id est, proprium Spiritum sequi, tam in credēdo quod placet admittere, quàm in operando quantum libet operari. Talem carnis libertatem docent hodie lupi isti sub vestimento libertatis Euangelicæ.

Superstitioné tollere & impietatem substituere.

Domin. 5. post Pentecosten. Edit. poste. Princip. fidei pagina 621.

14 Aliud vestimentum ouium est, cultum & observantias Ecclesiæ Catholicæ tanquam superstitiones Pharisaicas, irridere, & apud imperitum populum traducere. De qua fraude & impostura latius in alia concione diximus. Sed lupina rabies est, quòd sub prætextu superstitionis abolendæ, vniuersum externum religionis cultum exterminant, vt in oratione quodam quodlibetica olim latè ostendimus. Nullam videlicet esse apud horum temporum hæreticos religionem. Videlicet homines planè irreligiosi, nullo timore affecti, sed perpetua fiducia seu confidentia ac præsumptione inflati, homines prorsus libertati carnis dediti, quibus nec orare, nec ieiunare, nec certa aliqua forma Deum colere libet, homines denique ab omni externo Dei cultu alieni, quibus altaria toto genere displicent, templa non multum placent, superstitionem ac hypocrisin se taxare clamant. Non aliter quàm si prodigus, auaritiam fugere, luxuriosus se sordes cauere, gulosus, & ebriosus ab inedia sibi prospicere diceret.

Idola subuertere dū Christi & Sanctorū imagines deturbāt.

15 Aliud vestimentum ouium est, quòd idololatriam se extirpare aiunt, & idola persequi ac diruere profitentur, quum Christi, & Sanctorum imagines in omnibus ecclesiis demoliuntur. Sed lupina rabies est, quòd sub idolorū prætextu (quum certissimè sciāt imaginem ab idolo longissimè differre, sanè non minus quàm à dæmonibus angelos beatos, vel à falsis diis Gentium, Ioue, Iunone, & aliis, Christum Dominum, B. Virginem, Sanctos Apostolos, Martyres, & alios) omnem Christi Saluatoris & Sanctorū eius memoriam, omnia religionis nostræ oculata monimenta, impiè nobis eripiunt, cultúmque ac venera-

tionem

tionem Christo ac Sanctis eius debitum impiè tollant. Vide Nicol. Sanderum de typica & honoraria imaginum adoratione.

16 Vestimentum ouium est, quòd vnius Antichristi tyrannidem se excutere aiunt, dum Roman. Pontifex auctoritatem saluberrimam indignissimè violant, & Sedis Apostolicæ dignitatem maximam spurcissimis opprobriis lacerãt, mendaciis onerant, & omni contumeliarum genere proscindunt. Hæc enim omnia pro zelo suo in Antichristum iustissimo, sanctè ac
1 piè admodum facere, & sibi & suis videntur. Sed lu-
2 pina rabies est, quòd Christi vicarium Antichristum
3 vocant, quòd vnius personæ nomen plurimorũ Pontificum successioni tribuunt, quòd per supremi Pontificis latus, omnes alios Ecclesiasticos ordines, qui ab eo, vt à capite membra dependent, *transuerberant.*

4 Quòd contra Petram illam, contra quam Christus *Matth. 16.*
5 *portas inferi nõ præualituras* promisit, Antichristum præ- *Luc. 22.*
ualuisse blasphemant, quòd *fidem Petri*, quam *non defecturam* Christus asseruit, illi defecisse affirmant, vt non sit amplius aliquis in terris Petrus, qui *Fratres suos confirmet*: quòd Pastorem illum pro ipso Anti-
6 christo habeant, cui Christus *oues & agnos*, paruos & *Ioan. 21.*
magnos in vniuersum, *pascendos cõmisit.* Denique quòd hac ratione sublato pastore supremo ac generali, li-
7 centius illi in vniuersum ouile grassari, & lupinam *Cap. 2. & sequent.*
hanc suam rabiem potentius exercere valeant. Vide Princip. fidei doctrinal. lib. 6.

17 Vestimentum ouium est, valde suaue ac molle, posse vnumquemque de doctrina fidei iudicare, spiritum intelligendi Scripturas sibi vendicare, ac denique de Pastore, & magistro quocumque in Ecclesia Dei liberum iudicium ferre. Hoc enim aiunt in hodierno Euangelio Christum docere, *Attendite vobis, &c.* Item Ioannem in illis verbis, *Probate spiritus an ex Deo sint, &c.* Hoc nempè vestimento induti, Lutherus, Melanchthon, Brentius, & alij, maximam superbis hominibus voluptatem attulerunt, vt contemptis Conciliis, Patribus veteribus, ac Episcopis, Pastoribúsque modernis, id liberè quisque crederet, & teneret de fide quod vellet.

Antichristum persequi, dũ Christi vicariũ persequũtur.

Sipiritum sibi quemque vendicare, & Spiritum Dei in Ecclesia sperne re. *Matth. 7. 1. Ioan. 4.*

Sed lupina rabies est eadémque pestilentissima & rapacissima, quòd sub hoc prætextu, & hoc posito fundamento sicuti Lutherus Ecclesiam, sic Lutherum in quibusdam Melanchthon, in multis Brentius, in pluribus Caluinus desereret: sed & ipsum, Caluinum, Seruetus, Valentinus, Stancarus, Osiander, Franciscus Dauid, & qui in Polonia, ac Transsiluania, non solùm Trinitarij, sed & Ariani sunt, adeóque vix iam amplius Christiani magis deseruerunt, vt manifestum fit ex insigni libello doctissimi P. Antonij Possevini, de Atheismis Lutheri, Melanchthonis, &c. maximè ex refutatione duorum librorũ quos Ministri Transsiluaniæ pestilentissimos ediderant. Quis sit autem verborum Christi & Ioannis sensus, mox infrà dicetur. Ex hac lupina rabie Puritani in Anglia, & omnes nouæ sectæ exortæ sunt.

Mercenarios operarios taxare, & operũ necessitatem tollere.

Vestimentum ouium est, quum docent bona opera liberaliter tãtùm, & per modum gratiarum actionis præstari debere tanquam à filiis non ingratis. Nos autem Catholicos sordidos esse mercenarios, qui nisi per modum meriti, & spe certæ mercedis benè operari volumus. Sed lupina rabies est, quòd dum perfectissimum operandi modum, qui ex puro Dei amore fit, solum & vnicum proponunt, ipsos etiam alacres Christianos ad quandam desperationem adigunt, qui dum quod perfectissimum est, & tamen solus bene operandi modus, se assequi non vident, ab omni bene operandi studio deiiciuntur: Alios verò, bonorum operum, mercede sublata, ad bene operandum prorsus ac pigros frigidos reddunt: *Virtus* (ait Lactantius) *mercedem suam à Deo iudice accipiet: quam si tollas, nihil potest in vita hominum tam inutile, tam stultum videri, quàm virtus.* Sic enim aliqui veteres Philosophi, quia virtutis præmia, quæ sunt æterna, non videbant, ipsam iustitiam pro stultia habebant, vt Carneades apud Ciceronem disputat. At verò quantum ad virtutem stimulum, futuræ mercedis consideratio afferat, Sancta Scriptura clarè docet. Sic Paulus: *Si in hac vita tantùm in Deo sperantes sumus*, (id est, si mercedem à Christo post hanc vitam non speramus) *miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Sic Dauid, *Inclinaui cor meum*

15

Diuinarũ Inst. lib. 3.

Libr. 3. de Rep. apud August. de ciuit. Dei. lib. 2. c. 21.

1. Cor. 15. Psalm. 118.

ad

ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem. Sic Moyses *respiciebat in remuneratorem*, fugiens aulam, & honores Ægypti. Sic Abraham exiens de terra sua Deo iubente, *expectabat fundamentum habentem ciuitatem cuius artifex Deus*, id est, celestem Ierusalem. Sic denique Christus ipse *proposito sibi gaudio sustinuit crucem.* Quare & Hebræos hortatur Paulus, *vt per patientiam currant aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum*, & gratias agit Deo de bonis operibus Colossensium *propter spem, quæ reposita est illis in cœlis.* Opus autem mercenarium, est quod non consistit cum charitate, sed vt seruile Deo displicet, saltem apud Deum nihil meretur, illud opus est, quod vel mercedem respicit temporalem, quæ non est per se bona & honesta, nisi ex recto tantum eius vsu, qualis merces non est vita æterna, vel ipsam vitam æternam sub ratione mercedis primò & principaliter, aut etiam solam respicit, idque positiuè & formaliter, præponendo videlicet beatitudinem ipsam amori diuino, & operans bonum, vel hunc solùm ob finem, vt beatus sit, & non propter amorem Dei (quod est planè vitiosum) vel principaliter ideò, vt beatus sit, minus autem principaliter propter amorem Dei. Dixi positiuè & formaliter, quia solus mercedis intuitus negatiuè, id est, nec excludendo, nec postponendo amorem Dei, sed non cogitando de illo, solam autem mercedem cogitando, vt fit in idiotis, qui de puro Dei propter se solùm amore vel nihil didicerunt, vel non satis aduerterunt, non est vitiosus, nec propriè mercenarius.

Hebr. 11.

Heb. 12.

Coloss. 1.

Opus mercenarium quale.

19 Vestimentum ouis est, exhibere populo officium diuinum, & preces omnes publicas, lingua cuiusque vernacula & vulgari. Hoc enim quum ad populi instructionem factum videatur, populóque tum rei nouitate, tum apparenti facilitate mirè placeat, ipsi Protestantes quidem magnam apud rudem populum gratiam inierunt: veteri autem Ecclesiæ & Clero ab altera parte, quasi qui tam necessaria ac iucunda instructione populum hactenus summa cum fraude spoliassent, maximam inuidiam conflauerunt. Sed lupina rabies est, quòd hæ rationes primum

Lingua vulgari officia diuina peragere, est vera Dei inuocationem populo spoliare.

in

in manifestum schisma populum pertraxerunt, effecerúntque, vt relictis Catholicæ Ecclesiæ sacris, ad nouas hæreticorum precandi formas, sine vlla legitima auctoritate, introductas, populus confluueret, ideóque vera Dei inuocatione, quæ in sola vnitate animorum consistit, papulum spoliarunt. Deinde ab omni precandi studio, & deuotione populum fraudulenter, & impiè auerterunt. His enim quæ in vernacula leguntur, attenti aut cum aliis cantillare compulsi, priuatæ deuotioni vacare nec commodè possunt, nec à Ministris permittuntur. Prætereà prorsus inani spe intelligendi ridiculè, & vanè lactatur. Neque enim rudis populus Scripturæ sacræ loca infinita, vtcunque vulgari lingua legantur, & recitentur, vllo modo per se intelligere potest, etsi sensum sibi aliquem pro suo quisque cerebro fingat. Denique populo occasionem dederunt ipsas Scripturas ad libitum interpretandi, & non Ecclesiæ tantùm, sed & sacrorum quoque mysteriorum expositionem contemnendi. Postremò quum promiscuè vniuersam Scripturam populo legant, magnam subindè populo scandali, & peccati occasionem dederunt, circa nonnullas veteris testamenti historias illis prælectas, & recitatas. Vide Ioan. Ledesima de S. Scripturis & diuinis officiis vernaculè legendis. 2 3 4 5

Gratiam Dei exaggerare & liberũ arbitriũ tollere.

Vestimentum ouis erat gratiæ Dei efficaciam & potentiam sic exaggerare, vt quicquid boni operis ab homine fiat, id totum Dei gratia in illo, non autem ipse aliquid faciat. Sed lupina rabies est, totum hominis liberum arbitrium contra manifestas Scripturas & perpetuum Ecclesiæ consensum hac ratione tollere. Vt sic peccatum homini necessarium & ineuitabile, ideóque facilè excusabile facerent: virtutis autem studium prorsus extinguerent, quia iuxta hoc dogma, sic totum est Deo relinquendum, vt frustra aliquid ipsi conemur. Vide opusculum nostrum de iustificatione, lib. 4. cap. 3. 10

Christum Mediatorem extollere, vt Sãctos intercessores negent.

Vestimentum & balatus ouis est, vnum solum Mediatorem Christum Iesum profiteri: Sed lupina rabies est, sub hac propositione verissima, sensum statim falsissimum nefariè cõtra Sanctorum patrocinia, 11

inter-

interceſſiones, inuocationes, quaſi vel ſic vnus Mediator eſſet Chriſtus, vt nullo ſenſu alij mediatores eſſe poſſint, vel ſic, & eo ſenſu Sancti mediatores, & interceſſores habeantur, quo ipſe Chriſtus vnus Mediator eſt. Norunt enim optimè Catholicos Chriſtum cum Apoſtolo vnum, & ſolum Mediatorem agnoſcere, qui per ſe, qui immediatè, qui virtute ſua, qui plenariè, & ex iuſtitiæ rigore Patrem interpellet pro nobis: Sanctos autem omnes, non per ſe, ſed per Chriſtum: non virtute ſua excludendo Chriſtum, ſed virtute donorum Chriſti, (quia merita ipſorum dona Dei per Chriſtum erant) non immediatè & proximè, ſed mediante Chriſto capite cuius membra ſunt: non plenariè, ſed ex parte, & certa proportione, qualis inferiori membro competit ratione capitis, nec denique ex rigore iuſtitiæ abſolutæ, ſed ex diuina miſericordia, qui *coronauit eos in miſericordia, & miſerationibus*: ſic & exaudit eos intercedere Deum pro nobis & eſſe quoſdam mediatores, vt veteres ipſi Patres de ſacerdotibus militantis Eccleſiæ, multo magis de Sanctis triumphantis loquuntur. Gregor. Nazianzenus in Apologetico. Chryſo. de Sacerdotio libr. 6. & in Eſai. Homil. 5. *a* Cyprianus, *b* Hieronymus, *c* Auguſtinus.

Chriſtus quomodo vnus Mediator.

1 2 3 4 5

a l. 1. epi. 3.
b in cap. 1. Malach.
c Epiſt. 59.

22 Veſtimentum & balatus ouis eſt, quòd ſolum & purum Dei verbum ſcriptum pro regula fidei, & norma admittunt, & quòd Eccleſiam quidem libentet audiunt, ſed ſi iuxta Dei verbum doceat. Catholicos autem accuſant, quòd Eccleſiam etiam præter, & extra Dei verbum loquentem audire volunt. Hanc ouinam vocem his verbis Caluinus edidit. *Hoc*, inquit, *diſcrimen eſt inter aduerſarios, & nos. Illi Eccleſiæ auctoritatem extra verbum Dei collocant, nos volumus verbo annexam, nec ab eo ſeparari patimur. Sponſa ac diſcipula eſt, quæ ſponſo ac Magiſtro ſuo ſemper ſubiicitur. Non ergo ex ſe ſapiat Eccleſia, ſed ſapientiæ ſuæ terminum ſtatuat, vbi ille loquendi finem fecerit.* Hæc Caluinus ouis ſpeciem, & vocem egregiè referens.

Sola Scripturâ vrgere & Eccleſiæ magiſterium excludere.

Inſtit. l. 4. d. 8. numer. 15.

Sed Lupina rabies eſt, quòd ſuperbus hæreticus non vult Eccleſiam ſimpliciter audire, vt teſtem legiti

Act. 1. gitimam à Deo constitutam (*vos eritis mihi testes*, &c.) nec Ecclesiæ simpliciter obedire (dicente tamen Apo-
Hebr. 1. stolo, *Obedite præpositis vestris*, &c.) sed, vt liberè semper eligendi potestatem habeat, quid vel credere, vel non credere debeat (quod propriè hæresis est, quæ electionem sonat) non nisi sub hac conditione vult Ecclesiam audire, si ex verbo Dei doceat, id est, verbi Dei testem, & interpretem legitimam remouet, séque ipsum tam Ecclesiæ quàm verbi Dei iudicem constituit. Vult enim iudicium ferre an Ecclesia ex verbo Dei rectè iudicet necne. Nos autem Catholici Ecclesiam Dei simpliciter audimus, non quidem siue verbū Dei sequatur siue non, sed siue hoc nobis constet, siue non: Scimus enim nos ouium de numero esse, non pastorum. Scimus dictum de Ecclesia esse,
Luc. 16. *Qui vos audit: me audit.* Scimus Deum per Ecclesiam
Rom. 10. loqui, & *fidem ex auditu Ecclesiæ esse*: ideóque Ecclesiam sine verbo Dei nunquam loqui, siue scripto, siue tradito, siue etiam contra nouas difficultates inspirato, vt in Conciliis contra hæreses collectis factum credimus. Vide plura in Princip. fidei doctrinal. lib. 8. cap. 10. 18. 19. & 24.

Legis obedientiam exaggerare vt obediēdi impossibilitatem inferant.

Vestimentum ouium est & magna pietatis species, quòd circa legis obseruationem Dei iustitiam exaggerant, asserentes Deum ab hominibus exigere exactam legis obseruationē, tum quoad omnia mandata seruanda, tum quoad modum illa adimplendi, ideóque quamlibet transgressionem esse peccatum mortale, neque ex operibus quemquam coram Deo iustificari posse, nisi & vniuersa legis præcepta adimpleuerit, & caritate perfectissima Deo obediuerit. Sed lupina rabies est, quod sic falso exaggerando legis obedientiam, omnem ex bonis operibus iustitiam tanquam impossibilem impiè & nefariè excludunt. Certum autem est ex Scripturis multos in hac vita etiam ex operibus bonis iustos coram Deo fuisse. De
Luc. 1. Zacharia, & Elizabet dicit Lucas: *Ambo iusti erant*
Act. 13. *apud Deum, incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela.* Dauid vocatur, *vir secundum cor Dei faciens omnes voluntates eius.* De Aza Rege dicitur,

tur, quòd, *cor eius perfectum fuerat coram Domino omnibus diebus suis.* Similiter de Iosaphat, & de Ezechia, & Iosia regibus scribitur 2.Paralipom.cap.17..4.Reg.18. 2.Paralip.34.Et tamen horum omnium quædam peccata in Scripturis commemorantur.Zacharias incredulus Deo mutus factus est. Dauidis adulterium & homicidium nota sunt.Iosaphat reprehenditur à Propheta,*opem ferens impio Achab.*Ezechias, *cecidit in elatione cordis sui.*Iosias peccauit,vt apparet 2.Paral.34.Sunt ergo iusti,& qui mandata obseruant,& qui cor perfectum coram Deo habent,& si nec semper ac perpetuò
1 iustitiam teneant(quod voluerunt Pelagiani,ad quos hac in parte hæretici hodie accedunt) sed aliquando à iustitia excidentes iterum per pœnitentiam re-
2 surgunt, nec in ipsa sua iustitia aliquo tamen peccato leuiori careant,nec denique sic totis viribus Deum
3 ament, quin & alia inferiora pariter diligant, non quidem sic, vt illa Deo præferant, (quod peccatum mortale est) sed tamen sic, vt illa simul ament, ideóque Deum nec perfectè nec solum ament: quod vel imperfectio sola est sine peccato vel certè peccatum veniale quod impedit actum charitatis, non tollit eam.Vide Opusculum nostrum de iustificat.lib. 6.cap.10.& seqq.

3.Reg.25.

Luc.1.

2.Reg.11.
2.Paralip. 19.& 32.

24 Vestimentum ouium est & honesta admodum oratio se propter occultas immunditias & vagas libidines, cœlibatum cleri ipsúmque Monachismum in vniuersum è medio tollere, omnésque, & singulos ad honorabile coniugium adhortari, adeóque impellere. Sed lupina rabies est: & carnis patrocinium manifestum, Christóque Saluatori ex diametro aduersum, qui *laudat Eunuchos se castrantes propter regnum Dei.* Apostolo quoque contradicunt, qui *vult omnes esse sicut seipsum*, & hortatur, *viduam sic permanere*, & affirmat, *virgines si non nubant, melius facere.*

Matrimonium suadent, vt virginitatem tollant.

Matth.19.

1.Cor.7.

25 Vestimentum ouium est corruptionem naturæ per peccatum Originale inuectam vehementissimè exaggerare, ídque ita vt homo semper peccet, ipsáque concupiscentia eiúsque primus motus verè peccatum sit, vt sic hominem deiiciant, ne de seipso aut

Concupiscentiam exaggerat vt Christi gratiã negent.

aut suis viribus glorietur. Sed lupina rabies est, quòd ex hac pestilenti doctrina, & baptismi gratiam euacuant, & Christi medicantem gratiam negant, quasi insanabilis esset natura nostra, & denique consequenter omnem benè operandi facultatem ex altero fundamento euertant. Vide Opusculum nostrum, De iustificatione, lib. 2. & 3.

26

VESTIMENTVM ouium, est merita bonorum operum negare, quasi hoc esset Christi meriti derogare nostris qualitatibus & operibus saluté nostram attribuere, ex lege velle iustificari, quod toties condemnat Apostolus ad Rom. & Gal. Denique velle causam salutis, nostræ cum Christo partiri, vt non in solo Deo per Christum, sed etiam in nobis ipsis salutis nostræ causam ponamus, & consequenter meritorum Christi insufficientiam statuere, quod blasphemum est. Hæc enim sunt, quæ prætexere & obiicere solent. Sed lupina rabies est, quod hoc pestilenti fuco, nõ solùm virtutis studium extinguũt, sed & ipsius Christi mortis ac meritis, quæ amplificare velle videntur, vehementer detrahunt, maximámque iniuriam inferunt. Mortis enim ac passionis Christi gloria hæc est, quod non solùm pro nobis meruit, sed etiam quòd nobis nostrísque operibus merendi vim & efficaciam præbuit: videlicet, Spiritum gratiæ suæ, seu, quod idem est, donũ charitatis per Spiritum sanctum suum cordibus nostris infudit, & infundi promeruit, cuius doni beneficio & iustè operamur, legémque implemus, & implendo legem, iustéque operãdo apud Deum meremur. *Cùm Paracletus venerit quem ego mittam vobis à patre meo, ille testimoniũ perhibebit de me:* scil. per opera gratiæ non tantùm miraculosa, sed etiã virtuosa, quæ virtute S. Spiritus facietis. Nam de hoc spiritu gratiæ per Christum donando, Christus ipse sic loquitur. *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc autem dixit de spiritu quem accepturi essent credentes in eum. Nõdum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus*, id est, nondum per passionem clarificatus. Nempe gratia Spiritus S. quæ est radix operum nostrorum, est *aqua viua saliens in vitam æternam*, id est, efficax ad meritũ vitæ æternæ. Sed

1 2 3 4

Merita bonorum operũ negant, vt studium bonorum operum tollant.

Ioan. 15.

Ioan. 7.

Ioan. 4.

hanc

hanc gratiam Christus per *passionem confirmatus* (Heb. 5.)& *exaltatus à terra* (Ioan.12.)& *clarificatus* (quod de se Christus pronunciauit, quum ad eum tradendum Iudas à Cœna surgeret & exiret)nobis prouiderit *omnia trahens ad seipsum*,id est, ad fidelem & cultum nominis sui,& dans *semetipsum pro nobis,vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Nec hoc est partiri cum Christo, sed totum Christo dare, cuius dona sunt nostra merita: vnde non nostris operibus, vt ex nobis, & tantummodo nostris, sed vt ex gratia Christi, ideóque origine Christi proprietate nostris, salutem seu vitæ æternæ coronam tribuimus. Nec denique ex lege iustificamur in sensu Apostoli,id est,ex sola doctrina legis sine fide in Christum, & sine adiutorio gratiæ Christi, vt Iudæi volebant. *Ignorantes propterea Dei iustitiam, & suam volentes constituere.* Nec postremò vllam in meritis Christi insufficientiam ponimus, sed cum Apostolo agnoscimus *Christum per passionem consummatam causam salutis fuisse omnibus obtemperantibus sibi*, id est, credentibus in eum, obedientibus ei, seruantibus mandata eius, *per bona opera certam suam vocationem facientibus*, ac denique *per vim & violentiam cælum rapientibus*, id est, legitimè contra carnem,mundum & diabolum certantibus,vt coronam accipiant. *Neque enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.*

Ioan.13.
Ioan.12.
Tit.1.
Ad 4. & 2.
Ad.3.
Rom.10.
Ad.5.
Heb.5.
2.Petr.1.
Matth. 11.
2.Tim.2.

VESTIMENTVM ouium est Scripturas sacras vernacula lingua legendas populo promiscuè tradere. Magno enim cum applausu dicunt Scripturas esse librum fidelium, & cibum animæ spiritualem, omnibus necessarium, ideóque omnibus communicandum. Catholicos verò Prælatos qui promiscuam Scripturarum lectionem populo fideli negant, aiunt partim ipsam Scripturam infamare, quasi materiam falsi partim plebem Christianam accusare, quasi ad hæreses propensam, partim denique tollere à populo clauem scientiæ, vt olim Pharisæi faciebant, *nec ipsi introeuntes, & eos qui intrare volunt, prohibentes.* Postremò, proprio hac in re honori & commodis consulere, vt semper ab ore ipsorum populus famelicus pendere cogatur. Hæc hodie hæretici magno cum

Scripturas vulgo tradùt, & vulgus per illas perdunt.

rudis populi applausu, magno pietatis prætextu, magna cum ouinæ mansuetudinis opinione amplificant.

Sed lupina rabies est, quòd sub hoc prætextu primùm occasionem populo dederunt, pro suo sensu vnumquemque Scripturas exponere, quo vno malo nihil est in Ecclesia Dei pestilentius, quia vnitatem fidei, & animarum illa licentia prorsus subuertit. Secundò effecerunt, vt Ecclesiæ interpretationem circa Scripturas populus contemneret: & sic omnem obedientiam fideli populo necessariam (oues enim sunt non pastores, & audire iubentur non docere) sustulerunt. Tertiò etiam contra ipsos ministros, & superintendentes nouos, populi linguas, & iudicia acuerunt. Scripturas enim promiscuè legentes, & pro suo quisque arbitratu interpretantes nec suos Ministros audire dignantur, vnde sectarum, & schismatum, & hæresum quotidie semina iacta sunt. Est autem Scriptura liber fidelium, sed non omnium, quasi ab omnibus intelligi possit, vnde sapientius S. Ambrosius vocat Scripturas, *librum Sacerdotalem*. Est cibus animæ, sed per ora pastorum, & doctorum distribuendus. Illi enim sunt prudentes dispensatores, *quos constituit Dominus super familiam suam, vt dent illis in tempore tritici mensuram.* Scriptura non est materia falsi per se, sed per occasionem, sicut, *lex est causa peccati*, & auget prævaricationem, licet, *mandatum per se sit sanctum, & bonum.* Plebs fidelis, non accusatur, vt procliuis ad hæreses sed multi in plebe sacris, *vt indocti, vt instabiles qui depravant Scripturas ad suam perditionem.* Denique, *non est ipsa Scriptura clauis scientiæ* (vt docet Origenes) *sed donum Prophetiæ, & interpretatio quam accepit Ecclesia in suis magistris* (*neque enim omnes Prophetæ, sed quosdam dedit Christus prophetas, pastores, doctores*, &c.) *est illa clauis*: & hanc isti lupi sub specie ouina tollunt à populo, dantes illis Scripturam quæ est scientia clausa, & tollentes Ecclesiæ interpretationem, quæ est clauis spiritualis, & vna ex clauibus regni cœlorum, quam Ecclesia in Petro accepit. Postremò nec suo honori, nec suis commodis hac in re Prælati consulunt sed saluti ipsius populi

Ad 1.

De fid. ad Grat. l. 3. c. 7.

Ad 2.

Ad 3. Rom. 7.

Ad 4.

1. Petr. 3.

Ad 5.

De princ. lib. 4. c. 2.

1. Cor. 12.

Ephes. 4.

Ad 6.

populi, cui non magis expedit Scripturas promiscuè in vulgari legere, quàm puellis, & paruulis enses, ac cultros committere. Quibus displicet, quòd ab ore Pastorum populus fidelis pendeat, arguant, & illi Christum ipsum, qui hunc ordinem constituit, vt Pastores & Doctores essent, qui populum pascerent, docerent, regerent. Sed horum Magistri sunt Dathan & Abiron igne cœlesti consumpti, quorum illa contra Moysen vox erat. *Omnis multitudo Sanctorum est, & in ipsis est Dominus.* *Num. 16.*

28 Vestimentum ouium est, quòd aiunt se Sacras Scripturas non solùm nobiscum, sed, & magis, quàm nos venerari. Rabiem tamen luporum intus alunt, quòd non totum corpus Scripturarum Canonicarum nobiscum agnoscunt, sed varias partes prout illis libitum fuerit è Canone Sacrarum Scripturarum resecant, vt libros Machabæorum, Ecclesiasticum, Epistolam Iacobi, secundam Petri, & alia quædam more veterum hæreticorum, vt plurimis exemplis alibi ostendimus. Sanè teste Tertulliano in præscriptionibus, & D. Hieronymo in proœmio Comment. in Epist. ad Titum. *Omnium hæreticorum iste mos est, quidquid contrarium suo dogmati videtur vel erudere, vel etiam integrum repudiare.* Quare nihil à suis maioribus alienum nostri hodie faciunt. *In princip. fide. lib. 9. cap. 5.*

29 Vestimentum ouium est, quòd aiunt se omnium Christianorum more Symbolum Apostolorum credere, tenere, & profiteri. At, rabies lupina est, quod varios huius Symboli articulos re ipsa ne-
1 gant. Neque enim credunt Sanctam Ecclesiam Catholicam & Apostolicam. Non credunt per omnes ætates à Christo passo Christi Ecclesiam in Orbe terrarum extitisse, & visibiliter, floruisse. Non tenent communionem omnium Gentium, nec illam Ecclesiam credunt, quæ per orbem terrarum, & hodie diffunditur, & per omnes ætates plus minùsve diffusa fuit. At, hæc duo significat vox Catholica.
2 Rursum non credunt illam Ecclesiam quæ origine sua Apostolica est, hoc est; quæ per continuas Pastorum, & populorum successiones ad aliquem Apostolorum suam originem referre potest. Deinde, Symbolũ profitentur, & Symboli varios articulos negant.

non credunt remissionem peccatorum, nec illam, quæ in Ecclesia per claues Ecclesiæ fit: docent enim Apostolorum successores non verè soluere peccata, sed tantùm declarare solutos per Euangelij prædicationem) nec illam, quæ ab ipso Deo fit. Docent enim imputatiuè tantùm non verè remitti peccata, ideóque omnia opera nostra esse semper peccata. Præterea non credunt Christum descendisse ad inferos. Exponunt enim hoc factum fuisse, quum in cruce pendens, pœnas damnatorum Christus sustineret, quod omnibus Christianis hactenùs inauditum fuit. Vide de hoc articulo elegantem, & doctissimum tractatum Henrici Vici. Postremò non credunt communionem Sanctorum, aut eorum, qui in terris sunt, à quorum communione recesserunt, & vniuersum ferè cultum in quo hæc communio maximè relucet, violauerunt, nec eorum, qui in cœlis sunt, quorum nec preces, nec charitatem, nec merita vllo modo nos prodesse dogmatizant, atque adeò omne nostrum cum illis commercium impiè, & prophanè tollunt.

Sacramenta verbo tenent, re tota negant.

VESTIMENTVM ouium est, quòd Sacramenta Christianorum retinere se fingunt. At, lupina rabies est, quòd ex septem, duo tantùm retinent, & illis duobus omnem efficaciam gratiæ demant, nec per Sacramentum, sed per fidem Sacramenti remitti peccata, & conferri graria dogmatizant, quod totum auribus Christianis nouum, & inauditum est. Tot modis, & multo pluribus hæretici horum temporum sub vestimentis ouium lupi rapaces sunt, quod, vt omnes intelligant operæprecium est.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Hereticorũ fructus proprij.

LOCVS proprius docendi populum, vnde hæretici cognosci queant. Docet Saluator, ex fructibus eorum illos cognosci, quia ex mala arbore nemo colligit bonos fructus, nec ex bona arbore malos fructus. Videndum igitur diligenter, qui sunt proprij fructus hæreticorum quatenùs talium. Nam, vt ex mala arbore, quarenùs mala est, numquam colligitur

ligitur bonus fructus, verbi gratia, ex spinis vel radice spinarum non nascitur vua, nec ex bona arbore quatenùs bona malus fructus colligitur: vt verbi gratia, vitis non producit baccas spinarum, attamen nulla est arbor tam mala, quin aliquid boni producat, & ad aliquid sit vtilis, quia ipsa ligna spinarum ad multa conducunt, nec aliqua arbor tam bona est, quin per accidens aliquid mali coniunctum habeat: (nam, & ipsum triticum producit paleam) sic omninò, & eodem modo, nec vilis hæreticus tam perfidus, aut improbus est, vt non aliqua doceat, & aliqua bona faciat (hæc enim sunt vestimenta ouium, quibus induuntur, vt meliùs fallant) nec vllus Catholicus Pastor, tam vel in doctrina vel in moribus purus ac syncerus est, quin aliquando vel halucinetur vel peccet: tamen hæreticus in quantum hæreticus numquam bonum doctrinæ fructum profert: nec Catholicus Pastor quatenùs talis, i. Cathedræ, quam tenet doctrinam proferens: vmquam impiam doctrinam docet. Ob quam causam Christus, de malis, sed Catholicis Pastoribus dixit: *Super Cathedram Moysi sederunt, &c. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, seruate, & facite.* Hæreticorum igitur hoc loco fructus ex quibus cognosci debent, nec sunt aliqua vera, quæ docent, (illa enim à nobis Catholicis acceperunt, non ex seipsis loquuntur) nec sunt semper ipsa opera, quæ faciunt seu bona seu mala (bona enim non ex radice hæresis procedunt, sed per accidens illi insunt, & sunt quasi botri inter densa spinarum pendentes: cautè mitte manum ne dum vuam boni operis colligere vis, spina hæresis te pungat, mala verò non semper ex ipsa hæresi, sed aliquando ex personæ improbitate proueniunt) sed sunt partim dogmata ipsa hæretica, falsa, & impia, quæ singulis hæreticis sunt propria, & à singulis archihæreticis (de quibus hic potissimum Saluator loquitur) propriè adinuenta, partim etiam quædam mala opera hæreticis propria, ex ipsa hæresis radice pullulantia. Talia enim sunt proprij eorum fructus, vtpotè, quæ illos proprios auctores, & parētes habent Quod ad prius attinet, Arij proprius fructus erat negare

Matth. 23.

Proprij hæreticorū fructus duplices.

1.Genus. Christum Patri consubstantialem: Macedonij proprius fructus erat negare Spiritum Sanctum Patri & Filio coæqualem. Hodie Lutheri, Caluini & aliorum Archihæreticorum proprij fructus erunt, propriæ eorum hæreses, & propria dogmata nouiter introducta: vnde qui talia dogmata tenent, Lutherani, vel Caluini vocantur. Quare Theodoretus sic Christi verba exponit. *Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Impia enim, & execranda dogmata per se sufficiunt ad suum patrem ostendendum.* Attamen, quod ad dogmata attinet, diligenter hoc loco aduertendum, in quæuis impia dogmata fructus illos hæreticorum esse, vnde à populo fideli cognoscãtur, de qualibus hic Christus loquitur. Neque enim populus fidelis de ipsis dogmatibus iudicare potest, qualia sint in seipsis, quibúsve fundamentis, vel argumentis, aut euerti possint ab orthodoxis, aut stabiliri à suis. Hoc enim artis, & industriæ est, qua populus etiam fidelis caret. Sed duobus modis potest populus fidelis ex falsis dogmatibus, vt ex propriis fructibus hæreticos cognoscere. Primùm, ex doctrina ipsa generaliter accepta, videlicet inquantum noua est, & inaudita, & præter notissimam fidei regulam, quam iam olim acceperunt. Sic enim hortatur Scriptura populum fidelem, quando de cauendis hæreticis agit: *Si quis Euangelizauerit vobis præterquam quod accepistis, Anathema sit.* Rursus: *Obseruate eos, qui dissensiones, & offendicula præter doctrinã quam vos didicistis faciunt, & declinate ab illis.* Iterum: *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci.* Deinde: *In eadem permaneamus regula.* Et ad Timotheum: *Profanas vocum nouitates deuita.* Denique S. Ioannes, *Quod audistis ab initio in vobis permaneat.* Hæc omnia docent fideles attendere à falsis Prophetis, & probare Spiritus, an ex Deo sint, non per examen, & discussionem particularem, ipsorum dogmatum in se, & in causis suis (hoc enim Pastorum, & Doctorum est, qui *pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali*, (sed per hoc quod noua est, & peregrina, quòd præter id quod accepimus & audiuimus ab initio, quòd præter doctrinam quam didicimus, & contra regulã in qua permanemus. Hoc autem iudicium quiuis fidelis adhibere

Hære. fab. lib. 3.

Ex fructu falsæ doctrinæ, dupliciter hæreticũ cognoscere populus potest.

Gal. 1.

Rom. 16.

Hebr. 13.

Phil. 3.

1. Tim. 6.

1. Ioan. 2.

Hebr. 5.

hibere potest, quia fidei iudicium est, quod omnibus commune est. Sic Apostolus assumens pro argumento propositionem quandam fidei, ad ipsum Corinthiorum fidelium iudicium se refert: *Vt prudentibus* (inquit) *loquor, vos ipsi iudicate quod dico. Calix benedictionis, cui benedicimus, nónne participatio sanguinis Christi est?* De hoc etiam iudicio fidei sic scribit Augustinus: *Nõ magnum est tunc discernere spiritum, quum ad aliqua peruenerit, vel produxerit, quæ sunt contra bonos mores, vel contra Regulam fidei. Tunc enim à multis discernitur.* Hæc ille. Sic his nostris temporibus quum hæreticus negaret esse septem Sacramenta, Confessionem peccatorum Sacerdoti faciendam, Missæ Sacrificium, inuocationẽ Sanctorũ, Orationes pro defunctis, & similia, facilis erat cuiuis è populo fideli, ex tali fructu falsum Prophetam cognoscere, ideóque ab illis diligenter cauere, & attendere. Quod quicumq; non fecerunt, cõtra Christi mandatum in hoc Euangelio peccauerunt. Alio modo ex falso dogmate tanquam proprio fructu hæreticus cognoscitur, quando ex ipso dogmate mala opera nascuntur, vel quando ipsum dogma ad vitæ morũmque improbitatem homines perducit, vt hodie hæreticorum nostrorum valde multa, sicuti suprà ostendimus. Videlicet, dogma de sola fide iustificãte, de imputatiua iustitia, de certitudine gratiæ, contra merita bonorum operum, de corruptione naturæ per peccatum Originale, & alia multa. Tale etiam illud Lutheri dogma erat: *Si non vult vxor, veniat ancilla. Item non magis à copula carnali, quàm à sputo eiiciendo abstinere virum posse.* Item, *Dei mandata esse impossibilia. Omnia opera nostra esse immunda, & in omni bono opere hominem peccare. Denique omne peccatum esse mortale.* Ex his enim sceleratis dogmatibus tanquam ex pessimis arboribus variè impietatis pessimi fructus enati sunt. Tales autẽ fructus facilè cognoscuntur, quia cõtra bonos mores faciunt, sicut præcedentes contra regulam fidei, quæ duo statim discernuntur, vt supra dixit Augustinus.

1. Cor. 10.

de Gene. ad lit. l. 12. cap. 16.

Mala quædam opera proprij hæreticorum fructus.

Quòd ad posterius attinet, mala opera hæreticis propria, & ex quibus propterea tanquam ex propriis eorum fructibus cognosci possunt, sunt superbia non vulgaris, sed specialis quædam contra Ecclesiæ

præsentes Prælatos,& antiquos omnes doctores.Itẽ odiũ nõ huius aut illius,sed totius Ecclesiæ,aut certè Præpositorum eius,pertinacia,inuidentia,inobedientia,ambitio,auaritia, & hypocrisis quædam singularis. Denique, quæ ex his consequi solent, direptio & vastitas Ecclesiarum, subuersio Regnorũ.& Rerumpub.totius populi dissolutio.Hos fructus Hæreticorum,tum Scriptura nos docet, tũ tota antiquitas ob-

2.Tim 3. seruauit. Sic Apostolus, *Erunt homines seipsos amantes, elati,superbi,&c. habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes*;id est,Euãgelium in ore, charitatem in lingua, sed odium Ecclesiæ in corde, sacrilegia in

Rom.16. opere, superbiam in pectore. Rursum: *Non Domino, sed ventri suo seruientes, per dulces sermones seducunt corda innocentium.* Et iterum: *Eiusmodi Pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.* Sic ad

2.Cor.11. *1.Tim.4.* Timotheum: *Discedent quidam à fide,attendentes spiritibus erroris,& doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi loquentium*

2.Pet.2. *mendacium.* Denique Petrus: *In auaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur.*Ac postremo ad Titum Paulus:*Do-*

Tit.1. *centes quæ non oportet turpis lucri gratia.* Ex huiusmodi fructibus cognoscuntur,lupi sub vestimentis ouium,

De vtilit. credendi cap.1. & hæretici sub titulo verbi Ministrorum. Quare sic hæreticum definit Augustinus, *Hæreticus est,qui alicuius temporalis commodi,& maximè gloriæ principatúsque sui*

Niceph. l. 4 c. 4.hist. Eccl.Euse. l.5.c.15. *gratia,falsas ac nouas opiniones vel gignit,vel sequitur.* Omnis enim hæreticus, vel propter temporale commodum, vel propter nominis sui gloriam cõparandam, Catholicæ Ecclesiæ vnitatẽ ac fidem destrui. Exempla sunt hæc: Tatianus Encratitarum auctor, *tumore disciplinæ inflatus,tanquam aliis scientia superior, peculiarem*

Niceph.li. 4.c.7.c.20. & Ambr. lib.1.c.27. de pœnit. Niceph.li. 5.cap.53. *cœpit promulgare doctrinam.* Thebutes vnus è septem primis Hæresiarchis, *Ecclesiam antea virginem depra-uauit, eo quòd in Episcopatus petitione repulsam tulisset.* Montanus, *Asiæ primatus immodica cupiditate captus nouam hæresim introduxit.* Florinas, & Blastus similiter eò quòd Romæ ad presbyterij ordinem admitti non poterant. Nouatus Romæ presbyter quia pontificatum Ecclesiæ Romanæ adipisci non potuit, ab Ec-

Lib.8.ca.7. lib.14.c.32 clesia se segregauit proprios cœtus colligens. Idem scribit de Valentino Tertul.in præscript. hæretic. &

de

de Aërio Epiphanius, hæres. 75. Arius contempto Episcopo suo Alexandro ad eam superbiam prouectus est, *vt nullos ex veteribus Ecclesiæ Pastoribus secum conferendos existimaret.* Nestorius *expedita linguæ volubilitate elatus, animum ad veterum scripta non intendit, sed seipsum omnium præstantiorem esse duxit.* Ætius Clementem, Africanum, Origenem, viros omni doctrinæ & sapientiæ genere excellentes prorsus reiecit. Eiusdem vox erat, *se Deum non minus quàm semetipsum cognoscere.* Manichæus se, *Apostolum Christi*, nominauit, & de creatione primorum parentum disputaturus, vt (inquit) *veritas istius rei sese habet, ab vniuersis ferè gentibus ignoratur, & ab omnibus qui etiam de hoc diu multúmque disputauerunt.* Hæc ille apud Augustinum. Denique de omnibus hæreticis hoc notat Irenæus. *Qui relinquunt præconium Ecclesiæ, imperitiam sanctorum presbyterorum arguunt.* Et iterum, *Vnusquisque fictionem quam à semetipso adinuenit, illam esse sapientiam dicit, séque indubitatè, & incontaminatè, & sincerè abscondítum scire mysterium.* Et rursum de cuiusdam Marci discipulis, ait, *Profectos semetipsos vocabant, quasi nemo posset exæquari magnitudini agnitionis ipsorum, nec si Paulum aut Petrum dicas, vel alterum quemdam Apostolorum.* Elchesæi librum quendam componebant, quem dicebant discendisse de cœlo, teste Theodoreto, Sic hodie Lutherus in libr. contra Regem Angliæ. *Certus sum me mea dogmata habere de cælo.* Et ille passus repulsam in promulgatione indulgentiarum prælato illi Ioanni Tetzelio Dominicano cœpit contra Ecclesiam insanire.

Socr. lib. 2. cap. 28. Theo. hær. fab. lib. 4.

Contra epist. Fundament. c. 12. lib. 5.

Lib. 3. c. 2.

Lib. 5. c. 5.

Here. Fab. lib. 1.

Nunquid colligunt ex spinis vuas, aut ex tribulis ficus?

QVos fructus intelligat Christus, ex parte explicat subiungens. *Numquid colligunt ex spinis vuas, aut ex tribulis ficus?* Si prædicator docet vnitatem & caritatem, argumentum veri prophetæ est. Vuarũ enim racemus multa grana vni pediculo hærentia coërcet, Ficus grana multa vni pedamento coniuncta continet. Hæretici non vnitatem, sed dispersionem,

Paulus à palatio in Matth. c. 7.

nec charitatem sed odium totius Ecclesiæ docent. Rursum vuæ, & ficus fructus sunt dulcissimi & suauissimi. Hæreticorum opera, & fructus sunt odia, inimicitiæ, lites, bella fraudes, luxuria, licentia. Tertiò ficus, & vuæ calent, vt Galenus auctor est, si prædicator teporem licentiámque prædicet, falsus Propheta est, qualis olim erat Iouinianus, de quo sic Sanctus Hieronymus scripsit: *Egregia sanè vox, quam audiat sponsa Christi. Rarò ieiunate, crebrius nubite. Qui semel in Christo baptizatus est, cadere non potest.* Hæc olim Iouinianus: hæc hodiè nostri hæretici prædicant. Quartò ficus & vuæ pingues reddunt edentes, eodem auctore Galeno in libro simplicium alimentorum. Bonus prædicator pinguiores reddit animas audientium. Hæreticorum hodie doctrina & prædicatio quales suos effecerit auditores, tum experientia ostendit, tum ipse Lutherus fassus est, in Sermone Dominica prima Aduentus, aliíque post eum Ministri multis verbis conquesti sunt, vt Musculus in libro de prophetia Christi, & maximè conciones de planetis excusæ Tubingæ an. 75. Aiunt suos decies sub Euangelio deteriores factos, quàm sub Papatu erant.

Lib. 2. contra Iouin.

Vide Mar. Eisengrinū in sua Enthanasia.

Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.

Hæreticorum impia expositio refutatur.

LOCVS idoneus defendendi à praua hæreticorum hodie interpretatione, hunc textū, ex quo videlicet impiè colligunt omnes etiam in Christo renatos semper peccare, semper esse propter carnem immundos, semper facere fructus malos, quia semper sunt arbores malæ, propter naturam corruptam & sanitatem per Christum, inchoatam quidem per fidem, sed non ita perfectam per gratiam, vt possit veræ iustitiæ opera, & in Dei iudicio accepta proferre. Hæc illi ex hoc loco ratiocinantur. Quibus sic responderi potest. Arbor mala quæ non facit fructus bonos, nec est natura nostra quæ malum quoddam á malo princi-

In libr. de hæres. hær 46. lib. 2. cap. 3.

principio creatum (vt Manichæi dicebant teste Augustino) nec coniugium, vt volebant Pelagiani eodem referente Augustino, contra Iulianũ) nec malus minister Sacramenti (vt Donatistæ, cauillabantur apud eundem Augustinum contra Petilianum lib. 5. c. 44.) nec denique est ipsa caro aut vetustas corruptæ naturæ relicta, vt isti docent, Manichæis hac in parte valde affines, sed est ipsa hominis voluntas: quod Christus ipse aliis verbis in Euangelio clarè docuit, quum diceret. *Aut facite arborem bonam & fructus eius bonos, aut facite arborem malam & fructus eius malos: siquidem ex fructu arbor cognoscitur.* Nemo certè facii naturam suam bonam vel malam, sed voluntatem suam quisque vel in bonum, vel in malum liberè flectit, indéque opera producit vel bona vel mala. Sic apud Ezechielem legimus. *Facite vobis cor nouum. Quæquidem verba non sunt contra gratiam Dei* (ait Augustinus) *quam prædicamus. In voluntate quippe hominis est mutare voluntatem in melius, sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur.* Renatus ergo in Christo propter bonam voluntatem est arbor bona. *Gratia enim sanat voluntatem, vt sancta voluntas impleat legem,* ait Augustinus in libr. de spiritu & lit. Ob quam causam quum primùm appareret in mundo medicus noster, cecinerunt Angeli, *Pax hominibus bonæ voluntatis.* Hæc bona voluntas profert fructus bonos, de quibus Apostolus dicit. *Fructus spiritus* (habent autem renati Spiritum Dei) *est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, &c.* Denique bona arbor & mala arbor, hoc loco est bona & mala voluntas propter bonam & malam in ea radicem. In bona voluntate radix bonorum operum est. *Charitas diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* In mala voluntate *radix omnium malorum est cupiditas.* Hæ duæ radices, hi duo amores similes sibi fructus proferunt, dissimiles proferre non possunt. Ostendunt ergo cuiusque opera qualis sit eius voluntas, quæ intentio, quis animus, sit ne hypocrita, an iustus, sicuti fructus ostendunt qualis sit arbor, ficúsne an spinetum. Hoc Christus in isto Euangelio docere voluit, & voluntatis non naturæ vel prauitatem vel bonitatem ostendere.

Non natura, sed voluntas nostra prana est. *Matth. 12.* *Cap. 18.* *Retract. lib. 5. cap. 22.* *Cap. 9. Luc. 2.* *Gal. 5.* *Rom. 5.* *1. Tim. 6.*

Non

Non omnis qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse intrabit in regnum cœlorum.

Necessitas bonorum operum.

LOCVS insignis, euidens, & manifestus, contra hæreticorum hodiè solam fidem, & pro bonorum operum necessitate ad salutem, in iis qui per ætatem operari possunt. Nemo enim dicit Christo, Domine Domine, nisi credat in Christum. Multi etiam infideles dicunt, Domine Domine, quia nulla natio est, quæ non aliquem Deum colat. Sed nemo dicit Christo, Domine Domine, nisi qui credit in Christum. *Quomodo enim inuocabunt, in quem non crediderunt? &, Nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto.* Et notandum quòd non dicit Christus, Non omnis qui dicit, Domine, Domine, sed *non omnis qui dicit mihi, Domine Domine,* id est, non omnis qui credit in me, & inuocat nomen meum, intrabit in regnum cœlorum, *sed qui facit voluntatem Patris mei.* Non sola fides, vel sola inuocatio nominis mei, saluabit credentem vel inuocantem, sed *facere voluntatem Dei*, facere bona opera quæ Deus vult, vt faciamus, illud demum salutem adferet. *Hæc est autem Dei voluntas sanctificatio vestra.* Et alibi post multa bona opera commemorata. *Hæc est,* inquit, *voluntas Dei in Christo Iesu.* Et rursum iuxta huius Euangelij verba ait. *Patientia vobis necessaria est, vt facientes voluntatem Dei reportetis repromissiones.* Vbi diligenter notandum contra hæreticos, quòd promissiones Dei non sola fide nituntur, sed faciendo voluntatem Dei reportantur, & acquiruntur. Omnes hodie hæretici per suam fiduciam, & specialem fidem dicunt Christo, Domine Domine, & credunt firmiter se per hanc solam fidem saluandos, credunt se per Christum per propitiationem per illum factam, & per fidem qua promissiones Dei apprehendunt, sine vllo dubio saluos fore. Sed hanc detestabilem præsumptionem, & falsam fidem Christus Dominus in hoc textu Euangelico prorsus condemnat, &

Rom. 10.

1. Cor. 12.

1. Thessal. 4. & 5.

Hebr. 10.

prorsus

prorsus negat, quod hæretici pertinacissimè affirmãt. Quare multum vrgeri, & amplificari hic locus potest ac debet. Docet enim hic locus nõ solùm præsentiam bonorum operum aut congruentiam, quam moderatiores hæretici admittere videntur pariter cum fide, sed docet quoque necessitatẽ bonorum operum docet solam fidem & inuocationem nominis Christi non sufficere. Docet factorem & operatorem bonum saluari.

DOMINICA OCTAVA
POST PENTECOSTEN.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. *Luc.16.*

IOcvs insignis ad duo fidei nostræ capita cõtra horum temporum hæreticos ostendenda. Primùm ad meritum Eleemosynæ, quod vt cæterorum omnium bonorum operum negant hæretici, Secundum ad patrocinia Sanctorum in altera vita, quod etiam odiosissimè negant. Docet enim Christus Dominus diuites omnes, vt exemplo prudentis villici, ex eleemosynis erga pauperes, eos sibi amicos faciãt, *id est, patronos*, (ait Gregorius Magnus) vt quum defecerint, id est, quũ ab hac mortali vita recesserint (sic enim omnes interpretes exponunt, Augustinus de Ciuit. Dei lib. 21. c. 14. Cyprianus in Serm. De eleemosyna, Chrysosto. 33. ad pop. Anti. Hieron. quæst. 7. ad Algasiam, Theophylactus, & Euthymius in hunc locum) partim sua intercessione, partim etiam operis merito eos in vitam æternam perducant. *Sic nobis amicos de terrestribus literis.* (ait Cyprianus) *prouida operatione facimus, qui nos postmodum in æterna tabernacula suscipiãt. Iusti enim & Sancti* (ait Augustinus) *significantur hoc loco, qui eos introducunt in tabernacula æterna, qui necessitatibus suis terrena bona communicauerint. De quibus etiam dicit, quòd si quis*

Eleemosynæ meritum & Sãctorum patrocinia.

Moral. lib. 21. c. 14.

vbi suprà.

L. Euãgel. lib. 2. q. 34.

quis alicui eorum calicem aquæ frigidæ dederit tantum in nomine discipuli, non perdet mercedem suam. Hæc Augustinus. *Est enim quædam fidelium vita non tam bona* (ait alibi Augustinus.) *vt ad beatitudinem cælestem adipiscendam eis ipsa sufficiat, nisi eorum meritis quos amicos per eleemosynam fecerunt, misericordiam consequantur.* Hæc ille. Vbi etiam huic Dominicæ sententiæ illam aliam Domini sententiam simillimam esse dicit. *Qui recipit prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Rursum huic sententiæ Dominicæ similis & illa Apostoli est (sicuti notauit Sanctus Gregorius loco citato) qua dicit. *Ex æqualitate in præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum,* id est, vt abundantia meritorum in sanctis pauperibus (nam de sanctis & bonis pauperibus loqui hoc loco Apostolum, docet, & probat Sanctus Augustinus ex aliis Christi verbis. *Quod vni ex minimis istis feciſtis, vbi per minimos intelligit voluntariè pauperes*) suppleat inopiam meritorum in diuitibus (quorum videlicet vita non est tam bona, vt ad salutem sola sibi sufficiat, sicut idem suprà docuit Augustinus) sicut ipsorum diuitum abundantes diuitiæ supplent præsentem inopiam pauperum. Porrò hanc eleemosynarum retributionem in hodierno Euangelio insinuatam apertius explicat in alio Euangelio Christus vbi formam iudicij extremi describens futurum ait, vt bonis ac iustis dicatur. *Possidete paratum vobis regnum, &c. Esuriui enim, & dediſtis mihi manducare, &c.* Vbi causa possidendi regni explicatur esse ipsum opus bonum Eleemosynæ, non quibuslibet, sed Christi fidelibus & propter Christi amorem factæ. Porrò eleemosynæ meritum, & vim maximam etiam ad placandum Deum, & ad redimenda peccata, id est, ad pœnas peccatorum mitigandas perspicuè docuit Daniel propheta sic Regem Nabuchodonosor alloquens, *Consilium meum ô Rex placeat tibi: peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Forsitan ignoscet delictis tuis.* Quæ Scripturæ verba apertissima, & huius Euangelij verbis maximè consentanea hæretici horum temporum penitus peruerterunt plurimum satagerunt, idque ex textus

De ciuit. Dei lib. 21. c. 27.
Matth. 10.
2. Cor. 10.
Serm. 34. de verbis Domini.
Matth. 25.
Dan. 4.

Hebraici,

Hebraici, vel crassa ignorantia vel corruptione maleuola. Aiunt enim nec vocem *tsedacha* צדקה propriè eleemosynã significare, sed iustitiam nec vocem *parach* פרק propriè significare redimere, sed cõtenere, ideóque hic verti debere : *Peccata tua iustitia contere.* Sed in vtroque vocabulo, vel turpissimè hallucinantur, vel impiè cauillantur. Quod ad prius enim attiner, in libro Hebraico vetusto qui inscribitur *Sententiæ Ben Syræ*, in trilingui dictionario Munsteri, in dictionario 7. linguarum, & in comm. Aben-Ezræ super decalogum צדקה significat propriè eleemosynã. Certè Sebastianus Munsterus in suis annotationibus in Euangelium Matth. 6. docet hanc vocem צדקה Hebræis significare, & iustitiam & eleemosynã. Syrus paraphrastes noui Testamenti pro eleemosyna ponit Syriacè זכותך *Eleemosyna tua*: quæ ab Hebræa בזו voce deducitur, mutata prima צ in ז : & vltimo ח in א : quod hic propter affixum deficit. Certè in Talmud intractatu Sanedrim collectores eleemosynarum dicuntur passim גבאי צדקה. Quid, quòd in libro Tobiæ Hebraico nuper Constantinopoli inuento, & à Paulo Pagio in Latinum verso, pro voce eleemosyna (cuius ibi frequens fit mentio) ponitur semper צדקה. Quòd ad posterius vocabuli attinet, Chaldæi (quorũ lingua scripsit Daniel) pro redimere nullum aliud verbum habent præter פרם : vt apparet ex Chaldæis Paraphrasibus quibus mos est Hebræorũ: גאל exponere per radicẽ פרק. Saluator noster in Nouo Testamẽto Syriaco appellatur פרזקא Redẽptor: & ibidem pro λύτρωσις redemptio, Syriacè legitur פרקנא. Nec aliã ob causã impius Mahomet suas blasphemas nænias appellat Arabicè אל פרקן . i. ipsa redemptio. Postremo etiam Hebræi in hac significatione hoc vocabulo vsi sunt : vt patet euidẽter ex Ps. 130. (iuxta computationem Hebræam, vel vt nos computamus, 135. ver. 24. vbi pro eo quòd nos habem⁹. *Et redemit nos ab inimicis nostris*, textus Hebræus habet, &c. ויפרקנו à rad. פרק. Ista hoc loco paulo curiosius exposuimus, quia hunc tam expressum, & disertum locum pro eleemosynæ virtute ac merito, omnes hodiè hæreticæ versiones flagitiosè peruertũt

Pari. 1684. apud Ioan. Bene-natum.

&

& ingentem verbo Dei iniuram faciunt, lectorique imperito turpiter illudunt atque imponunt. Quorum hominum nõ minus crassa in hac parte ignorantia, quàm superba & inanis iactantia, hoc vno exemplo illustri poterit (si ita videtur, & auditores idonei adsunt) ex huius Euangelici textus iusta occasione hoc in loco aperiri, verbisque idoneis amplificari.

DOMINICA NONA, POST PENTECOSTEN.

Luc. 19. *Domus mea Domus orationis vocabitur.*

De templis Christianorum & eorum vsu.

IOcvs appositus disserendi contra hæreticos horum temporum de temporum & necessitate & recto ac proprio vsu. Aliqui enim hodie hæretici templis omnino carere voluerunt, vt Anabaptistæ ac puriores Caluiniani.

Cap. 23. Alij verò omnes circa tẽplorum rectum ac proprium vsum multa impiè docuerunt, & populi Christiani pietatem ac deuotionem debitam in multis labefactarunt. Primùm enim templa in auditoria conuerterunt, & prædicationi verbi primas ac secundas Partes, orationi & precibus vix tertias dederunt. Sic apertè Confessio hæretica præscribit. *Cedant potiores partes in cœtibus sacris doctrinæ Euãgelicæ, caueatúrque ne nimis prolixis precibus fatigetur in cœtu populus.* At Christus in hoc Euangelio *Domum suam*, ideſt, templũ eius cultui consecratum, vocat *Domum orationis*, non domum prædicationis, id est magis primariò ad orationem quàm ad doctrinam institutam. Sic Apostoli orationem doctrinæ prætulerunt, quum dicerent, *Nos orationi & ministerio verbi instantes erimus.* Vnde Chrysostomus grauissimè conqueritur de auditorum suorum in verbo quidem audiendo maxima diligẽtia, in orationis autem ac precum studio, summa negligẽtia, his verbis, *Ingentem & pænè inauditam hanc populi multitudinem quæ modò affluxit, tantáque cum attentione sermonem audit meũ, sæpenumero tempore illo perhorrendo* (tempus publici Sacrificij dixit) *requisiui, & tamen nũquam videre potui, atque ita*

Templa potissimũ ad orandum instituta.

Act. 6.

De incomprehensib. Dei natiu. hom. 3.

ta me vehemens cepit suspirium, quod cùm ego disputo vester conseruus, studium adhibetis, & ingenium, contenditis animum, alter alterum impellit & iactat, vt ipse propius adsit, frequentes vsque ad finem dicendi patientissimè perseueratis. Cum autem ipse Christus communis Magister, & Dominus semet in sacris mysteriis ostensurus est, vacua desertáque Ecclesia redditur. Proh fidem hominum Christianorum, quo pacto isthæc veniam consequentur? Hæc ille. Deinde ab ipso templorum exordio quæ in Dei cultum extructa sunt primarius ac præcipuus eorum vsus erat, vt orationum, vt sacrificiorum, vt precum loca essent. Tabernaculum à Moyse in deserto erectum, templum à Salomone Deo vero exædificatum manifestè hoc demonstrant, vbi sacrificare, orare, & Deum inuocare sacerdos cum populo, & populus cum Sacerdote debebat. Quod quum non fieret, profanari suam domum Deus per prophetas conquestus est, vt apud Ieremiam. *Nunquid spelunca latronum facta est domus ista, in qua inuocatum est nomen meum, &c.* Et iterum per Esaiam affirmat Dominus. *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis.* Quo in loco singulariter notandum est, quòd quum Christus Dominus cruentam oblationem quæ semel erat facienda sub dio faceret, sui corporis oblationem, quæ in alterius memoriam perpetuò renouanda erat, non nisi in domo constituit: cuius etiam figura agni paschalis manducatio, non nisi in domibus, vel tabernaculis, vel demum in templo fiebat.

Ierem. 7. Esa. 56.

Secundò persuaserunt populo horum temporum hæretici æquè Deo gratam, æquè vtilem ad salutarem esse orationem domi, vel in agro factam, quàm quæ in templis Deo sacratis, & in communis orationis loco fit. *Cauendum est* (ait Caluinus) *ne secretam nescio quam templis affingamus sanctitatem, quæ sacratiorem apud Deum orationem reddat. Vera enim Dei templa quum simus ipsi, in nobis oremus oportet si in templo sancto suo Deum volumus inuocare. Illam verò crassitiem Iudæis aut Gentibus relinquamus, qui præceptum habemus de inuocando citra loci discretionem, in spiritu, & veritate Domino.* Hæc Caluinus. Sed hæc Massilianorum vetus etiam hæresis fuit, qui teste Damasceno, *cæteris suis hæresibus adijciebant tem-*

Inst. li. 3. c. 20. num. 30.

plorum, & ararum contemptum, & quòd spirituales viri contenti esse deberent precibus quas in sacellis, & oratoriis priuatis explerent. Similis quoque illius magni schismatici Ieroboam vox erat, quum peccare fecit Israël, vt commemorat Iosephus, *Viri*, inquit, *populares notum vobis existimo, quòd nullus locus Deo est vacuus, & quòd is nullo certo loco includitur, sed vbique vita exaudit, vbique cultores suos respicit.* Hæc ille. At Christus in hoc Euangelio affirmat, *domum suam esse domum orationis*, id est, locum in quo propriè, & peculiariter magis Deus oràdus est. Neque verò sacratiores in templo orationes aboleuit Christus quum deceret suos, *in spiritu & veritate adorare.* Primùm quia in ipso templo non voce ac lingua tantùm, sed & spiritu ac veritate, corde & affectu, piè ac sincerè Deus inuocandus est. Alioqui, vt acutè scripsit Vvaldensis: *quia in spiritu, & veritate, ideò non in templo, ergo etiam nec in terra, nec in aere, nec in nemore, nec in domo, nec in cubiculo, nec in loco quouis corporeo Deum orare oportet, quia in spiritu, & veritate.* Quòd si adorare in spiritu, & veritate non repugnat necnon non repugnat cubiculo, quomodo repugnat templo, quomodo repugnat Ecclesiæ? Deinde quia Apostoli ipsi qui Christi verba optimè intellexerunt, quum adhuc templa Christianorum propria non essent, ipsum Iudaicum templum orationis causa petiuerunt. *Petrus & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam.* Quare notat Augustinus, quòd tam Apostoli quàm alij primi credentes, *in templo veteri Deo seruiebant.* Et notum est D. Iacobum Apostolum, & Hierosolymorum Episcopum, multis annis post Christum in ipso templo Iudaico assiduis precibus Deum coluisse, vtpote cui soli concessum erat in ipsa sancta sanctorum ingredi, *& cuius tanta fuit orandi in templo assiduitas, vt genua eius callum obduxerint*, teste tota antiquitate. D. quoque Ioannes Apostolus, ita deuotè & assiduè in Ecclesia orabat, vt in vltima iam senectute per, *discipulorum manus ad Ecclesiam deferri soleret*, teste Hieron. in catalogo. Isti sancti Apost. illud Christi præceptum de adorando Deum in spiritu, & veritate sic intellexerunt, vt loci tamen discretionem

Iosephus Antiq. Iudai. l. 8. c. 3. In templo sanctius quàm excolitur Deus.

Ioan. 4.

Tom. 3. cap. 142.

Act. 3.

Li. de doct. Christiana lib. 3. c. 6.

Hieron. in Catalogo virorum il.

contra

contra Caluinum, & Templi frequentationem probarent: nec crassitiem Iudaicam, sed pietatem Christianam esse iudicabant Deum in Templis consecratis orare. Quis enim Christianus ad Ecclesiam non pergat, sollicitè sanus, & robustus, quo tantus Apostolus Ioannes deferri voluit decrepitus, & semimortuus? huc pertinet, quòd Anna prophetissa vario pietatis nomine in Euangelio laudata, hinc etiam commendatur, *quòd non discedebat de Templo, &c.* Luc.2. Tertiò quia Spiritus illis verbis, non Templa toto orbe Deo sacrata, exclusit, sed vnicum Templum Hierosolymitanum ad omnia Christianorum Templa extendit: quod his verbis apertè, & pulchrè docet S. Basilius. Quum enim ostendisset in veteri populo certa loca Diuino cultui dedicata fuisse, subinfert. *Nobis quoque periculum est malè obiti mandati, si loci rationem neglexerimus: maximè si Sacerdotij mysteria in locis prophanis celebrauerimus: propterea quòd ea res indicium haberet contemptus in celebrante: offendiculum quoque generaret pro varietate affectum multifariam, propter variam multorum in rerum Diuinarum scientia infirmitatem. Si verò quispiam obijciat. Quid igitur est, quod Apostolus dixit, volo viros precari in omni loco, ob id quod Dominus ipse potestatem dedit adorandi Deum in omni loco, vbi dixit: Neque Hierosolymis posthac, neque in monte isto adorabitur Pater, &c. Hoc dicendum est, quod illud, in omni loco, non comprehendit eos locos qui humanis vsibus, rebúsque immundis, & prophanis deputati sunt, sed dilatat, ac deducit adorationem ab arcto Hierosolymæ ambitu in omnem totius orbis locum, cum videlicet, qui iuxta Sacrificij doctrinam, & rationem accuratè Deo consecratur ad Sacerdotium glorioſi mysterij obeundum.* De Bapt. serm.3.c.8. hom.3. Hæc ille. Vbi nota, quod postrema verba, *eũ videlicet, &c.* quæ iuxta Græcam veritatem sic nos vertimus, interpres hæreticus, eum in modum peruertit, vt sensum Basilij Catholicum nobis eriperet, nec obiectioni propositæ satisfaceret, & denique sensum planè confusum, & imperfectum lectori redderet. Vide locum, Deum porrò in templis faciliùs exaudire, & piorum preces cæteris paribus, magis in Ecclesia, quam in domo cuiusque Deo placere, magis vtiles, ac salutares esse, Sancti Patres, ac doctissima Ecclesiæ lumina

Deum in Templo faciliùs exaudire.

crediderunt, ac docuerunt. S. Chrisostomus sic scribit, & nostri temporis hæreticos, vel etiam frigidos Catholicos doctissimè coarguit. *O frigidam excusationem, quam à pluribus reddi audio! Orare vel domi possimus, dicunt: sed homiliam doctrinámque audire non nisi in Ecclesia possumus. Te homo decipis, & magno in errore versaris. Nã etsi & domi quoque orandi datur facultas, tamen fieri non potest, vt domi tam benè ores, quam in Ecclesia, vbi tot Patres, vbi clamor felici societate excitus ad Deum immortalem referatur. Non pariter exoras quum Dominum solus obsecras, atque tuis cum fratribus.* Et paulò post. *Tempore illo* (tempus oblationis, & sacrificij dicit, quo Christi corpus, & sanguis consecratur) *mi frater charissime, non solum homines clamorem illum horribilem reddunt, sed etiam Angeli Domino genu flectunt, & Archangeli rogant habent sibi tempus idoneum, habent sacram oblationem in fauore.* Hæc ille. Duas causas adfert, cur in Templo, Orationes factæ plus apud Deum valeant. Vna est, propter coniunctas plurium fratrum Orationes, quod paulò post confirmat exemplo primorum credentium, qui pro Petro in vinculis solliciti, communes preces faciebant: & exemplo Pauli, qui Corinthios rogat, vt pro eo simul, ac communiter orent. De hac primorum Christianorum deuotione sic Tertullianus *Coimus* (inquit) *in cœtum, & aggregationem, vt ad Deum quasi manu facta ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata est.* Hic est publicè orationis fructus. Cui subscribit S. Leo. *Tunc est efficacior sanctiórque deuotio quando in operibus pietatis totus Ecclesiæ vnus est animus, & vnus est sensus.* Altera est propter sacrificij, & oblationis in Missa præsentiam. *Multo enim vehementiùs* (vt doctè Scripsit Petrus Cluniacensis Abbas doctissimus) *ad admirandum atque amandum Christum accendit eius demonstrata præsentia, quàm prædicata absentia.* At, in communi sacrificio si Catholicus Christianus es, præsentem Christum habes, & ideò præsentem, vt tibi propitietur, vt te sursum corda eleuantem (quod te facere profiteris respondens, *habemus ad Dominum*) vberiori sua gratia repleat. De quo sic iterum Chrisostomus. *Dum conspicis Dominum immolatum, sacerdotem sacrificio incumbentem, preces fundentem, totam verò turbam circumfusam pretioso illo*

Hom. 5. De incompreh. Dei natura.

Act. 12. 2. Cor. 1.

In Apolog. cap. 29.

Serm. 4. de ieiunio 7. mensis.

Contra Hæreticianos.

Li. 3. de Sacerdot.

tioso illo sanguine, quasi intingi, etiámne in terra versari atque inter mortales consistere te censes? An non carnis cogitationes abijciens nudo animo, mente pura circūspicis, quæ in cælo sunt? Hæc ille. Vnde nihil mirum si hæretici sacrificio hoc eliminato, nullum orationis publicæ gustum sentiant, nec magis in Templo quàm in sterquilinio moueantur.

Tertiam adhuc causam affert Leo Magnus, cur plus valeant publicæ in Ecclesia orationes, quam domi priuatæ. Nempè: quia ex obedientia, & præcepto Ecclesiæ fiunt. *Diuinarum* (inquit) *reuerentia sanctionum inter quælibet spontaneæ obseruantiæ studia habet semper priuilegium suum, vt sacratius sit, quod publica lege celebratur, quàm quòd priuata iustificatione tenetur.* Hæc ille. De ieiunio quidem: sed in oratione quoque publica quæ ieiunio publico semper coniuncta fuit, etiam hoc sensisse dubitari non potest. Porrò certo certiùs est, idcircò diaboli astu è Templis orandi causa adeundis multo auocari, ne opus publicæ cuiusdam obedientiæ faciant, loca, & horas orandi constitutas obseruando. *Serm. de ieiun. 7. mē.*

Hæreticorū duplex calumnia.

Tertio, circa hæc verba, *Domus mea, domus orationis est:* Duplici ratione populo Christiano hæretici huius temporis impoſuerunt. Primùm, persuadendo simplicioribus, Catholicorum opinionem, & doctrinam esse, quòd Deus peculiariter sic habitet in Templis, quasi vel ibi includatur, & comprehendatur, vel alibi à piis non inueniatur. Sic Caluinus nos calumniatur, *Cauendum est* (inquit) *ne Templa* (*quemadmodum seculis aliquot haberi cœperunt*) *propria esse Dei habitacula ducamus, vnde propius nobis aurem admoueat.* Hæc ille. Et in hunc finem citant illud Stephani dictum, *Deus in Templis manu factis non habitat*: & illud Isaiæ: *Quam domum, ædificabitis mihi dicit Dominus? Cœlum & terram ego impleo.* Sed abutuntur hæretici, tum simpliciorum ignorantia, tum sacris ipsis Scripturis. Simpliciorum ignorantia abutuntur, quum in tēplis Deum habitare illo sensu docere nos aiunt, quo illi finxerunt, quasi videlicet Templis includeretur. Quemadmodum qui in domo habitant, in ea comprehenduntur, hoc nullo vnquam seculo, vt mēdax ait Cal- *Inst. lib. 3. c. 20. nu. 30.* *Act. 7.* *Esaiæ. 66.*

uinus, à Christianis creditum fuit. Scripturis abutuntur, quia sic illas citant, quasi nullo vero sensu Deus in Templis habitaret, & sic alias Scripturas mendaces faciunt, atque adeò hoc ipsum Euangelium, vbi Christus vocat templũ *Domum suam*, qui vtique Deus erat, & alibi, *Domum Patris sui*, qui etiam Deus est. Domus autem eius est, qui eam inhabitat. Sed, & alibi Christus sic loquitur. *Qui iurat in templo, iurat in illo, & in eo, qui habitat in illo.* Vbi Deum habitare in Templo Christus apertè docet. Vult enim dicere eum in Deo iurare, qui in templo iurat. An verò Christus exactam notitiam non habuit eorum, quæ Deo conueniunt? Aut mentitus est Salomon, vel blasphemauit quum diceret, *Aedificans aedificaui domum in habitaculum tuum?* Aut præter veritatem dixit Deo Dauid. *Mons Sion in quo habitasti in eo?* Et iterum: *Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum suum, vbi habitauit in hominibus?* In illis nempè duobus locis primùm in Silo vsque ad Samuelem, deinde in Sion per Dauidē arca testamenti collocata hæsit: per *quam arcam* (ait Aug.) *sacratior, & commodatior quædam præsentia Domini accipi potest.* Est ergo aliquo sensu verum quod Deus habitat in templis manu factis, & quod Tẽpla sunt propria Dei habitacula, vt de Sion dicit Dauid, *Elegit eam in habitationem sibi.* Sed non est hoc verum in eo sensu, quo hoc negauit Stephanus, scilicet, vt in templo tanquam in loco Deus comprehendatur. Non est verum in eo sensu, quem etiam apud Athenienses negauit Paulus: videlicet quasi templo indigeret Deus, sicut homo indiget domo sua. Quare quum dixisset illis: *Non in manu factis Templis habitat* subiecit, *indigens aliquo*, quem etiam sensum repulit Esaias in loco citato. Denique non est verum in eo sensu, quem præsumebant Iudæi: videlicet quod in templo Deus exaudiet quoscumque, & quomodolibet impios peccatores. Quem eorum sensum Ieremias grauiter repellit his verbis, *Hæc dicit Dominus, Nolite confidere in verbis mendacij dicentes, Templũ Domini, Templum Domini, Templum Domini est. Quoniam si benè dixeritis vias vestras & studia vestra, &c. Habitabo vobiscum in loco isto, &c.* Sed hoc sensu verum est Deum in Templis habitare, vt

Deus in Templis habitat.

Matth. 23.

3. Reg. 8.

Psalm. 73. & 77.

ad Simpl. lib. 2. q. 4.

Psal. 131.

Sensus falsi.

Act. 7.

Ierem. c. 7.

Scriptu

Scriptura loquitur, quia in Templis tanquam locis cius cultui cõsecratis, ideóque ei magis acceptis, preces suorum facilius exaudit, quàm in alio quouis loco cæteris paribus, id est, si pari pietate, studio, fide, (quas virtutes ipsa loci circumstantia, & ea, quæ in templis aguntur, plurimum excitant, atque confirmant) Deus illic immoretur. Hunc sensum hæretici hodiè impiè negando, alio adhuc modo populo Christiano impoſuerunt. Hunc sensum Spiritus Sanctus in Scripturis nobis reuelauit, quum primùm in orbe Templum dedicaretur. Sic enim per Salomonem in ipsa Templi dedicatione loquutus est: *Vt sint oculi tui aperti super domum hanc die ac nocte, super domum de qua dixisti. Erit nomen meum ibi, vt exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te seruus tuus. Vt exaudias deprecationem serui tui, & populi tui Israel, quodcumque orauerint in loco isto, & exaudies in loco habitaculi tui in cœlo.* Quam orationem à Deo exauditam, & acceptam fuisse eadem Scriptura commemorat. Sic, & Pater eius Dauid spiritu prophetico de futuro Templo dixit. *Te decet hymnus Deus in Sion, tibi reddetur votum in Hierusalem. Hæc fuit insignis promissio,* (ait Caluinus) *& his verbis admonet prophetæ nunquam irritas esse Ecclesiæ preces.* Et ne ad solos Iudæos hanc promissionem pertinere quis existimet, vide quid idem Caluinus eodem loco subiiciat. Nullum enim pulchrius veritatis testimonium contra hostes veritatis, quàm quod ab ipsismet proficiscitur, ait igitur. *Etsi cessarunt legales vmbræ, quia tamen hac ceremonia* (Templorum scilicet, & publicorum conuentuum) *inter nos quoque fidei vnitatem Deus fouere voluit, non dubiũ quin ad nos pertineat eadem promissio, quam, & Christus ore suo sanciuit* (in hoc videlicet Euangelio dicens, *Domus mea, domus orationis,* vel alibi, vbi ait, *Si duo, aut tres cõuenerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum,*) *& Paulus perpetui vigoris esse docet.* Hæc ille. Impius tamen, & vafer hæreticus in proxima sectione, negat Tẽpla esse propria Dei habitacula, vnde propius nobis aurem admoueat. i. negat Deum procliuius in Tẽplis, & cõuẽtibus sacris suos audire, quà domi in cubiculo. Sed vt illud prius diceret, vel veritas illi extorsit, vel species aliqua pietatis, qua lectorẽ more suo ludificaret,

3. Reg. 8.

Inst. lib. 3. c. 20. nu. 29.

Ibidem.

Matth. 18.

incitauit. Vt hoc posteriùs diceret, hæretica libido eum impulit. Enimuerò quemadmodum *Spiritus sanctus habitat in cordibus fidelium*, nec ibi concluſus, nec illa habitatione indigens, nec ita illis alligatis vt ad impietatem relapſis cohabitet (*neque enim habitat in corde ſubdito peccatis*) ſed quia in illis ſuam gratiarum donorúmque ſuppellectilem diſponit, ita planè Deus in templis Chriſtianorum habitat, nec concluſus, nec indigens, nec infallibiliter aſtrictus illis, ſed in illis potiſſimum gratiarum ſuarum dona diſtribuens, quando fideliter & impiè inuocatur Sic templa ſunt domus Dei, & cùm Sancto Iacob dicere poſſumus, *Verè Dominus eſt in loco iſto.* Vt ergo hunc locum concludamus templa ad hoc inſtituta ſunt, non vt Deum capiant quaſi localiter inhabitantem, ſed vt nomen Dei inhabitet ibi (vt Salomon loquitur) id eſt, vt notitia Dei ibi manifeſtetur, partim per ea, quæ ibi ex parte Dei fiunt, ſiue per Dei beneficia erga homines, partim per ea quæ ibi ab hominibus erga Deum fiunt, qui propter reuerentiam loci, id eſt, ſcientes locum talem diuino cultui eſſe conſecratum, maiori reuerentia, illuc accedunt, maiorem ibi deuotionem exhibent, maiori cum religione illic verſantur. Quæ propriè cauſa eſt cur diabolus hodie hæreticis horum temporum, ad templorum vel ſubuerſionem, vel certè contemptum ac profanationem incitauerit, omnémque templorum ſanctitatem ex animis fidelium eximere conatus fuerit. Præterea veluti ſi rex aliquis liberalis domum aliquam conſtitueret ad largiendum quo omnes confluerent, & quicquid vellent peterent, certè illa domus, domus largitionis regiæ meritò vocari poſſet: Sic Deus volens in templis potiſſimum ſua bona largiri, vocat *domum ſuam domum orationis*, in qua orantes & petentes omnia accipimus.

Rom. 4.

Sap. 1.

Gen. 28.

Domus orationis vocabitur.

Templum ſacrificij locus.

LOCVS explicandi populo primarium & præcipuum templorum vſum. Oratio hoc loco vt omnem precandi rationem complectitur, ita maximè

mè & propriè sacrificium significat. Sicuti in veteri lege tabernaculum ac postea templum maximè ac potissimum ad sacrificia varia illic offerenda erecta & consecrata sunt: ita templa Christianorum maximè ac potissimum ad illud vnum & singulare sacrificium, *quod veteribus illis omnibus successit* (ait Augustinus) celebrandum instituta sunt. Nam orare quidem & apud Iudæos licuit, & apud Christianos licet, & vt Paulus ait, *In omni loco leuare manus puras*: at sacrificium offerre non nisi in tabernaculo, vel templo, Iudæis ordinariè fas erat, nec nisi in templo vel loco consecrato Christianis ordinariè fas est. Quare *Domus Dei domus orationis* propriè propter sacrificia vocatur, quæ non nisi in illa domo fieri licuit. Sic Tertullianus auctor veruſtissimus librum quem *de Oratione* inscripsit, partim de Oratione Dominica vbiuis recitanda, partim de sacrificio Christianorum composuit, vt in posteriori eius parte manifestum legentibus est, maximè vbi sic scribit: *Quæ oratio cum diuortio sancti osculi integra? quem Domino officium facienti impedit pax? Quale sacrificium à quo sine pace receditur?* Hæc ille. Sic Augustinus, quas Apostolus vocat *Orationes*, προσευχάς, quũ dicit: *Obsecro autem primum fieri obsecrationes, orationes, postulationes, &c.* interpretatur pro ipso sacrificio altaris. *Orationes* (inquit) *intelligimus quum id quod est in Domini mensa, benedicitur, sacrificatur, & ad distribuendum cõminuitur.* Et paulò post: *Si vsitatius in Scripturis votum appellatur εὐχή, excepto nomine generali orationis, ea propriè intelligenda est oratio, quam facimus ad votum: id est,* προσευχῶ. *Vouentur autem omnia quæ offeruntur Deo, maximè sancti altaris oblatio.* Hæc ille est autem προσευχὴ, verbum quo in hoc Euangelio Lucas vtitur. Hæretici ergo horum temporum domum Dei, non faciunt domum orationis, vtpotè qui proprium illud Christianorum sacrificium prorsus execrantur, aliud verò externum nullum in suis conuentibus habent: vt vel hoc potissimum nomine execranda sint eorum conuenticula, quia in illis, nec sacerdos est, nec sacrificium, nec altare.

De cinit. Dei lib. 10. cap. 17.

1. Tim. 2.

De Orat. cap. 14.

1. Tim. 2. Epistol. 59. q. 5.

Vos autem fecistis eam speluncam latronum.

LOCVS non importunus obiter explicandi populo fideli, quomodo hæretici horum temporum domos Dei, & domos orationum verè verterunt in speluncas latronum, quum Catholicorum templa & cathedras sicut latrones occupant. Non enim intrauerunt per ostium, legitimè vocati & ordinati, sed *ascenderunt aliunde*, à seipsis missi, *tanquam fures & latrones.* Sed & facta latronum faciunt, *mactant, ac perdunt: abducunt discipulos post se, post sua ipsorum priuata & noua dogmata,* Christique ouile, quod Ecclesia Catholica est, in sectas innumeras dilacerarunt. Præterea tanquam robusti & strenui latrones maxima in Ecclesiis Dei latrocinia exercuerunt, Monasteria penitus diripuerunt. Templa omnia omnibus sacris monimentis & ornamentis spoliarunt. Altaria cum veteribus Arianis suffoderunt, cum Donatistis expoliauerunt. Vasa Ecclesiastica cum Iuliani Apostatæ assectis profanarunt. Imagines sacras cum veteribus Iconoclastis confregerunt. Ornamenta sacra cum Vandalis, Arianis diripuerunt, & in profanos vsus conuerterunt: Vt profectò templa Christianorum quæ illi occuparunt, non iam speluncam latronum, sed caueam sacrilegorum effecerunt. Rursum in ipsis Ecclesiis & domibus orationum immania parricidia exercuerunt, sacerdotes plurimos iugularunt, innoxium sanguinem fuderunt. Vide Claudium de Sainctes, de Ecclesiarum in Gallia direptione.

Ioan. 10. Act. 20.

Chrysost. epist. 1. ad Innocentium. Optatus libr. 6. contra Parm. Th. lib. 3. c. 11. Victor. lib. 1. persecu. Vandal. de Proculo Mauro.

DOMI

DOMINICA DECIMA
POST PENTECOSTEN.

Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines, raptores, iniusti, adulteri, velut & hic Publicanus: Ieiuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ possideo. Luc. 18.

IESVS necessarius defendendi contra hæreticos nostri temporis, iustitiam bonorum operum, quam illi per Christum hoc loco penitus reprobari, impiè & ignoranter docent. Aiunt enim Pharisæum hoc loco reprobari, & quòd in iustitia bonorum operum etiam quam Deo acceptam referebat, (gratias enim Deo illorum auctori agebat) gloriabatur. Etsi enim hic Pharisæus Pelagiano vel Iudæis tunc cõmuni errore nõ laborauit, vt suis viribus bona opera tribueret, nec de illorum numero erat qui *volentes suam iustitiam constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti* (quod Paulus Iudæis impingit) sed gratiam Dei humiliter agnouit: tamen (aiũt hodie hæretici) quia ex ipsis bonis operibus etiã in gratia factis iustificari volebat, ideò reprobatur, & miser Publicanus ab omni bono opere vacans, pro iustificato laudatur. Sed turpiter errant & alios in errorem mittunt. Non enim ideò reprobatur Pharisæus, quia de iustitia bonorum operum, quæ etiam per gratiã fierẽt gloriabatur. Alioqui & B. Virgo reprobari debuisset, quum ab Elizabet laudata & prædicata, eò q̃ credidisset, statim Deum in donis suis magnificè glorificabat, dicens, *Magnificat anima mea Dominum, &c. Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, &c.* Paulus quoque reprobari debuerat, quum diceret, *Gloria nostra hæc est testimoniũ conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei, &c. conuersati sumus in hoc mundo.* Ezechias quoque Rex pius adhuc magis reprobandos erat, quum diceret, *Memento Domine quomodo ambulauerim coram te in veritate & corde perfecto, &c.* Quam tamen eius orationẽ à Deo statim exauditam fuisse, & sanitatem

Rom. 10.

2. Cor. 1.

4. Reg. 2.

Iustitia bonorum operũ defenditur.

Gloriari in bonis operibus laudabile iuterdum.

tatem ei redditam, S. Scriptura commemorat. Sed ex aliis tribus causis reprobatum fuisse, Pharisæum S. Patres docuerunt. Primùm quia sic in iustitia suorum operum confidebat, vt, *quasi eius iam plenitudine saturatus* (ait Augustinus) *nihil sibi addi ad iustitiam peteret.* Et propter hoc vitium taxandum hanc parabolam intulit Saluator, vt habet hodiernum Euangelium. *Dixit autem ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti*, i. qui sibi iam satis iusti, & sancti videbantur. Nam & ideo (vt alibi notauit Aug.) *quære in verbis eius quid rogauerit Deum, & nihil inuenies.* Secundò quia sic de sua iustitia gloriabatur, vt alios cõtemneret, & aliis se præferret, quod erat magnæ arrogantiæ vitium, & quæ sola cætera eius bona opera omnia coram Deo euacuaret. *Non sum*, inquit, *sicut cæteri homines, & velut iste Publicanus.* Hanc etiam causam locis citatis notauit Aug, *Publicano iam æsurienti de sitienti iustitiam se velut insultans præferre gestiebat.* Propter hoc quoque vitium taxandum hanc parabolam induxit Christus, vt habet hodiernum Euangelium. *Dixit ad quosdam qui aspernabantur cæteros, parabolam hanc.* Tertiam causam addit quoque alio in loco Aug. *quia Deum tantum vsque ad se diutem esse volebat, nec vt aliis esset misericors quicquam orabat.* Nẽpe de sua tantùm iustitia gloriabatur, de proximi iustitia nullam curam gerebat. Nõ ergo Christus hoc loco vel ipsam bonorum operum iustitiam condemnat, vel de operum iustitia sanctam gloriationem, & humilem, qualis in beata Virgine, in Apostolo Paulo, & in pio rege Ezechia, fuerat, à vera iustificatione remouet, sed illã iustitiam operum condemnat, quæ cum vana plenæ iam iustitiæ acquisitæ præsumptione, & cum impia, & superba aliorum contemptione coniuncta est, ac denique quę pura charitate, & dilectione proximi vacua est. Egregiè Chrysostomus. *Duas bigas in stadio positas Euangelium præsens proponit. In altera quidem iustitiam cum superbia, in altera peccatum cum humilitate, & vides bigam peccati superare iustitiam, non propriis viribus sed humilitatis coniunctæ: illam verò deiectam non fragilitate iustitiæ* (vt hæretici hodie colligunt) *sed modo, & tumore superbiæ* Hæc ille. Quomodo autem etsi bona opera valeãt ad meritum, & veræ iustitiæ premium, nemo tamen in suis meritis

Pharisæus in suis operibus gloriatus cur reprobatur.

De pecc. mer. & rẽ. lib. 2. c. 5.

Serm. 16. de verb. Domini.

Hom. 2. ex hom. 59.

Homil. de public. & Pharisæo. tom. 5.

meritis confidere, aut illa iactare debeat. Vide opusculum nostrum de iustificatione lib. 10. cap. 14.

Ieiuno bis in Sabbatho.

Ieiunia repetita defendũtur.

LOCVS aptatus notandi contra quosdã huius ętatis hæreticos, quòd ieiunare bis vel ter in hebdomada (hoc enim significat hoc loco Sabbathum) non reprehenditur hic à Christo, vt Pharisaicum aut superstitiosum. Sic enim etiam decimas dare omnium quæ quis possidet in eleemosynas pauperũ, esset quoque vitiosum, & superstitiosum, sed damnat Christus iactantiam Pharisaicam propter ieiunia, & eleemosynas quas fecit. Quemadmodũ enim si quis toto reliquo corpore nudus, & vno tantùm brachio pulchra aliqua veste contextus, manicam illam suam semper præ oculis haberet, séque propterea egregiè vestitum putaret ac iactitaret, meritò omnibus ridiculum se præberet, nõ propter pulchram manicam, sed propter reliquam nuditatem vanámque iactãtiam: sic hoc loco Pharisæus iste propter solum ieiunium & eleemosynas se iactitans, reliquis tamen virtutibus planè vacuus, charitate, humilitate, orationis officio, proficiẽdi (vt ex præcedentibus apparet) merito à Christo reprobatur: non propter ieiunia aut Eleemosynas, sed propter reliquam animi nuditatem vanissimámque iactantiam. Vnde Augustinus. *Non ideò Pharisæus damnatur, quia bis in sabbatho ieiunabat, sed quia super publicanum se tumidus extollebat. Quare bis in sabbatho ieiunare in homine qualis fuerat ille Pharisæus infructuosum est, in homine autem humiliter fideli vel fideliter humili religiosum est, quamuis Euangelica scriptura non dixerit damnatum Pharisæum: sed magis iustificatum dicit Publicanum.* Hæc ille. *Epist. 86. ad Casul.*

Descendit hic iustificatus ab illo.

Iustificatio nõ est sola peccatorum remissio.

LOCVS conueniens ostendendi contra hæreticos horum temporum (qui hoc loco abutuntur, vt persuadeant in sola remissione peccatorum, dum humiliter peccata agnoscimus iustificationem nostram consistere) illam impiam sententiam, & ab Ecclesia damnatam ex hoc loco probari non posse. Publicanus enim hactenus impius, sine præcedentibus operibus bonis, iustificatur accepta remissione peccatorum,

rum, non sola, sed etiam interna renouatione per fidem, spem, & charitatem. Quarum omnium virtutum ante acceptam iustitiam seu antequam iustificaretur, manifesta iudicia ostendit, & actus exercuit. Neque
Rom. 10. enim absque fide Deum inuocasset, dicens, *Deus propitius esto mihi peccatori, & quomodo enim inuocabūt, in quem non crediderunt?* Nec sine spe misericordiæ, sic orasset. Qui enim non sperat, non orat. Nec sine charitate, qui amantem Deum redamaret, spem illam concepisset. Beneficiū enim nisi ab amico sperare non possumus. Has igitur tres virtutes initialiter, & inchoatiuè habuit Publicanus iste, vt postea iustificatus haberet illos formaliter, & per modum habitus permanentis. Habuit etiam & pœnitentiam seu dolorem peccati: ideò enim ab eo liberari petiit. Nec per solam remissionem peccatorum, sed etiam per harum virtutum dispositionem, & præparationem iustificatus fuit, & iustificatur quilibet impius: quod his verbis contra
Epist. 105. omnes hæreticos luculenter docuit D. Augustinus. *Neque ab illo quod originaliter contrahitur, neque ab iis quæ vnusquisque in vita propria mala congregat, quisquam liberatur, & iustificatur, nisi gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, non solùm remissione peccatorum, sed prius inspiratione fidei, & timoris Dei, impertito salubriter orationis affectu, & effectu donec sanet omnes languores nostros, &c.* Hæc ille. Concurrunt igitur ad impij iustificationem præter ipsam remissionem peccatorum, præparationes istæ debitæ fidei, timoris, spei, charitatis, & orandi affectus. Sic de hoc Publicano alibi scribit idem Augustinus.
Cōtra Parmen. lib. 2. c. 8. *Vt iustificaretur Publicanus, peccator orabat, & peccator confitebatur, & exauditus est, vt iustificaretur, ac peccator esse desineret.* Hæc ille. Non ergo cum hæreticis horum temporum existimandum est, totam nostram iustificationem esse perpetuam quandam remissionem peccatorum, & ex illa sola (quantum est ex parte nostra) nos coram Deo iustificari, vel haberi iustos, sicuti de hoc publicano falluntur & fallunt, sed docet hoc publicani exemplum, in iustificatione impij (quæ tantùm est exordium iustificationis nostræ seu prima iustificatio (vt Theologi loquuntur) præter ipsam gratuitam remissionem peccatorum, debere esse in nobis ad illam

con

consequendam certas per Dei gratiam virtutes, vel potius actiones bonas, vt actũ fidei, timoris Dei, spei, veniæ, charitatis, pœnitentiæ, confessionis, orationis, non quidem vt illarum merito, sed certè, vt per tales præparationes quasi per materiæ legitimam dispositionem, ad ipsam peccatorum remissionem comparandam perueniamus.

Percutiebat pectus suum.

Externa corporis deuotio defenditur.

LOCVS obiter obseruandi contra profanos horum temporum hæreticos, externam in oratione corporis compositionem, atque interni doloris significationem, quam illi quidem irrident, & si quos demisso vultu, genibus flexis, pectora tundentes in Ecclesiis conspiciant, affatim insultant atque subsannant, Christũ in hodierno Euangelio inter cætera pietatis exercitia, quæ in pœnitente Publicano laudauit, etiam enumerare, & ponere: vtique, *nos docendo* (ait Tertullianus) *qua disciplina sit orandum.* Fit autem hæc externa pectoris tunsio, ad internam animi compunctionem significandam: qua quia hæretici moderni carent, perpetua fiducia pleni, & fide sua speciali omnia sibi semper salua præsumentes, minimè mirum est, si nec externam vllam eius significationem adhibent. *Publicanus verò pectus suum percutiebat* (ait Cyprianus) *peccata sua intus inclusa contestans.* Eiusmodi, omnium Christianorum morem his verbis testatur Augustinus, *Quomodo frangis, quomodo conteris cor tuum: confitendo, puniendo peccata tua, Quid aliud significat pectorum tunsio, nisi fortè putamus ossa nostra aliquid peccasse cum cædimus & tundimus pectus: Sed significamus nos cor conterere, vt à Domino dirigatur. Sanat enim contritos corde.* Hæc ille. Sed, & ex eodem antiquissimo Patre alibi apparet morem Christianorum fuisse (qualis, & hodie est) quum fieret confessio peccatorum, vel recitaretur ad altare à Sacerdote, *Confiteor, &c.* vt pectora tunderent. Semel enim hoc per errorem fecit populus eius, quum è superiori loco recitarentur verba Euangelij, *Confiteor tibi Pater, &c.* sic enim scribit. *Hinc admonenda fuit Charitas vestra confessionem non esse semper vocem peccatoris, quia mox vt hoc verbum*

Lib. 4. contra Marc.

Inexplicatione Orat. Dominicæ. Enarr. in Psal. 146.

De verbis Domini. Serm. 8. & 36.

bum ſonuit lectoris, ſecutus eſt etiam ſonus tunſionis pectoris veſtri, audito, ſcilicet quod Dominus ait, Confiteor tibi Pater. In hoc ipſo quod ſonuit Confiteor, pectora veſtra tutudiſtis. Tundere autem pectus quid eſt, niſi arguere quod latet in pectore, & euidenti pulſu occultum caſtigare peccatum? Quare hoc feciſtis, niſi quia audiſtis, Confiteor tibi Pater. Confiteor, audiſtis: quis eſt qui confitetur non attendiſtis, Nunc ergo aduertite. Móxque oſtendit, *Confiteri*, hoc loco pro laudare, accipi, & ſic Chriſtum qui ſine peccato erat confiteri. Ideóque non tunc opus fuiſſe vt pectora tunderent. Interim conſuetudo pietatis Catholicæ luculenter ex hoc loco demonſtratur.

DOMINICA VNDECIMA POST PENTECOSTEN.

Marc. 7. *Apprehendens eum (mutum & ſurdum) de turba, ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius, & ſuſpiciens, in cœlum ingemuit, & ait illi Epheta, i. adaperire.*

Ceremoniæ Sacramentales.

HOc vsv insignis contra hæreticos noſtri temporis pro cæremoniis externis, quæ in Sacramentorum adminiſtratione, varióque cultu Eccleſiaſtico adhibentur. Quemadmodum enim Chriſtus hoc loco hunc mutum ac ſurdum non ſimplici voluntate (vt aliàs fecit Luc. 5. leproſo dicens, *Volo mundare*) nec ſolo adiuncto verbo (vt quum clamauit, *Lazare veni foras*:) ſed variis Ioan. 11. adhibitis cæremoniis ſanauit: primùm *apprehendendo ſeorſum*: ſecundò, *mittens digitos in auriculas*, tertiò *expuẽs*: quartò *ſputo tangẽs linguam eius*: 5. *ſuſpiciens in cælum*: 6. *ingemiſcens*: 7. dicens *Epheta*, quaſi forma præſcripta vtẽs, vnde Euangeliſta Græcè ſcribens verbum Hebraicum retinuit, ſic omnino Eccleſia Catholica ſpiritu Dei edocta, & ad capitis ſui imitationem, quæ hac in ſpirituali fidelium ſanatione facit, quod Chriſtus in corporali ac ſpirituali pariter faciebat, non ſolo Dei.

verbo

verbo aut inuocatione per fidem, sed plurimis & variis cæremoniis externis vtitur. Verbi gratia, in baptismo paruulorum, apprehendit eos seorsum à turba solis fideiussoribus astantibus, & post varias preces ac orationes mittit digitos in auriculas eius, sputo tangit os eius, suspicit in cælum, orat, ingemiscit, ac denique ipsum Christi verbum, *Epheta*, vsurpat circa baptismum, idque iuxta ritum, qui à perpetuis Ecclesiæ temporibus in baptismo adhiberi est solitus. Hæreticorum autem scommata quibus has baptismi cæremonias subsannant, ideóque & in suis baptismis illas prætermittunt, planè & in hoc Christi factum quadrare possunt. Sed diabolus primùm docet eos contemnere, & deridere Ecclesiam, docturus eos postea, Christum quoque deridere, & contemnere, quòd nunc in Transsiluania noui quidam Ariani ex Lutheranis, & Caluinistis ad illum perfectionis gradum euecti (perfectionis inquam, qua profecerũt in peius) apertè faciunt. Porrò cæremonias prædictas in baptismo vsurpari ab Ecclesia solitas fuisse ex antiquissimo & doctissimo patre S. Ambrosio manifestè patet, cuius hæc sunt verba. *Ideò sacerdos tibi aures tetigit dicens, Epheta, vt aperirentur aures tuæ ad sermonem Sacerdotis.* Similiter exsufflari & exorcizari diabolum, vt ab eius potestate baptizandus liberetur his verbis attestatur Augustinus. *In Ecclesia tota orbe diffusa, vbique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur & exorcizantur, quàm vt ab eis princeps mundi eiiciatur foras.* Eundem ritum eiusque finem testatur Cyrillus Hierosolymitanus Catech. mystagog. 2. Denique has omnes cæremonias in vetustissima Ecclesia agnoscit Caluinus & irridet, vt suprà ex eo citatum est.

De sacramentis, li. 1. c. 1.

De nupt. & cõcup. l. 1. c. 18. & lib. 3. c. 20. Dom. 7. post. 2. Pentec.

Expuens tetigit linguam eius.

Sanctificatio per creaturas.

LOcvs commodus ostendendi contra hæreticos, per creaturas à Deo sanctificatas Deum interdum operari salutem, non solo eius verbo, aut sola nostra fide interueniente: Christus enim hoc loco ostendere voluit etiam tactum carnis suæ benedictæ vim habere sanctificandi, atque adeo excrementum

corporis sui, quale sputū erat, posse sanare, loquelam reddere, & auditum: sicuti in hunc locum notauit Theophylactus. Hoc enim Christi factum nos docet credere quod etiam per externas creaturas tamquam instrumenta voluntatis suæ salutem nostram operatur, *Quòd aqua baptismi corpus tangit, & cor abluit*, vt ait Aug. *Quòd caro oleo vngitur, vt anima consecretur: quòd caro cruce signatur, vt anima muniatur, quòd caro manuum impositione adūbratur, vt anima Spiritu illuminetur*: quæ omnia scribit Antiquissimus Tertullianus. Christus nempè per creaturas, & mediante vsu atque applicatione creaturarum gratiæ suæ beneficia nobis conferre voluit, tam in sacramentis quàm in Sanctorum suorum reliquiis, non sanè, vt relicto Deo creatore ex creaturis salutem quæreremus, sed multas alias ob causas. In populo quidem Iudaico, magnū huius superstitionis periculo fuit, quia seruilis adhuc & sub signis seruiens, altius mentem, & cogitationem extollere non potuit, vt etiam ipsorum signorum intelligentiā assequerentur. *Signa enim rerum spiritualium*, (ait S. Aug.) *pro rebus ipsis obseruabant nescientes quo referrentur, hoc tamen instituti habentes, quòd tali seruitute vni Deo placebant.* Hoc ergo maioris lucis causa, & vt populus fidelis intelligat nos Catholicos in vsu creaturarum non solùm à crassa idolatria sed etiam ab omni superstitione Iudaica (quorum vtrumque propter ceremonias Ecclesiasticas barbari hæretici nobis impingunt) longissimè abesse tres isti gradus in cultu, & vsu creaturarum obseruandi sunt. Pagani sic signa colebant, vt in illis interpretandis non haberent exitum nisi in creatura quam condidit Deus, vt docet Augustinus. lib. citato, & alibi. Iudæi signis quidem non intellectis seruiebant, non tamen prēmebantur seruitute, vt Pagani, quia non nisi signa esse intelligebant, Deúmque in illis colebant. Augustinus. ibidem. At nunc (ait in lib. citato Augustinus.) *signa rerum externarum in* vsu religionis à Christianis assumpta, *nec seruiliter alligant, & exercent liberaliter animum.* videl. sic fidem nostram confirmant, & beneficiorum Dei quasi sigilla sunt, & *exercitatus animus in spirituali rerum intelligentia*, ait Aug. lib. citato cap. 8. atque etiam ad euitanda superstitiosa exercitia, vt latè

In comm. ad cap. 7. Marc.

Tract. 80. in Ioan.

In li. de resurrectione carnis.

De doctr. Christ. li. 3. cap. 8.

Cap. 5. & 7. & cōtra Faustum li. 20. c. 19.

Cap. 9.

Cap. 17.

vt latè demõstrat Eusebius in demõstrationibus suis Euangelicis. Nempè, (vt scribit Chrysostomus) *Si tu ô homo incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tibi tradidisset, Quoniam verò corpori coniuncta est anima tua, in rebus sensibilibus tibi tradenda proponuntur.* Hæc ille. Hoc est, quod Cyrillus scripsit, *Sanctificationem Spiritus, quam Christus attulit immissam esse creaturis, Christúmque efficere, vt creatura ipsa, & sit, & duret in Spiritu Sancto.* Hinc videlicet tot in Sacramento baptismi ceremoniæ (quas hodiè impiè contemnunt, & omittunt hæretici) exorcismus, exufflatio, vnctio, sal, sputum, ad exemplum Christi in hoc Euangelio: quæ omnia in antiquissima Ecclesia obseruata sunt, teste Augustino fidelissimo antiquitatis interprete, vt eum ipsemet vocat Caluinus. Nec hæ aut aliæ in aliis Sacramentis ceremoniæ effectum Sacramenti ipsius principalem magis obscurant (vt cauillantur hæretici) quàm personam regiam satelites ipsius conspicuo habitu circunstantes, vt de baptismi figuris eleganter disputat S. Chrysostomus.

Hom. 83. in Matth.

Li. 11. c. 25. in Ioan.

De nupt. & concup. li. 2. c. 18. & li. 1. cap. 20.

Hom. 35. in Ioan.

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

Magister quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est: & c. Fac hoc, & viues. *Luc. 12.*

LOCVS euidens ostendendi contra hæreticos, doctrinam de sola fide iustificãte, & opera saluti necessaria negantem, expressè contradicere Christi doctrinæ. Hic enim rogatus de modo acquirendi vitam æternam, remittit eum ad Præcepta legis, quæ quum se tenere diceret, iubet etiam facere. Respondet ad quæstionem de vita æterna, *Fac hoc, & viues*, id est, fac legem, & viues, serua mandata, & habebis vitam æternam. Sic

Contra solam fidem iustificantem.

Matth.9.1. apud Matthæum similem quæstionem roganti, nec per modum tentandi, vt hoc loco (vnde videri alicui potest fuisse Christi responsio potiùs ad hominem, quàm ad rem,) sed per modum discendi interroganti (*rogauit enim genu flexo, & intuitus eum Iesus dilexit eum*, ait Marcus) eodem modo respondet Chri-
Marc.10. stus, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Certò igitur, imò certissimè constat, necessarium esse ad vitam æternam consequendam, vt seruentur mandata. Quòd autem in aliis Scripturis, fidei salus tribuitur, dicente Christo, *Fides tua saluum te fecit*, hoc non magis derogat bonorum operũ necessitati, quàm illud Euangelium derogat fidei. Nam quemadmodum ex eo, quòd hoc loco tribuitur bonis operibus vita æterna,
Heb.11. non excluditur necessitas fidei, quia *sine fide impossibile est placere Deo*: sic nec aliis in locis vbi fidei salus, &
Iacob.2. iustificatio, excluditur obseruatio mandatorum, quia *Fides sine operibus mortua est.* Nempè non omnia in omni loco Scriptura dicit, sed quum sint varia ad salutem requisita, modò hoc, modò illud pro re nata Scriptura profert, non cætera excludendo quæ tacet, sed hoc asserendo quod dicit. Docet hoc perspicuè Au-
De fide, & operibus, c.13. 32. gust. Tractans illa verba Christi, *Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Nec tamen* (inquit) *quia hic de fide videtur tacuisse, morum tantummodo præcepta saluandis præscribimus. Vtraque enim connexa sunt, seruare mandata, & habere fidem. Ideò autem aliquando alterum sine altero pro plena doctrina inuenitur Scriptura commemorare, vt hoc modo intelligatur alterum sine altero esse non posse: quia, & qui credit Deo, debet facere quod præcepit Deus, & qui propterea facit quia præcepit Deus, necesse est vt credat Deo.* Rursum alibi ait Christus, *Procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui autem mala egerunt, in resurrectionem iudicij. Hoc enim non est dictum, qui crediderunt, & qui non crediderunt. Idem tamen intelligitur, quia inseparabilis est bona vita à fide quæ per dilectionem operatur.* Hæc ille. Alia exempla vide eodem lib. c. 25. & de nat. & gratia c. 68. Frequens est in Scripturis ista Sinecdoche, vt parti tribuatur quod propriè ac præcisè loquendo non nisi toti tribuendum esset. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? &c. Qui loquitur veritatẽ in corde suo, &c.* Vbi pauca bona

opera

opera non omnia,& paucorum peccatorum fuga,non omnium commemoratur, & tamen postea subiicitur. *Qui facit hæc,non commouebitur in æternum.*

Curam illius habe,& quodcumque supererogaueris,ego quum rediero,reddam tibi.

Opera supererogationis.

LOCVS perspicuus ostendendi contra hæreticos opera quædam esse consilij, & supererogationis.i.quæ præter ea quæ Deus præcepit, piè, & religiosè ei exhibentur, itemque talia seu consilia, seu etiam præcepta præter,& extra expressũ Dei verbum in Scripturis comprehensum, posse Ecclesiæ prælatos,ac Magistros fidelibus sibi subditis præscribere. Quum enim certo certiùs sit hæc Christi verba parabolam esse non historiam,vel si verè res gesta fuerit, parabolicè tantum non historicè hic à Christo illa referri: parabola hæc autem, vt in persona incidentis in latrones, totũ humanum genus fraude Diaboli grauiter per peccatum originale sauciatum, & in persona Samaritani Christum significat,cuius gratia id facit, quod nec natura, nec lex facere potuit. (*Sanat enim gratia voluntatem, vt sanata voluntas impleat legem,* ait Aug.) sic non minùs certum est per stabularium intelligi Ecclesiæ Pastores,quibus Christus Dominus semiuiuum genus humanum.i.naturæ quidem & rationis vsu adhuc valentẽ, sed gratiæ virib.spoliatum, sanandum & viuificandum commisit,vt eius curam ageret. His autẽ Pastoribus non solùm dedit *duos denarios*.i.duo testamenta, seu potiùs instrumenta vetus ac nouum verbi scripti, sed etiam addidit *supererogandi potestatem*,eísque suam debitam mercedem (quũ ad iudicium redibit,*redditurus vnicuique prout gessit in corpore bonum vel malum*) repromisit. Sic hanc parabolam sancti Patres intellexerũt,& contra hæreticos horum temporũ grauissima sua auctoritate præoccupauerunt, Augustinus sic rem exponit,*Si quid*(inquit) *super Euangelium meum tamquam misericordiam consecutus, vt esses fidelis ad eius vtilitatem sapueris,dum rediero iudicaturus mundum, &c. reddam tibi. Quid est autem, quòd super legem & Euangelium plus Paulus erogauit? Illud puto quod*

2.Cor.5.

Hypognos. lib.3.

ipse ad Corinthios ait, De virginibus præceptum Domini non
Lib.2.c.19. *habeo: consilium autem do.* Hæc ille. Quòd & repetit in quæstionibus super Euangelia. Optatus adhuc apertiùs his verbis. *Stabularius ille Paulus Apostolus, cui confessis peccatorum vulneribus populus commendatus duos denarios, quos erogaret acceperat, duo scilicet testamenta, hæc per doctrinam quasi sumptus impendit: docuit quomodo coniugales Christiani debeant viuere. A quo quum quæreretur, quid de virginibus præciperet, respondit sibi de virginibus nihil esse mandatum. Confessus est se duo testamenta, hoc est, duos denarios erogasse. Explicati erant quodammodo sumptus. Sed quia qui saucium commendauerat, promiserat se rediturum quicquid in curam amplius erogasset, post impensos duos denarios, non præcepta, sed consilium erogat Paulus ad virginitatem.* Hæc ille.
Lib.6. cōt. Parm.
Sic hoc Euangelium explicant alij Patres. Ambrosius lib.7. in Lucam, Chrysostomus in homilia de eo qui incidit in latrones tom.1. Origenes in Lucam hom. 34. Beda lib.3. in Lucam c.43.

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

Luc.17. *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.*

Sacerdotalis auctoritas.

IESVS vtilis ostendendi contra hæreticos nostri temporis Sacerdotum in Ecclesia Dei potestatem. Christus enim his verbis duo nos docet. Primũ, quicquid extra ordinẽ Deus in aliquo operetur, ad eius salutem, non tamen velle Deum ordinem in Ecclesia sua positum perturbari, & violari, sed eum nihilominùs diligenter agnosci. Christus hic extra ordinem per modum miraculi voluit sanare istos leprosos: qui haud dubiè sic sanati ab eo erant, sic perfectè, sic purè, vt nullo testimonio aut approbatione Sacerdotis iuxta legem Moysi opus esset. Voluit tamen ordinem iuxta legem, cuius vsus adhuc vigebat, exactè seruari: Sic in Ecclesia noui populi, quomodocumque Deus, vel aliquem à lepra peccati pẽr internam gratiam, & contritionis vehementiam iam prorsus sanauit: vel aliquem sic dono

sapientiæ

sapientiæ illuminet, vt per se scripturas legendo intelligat, vel etiam extra ordinem ad verbi prædicationem: mittat tamẽ in his omnibus, & aliis quibuscumque, auctoritatem quam Ecclesiæ dedit, violari non vult, sed vt ostendant se omnes Sacerdotibus. Quod ad primũ attinet, sanatus à lepra peccati ostẽdere se debet Sacerdoti, vt per cõfessionem eiusdem absolutionem accipiat, iuxta illa Christi verba, *Quæcumq; solueritis super terrã, erunt soluta & in cælo* Per hæc enim verba, *nostris Sacerdotibus* (ait Chrysostomus) *non corporis lepram, verùm animæ sordes, non dico purgatas probare, vt Iudæis Sacerdotibus, sed purgare prorsus concessum est.* Si ergo in illa tantummodo legali declaratione, & approbatione, voluit tamen Christus, vt ab ipsomet mundati approbarentur, quanto magis in Euangelica peccatorum absolutione, etiam quibus Deus antea forte peccatum remiserit, vult tamen, vt ab Ecclesia absoluantur? Sic Cornelius accepto Spiritu Sancto debuit tamen Baptizari. Quòd ad secundum attinet, quum Honoratus Manichæus Catholicos Pastores audire recusaret, dicens se *Scripturas, quum ipsemet legeret, satis intelligere, & Diuina secreta certa ratione capere facillimè posse*, Respondet ei Augustinus, *Etsi facto tibi nihil nocebis, nocebis tamen exemplo cæteris. Itaque ordo ille, & ratio seruanda, quæ sine cuiusque periculo seruari potest. Quod quidem facilè fit, si etiam hi, qui volare possunt, ne cui sit periculo exemplum, pauli ſper cogantur incedere, qua etiam cæteris tutũ est Hæc est prouidentia veræ religionis, hoc iussum diuinitus: hoc à beatis maioribus traditum: hoc ad nos vsque seruatum: hoc perturbare velle, atque peruertere, nihil est aliud quàm ad veram religionem, sacrilegam viam quærere.* Quod ad tertium attinet, Paulus, *neque ab homine, neque per hominem*, sed à Christo *de cælo vocatus*, tamen ordinatur ab Ecclesia per *impositionem manuum*. Nam vsque ad aliud tempus *fuerat in Arabiam, quia nondum doctor, sed discipulus erat*, ait Chrysost. Sed, & præterea, *vt ostenderet se Sacerdotibus*, post annos 14 suę prædicationis *ascendit Hierosolymam, & contulit cum Apostolis Euangelium, ne fortè in vanum curreret, aut cucurrisset.* De quo facto Apostoli sic scribit Augustinus. *Si non inuenissent Paulus in carne Apostolos, quibus communicando, & cum*

Ioan. 20.

Libr. 3. de Sacerdot.

Act. 10.

De vtilitate credendi c. 10.

Gal. 1.

Act. 8. & 13.

Gal. 2.

Homil. 21. in Act.

quibus conferendo Euangelium, eiusdem societatis esse appareret, Ecclesia illi omnino non crederet. Idem etiam docet D. Hieronymus. Secundò repetit Christus hoc loco, & in sua Ecclesia futurum ostendit, quod lex iussit. Videlicet omnes leprosos à Sacerdotibus approbari debere, verè ne sint à sua lepra mũdati, an non. Lepra autem vt alia peccata, ita maximè hæresim & falsam doctrinam significat: ideóque vera & falsa doctrina maximè ab Ecclesiæ Præpositis discernenda est. Vnde Beda in hæc Euangelij verba, *Nullum Dominus eorum quibus hæc corporalia beneficia præstitit, inuenitur misisse ad Sacerdotes, nisi leprosos, quia videlicet, Sacerdotium Iudæorum figura erat sacerdotij regalis quod est in Ecclesia. Et quisquis, vel hæretica prauitate, vel superstitione Gentili, vel Iudaica perfidia, vel etiam schismate fraterno quasi vario colore perfusus, Domini gratia caruerit, necesse est ad Ecclesiam veniat, colorẽmque fidei verum quem acceperit ostendat. Cætera vitia tanquam valetudinis & quasi membrorum animæ atque sensuum per semetipsum interius in conscientia in intellectu Dominus sanat & corrigit.* Sic etiam hunc locum S. Augustinus exponit, à quo sua Beda accepit. *Nulla* (inquit) *falsa doctrina est, quæ non aliqua vera intermisceat. Vera ergo falsis inordinatè permixta in vna disputatione vel narratione hominis, tanquam in vnius corporis colore apparentia, significant lepram. Hi tam vitandi sunt Ecclesiæ, vt si fieri potest, longius remoti Christum interpellent.* Hæc ille. Sic & Origenes. Sicut autem leprosi extra castra semper esse debebãt, nec in vlla ciuitate manere, sic hæretici extra Ecclesiam & societatem fidelium eiici debent per excommunicationem & per omne ciuile commercium interdictum. Sic docent Scripturæ: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus* Rursum, *Si quis aliã doctrinam adfert, in domum ne recipiatis, nec aue ei dicatis.* S. Ioannes ingredi balneum noluit, in quo erat Cerynthus hæreticus. Polycarpus alium cum Marcione sermonem habere noluit, quàm istum, *Agnosco te primogenitum Sathanæ.* Paulus ait, *Hæreticum hominem post vnam aut alteram correptionem deuita.* Quantum autem Deo displiceat leprosum hæreticum in ciuitatem admittere, non expellere, &c. docere nos debet exemplum Osiæ regis leprosi. Quia enim Sacerdotes hunc regem

Cont. Faustum libro 28. cap. 4.
Epistol. 11. inter epist. August.
Com. libr. 5. cap. 68. in Lucam.
Quæstion. euang. lib. 2. q. 40.
Homil. 8. in Leuit.
Leuit. 4.
Matth. 8.
Epistol. 2. Ioan.
Irr. libr. 3. cap. 3. Tit. 3.
2. Para. 26.

regem lepra percussum templo quidem eiecerunt, tamen in domo libera seorsum intra ciuitatem manere permiserunt, nullus toto tempore regni sui (qui tamen 52. annis regnauit) propheta apud Iudæos fuit, vt notarunt diligenter S. Patres Chrysostomus in sextũ caput Esaiæ: Origenes homil. sexta in Esaiam, explicans illud, *in anno quo mortuus est Ozias, vidi Dominum, &c.* S. Hieronymus in epistola ad Damasum. Præterea vt est in Leuitico, leprosus debuit semper os clausum habere, quum sacerdos eum examinaret, totúmque reliquum corpus discissa veste nudũ scrutaretur: ne videlicet halitu oris (si adhuc mundus non esset) inficeret. Sic hæreticis permitti non debet, vt disputent vel altercentur, quando ab Ecclesiæ magistris examinantur vel instruuntur. *Leuit. 14.* Nota.

DOMINICA XIIII.
POST PENTECOSTEN.

Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius. *Matth. 6.*

IOcvs acriter taxandi nostri temporis hæreticos, qui docent suos *nõ quærere regnum Dei*, sed per solam fidem præsumere: *nec quærere iustitiã regni Dei*, sed solùm regnum. Quærit regnũ Dei, qui magno studio & conatu amissam per peccatum hæreditatem regni cœlestis inuenire contendit. Quærere enim laboris est, non solius fiduciæ. Quærimus amissa, expectamus promissa. Hæretici hodie solas Christi promissiones in sua speciali fide attendunt: Statuunt enim fidei iustificantis hoc solùm esse propriũ obiectum, credere verbo promissionis. Nõ ergo quæritur aliquid sua culpa deperditũ vt inueniant, sed quasi rẽ certissimè illis repositam (hinc enim ponunt certitudinem gratiæ, solius fidei prolem pessimã) expectant & præsumũt. At iubet nos Christus *quærere regnũ Dei*. Quomodo autem & quanto studio bonorum operũ quærendum sit, alibi docet quum ait, *Regnum cælorum* *Cõtra solam fidem saluãtem.* *Matth. 11.*

vim patitur, & violenti rapiunt illud. Et rursum: *Conduxit operarios in vineam suam.* Matth. 20. Operarios non fiduciarios aut 1. Cor. 2. solifidianos. Et per Apostolum suum dicit: *Vnusquisque accipiet propriam mercedem secundùm laborem suum.* Et 2. Tim. 8. rursum: *Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* Hoc est quærere regnum Dei.

Deinde sicut in hoc Euangelio prohibet, *ne solliciti simus quid manducemus, aut quid induamur*, & à rebus corpori necessariis sollicitudinem & anxietatem aufert: sic eandem sollicitudinem regno Dei tribuit dicens, *Quærite primùm regnum Dei, & iustitiã eius*, id est, de regno Dei, de salute vestra, de iustitia & sanctitate vitæ (qua ad hoc regnũ peruenitur) sollicitos & anxios vos esse volo. At in hæreticorum sola fide & certitudine gratiæ, nulla sollicitudo, nulla cura, nullum salutis studium locum habet. Satis est fortiter credere, & sibi iam persuadent se de salute certos esse, etiã certitudine fidei: ideóque ab ea excidere non posse, quia scilicet, electi sunt, prædestinati sunt, semel gustauerunt se fuisse in gratia, & receptos in numerum filiorum Dei, vnde postea cadere non possunt: quia *eos semel Christus in gratiam recepit* (ait Caluinus) *eos nõ ad tempus, sed in perpetuum recipit, & donum fidei iustificantis* (ait Beza) *nunquam potest à dono perseuerantiæ diuelli, ideóque quando signa & effecta electionis, id est, bona opera in nobis nõ sunt, sed potius cõtraria, confugiendum est ad firmitatem æternæ nostræ electionis, quæ nititur immutabili Dei proposito.* Inst. lib. 3. cap. 2. In Confes. fidei ca. 4. nu. 20. Sed hoc totum contradicit Christo dicenti, *Quærite regnum Dei & iustitiam eius.* Nec enim quærere, opus est, de quo iam ex immutabili Dei proposito certi sumus. Neque iustitiã regni, id est, vitæ sanctitatem quærere opus est, quando illa absente manemus, tamen certi de regno.

Iustitia Dei quæ. Rursum notandum est quod iubemur quærere, *Iustitiam regni Dei:* & diligenter contra hæreticos explicandum quæ sit hæc *iustitia Dei*, quam in hoc Euangelio quærere iubemur. Illa autem est iustitia fidei quoad radicem, & iustitia bonorum operum quoad fructus, & veram eius formam: De qua Zacharias. Luc. 2. *Vt seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus vitæ nostræ.* Vocatur autem à Paulo hæc sanctitas &

tas & iustitia coram Deo, in qua vt seruiremus filium Dei *daturum se nobis*, Zacharias iam nato præcursore dicebat, *Iustitia Dei* non nostra, & *Iustitia ex fide*, non ex operibus, non quia vel solius Dei est nobis imputata, vel ex sola fide absque bonis operibus, vt peruersissimè fallunt & falluntur hæretici: sed vocatur iustitia Dei, quia ex Deo est, non ex nostris viribus tantum: vocatur iustitia ex fide: quia eius radix & fundamentum fides est, non legis nuda doctrina aut sola voluntas humana sine adiutorio. Vtrumque expressissimè docet ex ipso Apostolo Sanctus Augustinus. Dei (inquit) *Iustitia est qua nos ex eius gratia iusti sumus, vt ipsa Dei iustitia nos simus quum iustè viuimus.* Hanc autem expositionem probat ex ipsis Apostoli verbis, vbi dicit, *Ignorantes Dei iustitiam & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti.* Hoc in loco Paulus Dei iustitiam vocat quæ ex Deo erat, & ex Dei gratia per fidem Christi profecta. Suam vocat quæ ipsorum erat vel ex seipsis, ex solis videlicet naturæ propriæ viribus, audita tantùm doctrina legis. Hic enim erat Iudæorum turpis error, quo putabant audita & cognita lege se sibi ipsis sufficere ad benè operandum absque gratia Dei, quum per Christum datur, & per fidem in Christum impetratur. Sic Augustinus. *Dei iustitiam Apostolus vocat, non qua iustitia Deus iustus est, sed quæ iustitia est homini ex Deo.* Mox ex aliis Apostoli verbis hunc sensum probat. *Et vt sciamus* (inquit) *hanc illum dixisse Dei iustitiam quæ homini est ex Deo, alibi seipsum Apostolus explicuit dicens, Non habens meam iustitiam quæ ex lege est, sed eam quæ est per fidem Christi, quæ ex Deo est.* Quæ verba Apostoli mox explicans Augustinus ait. *Quid est quod Apostolus dicit, non habens meam iustitiam quæ ex lege est, quum sua non esset lex ipsa sed Dei, nisi quia suam iustitiam dixit, quamuis ex lege esset, quia sua voluntate legem se posse putabat implere, sine adiutorio gratiæ quæ est per fidem Christi.* Hæc ille. Sic de Iudæis eodem in loco dicit ideò Apostolum dixisse, quòd suam iustitiam volebant constituere, *quia eandem legem suis viribus se posse implere credebant.* Item quòd *iustitiæ Dei non sunt subiecti, hoc est gratiæ Dei non sunt subiecti.* Eandem explicationem

Epist. 120.

Rom. 9.

Dei gratia & lib. arbit. c. 12.

Philip. 3.

Tract. 26. in Ioan. lib. 3. c. 4. Epist.

nem tradit multis aliis in locis. *Iustitia Dei per fidē est, quam dat homini Deus, vt sit iustus.* Rursum. *Apparuit in Christo iustitia Dei, id est quæ hominibus ex Deo est,* contra 2. Epistolas Pelag. Item alibi. *Ignorans Dei iustitiam, id est, eam quæ datur ex Deo.* Idem repetit de Spiritu, & lit. ca. 18. & 26. de gratia Christi ca. 47. Quærere ergo iustitiam regni Dei, est quærere illam iustitiam quam nobis Deus largitur per gratiā Christi, vt ad regnum Dei perueniamus. Hæc autem iustitia non est solius fidei iustitia, qua credimus in Christum, & promissiones eius, (vt hodie hæretici pernicioſissimè docent) sed est iustitia bonorum operum in fide Christi, quæ Christus ipse per gratiam suam operatur in nobis, vt simus in eo noua creatura. Dicit Apostolus. *Gratia Dei saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est: non ex operibus, ne quis glorietur.* Quo in loco ne Apostolus videretur bona opera à salutis nostræ medio planè excludere (vt ex hoc loco firmissimè se probare iactitant hæretici) doceatur populus duo, primùm hæc ipsa Pauli verba benè intelligere, deinde quæ in Apostolo sequuntur benè expendere. Hæretici enim quia neutrum horum faciunt, seipsos, & alios pestilenter fallunt. Sed vtrumque Sanctus Augustinus præclarè fecit his verbis. *Audi, & intellige, non ex operibus ab Apostolo dictum tanquam tuis ex teipso tibi existentibus, sed tanquam in his in quibus te Deus finxit, formauit, & creauit. Nam ne homines putarent hoc ita dictum quasi necessaria non sint bona opera credentibus: sed eis fides sola sufficiat* (vt re vera hodie nostri dicunt) *& quia poterant homines de bonis operibus extolli, velut ad ea facienda sibi sufficiant, adiecit Apostolus, ipsius enim sumus creatura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Hæc cum Apostolo Augustinus. Habemus ergo iustitiam operum, non ex lege aut doctrina eius sola, non ex propriis viribus, sed ex gratia Christi renouantis nos, vt simus noua creatura. Hac de causa idem Apostolus alibi docens in quo demum vera salus, & iustitia consisteret, sic scribit. *In Christo Iesu,* (id est, ad salutem in Christo habendam) *neque circumcisio neque præputium aliquid valet, sed fides quæ per dilectionem operatur.* Et paulo post.

Ephes. 2.

De gratia & lib. arb. cap. 8.

Gal. 5. & 6.

In

In Christo Iesu neque circuncisio neque præputium aliquid valet, sed noua creatura. Hanc nouam creaturam alibi exponit ipse, vt *in nouitate vitæ ambulemus, vt peccatum amplius nobis non dominetur.* Hæc est enim Christi gratia nos iustificans, & saluans, hic effectus redemptionis per eum non solùm, vt credamus in eum (quod solum semper pestilenter vrgent hæretici) sed, *vt emundaret conscientias nostras ab operibus mortuis: vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Denique, *vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.* Hæc est iustitia Dei, iustitia fidei, iustitia Christiana, iustitia quam in hoc Euangelio Christus nos iubet primùm, & ante omnia quærere. Huius iustitiæ partes sunt oratio, eleemosyna, ieiunium, vt Christus ipse nos docuit, instruens nos quomodo *iustitiam nostram faceremus, non coram hominibus sed coram Deo. Pater,* inquit, *qui videt in abscondito, reddet vobis.* Docet in illis tribus bonis operibus, & veri nominis iustitiam esse, & veram iustitiæ mercedem retribui. Ad hanc iustitiam Christus nos instruxit, quum docet nos, *oleum semper habere in lampadibus nostris, vt luceat lux nostra coram hominibus: quum iubet fructum ferre cum patientia, tricesimum, sexagesimum, centesimum: quum nos palmites esse docet à Patre purgandos, vt magis ac magis fructum afferamus: quum talenta data benè expendere, vigilare, & orare, intrare per angustam portam, crucem vnumquemque suam quotidie tollere,* monet, hortatur, iubet. Hanc iustitiam bonorum operum in Christo docent omnes epistolæ Apostolicæ, Paulus vbique excepta priore parte epist. ad Roman. vsque ad capit. 12. & ad Galatas, Petrus, Iacobus, Ioannes toti sunt in huius iustitiæ argumento. Quo magis detestandi hoc loco hæretici, qui solam fidei iustitiam malè intellectam inculcant.

Roman. 6. & 8.

Hebr. 9. Tit. 2. Rom. 7.

Matth. 6.

Matth. 25. 6. & 11.

Ioan. 15. Luc. 15. & 17.

*

DOMI

DOMINICA DECIMAQVINTA POST PENTECOSTEN.

Cum appropinquaret portæ, ecce defunctus efferebatur, & turba multa ciuitatis cum illa.

De solenni & religiosa sepultura.

OCVS per occasionem tractandi, de solenni, & honorifica atque etiam religiosa fidelium sepultura, iuxta Ecclesiæ Catholicæ ritum cũ Clero, luminaribus, & hymnis, quem mortem hęretici hodie subsannant ac deridẽt. Christus hoc loco morem sepliendi Iudæorum, vbi turba multa funus sequebatur, & mater defuncti vidua flens comitabatur, suo occursu honorabat, & luctum matris populique confluxum celebri miraculo illustrabat, Iudæorum sepeliendi ritus quis fuerit, non multum attinet hoc loco disserere, *planctum magnum* eos semper adhibuisse, & magis luctum quàm laudes Dei, prosequi eos solitos fuisse, sepultura Iacob in terra Chanaan, Abner præsente Dauid, ac denique ipsius S. Stephani in recentibus adhuc Ecclesiæ Christianæ cunabulis (quum necdum certi ritus constituti aut politiæ Ecclesiasticæ certa forma posita esset) satis clarè testantur. At Catholicus Christianorum sepeliendi ritus quis fuerit, talis videlicet qualem hodie obseruat Ecclesia. Antiquitatis testimonia nos docebunt. Quàm celebre fuerit Beatæ Virginis Mariæ Deiparæ funus, cum luminibus, cum hymnis, & canticis (de quibus etiam antiquissimus Dionysius Areopagita scribit) cum floribus, & palmis copiosè describit Nicephorus in hist. Ecclesiastica libr. 2. capit. 22. Centurio quem Diuus Petrus conuertit in ciuitate Scepsi (quam totam à Gentilitatis errore liberauit) moriens, congregatis omnibus Christianis cum Eunomio presbytero, cum cereis accensis, & vario hymnorum cantu sepelitur, vt narrat in eius vita Simeon Metaphrastes, apud Surium die decima tertia Septẽbris. Gregorius Nyssenus in epist. ad Olympium de morte

Gen. 50. 2. Reg. 3. Act. 7.

Lib. de diuinis nominibus.

morte sororis suæ Macrinæ, de sacerdotum cum psalmis, & canticis ad eius sepulchrum processu seorsim à reliqua turba (vt hodie fit) perspicuè narrat. Nec dissimiliter de Cæsarij fratris sui sepultura scribens Gregorius Nazianzenus. *Cum pompa*, inquit, *elatus est, sacris parentum manibus honoratus, cum mater luminaris prælatione calamitati pietatem opponeret.* Vocat, *sacras parentum manus*, sacerdotale officium, quod tam ipse Gregorius sacerdos, quàm Pater ipsius tunc Episcopus, in funere exequebantur. De hac Ecclesiæ notissima solennitate sic in D. Chrysostomo legimus, qui ante annos 1200 scripsit. *Dic mihi*, inquit, *quid sibi volunt in funere lampades istæ festiuæ? Quid etiam hymni? Nonne, vt Deum glorificemus? Pro qua re, dic, presbyteros vocas & psallentes? nonne, vt consolationem recipias: Nonne, vt honores defunctum:* Hæc ille. Vides hic omnes, & singulas sepulturæ Catholicæ ceremonias: Vides lampades seu cereos: Vides hymnos, seu psalmos: Vides presbyteros seu sacerdotes: Vides denique psallentes seu clerum cantantem: sacerdotique succinentem: Vides postremò causas grauissimas, *Vt Deus glorificetur, vt defunctus honoretur, vt viui consolentur.* de sepultura Paulæ sanctissimæ fœminæ sic S. Hierony. *Paula translata Episcoporum manibrs, & ceruicem feretro subiicientibus, cùm alij pontifices lampades, cereósque præferrent, alij choros psallentium ducerent, in media Ecclesia Saluatoris est posita. Tota ad funus eius Palestinarum vrbium turba conuenit.* Sic in funere Pauli eremitæ scribit Antonius solùm, *hymnos, & Psalmos ex Christiana traditione decantasse.* In sepultura S. Bauonis ante annos 1000. & cereis, & psallentium choris funus eius curatum fuisse scribit in eius vita Theodoricus. In sepultura Danielis Stylitæ (quē Zeno Imperator *sui imperij miraculum*, vocare solebat) etsi in ipsa basi & pede columnæ suæ sepeliretur, nec vsquá funus efferretur, tamen, *præsente Euphemio Episcopo stabant ex vtraque parte tumuli clerici qui faces ferrent, & lampades tenerent manibus, & ea canerent quæ cani solent in decessu.* Hæc in eius vita Simeon Metaphrastes. Hæc maximè Antiquitatis testimonia sufficere possunt ad superbas hæreticorum hodie voces reuincendas, qui has omnes ceremonias despectui habent, & rident.

Orat. 7.

Hom. 4. in epist. ad Hebr.

Tom. 1. epist. 22. c. 13. ad Eustochiū.

DOMI

DOMINICA XVI.
POST PENTECOSTEN.

Luc. 14. *Cùm intraret Iesus in domum cuiusdam principis Phariſæorum, Sabbato manducare panem, ipſi obſeruabant eum, &c.*

Hæretici obſeruatores Phariſaici.

LOcvs per occaſionem aperiendi populo, improbum, malitioſum, planéque Phariſaicum hæreticorũ huius tẽporis morem, ac ſtudium obſeruandi Sacerdotũ ac Monachorum, totiúſq; cleri Catholici vitam, actiones, & doctrinam, non vt diſcant aut meliores fiant, ſed vt carpendi ac calumniandi materiam accipiant, ſicuti hoc loco Phariſæi *obſeruabant Chriſtum an vellet Sabbato curare*, vt inde eum tanquam legis tranſgreſſorem accuſandi ac traducendi occaſionem caperent. Solent enim hæretici quicquid, vel in doctrina, vel in moribus Catholicorũ deficere videtur, in calumniam auidiſſimè rapere, odioſè agitare, & mirificè exaggerare, aut laude digna, ſapienter dicta vel facta penitus diſſimulare, ſicut Phariſæi tot Chriſti miracula, tanta in populum beneficia, tam variam cœleſtis doctrinæ copiam videre & aduertere nolunt, ſed ſi quid præter legis Moſaicæ præſcriptum fortè commiſerint, illud vnum ſtudioſè obſeruant & odioſè exagitant. Sic in hodierno Euangelio ſanatum à Chriſto hydropicum (quod erat non tantùm inſigne miraculum, verum etiam illuſtre & ſingularis miſericordiæ beneficium) prorſus negligunt. Id vnum obſeruãt, *quod Sabbato curauerit.* Sed ne rogati à Chriſto, *an liceret Sabbato curare?* reſpondere dignantur homines maleuoli, verũ tacentes, planéque cupidè deſiderantes, vt aliquid contra ſabbati religionẽ committeret, expectare malunt vt per ignorantiam violet, quàm ne violet ignorantem docere. Diſſimulare malũ ſuum de obſeruatione mandati iudicium, quaſíque tacendo Chriſto conſentire (quem Sabbato curare ſolitũ antea audiuerant) vt ſic ille cõfidentiùs errorem quem putabant, ſuũ manifeſtaret.

ſtaret, quàm (quod tales Magiſtros imprimis decebat) ſuam ſententiam manifeſtãdo ab errore illum reuocare: Idq; eam ob cauſam, vt aliquid in Chriſto iuſta reprehenſione dignum homines faſtu & malitia pleni explorarent. Hæc tã varia & multiplex Phariſæorum erga Chriſtum inuidia, maleuolentia, diſſimulatio, aſtutia, in noſtris quoq; hodie hæreticis qui noui totius orbis Magiſtri eſſe volunt, ſupercilio obducto pluſquã Phariſaico manifeſtè conſpicitur. Primùm obſeruãt Catholicorum actiones, vitam & mores. Romam proficiſcuntur, non vt priſcam illam & à Patribus laudatam Romanæ vrbis pietatẽ in martyrum frequentiſſimis memoriis viſitandis inſpiciant: non vt opera illic charitatis Chriſtianæ innumera obſeruent, in tam variis támque opulentis Xenodochiis, Noſocomiis & & Ptochotrophiis erectis: non vt ſocietates & confraternitates notent ad Dei cultum exactiorem piè inſtitutas, non vt frequentiſſimas ac ardentiſſimas diuini verbi explicationes audiant, non vt grauiſſimum, DD. Cardinalium Senatum & ſapientiſſimum illud Collegium, virorum in omni ſcientiarum genere, prudentia, pietate, nobilitate præſtantiſſimorum venerentur: non vt cum doctiſſimis omnium gentium qui illic verſantur, familiaritate contracta, aliquem vel eruditionis, vel pietatis fructum referant: ſed tolerata illic in vno vrbis angulo lupanaria, tamquam fœtidæ ſues, ſimum aliquem in ampliſſimi & excultiſſimi cuiuſquam horti angulum coniectum obſeruant, ſcrutantur, ventilant. Monachorum inſtituta, totámque vitam monaſticam perluſtrant, & perquirunt diligenter, non vt ſanctiſſima illa paupertatis voluntariæ, obedientiæ & caſtitatis vota intelligant: non vt diuini numinis aſſiduum cultum, victus ac veſtitus præſcriptam ſobrietatem, ſtudia, lectiones, & exercitationes pias videant atque cognoſcant, ſed in externa tantùm oculos coniicientes, & minutiora quæque conſectantes habitum non vſitatum, geſtus corporis non politicos, ſed religioſos, proprias quaſdam cuiuſque inſtituti ceremonias ac ritus, otium ac vacationem à publicis muneribus, homines carnales &

Hieron. in præf. l. 1. in ep. ad Gal.

animales(*quorum tota ratio intelligendi est consuetudo cernendi*,ait Augustinus)obseruant, irridēt, lacerant,
Inst.l. 4.c. 23. ac populo irridenda propinant. *Nostri monachi* (ait Caluinus) *præcipuam sanctimoniæ suæ partem in otio collocant.* Ita homo improbus, & verus Pharisæus otium taxat, sed hoc otium quàm sanctis negotiis, non quidem mundanis, sed cœlestibus impēditur, aduertere non vult.Episcoporū,pastorum aliorumq;Sacerdotum pios pro Ecclesia Dei labores, vt verbi prædicationem,sacramentorū administrationē, orationes, & sacrificia quotidiana, (ex quibus omnibus incredibilis ad totū populum fidelē fructus accrescit , imò tota fidelium salus æterna dependet)non vident,non obseruant hodierni hæretici. Sed si quis Episcopus, pastor,sacerdos , aliquo fortè crimine maculetur , vt auaritiæ, luxuriæ, ebrietatis,&c. hæc paucorum crimina obseruant diligentissimè,odiosissimè exagitant, & mendacissimè exaggerant , vt totum ordinem, ordinisque statum apud imperitum,& rude vulgus traducant. More sanè veterum hæreticorum, de quibus
Epist. 137. ita Augustinus. *Ad quid aliud sedent isti,quid aliud captant,nisi, vt quisquis Episcopus vel clericus,vel monachus,vel sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant , sed non omnes posse manifestari : Et tamen etiam ipsi quum aliqua maritata inuenitur adultera, nec proiiciunt vxoxes suas,nec accusant matres suas. Cùm autem de aliquibus qui sanctum nomen profitentur , aliquid criminis vel falsi sonuerit , vel veri patuerit, instant,satagunt , ambiunt , vt de omnibus hoc credatur.* Et paulò post. *Hæretici non habendo quod in causa suæ diuisionis defendant, non nisi hominum crimina colligere affectant, & ea ipsa plura falsissimè iactant, vt quia ipsam diuinæ Scripturæ veritatem qua vbique diffusa Christi Ecclesia commendatur, criminari , & obscurare non possunt, homines per quos prædicatur adducant in odium, de quibus & fingere quicquid inmentem venerit,possunt.* Hæc Augustinus de sui temporis Donatistis hæreticis. Sic videlicet obseruant hodiè hæretici Catholicos Pastores , sicut Pharisæi Christum obseruabāt,in cuius doctrina quia nihil reprehendere poterant,in moribus, & vitæ actione reprehendere studebant, *obseruantes eum an Sabbatho curaret.*

DOMI

DOMINICA XVII.

POST PENTECOSTEN.

In his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ. Matth. 22.

IOcvs luculentus pestilentem hæreticorum hodie de sola fide saluante, ac iustificante doctrinam acriter taxandi, & perspicuè refutandi. Docet enim Saluator disertis verbis vniuersam legem, & Prophetas in duobus illis mandatis de duplici charitate Dei & proximi, pendere, id est, compleri, & consummari. Idem verò alio in loco disertissimè quoque dixit. *Nolite putare quoniam veni soluere legem, & Prophetas: non veni soluere, sed adimplere.* Et quo sensu venit legem adimplere, eodem in loco multis verbis expressit, vbi multa legis moralia præcepta commemorans, tantùm abest, vt illa per doctrinam fidei atque Euangelij cessare doceat, quasi ad salutem ampliùs non necessaria, vt contrà eorundem præceptorum exactiorem, & perfectiorem obseruationem doceat. Nempè in lege homicidium prohiberi, à se verò omnem iram, omne conuitium atque maledictum. In lege mœchiam, seu adulterium prohiberi, à se etiam aspectum cum concupiscentia mala coniunctum vetari: denique in lege periurium prohiberi, à se omne temerarium iuramentum è medio tolli. Quum ergo tota lex, & Prophetæ, id est, omnia moralia mandata: (nam de istis in hoc Euangelio agebatur,) & omnia virtutum præcepta, ac documenta, quæ passim in lege, & prophetis habentur, in duplici illo charitatis præcepto pendeant, & compleantur, Christus autem venit, vt legem, & prophetas adimpleret, euidentissimè contra impios huius temporis hæreticos sequitur, duplicis huius charitatis præcepta in suo pristino vigore permanere, & ad salutem æternam non minùs esse necessaria, quàm anteà fuerunt, ideóque teterrimam, & abomi-

Bona opera necessaria ad salutem.

nandam hæresim esse, quòd sola fides iustificet, & saluum faciat: quasi in sola fide vniuersa lex penderet, & prophetæ: quod Christus hîc apertissimè negat, aut quasi lex, & prophetæ in suis moralibus præceptis ampliùs non obligarent: quod Christus alio apud Matthæum loco non minùs aperrè pernegat dicens, *Nolite putare, &c.* vt suprà. Docet ergo hoc loco Saluator non solùm alia morum præcepta in his duobus mandatis pendere, iuxta illud Apostoli, *Qui*
Rom.13. *diligit proximum, legem impleuit, & plenitudo legis est dilectio*, quia in hoc verbo, *diliges proximum tuum sicut teipsum* (quod *alteri mandato de diligendo Deo simile est*, ait in hoc Euangelio Saluator) *si quod est aliud mandatum, instauratur*, id est, sufficienter, & plenè obseruatur: quia videlicet qui diligit proximum, nec mœchabitur, nec occidet, nec furabitur, &c. nec denique non
a De Trin. lib.8.c.8. poterit non Deum pariter diligere, quia non diligit
b Ad pop. Antioc.ho. 34. proximum verè, & vt oportet, nisi in ordine ad Deum diligat: ideóque necessariò diligendo proximum diligit Deum: nec possunt illa duo ab inuicem separari, vt ex Christi verbis docet Patres. *a* August. *b* Chry-
c De vita contẽpl. l. 3.15. sost. *c* Prosper, & alij omnes, verumetiam ipsam quoque fidem in his duobus mandatis pendere Christus hoc loco docet. Fidem enim in Christum de semine Abrahæ, ac Dauid, lex & prophetæ passim prædicant ac docent. Sed hanc fidem charitas perficit, & ideò
Luc.2. gratam facit. *Fides enim sine operibus mortua est. Etsi om-*
1.Cor.13. *nem fidem habuero, ita, vt montes transferam* (ait Apostolus) *charitatem autem non habuero, nihil sum.* Multo minùs iustificatus sum, saluus sum, vt hodie blasphemant hæretici: solam fidem iustificantem docentes. Et rursum: *Qui non diligit, manet in morte.* Quid ergo prodest fides non diligenti Deum, id est, non operanti,
1.Ioan.3. & seruanti mandata? *Qui enim diligit me, sermones meos*
Ioan.14. *seruabit: ait Christus.* Docendus ergo diligenter populus Christianus, quòd tota lex & prophetæ, id est, tota quæ tũc erat Scriptura, in duobus charitatis præceptis pendet, in illis completur, in illis sic, vt oportet creduntur, & obseruantur. Vnde S. Augustinus ad hæc duo mandata tamquam ad suum finem referri docet non solùm omnia alia præcepta, sed etiam totam legem

& prophetas, imò totum corpus Scripturæ. *Summa,* (inquit) *eorum quæ diximus hæc est, vt intelligatur legis, & omnium Diuinarum Scripturarum plenitudo, & finis esse dilectio rei, qua fruendum est, id est, Dei, & rei quæ nobiscum ea re frui potest, id est, proximi. Quisquis igitur Scripturas Diuinas, vel quamlibet earum partem intellexisse sibi videtur, ita vt eo intellectu non ædificet istam geminam charitatem Dei, & proximi, nondum Scripturas intellexit.* Hæc ille. Viderint ergo hodie hærerici quomodo Scripturas intellexerunt (qui se solos eas intelligere venditant) quum hanc geminam charitatem adeò non ædificēt, vt eam destruant penitus, docentes eam ad salutem æternam non esse necessariam. At Christus in hoc Euangelio docuit *in istis duobus mandatis totam legem, & prophetas pendere,* id est, totam reliquam Scripturam nihil nos iuuare, nisi hæc duo mandata obseruentur: ad hæc duo cætera omnia destinari: ideò nos credere quicquid de Christo lex & prophetæ prædixerunt, vt Deum diligamus, & in Deo proximum, diligentes autem salui fiamus, iuxta illud Christi: *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum,* id est, diligendo saluabitur, & visione mea in æternum fruetur. Hic est finis legis, & prophetarum totiúsque Euangelicæ doctrinæ, quæ legem non soluit, sed adimplet. *Si quis diligit Deum, hic cognitus est ab eo,* ait Paulus. Insaniunt hæretici qui per solam fidem se cognosci à Deo putant. Cognosci enim à Deo est ei gratum & acceptum esse. *Nouit Dominus qui sunt eius.* Et in die iudicij dicetur. *Discedite à me operarij iniquitatis, Nescio vos.* Ergo nec Deum in Scripturis nouit, nec à Deo cognoscitur, nec legem & prophetas tenet, qui hæc duo charitatis mandata non tenet.

De doctr. Christ. l. 1. c. 25. & 26.

Ioan. 14.

1. Cor. 8.

2. Tim. 2.

Matth. 25.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

Matth.9. *Et videns Iesus fidem illorum, dixit Paralytico, Confide fili.*

Fides in Euãgelio à Christo laudata, qualis fides.

PLOCVS idoneus, & opportunus declarandi contra hæreticos nostri temporis, quam fidem Euangelium intelligit, quando varias sanationes, ipsámque remissionem peccatorum, vt hoc loco, à Christo collatam, fidei tribuit. Non enim intelligit specialem fiduciam ab hæreticis hodiè confictam, & inuentam, sed intelligit fidem Catholicam, & generalem, id est, firmum assensum mentis diuinitus datum circa Christi potentiam, quo videlicet credebant Christum posse eos sanare. Talem enim fidem Christus apud Marcum à Patre lunatici flagitabat.

Marc.9. Dicente enim ei Patre: *Si quid potes, adiuua nos misertus nostri, Iesus ait illi: Si potes credere* (me scilicet te posse adiuuare) *omnia possibilia sunt credenti. Et continuò exclamans pater pueri cum lachrymis aiebat. Credo Domine, adiuua incredulitatem meam:* quam videlicet prius expresserat, dicens: *Si quid potes, adiuua nos:* quæ vox erat incredula. Credere ergo hoc loco quod Christus postulat, non est habere fiduciam aut bene sperare, sed id, quod propriè sonat, assentiri veritati de potentia Christi, cui opponitur incredulitas non timiditas, aut differentia. Sed, & hoc eodem capite apud Mat-

Matth.9. thæum, clamantibus duobus cæcis, *Miserere nostri Fili Dauid*, dicit eis Iesus, *Creditis quia hoc possum facere vobis? dicunt ei, Vtique Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem vestram fiat vobis.* Illam nempè fidem dicit qua credebant Christum posse illis misereri, & lumen oculorum dare. Talis erat fides Hæmorrhoissæ hoc eodem capite: quam expressit, quum diceret intra se, *Si tetigero tantùm vestimenta eius, salua ero.* Hæc enim firma erat animi conceptio de virtute, & potentia Christi: de qua Christus dixit, *Confide fili,*

de filia, id est, sis bono animo de beneficio iam accepto: *Fides tua te saluam fecit.* Qua videlicet credidisti te ex tactu vestimentorum meorum saluam seu sanatum iri. Sanata enim iam es, *& sensi virtutem exisse de me.* Sed & hanc fidem ac credulitatem de Christi potentia leprosus ille sanari cupiens expressit, dicens, *Domine si vis, potes me mundare.* Potentiam Christi disertè asserit, de voluntate trepidanter, & dubitanter loquitur: sed Christus contentus fide, quæ adhuc carebat fiducia, promptè, & benignè respondit, *Volo mundare*, id est, esto mundus. Denique fides Centurionis tantoperè à Christo laudata, erat fides, & assensus mentis circa potentiam Christi. Dixit enim, *Dic verbo, & sanabitur puer meus.* Postremò profitetur se in patria sua nullas virtutes facere potuisse propter incredulitatem suorum, id est, quia non credebant eum esse Prophetam, &c. Huic ergo fidei de potentia ac bonitate Christi, qua credebant illum posse Diuinas virtutes facere, tribuebat Christus ea, quæ ab ipso petebantur beneficia, visum cæcis, gressum claudis, sanitatem ægris. Hanc fidem videns Christus, tum in paralytico, tum in amicis eius, dixit paralytico, *Remittuntur tibi peccata tua*: & paulò post, *Tolle grabatum tuum*: & propter hanc fidem vtramque, & internam, & externam sanitatem dedit. At fides specialis ab hæreticis hodie inuenta, quæ videlicet solas promissiones amplectitur, & illas sibi specialiter applicat, nec in hoc, nec in aliis Christi miraculis vllum locum habuit. Neque enim aliquæ Christi promissiones præcesserunt de sanandis omnibus, qui ad eum accederent, quas isti cæci, claudi, paralytici, & alij, seu Iudæorum, seu Gentium ægroti, fide speciali conciperent. Quod est contra hæreticos hodie diligenter notandum. Quomodo enim tot illi à Christo sanati, & peccatorum remissionem consecuti per fidem specialem, quæ iuxta doctrinam Protestantium promissionibus nititur, & promissiones gratiæ apprehendit, illa consequi potuerunt, quum tales promissiones nullæ anteà præcesserint, aut vulgo Iudæorum vllo modo innotuerint? Docendus igitur populus fidelis Christum sua beneficia, tam quò-

Luc. 8. *Matth. 8.*

Ibidem.

Matth. 13. *Marc. 6.*

Specialis fides nullos saluos fecit in Euāgelio.

ad animam quam quoad corpus cõtuliſſe propter fidem in ſenſu Catholico, id eſt, propter humilem aſſenſum huic veritati præſtitum, quòd Chriſtus erat magnus propheta Dei, & qui poſſet magnas virtutes facere, non propter fidem in ſenſu hæretico, ſiue ſpecialem quoad ſolas promiſſiones, ſiue etiam fiduciale, quaſi fides in toto Euangelio nihil niſi fiduciam ſignificaret.

Fides nec eſt fiducia nec ſemper coniuncta habet fiduciam.

Locus igitur alius eſt notandi hoc loco contra hæreticos, fidem illorum quos in Euangelio Chriſtus ſanauit, non fuiſſe quidem ſemper abſque fiducia, imò aliquando cum certa, & magna fiducia fuiſſe coniunctam, vt in muliere Chananæa, in Hæmorrhoiſſa, in Magdalena & in Centurione, tamen nec ſemper tali fiducia ornatam fuiſſe, vt in leproſo, qui dixit, *Domine ſi vis, &c.* & in Patre lunatici, qui dixit: *Si quid potes adiuua nos*, nec ipſam fiduciam fuiſſe, ſed virtutem ab ea planè diſtinctam, & ex qua ſequebatur fiducia. Nam ex fide naſcitur fiducia, Qui Deum credit eſſe, & potentia maximum, & bonitate optimum, facilè de hac ſumma bonitate cũ ſumma potentia coniuncta fiduciam concipit. Sic fides in Chriſtum quem & Deum eſſe credimus, & humani generis amantiſſimum redemptorem parit fiduciam erga eundem. Vnde Apoſtolus. *In Chriſto habemus fiduciam & acceſſum in confidentia per fidem eius.* Diſtinguit fiduciam à fide, & oſtendit per fidem haberi fiduciam. Rurſum: *Iuſtificati ex fide, pacem habeamus apud Deum.* Pacem dicit bonam cordis confidentiam. Quod apertius ad Hebræos ſcripſit: *Habentes fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti* (quem videlicet credimus oblatum ſemel eſſe pro remiſſione omnium peccatorum) accedamus cum vero corde in plenitudine fidei: *teneamus ſpei noſtræ cõfeſſionem indeclinabilem.* Et rationem ſubiungit, *fidelis enim qui repromiſit.* Apertè ex fide deducit fiduciam, tanquam ex cauſa effectum. Nam quia credimus Deũ eſſe in ſuis promiſſionibus fidelem, ideò fiduciam aſſumimus, ideò bonam ſpem concipimus. Fiducia enim propriè loquendo, nec ipſa fides, nec ipſa ſpes eſt, ſed vtriuſque certus quidam gradus & modus: nempè ſpes bona & valida, vel vt loquitur Apoſtolus

Ephes. 3.

Rom. 5.

Hebr. 10.

Apostolus, *gloria spei*, id est, spes gloriosa ex opinione seu persuasione firma ac certa. Sicut ergo fides nō est ipsa spes, sed spei fundamentum, iuxta illud Apostoli, *fides est rerum sperandarum hypostasis*, id est, basis & fundamentum, sic non est ipsa fiducia, sed fiduciæ magna causa, & parens certa. Sequitur enim semper fiducia fidem, atque adeò gratiam & beneficium ipsum iam per fidem acceptum. Nam in præsenti Euangelio, in sanando paralytico, *Videns Iesus fidem illorum* (portantium, scilicet, atque eius qui portabatur) *dixit paralytico, Confide fili, Remittuntur tibi peccata tua.* Hic enim iubetur paralyticus confidere, & habere fiduciā gratiæ Dei, propter remissionem præcedentem per fidē, non vt per illam fiduciam remissionem consequeretur. Non enim dicitur illi, *Remittentur*, sed * *remittuntur*, id est, remissa sunt. Sic Hæmorrhoissæ iam sanatæ dixit Dominus, *Confide filia, fides tua te saluam fecit*, manifestè docens, post salutem ex fide comparatam, fiduciam esse concipiendam. Atque hac de causa Apostolus sepissimè ad fiduciam hortatur iam credentes, & iam per fidem iustificatos: Ephesios dicens, *In quo* (Christo) *habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius: propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis, &c.* Hebræos, dicens: *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, &c.* Et iterum, *Nolite amittere cōfidentiam vestram.* Non ergo est ipsa fides fiducia, neque qui ex fide iustificatur, ex fiducia iustificatur, sed qui iam iustificatus per fidem est, ad fiduciam exhortandus est. Parit enim fides fiduciam, & sine fide præsumptio est. Hæc ideò notanda sunt, & populo explicanda, vt intelligant fidem iustificantem, fidem in Euāgelio toties circa Christi miracula commendatam (vt in præsenti Euangelio) non esse fiduciam hæreticorum, qua sibi certò promittunt vel gratiam Dei, vel vitam æternā, sed esse fidem propriè dictam, id est, pium & humilem assensum veritati, quo credebant Christum esse prophetam magnum, & posse eos sanare. Quo intellecto cauebunt multa falsa hæreticorum argumenta, multas fraudes & impostura, quibus ex istis miraculis imperitos decipiunt, astruentes & dicentes per solā fidem sic nos hodiè Christū iustificare, sicut

Hebr. 3.

Hebr. 18.

ἀφεωνται.

Ephes 3.
Hebr. 4.

Hebr. 19.

olim per solam fidem tam multos sanabat.

Fides quę saluos fecit nō fuit sola.

Locus adhuc alius hic erit docendi populum contra hæreticos horum temporum, fidem huius paralytici, vel illorum qui eum per tegulas in grabato demiserūt, vel aliorum quorumcumque quos à Christo sanatos legimus, fidem, inquam, quā toties Christus laudauit, & de qua aliquando dixit, *fides tua te saluum fecit*, non fuisse solam, vt hæretici hodiè, simplicibus persuadent, volentes suam solam fidem ex huiusmodi Scripturis stabilire, sed fuisse cum aliis virtutibus coniunctā, vt cum spe, cū fiducia, cum dilectione, cum obedietia, cum precibus, cum lachrymis, aliisque piis & Deo gratis operibus. Nam in præsenti Euangelio amici huius paralytici præter fidem, magnā, & ingentem ostenderunt spem atque fiduciam, qui cùm alia via non pateret, ascendentes in tectum per tegulas suum ægrum demiserunt. Aderat etiam in hoc facto magna proximi dilectio: adfuit labor & industria. Adfuit ardens desiderium iuuandi, vt per aliena tecta, & cum damno alterius suum infirmū ad Christi pedes adducerent. In muliere Chananæa præter ingentem fiduciam aderant preces feruentes, humilitas maxima, quum se *catellis assimilaret*: perseuerantia egregia, quum semel atque iterum reiecta persisteret. In Hæmorrhoissa præter fidem & fiduciam magna humilitas, *ad fimbriam se demittens*: multa verecundia *factū abscondens*: ingens tremor se deprehensam videns, profunda pietas *ad pedes Christi procidens*: ingenua cōfessio acceptam sanitatem agnoscens. In Centurione similiter præter fidem erat maxima humilitas: *Domine nō sum dignus, &c.* Erat singularis spes ac fiducia: *Dic verbo & sanabitur puer meus.* In Magdalena porrò, cui etiam Christus dixit, *Fides tua te saluam fecit*: ardentissima dilectio, de qua Christus dixit, *dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Amarissima pœnitentia, quia *lachrymis rigauit pedes eius*: profundissima humilitas & sui abiectio, quum capillis suis (quibus antea meretricam artem exercens nihil pretiosius habuit) pedes eius abstergebat. Sic in cæcis & in leprosis sanatis præter fidem erat instans oratio, fortis fiducia, & firma perseuerantia. Nusquam erat sola fides. Qua-

Luc. 7. & 8.

Matth. 13.

Matth. 9.

Luc. 8.

Matth. 8.

Luc. 8.

re & Christus nunquam dixit simpliciter, fides tua te saluum fecit, vel sola fides, sed dixit, *Fides tua te saluum fecit*, id est, talis fides, qualis tua est, tot aliis virtutibus ornata. Quod autem Archisynagogo dixit: *Noli timere, tantummodo crede*: non sic dixit quasi propter solam fidem patris sananda esset filia (quanquam si solam fidem patris ad sanandam filiam Christus requireret, iustificationem interna per solam fidem fieri hoc nō probaret) sed sicut medicus ægro dicere solet. Sis tantum bono animo & conualescēs: quum tamen præterea dietam seruare, & medicamenta accipere ex præscripto medici oporteat. Sed cur ergo Christus non nisi fidem laudat in omnibus à se sanatis: cur non nisi fidem Euangelium disertis verbis in singulis istis miraculis commendat? *Luc.18. Matth.9. Mar.5.*

Locvs igitur alius erit docendi hîc populum à Christo & ab Euangelistis fidem laudari, non alias virtutes (etsi dilectionem Magdalenæ diserte & accuratè Christus laudauerit) propter duas causas. Primùm quia fides est radix & origo omnium virtutum quæ Deo placent. Sic solet laudari arbor, cuius fructus est bonus. Sanè fructus per se bonus est, & per se placet. Laudamus tamen sæpe arborem vel hortum in quo crescit arbor, vel etiam hortulanum ipsum aut dominum horti prætermissa laude fructus ipsius. Nempe superioribus causis meritò amplius tribuitur. Sic Iacobus laudat obedientiam Abrahæ in immolando filio, quia huic eius operi fides cooperabatur. *Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius*, id est, radix & principium operum eius erat fides. Vnde Augustinus. *Magnum opus, sed ex fide. Laudo superædificationem operis, sed video fidem fundamentum. Laudo fructum boni operis, sed in fide agnosco radicem. Si enim hoc præter fidem certam faceret Abraham, nihil illi prodesset qualecumque illud opus esset.* Laudatur ergo fides, & fidei tribuuntur etiam aliarum virtutum opera: quia radix omnium virtutum est, recta fides. Nulla opera placent adeò nisi in fide facta. Alia causa fidei à Christo, & Euangelistis commendata est: quia fidei efficacia, dignitas, & virtus tùm à Christo tùm ab Euangelistis, & Apostolis in illa prima Iudæorum

Cur fidei salus tribuitur.

Iac.2.

In præfat. nat. in Psal.31.

rum & gentium conuersione præcipue prædicanda erat. In omni disciplina, via, & ratione tradenda, à principiis tutiùs ordiẽdum est. Sic Christus, sic Euangelistæ facere volentes, fidem à qua ordiendum erat, ante omnia laudant, inculcant, prædicant. Prius fundamentum ponunt, vt postea bonorum operum structuram egregiam superædificent. Sic August. *Si volumus*, inquit, *amicos ad rectè viuendum frigidos, & pigros Christianis exhortationibus excitare, & accendere, primitus exhortemur ad fidem qua Christiani fiant, & eius nomini subiiciantur, sine qua salui esse non possunt. Si autem iam Christiani sunt, & rectè viuere negligunt, verberentur terroribus, & præmiorum laudibus erigantur.* Laudatur ergo fides in Euangelio, ac si Grammatica laudaretur in puero.

De nat. & grat. c. 68.

Videns fidem illorum.

Aliena fides prodest ad salutem.

LOCVS appositus docendi populum contra hæreticos horum temporum, fidem & deuotionem aliorum nobis plurimùm prodesse, quòd directè militat contra illorum solam fidem saluantem, & iustificantem. Centurionis fides profuit puero eius paralytico ad eum sanãdum. Chananeæ fides sanauit filiam suam. Archesynagogi fides requiritur, vt filia eius curetur. Et hic aliorum fides sanauit paralyticum, adeóque peccatorum remissionem obtinuit, non quidem per formam meriti aut causæ necessariæ, sed per modum suffragij. Egregiè de hac aliorum fide Cyrillus Hierosolymitanus, *Tantam habet virtutem fides, vt non solùm ille qui credit saluetur, sed etiam aliis credentibus alij saluentur. Non erat fidelis ille paralyticus in Capernaum, sed qui ferebant illum, & per tectum funibus demittebant, illi credebant. Et ne me putes illum accusare, Euangelium ipsum dicit. Videns Iesus fidem non illius, sed illorum, &c. Illi qui ferebant, & credebant, & paralyticus potitus est salute.* Hęc ille. Sic D. Hieronymus, & Ioannes Episcopus à Diuo Thoma in cathena citatus, hunc Matthæi locum explanant. Sic per fidem sororis resuscitatus est Lazarus. Quum enim Martha nihil dubitare, & diffidere cœpit, dicens, *Domine iam fœtet: quatriduanus est*, respondet ei Christus, *Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis*

Matth. 8.

Matth. 13. Mar. 5.

Catech. 5.

Thomas in Catena.

Ioan. 11.

debis gloriam Dei. Ioannis Episcopi verba sunt. *Quantum apud Deum valet fides propria apud quem sic valuit aliena, vt intus, & extra sanaret hominem.* Idem censet circa hoc factum Ambrosius. *Magnus*, inquit, *Dominus, qui aliorum merito ignoscit aliis, & dum alios probat, aliis relaxat errata.* Quæ tamen omnia non ita sunt intelligenda, vt absque propria fide adultus aliquis saluetur, sed quòd aliena fide, & deuotione alius interdum saluatur, quia aliena fides impetrat ei fidem qua saluetur, (quòd Paulo impetrasse Stephanum aliqui doctores putant) & aliena deuotio atque oratio impetrat alteri gratiam qua credat, & diligat Deum, impetrat inquam non meretur. Nam vt mereri vel sibi vel alteri primam gratiam nemo potest, ita eundem alteri impetrare nulla Scriptura contradicit. *Libr. 5. in Lucam.*

Vt sciatis quia filius hominis, &c.

LOCVS ostendendi contra hæreticos nostri temporis potestatem remittendi peccata in Ecclesia esse relictam, eósque hanc potestatem negantes his Pharisæis esse persimiles. Quam enim Christus, vt homo potestatem à Patre habuit remittendi peccata in terris, eamdem prorsus Apostolis suis eorúmque in Ecclesia successoribus dedit, dicens eis, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum S. Quorum remiseritis peccata, remissa sunt, &c.* Iudæi autem dicunt Christum blasphemare, quia dixerat paralytico, *Remittuntur tibi peccata tua.* Hæretici tantumdem de Ecclesia dicunt, quòd & ipsa blasphemet dicens in sacramento pœnitentiæ, *Ego te absoluo, &c.* Non propter formam verborum diuersam (quum nec ad certam formam Christus alligari debuerit, nec re vera aliud significet forma verborum quam Ecclesia tenet, quàm verba Christi significabant, nempe quòd ipse remitteret peccata, vt satis intellexerunt Pharisæi, nec illum eorum intellectum Christus reprehendit) sed quia solam declarationem factæ remissionis, non autem veram aliquam remissionem ab Ecclesia fieri pernegant. Sed de vera ac efficaci peccatorum remissione

Remissio peccatorũ in Ecclesia.

Ioan. 20.

sione per Ecclesiam facta, vide suprà in alia Dominica. Mendaces solum hæreticorũ calumniæ sunt hoc loco repellendæ. Aiunt Ecclesiam quod solius Dei est sibi arrogare. Dicente Propheta: *Ego sum qui deleo iniquitates tuas.* Ad hoc respondet quod Patres, Cyrillus, Ambrosius, Augustinus, respondent verbis suprà citatis. Aiunt nos vrgere quod est impossibile, omnium peccatorum recitationem. Mentiuntur. Recitatio requiritur eorum quorum meminisse possumus debita adhibita diligentia. Aiunt hanc debitam diligentiam infinitos scrupos conscientiæ iniicere semper dubitanti an debitam adhibuerit. Respondet. Christus iubet vigilare, iubet orare. Sed quis nouit quando debitè hoc fecit, & vt oportuit? Cæterùm nec Christus propterea, nec Ecclesia scrupos, & laqueos conscientiæ iniicit, sed homines ratione præditos, & pietate imbutos monet, vt piè ac rationabiliter vtrumque præstent: reliquos defectus, tum hic, tum in aliis officiis Dei misericordiæ per Christum relinquendo. Aiunt nos negare cœli ingressum si quis confiteri negligat, vt à sacerdote soluatur. Resp. Si neglectus ille merus contemptus fiat, verissimum est, quia claues à Christo datas contemnit: Si negligentiam intelligunt ex necessitate indictam, mentiuntur. Obiiciunt scire sacerdotem non posse an verè eum pœniteat qui confitetur, ideóque nescire an absoluat: & per consequens rem incertam facere. Respondet primùm si hoc argumentum valet, ergo neque Ministri hæretici possunt declarare absolutos, sicut illi docent. Nesciunt enim an verè Deus illos absoluerit. Deinde resp. sensum horum verborum. Ego te absoluo, hunc esse: Beneficium absolutionis tibi impendo, si ea indiges, necdum satis contritus, vt in illis, *Ego te baptizo*, adultum scilicet, si fictè non accedis.

Domin. in Albis. 1

Esai. 43. 2

Domin. in Albis. 3

Caluini calumniæ mẽdaces. Instit. lib. cap. 4. 4

*

DOMINICA XIX.
POST PENTECOSTEN.

Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? Matt. 22.

IEOCVS euidens demonstrandi contra hæreticos nostri temporis necessitatem bonorum operum ad salutem æternam consequendam. Hæc enim vestis nuptialis, qua qui caruit mittitur in tenebras exteriores, id est, ab æterna salute excidit, est ipsa charitas, bonorum operum mater, & altera radix, vel est ipsorum bonorum operum aggregatio, & mandatorum obseruatio. Hoc ita se habere, & euidenti demonstratione ex contextu præsentis Euangelij petita, & ex aliis Scripturis, ac demum ex authoritate veterum interpretum probatur. Ex contextu hoc patet, quia quatuor hominum genera hæc parabola proponit. Primum genus eorum est, qui vocati, & inuitati ad nuptias cœlestes, *Nolebãt venire.* Hi sunt Iudæi, per primos seruos, ideſt, prophetas, ad Christi Mediatoris fidem vocati, inuitati, edocti. Secundum genus eorum est, qui per alios seruos, id est Apostolos, & eorum successores vocati ad nuptias, id est, ad Ecclesiam & fidem Christi, partim neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam, id est, prædicantibus Apostolis propter mundi amorem Christianam religionem, quæ mundi contemptum docet amplecti noluerunt, vt plurimæ gentes, vel ex gentilibus plurimi fecerunt, partim tenuerũt seruos eius, & contumeliis affectos occiderunt, &c. quales erant per multas ætates persecutores religionis Christianæ. Tertium genus eorũ est qui venerũt ad nuptias, est discubuerunt, id est, per fidẽ & sacramenta Ecclesiæ Christianæ membra se profitebantur. Quartum genus in isto designatur, qui etsi discumberet, & amicus esset, etsi

Bonorum operũ necessitas.

Vestis nuptialis est charitas.

etsi fidem amplexus & Ecclesiæ incorporatus ad Christi corpus mysticum pertineret, tamen carebat veste nuptiali, id est, ornamento aliquo præter fidem necessario. Fide enim ipsa, & professione Christiana si caruisset, ad nuptias agni nunquam ingressus fuisset, & multò minus discubuisset, id est, sacramentorum particeps effectus non esset. Docet ergo ipse contextus euidenter vestem nuptialem hoc loco, non ipsam fidem vt hæretici volunt, sed hominis iam per fidem in Ecclesiam recepti aliquod ornamentum, & indumentum necessarium significare. Iam verò quale hoc sit indumentum necessarium, quæ sit hæc vestis nuptialis necessariò requisita, (quippe sine qua in tenebras proiicitur exteriores) apertè & disertè aliæ Scripturæ nos docent. Sic enim in Apocalypsi legi-

Cap. 19. mus: *Gaudeamus & exultemus, & demus gloriam ei, quia venerũt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se. Et datum est illi* (id est, vxori Agni quæ est Ecclesia) *vt cooperiat se byssino splendenti & candido.* Hæc est vestis sponsæ, vestis nuptialis totius Ecclesiæ militantis. Sed vide quid per hanc vestem significetur. Sequitur, *Byssinum*

Psal. 118. *enim iustificationes sunt Sanctorum.* Hæ iustificationes sunt bona opera Sanctorum, & mandata Dei à Sanctis, id est, à fidelibus obseruata, iuxta phrasim Scripturæ: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionẽ.* De Zacharia & Elisabeth dicitur: *Erãt*

Luc. 1. *iusti ambo ante Deum, credentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.* De hac veste nuptiali dixit Apostolus. *In hoc ingemiscimus superindui cupientes, si tamen vestiti & non nudi inueniamur.* De credẽtibus loquitur, quos nudos bonis operibus esse nõ vult. Alioqui qui de sola fide iactitat, vt hodie hæretici, di-

In libr. de cap. Babyl. centes solam fidem esse amplissimas diuitias, edocti, videlicet à Luthero, cuius hæc sunt verba: *Tam dines est homo baptizatus, vt etiam volens non possit perdere salutem suam quantiscumque peccatis, nisi nolit credere,* audiat

Apocal. 3. illud Ioannis in Apocalypsi. *Dicis quod dives sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus, Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum* (id est, feruentem charitatem) *vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, vt non appareat*

confusio

confusio nuditatis tuæ. Est ergo vestis nuptialis, vestis fideli Christiano propria, vestis ad salutem necessaria, ipsa charitas seu bonorum operum aggregatio. Est autem nuditas & confusio solius fidei hæretica hodie prædicatio. Sic huic Euangelio cæteræ Scripturæ conformes sunt. Sic autem & S.S. Patres hunc locum semper intellexerunt. Gregorius sic scribit. *Quid debemus intelligere per vestem nuptialem nisi charitatem, quia hanc in se Dominus habuit, quum ad sociandæ sibi Ecclesiæ nuptias veniret.* Hilarius sic exponit. *Vestis nuptialis est gratia Spiritus Sancti & candor habitus cœlestis, qui bonæ interrogationis confessioni* (in baptismo) *susceptus integer est reseruandus.* Alludit ad candidam innocentiæ vestem in baptismo susceptam, & abrenunciationem eodem tempore factam. Hieronymus sic hunc locum interpretatur. *Vestis nuptialis præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex lege & Euangelio, nouique hominis efficimur vestimentum, quod qui in die iudicij inuentus fuerit sub nomine Christiano non habere, statim corripuit, &c.* Origenes eodem modo intelligit. *Non solum reiectus est à nuptiis, sed ligatur, &c. Quia nullum opus ad bonum impleuit condemnatus in loco ab omni lumine alieno.* Monendus diligenter populus, vt horum Patrum antiquissimorum & doctissimorum expositiones potius audiat, quàm nouas horum temporum corruptelas, contra & ipsius Euangelij euidentem contextum, & aliarum Scripturarum sensum conformem,

Hom. 38. in Euang.

Can. 32. in Matth.

In com. ad hūc locum.

Tract. 20. in Matth.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat, &c. Et paulo post. Et credidit ipse & domus eius tota. *Ioan. 4.*

LOCVS idoneus ostendendi contra Caluinum eiúsque sectatores, qui nisi vnicam electorum fidem agnoscunt, eámque perfectam, atque indelebilem fidem

Contra vnicā electorum fidem.

sua habere initia, progressus, & incrementa, ideóque nec vnicam esse sed augeri posse, nec semper perfectam, sed aliquando infirmam esse, nec denique sic indelebilem esse. Caluinus de sua vnica, & indelebili fide sic scribit. *Vnicam priorum fidem agnoscimus. Solos electos Deus semine incorruptibili in perpetuum generat, & solidè in illis obsignat adoptionis suæ gratiam. Et quia Spiritus Dei certa in illis arrha est ac sigillum suæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri potest eius sculptura.* Et paulo post. *Vbi primùm vel minimæ fidei gutta mentibus nostris stillatur, iam faciem Dei placidam & serenam nobisque propitiam contemplari incipimus, procul quidem, & eminus, sed ita certo intuitu, vt sciamus nos minimè hallucinari.* Hæc tota nouella, & hæretica doctrina in præsenti Euangelio subuertitur. Regulus enim iste qui pro filio suo apud Christum intercessit, in primo suo congressu cum Christo, rogat eum, *descendere prius quàm moriatur filius eius*: ex quibus eius verbis, *apertè cognoscimus*, (ait S. Gregorius) *quòd in fide dubitauit. Minus enim in illum credidit quàm par erat, quem non putauit posse salutem dare nisi præsens esset & corpore.* Sic & Chrysostomus. *Iste ad huc imperfectus erat, & nondum nouerat manifestè, quod Christus absens curare poterat.* Postea dicente ei Christo: *Vade, filius tuus viuit, credidit homo sermoni, & ibat.* Hic auctior facta est eius fides, vt etiam absentem sanare posse crederet, *Non tamen integrè neque sanè*, ait Chrysost. Quare rursum occurentibus ei seruis, *rogat horã ab eis in qua melius habuerit. Volebat enim scire* (ait Chrysost.) *vtrum casu, vel ex præcepto Christi hoc factum esset.* Vnde sequitur. *Cognouit ergo Pater quia illa hora in qua dixit ei Iesus, filius tuus viuit. Et credidit ipse, & domus eius tota. Si ergo propterea credidit* (ait in hunc locum Augustinus) *quia nunciatum est ei quòd filius eius esset sanus, quando rogabat, nondum credebat. Vnde datur intelligi* (ait Beda) *in fide gradus esse sicut in aliis virtutibus, quibus est initium, incrementum, atque perfectio. Huius ergo fides initium habuit quam filij salutem petiit: incrementum dum credidit sermoni Domini: perfectionem nunciantibus seruis.* Hæc Beda. Si ergo fides etiam Christo non ingrata (si enim displicuisset, aut nulla, aut mala fuisset, qualis erat suorum vbi natus erat incredulitas, hoc miraculum

Inst. l. 3. c. 2

Hom. 28. in Euang.

Hom. 34. in Ioan.

Tract. 16. in Ioan.

In comm. in hunc locum.

non

non feciſſet, ſicut in patria ſua propter incredulitatem facere noluit) augetur, & perficitur, certè nec vnica electorum, nec ſemper perfecta eſt fides, vt Caluinus dogmatizat, ad ſuam certitudinem gratiæ ponendam, ſed infirma, & modica, & auctior ſubinde eſt: vt ex hoc Reguli exemplo SS. Patres citati diligenter docuerunt.

DOMINICA XXI.

POST PENTECOSTEN.

Sic, & Pater meus cœleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris. Matth. 18.

LOcvs inuictus, & euidentiſſimus ad confutandam peſtilentem hæreticorum hodie doctrinam, qua ſuſtinent bona opera non eſſe ad ſalutem æternam neceſſaria: qua item aſſerunt, & defendunt, tùm principem iuſtificationem, quam vocant, (id eſt, primam reconciliationem noſtram cum Deo, qua ex impio fit iuſtus,) tùm etiam ipſam beatitudinem æternam, ſic ex ſola fide nobis à Deo conferri, vt illa ſola ſit ad hæc duo neceſſaria, charitas autem reliquaque bona opera, nec ad prius, nec ad poſterius ſit abſolutè neceſſaria. Nam hic docet Chriſtus Dominus verbis clariſſimis, nullam peccatorum remiſſionem conſequi, id eſt, nec iuſtos, nec beatos nos eſſe poſſe, abſque fraterna dilectione. Docet fore, vt Pater noſter cœleſtis omne à nobis vetus debitum repoſcat, id eſt, peccata, vel non remittat, vel remiſſa reuocet, & gratiam ſemel factam reſcindat, ſi nos confratribus noſtris ex toto corde non remittimus, ſi veram, & ſynceram dilectionem fraternam non retinemus. Eſt ergo fraterna dilectio prorſus neceſſaria ad peccatum remiſſionem conſequendam. Nec Chriſti ſanguis pro nobis effuſus, nec fides in mediatorem, & propitia-

Contra ſolam fidē.

Dilectio fraterna neceſſaria ad ſalutē.

torem Christum, quicquam nobis ad salutem proderit, si fraterno odio laboramus. Nulla erit remissio peccatorum, vtcumque fide promissiones Christi apprehendamus, nisi ex cordibus nostris vnusquisque fratri suo remittat. Sicut in Deum credere, & Christum propitiatorem pro peccatis nostris fide complecti debemus, sic omninò, & Deum, & proximum diligere oportet. Vtrumque est æquè ad salutem necessarium. Sicut de fide dictum est. *Sine fide est impossibile placere Deo*, sic de charitate dictum est. *Qui non diligit, manet in morte.* Vtrumque Spiritus Sanctus dixit. Vtrumque æquè à nobis credendum est. Nec hæretici solam fidem, nec nos solam charitatem, aut sola bona opera, vrgere debemus. Nec fides meretur remissionem peccatorum, nec charitas, sed vtraque est necessaria dispositio ipsius peccatoris. Beatitudinem æternam, nec fides sine operibus meretur, nec opera sine fide. Nam, vt de fide dictum est, *Iustus ex fide viuit*, sic de bonis operibus dictum est, *Si vis ad vitam ingredi serua mandata.* Sicut de fide dictum est, *Qui nō crediderit condēnabitur*: sic de carnis mortificatione dictum est, *Si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Tota Scriptura æquè clarè bonorum operum necessitatem pronunciat, & proclamat atque ipsius fidei. Fingunt hoc loco hæretici ad hanc dilectionem fraternam, ignoscentiam, & condonationem offensionum proximi, gratitudinis ergo tantùm obstrictos nos esse, non autem alia necessitate. Sed inepti cauillatores non vident, eadem ratione dici posse, fidem quoque sine qua peccatorum remissionem non consequimur, gratitudinis tantùm, erga Deum à nobis requirere. Sic videlicet Deum per Christum nobis omnia remittere, vt per modum tamen gratitudinis credere in eum debeamus, eiúsque promissiones fiducialiter amplecti. Quòd si verò absurdissimum hoc illis videtur, vt & reuera est, quare eandem absurditatem non vident in dilectione fraterna? De fide, & dilectione eodem modo Scriptura loquitur. Vtramque eadem verborum forma commendat, exigit, iubet. Quare ergo non eandem vtriusque necessitatem, & vim agnoscunt? Sola est peruersitas, & prauitas hæretica, sola

Hebr. 11. *1. Ioan. 3.*

Rom. 1.

Matth. 19. *Marc. 14.* *Rom. 8.*

pertin

pertinacia,& animositas, qua volunt suam solùm fidem semel à Luthero temerè assertam, perpetuò sustinere, & defendere, quæ ad hanc eos dementiam impellit. Instruendus ergo populus fidelis est,contra fraudes, & cauillationes hæreticorum, quibus hanc bonorum operum ad salutem necessitatem sic euidenter in Scripturis prædicatam impiè eludere conantur. Dicit Flaccus Illyricus, & cum eo cæteri Protestantes, *coniungi quidem in Scripturis bona quædam opera cum conuersione, & reconciliatione sequente, vt illud, Dimittite,& dimittetur vobis,*(quòd huic parabolæ præsentis Euangelij conforme est,) *sed non ita coniungi, vt illud huius propria ac vera causa sit, nec propter illud opus, puta fraternæ dilectionis, sed propter Christum, reconciliationem cum Deo consequi. Alioqui nihil esse hoc aliud, quàm Christum cum sua passione sepelire. Quare cum bonis operibus nimij quidam effectus ac laudes,*) sic enim loquitur iste hæreticus) *atque adeò ipsa salus in Scripturis tribuitur, iudicandum est hoc illis ascribi quod illis nequaquam conuenit, nec ascribendum est, si exactè,verè, ac propriè loquendum est.* Hæc ille,non minùs impiè, quàm impudenter. Docendum igitur hoc loco, quædam bona opera conuersionem nostram, & reconciliationem cum Deo præcedentia, vt (verbi gratia) dilectionem fraternam in hoc Euangelio positam, esse verè, & propriè causas nostræ cum Deo reconciliationis, sicut ipsa fides est,nempè dispositiuas,seu præparatorias, adeóque ex hac parte necessarias, vt disertissimè Christus hîc docet. Et blasphemum est dicere Scripturas sacras quando de bonorum operum necessitate, efficacia,dignitate loquuntur. *Nimias illis laudes tribuere, nec exactè,nec verè,ac propriè loqui,* Hæc est,scilicet hæreticorum hodie erga sacrum Dei verbum reuerentia. Nempè,vbi illorum placitis repugnat, falsa est, & imperita, & indocta, quia *nec verè,non propriè,nec exactè loquitur.* Exaggeranda est diligenter apud populũ hæc tam aperta improbitas, maximè, quia videri volunt Dei verbi strenui esse assertores. Quod ad rem ipsam attinet, bona opera, vt fides, dilectio Dei, ac proximi,spes veniæ, pœnitentia,&c. sunt veræ,ac propriæ causæ reconciliationis nostræ cum Deo, quia dispo-

In clauc Scrip. par. 2.trac.6.ti. de varia bonorum operũ prædicatione.

Hæretici Scripturis illudunt.

nentes causæ sunt, non tamen solæ sunt causæ quasi Christus excludatur, nec principales, ac perfectæ causæ, quasi Christi passio euacuetur. Christi passio est causa efficiens, & meritoria nostræ reconciliationis. Christi passio est etiam causa meritoria, cur nostræ prædictæ operationes sint dispositiuæ, vel disponendi vim habeant ad reconciliationem, iuxta illud

Hebr. 5. Apostoli: *Christus per passionem consummatus factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi.* Id est, apud Deum meruit Christi passio, vt bona opera obedienter à fidelibus facta, & iuxta præcepta atque doctrinam Christi, valerent ad salutem. Nulla ethnicorum opera quantumcumque laudabilia ad salutem valent, non quidem disponendo ad gratiam primam, quia etsi ex seipsis hoc habent, vt sint ordinabilia ad Deum, & referri ad eum possunt, ideóque peccata non sint, sed veræ virtutes, licet imperfectæ, tamen non habent immediatum ordinem ad primam gratiam, seu reconciliationem cum Deo, sed intercedit inter habitualem gratiam, & opus purè morale, opus specialis gratiæ Dei, vt fides, dilectio, pœnitentia, seu dolor peccati aliæque virtutes, quibus ad Deum conuertimur. Hæ igitur virtutes, quæ ex speciali Dei gratia, & ex fide in Christum fiunt, disponunt ad iustitiam, cooperantur ad primam gratiam, seu reconciliationem, præparant amicitiam Dei, & salutem, non per seorsim, sed virtute, & merito passionis Christi: quæ in illorum bonis operibus operatur, qui, vel per fidem ad illum accedunt, vel etiam per sacramentum Baptismi illi iam incorporati sunt, eiúsque membra facti. Sic dilectio fraterna, & ignoscentia mutua ad remissionem peccatorum (vt Christus in hoc Euangelio docet) est causa necessaria, seu dispositio necessaria, sine qua nulla erit remissio quantumcumque in Christum credas, eiúsque passionem fide apprehendas quia videlicet ignoscendo fratri, obtemperas Christo hoc tibi iubenti & ille factus est

Hebr. 5. *causa salutis omnibus obtemperantibus sibi.* Hoc perspicuè, & planè doceri populum conuenit, ne impostoris hæreticorum decipiantur, vel sub specie, & prætextu amplificandæ passionis Christi, à bonorum operum

necessi

necessitate fidelium animos satis per se ad peccatum procliues, penitus auellant: & à pietatis studio auulsos in omnem pietatem adeóque certæ perditionis barathrum præcipitent. Plura de hac bonorum operum ad salutem necessitate, maximè quo ad primam conuersionem, & remissionem peccatorum consequendam. Vide in opusculo nostro de iustificatione in prolegomenis libro quinto, prolegomen. primo, & libro sexto capite nono, & libro octauo capite trigesimoquarto.

DOMINICA XXII.
POST PENTECOSTEN.

Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Matth. 22.

IOCVS necessarius explicandi contra hæreticos nostri temporis, maximè Anglocaluinistas, Brentianos, & Helueticos quosdam dogmatistas, Catholicam doctrinam, de distincta potestate Ecclesiastica, & politica, quam Christus hoc loco disertè docet, & prædicti hæretici nefariè, ac turpiter confundunt. Pharisæi sanè quum Christum viderent ea cum auctoritate docentem, vt à suis discipulis, & auditoribus fidem, & obedientiam exigeret, tentare eum voluerunt, an sic auctoritatem illam in rebus fidei, ac religionis sibi venditaret, vt etiam politicis se rebus immiscere, ac politicæ potestati derogare vellet: Quibus ille sic respondet, vt non solùm præsentes Pharisæorum insidias eluderet, & regiam auctoritatem in iis, quæ ad Regem pertinent disertè agnoscerent, dicens: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, sed etiam contra futuros hæreticos nos præmuniret, & spiritualem potestatem tam suam quàm eorum quos missurus

Potestas Ecclesiastica ad Reges nō pertinet.

esset, à Regia ac politica distinctam stabiliret, addēs:
Ioan.19. *Et quæ sunt Dei Deo.* Id est, Cæsari tributum concedite, mihi *qui ex Deo veni vt testimonium perhibeam veritati*, aures & fidem præbete. Reddere enim quæ sunt Dei Deo, est Dei vocem in iis quæ docet, quæ iubet, quæ præscribit, audire, siue per se, siue per Ecclesiam doceat, iubeat, præscribat. Dixit enim Apostolis suis, & per eos perpetuis Ecclesiæ pastoribus, *Qui vos audit, me audit. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Vt hodie hæretici prædicti, Cæsari, id est, Regibus & Magistratibus non solùm ea quæ eorum sunt, sed etiam ea quæ Dei sunt, reddere volunt. Sustinent enim Regum esse iudicare, de fide, cognoscere de doctrina, discernere veros prophetas à falsis, instituere pastores & ministros verbi, de toto cultu & politia Ecclesiastica leges ferre, denique (vt Anglocaluinistarum habet barbarum iuramentum) *Regem seu Reginam in omnibus causis Ecclesiasticis supremum esse caput, Gubernatorem seu Gubernatricem non secus atque in politicis & temporalibus.* In vtramque enim potestatem sub eadem verborum generalitate iuratur.

Luc. 10.

Anglocaluinistarū fœdū iuramentū.

Docendus ergo hoc loco populus, hanc insanam, & parasiticam hæresim ex hoc Christi verbo luculenter confutari: sicuti etiam ante aliquot secula eadem Christi verba doctissimi & sanctissimi Patres intellexerunt, & contra hæreticos quosdam Imperatores, in rebus diuinis plus quàm par erat sibi arrogantes, protulerunt. Quo tempore Cōstantius Imperator Arianus S. Athanasium Episcopum, & doctorem maximè Catholicum, communibus aliorum Episcoporum suffragiis deponi vellet, & ad hanc animi sui libidinem explendam, Episcopos vehementer vrgeret, atque inter cæteros Hosium Cordubensem Episcopum, virum maximæ tunc auctoritatis, per literas ad hoc tentaret, respondit ei in hæc verba Hosius: *Ne te misceas imperator rebus Ecclesiasticis: neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce. Tibi Deus imperium commisit, nobis quæ sunt Ecclesiæ concredidit: & quemadmodum qui imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi diuinæ: ita & tu caue ne quæ sunt Ecclesiæ ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date (scriptū est) quæ sunt Cæsaris*

Apud Athanasium in Epistol. ad sol. vitam agentes.

Cæsari,

Cæsari, & quæ Dei Deo. Neque igitur fas est nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiamatũ & sacrorum potestatem habes Imperator. Hæc quidem ob curam tuæ salutis scribo. Hæc Hosius, quem patrẽ Episcoporũ vocat Athanasius, propter ætatem & confessionem illustrem sub Maximiano huius Constantij auo: hæc eadem Christi verba contra Valentinianum Iuniorem à matre Iustina Hæresi Ariana infectum, & propterea in ciuitate Mediolanensi Ecclesias Arianis cõcedere volentem, profert doctissimus & sanctissimus Ambrosius. Sic enim ei respondit: *Noli te grauare, Imperator, vt putes te in ea quæ diuina sunt Imperiale aliquod ius habere: Noli te extol lere. Scriptum est, Date quæ sunt Dei Deo, quæ Cæsaris sunt, Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem Ecclesiæ* Hæc ille. Certè Athanasius maximus ille Arianorũ antagonista, tam indignè tulit Constantij Ariani Imperatoris arrogantiam de causis Episcoporum cognoscere volentis, vt eum hoc nomine Antichristũ vocet: *Quid hic* (ait) *quod Antichristi sit omisit? Siquidem iam denuo in locum Ecclesiasticæ cognitionis suum Palatium tribunal earum causarum constituit, séque earum litium mmum principem & auctorem facit.* Et paulò post: *Quis videns eum in discernendo Principem se facere Episcoporum, & præsidere iudiciis Ecclesiasticis, non meritò dicat illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele prædicta est? Nam quum circumamictus sit Christianissimo, & in loca sancta penetret, & mihi consistens deuastet Ecclesias, abrogans Canones, vi cogens vt sua obtineant: quis, inquam, audebit dicere, hoc tempus Christianis pacatum esse, & non potius persecutionem esse à Daniele prædictam?* Si hæc tunc temporis Athanasius, quanto hodie plura & acerbiora diceret, si Angliæ persecutionem & gubernantem in Ecclesia fœminam per suos καθασκόπους, hoc est, exploratores & vastatores, potiùs quàm Episcopos videret? Eundẽ Cõstantium huius arrogantiæ nomine (quam hodie fic defendunt Anglocaluinistæ, vt in eam iurare omnes cogant) Hilarius Galliarum decus, in lib. contra eundẽ, & Leontius Tripolitanus Episcopus ac martyr apud Suidã acerrimè perstringunt. Vide eorum verba multáque alia huc pertinentia in opere nostro de principibus fidei doctrinalibus lib. 5. cap. 18.

Epistol. 23. ad Sororẽ.

In epistol. vbi suprà.

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Matth. 9. *Ecce Princeps vnus accessit, & adorauit eum.*

De verbis adorandi.

HOevs commodus obseruandi contra hæreticos, si verbum adorandi propriè hoc loco accipiatur pro cultu latriæ soli Deo debitæ, hunc principem rectè adorasse Christum & diuinum ei honorem exhibuisse, etsi non ideò Christus in mundum venerit, vt adoraretur à mortalibus, sed potius, vt humiliaretur, iuxta id quod dicit ipsemet, *Non veni ministrari, sed ministrare.* Marc. 10. Vnde & sequitur venerabilem Eucharistiam, in qua Christum præsentem credit fides Catholica, rectissimè à Catholicis adorari, etsi non erat illa instituta vt adoraretur, sed, vt manducaretur. Atque ita contra præcipuum ferè hæreticorum argumentum, quo venerabilis Eucharistiæ adorationem, etiam posita corporis & sanguinis Christi veritate, solent impugnare, hoc vno loco fidelis populus facilè armabitur. Nam & sic cæcus restitutus credens Christum esse filium Dei, procidens adorauit eum: Ioann. 9. & D. Thomas Apostolus agnoscens Christum Dominum & Deum suum, adorauit eum. Quòd si verbum adorandi non propriè, sed largo modo accipiatur, pro veneratione quadam ciuili, aut etiam religiosa, tãquam viro sancto & magno Prophetę Dei exhibita, quæ quoad externum gestũ nihil à vera latria differret, alius locus erit obseruandi contra hæreticos, extra culpam & reprehensionem esse Catholicos: si Sanctos, & eorum imagines adorandas esse doceant, atque adorent sensu, & modo consimili: videlicet non cultu latriæ soli Deo delatæ, non sic vt Sanctos vel eorum imagines pro Deo colamus, aut tanquã summum bonum nostrum veneremur, etsi quoad externũ corporis gestũ veneratio illa interdum nihil à diuina differat, sicut princeps

Princeps iste *Christum adorauit procidens in terram ad pedes eius:* sic enim habet Marcus. Sic etiam Hæmorrhoissa coram Christo fecit. Sic Abraham cucurrit in occursum Angelorum, *& adorauit in terra.* Sic Lot eosdem *adorauit pronus in terram.* Sic Iacob *adorauit Esau fratrem suum pronus in terram septies.* Sic fratres *adorauerunt Ioseph proni in terram.* Sic Dauid *adorauit Ionatham pronus in terram tertiò.* Sic filij prophetarum *adorauerunt Elizæum indutum iam spiritu Heliæ proni in terram.* Et omnibus his in locis vox Hebraica illa est, quæ latriam, & adorationem Deo debitam significet. Quoties verò in Scripturis adoratio prohibetur, intelligitur illa quæ non solùm externa, sed & interna est, cum intentione supremæ excellentiæ, vt iam dictum est. Sic petiit diabolus à Christo adorari. Sic Angelus à Ioanne, qui eum Deum putabat, noluit adorari. Sic Petrus Cornelium nec dum in fide instructum adorare prohibuit. Sic Aman impius à Mardochæo voluit adorari. Ait enim Mardochæus. *Videns eius superbiam timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem. Alioqui libenter pro salute Israel etiam vestigia pedum eius deosculater.* Docendus ergo populus, ne propter hæreticorum ludibria & cauillationes à debita & religiosa Sanctorum atque imaginum veneratione abstineat, neque vllam externam ab Ecclesia approbatam adorationem vereatur, dummodo ab interna soli Deo propria abstineat, quando Sanctos aut imagines vel reliquias eorum veneratur.

Marc. 5. *Ibidem.* *Gen. 18. 19. 33. & 43.* *2. Reg. 20.* *4. Reg. 2.* *Matt. 4.* *Apo. 9. & 22.* *Act. 10.* *Esther. 3.*

Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero.

De cultu & contactu S. reliquiarum.

LOCVS opportunus docendi populum, nec superstitiosum nec inanem esse S. reliquiarum cultum atque contactum, sed Deo gratum & fructuosum, contra profanos & insensatos horum temporum hæreticos. Hæc enim Hæmorrhoissa non vt superstitiosa à Christo repellitur, quòd cogitauerit se, *vel tactu vestimenti eius saluam fore:* sed contrà hæc eius fides, deuotio, & pia cogitatio præsentiæ sani

ti sanitate remuneratur. Docet nos ergo Christus, piam & Deo gratam illam esse deuotionem, qua non tantùm Deum ipsum, sed, & Prophetas ab eo missos ac Sanctos eius, (qualem esse Christum credidit hæc hæmorroissa) nec tantùm personas ipsas sanctas, sed & quicquid ipsorum est atque ad eos pertinet, cum fide, & pietate ordinata: complectimur, veneramur, atque ad beneficia consequenda assumimus. Nempè ad hominem pertinet non solùm quod est, sed etiam quod circa illum est, vel quod ipsius est. Et sic ad reliquias alicuius Sancti pertinet, non solùm quælibet sui corporis particula, sed etiam vestes ipsæ aut aliquid aliud quo vsus fuerat. Talia vt per se considerata & in natura sua specifica, nullam veneratione merentur, nec vllam benefaciendi virtutem habent,) qua sola consideratione circa reliquias Sanctorum vtuntur hodie hæretici, dum illas vel vilipendunt, vel nullo honore dignas, omni virtute vacuas, esse declamitant: sic considerata, vt talium personarum sunt, primùm sanè vt reuerenter tractentur, & custodiantur veneratione quadam vulgari, ex sola erga eos dilectione, & pio affectu merentur, sicut paternam vestem, aut annulum pius erga patrem filius libenter gestat. A qua reliquiarum veneratione, quæ adhuc ciuilis magis est quàm religiosa, non abhorrent quidam molliores hodiè & moderatiores Lutherani. At vero easdem reliquias altius considerando relatiuè videlicet, & per earum contactum, aut visum, intentionem nostram ad ipsos Sanctos referendo, eodem sanè cultu, eadem veneratione ipsas reliquias prosequimur, qua ipsos Sanctos: idem beneficium, eandem virtutem mediantibus reliquiis assequimur, quàm per ipsos Sanctos assequeremur. *Petri*, non solùm corpus, sed & *vmbra i firmos sanauit*. Pauli non solùm vox aut fides aut oratio, sed *ipsa eius sudaria, & semicinctia de corpore eius sublata virtutes fecerunt*. Sic in Euangelio Christus non solùm voce, vt quum diceret leprosis. *Ite ostendite vos sacerdotibus*, aut contactu, vt *quum cæci oculos tangeret*, nec solùm voluntate, & imperio, vt quum diceret, *Adolescens surge*, *Lazare veni foras*, sed solo fimbriæ contactu mulierem sanauit fide

Act. 5. *Act. 19.* *Luc. 17.* *Matt. 8.*

Luc. 7. *Ioan. 11.*

pra

præsuppositā *Quā in re* (ait Hilarius) *magna virtutis Dominicæ admiratio est, cum potestas intra corpus manens, rebus caducis efficaciam adderet sanitatis, & vsque in vestium fimbrias operatio procederet.* Hæc ille. Hanc relatiuam considerationem non solùm hoc illustri facto, sed etiam verbis disertis Christus in Euangelio nos docuit. *Quisquis*, inquit, *potum dederit vobis aquæ frigidæ in nomine meo, quia Christi estis, non perdet mercedem suam* Datur merces non propter aquam, non propter propheram, aut Apostolum, sed propter Christum. *Quia Christi estis*, ait Marcus, id est, quia ad Christum pertinetis. Sic reliquias Sanctorum, quia ad Sanctos pertinent, & ipsos Sanctos, quia Christi sunt, veneramur. Ex tali affectu, & relatiua consideratione desiderauit ardenter Chrysostomus Constantinopolitanus Episcopus Romæ esse, vt Pauli reliquias veneraretur. *Quis*, inquit, *mihi nunc dabit circunfundi corpori Pauli, affigi eius sepulchro, videre puluerem corporis illius.* Et paulo post. *Hoc corpus vrbem hanc* (Romam dicit) *munit, quod quauis turri innumerisque mœnibus ac vallis est tutius & cum isto corpus etiam Petri.* Ex tali affectu, & consideratione sic scripsit Augustinus. *Nonne quando martyres commemoramus, inardescimus amore? Quid in illis amamus fratres: membra laniata à feris? Quid fœdius si oculos carnis interroges: quid pulchrius si oculos cordis interroges?* Denique tali affectu, & consideratione dixit Ioannes Baptista de Christo. *Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius.* Vel vt Matthæus ait, *portare calceamenta eius.* Videlicet propter venerationem personæ Christi, quæ etiam ad ipsam corrigiam calceamenti, & ad ipsum terræ puluerem quem calcabat, se extendebat: dicente propheta. *Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius.* Postremò ex hoc affectu & consideratione relatiua, ipsas S. S. reliquias Ecclesia Catholica eodem cultus genere quo ipsos Sanctos prosequitur, quum eos in altari collocat, quum reuerēter circumgestat, quum externa veneratione, vt genu flexione, honorat, quum denique deuotè contingit, & osculatur. Totus hic cultus ex fide, & charitate erga Deum semper proficiscitur, propter quem sanctos & ea quæ illorum sunt honoramus. Quanto hæc fides & dilectio erga

Cano. 9. in Matth.

Mar. 9.

Tract. 3. in epist. ad Roman.

Luc. 3. Matth. 3.

Psal. 131.

erga Deum maior est, tanto est etiam erga sanctos eius, qui pro fide illa vel in fide illa mortui sunt, deuotio maior: & quãto erga sanctos ipsos affectio maior, tanto & circa eorum reliquias maior veneratio. Hæretici hodie quia nec Deum purè diligunt, nec integram in eum fidem tenent, ideò nec sanctos eius venerantur, nec aliquid quod illorum est veneratione dignum ducunt. Sed reliquiarum venerationem ex pura fide in Christum proficisci, antiqua & perpetua fidelium deuotio docet. Narrat S. Augustin. quum in sua Ecclesia seipso præsente, duo fratres tremore horribili membrorum laborantes, ad cancellos memoriæ S. Stephani, vbi certæ eius reliquiæ asseruabantur, sanati essent, populum præsentem maximè commotum fuisse. *Tantus*, inquit, *ab vtroque sexu admirationis clamor exortus est, vt vox continuata cum lachrymis non videatur posse finiri: Exultabant in Dei laudem voces sine verbis tanto sonitu quantum aures nostræ ferre vix possent.* Sed vide quid addat. *Quid*, inquit, *erat in cordibus exultãtium nisi fides Christi, pro qua Stephani sanguis effusus est? Cui nisi huic fidei attestantur ista miracula, in qua prædicatur Christus: Pro hac fide præcesserit martyrum mira patientia, vt in his miraculis tanta ista potentia sequeretur,* Hæc ille. Deus ergo sanctorum reliquias frequentibus miraculis illustrans, nostram erga illum fidem excitat atque corroborat. Fideles quoque sanctas reliquias visitantes, ac venerantes, suam in Deum fidem exercent, eiúsque testimonium bonum aliis præbent, non solùm ab omni superstitione alieni, sed etiam pia, & egregia deuotione conspicui. Non superstitio, sed religiosa fides priscorum fidelium, adeóque Episcoporum erat, qua *Sancti Iacobi Apostoli cathedram per aliquot secula conseruarunt, eandémque in magna veneratione habuerunt*: quod vsque ad sua tempora factum fuisse memorat Eusebius Pamphili in histor. Ecclesiastica. Non superstitiosus, sed pius ac religiosus erat doctissimus ille Athanasius, qui *Sancti Antonij pallium sibi in morte eius donatum magno cum honore seruauit*, vt ipsemet in vita huius Sancti commemorat. Diuus Basilius tractans illa verba, *Preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius*, multis verbis docet, quanto in honore

Decinit. Dei lib. 22. c. 8. & 9.

Lib. 7. c. 15.

In vita S. Antonij.

Super Ps. 115.

re nunc sint sanctorum martyrum reliquiæ. *Olim*, inquit, *pro legis Iudaicæ ritu si qui moriebantur, horum morticinia habebantur abominationi. Contrà nunc mors si cuipiam irrogatur Christi nomine, preciosæ censentur reliquiæ sanctorum eius. In priori lege dicebatur sacerdotibus, & Nazaræis illud, Non contaminabitur super vllo mortuo. Et si quis tetigerit cadauer, immundus erit. Nunc ediuerso, Martyris ossa quisquis attigerit, ob gratiam corpori insidentem fit quadamtenus sanctificationis particeps.* Hæc ille. Huius discriminis causa est, quia Sanctorum animæ Dei clara visione post Christum glorificatum fruuntur. Docendus ergo hoc loco populus quæ fuerit primæ & antiquissimæ Ecclesiæ fides, quæ etiam Sanctorum Patrum concors hac de re sententia. Præter iam citatos Patres de hac reliquiarum veneratione sic scribit Ambrosius. *Si dicas mihi quid honoras in carne iam resoluta, atque consumpta: Respondeo, Honoro in carne martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices: honoro per confessionem Domini sacratos cineres: honoro in cineribus semina æternitatis: honoro corpus quod mihi Dominum meum ostendit diligere, quod dæmones reuerentur, quod Christus honorauit in gladio, quod cum Christo regnabit in cælo.* Hæc ille. Gregorius Nyssenus Episcopus, frater Sancti Basilij, in oratione in Theodorum Martyrem, prolixè admodum describit Christianorum sui temporis deuotionem circa reliquias martyrum visitandas, & contrectandas. Gregorius Nazianzenus Theologus dictus, *sola*, inquit, *corpora Sanctorum idem nunc possunt quod animæ sanctæ, siue manibus contrectentur, siue honorentur: quorum vel solæ sanguinis guttæ atque exigua passionis signa id possunt quod corpora.* Theodoretus narrat prolixè morem Christianorum veterum, quòd sanctorum corpora, non singula singulis monumentis conderentur, sed per ciuitates, oppida, & pagos in partes diuisa seruarentur. Tenues enim ac tantillæ particulæ toti corpori parem virtutem habent. Vide plura apud Eusebium Emissenum in homilia de Sancta Blandina, Cyrillum Catechumeni octaua, Paulinum natali tertia, Sancti Fælicis, & Diuum Hieronymum toto libro contra Vigilantium, & in Epistol. ad Marcellam. Omitti hoc loco

Serm. 93.

Orat. 1. in Iulianum

De curat. Greg. affe. lib. 8.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA GRAZ

Euseb. l. 7. c.24. Sozomenus li.5.c. 20. Niceph.li. 6.cap.15.

loco non debet, quòd hæc ipsa Hæmorrhoissa à Christo per fimbriæ contactum sanata, ad perpetuam rei memoriam in ciuitate Phœniciæ statuam Christi æneam erexit, iuxta quam & ipsa genu flexo effingebatur: quum autem iuxta statuam Christi, herba quædam crescere permitteretur, vbi primùm hæc herba fimbriam statuæ attingebat, varias & ipsa curationes fecit. Hanc statuam postea Iulianus apostata deiecit.

Histo. trip. lib.6.c. 41.

Est nempe hoc Hæmorrhoissæ factum, luculentum eius doctrinæ documentum, quam ex altero eius facto Euangelico ad S. reliquiarum cultum meritò collegimus.

DOMINICA XXIIII.

POST PENTECOSTEN.

Matth.24. ***Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic nolite credere.***

Catholica Ecclesia tenenda.

IESVS proprius monendi & docendi diligenter populum Catholicum, vt à sectis hæreticorum & priuatis conuenticulis sibi caueat, vtque illam solam Ecclesiam teneat, quæ non hic aut illic Christum profitetur, sed quæ vbique & per omnes gentes Christi fidem docet. Nam de futuris hæreticis Christum hic loqui, & de priuatis hæreticorum sectis ac Patribus Christum nos hic præmonere, verba Euangelij proximè subsequentia luculenter docent, vbi ait, *Surgent enim Pseudochristi & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus nolite credere.* Prædicit ergo diserti ssimè Christus, ne aduenientе aliqua persecutione Ecclesiæ, & surgentibus Pseudoprophetis, magni illius Antichristi præcursoribus, siue circa finem seculi iam aduentãte extremo iudicio, (de quo tempore propriè hoc Euangelium loquitur) siue in aliqua alia nouorũ dogmatista

ſtitarum colluuie ſunt enim omnes hæreſes diſpoſitiones & præparationes ad maximam illam ſub Antichriſto futuram à fide Apoſtaſiam, ideóque vt eiuſdem generis, ſic conſimilis rationis cenſeri debent) particulam aliquam occultam, aut priuatam ſectam teneamus, relicta generali, vniuerſali, & Catholica ac nominatiſſima Chriſtianorum Eccleſia. Idcirco repetit rem eandem Chriſtus ſerióque prædicit, *Nec hic aut illic, ne in deſerto, in penetralibus illum quæramus.* Hæreſes autem omnes ſunt hic, aut illic, ſunt in deſerto, ſunt in penetralibus. Sola Catholica Eccleſia nec hic aut illic, ſed vbique & per omnes gentes, vbi nominatus eſt Chriſtus: nec in deſerto, *ſed in ciuitate ſuper montem poſita*, nec in penetralibus vel occultis traditionibus, & opinionibus inauditis, ſed in publica, & notiſſima fidei doctrina cognoſcitur, tenetur, & creditur. Sic hunc locum contra veteres Donaſtitas Eccleſiam Catholicam negantes, vt hodiè noſtri negant hæretici, & particularem ſibi Eccleſiam conſtituentes, vt hodie noſtri conſtituunt hæretici, (Lutherani in certa Germaniæ parte, Caluiniani in certa Subaudiæ parte, & aliquot Heluetiorum pagis, & in certis Galliæ ciuitatibus, aliiſque quibuſdam in locis, aliique hæretici alibi) ſic diligenter exponit & tractat Auguſtinus. *Quod Chriſtus dixit, Ecce in deſerto, ſignificat, quaſi vbi non eſt frequentia multitudinis: quod ait, Ecce in penetralibus, ſignificat quaſi in ſecretis traditionibus atque doctrinis.* Hæc ille in libr. de vnitate Eccleſiæ. Et in eodem libro alibi. *Præmunire voluit Chriſtus aures noſtras aduerſus eos quos præcedentibus temporibus exſurrecturos eſſe prædixerat, & dicturos, Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic. Quibus ne crederemus, admonuit. Nec vlla nobis excuſatio eſt ſi crediderimus contra vocem paſtoris noſtri tam claram, tam apertam, tam manifeſtam, vt nemo vel obtuſus vel tardus corde poſſit dicere, non intellexi. Quis enim non intelligit. Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieruſalem? Quis non intelligit: Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in Iudæa,*

Matth. 6.

Cap. 10.

Cap. 10.

& in Samaria, & vsque ad vltimum terræ. His dictis eleuatus est, &c. Quomodo ergo effugiemus iram Dei si vel non credentes vel contemnentes repulerimus verba nouissima Domini nostri ac Saluatoris, &c. Habeo manifestissimam vocem pastoris mei condemnantis mihi & sine vllis ambagibus exprimentis Ecclesiam per omnes gentes diffundendam: mihi imputabo si per verba hominum seduci atque ab illa aberrare voluero. Hæc Augustinus. Rursum alibi, quum Donatistæ sibi solis veram Ecclesiam venditantes, Episcopos Catholicos vocarent lupos rapaces sub vestimentis ouium, vt hodie faciunt hæretici horum temporum, respondet illis Augustinus ex his Christi verbis in hoc Euangelio positis, docens & nos idem respondere. Sic enim apud illum legimus:

Lib. 9. c. 16. con. Petilianum. *Petilianus Donatista dixit, Monet etiam Christus Dominus, Cauete à Pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intus autem sunt lupi rapaces: ex fructibus eorum cognoscetis eos. Augustinus respondit, Si abs te quæram quibus nos fructibus lupos esse rapaces cognoscatis dicturus es peccata aliena nec in eis quorum esse dicuntur vnquam probata: Si autem tu à me quæras quibus fructibus vos potius esse lupos rapaces cognoscamus, obicio schismatis crimen, quod tu negabis, ego autem statim probabo. Neque enim communicas omnibus gentibus, & illis Ecclesiis Apostolico labore fundatis. Hic dicturus es: Non communico traditoribus & homicidis. Respondet tibi semen Abrahæ: Hæc sunt illa crimina, vel non vera, vel non mea. Sed hæc interim sepono. Tu ostende Ecclesiam. Iam vox illa mihi sonabit, quam in Pseudoprophetis vitandam Dominus monuit, ostendentibus partes, & ab vniuerso alienare conantibus. Ecce hic est Christus, ecce illic. Sed vsque adeo putas veras omes Christi cor non habere, quibus [dictum est, Nolite credere, vt lupum audiant dicentem, Ecce hic est Christus, & pastorem non audiant dicentem, Per omnes gentes, incipientibus ab Ierusalem?* Hæc ille. Docendus igitur hoc loco populus certam hanc esse omnium hæreticorum & schismaticorum notam, vt per modum partis se semper habeant, dissectæ & diuisæ à toto corpore Christi, vt numquam omnia loca, vbi Christus nominatur occupent, sed hic, & illic Christum prædicent, in deserto, in penetralibus, id est, extra multitudinis frequentiam

respe

respectu Catholicæ Ecclesiæ per totum orbem dispersæ. Nempè, vt ex hoc Euangelio aliisque Scripturis docet diligenter, & frequenter contra sui temporis hæreticos Augustinus, sic se habet vera Ecclesia Catholica, Apostolica, orthodoxa, respectu omnium sectarum, & hæresum, vt vbicumque sint ipsæ hæreses, ibi semper sint Catholicæ, non autem è contra, vbicumque sint Catholici Christiani, ibi sint hæretici, sed in quamplurimis locis, ac gentibus sint Catholici Christiani, vbi nulli planè sint hæretici. Et hoc sensu proprium est omnibus hæreticis dicere, *Ecce hic est Christus, ecce illic*, ecce in hac prouincia, ecce in hac ciuitate, ecce in illa. Solis autem Catholicis commune est, non hanc, vel illam gentem, sed omnes gentes, & omnium gentium communionem ostendere, omnium inquam, vbi Christi fides tenetur. Hoc discrimen ex hoc Euangelio aliisque Scripturæ locis, sic Augustinus explicat. *Si sanctæ Scripturæ in Africa sola designauerint Ecclesiam, & in paucis Romæ Rupitanis, vel Montensibus, & in domo vel patrimonio vnius Hispanæ mulieris, quicquid de chartis aliis proferatur, non tenent Ecclesiam, nisi Donatistæ. Si in paucis Mauris prouinciæ Cæsariensis, eam sanctæ Scriptura determinat, ad Rogatistas transeundum est. Si in paucis Tripolitanis, & Byzacenis, & Prouincialibus, Maximianistæ ad eam peruenerunt*, (erant Rogatistæ, & Maximianistæ sectæ Donatistarum diuersæ:) *Si in solis Orientalibus, inter Arianos, & Macedonianos, & Eunomianos, etsi qui illic alij sunt, requirendum est. Quis autem possit singulas, quasi hæreses enumerare singularum gentium? Si autem Christi Ecclesia Canonicarum Scripturarum diuinis, & certissimis testimoniis in omnibus gentibus designata est, quicquid attulerint, & vndecumque recitauerint, qui dicunt: Ecce hic est Christus, ecce illic, audiamus potius, si ones eius sumus, vocem Pastoris nostri dicentis, Nolite credere. Illæ quippè singulæ hæreses in multis gentibus, vbi ista Catholica est, non inueniuntur. Hæc autem quæ vbique est etiam vbi illæ sunt, inuenitur.* Hæc Augustinus. Accommodemus hæc ad præsentes hæreses, & dicamus. Si Scriptura in sola Geneua, in quibusdam Heluetiorum pagis, & in Comitatu Palatino Rheni, & Britanniæ

De vnit. Eccl. cap. 3.

insula Ecclesiam fore desciipsissent, soli Caluinistæ eam obtinerent: si Vvitembergæ, Lipsiæ, Magdeburgi, ad solos Melanchtonicos, seu Molliores, seu Electorales Lutheranos transeundum esset: si in superiori Sazonia, vt Lubecæ, & Hamburgi, &c. soli eam tenent ridigi Lutherani, & Ecclesiæ Saxonicæ. Si in Ducatu Vvitembergensi, soli Vbiquitarij: si in Prussia, soli Osiandrini: si in Silesia, soli Suenkfeldiani: si in Morauia, & in quibusdam inferioris Germaniæ pagis, soli Anabaptistæ Ecclesiam habent. Cæterum, si nec hic nec illic, (vt Christus hic disertissimè docet,) sed vbique, & per omnes gentes, vt alibi clarissimè asseruit, nulli certo loco alligatam, aut inclusam fore Ecclesiam Scripturæ prædixerunt, soli illam habent Christiani, qui vbique sunt: & qui propterea ab ipsis hæreticis Catholici, quasi ad vniuersum corpus pertinentes, nuncupantur. Fides enim, quæ Catholica dicitur, in omnibus locis prænominatis reperitur. Imò ante has natas hæreses per multa secula reperta, & stabilita fuit. Reliquæ hæreses non in omnibus Christianorum populis, non in Hispania, non in Italia, non in Silicia, Sardinia, Corcyra, non in Bauaria, Tirolis, Austria, non in amplissimis illis Indiæ, tam Orientalis, quàm Occidentalis regionibus, & regnis, non in Africa, non in toto Oriente, non in Armenia, non in Æthiopia, (quibus omnibus in locis Catholicorum maximus est numerus) inueniuntur, sed vnaquæque suis certis locis grassatur. Sunt igitur certissimè illi qui dicunt: *Ecce hic est Christus, eccę illic*: ideóque obseruandum, & faciendum diligenter, quod Christus adiecit, *Nolite credere.*

Ad quæ Christi verba clariùs adhuc intelligenda alius Augustini locus insignis in medium produci potest, vbi sic scribit: *Hæretici sunt oues errantes super omnem faciem terræ. Non quidem omnes hæretici super omnem terram, sed alij hic, alij ibi, Alia secta in Africa, alia hæresis in Oriente, alia in Aegypto, alia in Mesopotamia. Sic diuersis in locis sunt diuersæ. Sed vna mater Catholica omnes habet Christianos toto orbe diffusos. Verbi gratia, Est in Africa pars Donati. Eunomiani non sunt in Africa: sed cum parte Donati*

Li. de Past. cap. 8.

Donati est hic Catholica. Sunt in Oriente Eunomiani: ibi autem non est pars Donati, sed cum Eunomianis ibi est Catholica. Illa est enim tamquam vitis crescendo vbique diffusa. Isti tamquam sarmenta inutilia agricolæ falce præcisa. Et istæ quidem vbi præcisa sunt, ibi remanserunt: crescere, & se diffundere nequiuerunt. Illa verò tamquam vitis crescens per omnia, & sarmenta sua nouit quæ in illa adhuc manserunt, id est, malos, & iuxta se habet quæ de illa præcisa sunt, id est, hæreticos. Hæc Augustinus. Ex vnius ouilis, & vitis crescentis similitudine Ecclesiam Catholicam vbique diffusam docens, hæreticos verò ouibus errantibus atque sarmentis præcisis, quia hic, & illic Christum ostendunt, aptissimè comparans. Rem eandem, alia ex Scripturis petita similitudine, alio in loco idem celeberrimus doctor explanat his verbis. *Ecce mons implens vniuersam faciem terræ: ecce ciuitas de qua dictum est, Non potest ciuitas abscondi super montem posita. Donatistæ offendunt in mõtem: & quum eis dicitur, ascendite, nouit mons dicunt: & facilius illuc faciem impingunt, quàm illic habitaculum quærunt, Esaias hesterna die luculus clamauit, Erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini, in vertice omnium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. Quid tam manifestum, quàm mons? Sed fiunt, & montes ignoti, quia in vna parte terrarum positi sunt. Quis vestrum nouit Olympum montem? Quomodo ibi qui habitant, Chiddabam nostrum non nouerunt? In partibus sunt isti montes, ille autem mons non sic, quia impleuit vniuersam faciẽ terræ. Nonne lapis iste qui præcisus est de monte sine manibus, Christus est de regno Iudæorum sine opere maritali? Nonne ille lapis confregit omnia regna terrarum, id est, omnes dominationes idolorum, & dæmoniorum? Nonne ille lapis creuit, & factus est mons magnus, & impleuit vniuersum orbem terrarum? De illo ergo dicitur, præparatus in vertice montium. Mons est super cacumina omnium montium. Et fluent, inquit, ad eum omnes gentes, Quis errat in hoc monte? Qui frangit faciem offendendo in illũ, qui ignorat ciuitatem super montem constitutam. Sed nolite mirari, quia ignoratur ab istis, qui oderunt fratres, qui oderunt Ecclesiam. Nam ideò in tenebris ambulant, & nesciunt quò eunt: separauerunt se ab orbe terrarum: odio excæcati sunt.* Hæc hactenùs Augustinus. Ideò nempè hæretici omnes quasi palpando dicunt, ecce hic, & ecce

Tract. 1. in Epist. Ioã.

Esa. 2.

Daniel. 2.

illic est Christus: *Nónne isti,* (ait alibi Augustinus) *palpant in meridie quasi in media nocte? Quod quidem omnium hæreticorum est, qui rem manifestissimam in lucem omnium gentium constitutam videre non possunt? extra cuius vnitatem quicquid operantur, nihil illis prodest aduersus iram Dei.*

Lib. 2. ca. 3. contra Par.

Hæc ille. Quo autem sensu sit verum veram Christi Ecclesiam semper esse multitudinem per omnes gentes diffusam latiùs explicatur in Opusculo nostro de principiis fidei doctrinalis: quum tamen nec hodie nec vllo vnquam tempore tuum mundum simul, & semel Ecclesia Christi occupauerit.

Lib. 2. ca. 6.

Si dixerint vobis, ecce in deserto est, nolite exire, ecce in penetralibus, nolite credere.

Ecclesia vera semper visibilis.

LOCVS proprius docendi populum fidelem contra huius temporis hæreticos, veros Prophetas, veros Christi ministros, veros Ecclesiæ Magistros ac Præpositos, non in deserto, non in penetralibus Christum prædicare, id est, non esse occultam aliquam aut latitantem cum grege sibi subdito Ecclesiam, sed esse, vt alibi Christus docet, *Ciuitatem super montem positam, quæ abscondi non potest.* Hæretici hodie quia suam Ecclesiam ante hæc tempora ostendere non possunt, quia nullam pastorum successionem proferre queunt, quia nulla religionis suæ templa, nullas cathedras, nulla loca conspicua designare valent, docent absurdissimè veram Christi Ecclesiam esse multitudinem latitantem, & fugientem conspectum hominem, *Quia nouit Dominus qui sunt eius,* & vera Ecclesia (vt scripsit Lutherus in libro de seruo arbitrio) *Margaritum est absconditum, ne impius videat gloriã Dei,* & in Apocalypsi Ioannes docet, quòd *statim à partu mulieris,* id est, statim à principio parientis Ecclesiæ *mulier ipsa fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo.* Ex his enim colligunt Ecclesiam Christi in deserto latitare, & persecutionem semper pati, & esse semper sub cruce. Sed tota hæc blasphema hæreticorum hodie imaginatio in his Christi verbis, & prædicitur, & disertissimè refellitur. Docet disertè pseudoprophetas

Matth. 5.

2. Tim. 2.

Apoc. 12.

qui

qui sunt hæretici, sic aliquando dicturos, *Ecce in deserto Christus est: ecce in penetralibus.* Sic hodie Lutherus scripsit, sic Melanchthon docuit, sic disertè locum Apocalypsis iam citatum Cul. Fulgo Anglocaluinista detorquet, vt probet veram Christi Ecclesiam esse cœtum fidelium latitantem, mundo incognitum, soli Dei, & quibusdam spiritualibus viris notum. Ex hoc ipso ergo quod sic docent, pseudoprophetas se illos esse demonstrant, quos in hoc Euangelio Christus venturos prædixit. Ac *nouit quidem Dominus qui sunt eius*, quia multi in Ecclesia sunt qui non sunt eius: *Multi enim vocati, pauci electi: & in magna domo* (vt statim Apostolus post illa verba subiecit) *non solùm sunt vasa aurea, & argentea, sed lignea, & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.* Quæ Apostoli verba non de mundo hoc vniuerso (vt voluit Nouatianus teste Ambrosio in comment. ad hunc locum) sed de vera Christi Ecclesia dici, & intelligi debere, docet diligenter August. in libris de baptismo contra Donatistas, post Cyprianum, & Ambrosium, quos ibidem citat. Nouit ergo Dominus in ipsa vera Ecclesia sua, qui sunt eius, & qui non sunt eius, id est, qui sunt finaliter electi iusti prædestinati, & qui sunt ad tempus quidem credentes, & iusti, sed in tempore tentationis recedentes à via iustitiæ, & finaliter in ea non persistentes, ideóque nõ perfectè, & finaliter ad Christi ouile pertinentes. Hæc notitia Dei quoad electionem, non tollit notitiam nostram quoad vocationem. Imò Ecclesiam vocatorum, inter quos sunt electi necessariò semper cognitam esse debere, multæ & grauissimæ causæ demonstrant, quas vide in Opusculo nostro de principiis fidei doctrinalibus, lib. 2. ca. 6. & 7. Innumeræ etiam Scripturæ docent, quas in eodem opere diligenter collectas, vide libro eodem per 4 prima capita.

Ad 1. Matth. 20.

2. Tim. 4.

Lib. 4. ca. 2. & lib. 7. cap. 51.

Nota.

Nunc verò paucis, sed firmis argumentis ostenditur, illam Ecclesiam quæ errare nõ potest, & ad quam propriè pertinent elogia in Scripturis posita, quæque corpus Christi, & sponsa est, esse Ecclesiam vocatorũ, id est, huiusmodi quæ ex reprobis, & malis, non scius constet, quàm ex electis, & bonis, ideóque non

Ecclesia non errãs, est Ecclesia vocatorum.

esse talem, vt propter solos electos latitans aliqua, & in penetralibus posita Ecclesia (quod hæretici maximè volunt) censeri possit. Ecclesia Christi, quam Paulus vocat *columnam & firmamentum veritatis*, vocatur ibidem *Domus Dei viuentis*. De eadem domo dicit idem Apostolus: *In magna domo quædam sunt vasa in honorem, & quædam in contumeliam.* Hi sunt electi, & reprobi: quos idem Apostolus alio in loco vocat *vasa misericordiæ, & vasa iræ apta in interitum.* Rursum Ecclesia Christi propria illa est, *contra quam portæ inferi non prævalebunt.* Sed in illa sunt huiusmodi homines quibus, & soluenda, & liganda sunt peccata, vt ex potestate Petro ibidem data manifestissimè patet. Soluuntur autem electorum peccata (nam *de iis qui foris sunt Ecclesia non iudicat*) ligantur reproborum, qui pœnitentiam non agunt. Præterea Christus veram Ecclesiam designauit, quum diceret, *Dic Ecclesiæ, Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Ergo in vera Ecclesia tales futuros esse præmonstrauit, qui per pertinaciam non audientes Ecclesiam, eiiciendi erant vt reprobi, audientes vero lucrarentur vt electi. Rursum Paulus veræ Ecclesiæ membris dixit: *Attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus regere Ecclesiam Dei.* Sed ibidem adiecit, *Ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se.* Tales sunt hæretici. Ergo illius, & veræ Ecclesiæ membra tunc ad tempus erant, qui postea à fide defecturi erant, ideóque reprobi. Postremò vera Ecclesia est multitudo per omnes gentes diffusa, non paucitas hic, & illic posita, vt suprà ex aliis Christi verbis ostensum est: *Multi autem vocati, pauci electi.* Paucitas electorum est, multitudo vocatorum.

Nota. Ecclesia à vocatione nomen suum accipit, non ab electione. Nihil ergo contra notam, illustrem, & conspicuam semper Christi Ecclesiam facit illud, *Nouit Dominus qui sunt eius.* Neque verò res cara aut pretiosa margarita est tota Ecclesia Dei, vocatorum videlicet multitudo veram religionem profitentium. Sed qui quod profitentur in Ecclesia vocatorum, sanctè exequuntur more electorum, illi sanè comparatione cæterorum rari sunt, & pretiosa margarita. Qua de re

1. Tim. 3.

2. Tim 2.

Rom. 9.

Matth. 16.

1. Cor. 5.

Matth. 18.

Act. 20.

Matth. 20.

sic elegãter,& expressè Augustinus: *Pauci quidem sunt, qui veritatem accuratè norunt,& secundùm eam religiosè viuunt,sed ij pauci auctoritate sua multitudinem tenent,vnde se in illa secreta expedire, & quasi eliquare paucitas possit.* Et paulò post: *Verissimus ac sincerissimus Dei cultus quamuis sit apud paucos, apud eos tamen est quibus multitudo quamquam cupiditatibus inuoluta, & à puritate intelligentiæ remota, consentit.* Hoc autem, & idoneo rerum humanarum exemplo confirmat atque illustrat: *Nonne videmus quàm pauci summam eloquentiam consequantur, cùm per totum orbem rhetorum scholæ adolescentium gregibus perstrepant? Hæc appetunt omnes, quæ maiorum auctoritate firmata sunt. Eadem imperitorum turbæ discere moliuntur, quæ à paucis doctis discenda recepta sunt. Assequuntur autem perpauci, agunt pauciores, clarescunt pauciſsimi. Tale quiddam est vera religio.* Quod in eodem opere paulò post latiùs explicat. Cùm enim ostendisset imperitum vulgus Christianorum in multis diuersísque gentibus,& credere, & extollere ieiuniorum, virginitatis,& voluntariæ paupertatis supremos, & intensissimos gradus: *Pauci,*inquit,*hoc faciunt, pauciores bene prudenterque faciunt, sed populi probant, populi audiunt, populi fauent, populi denique suam imbecillitatem quod ista non possunt, nec sine prouectu mentis in Deum, nec sine quibusdam scintillis virtutis accusant.* Hæc ille. Sic ergo veritas, & pietas in Ecclesia paucorum sunt, & pretiosa margarita, qui purè intelligunt,& verè amplectuntur. Eadem verò multorum sunt profitentium, & approbantium atque consentientium. Qui sanè multorum consensus ipsa fama, & opinione sui futuram excellentium paucitatem attrahit: attracta verò paucitas ipsa multitudinem in officio continet. Hæc est Ecclesiæ Catholicæ facies,& forma in multis vocatis,& paucis electis.

De vtilit. cred.cap.

Cap.17.

Iam verò quod ex Apocalypsi adfertur de *muliere in desertum profugiente, vbi locum habet paratum sibi à Deo*, pro latitante hæreticorum Ecclesia nihil facere potest. Primùm, quia verba huius Euangelij disertè repugnant, iubente Christo, vt si ad desertum nos aliquis inuitet,ei non credamus, quod de Ecclesia latitante dictum S. Augustinus cõstanter exposuit locis

Apoc.12.

Mulier in desertum fugiens quomodo ad Ecclesiam pertinet.

citatis. Mulier enim in desertum profugiens, etsi fortè intelligatur esse Ecclesia Christi tempore Antichristi, in locis desertis latitans, in speluncis, in latibulis, quo sanctiſſe recipient, tamen neque eo tunc tempore quæretur Ecclesia in deserto in sensu Christi in hoc Euangelio. Illa enim deserta tempore Antichristi non erunt hic, & illic, sed erunt vbique per omnes gentes per quas Christi nomen propagatum est, & in quibus Christi nomen profligabit quantum poterit Antichristus: *Talis enim est dilectæ ciuitas, & talia sunt castra sanctorum, quæ soluto diabolo cingentur à Gog & Magog*: id est, *Ecclesia Christi toto terrarum orbe diffusa ab omnibus inimicis suis* (quia, & ipsi in omnibus gentibus cum illa erunt) persequutionis illius *immanitate cingentur*, vt alium Apocalypsis locum capit. 20. exponit Auguſtinus. Christus autem in hoc Euangelio docet non esse in deserto illo quærendam Ecclesiam, de quo dicetur, ecce hic est Christus, ecce illic, id est, sic hic, & illic vt non vbique, non in communione omnium gentium, non in Catholica multitudine per orbem vniuersum dispersa, sed in hæretica paucitate hic, & illic per partes, & scissuras diuisa atque disiuncta. Nempè disertè Christus in verbis proximè præcedentibus vbi dixerat: *Tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus aut illic, nolite credere,* subiungit statim: *Surgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ*, nempè qui hoc ipsum dicturi sunt, ecce hic est Christus, ecce illic. Vna hæresis hic, altera illic. Vna secta Geneuæ, altera secta Vvitembergæ, &c. Móxque iterum addit Christus. Ecce prædixi vobis: *Si ergo dixerint vobis, ecce in deserto est, ecce in penetralibus*, id est, ecce hic, & ecce illic, *nolite exire, nolite credere.* Quæ verba exponens S. Hieronymus, ita scribit: *Si quis promiserit vobis quòd in deserto gentilium, & Philosophorum dogmate Christus moretur, aut hæreticorum penetralibus qui Dei pollicentur arcana, nolite exire, nolite credere.* Sed & hunc sensum (hoc est de hæreticorum latebris se loqui) Christus Dominus in verbis proximè subsequentibus docet. Ait enim: *Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in occidentem. sic erit aduentus filij hominis.* Sensus enim hic est, vt ponit S. Hieronymus: *Nolite exire, nolite*

Augusti. de ciuit. Dei lib. 20. c. 11.

In comm. ad cap. 24. Matth.

Ibidem.

nolite credere quòd filius hominis vel in deserto gentium sit, vel in penetralibus hæreticorum, sed quòd ab oriente vsque in Occidentem fides eius in Catholicis Ecclesiis fulgeat. Docendus ergo hoc loco populus fidelis, ne propter illam in Apocalypsi prophetiam, quæ non de latibulis hæreticorum hic & illic Christum prædicantium, sed de totius Ecclesiæ statu in illa acerbissima Antichristi persecutione vbique terrarum ad monumentum latitante loquitur (quod est desertum quoad loca tantum) ab hac grauissima Christi admonitione diuelli se patiatur, qua docet nos à priuatis, & diuulsis hæreticorum conuenticulis sectis, ac partibus studiosissimè cauere, nempe nec exire, nec credere illis. Non exire ab Ecclesia Catholica, nõ credere vlli sectæ particulari, hoc est enim desertum quoad sectas à Christo hoc loco præmonitum. Distinguendum desertum quoad loca, in quo Deus fugientes pios donec transeat persecutionis tempestas conseruat, iuxta Apocalypsis verba, ab alio deserto, & penetralibus quoad sectas & partes hæreticas, ad quas prohibet Christus prorsus exire.

Rursum ille locus Apocalypseos de breui admodum quadam persecutione loquitur, & quidem, vt videtur in ipso exordio Ecclesiæ futura, quia statim post partum mulieris illa describitur. Sed siue in exordio, siue in fine futuram persecutionem illa prophetia describat, non nisi ad tres annos cum dimidio eam duraturam Ioannes dicit. *Vbi alitur per tempus, & tempora, & dimidium temporis à facie serpentis*: hoc est, ad tres annos cum dimidio. Neque verò breue tempus pro longiori hoc loco intelligi potest, quia videlicet (vt quidam cauillantur) breue tempus in Scripturis vocatur æternitatis respectu, & coram Deo mille anni tamquam annus vnus est: vel quia tota hæc Ecclesiæ post Christum in cœlos assumptum peregrinatio breue tempus dicitur, quum tamen tot secula comprehendat, iuxta illud Petri, *Non tardat Dominus promissionem suam, &c.* propter varias causas. Primum, quia de hac persecutione Antichristi (quam hoc loco intelligi hæretici volunt) disertè dicit Christus breuiandum esse ipsum tempus his verbis. *Nisi breuiati*

Apocal. 12.

Tempus latitantis mulieris in deserto lõgum esse non potest.

2. Petr. 3.

uiati fuissent dies illi non fieret salua omnis caro. Sed propter electos breuiabuntur dies illi. Non igitur longiores futuri sunt quàm prædicitur, sed potius breuiores. Secundò, quia non indefinitè prædicitur breue tempus, vt in aliis illis Scripturis quæ ad æternitatis comparationem loquuntur, sed certum & definitum tempus præscribitur: *tempus & tempora & dimidium temporis*: & paulo superius in eodem capite Apocalypseos. *Mulier fugit in solitudinem, vbi habebat locum paratum à Deo, vt ibi pascat eam diebus mille ducentis sexaginta. Qui numerus tres annos cum dimidio conficit.* Quod igitur tam disertè, tam certo & præscripto numero dicitur, atque repetitur, planè nos docet de tempore definito, aut certè quod hanc mensuram non excedat necessariò intelligi debere.

Apoca. 12.

Dan. 12. Tertio hæc eadem Ecclesiæ persecutio à Daniele descripta eodem certo ac definito dierum numero describitur. *Sermones*, inquit, *contra excelsum loquetur, & sanctos Altissimi conteret, & putabit quòd possit mutare tempora & leges: & tradentur in manu eius vsque ad tempus & tempora & dimidium temporis.* Quod ergo toties in certo & definito futurum tempore prædicitur, profectò vltra eius temporis mensuram extendi non potest. Nihil ergo ille Apocalypsis locus pro latitante Protestantium Ecclesia, aut pro deserto, & penetralibus hæreticis facere potest. Latitans enim & fugitiua Protestantium Ecclesia, ab aliquot iam seculis latuit, tot profectò quot illi Papatui tribuunt, siue à 500. siue à 600. siue etiam (vt plerique statuunt) à mille annis.

Præterea locus ille Apocalypsis non loquitur de perpetuo statu, cursu, & progressu Ecclesiæ, sed de certa quadam eius persecutione. Ecclesia enim quum simpliciter describitur, vt corpus illustre, manifestum, & visibile, describitur: iuxta plurimas Scripturas easque manifestas, non obscuras, quales omnes prophetiæ sunt, maximè quæ in Apocalypsi continentur, *cuius tot sunt sacramenta quot verba*, vt sapienter scripsit Sanctus Hieronymus. Eas scripturas ex bona parte hic subiiciemus, vt habeat in promptu concionator Catholicus, quibus hoc portentum latitans Ecclesiæ facilè

In epist. ad Paulinum. Scripturæ quæ visibilem Ecclesia describunt.

facilè exterminet, & Christi doctrinam in hoc Euangelio, locis cognatis illustret atque confirmet. Dicit Dauid de Christo. *In sole posuit tabernaculum suum*, id est, ait Augustinus, *non in occulto, non quæ lateat, non velut operta, ne fortè fiat sicut operta super greges hæreticorum.* Dicit iterum Dauid de Ecclesia filij Dei. *Magnus Dominus & laudabilis nimis: in ciuitate Dei nostri, in monte Sancto eius. Hæc est ciuitas* (ait Augustinus) *in monte posita, quæ abscondi non potest. Hæc est lucerna quæ sub modio non occultatur, omnibus nota, omnibus diffamata. Sequitur enim. Fundatur exaltatione vniuersæ terræ mons Sion, latera aquilonis, ciuitas regis magni.* Rursum propheta Esaias de Christo & Ecclesia. *Ibunt populi multi, & dicent, Venite & ascendamus ad montem Dei* (qui est Christus) *& ad domum Dei Iacob*, quæ est Ecclesia. Quomodo autem populi sic ad eam domum confluent, nisi conspicua & manifesta sit? Hunc locum habes superius ex Augustino explicatum. Vbi etiam cauillationi Gul. Fulconis Anglocaluinistæ Sanctus ille doctor occurrit. Cauillatur ille Anglocaluinista. *Ciuitatem*, inquit, *super montem exædificatam omnibus per vniuersum terrarum orbem aspicabilem esse nemo sanus dixerit, sed his solum qui non admodum longè positi sunt. Sic Ecclesiæ doctores his quos docet sunt conspicui, non tamen omnibus aliis.* Respondet autem August. loco citato, hunc montem super quem ædificatur Ecclesia esse montem qui impleuit vniuersam terram, Christum videlicet iuxta Esaiam & Danielem, quos illic producit, ideóque etsi cæteri montes, vt Olympus in Græcia, Gildaba in Africa solis Græcis, & Afris contiguis noti sint, Christum tamen & Ecclesiam super illum ædificatam toto orbe notissimam esse. Relege locum & expende. Sed & vrgenda hoc loco verba Christi manifestissima, quæ ad Apostolos suos dicit qui tunc Ecclesiam representabant. *Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi super montem posita. Nemo accendit lucernam & ponit eam sub modio, sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt.* Ecclesiam vocat lucem mundi, quia toti mundo conspicua est, sicut sol ipse qui est in alio genere lux mundi: & sicut Christus ipse qui principaliter est, *lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, est conspicuus

Psalm. 18. Enarr. ibidem.
Psalm. 47. Enarr. ibidem.
Esaiæ 2.
Tract. 1. in Epi. Ioan.
Matth. 5.
Ecclesia lux mundi.
Ioan. 1.

ſpicuus toti orbi. Sicut inquam Chriſti nomen omnibus gentibus notum & diffamatum eſt, ſic vera Eccleſia Chriſti quæ per participationem lux mũdi eſt, omnibus gẽtibus eſt nota & conſpicua, hoc eſt, quod Chriſtus hic dicit. Et ratio vrgentiſſima eſt, quia Chriſtus non niſi in vera Eccleſia cognoſcitur caput, non niſi in vero ſuo corpore conſpicitur. Debuit ergo neceſſariò Eccleſia eſſe lux mundi à Chriſto illuminata: & toti mundo conſpicua, ſicuti Chriſtus ipſe lux mundi eſt illuminans omnes. Nõ enim Chriſtus niſi per ſuam Eccleſiam homines illuminat. Rurſum eſt, *Ciuitas ſuper montem poſita*, id eſt, ſuper Chriſtum ædificata, ideóque, *quæ abſcondi non poteſt*. Hoc eſt, quæ nuſquam terrarũ latere aut ignorari poteſt, vbi Chriſtus prædicatur, *prædicatur autem nomen eius per omnes gentes incipiendo ab Hieruſalem*, id eſt, non ſimul, & ſemel, ſed per ordinem & ſucceſſiuè. Vnde ſic Auguſtinus. *Propter metus paruulorum in fide qui poſſunt ſeduci ab hominibus, non manifeſtata claritate Eccleſiæ*, (id eſt, ne gentilis Chriſtianus fieri cupiens in ſectam aliquam hæreticam loco veræ Eccleſiæ incidat) *Dominus prouidens ait. Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita, quia vtique iuxta Hieremiam ſedes gloria exaltata eſt ſanctificatio noſtra*, id eſt, Eccleſia in qua Chriſtus tanquam caput in corpore ſedet & gubernat, & cuius miniſterio ſanctificamur, illuſtris eſt & conſpicua. *Vt non audiantur illi qui ad ſciſſuras religionum & partes traducunt dicentes, ecce hîc, aut ecce illic.* Hæc ille. Nempè vt alibi ſcribit idem doctor celeberrimus. *Nulla eſt ſecuritas vnitatis* (qua videlicet ab hæreſi conſeruemur) *niſi ex promiſſis Dei Eccleſia declarata, quæ ſuper montem conſtituta abſcondi non poteſt. Et ideò neceſſe eſt, vt omnibus terrarum partibus nota ſit.* Hæc rurſum Auguſtinus. Quam certè ob cauſam & propter horum Chriſti verborum vim hoc breui argumento probat Donatiſtas Eccleſiam Chriſti non eſſe. *Non eſtis*, inquit, *in montibus Sion, quia non eſtis in Ciuitate ſuper montem conſtituta, quæ certum ſignum hoc habet quòd abſcondi non poteſt. Nota eſt ergo omnibus gentibus. Pars autem Donati ignota eſt pluribus gentibus. Non eſt ergo ipſa.* Hæc ille. Rurſum Chriſtus vocat ſuam Eccleſiam, *lucernam accenſam*, ſuper

Eccleſia ciuitas ſuper montem poſita.

Luc. 24.

Contra Fauſtum lib. 13. cap. 13.

Ierem. 17.

Lib. 3. ca. 5. cont. Parmen.

Lib. 2. capi. 104. contra Petilianum.

Matth. 6.

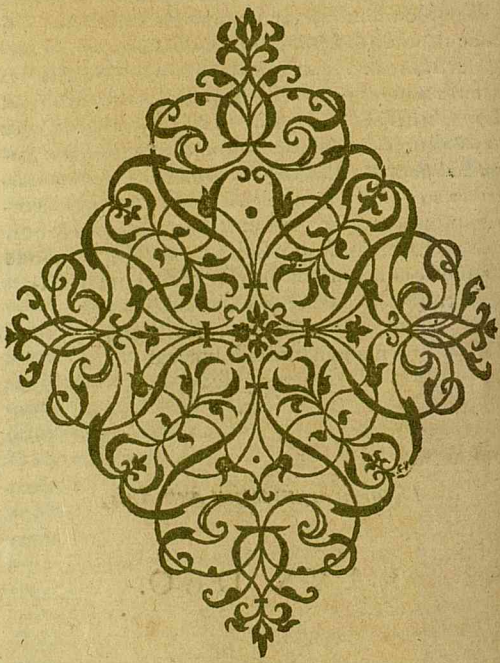
super candelabrum positam, vt luceat omnibus qui in domo sunt. Lucernæ sunt pastores & doctores, magistri Ecclesiarum. Candelabra sunt loca in quibus pascunt, & præsunt, iuxta illud Apocalypsis: *Candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt*: Asiaticæ videlicet illic nominatæ, Ephesina, Smyrnensis, & aliæ. Docet igitur Pastores & Episcopos Ecclesiarum numquam latitare sub modio (vt hæretici hodie dogmatizant) numquam esse fidelibus incognitos: sed perpetuò lucere doctrina & exemplo omnibus qui in domo Ecclesiæ sunt. Vnde sequitur, *non in deserto, non in penetralibus*, non in aliqua latitante & occulta Ecclesia, quæ suos pastores proferre non potest quærendum esse Christum, & fidem Christi, sed in illa sola Ecclesia quæ lucet, quæ suos Pastores & Episcopos proferre potest, *quæ suarum Ecclesiarum originem edere, suorum Episcoporum ordinem euoluere potest*: ad quod meritissimè omnes hæreticos prouocauit Tertullianus, prouocamus & nos. Hæc aut ex his aliqua ex huius Euangelij occasione proferre concionator potest, vt non nisi in Catholica Ecclesia, quæ successionem pastorum sola profert, Christiano manendum esse suadeat atque persuadeat.

Ecclesia lucerna ac censa. *Apocal. 1.*

In Præfer.

Dominicarum totius anni finis.

LAVS DEO.

PROMPTVARIVM CATHOLICVM SVPER EVANGELIA IN FESTIS SANctorum totius anni.

IN FESTO SANCTI ANDREÆ APOSTOLI.

Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. Matth. 4.

LOcvs appositus, explicata Apostolorum vocatione hic per Christum facta, & missione futura repromissa, demonstrandi hæreticorum nullam esse hodie vocationem legitimam, ideóque non Apostolorum successores Christique ministros, sed *fures, & latrones esse, non per ostium intrare, sed aliunde,* Ioan. 10. non ideò venire, vt Ecclesiam colligant, *vt dispersa congregent* (quod de Christo ab Esaia prædictum Ioannes in Euangelio repetit) sed, *vt mactent ac perdant,* & congregata dispergant, Apostolos enim Christus primùm ad se vocat, *Venite,* inquit, *post me.* Sed hæc ad doctrinam, ac disciplinam tantùm vocatio erat, non ad magisterium. Quum dicit, *Venite post me,* discipulos suos illos facit. Sed quum addidit, *Faciam vos fieri piscatores hominum,* promittit illis Magisterium & Apostolatus dignitatē ad lucrandas animas. Quod quum postea faceret, tum paulo ante passionem, tum statim post resurrectionem, tum etiam instan-

Esa. 56. 8. Ioan. 11. 52.

Christus quum mittit, suam mittendi auctoritatem allegat.

te glorioſa ad Patrem Aſcenſione, ſic eos mittit & piſcatores hominum facit, vt ſuam ipſius mittendi auctoritatem, & faciendi piſcatores poteſtatem diſertis verbis ſemper præmitteret. Ante paſſionem quidem in concione in horto habita ſic illis præſenti-
Ioan. 17. 4. bus Patrem alloquitur. *Ego te clarificaui ſuper terram: opus conſummaui quod dediſti mihi, vt faciam. Manifeſtaui nomen tuum hominibus, &c.* Móxque præmiſſa oratione pro Apoſtolis, & dicens. *Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas eſt*, ſubiungit ſtatim. *Sicut tu me miſiſti in mundum, ita & ego miſi eos in mundum.* Statim verò poſt reſurrectionem vnam eámque præcipuam poteſtatis Eccleſiaſticæ partem (remittendi videlicet peccata) illis daturus, præmittit primùm. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos:* ſtatímque ſubiungit. *Accipite Spiritum ſanctum. Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, &c.* Inſtante denique glorioſa ad Patrem Aſcenſione, vbi præmiſiſſet, *Omnis poteſtas data eſt mihi in cælo & in terra*, ſtatim ſubiungit, *Euntes docete omnes gentes, &c.* Hic modus faciendi piſcatores hominum à Chriſto tam diligenter obſeruatus duo nos docet. Primùm mittere alios ad prædicandum vel facere poteſtatem piſcandi homines neminem poſſe, niſi qui ipſe miſſus antea ad idem opus fuerit, ipſámque mittendi poteſtatē acceperit. Alterum neminem piſcari homines poſſe, niſi qui hanc piſcandi poteſtatem acceperit, ídque ab eo acceperit qui dandi facultatem habuerit. Chriſtus enim ipſe non mittit Apoſtolos niſi miſſus ipſe à Patre, nec poteſtatem docendi dat, niſi omni poteſtate prius à Patre accepta, adeóque vtrumque diſertè proteſtatus. At verò ſuperbi hodie & inſani hæretici, quod Chriſtus ipſe facere noluit, facere audent.
Ioan. 20. 17 18
Matth. 28.
Hebr. 2. *Non enim ſeipſum clarificauit, vt pontifex fieret, ſed qui dixit ad eum. Filius meus es tu, &c.* Non à ſeipſo ſe veniſſe, ſed à Patre miſſum ſe eſſe profitetur. Rurſum quod in Apoſtolis ſuis permittere noluit iſti hæretici ſibi arrogant & præſumunt. Non permittit, vt Apoſtoli ſua propria auctoritate aut voluntate docendi officium aſſumant, non vult, vt ſeipſos faciant piſcatores hominum.

Hæretici hodie plus ſibi arrogant, quàm Chriſtus ipſe arrogauit.

Ego

Ego, inquit, *faciam vos fieri piscatores hominum*. Non dicit faciam vos piscatores hominum, id est, aptos, & idoneos vos faciam ad piscandum, ad docēdum, ad prædicandū, mea scilicet, audita doctrina, meoq; exemplo vobis præstito, sicuti doctus aliquis, & peritus Concionator verbi rudem aliquem in hoc genere instituens, dicere posset, Faciam te Concionatorem, sed dicit, *Faciam vos fieri piscatores hominum*, id est, dabo vobis potestatem piscandi, dabo auctoritatem legitimam qua fiatis doctores Ecclesiarum: sicuti si Episcopus priuato Sacerdoti diceret, Faciam te fieri Pastorem animarum. At verò hæretici hodie ad vnum omnes, vel à nemine missi sunt ad prædicādum Dei verbum, vel ab illis missi sunt, qui nullam alios mittendi potestatem habuerunt, ideoque omninò missi non sunt, sed seipsos fecerunt fieri piscatores hominum. Quod quidem ita se habere, ex ipsorum propria confessione ostendi potest. Hic enim probationis modus ad eos in hac parte reuincendos maximè mihi idoneus visus est, quum aliis præterea mediis probari hoc posset. Confitentur autem hoc ipsum de seipsis omnes hodie hæretici, quia quum suæ vocationis rationem dant, nullam aliam hactenùs dederunt, quàm huiusmodi: ex qua euidenter consequitur illos vel à nemine missos fuisse, vel certè ab illis qui potestate mittendi caruerunt. Hæretici enim hodie omnes tribus modis suam vocationem (quā nos nullam esse dicimus) legitimam esse ostendere voluerunt. Aliqui, & sanè plæriq; illorum aiunt, & scribunt, vocationem & electionem Ministrorum verbi, vbi Ecclesiæ sunt semel cōstitutæ, debere quidem ab hominibus vocantibus, & eligentibus fieri. At verò, vbi nullæ ampliùs Ecclesiæ supersunt, sed Antichristi tyrannide omnes oppressæ iacent, (vt hodie factum est) sufficere immediatam à Deo vocationem. Hanc sententiam tradunt ad verbum [a] Caluinus, [b] Beza, [c] Brentius, & [d] Musculus. Isti igitur omnes adeò apertè fatentur se à nemine missos fuisse, vt hanc vocationem & electionem per homines factam hodie, & in præsenti casu minimè esse necessariam affirment. Seipsos ergo faciunt piscatores hominum

Hæretici hodie fecerunt seipsos piscatores hominū.

Hæretici eorum vocatio tribus modis defensa.

a *Inst. l. 4. c. 3. num. 18.*
b *Confess. f. d. c. 5. num. 28.*
c *In prolegomenis.*
d *In locis commun.*

minum. At verò doceatur populus primùm istos 1
Protestantes non esse meliores Apostolis, ideoque
ostendere eos debere, quis eos fecit fieri piscatores
Contra primã defensionem. hominum. Secundò neminem sic immediatè à Deo 2
vocari, quin debeat tamen per Ecclesiam legitimè
mitti, & ordinari. Paulus immediatè vocatus à Chri-
sto de cælo, ab Anania tamen (iubente Christo) ba-
ptizatus fuit, & per impositionem manuum iubente
Act. 8. & 13. Spiritu Sancto segregatus in ministerium verbi. Non 3
sunt meliores Paulo. Tertiò, quòd impiè supponunt
nullas Ecclesias superesse posse à quibus ordinetur.
Hoc enim contradicit Christo, & mendacem eum
facit, dicentem Apostolis baptizantibus, & Euange-
lizantibus, *Matth. 28.* *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Sunt ergo semper aliqui Apo-
stolorum successores baptizantes, Euangelizantes,
&c. Quartò, quòd hac exceptione semel admissa, 4
quilibet hæreticus, & nouus Magister populi, idem
prætextus, & eandem immediatam à Deo vocatio-
nem venditans, omnesque aliàs Ecclesias collapsas
asserens, similiter audiri deberet. Sic nihil esset in
Christiana religione certum. Hæc pauca ad populũ
sufficiunt contra hanc primam hæreticorum excu-
sationem. Alij horum temporum hæretici dicunt le- 2
Cap. vltimo. gitimè se vocatos esse, eò quòd eorum ministerium
à veris presbyteris, & doctoribus Ecclesiæ ortũ ha-
buit, videlicet à Martino Luthero presbytero & do-
ctore Theologo, à Bucero, Zuinglio, Oecolampadio
similiter presbyteris. Nihil enim differre presbyte-
rum ab Episcopo. Quos igitur illi miserũt, legitimè
missi censendi sunt. Hanc viam sequitur strenuèque
defendit Philippus de Mornan Caluinista Gallus in
tract. de Ecclesia, & aliqui in Anglia Puritani, qui
contra alios Anglocaluinistas sustinẽt, nihil ab Epi-
scopo differre presbyteros, ideoque æquè posse à
presbytero ordinari quemquam atque ab Episcopo.
Sed qui hoc paradoxum sustinent, euidenter osten-
Contra secundam defensionem. dunt se omni legitima vocatione carere. Primùm 1
enim Lutherus, & alij prænominati si veri erant pre-
sbyteri, & ideò mittendi alios potestatem habuerunt,
necessariò sequitur Romanam Ecclesiam veram esse
Dei

Dei Ecclesiam, & alios mittendi potestatem habere. Lutherus enim, & isti alij à Romana Ecclesia presbyteri creati sunt, nec vllam post schisma suum ordinationem nouam acceperunt. Quare aut Romana Ecclesia, quæ illos misit, vera est Ecclesia, (& sic illi sunt hæretici, qui ab ea exiuerunt) aut si ab illa hanc potestatem non acceperunt, immediatè à Deo missos se fuisse dicere debent: & sic ad pri-
2 mam sententiam iam refutatam recidunt. Secundò, Romana Ecclesia quæ illos presbyteros creauit, nullam illis alios mittendi potestatem dedit, ac neque dare se posse simplici presbytero profitetur. Ergo rursum à seipsis hanc sibi potestatem arrogarunt isti presbyteri, ideoque ab illis omni legitima missione
3 carent. Tertiò, si hæc sententia vera esset, omnes adhuc Caluinistæ excludantur, qui nullam à Luthero, aut etiam Zuinglio missionem, vel acceperunt, vel accipere volunt, quum ab vtriusque placitis lō-
4 gissimè recesserint. Quartò, si quam alios mittendi potestatem presbyteri Romanæ Ecclesiæ habent, illam totam ab Ecclesia Romana recedendo amittunt. Meritò enim hac ipsa eos potestate Romana Ecclesia priuaret: & vnitatem Ecclesiæ qui deserit, non Ecclesiæ amplius, sed sibi & suo schismati filios pa-
5 rit. Quintò, Lutherani ipsi apud Imperij ordines egerunt, vt ab Episcopis Misnensi, & Numburgensi ministri eorum ordinarentur, ipsique adhuc hodie Bohemi latenter & simulatè ad ordinationes Episcoporum Catholicorum irrepunt, vt commemorat Franciscus Turrianus in libello de Ecclesia & ordi-
6 natione ministrorū. Sextò, tota antiquitas vnanimiter docet presbyterū ab Episcopo in hoc clarissimè distingui, quòd mittere & ordinare ad ministerium verbi solius Episcopi sit, numquam autem presbyteri. S. Hieronymus ipse, quum acerrimè contenderet de æquando presbytero cum Episcopo, ait tamen. *Quid facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat presbyter?* Chrysostomus similiter. *Sola ordinatione Episcopi superiores sunt, atque hoc tantùm plusquam presbyteri habere videntur.* Aërius inter hæreticos à Sancto Augustino & Epiphanio recensetur

In epist. ad Euangelium, & in comm. ad Tit. 1.

hoc nomine quòd ipsam ordinandi potestatem presbyteris tribueret. Idem discrimen docet Dionysius a Areopagita, & S.b Clemens Rom. Apostolorum ipsi discipuli. Hæc igitur missio adhuc nulla est. Tertia ab hæreticis hodie prætensa vocatio est, quòd à suo magistratu vel principe mittantur, & ab illis potestatem ministerij accipiant. Sed, (vt alia taceam) hanc alios mittendi potestatem nullus Magistratus, aut Princeps secularis à Christo in Scripturis, vel à Deo, alioqui vmquam accepisse legitur. Vanum igitur & præsumptuosum hoc totum est. Vide plura huc pertinentia in alia Dominica super illa verba, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, &c.* Quum igitur his tantùm tribus modis vocationem suam hæretici horum temporum defendant, in nullo autem istorum legitimam missionem ostendere possint, euidenter sequitur, omni vera missione illos carere, nec à Christo factos illos esse piscatores hominum, sed seipsos tales feciisse. Currunt nemine mittente, piscantur nemine iubente, ascendunt non per ostium, sed aliunde, vt nihil sit mirum, quòd in vanum currunt, quòd piscando non capiunt, sed decipiunt homines, quod non pascunt, sed mactant & perdunt.

Hær. 53. & 75.
a *Eccl hier.*
b *const. Apost. l. 2.*

Contra tertiã defensionem.

Dom. 22. post Pentecosten.

IN DIE S. THOMAE Apostoli.

Ioan. 20.

Cùm sero esset, & fores essent clausæ, venit Iesus.

Vide de clausis ianuis Dominicam in albis.

Beati qui non viderunt & crediderunt.

LOCVS commodus hæreticorum errorem taxandi, qui, vt ex aliis Scripturæ locis perperam intellectis, sic ex isto præposterè inferunt ex sola fide beatos nos esse. At, Christus hoc loco neque

ex sola

ex sola fide beatos nos esse pronunciat, neque ideò simpliciter beatos quia credimus, sed docet beatiores illos esse, & in comparatione aliorum, non qui simpliciter viderunt & crediderunt, (alibi enim ipsis Apostolis eum videntibus dixerat, *Beati oculi qui vident quæ vos videtis, &c.*) sed qui sic viderunt, vt non aliter crederēt, nisi vidissent. Beati igitur sunt, id est, magis beati qui quod nō vident credunt tamen, quā illi qui non credunt, nisi videant: quales hodie hæretici sunt, qui Christi corpus in venerab. Sacramēto realiter adesse, ideò non credunt, quia non vidēt: vt alio in loco ex Caluini verbis ostendimus. Beati autē Catholici, qui Christum in Ecclesia oculis corporeis non vident, & tamen se eum ibi & videre & tangere & accipere oculis fidei certissimè credunt.

Contra solius fidei beatitudinem.

Matth. 13.

Dominic. 4. *Quadrages.*

RVRSVM notandum hoc loco incredulitatem D. Thomæ in hoc à Christo coargui, & cæteris referentibus Christum à se visum vereque resurrexisse, credere tamen noluerit. *Dixerunt ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius &c. non credam.* Hanc ergo incredulitatē ei Christus exprobrauit, dicens: *Noli esse incredulus, sed fidelis:* & rursum, *Quia vidisti me, credidisti*, quòd Apostolis referentibus, quòd Ecclesiæ voci credere noluerit. Rursum quum dicit, *Beati qui non viderunt, & crediderunt*, Catholicæ Ecclesiæ fidem Christus commēdat: eā videlicet qua Ecclesiæ eius, & testibus ab eo missis, atq; ordinatis credimus. Sic apud Marcum iterū Christus *exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiā cordis, quod ijs, qui viderant eum resurrexisse, nō crediderant.* Sic rursum generaliter de tota fide loquens, ita ad Patrē orat. *Non pro eis rogo tantum, sed, & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me.* Orat pro fidelibus, qui non per Scripturas proprio sensu intellectas, sed qui per verbum Apostolorum, per verbum Ecclesiæ credunt in Christum, & quæcumq; de Christo credēda sunt. Vnde Augustinus in hunc locum. *Per verbum* (inquit) *Apostolorū vt & nos crederemus, verbū Christi ad nos vsq; per-*

Ecclesiæ fides à Christo commendata.

Marc. vlt.

Ioan. 17.

Tract. 109. *in Ioan.*

uenit vbicumque est eius Ecclesia, & peruenturum est ad posteros. Hæc ille. Est ergo verbum Christi verbum Apostolorum, est verbum Apostolorum verbum Ecclesiæ in suis Magistris, & Apostolorum successoribus. Credit Christo qui credit Apostolis, qui credit Ecclesiæ Apostolicæ. Beatos igitur in hoc Euangelio eos demum Christus pronunciat, qui non ideò credunt quia viderunt, quia clarè hoc atque perspicuè, vel sensu, vel ratione, vel argumento apodictico perspexerunt (vt hodie hæretici credere volunt) sed qui non viderunt, & crediderunt, qui Ecclesiæ vocem audierunt, & per verbum docentis Ecclesiæ Christo crediderunt, quæ propria est Catholicorum fides, & verè Christiana.

IN DIE NATALIS DOMINI.

Luc. 2. *Pax hominibus bonæ voluntatis.*

LOCVS idoneus explicandi contra hæreticorum imposturas, quæ sit vera pax quam Christus natus in mundum attulit. Hæretici in sola fide, & perpetua fiducia erga promissiones à Christo factas hanc pacem ponunt. Fidem enim ipsam definit Caluinus esse, *diuinæ erga nos beneuolentiæ firmam certámque cognitionem, quæ gratuitæ in Christo promissionis veritate fundata per Spiritum S. & reuelatur mentibus nostris, & obsignatur.* Volunt pacem conscientiarum, & animorum nostrorum in hac perpetua, firma, & certa diuinæ erga nos beneuolentiæ cognitione consistere: vt fide apud eos iustificari nihil sit aliud, quàm certitudinem gratiæ perpetuam retinere. Ideò quod nos apud Paulum legimus, *Iustificati ergo ex fide pacem habeamus apud Deum*, illi malunt legere, *pacem habemus apud Deum*, vt sanè hoc ipsum fide iustificari, ad hanc pacem habendam sufficiat, imò hoc ipso pacem apud Deum nos habere quòd fide sumus iustificati, nobis

Institut. l. 3. c. 2. n. 7.

Contra certitudinem gratiæ, falsam hæreticorum pacem.

Rom. 5.

contrà

contrà credentibus ex fide quidem nos iustificari, i. principiũ iustitiæ consequutos esse, vt sic postea *pacem habeamus apud Deũ per Christũ, per quẽ habemus accessum per fidem in gratiam istam:* id est, per cuius fidem vnum passum fecimus ad gratiam hanc consequendam. Et hanc Catholicorum fidem Angelica hæc prædicatio nato Christo luculenter confirmat. Denunciat enim *pacem hominibus bonæ voluntatis* Bona autem voluntas multo plura desiderat, quàm fidem in Christum aut fiduciam in promissiones eius. Bona voluntas illa est quæ Dei voluntati conformis est, quæ non vult nisi quod bonum est, quæ per Christi gratiam sanata est, vt Dei voluntatem legémq; mandatorum impleat. Idcirco oramus *vt Dei voluntas in nobis fiat sicut in cælo, ita, & in terra. In cælis autem* (ait Chrysostomus) *omnia æqualiter fiunt, & non alia audiunt angeli, alia contemnunt, sed in omnibus planè obsequuntur.* Sic nobis est faciendum: Nam *qui delinquit in vno, factus est omnium reus.* Rursum hæc est *voluntas Dei sanctificatio nostra.* Hanc bonam voluntatem qui habet, ille demum pacem in Christo habet, pacem quam Christus in mundum allaturus venit, obtinet. Impij horum temporum hæretici docent pacem, & fiduciam, & certitudinem, & securitatem perpetuam, nullo habito bonæ voluntatis respectu, sed solum Christum respiciendo. Sic Caluinus ad verbum docet. *Si* (inquit) *teipsum consideras, certa damnatio est: Sed quoniam Christus tibi cum omnibus suis bonis sic communicatus est, vt omnia eius tua sint, vt fias eius membra, adeóque vnum cum ipso, iustitia eius tua peccata obruit, salus eius tuam damnationem abolet, ipse tua dignitate intercedit, ne in conspectum Dei veniat tua indignitas.* Hæc ille. Quare in eodem loco Lutheranos quosdam *semipapistas* vocat, *& pestilentissimam philosophiam docere* ait, quia docent nos indignitatis nostræ intuitu fluctuare, & hæsitare posse. Et paulo post in eodem capite apertius suum venenum effundit: *Perniciosum* (inquit) *est illud scholasticum dogma, nos de gratia Dei erga nos non aliter statuere posse quàm ex coniectura morali, prout se vnusquisque non indignum ea reputat. Equidem si ab operibus æstimandum sit qualiter affectus erga*

Ibidem.

Bona voluntas quæ.

Homil. 20. in Matth.

Iacob. 4.

1. Thess. 4.

Hæreticorum falsa pax.

Instit. lib. 3. c. 2. n. 22.

Num. 38.

nos sit Dominus, id ne tenui quidem coniectura posse nos assequi fateor. Sed quum simplici, & gratuitæ promissioni respondere fides debeat, nullus ambigendi locus relinquitur. Hæc ille. At verò contra hanc pestilentissimam hæresim vel sola hæc vox Angelica nato Christo decantata valere, & sufficere debet. *Pax hominibus bonæ voluntatis.*

Nulla pax vera absque bona conscientia.

Sed, & aliæ Scripturæ luculenter docent pacem, fiduciam, securitatem, & quietem conscientiæ, nullam esse posse aut debere, nisi vbi bona voluntas, bonæ conscientiæ testimonium, bonorum operũ consideratio adest. *Gloriamur in spe gloriæ*, ait Apostolus, & addit. *Spes non confundit*, sed causam subiungit quam hæretici aduertere nolunt. *Quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis.* Amor igitur Dei, & bona opera quæ producit (*probatio enim dilectionis est exhibitio operis*, ait S. Gregorius) efficiunt ne spes confundat, ne vana sit fiducia, vt firma sit gloriatio, & pax conscientiæ. Rursum *Spiritus S. perhibet testimonium spiritui nostro quòd sumus filij Dei*, sed hoc testimonium Spiritus Sancti est ipsa dilectio, ipsa caritas, quæ nihil aliud est quàm bona voluntas. Sic rem exponit D. Ioannes. *Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus.* Et paulo post. *In hoc* (inquit) *scimus quoniam manet in nobis Dei filius, de Spiritu quem dedit nobis.* Iam verò quis est iste Spiritus, nisi dilectionis Spiritus, vnde filij Dei nominamur, & sumus, nisi ex dilectione? Totum hoc docet idem S. Ioannes. *Si diligamus inuicẽ, Deus in nobis manet, & caritas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.* Est ergo ipsa caritas, & dilectio (*quæ implet legem*) testimonium præsentis in nobis Spiritus Sancti. Sic Augustinus rem explicat. *Vnde cognoscit vnusquisque accepisse se Spiritum S. Interroget cor suum, si diligit fratrem: manet Spiritus Dei in illo.* Hæc ille. Rursum hoc testimonium Spiritus Sancti in nobis est, *si Spiritu* (id est, *diuini Spiritus adiutorio*) *facta carnis mortificamus. Quicunque enim Spiritu Dei aguntur* (ait Paulus) *ij sunt filij Dei.* Agi verò Spiritu est (quod in præcedenti sententia posuit) *spiritu facta mortificare.* Non est ergo pax, non est securitas, non est certitudo gratiæ, nõ est.

Rom. 5.

Hom. 30. super Euangelia.

Rom. 8.

Caritas est testimonium in habitãtis Spiritus S.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 4.

Rom. 13.

Tract. 6. in epist. Ioan.

Mortificatio testimonium Spiritus.

Rom. 8.

est testimonium Spiritus Sancti in nobis, nisi vbi bona voluntas, caritas Dei, & proximi, carnisque mortificatio adest. Quare Paulus de seipso ita pronunciat. *Gloria nostra* (in qua videlicet, pacem teneo, & conquiesco) *est testimonium conscientiæ nostræ, quòd in simplicitate & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mundo.* Hæc fuit pax bonæ voluntatis. Sic D. Ioannes. *Si cor nostrum* (inquit) *non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum: & quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo facimus.* Hæc est vera, & sancta fiducia, vera & solida pax, quã S. Apostoli nos docuerunt, qui vtique Christi in nos beneficia optimè intellexerunt, Christus non datur impiis, nec tantùm credentibus in eum, *sed obtemperantibus sibi factus est causa salutis*, ait Paulus. Hanc pacem & certitudinem docet nos etiam S. Petrus. *Satagite, vt per bona opera certam* (id est, firmam, fiducialem, pacificam) *vestram vocationem, & electionem faciatis. Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Sic, & Paulus Hebræos suos hortatur. *Cupimus* (inquit) *vnumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei* (id est, vt firma sit spes & fiducia) *vsque in finem, vt non segnes efficiamini, verũ imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promissiones.* Iuxta hanc Apostolicam doctrinam sic scripsit Augustinus. *Quæ spes esse potest sine aliqua conscientiæ bonitate?* Et paulo plenius S. Chrysostomus. *Vnusquisque nostrum nulla in re alia spem suam nisi post Dei misericordiam in morum sanctitate cõstituat.* Hæc ille. Pax igitur, & vera pax hominibus bonæ voluntatis. *Non est pax impiis, dicit. Dominus.* Iustitia Christi nostra peccata non obruit, salus eius nostram damnationem non abolet, nec dignitas eius nostram indignitatem tegit, vt impiè docet Caluinus, sed gratia Christi ipsam impietatem è cordibus nostris fugat. *Peccatum nobis non dominabitur, quia sumus sub gratia. Christus venit, vt dissoluat opera diaboli*, quæ sunt peccata, non vt tegat quasique foueat illa. *Sanguis eius emũdat corda nostra ab operibus mortuis*, non relinquit ea semper immunda, vt eius pretio immũditiam tollat. Denique *dedit semetipsum pro nobis Christus, vt nos redimeret*

2. Cor. 1.
1. Ioan. 3.
Hebr. 5.
2. Petr. 1.
Hebr. 6.
Serm. 15. de verb. Domini.
Homil. 5. in Matth.
Esai. 48.
Caluiniana pax refutatur.
Rom. 6.
1. Ioan. 3.
1. Ioan. 1.
Tit. 2.

redimeret ab omni iniquitate, (nec hoc tantùm, sed) & mùn-
daret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum.
Sic Christus se totum nobis communicat, quia gratias suas nobis impartit, quia de plenitudine eius accepimus omnes, quia de Spiritu suo dedit nobis. Sic pacem attulit mundo hominibus bonæ voluntatis. Caluinistę, *decipiunt populum Dei, dicentes, pax, pax, &*
Ezech. 3. *non est pax. Deus ædificabat parietem, illi autem liniebant*
eum luto absque paleis. Deus per Christum facit nos nouam creaturam, quæ est vt Paulus eum vocat, *fides*
Gal. 6. *quæ per dilectionem operatur.* Impius Caluinus liniuit eam sola fide absque bonis operibus. Lutum mixtum paleis firmum parietem facit, absque paleis quauis pluuia dissoluitur, quouis vento impellitur. Sic fides per caritatem operans veram facit iustitiam & pacem, *fides sine cari:ate,* quauis tentatione concutitur &
Iacob. 2. *inanis & mortua est,* teste Iacobo.

IN DIE S. STEPHANI
protomartyris.

Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alas? & noluisti.*

Liberum arbitrium defenditur.

LOCVS perspicuus docendi contra hęreticos nostri temporis omnes, esse in homine post peccatum primi parentis liberum arbitrium, quo possit recusare adeóque resistere gratiæ Dei si velit, ideoque Dei gratiam voluntati humanæ vim non facere, neque hominem vel inuitum vel coactum Deo vocanti obedire, sed sponte sua: adeóque prorsus libera electione gratiam Dei vel acceptare vel respuere. Hoc enim totum hæretici hodie negant, vt totius meriti radicẽ tollant: nec vt Dei aut Christi gratiam amplificent, sed planè vt eandem impiè deprimant, eiúsque vim & efficaciam in cordibus fidelium infirment.

firment. Maior enim est Christi gloria, maior gratia, maior ipsius gratiæ benignitas, quòd ipsam quoque voluntatem hominis (qua nihil ad flectendum durius) suauiter tamen trahit & flectit, eámque in sua conditione relinquit, non cogit, non impellit, hominémque liberè bene agere atque ita ad suam ipsius glorificationem concurrere permittit, (vnde eleganter Chrysost. ait. *Volens Deus hominem glorificare, tentat eum, non vt cum magno iudicio glorificet, sed vt ne sine causa glorificet*) ac deniq; iustè eum iudicandi causam non tollit (*si enim non est liberum arbitrium, quomodo iudicat mundum peccatorem*, ait Augustinus. nullus relinqueretur vel peccatorum pœnis, vel operum præmiis iustitiæ locus) quàm si vt hæretici volunt, totũ in nobis ageret, hominésque ad bene operandum violéter cogeret. Docet autem apertissimè hoc Euangelium Iudæos, populum duræ ceruicis, diuinæ gratiæ liberæ suæ, sed improba voluntate restitisse. Docet eos abiectos fuisse, non quia Deus eos volentes conuerti deseruit, sed quia ipsi (Deo omnia tentante & procurante salutis media) conuerti noluerunt. *Quoties* (inquit) *volui vos congregare, & noluistis*? Nempè Christus sanè venerat, vt *dispersos filios Israel congregaret in vnum*, sicuti de eo propheta prædixerat, & Ioannes Euangelista confirmat. Venit *vt moreretur pro tota gente & populo, vt Caiphas prophetauit*. Sed noluerunt congregari. *Dilexerunt magis tenebras quàm lucem*, & vt Stephanus illis in os obiecit, *semper restiterunt Spiritui S.* Denique vt vetus Scriptura commemorat, *obdurauerunt corda sua*. Horũ hominum exẽplo manifestissimè nos docet, & posse & sæpe solere improbos homines diuinæ gratiæ resistere. Ipsemet *Pharao contra misericordissimam Dei veritatem libero pugnauit arbitrio*, ait Aug. Plura in hanc sententiam vide in aliis duobus Euangeliis super Dominicas totius anni. Certè Iudæi visis stupendis Dei miraculis & eximiis acceptis beneficiis, sic tamẽ rebelles permanebant, vt Deus ad Moysem exclamet. *Vsquequo non credent mihi*? & per alium Prophetam. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi*. Et adhuc rursum. *Vocaui, & renuistis*: & de impio dicitur, *Noluit intelligere, vt be-*

Libertatis rectæ causæ.

1 2 3 4

Homil. 14. in Matth. operis imperfect.

Epist. 46.

Esa. 56.

Ioan. 11.

Ioan 3.

Act. 7.

Psal. 94.

De prædest. & gratia lib. 1. c. 15.

Dom. Sexages. & Quinquages.

Num. 14.

Esai. 65.

Prouerb. 11.

Psal. 35.

ne

ne ageret. Nihil his Scripturis apertius. Esse igitur prorsus in humana voluntate positum, velit ne gratiam oblatam acceptare an repudiare, semelq; acceptam retinere an abiicere, in Scripturis sacris bene versato dubium esse non potest. Vnde iterum apud Ioannem multis ex Christi discipulis retrò abeuntibus, eumq; deserentibus in quem prius crediderant, solisque duodecim apud eum persistentibus, dixit illis Christus, *Nunquid & vos vultis abire?* In quæ verba sic scribit B. Cyprianus. *Seruat scilicet legem, qua homo suæ libertati relictus, & in arbitrio proprio constitutus, sibimetipse mortem appetit vel salutem.* Hæc ille. Retinenda est igitur & ex hoc Euangelio luculenter ostendenda liberi nostri arbitrij facultas, quam impiè tollere hæretici student: impiè sanè quia ea sublata, & peccandi necessitate consequenter introducta, habent in promptu excusationes in peccatis, eóque tendunt, vt omnium peccatorum nostrorum Deum ipsum auctorem & impulsorem doceant. Quod perfricta fronte docuit Caluinus, vt alio in loco ex eius verbis perspicuè ostendimus, simúlque refutauimus.

Ioan. 6.

Li 6. epist. 3.

Liberum arbitrium cur negant hæretici.

De iustificat. l. 11. per totū.

IN DIE S. IOANNIS

Apost. & Euangelistæ.

Ioan. 21.

Hic est discipulus ille quem diligit Iesus.

Caritatis commendatio.

IOCVS idoneus taxandi vehementer hæreticos qui solam fidem perpetuò amplificant, caritatis verò paruam aut nullam in negotio iustificationis rationem habent, quum hic dilectus Christi discipulus, & eius consiliorum maximè conscius, qui eius diuinitatem solus perspicuè patefecit, qui tot & tanta mysteria in sua Apocalypsi scripsit, tum in epistolis suis per totum, tum in permultis Euangelij sui locis caritatem, & dilectionem assiduè inculcet, maximè necessariā, maximè excellentem virtutem esse demonstret. Quo in genere illustre est, quod de eius perpetua familiari doctrina

doctrina D. Hieronymus commemorat. *Quum Ephesi, inquit, B. Ioannes moraretur vsque ad vltimam senectutem, & vix inter discipulorum manus ad Ecclesiam deferretur, nec posset in plura vocem verba contexere, nihil aliud per singulas solebat proferre collectas, nisi hoc, Filioli digite alterutrum. Tandem discipuli & fratres qui aderant tædio affecti, quòd eadem semper audirent, dixerunt: Magister, quare hoc semper loqueris? qui respondit dignam Ioanne sententiam. Quia præceptum Domini est, etsi solum fiat sufficit.* Hæc ille. Nempe certè homini iam Christiano & bene Catholico sola caritas sufficit, quia teste Paulo, *Dilectio proximi implet legem.* Et iterum. *Plenitudo legis dilectio.* Barbari autem hodie & insulsi hæretici, ac si nunc primùm credere orbis inciperet, solam fidem clamitant. Atqui vt Paulus in exordio Ecclesiæ fidem in epist. ad Rom. & Galatas studiosè docuit, etsi non solam, quum in eisdem Epistolis caritatis & bonorum operum documenta confertim afferat, sic tum idem Apostolus in posterioribus suis Epistolis, caritatis præcepta & bonorũ operũ necessitatẽ diligenter inculcat, tũ S. Ioannes suos discipulos iamdudum in fide fundatos dilectionem perpetuò docuit. Meritò dilectus à Iesu discipulus dilectionis virtutem assiduè inculcauit. Hæretici Deo exosi solam fidem sic amplificant, vt nullam dilectionis aut caritatis ad salutem necessitatem admittere velint.

Lib. 3. in c. 6. ad Galat.

Rom. 13.

Cùm senueris, extendes manus tuas, & alius cinget te & ducet quo non vis.

LOCVS non incommodus breuiter ostendendi D. Petrum, de cuius glorioso martyrio Christus Dominus eum tam speciatim in hoc Euangelio præmonere dignatus est, in ipsa vrbe Roma eadem perfunctum fuisse. Hæretici enim hodie, nominatim Beza in suis annotationibus ad hunc locum, negant prorsus hæc verba ad martyrium Petri pertinere, ne sanè gradus aliquis hoc esset ad probandum quòd

Petri Romæ martyrium.

quòd Romæ extensus, & ligatus & crucifixus fuerit. Sanè Rome *ducebatur quo non voluit*, quando instante passione eius, vrbe excessit, Christúsque illi exeunti occurreret, vt narrat Auctor Apostolicus Egesippus, Petróque roganti, *Domine quo vadis*, respondit, *vado Romam iterum crucifigi*. Sed & Euangelium hoc ipsum satis ostendit, passionem Petri his verbis Christum prædixisse. Addit enim, *Hæc autem dicebat significans qua morte clarificaturus esset Deum. Qua morte*, id est, *quo genere mortis*, vt exponit Chrysostomus: & expressius Augustinus. *Iam pretio per te Petre fuso, nunc est, vt sequaris redemptorem, & sequaris omnino vsque ad mortè crucis.* Apertè ostendit Petrum pro Christo crucifixum fuisse, & hoc ei mortis genus Christum hoc loco prædixisse postea docet. Sic enim paulo post Christi verba exponit. *Extendes*, inquit, *manus tuas, id est, crucifigeris. Ad hoc autem vt venias alius te cinget & ducet non quò vis, sed quò non vis. Prius dixit quod fieret, deinde quo modo fieret.* Hæc Augustinus, quem omnino hûc in locum sequitur ven. Beda. Petrum autem Romæ crucifixum fuisse, contra impudentiam hæreticorum qui hoc vel negant vel in dubium vocant, grauissimi & antiquissimi auctores vnanimiter attestantur. Egesippus Apostolorum contemporaneus loco citato, Origenes 3. tomo com. super Genesim, & ex eo Eusebius in historia Ecclesiastica, cuius hęc sunt verba. *Petrus ad extremum quum Romæ versaretur, capite deorsum statuto (sic enim perpeti cupiebat) cruci suffixus est.* Tertullianus eleganter, *Petrus*, inquit, *passioni Dominicæ Romæ adæquatur.* Et rursum alio in loco, alludens ad Euangelij huius verba, *Orietem fidem Romæ primus Nero cruentauit. Tunc Petrus ab altero cingitur, cùm cruci astringitur.* Idem attestantur cæteri Scriptores vêteres ferè omnes, Dorotheus Tyrius in Synopsi, Hieronymus in Catalogo Scriptorum Eccles. Orosius libro 7. cap. 6. & alij. Est ergo singulariter fideli populo hoc commendandum, quòd inter cætera vnius & solius Petri priuilegia (de quibus vide in die Petri) etiam mortem eius solius adeóque genus mortis Christus Dominus prædicere voluit. Hæreticorum verò impudentia vel insania potius, vehementer hoc loco taxanda, qui

Lib. 7. de excidio Hierosolymitano.

Homil. vlt. in Ioan.

Tracta. 123. in Ioan.

Lib. 3. c. 1.

In præscript. cap. 26.

Lib. 4. aduersus Marcionem.

qui rem omnibus historiis testatissimam, & in præsenti Euangelio iuxta Chrysostomum, Augustinum, & Tertullianum satis luculenter insinuatam, negare tamen vel in dubium vocare non erubescunt.

IN DIE SS. INNOcentium Martyrum.

Herodes iratus mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius à bimatu, & infrà. Matth. 2.

LOcvs commodus explicandi singularem Ecclesiæ Dei à Spiritu S. edoctæ auctoritatem circa Dei cultum, & de rectè factis Sanctorum decernendi, contra hæreticos horum temporum, qui Ecclesiam se non audituros protestantur, nisi ex scripto Dei verbo loquatur. Ecce enim horum Innocentium mortem Ecclesia sine vllo scripto Dei verbo, & quidem contra apparentem humanam rationem (*Quale enim potest esse innocentiæ meritum, antequam quisque nocere aliquid possit*, vt de paruulorum mortibus vel cruciatibus ratiocinatur Augustinus) vt Martyrij meritum honorat, ipsósque paruulos Martyrum numero habet, ac denique illorum occisionem Festo publico totũ per obem celebrat. Ecclesiæ inquam solius iudicio, & auctoritate hoc fit, quam videlicet, sic Spiritus S. docuerit. Et Augustinus quidem acriter disputãs de origine animarũ, multúmque quærens quomodo si animæ singulis de nouo infusæ, & creatæ sunt, ideóque puræ, & innocentes in paruulorum corporibus crucientur, ex horum innocentum gloria quos sic Ecclesia honorat, colligit paruulos iniquè cruciatos à Deo in altera vita cõpensari. *Quis* (inquit) *nouit quid ipsis paruulis in secreto iudiciorum suorum bonæ compensationis reseruet Deus. Quoniam quãquam nihil rectè fecerint, tamen nec peccantes aliquid ista perpessi sunt. Non enim frustra etiam infantes illos qui ab Herode occisi sunt*

Ecclesiæ auctoritas circa festa Sanctorũ.

De li. arb. lib. 3. c. 23. & Epi. 28.

Vbi suprà.

in honore Martyrum receptos commendat Ecclesia. Hæc ille auctoritati Ecclesiæ horum celebritatem tribuens,& ex ea auctoritate dubium in fide resoluens. Eandem Ecclesiæ auctoritatẽ circa horum Martyrum declaratam agnoscit Origenes scriptor vetustissimus. *Parvuli,* inquit, *ab Herode occisi ad memoriam æternæ laudis à B. Euangelista in sancto Euangelio conscribuntur. Horum & memoriam semper, vt dignum est in Ecclesiis celebratur secundum integrum ordinem Sanctorũ, vt primorum Martyrum pro Domino occisorũ: & vt ipsa Bethlehẽ primitias Domino Martyrum in qua natus est ipse Saluator obtulisse videatur.* Hęc ille.

Hom. 3. in diuersos.

IN DIE CIRCVNCISIONIS.

Luc. 2. *Et vocatum est nomen eius, Iesus.*

De nomine Iesu.

IOcvs vtilis insensatos horum temporum hæreticos acriter taxãdi,& piam Catholicorum deuotionem defendendi circa cultum & venerationem nominis Iesu. Catholici enim propia,& debita erga hoc venerabile & dulcissimum nomen affectione sua,illo audito vel caput aperiunt, vel genu flectunt. Hæretici, vt neutrum faciunt, ita alios id facientes effusè rident. Docendus ergo populus hoc loco & cur hoc nomen Catholici assiduè venerentur,& quare hæretici hanc venerationem irrideant. Nomen Iesu non temere, sed ex mandato Dei impositum Christo est.

Luc. 1. *Vocabis nomen eius Iesum.* Hoc quoque mandatum non ex sola voluntate imponenti, sed ex causa & effectu significationis,factum fuit. Addit enim Angelus. *Ipse enim saluum faciet populum suum.* Nec significationis effectus vulgaris aut mediocris est, sed omnium qui vmquam sacris nominibus adiuncti fuerunt, longè excellentissimus. Nempè Saluator humani generis. Hoc ergo supremum, & maximum redemptionis nostræ beneficium in hoc nomine Iesu, recolimus: recolendo amamus : amando veneramur. Nominis porrò ipsius admirabilem vim, & efficaciam vt magis populus intelligat, docendus est hoc nomen illi etiam

etiam homini impositum fuisse, qui Christi Iesu expressissima figura fuit, educendo populum Israël ex deserto in terram promissionis, sicuti solus Iesu educit suos ex hoc mundo in cœlum. Hic enim *primus introiuit in sancta æterna redemptione inuenta. Hic vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos.* Per hunc *pro palata est via Sanctorum.* At ille alter Iosue dictus, vel Iesus filius Naue, ideò sic dictus est: quia populum Israël, vnicum tunc populum & peculium Dei in terram promissionis realiter introduxit. Nam à principio quidem, & antequam ad hoc opus assumptus esset, non Iosue, aut Iesus,) quodidem est, eídemque Hebraicis literis scribitur, sed aliter atque aliter à nobis pronunciatur, vt multa alia nomina Hebraica,) sed Osee vel Anse dictus est. Atqui quum à Moyse destinaretur, vt pariter cum aliis terram promissionis exploraret, huic soli Moyses Spiritu prophetico nomen mutauit, & quum Osee הושע prius vocaretur, Iosue יהושע nuncupauit. Sic enim in libro Numerorum legimus. *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Mitte viros, qui considerent terram Chanaan, &c. Fecit Moyses quod imperauit Dominus mittens principes viros quorum hæc sunt nomina:* & paulò post. *De tribu Ephraim Osee* (vel vt Græci legunt, Anse) *filium Nun.* Et iterum paulò post omnibus enumeratis, sequitur, *vocauitque Osee filium Num Iosue.* Addendo videlicet primam literam, י vnam ex Diuini nominis characteribus, sicuti & in nomine Abrahæ literam ה: quia sanè ad ministerium propè Diuinum electus erat, vt in terram promissionis filios Israël educeret: & quia nostrum Iesum, verum Deum, verum liberatorem, verum ducem humani generis ad regni cœlestis ingressum, præfigurauit. Huius tamen Iosue vel Iesu Naue nomen non veneramur, quia nec nobis Christianis, sed veteri populo beneficium contulit, nec ipsum beneficium ille contulit, sed minister tantum illius erat: nec solidum ac sempiternum sed temporale & exiguũ erat beneficium cuius minister fuit. At verò noster Iesus nomẽ est veneratione omni dignissimũ, quia salutẽ æternam humano generi collatam significat. De re controuersum no est. Sed cur

Origenes homilia 2. in Exod. Tert. li. aduersus Iudæ. & 3. cõtra Marcionem. & Iustinus Mar. in Dia. cum Triphone. Aug. li. 16. c. 19. cont. Faustum. Num. 13.

Iesu Naue nomẽ, cur non honoratur.

Hæretici refutãtur.

(inquit hæreticus) ipsi nomini honorem defertis, quasique syllabas, & sonum veneramini? O stupide hæretice! Nũquid huius vocabuli sonus auribus fidelium inanis sonus est, aut vacuus? Nunquid ita Christiano sonat sicut pagano? Nónne pariter cum sono rem ipsam comprehendimus quotquot fideles sumus? At inquies: rem ipsam quantum voles venerare: sed cur sonum hoc honore dignum censes? Non sonum, non syllabas, per se, & solitariè sumptas, ô hæretice veneramur, sed pariter cum sono & sylabis rẽ ipsam contentam, & significatam. Vtrumque quidem, sed vnum propter aliud. Tu quum Iesu nomen audis & rem contentam non meminisse non potes: honorem rei prætermittis impiè, ne nomini honorem exhibere videaris superstitiosè. Hæc est tua scilicet religio. Dic ergo obsecro, an superstitiosus Paulus erat, quum di-

Philip. 2. ceret: *In nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Secundum tuam impietatem dicere debuisset. Non in nomine Iesu, sed in sola redem-

Philip. 2. ptione per Iesum facta, omne genu flectatur. At Paulus nihil tuam insaniam moratus, audacter dicit. *In nomine Iesu omne genu flectatur*, non rem significatam excludens, sed ipsum quoque nomen significans pariter includens. Et ne nomen hic pro re ipsa aut virtute significata positum dicas, vt alibi interdum, *Deus in nomine tuo saluum me fac*: & similia, Paulus disertè de nomine ipso personæ impositio loquitur, dicens: *Dedit illi nomen quod est super omne nomen, &c.* Hoc ergo nomen Iesu datum filio Dei incarnato, hoc inquam nomen, est super omne nomen, *& in hoc nomine omne genu flectetur*, id est, flecti debet, etsi tu ad tempus illud hæretice non flectas, quod & dæmones in suis arreptitiis ad tempus facere recusant, donec vi exorcismorum cogantur id facere. Propter hanc ipsius no-

1. Cor. 12. minis venerationem, dixit iterum Paulus. *Nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto*, id est, ea qua par est reuerentia, & amore debito afferre nemo potest, nisi ex speciali grata Spiritus Sancti. Hæretici quia Spiritum Sanctum non habentes (vnde Iudas

Cap. vnico. de illis dicit, *Animales, Spiritum Sanctum non habentes*) ideò nulla cum reuerentia hoc nomen proferunt, & audiunt,

audiunt. Sed dicet aliquis: Cur potius nomen Iesu quàm nomen Christi hoc modo veneramur? Respondeo, quia Christus non proprium nomen, sed nuncupatio regni ac potestatis est: Iesus autem proprium nomen, quod, maximo suo labore emit, & vt laboris præmium accepit. Etsi enim nunc in ipsa Circunciſione hoc ei nomen impoſitum fuit, & in conceptione promiſſum, tamen ideò eſt vtrumque factum, quia ſuo tempore facere debuit, quod nomen ſignificat, videlicet, *Saluum facere populum ſuum.* Paulus igitur aſſerit propterea hoc nomen illi datum, quia maximo labore ſuo hoc de facto præſtitit. *Humiliauit* (inquit) *ſeipſum factus obediens Patri vſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod, & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, &c.* Datur ergo hoc nomen honorificentiſſimum, quia promeruit. Nomen ipſum ab omnibus honoratur, quia hunc honorem promeruit. Moneatur ergo populus fidelis, quoties nomen Iesu genu flectendo nos Catholici honoramus, honorem illi debitum atque promeritũ, & magno pretio emptum exhibemus: facimus quod facere debemus, atque tenemur, non ſolùm ex congruo propter beneficij in nos collati magnitudinem, ſed etiam ex debito propter æterni Patris voluntatem atque præceptum, qui ideò hoc *nomen filio ſuo dedit, vt in hoc nomine omne genu flecteretur*, vt hoc nomen omnes venerarentur, & venerando confiterentur, *quia Iesus eſt in gloria Patris.* Quoties ergo hæretici hoc nomen non venerantur, quoties genu flectere, & venerari recuſant, quoties alios venerantes, & genu flectentes irrident: toties Dei Patris præceptum atque voluntatem violant, toties Dei filio iniuriam faciunt, & honorem debitum negant, toties Apoſtolo Paulo contradicunt, toties denique Eccleſiam Dei ſcandalizant, poſtremò toties diabolo rem gratiſſimam faciunt, qui hoc eos ſpecialiter docuit. Certè exempla huius venerationis, & amoris erga nomen ipſum Ieſu dulciſſimum, habent Catholici, & plurima, & maxima, quorum hic aliqua proferemus. S. Ioannes dilectus Chriſti diſcipulus, hoc nomen Ieſu in ſingulis propè verſiculis

Lact. li. 4.

Cur Ieſu nomẽ nõ Chriſti veneramur.

Philip. 2.

Exempla veneratiõnes nomini Ieſu.

quum de Christo agit, apponit: & in suo Euangelio plusquam ducenties vicies Iesum repetit. Paulus similiter in suis Epistolis plusquam ducenties vicies Iesum nominat. Moriens autem pro Christo & capite iam abscisso ter nomen Iesu repetiit, & tres fontes ad triplicem capitis saltum repentè exorti sunt, quos & hodie propè Romam vidimus, & gustauimus lacteum quendam gustum habentes, maximè primum ex tribus. De his fontibus exclamat Chrysostomus: O *quales fontes*! D. Ignatius amantissimus dilecti Ioannis discipulus, & B. Virgini carus, hoc nomen Iesu sic viuens dilexit, vt in corde morientis sculptum cerneretur. S. Antonius dæmonum phalanges prolato nomine Iesu abegit: dicente enim illo, *Iesus tuas funditus subruit vires*, tota dæmonum cohors disparuit, vt auctor vitæ eius grauissimus & inuidiosus S. Athanasius commemorat. In maximo terræ motu, vel potiùs frequentibus terræ motibus Antiochiæ, domus illæ omnes ad quarum ianuas scripta erant hæc verba, *Iesus nobiscum est, nemo loco moueatur*, firmæ constituerunt. Experimento comprobatur quotidiano in Ecclesia Catholica ad nomen Iesu dæmones fugari: & scribit Alciatus ipse Iurisconsultus etiam in eo libro vbi sagas ne igne comburantur defendit, quum in dæmonum choro illæ saltitarent prolato obiter à quadam fœmina pertranseunte, *Iesu nomine*, totum illum chorum dissolutum esse, dæmonésque penitus disparuisse. Idem commorat Chirlandus de sortilegiis. Iustinus quoque Martyr aduersus Iudæos, in nomine Iesu dæmones fugari docet. Lactantius à Christianis spiritus inquinatos affirmat, excludi: & *nomine magistri sui, & signo passionis.* Porrò de huius nominis Iesu mysterio, & virtute ex Scripturis sanctis, & illud obseruatione dignum est, quod hoc nomen Iesus, Deus suum nomen vocat. Sic enim Deus Moysi loquitur de primo illo Iesu filio Naue, nostri Iesus certissimo typo. *Exod. 23. & 20.* Ecce (inquit) *ego mittam Angelum meum qui procedat te & custodiat in via, & introducat in locum quem præparaui. Obserua eum, & audi vocem eius, nec contemnendum putes, quia non dimittet cùm peccaueris, & est nomen meum in illo.*

Hom. 8. in Epistol. ad Ephes. & hom. 5. in Iob.

In vita S. Antonij.

Niceph. li. 17. cap. 3.

De pauergis lib. 8.

Quæst. 7. art. 26. & 27.

In Dial. cum Thryphone, lib. 4. c. 27.

Nomen Iesus nomen Dei.

Hæc

Hæc verba de Iesu filio Naue, qui populo Israël Dux erat quum in terrã promissionis duceretur, Deum eo loco dixisse, antiquissimi Scriptores, Iustinus Martyr, Tertullianus, * Cyprianus, Augustinus, & alij contra Iudæos, docent. Iustinus sic scribit: *In libro Exodi nomen Dei etiam Iesum fuisse quod ait Abrahamo enunciatum non esse nec Iacob à Moyse in mysterio, & obscurè similiter expositum fuisse nos quoque intelleximus.* Móxque citatis Exodi verbis præallegatis, infert: *Qui in terra maiores vestros introduxerit, tandẽ aliquando intelligite eũ fuisse, qui hoc nomine appellatus est Iesus, qui antea Anse vocabatur. Si enim hoc intelligatis, nomem etiã eius qui Moysi dixit, nomen enim meũ in eo est, Iesum fuisse intelligetis.* Hæc ille. Est ergo nomen Dei proprium, in persona filij, Iesus. Certè apud eundem Iustinum Tryphon ille Iudæus agnoscit se inductum fuisse, vt crederet Iesum Christum esse verum Messiam, propter nomen Iesus, quo Naue filius liberator populi appellatus fuit. Tertullianus vero ad verba Exodi allegata sic scribit: *Angelum eum dixit qui præcederet faciem populi, &c. Propter magnitudinem virtutum quas erat æditurus, & officium Prophetæ nunciantis scilicet Diuinam voluntatem. Iesum autem ob nominis sui futuri Sacramentum. Idemtidem nomen suum confirmauit, quod ipse ei indiderat, quia nõ Angelum, nec Anse, sed Iesum eum iurasset exinde vocitari.* Hæc ille. Meritò igitur hoc nomen Iesu honoramus, nomen filij Dei proprium, nomen quod os Domini nominauit, nomen tanto ante, tam variè, tam celebriter prædictum. Nã, & hoc illud est quod Abacuch prædixerat, dicens: *Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan.* In quæ verba Augustinus: *Quæram* (inquit) *à Iudæo, cur tunc Moyses successori suo nomen mutauerit & appellauit eum Iesum, qui prius vocabatur Anse, quando ex cõualle Pharan præmisit eum ad terram quo erat populus ipso duce venturus. Dicit enim verus ipse Iesus, Etsi iero & præparauero vobis locũ, iterum veniã & assumam vos ad me. Quæram etiam vtrum non huic figuræ attestatur Propheta, dicens: Dux ex Africo veniet & sanctus de Pharan: tanquam diceret: Eius nominis veniet Deus Sanctus, cuius nominis erat ille qui veniet ab Africo de Pharan, i. Iesus.* Hæc ille, Móxque paulò post tractans locum Exodi præalleg. vbi Deus

* *Lib. 2. Testimoniorum.*

In Dialo. contra Tryph.

Aduersus Marcionẽ lib. 3. c. 16.

Abac. 3.

Cont. Faustum li. 16. cap. 19. Ioan. 14.

de hoc Iosue seu Iesu dicit, *Mitto angelum meum, &c. Nomen meum est in illo*, ait. *Quærat Iudæus in hominibus quis Moysi successor introduxit populum, & inueniet Iesum, non hoc ab initio vitæ suæ, sed nomine mutato appellatum. Qui ergo dixit, Nomen meum est in illo Iesu, ipse est verus Iesus, rector, & ductor populi in hæreditatem vitæ æternæ, &c.*

Mysteriũ monis Iesu.

Hæc ille. Rursum hoc nomen Iesus à Sibylla Cumana Spiritu prophetico imbuta non solùm disertè prædicitur, Saluatoris mundi proprium futurum, sed & quale sit eius mysterium literis Græcis expressum, diligenter enucleat. Nomen enim istud, Ἰησους quod ex sex literis constat, habet Octonarium numerum (qui beatitudinis perfectionem sonat, vt latè docet Augustinus) triplicem seu tribus modis expressum. Habet enim, & in se continet octo monadas, octo decadas, & octo centurias. 888. Tres igitur continet octauas, quia *Iesus* suos ad beatitudinem perducit in Deo trino, & vno consumatam. De hoc Iesu nomine dictum est, *Oleum effusum nomen tuum*, vt latè explicat D. Bernardus. Diffunditur per omnes gentes. Est lux illuminans omnes. Vngit sua gratia, quia de eius plenitudine omnes accepimus. Pascit, quia caro eius verè est cibus, &c. Est medicus animarum nostrarum. Est nomen super omne nomen. Est victima Patri in odorem suauitatis. Est purus absque omni peccato. Venit ignem mittere in corda, vnde, & accendit ea, lenit dolores peccatorum condonans ea, & reprimit tumorem superbiæ, docens humiles nos esse sicut ipse erat. Has, & alias olei proprietates habet: cuius virtutes hæ sunt, vt penetret ac se diffundat, vt luceat, vt vngat, vt pascat, vt medeatur, vt supernatet omni liquori, vt odoriferum sit, vt purum ac simplex sit, vt ignem foueat, vt linitiuum sit atque ad reprimendos tumores idoneum. Nomen igitur Iesu tam diuinum ac Deo proprium, tam nobile, tam efficax, tam carè emptum, tanti mysterij, tantæ virtutis, nos Catholici ex officio veneramur: qui non venerantur vel hæretici sunt ex malitia, vel pagani aut infideles ex ignorantia.

Orat. Sybil. lib. 1.

Epist. 119.

Serm. 15. in Cant.

Proprietates nominis Iesu.

IN

IN DIE EPIPHANIÆ.

Et venimus adorare eum. Matth. 2.

LOcvs appositus tractandi contra hæreticos horum temporum de peregrinatione, & visitatione locorum Sanctorũ, & personarum. Erat enim hæc trium Magorum ad puerum Iesum perfectio vera peregrinationis religiosæ forma. Venerunt enim adorare, non venerunt videre: religionis non curiositatis causa. Et venerunt cum muneribus sicut in peregrinatione Catholica nemo vacuus venit ad loca sancta. De hoc pietatis genere prædixerunt prophetæ. *Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius.* Hoc enim pars fidei est, ait S. Hieronymus, in epist. ad Desiderium. *Erit sepulchrum eius gloriosum,* id est, ab omnibus adorabitur, ait S. Hieronymus in epist. ad Marcellam. *Locum pedum meorum glorificabo,* ait iterũ apud Esaiam Dominus. *Illa enim est terra, vnde si afferatur, adorant Christiani,* vt de suo tempore scripsit sanctus Augustinus. Animales hæretici non habentes Spiritum Dei, nullum huius pietatis sensum habent. Olim (vt scribit Augustinus) *principes seculi ad vrbem Romam venerunt, non ad templum imperatoris, sed ad memoriam piscatoris.* At hodiè curiosi hæretici Romam interdum proficiscuntur, non vt loca Sanctorum religiosè adeant, orent, adorent, sed vt vitia cleri, & curiæ explorent, vel certè vt Ciceronis domum è regione rupis Tarpeiæ, aut Horatij domum Tiburi monstratam visitent. De hac materia peregrinationis vide quæ latè diximus in Dominica 2. Aduentus.

Peregrinatio ad loca Sancta.

Psal. 131.

Esai. 11.

Esai. 60.

Epist. 111.

Enarra. in Psalm. 86.

Magi venerunt ab Oriente Hierosolymam.

LOcvs necessarius propter calumnias, & cachinnos hæreticorum hodiè ostendẽdi istos Magos, & tres fuisse, & reges sicuti à fidelibus passim creditur. Quam fidelium opinionem his verbis irridet Centuriastæ Magdeburgenses. *Fabulosas, & stolidas ineptias*

De tribus Magis tribus regibus: *Centur. 1. lib. 1. c. 10.*

in tenebris regni Antichristi natas nulla confutatione putamus indigere, vt quòd hi Magi fuerint reges, & quidem numero tres. Hæc illi arroganter, ineptè, & contumeliosè. Arrogantia est furiosa cõmunem fidelium opinionem, etiam si certis testimoniis probari non posset, maximè huiusmodi quæ ad maiorem Christi honorem, & Dei gloriam faciat, *fabulosas, & stolidas ineptias* vocare. Ineptissimum est planéque muliebriter factum acerbè illud taxare, quod nec vno verbo confutare queas. Contumeliosum est, & conuitium propriè hæreticum, lucem Catholicæ Ecclesiæ, *tenebras regni Antichristi nuncupare.* Sed quod isti tam celebres Protestantes confutare non possunt, nos idoneis testimoniis confirmabimus, & horum tenebrionum tenebras Antiquitatis luce fugabimus. Ac primum Reges vocantur à multis Patribus antiquissimis, iuxta propheticum illud: *Reges Arabum & Saba dona adducent.* Hanc enim *prophetiam Magos impleſſe* (ait Chrysostomus) *euidenter agnoscimus.* Quod si verum est, certè aut Reges fuerunt, aut mentitur propheta. Sic, & Sanctus Hieronymus super eadem Psalmi verba. *Hanc* (inquit) *Prophetiam ex Magorum muneribus intelligimus inchoatam.* Certè Cyprianus disertè appellat eos Reges his verbis: *Non satis est quòd angeli locuti sunt pastoribus, quòd apparuit stella regibus, &c.* Tertullianus illam de Christo per Magos adorando Prophetiam contra Iudæos tractans: *De hoc,* inquit, *auri munere Dauid dixit, Et dabitur illi de auro Arabiæ.* Et iterum, *Reges Arabum, & Saba munera afferent illi. Nam, & Magos Reges ferè habuit Oriens, & Damascus Arabiæ regno deputabatur, cuius tunc virtutem Christus accepit, acciendo insignia eius, aurum scilicet, & odores.* Hos igitur Magos Reges Orientales vocat. Hos sequutus Isidorus vetustus scriptor hos Magos Reges Appellat. Certè Persarum Rex nemo esse poterat nisi Magus, id est, Philosophus, teste Cicero. lib. 1. de diuinatione. Reges autem vocantur, & ab his Patribus, & à fidelibus, non ideò fortasse quòd magni ac potentes Reges essent, vt hodie pauci sunt, sed more Scripturæ, quòd viri potentes ac reguli seu principes essent. Sicut illud Dauidis, *Astiterunt Reges terræ, & Principes*

Quòd Reges fuerint.

Psal. 71.

Homil. 1. ex 17. in Matth.

Super Ps. 71.

In Serm. de baptismo Christi.

In lib. cõtra Iudæos ca. 9. & lib. 3. aduersus Marcionẽ. cap. 13.

In præfat. Missæ Mozarabum.

Psalm 2.

terræ

terræ conuenerunt in vnum, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius, de Herode & Pontio Pilato exponit D. Petrus: qui tamen reguli potius quàm Reges erant. Iste enim Herodes tetrarcha tantùm fuit & Galilææ solius Princeps, non totius Iudææ Rex, vt pater eius, quo regnante Christus nascitur. Pilatus quoque non Rex, sed Romanorum prætor aut præfectus prouinciæ tantùm. *Act. 4.*

Quòd tres fuerint.

Tres autem istos Magos fuisse Leo Magnus suo tempore creditum esse testis satis locuples est. *Hic ille dies est* (inquit) *quo ad cognoscendum adorandúmque Dei filium tres Magos præuia stella perduxit.* Et in toto illo sermone quoties de Magis loquitur, tres illos nuncupat. Sic & S. Augustinus non nisi tres agnoscit. *In eo*, inquit, *quòd tria à Magis munera offeruntur, Trinitas intelligitur. In eo verò quòd tres sunt, & singuli singula afferunt, in Trinitate vnitas declaratur.* Idem obseruat Remigius Episcopus Antisiodorensis in hunc Matthæi locum. Sed & hos tres Magos à D. Thoma Apostolo fuisse postea baptizatos scribit Chrysostomus in opere imperfecto super Matthæum. Non est ergo fabulosum, & in tenebris Antichristianis inuentum, sed est recepta & certa veritas, à veræ Ecclesiæ luminibus tradita, Magos istos qui Christum adorauerunt, & Reges fuisse, & tres Reges. *Serm. 5. de Epiphan.* *Serm. 1. de Epiphan.* *Homil. 2.*

Et procidentes adorauerunt eum.

De Christo adorando in ven. Eucharistia.

LOCVS aptus ostendendi contra incredulos nostri temporis hæreticos, Christum rectissimè adorari in venerabili Eucharistia, sicut hic tres Magi Christum puerum adorauerunt in præsepio: nec eos peccare qui adorant, sed illos grauiter offendere qui non adorant, vt hac ipsa de re loquitur Sanctus Augustinus. Christus certè non nascebatur vt adoraretur, sed potius vt humiliaretur, iuxta sua ipsius verba, *Non venit Christus ministrari, sed ministrare.* Christus non se dedit in venerabili Sacramento vt adoraretur, sed vt manducaretur, vt in cibum nobis esset, non vt nos illi honorem latriæ exhiberemus. Et tamen nihil obstante hoc primario institituto, tum olim Magi rectissimè *Enarr. in Psal. 98.* *Mar. 10.*

rectissimè Christum adorarũt adhuc in cunabulis positum, tum hodie fideles rectissimè Christum adorant in Sacramento exhibitum. Quare sanctus Chrysostomus ab hoc Magorum facto & exemplo adorandum à nobis in altari Christum perspicuè docet. *Hoc*, inquit, *corpus in præsepe reueriti sunt Magi, & viri impij, & barbari longo itinere confecto, cum timore & tremore plurimo adorauerunt. Imitemur igitur saltem barbaros, nos qui cœlorum ciues sumus. Illi enim quum id præsepe & tugurium tantùm, neque eorum quicquam, quæ tu nunc intueris viderent, summa accesserunt reuerẽtia & horrore. Tu verò non in præsepe id, sed in altari: non mulierem quæ in vlnis teneat, sed sacerdotem præsentem, & Spiritum perabundè super proposito diffusum sacrificio vides. Nec simplex vt illi corpus intueris, sed & eius potentiam & omnem cognoscis administratiõnem, & nihil eorum quæ per ipsum facta sunt ignoras, & diligenter initiatus es in omnibus. Excitemur igitur horrescamúsque, & maiorem quàm barbari illi præ nobis feramus pietatem.* Et paulo post. *Etenim quod summo honore dignum est, id tibi in terra ostendam. Nam quemadmodum in regiis, non parietes, non tectum aureum, sed regum corpus in throno sedens, omnium præstantißimum est: ita quoque in cœlis regium corpus, quod nunc in terra tibi videndum proponitur. Neque Angelos, neque Archangelos, non cœlos, non cœlos cœlorum, sed ipsum horum omnium tibi Dominum ostendo. Animaduertis quonam pacto quod omnium maximum est, atque præcipuum, in terra non conspicaris tantùm sed tangis, neque tangis solùm sed comedis, & eo accepto domum redis.* Hæc Chrysostomus, docens non minus in Sacramento altaris adorandum esse Christum, quàm in præsepio à Magis adoratus fuit: quia videlicet non minùs in altari cernitur quàm in præsepio videbatur. Neque enim Magi diuinitatem Christi quam adorabant in præsepio videbant, sed hominem tantùm eúmque infantili ætatẽ, infirmitate, paupertate circũdatum, nec Catholici species quas vident adorant, sed totum Christum sub ipsis contentum, quibus videlicet excluſa inhærentia intimè coniungitur. Sed Magi oculis fidei non carnis in hac adoratione vtebantur. Cæcus restitutus Christum filium Dei esse credens, statim *procidens adorauit*: non sanè hominem, qui ei dixit, *Et vidisti filium Dei, & qui loquitur*

Homil. 24. in 1. Cor.

loquitur tecum ipse est, sed Deum qui *habitu inuentus, vt homo*, in illa humana natura loquebatur. Latro in cruce non oculis carnis qui nihil nisi omnia contemptu plena cernebat, sed oculis fidei vsus, Christum confitebatur, & inuocabat. Simeon puerum Iesum tenet in vlnis, & oculis carnis nihil nisi puerum videt: sed oculis fidei vidit, *Salutare mundi*. Hos oculos fidei quia hæretici non habent, ideo non adorant, ideò non nisi quod vident, id esse credunt: vt de Caluino alibi docuimus. Nempe (vt sapienter scripsit Augustinus.) *Homini carnali tota ratio credendi est consuetudo cernendi*. At Patres & tota fidelium Ecclesia oculis fidei adhibitis, Christum præsentem adorant. Sic Dionysius Areopagita. *O diuinum mysterium nostros spirituales oculos singularis lucis tuæ fulgore imple*. Sic Eusebius Emissenus. *Sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honora, mirare*. Sic Augustinus. *Nemo Christi carnem manducat, nisi prius auerit.*

Ioan. 9.
Philipp. 2.
Matth. 27.
Luc. 2.
Domin. 4. Quadrag. Serm. 147. de temp.
Eccl. hier. c. 3 p. 3.
Hom. 5. de Pascha.
in Psal. 98.

IN DIE PVRIFICATIONIS BEATÆ VIRGINIS.

Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt eum in Hierusalem vt sisterent eum Domino. *Luc. 2.*

HOc vs necessarius explicandi solennitatis hodiernæ causas, & institutæ rationes, contra hæreticorum hodie maledicas contumelias, qui vel hoc festum non celebrant, vel ceremoniam luminarium prætermittunt, eámque solidam esse superstitionem suis persuadent: maximè vt intelligat fidelis populus præsenti Euangelio ceremoniam hanc apertissimè cõuenire. Prima causa est, vt Iesu Christi Saluatoris nostri ingressum in templum primum hac illustri luminarium accẽsorum prægestatione Ecclesia lætanter

De ceremonia cãdelarum.

1. Causa.

lętanter & gloriosè cõmemoret. De hoc quippe Christi in templũ ingressu luculenter prædixit Malachias.

Malach. 3. *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam.* Hic erat Ioãnes Baptista, de quo in templum introducto sic ore prophetico pater Zacharias

Luc. 2. pronũciauit. *Et tu puer Propheta altissimi vocaberis. Præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.* Móxque sequitur in Malachia. *Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos quæritis, & Angelus testamenti quem vos vultis.* Hunc ergo ingressum Domini in templum statim nato Saluatore factum, & tam luculenter à Propheta prædictum, luminibus accensis (quæ gaudium & gloriam significant,) celebrat Ecclesia, Vnde Græci Patres hoc festum vocant ὑπαντὴν, *Occursum Domini*, de quo multas conciones ediderunt. De hoc occursu Domini prædixit Dauid.

Psal. 47. *Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui.* Hodie enim in ipso templo primum huic misericordiæ Dei, & diuinitati Christi nati testimonium publicè datum est per Simeonem senem, & Annam viduam prophetissam. De

Agg. 2. hoc quoque Christi in templum ingressu Aggæus Propheta euidenter prædixit. *Veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. Meum est argentum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius nouissima plusquam prima, dicit Dominus exercituum, & in loco isto, dabo pacem, dicit Dominus exercituum.* Hæc ille de secundo templo post captiuitatem Babylonicam reparato, cuius certè non erat tanta gloria, tantus splendor, tanta magnificentia quoad aurum, & argentum, templíque ipsius vel structuram vel ornatum, quanta erat sub Salomone. Sed ideò maior huius templi gloria fuit, quia in hoc templo Messias expectatus apparuit. Sed neque sub hoc templo, *vel prophetas habuerunt, vt prius, vel sub Regum suorum libera potestate amplius agebant, ab alienigenis afflicti, & multis cladibus attriti*: vt demonstrat Augustinus. Hodie igitur maior fuit gloria templi Hierosolymitani secundi quàm primi, quia puerum Iesum *tulerunt*, hodie parentes *in Hierusalem vt sisterent eum Domino*, id est, in templo præsentarent. Hanc primam adeóque solennem, & à

De ciuit. Dei lib. 18. c. 45.

Prophetis

Prophetis prædictam, & in lege decretam, prout huius Euangelij verba ostendunt Christi in templo præsentationem, accensis & rutilantibus cereis celebrat Ecclesia. Quo tempore Ioannes Chrysostomus Constantinopolitanus Patriarcha ab exilio suo incredibili plebis studio reuocaretur, populus Constantinopolitanus, vt gaudium suum venerationémque ergo talem Episcopum ostenderet, *Vniuersus obuiam illi prodiit, cereos accensos ferens.* Non absimile studium, & veneratione multo maiorem Christo factura Ecclesia, cereos hodie accensos fert, eámque historiam commemorat, qua in templum primo receptus, à Simeone sene Spiritu sancto pleno, & Anna Prophetissa nobilissima confessione honoratur. Hæc igitur vna atque primaria causa huius ceremoniæ est. Alia causa est honor Beatæ Virginis, quæ hodie ritum purificationis legalis obseruauit, cui tamen obnoxia non erat, nec ex parte filij, nec ex sua. Legale enim illud præceptum, *Omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur,* Christum non tangit, qui clauso vtero Virginis exiuit, iuxta illud Ezechielis. *Porta hæc clausa erit, Non aperietur, & vir non transiet per illam, quia Dominus Deus Israel ingressus est per eam eritque clausa:* vt & sanctus Hieronymus hunc locum exponit, multíque alij Patres idem docent, Ambrosius epistol. 81. Chrysost. in homil. de Ioanne Baptista. August. Serm. 2. & 14. de Natiu. Domini. Damascenus de orthodoxa fide libr. 4. c. 15. Eusebius Emissenus de Nat. Domini hom. 1. Origenes hom. 8. in Leuiticum. Illud quoque legale præceptum, *Mulier si suscepto semine peperit masculum, erit 7. diebus immunda,* &c. B. Virginem contingere non potest, quæ non humano sed diuino semine suscepto peperit suum primogenitum. Rectissimè igitur Augustin. *non ex necessitate, sed ex consuetudine legis hanc oblationem,* à Beata Virgine factam esse scribit. Sicut ergo Beata Virgo Christum præsentauit in templo non vt ipsa purificaretur, sed vt vulgarem purificandi morem seruaret, sic fideles externa cereorum ceremonia hanc Purificationem celebrant, non vt per istos cereos accensos illuminentur ipsi aut sanctificentur, sed vt adeptam iam per Christum sanctificationem

Nicephor. eccl. histor. libr. 13. capit. 16.

2. Causa.

Exod. 34.

Quæst. 40. in Leuitic.

cationem & fidem in illum cum Simeone sene testificentur. Cerei quos manibus gestamus, Christi carnem fragilem repræsentant, & quidem de purissima virgine natam, sicut cera ex apum labore conficitur, quæ sine vlla commixtione nascuntur. Lucem autem superferri videmus, quæ Christi diuinitatem repræsentat. Non secus quam Simeon carnis infirmitatem in vlnas accepit, sed oculis fidei salutare mundi vidit,

Iuo Carnotecf in Ser. huius festi.

Ioan.5.

Si Ioannes Baptista natus ex muliere erat *Lucerna ardens & lucens*, multo magis Christus natus ex virgine lucernæ ardenti comparari potest. Cereus ergo ardens quem portamus, & Christum ipsum & fidem nostram in eum, quam ipse nobis contulit, repræsentat. Hodie enim apparuit salutare mundi, quod parauit Deus ante faciem omnium populorum, vt esset *Lumen ad reuelationem omnium gentium, quia populo sedenti in tenebris lux orta est*, hoc excellens beneficium, vt in templo hodie apparuit, sic in templis hac illustri ceremonia recolimus. Sed quia ceremoniarum doctrinam & vsum irrident hæretici, quasi Iudaicum quiddam hoc sit vel gentilitium, respondeatur illis ex Dionysio Areopagita D. Pauli discipulo, qui cur Apostoli ceremonias instituerint, his verbis docet. *Principes nostri visibilibus signis cœlestia sacramẽta texerunt, & sub humanis imaginibus res diuinas tradiderunt, & in materiali figura maiestatem spiritualem representarunt, vt pro modo ac ratione captus nostri figuris visibilibus quasi adminiculis quibusdam ad mysteriorum augustiorem intelligentiam subueheremur.* Hæc ille. Quòd si spirituales isti Protestantes his se adminiculis non indigere asserant, finant tamen his vti populum. *Si alioqui volare possent* (ait eleganter Augustinus) *tamen ne cui sit periculo incitamentum pauliſper cogantur incidere qua cæteris tutum est, ne etsi sibi facto non noceant, noceant tamen aliis exemplo.* Certè sicut folia arbores ornant, & cortex sustentat, etsi fructum non proferant, sicut ligna vitem sustinent, & sepes non nutrit plantas sed seruat: sic ad pietatẽ & religionem conseruandam atque fouendam ceremoniæ externæ mirificè cõducunt, etsi per se actus pietatis non sint. Porrò & alia causa huius institutæ solemnitatis a quibusdam veteribus assignatur, ad abolendam & obliter

Luc.2. Esai. 9.

Ceremoniarum vsus.

Eccl. Hierarch. c.1.

De vti cre. cap.20.

3. causa. *Beda libr. de temp.*

literandam turpissimam huius remporis consuetudinem apud Romanos. Solebant enim initio mensis Februarij, Februo, id est, Plutoni accensis cereis sacrificare, & ciuitatem lustrare ex ordinatione Numæ Pompilij, qui hunc mensem illi dicauit. Hæc lustrandi consuetudo vt penitus tolleretur, Sergius Papa anno Domini. 690. sub Iustiniano. 2. (cui & illam Durandus tribuit) cereos accensos in publica supplicatione deferendos statuit, ex ipsa historia Euangelica sumpta occasione. Eodem sanè modo quo & eadem Rom. ecclesia ad superstitiones Calendarum Ianuarij abolendas, Circumcisionis Dominicæ quæ eodem die accidit, Festum celebrandum instituit. Itemque ad varias superstitiones Calendarum Augusti extirpandas, in quibus Augusto Cæsari, vt in Ianuario Iano, epulas & inferias consecrabant, festum vinculorum B. Petri quæ eo tempore Romam allata sunt, commodissimè ordinauit. Quæ enim olim gentilitiæ superstitioni seruiebant, vt eadem veræ pietati cultuique veri Dei seruiant, nemo Christianus culpare, imò non maximè non laudare poterit. Nam & æmulus rerum diuinarum Satan semper est, vndè & sua habet sacrificia, templa, sacerdotes, virgines, martyres, baptismum quoque ipsum, & panis mysteria (vt ex *a* Tertulliano, *b* Iustino Martyre, *c* Eusebio Pamphili, *d* S. Hieronymo alio in loco latè *e* ostendimus) & spoliandi sunt Ægyptij, vt tabernaculum Domini adornetur. Non igitur quia cereis accensis sua sacra Plutoni Romani hoc tempore faciebant, propterea nobis non liceat absque superstitione Christum Saluatorem & B. virginem matrem eius eadem ceremonia colere & honorare, sed contrà idcirco maximè licere hoc debet. Cuius sanè rei æquitatem & congruentiam ipsemet Caluinus, quando commodum illi erat, nec dissimulare potuit, nec diffiteri voluit. *Hanc* (inquit) *necessitatem certo aliquo signorum externorum consortio homines colligandi quum Deus prouideret, ea postea Satan ad superstitiosos cultus transferendo depranauit. Hinc illæ gentilitiæ imitationes in sua sacra & cæteri degeneres ritus: qui tametsi erroris erant, ac superstitionis pleni, indicio tamen ipsi quoque simul erant, non posse in professione religionis homines externis huiusmodi signis carere,* Hæc ille.

Alcuinus de officiis ecclesia. S. Eligius Ser. 2. Durandus Ration. diuin. l. 7.

Superstitiones gentilitiæ ad Dei cultū conuersæ.

a in præscrip. & Apologet. c. 47.
b Apolog. 2. Euang. l. 4. c. de præpar. c. 7. d. l. 2. cont. Ioninianum.
c de princip fid. lib. 12. c. 24.
d Instit. li. 4. c. 14. n. 7.

IN DIE S. MATHIAE Apostoli.

Mtth.11. *Confiteor tibi Pater, quia abscondisti hæc à sapientibus, prudentibus, & reuelasti ea paruulis.*

Cur hæretici errãt.

LOcvs egregius obseruandi contra hæreticos, idcirco illos à veritate Catholica aberrare, quia paruuli esse nolunt, sed apud seipsos sapientes. Christus Dominus in hoc Euangelio, *exultans in Spiritu*, vt est apud Lucam, confitetur, id est, gratias agit Deo Patri quòd doctrina cœlestis quam ipse attulerat, sapientibus absconderetur, paruulis autem reuelaretur. Sapientibus absconderetur, paruulis autem reuelaretur. Sapientes autem & prudentes hic à Christo vocantur, qui apud semetipsos tales sunt, superbi videlicet, & fastuosi: paruuli verò humiles intelliguntur. Sic Augustinus. *Nonne*, inquit *sapientum, & prudentum superbos intelligi posse, ipse exposuit, cum ait, Reuelasti ea paruulis.* *Quid enim est paruulis nisi humilibus?* Sic & Gregorius. *Quod enim non subiunxit, reuelasti ea stultis, sed paruulis, tumorem se damnasse innuit, non acumen. Vnde & aliàs dicitur. Custodiens paruulos Dominus, Humiliatus sum, & liberauit me.* Eodem modo & S. Hilarius. *Cœlestium verborum arcana atque virtutes sapientibus absconduntur, & paruulis reuelantur: paruulis malitia non sensu, sapientibus verò stultitiæ suæ præsumptione, non prudentiæ causa.* Docet igitur Christus superba, & elata ingenia non esse cœlestis doctrinæ capacia, humilibus autem, & obedire ac discere paratis, non ad docendum inflatis, illam reuelari. Hoc est quod Dauid aliis verbis dixit: *Testimonium Domini fidele sapientiam præstans paruulis.* Hoc est: Sacra veritas quam Deus nobis fideliter, & firmiter testatur, atque reuelat, sapientes facit non quosuis sed paruulos, id est, obedientes voci Dei. Nempe fidelium, & credentium propria & necessaria virtus est obedientia verbo Dei præstita, quod

Luc.10.

Serm.8. de ver. Domini.

Moral.lib. 27 c.9. Psal. 114.

Can. 11. in Matth.

Psal.18.

Obedientia fidei.

Paulus

Paulus vocat, *Captiuare intellectum in obsequium Christi.* 2. Cor. 10.
Hæc autem obedientia fidei est obedire voci Ecclesiæ, quæ est vox Dei & ipsius Christi: vt in quadam Dominica clarè ostendimus, super illa verba: *Ipsum audite.* Nam, & sic Apostolus de se suique similibus scribit, & captiuandum intellectum ministerio Ecclesiæ docet. *Arma* (inquit) *militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia à Deo ad destructionem munitionum,* (ideſt, vt exponit Chrysostomus, *Fastum Græcorum sophismatum & syllogismorum robur*) *consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Docet se suique similes in captiuitatem redigere omnem intellectum, in obsequium Christi, qui doctrina eius obedienter erat audienda cum submissione intellectus, non refractariè cum superba reluctatione, aut curiosa inquisitione, vnde & addit. *In promptu habentes omnem vlcisci inobedientiam, quum impleta fuerit vestra obedientia.* Vlciscitur autem Ecclesiasticus Pastor omnem inobedientiam, vel *excutiendo puluerem pedum* in eos qui Euangelium non recipiunt, id est, ipsos infideles Diuinæ maledictioni relinquens, vel Euangelij desertoribus vt hæretici anathema pronunciando: quod & Galatis fecit. *Licet* (inquit) *nos, aut Angelus de cælo Euangelizet vobis præterquam quòd Euangelizauimus vobis, anathema sit.* Obserua eum dicere, *quod Euangelizauimus*, nos scilicet Ecclesiarum Magistri, & Præpositi, non autem dicit *quod euangelizatum est*, quasi perinde sit vnde Euangelium acceperint. Ideò iterum subiungit repetens. *Præter id quod accepistis*, scilicet à nobis prædicantibus. Vnde Sanctus Augustinus per apostrophem Catholicam Ecclesiam alloquens: *Appello*, (inquit,) *paruulos tuos, teneros fœtus tuos, ne garrula curiositate seducantur abs te, sed potius anathement si quis euangelizauerit præterquam id quod acceperunt in te.* Hæc ille. Dicit, *in te*, quia obedientia fidei est obedire doctrinæ acceptæ in & ab Ecclesia. Quare Paulus obedientiam fidei eam vocat, vrget, requirit, mandat, quæ Ecclesiæ præpositis datur. *Si quis*, (inquit,) *non obedit verbo nostro, hunc per Epistolam notate.* Et in

Domini. 2. Quadrag. 2. Cor. 10.
In comm. ibidem.
Obedientia voci Ecclesiæ debita. *Marc. 6.*
Gal. 1.
Contra Faustum. l. 15. cap. 3.
2. Thess. 3.

alia Epistola, quum dixisset: *Sicut prædiximus vobis & testificati sumus*, subiungit: *Itaque qui hæc spernit, non homines spernit, sed Deum*, iuxta illud Christi ad Apostolos, *Qui vos spernit, me spernit.* Sic laudans Romanorum fidem, obedientiam eam vocat. Quum enim in exordio Epistolæ dixisset, *fides vestra annunciatur* in vniuerso mundo, in fine idem repetit, dicens: *Vestra obedientia in omni loco diuulgata est.* Qualis verò hæc esset obedientia in eadem Epistola explicat: *Gratias ago Deo quòd obedistis ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis*, id est, in qua instituti & edocti estis ab iis qui vobis euangelizauerunt. Obedientia ergo fidei &, obedientia verbo Ecclesiæ præstita. De qua vide plura in opusculo nostro, de principiis fidei.

1. Thess. 4. *Luc. 10.* *Rom. 1.* *Rom. 16.* *Rom. 6.* *Lib. 8. c. 8. 9. & 10.*

Iam verò hanc obedientiam fidei, nec Deo, nec Ecclesiæ (cuius necessitatem Paulus vno illo in loco luculenter expressit, vbi scribit: *Obedite præpositis vestris, & subiacete illis. Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri.*) præstare potest, nisi qui paruulos est, & humiliter de seipso sentiens. Hoc in isto Euangelio Christus nos docet. Hoc Paulus disertè etiam explicat, propriam quasi indolem hæreticorum his verbis describens: *Si quis aliter docet, & non acquiescit sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ*, (id est, qui Ecclesiasticam doctrinam deserit, &c.) *superbus est nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum. Superbus*, (inquit) *est nihil sciens*: nempè ideò nihil sciens quia superbus. Sic alio in loco: *Erunt*, (inquit,) *homines seipsos amantes, cupidi, elati, &c. semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis peruenientes.* Docet superbos indociles esse in fide, multa discere, multa quærere, sed circa quæstiones languere, nihil proficere, ad veritatis cognitionem non peruenire. Contrà verò, vt Catholici simus & vnitatem fidei Catholicæ retineamus, humilitatem spiritus induendam, idem Apostolus docet. Sic enim ad Romanos scribit: *Id ipsum inuicem sentientes*: hoc est, vnitatem fidei retinete: sed quomodo? addit modum. *Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos.* Nempe ita demum

Heb. 13.

Humilitas ad credēdum necessaria.

1. Tim. 6.

2. Tim. 3.

vnitas

vnitas fidei seruatur, ita populus Pastoribus, & Pastores ad inuicem consentiunt, si non alta sapiunt, *Rom. 12.* sed humilibus consentiunt, id est, si humiles Ecclesiæ discipuli & paruuli esse non desinunt: si per se non sapiunt, sed sapiunt ad sobrietatem, id est, iuxta mensuram fidei illis datam, quæ quidem vnicuique datur iuxta vocationem suam. Vnde Paulus, *Dico per gratiam quæ data est mihi omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: & vnicuique sicut Deus dimisit mensuram fidei.* *Ibidem.* *Sicut enim in corpore multa membra habemus, omnia autem membra eundem actum non habent, ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra: habentes donationes secundum gratiam quæ data est nobis differentes.* Hæ autem donationes differentes fiunt, iuxta locum quem quis tenet in corpore mystico Christi. Si enim in corpore naturali absurdissimum esset, vt pes capitis officium faceret, vel manus oculi, non minus absurdum est, vt in Ecclesia quæ corpus Christi mysticum est, ouis faciat officium Pastoris, vel minister Episcopi. Quare Apostolus describit Ecclesiam esse *totum quoddam corpus sub capite Christo compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis*, (id est,) subministrati & suppeditati Spiritus Dei) *secundum operationem in mensuram vnius eiusque membri.* *Ephes. 4.* Videlicet, ita vt Spiritus Dei subministretur quidem omnibus ad operandum, sed non æqualiter omnibus, verùm pro mensura & capacitate cuiusque. Idque in hunc finem, vt (quod apud Apostolum sequitur) *augmentum corporis faciat in ædificationem sui in charitate.* Vnumquodque enim membrum auget corpus Ecclesiæ & seipsum ædificat, id est, tam toti communitati quàm sibi vtilis est quisque fidelis, quando toti adhæret & operatur iuxta mensuram sibi, vt tali membro datam, idque *in charitate.* *Nisi enim charitate quæ non inflatur, colligati fuerimus,* (ait Chrysostomus,) *Spiritus subministrationem non capiemus.* *Homil. 11. Ephes. 4.* Nisi paruuli simus suo quisque loco contenti, & gradu, Diuini Spiritus qui totum Ecclesiæ corpus animat, participes non erimus. *Non enim satis est*, (ait ibidem Chrysostomus) *vnitum esse corpori, sed opertet præterea & proprium locum obtinere, vtpotè qui nec vnitus esse*

queas, nec peritum accipere si loco cesseris. Ideò Apostolus vocat iunctu̇ram submiſtrationis. Nam & in toto hoc vniuerſo elementa locum ſuum egreſſa vitam amittunt, & in quocumque corpore naturali membrum aliquod loco ſuo motum operatione caret. Locum autem ſuum quiſque tenet in corpore Eccleſiæ, & locum ſuum tenendo diuini Spiritus particeps fit, cœleſtémque doctrinam quæ in ea & per eam traditur haurit, quamdiu paruulus eſt & humilis Eccleſiæ filius, nulla noua ſingulari opinione inflatus.

Exemplũ illuſtre. Huius rei illuſtre & memorabile documentum ſanctus Auguſtinus de ſeipſo præbuit, quod certè populo explicare, valde expediet. Adoleſcens necdum baptizatus, ſed Manichæorum hæreſi imbutus & auditor eorum, Philoſophus tamen, & rhetor egregius

Confeſſ. li. 3. c. 5. ſic de ſeipſo ſcribit: *Inſtitui animum intendere ad Scripturas ſanctas, vt viderem quales eſſent, & ecce video rem non cõpertam ſuperbis, neque nudatam pueris, ſed inceſſu humilẽ, ſucceſſu excelſam, & velatam myſteriis. Et non eram ego talis, vt intrare ad eam poſſem.* Cauſam ſubiungit. *Tumor enim meus refugiebat modum eius, & acies mea non penetrabat interiora eius: Nam illa erat quæ creſceret cum paruulis, ſed ego dedignabar eſſe paruulus, & turgidus faſtu mihi grandis eſſe videbar.* Hæc ille. Tales ſunt hæretici. Legunt Scripturas, ſed vt grandes & turgidi faſtu, non vt paruuli: ideóque eas non intelligunt, ſed deprauant ad ſuam & aliorum perditionem. Ideò autem deprauant quia ſenſum ſuum, vt ſibi ſapientes, non ſenſum Eccleſiæ, vt filij & paruuli ſequi volunt. Vnde

De gratia Chriſti. c. 42. de Pelagianis Auguſtinus: *Quia Scripturas ſecundum ſenſum ſuum legunt, profectò nec in illis quæ aperta ſunt conſtituentur.* Et alibi de omnibus hæreticis ita ſcribit: *Multa de Chriſto inueniuntur in Scripturis ita dicta, vt impias*

De fide & Symb. c. 9. *hæreticorum mentes prius volentes docere quàm noſſe, in errorem miſerint.* Cauſam dicit, quia prius volunt docere

1. Tim. 1. quàm noſſe. Sic Apoſtolus de hæreticis: *Volentes eſſe legis doctores non intelligunt neque quæ loquuntur, neque de*

Epiſtol. 3. *quibus affirmãt.* Sed vt elegãter ſcripſit Fulbertus Carnotenſis: *dum fieri nolunt diſcipuli veritatis, fiunt magiſtri erroris.* Hæc ille. Sed vt in exemplo Auguſtini pergamus, nõ ſolùm adoleſcens intelligere Scripturas non

potuit,

potuit: quia adhuc superbus & apud se sapiens erat, verùm etiam vir factus, & veritatis cupidus, hæreticus adhuc tamẽ indocilis erat, quia superbus. Quum enim Episcopus quidam doctissimus à matre eius Monica instantissimè rogaretur, vt cum Augustino colloqui, eiúsque errores refellere vellet, recusauit. *Responsit enim* (ait Augustinus de seipso) *me adhuc esse indocilem eo quòd inflatus essem nouitate illius hæresis*, Manichæorum scilicet. Qua in re prudentiam Episcopi laudat. At verò idẽ Augustinus ab hæresi Manichæa liberatus, & amator Catholicæ fidei factus, ideóque vt humilis & paruulus discere paratus, legens Epistolas Pauli intelligit, *omnémque eius textũ cum testimoniis legis & Prophetarum congruere videt*, vt ipsemet de se scribit. Non ita tamen vt penitus iam securus esse aut priuato spiritu indulgere voluerit, sed etiam Episcopus factus in explicando principio Geneseos laborat & clamat. *Intelligam ea pater bone, Da mihi hæc subterposito*, (id est, humiliter sapienti) *quia subterpositis soliditatibus ea*. Tanti viri & tam celebris in Ecclesia doctoris exemplum docere nos potest, quàm verum hoc sit quod in hodierno Euangelio Christus dicit, cœlestem doctrinam abscondi à prudentibus & reuelari paruulis. Quare pulchrè ac planè diuinè Augustinus alio in loco scripsit. *Nisi pietas & pax quædam mentis accedat, de fide nihil prorsus intelligi potest*. Ratio in promptu est, quia fides donum Dei est, non scientia aliqua acquisita. Deus autem superbis resistit, & humilibus dat gratiam. Nicodemus adhuc Magister in Israël & inflatus Christum de generatione baptismali dicentem intelligere non potuit, quia credere noluit, sed rationes quærere: *Quomodo* (inquit) *potest homo nasci, quum sit senex?* Et iterum: *Quomodo possunt hæc fieri?* Vt grandis & sapiens rationem reposcit. Vt paruulus & humilis credere recusat. Ideò recessit inanis. Rursum de his prudentibus & paruulis iterũ differens Christus ait, *Ego in iudicium in hunc mundum veni, vt qui non vident*, (id est, cæcitatem & ignorantiã suam humiliter agnoscunt seq; duci ab aliis patiuntur) *videãt: & qui vident* (id est, existimant se videre) *cæci fiant*. Móxq; dicentibus Pharisæis secta quadam Iudæorum, quia

Confess. li. 3. ca. 12.

Confess. lib. 7. ca. 12.

Confess. li. 13. c. 25.

De vtilit. cred. c. 18.

Superbus Diuina intelligere nõ potest.

Ioan. 3.

Ioan. 9.

Tract. 4. in Ioan. nihil erat superbius, *Nunquid, & nos cæci sumus? dixit eis Iesus, Si cæci essetis,* (id est, *si vos cæcos esse aduerteretis*, vt exponit Augustinus, si ignorantiam vestram agnosceretis) *non haberetis peccatum. Nunc verò dicitis quia videmus, peccatum vestrum manet*, id est, corrigi non potest. *1. Cor. 8.* Hoc quod Apostolus dixit: *Scientia inflat, charitas ædificat. Si quis autem se existimat aliquid scire* (scilicet in rebus fidei tanquam ex seipso sine magistra & duce Ecclesia) *nondum cognouit quomodo oporteat eum scire.* Charitas quomodo ædificat. Charitas enim quæ ædificat, id est, quæ facit hominem pertinere ad ædificium totius domus Dei, & ædificari in corpore Christi, vnum aliis membris est, charitas Ecclesiæ, & dilectio vnitatis æternæ. Adeo sanè *Tract. 6. in Epist. Ioã.* vt D. Aug. charitatem Ecclesiæ vocauerit, *vnctionem illam quæ docet nos omnia.* Vnctio enim Spiritus S. non docet nisi humiles & paruulos in schola Christi, paratos discere & audire eos, quos Christus in sua Ecclesia audiendos præposuit. Monendus ergo hoc loco populus fidelis, vt paruuli & humiles esse nunquam desinant, si veritatem cælestem, & fidem orthodoxam retinere cupiunt. Hoc est, vt Ecclesiæ docenti tanquã Matri fidelium, sicuti filios docet & paruulos, sem-

Infirmi in fide quomodo firmandi. per obediant, atque auscultent. Si quis paruulus id est, infirmus adhuc in fide est, nõ capiens altiora mysteria, non intelligens sacramentorum & sacramentalium causas & rationes, à matre Ecclesia lactari debet, sicut à Paulo Corinthij lactabantur. *1. Cor. 3. Ego fratres nõ potui loqui vobis quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi non escã. Nondum enim poteratis, sed nec tunc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis*, id est, infirmi quatenus spiritualibus, id est, perfectis, vox illa opponitur, non quatenus carni deditum, vt alibi apud Paulum significat. *Tract. 98. in Ioan.* *Huiusmodi autem* (ait Augustinus) *nisi fidei quodam lacte teneantur, & inuisibilia quæ non vident, & intelligibilia quæ nondum intelligunt, credant: facilè ad vanas & sacrilegas fabulas promissione scientiæ dicuntur.* Paruulus ergo & infirmus in fide, debet esse paruulus quoque in spiritu, vt saltem firmiter credat quod nondum intelligit. Postea intellecturus, vbi fortior euaserit: & humiliter credendo fortior esse meruerit, Nam vt Propheta dicit, *nisi credideritis*

deritis non intelligetis, sic sapienter Augustinus scribit. *Fides præcedere debet intellectum, vt sit intellectus fidei præmium.* Similiter dubius in fide, & fluctuans (qui primus ad hæresim passus est) ab Ecclesia iterum parturiri debet, & formari vt in fide firmetur. Sic ad Galatas in fide fluctuantes, & in aliud Euangeliū transferri incipientes scribit Paulus: *Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* In persona matris Ecclesiæ loquitur Apostolus, suadétque Galatis, vt se ab illa formari patiantur, non vt sibi ipsis sapiētes, & prudentes, docentem Ecclesiam contemnant. Sic hæc verba exponit eleganter Augustinus, *Expecta*, inquit, *formari. Noli tibi tribuere iudicium quod forte nosti. Carnalis es adhuc. Conceptus es eo ipso quo accepisti nomen Christi. Sacramento quodam natus es in visceribus matris. Bonum est, vt formatus exeas, ne abortiuus exeas. Generet te mater, non abortiat. Si patiens fueris vsquequo formeris, vsquequo in te certa sit doctrina veritatis, continere te debent materna viscera. Si autem impatientia tua concusseris latera matris tuæ, cum dolore quidem excutit te foras. sed magis tuo malo quàm suo.* Hæc ille. Rursum alio in loco: *Si erras in aliqua, quare non redis ad lac matris? Quia si non extollimini, si non exaltatis cor vestrum, si non ingredimini in mirabilibus super vos. sed humiliter sentitis, sicut qui ablactatus est super matre sua, reuelabit vobis Deus quod aliter sapitis. Si autem hoc ipsum quod sapitis defendere vultis, & pertinaciter asserere contra pacem Ecclesiæ, sit vobis maledictum quod dixit propheta. Ita fiat retributio in anima mea. Quia adhuc super matre cùm estis, id est, paruuli portandi à matre nec dum ablactati, foris à lacte separabimini, foris à visceribus matris fame moriemini.* Hæc ille. Quamdiu igitur adhuc paruulus in fide quispiam est, vel infirmus, vel dubius, nō à seipso neque per se sapere, sed humiliter ab alio discere, nec à quouis alio, sed à sola Ecclesia Catholica, vt vnica fidelium matre, doctrinam fidei accipere debet. Non enim nisi paruulis & humilibus Deus Pater suam doctrinam reuelat. Monendus quoque populus ideóque hæreticos fieri, & persistere innumeros, quia sibi sapientes, & prudentes esse volunt, paruuli esse recusant. Per seipsos Scripturas intelligere, omnem de fide controuersiā suo quisque iudicio

Esai. 7. *De verbis Domini Serm. 5.* *Gal. 4.* *Enarra. in Psalm. 57.* *Enarra. in Psal. 130.* Hæretici cur tales permanent.

ex Scripturis à seipso explicatis terminare vult. Hinc
Rom. 1. hæretici & fiunt & permanent. De philosophis Apo-
Cõtra Col lat. c. 26. de ciuit. Dei lib. 8. c. 2. stolus dicit, *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* De eisdem Prosper: *Quia semetipsis ducibus vtebantur, nihil inuenerunt.* Idem de discipulis Socratis notauit Augu-
Lib. 1. stinus. Sic de hæreticis Ireneus: *Qui relinquunt præconem Ecclesiæ, imperitiam sanctorum presbyterorum arguunt, non contemplantes quanto pluris sit idiota religiosus, quàm impudens sophista. Tales sunt omnes hæretici, & qui se plus aliquid præter veritatem inuenire putant.* Denique super-
Domin. 7. post Pent. biam matrem esse omnium hæreticorum, in alia Dominica latè ostendimus, super illa verba, *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Hæc aut ex his aliqua salubriter doceri populus fidelis poterit, multúmque moneri, vt hanc propriam verorum fidelium, & impiorum infidelium noram attentè obseruet, fidelium quòd sunt paruuli & humiles in doctrina fidei capessenda, infidelium hæreticorum quòd sunt superbi & sibi ipsis sapientes ad noua dogmata excudenda.

IN DIE ANNVNCIATIONIS B. VIRGINIS.

Luc. 1. *Aue Maria gratia plena, Dominus tecum, &c.*

De frequẽti repetitione Salutationis Angelicæ.

OCCVS opportunus defendendi contra hæreticorũ calumnias & cachinnos, Catholicorum pietatem, & consuetudinem circa huius salutationis Angelicæ frequentem repetitionem in forma rosarij vel coronæ. Hæretici enim hodie ad vnum omnes vix aliquid in tota religione Catholica maiori ludibrio habent, quàm huius Angelicæ Salutationis repetitionem prædictam. Hic ergo illorum ridicula fundamenta propter quæ vsum Catholicũ ridendo, seipsos ridiculos præbent, & impios probant, breuiter & dilucidè sunt euertenda. Nam si absque vlla iusta causa Catholicam hanc pietatem reprehendunt, firma manebit Catholica de-

uotio

uotio, quam aduersarius infirmare non potest, & vniuersæ Ecclesiæ consuetudo confirmat. Aiunt igitur hæretici hanc salutationem angelicam non esse orationem aut aliquam inuocationis formulam, nisi velimus dicere quòd Angelus Gabriel, quum eam his verbis salutet, illam inuocabat: quod est ridiculum. Vnde concludunt ineptè nos facere qui hanc salutationem repetendo, orare nos dicimus. Scribit porrò Caluinus duplicem esse hac in re superstitionem Catholicorum. Vnam, quòd alienum munus vsurpent. Hoc enim soli Angelo Gabrieli Deus iniunxit, vt his verbis Virginem salutaret: alteram quòd absentem salutamus, quod planè ridiculum esse ait, & magici cuiusdam exorcismi instar. Addunt alij quicquid sit de ipsa salutatione in se, certè repetitionem illam esse superstitiosam. Vult enim in multiloquio Deo placere, quod Christus improbat: & idcirco ad certum numerum, & pensum illa recitatur. Hæc sunt quæ illi cõtra Salutationis angelicæ & rosariorum vsum disputant vel blaterant potius. Ad singula solidè & cordatè respondebit concionator. Ad primum dicet. Orationis duæ sunt partes, precatio, & gratiarum actio. Sic Paulus & Silas laudantes Deum orasse dicuntur. *Media nocte orantes laudabunt Deum*, & multi Psalmi Dauidici qui solas gratiarum actiones continent, ad orationes tamen Ecclesiasticas etiam hæreticorum iudicio pertinent. Sic igitur salutatio hæc Angelica per modum gratiarum actionis, & vt maximi redemptionis nostræ beneficij commemoratio, oratio quædam censeri debet. Hinc Sãctus Athanasius hãc salutationem esse dicit, *voces naturæ sua laudatorias, quibus in encomium Virginis vtimur.* Deinde etiam ex parte precationis, oratio est per modum insinuationis: sicut illa verba à sororibus Lazari ad Christum per nuncium missa, *Domine, ecce quem amas, infirmatur.* His enim verbis (vt etiam exponit S. Augustinus) rogabant Dominum, vt veniens sanaret ægrorum. *Non dixerunt veni, Amanti enim tantummodo nunciandum fuit. Non ausæ sunt dicere, veni, & sana. Non ausæ sunt dicere, ibi iube & hic fiet, sed tantummodo, Domine ecce quem amas infirmatur. Sufficit enim, vt noueris. Non enim amas, & deseris*

Reprehensiones hæreticorũ.

In Harm. Euangel.

Matth. 6.

Act. 16.

Act. 16.

In Euangelium de Sanctissima Deipara. *Tract. 49. in Ioan.* *Matth. 8.*

deseris. Hæc ille. Sic & illa cæci verba ad Christum, *Domine si vis potes me mundare*, oratio fuit, & vera precatio, etsi non expressa tamen tacita: & quidem talis, vt Christus mox responderit. *Volo, Mundare*. Non aliter profectò in salutatione angelica recitanda, ipsam Beatam Virginem tacitè precamur, vt nostri curam habeat. Postremò adiungit quoque Ecclesia in fine salutationis huius, *Sancta Maria mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis*. Vt sit etiam formalis oratio ex parte precationis. Orat igitur, & B. Virginem orat, atque inuocat fidelis populus, dum hanc salutationem Angelicam repetit, etsi Angelus eadem verba recitando, salutauerit eam tantum non etiam orauerit. Eadem quippè actio ex diuersa intentione, & fine, diuersum sortitur nomen ac naturam, iuxta illud axioma philosophorum. *Actus accipit speciem ab obiecto*. Petrus confitetur Christum filium Dei, & laudatur. Dæmones confitentur & dicunt. Scimus quia tu es filius Dei & iubentur tacere. Atque hæc contra primam obiectionem. Ad secundam respondè, quòd non vsurpamus munus alienum: neque enim vsquam legitur soli Angelo hāc salutationem Deum iniunxisse. Fingit id ex suo cerebro Caluinus, vt alia innumera quæ petulanter affirmat, & nunquam probat. Contrà verò Sanctus Athanasius scribit, *omnes cœlestis hierarchiæ Spiritus splendidissimum hunc, & capacissimum hymnum* (sic enim loquitur de hac salutatione) *incessanter in cœlo canere, & B. Virginem celebrare*. A Deo soli Gabriel hoc iniunctum fuisse, falsum credidit. Deinde vt alienum munus non vsurpat, sed pias aliorum voces rectè imitatur, qui illud angeli Raphaëlis quod Tobiæ dixerat, vsurparet. *Gaudium tibi sit semper, pax tibi, &c.* aut illud Angelorum Christo nato canentium, *Gloria in excelsis Deo*: sic in Euangelica hac salutatione repetenda non alienum munus vsurpamus, sed Angelicas voces rectissimè imitamur: quod & omnes fideles ac terrestres Hierarchias in Beata Virgine collaudāda ad imitationem cœlestium Hierarchiarum facere Sanctus Athanasius loco iam citato copiosè docet.

Matth. 16 Luc. 4.

In Euangelium de Sactissima Deipara.

Tob. 5. & 12.

Luc. 2.

Ad 3. respondemus absentem Beatam Virginem non

non salutare nec inuocare, sed prorsus nobis, & nostris precibus præsentissimam. Nisi fortè Paulus Corinthiis præsens non erat, quum diceret. *Ego quidem absens corpore, præsens autem Spiritu iam iudicaui, vt præsens, eum qui hoc operatus est, &cæter. tradere Satanæ:* aut Elizæus mentitus est quum diceret Giezi suo, *Nonne cor meum in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tui:* aut falsum narrat Scriptura, quæ refert eundem Elizeum, *indicasse Regi Israel omnia verba quæcunque loquutus erat Rex Syriæ in conclaui suo?* Quòd si viuentium Sanctorum spiritus absentes nobis non sunt, sed Deo reuelante longè dissita norunt, quanto magis Sanctorum in cœlo regnantium, & Deum videntium (quod ipse Caluinus non negat) actiones nostras vel Deo reuelante, vel quia in omnia vident, *sequentes Agnum quocunque ierit* (vt *Sancti Patres docent) actiones nostras cognoscunt, & preces exaudiunt: Sed profanus Caluinus ac si Christianus non esset, sed gentilis aliquis, sic Sanctorum spiritus (quos mortuos vocare solet) nihil cum piis viuentibus commercij habere, sed quasi somno sopitos omnia ignorare existimat. Aliter Ecclesia credit, aliter Sancti patres docuerunt, aliter Scriptura ostendit. Si enim animæ Sanctorum, *æquales sunt Angelis Dei,* vt Christus affirmauit, & Angeli nostra cognoscunt (alioqui sua circa nos ministeria exercere non possent) manifestum est & Sanctos nostra cognoscere nobisque spiritu præsentes esse.

1.Cor.5.
4.Reg.5.
Reg.6.
Apoca.14.
* Greg. Mo ra.li.12.ca. 13. Hier in. contra Vigilantium.
Matth.22.

Ad 4. respondeo quòd illa frequens repetitio huius salutationis Angelicæ, & quidem ad certum, & præscriptum numerum, nihil est aliud quàm orationis sanctæ continuatio sancta. Christus *eandem orationem ter,* in horto *repetiit,* passioni proximus. Multo magis eandem precationem centies nos repetere decet. D. Hieronymus in Epistola ad Furiam: *de Scripturis,* inquit, *sanctis habeto fixum versuum numerum: Istud pensum Domino tuo redde.* Sic nos Catholici rosarij pensum Deo & Beatæ Virgini exoluimus. Nec est multiloquium, vbi est multa deuotio. Vnde Augustinus. *Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseuerat intentio. Multum loqui est in orando*

Ad.4.
Luc.22.
Epist.10.1.
Epist.121. ad Probam viduam.

in orando rem necessariam superfluis verbis agere. Hæc ille. Aliud igitur est multum loqui, aliud multum precari. Illud Christus in Pharisæis taxauit. Hoc Christus à nobis expoſcit, dicens, *oportere ſemper orare, & non deficere.* De hac eiuſdem orationis repetitione vide insignem diſputationem in Lactantio. His ergo paucis vanæ hęreticorum cauillationes cõtra Angelicæ huius ſalutationis repetitionem à Catholicis vſitatam, ſatis refutatæ iacent. Quòd ſi verò etiam ad piam hanc, & laudabilem conſuetudinem commendandam aliquid adiicere libeat, explicari populo poteſt, hanc ſalutationem eſſe maximè propriè Euangelium, id eſt, fauſtum fœlíxque redemptionis noſtræ nuntium. Ideò enim tam magnificè ab Angelo ſalutatur Beata Virgo, quia futura erat mater redemptoris noſtri. Hanc igitur ſalutationem repetit libenter, & in ore frequenter habet fidelis populus, ſiue in gratam recordationem incarnati filij Dei, ſiue in laudem benedictæ Matris eius. Si Iudæi quotidiè in ſuis ſynagogis nomen Chriſtianorum anathematiſant, vt refert Beatus Hieronymus, ad cordis ſui malitiam explẽdam: quanto rectius Chriſtiani quotidie exordium hoc ſui Chriſtianiſmi piè recolunt, ad cordis ſui dilectionem erga Chriſtum, & matrem eius, exprimendam: In hoc enim roſario præcipua redemptionis noſtræ myſteria recolimus: videlicet, Beatæ Virginis gaudia quinque, Conceptionis in vtero, Viſitationis cognatæ Elizabeth, Partus, Adorationis Magorum, confeſſionis Simeonis & Annæ in templo: dolores quoque quinque, pueri circunciſi, fugæ in Ægyptum, pueri in templo amiſſi, Chriſti in cruce pendentis, eiuſdem à cruce depoſiti, & ſepulti: ac demum quinque glorias, Chriſti filij ſui reſurgentis, in cœlum aſcendent is, Spiritum Sanctum in eam cum Apoſtolis è cœlo mittentis, ſuæ in cœlum Aſſumptionis, atque ibidem glorioſæ coronationis. Hæc enim omnia ad Chriſtum ipſum eiúſque in genus humanum beneficia vel proximè, & immediatè, vel certè conſequenter pertinent: quia quæ ad matrem eius propriè ſpectant à filio aliena eſſe non poſſunt. Communia haud dubiè ſunt filij

Luc. 18.

Lib. 4. c. 28.

Salutationis Angelicæ vſus ſalutaris.

In comm. ad Eſa. c. 5.

& ma

& matris gaudia, dolores quoque communes, & gloriæ. Si enim Christus in quolibet suo membro vel patitur iuxta illud : *Saule quid me persequeris* : vel lætatur, & beneficium accepit, iuxta illud : *Quod vni ex his minimis feciſtis mihi feciſtis*, quanto magis in matre, & tali matre, vel dolente, vel gaudente, vel honore, & gloria sublimata, Christus ipse doluit, gauisus est, & gloriam accipit : Christum ergo colimus, & Christi beneficia recolimus, dum in Rosarij vsu Beatæ Virginis vel gaudia, vel dolores, vel etiam honores in vna salutatione angelica meditamur, meditando commemoramus, commemorando celebramus.

Act. 9. Matth. 25.

Gratia plena.

LOCVS necessarius, hanc beatissimæ virginis iustam & excellentem laudabilem, adeóque singularem prærogatiuam, ore Angelico pronunciatam, ab hæreticorum hodie corruptelis vindicandi, simúlque populum docendi cur merito hanc Beatã Virginem Ecclesia sanctorũ præ cæteris colit, admiratur, inuocat. Hęretici enim pro his verbis, *Gratia plena*, Græcè, κεχαριτωμένη, vertunt, & legũt, modò, *gratiosa seu pulchra*, iuxta primam Erasmi corruptionem, quam noster Læus grauiter, & doctè refutauit, modò, *liberè dilecta* : Illi quidem quasi vulgaris hæc esset salutatio qua homines vti solent, *Salue pulchra puella*. Ait enim profanus Erasmus amatoriam quandam, & nescio quid procorum præ se ferentem hanc Angeli salutationem fuisse. Isti verò quasi electa aliqua vna de multis B. Virgo ab Angelo vocaretur. Docendus igitur populus Græcũ illud verbum, quo B. Lucas Angeli verba Hebraicè, vel Syriacè potius dicta expressit propriè & verè id significare quod Latina versio habet, *Gratia plena*, ipsúmque Angelum his verbis singularem, propriam & excellentẽ quandam huius virginis prærogatiuam his verbis significasse. Verbum nempè χαριτόω, à quo deriuatur illud, κεχαριτωμένη, propriè significat non solum gratificó, sed gratia impleo,

Edoardus Læus contra Annot. Eras. Anno 31. in Lucam.

pleo, vt in Græco Lexico illud verbū exponit, & verti notauit Edouardus Læus, etsi Basileensia, & Geneuensia Lexica postea impressa Erasmi corruptelam sequantur. Quare S. Chrysostomus huius verbi χαριτόω vim esse longè maiorem quàm verbi χαρίζομαι, quod propriè gratifico significat, luculenter docet, exponens, & tractans illud Pauli, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ. *In qua gratificauit nos in dilecto filio suo.* Sic enim exponit illa Pauli verba οὐκ εἶπεν ᾗ ἐχαρίσατο, ἀλλ' ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς. *Non dixit qua gratificauit (& si noster interpres minus porfectè sic illud verterit) sed qua gratiosos nos fecit,* vel qua gratia nos repleuit. Sic enim ibi prosequitur. *Quemadmodum enim si quis scabiosum quendam peste, morbo, senio, paupertate pariter, ac fame corruptum nactus, formosum mox adolescentem reddat, qui quo suis venustate superet, vehementem splendorem ex genis emittat, ipseque fulgura oculorum repercussionibus obscuret, quem deinde, & in ipsum ætatis florem constituat, atque insuper & purpura & omnigeno mundo vestiat atque diademate exornet, non aliter animam nostram Deus elaboratam, & pulchram & desiderabilem ac dilectam reddidit. Nec solum peccatis liberauit* (vt hæretici verbum *gratificare* reddunt) *sed, & dilectos amicos effecit. Nam & Angeli, & Archangeli, & omnes Sancti ad huiusmodi animam introspicere desiderant. Ita videlicet nos, & gratiosissimos fecit* (ἐκαχαρίσαλους) *& sibi ipsi desiderabiles. Concupiscet enim,* inquit, *Rex speciem tuam.* Hæc ille, móxque in particulari ostendens quanta gratia pleni sunt fideles, vocat verba illa fidelium, quibus diabolo renunciant, cœlestia admirantur, & laudāt, ῥήματα κεχαριτωμένα: verba gratiosa seu gratia plena. Nouerat videlicet eloquentissimus hic doctor Græcus magnum discrimen verbi, χαριτόω, vnde κεχαριτωμένη, à verbo χαρίζομαι, cuius vulgaris est apud Paulum vsus, sed verbi χαριτόω nō nisi hoc loco. Theophylactus quoque docet verbū istud κεχαριτωμένη per illud quod Angelus subiecit, *Inuenisti gratiam apud Deum,* exponi. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ κεχαριτῶσθαι τὸ εὑρεῖν χάριν παρὰ τῷ θεῷ· τοῦτο ἔστιν ἀρέσαι θεῷ. Illud nēpe (ait) gratiosam factam esse, idem est quod inuenire gratiam apud Deum, hoc est, placere Deo. Hæc ille. Verbum ergo illud nec pulchrā, nec liberè dilectam, sed

Ephes. 1.

Hom. 1. ad Ephes.

In comm. ad Luc. c. 1.

sed gratiosam, seu gratia plenam, seu desiderabilem valde, & placentem Deo significat, iuxta ipsos Græcos Patres: quos Græci verbi vim maximè tenuisse dubitari non potest. Sed & se præterea vtcũque verbum illud χαριτόω non plus significaret quam simpliciter gratifico, (quod tamen ex disputatione Chrysostomi falsum esse luculenter probatum est) tamen in hoc participio positam abundantiam, & plenitudinem sui verbi vnde deriuatur, perpetuò notat. Sic Christus apud Paulum vocatur ἠγαπημένος dilectissimus patri. Et ad quos scribit vocat ἀδελφοὺς ἠγαπημένους, fratres dilectissimos. Sic apud Lucam Lazarus vocatur, ἑλκωμένος à verbo ἑλκόω: vlceribus plenus. Denique Homerus verbum nostrum κεχαριτωμένος, pro vnicè dilecto vsurpat? ἐμῷ κεχαριτωμένε θυμῷ: animo meo dilectissime. Quare Latini Patres omnes vocis proprietatem secuti, non nisi *Gratia plena*, semper legerunt. Certè Diuus Hieronymus Origenis interpres, ponens in textu, κεχαριτωμένη, vertit, *Gratia plena*. Denique diligenter exponunt cur præ cęteris omnibus Sãctis hęc sola B. virgo gratia plena ab Angelo pronuncietur. *Bene sola gratia plena, dicitur* (ait B. Ambrosius, *quæ sola gratiam quam nulla alia meruerat consecuta est, vt gratiæ repleretur auctore.* Sic, & S. Hieronymus. *S. Maria* (inquit) *quæ conceperat eũ in quo omnis diuinitatis plenitudo habitat corporaliter. plena gratia salutatur.* Nec aliter vtroq; antiquior, & Græcus pater Athanasius. *Spiritus S.* (inquit) *in virginem descendit cum omnibus suis essentialibus virtutibus, ideoque gratia plena cognominata est, quia omnibus gratiis abundabat.* Eundem quoque sensum tradit S. Augustinus. Quum enim de B. Virgine dixisset, *O verè gratia plena, Quis hãc gratiam explicet. Quis huic gratiæ gratias agendo sufficiat?* Paulò post subiungit. *Caro sit verbum, sed caro accedit ad verbum, non perit in carne verbum, O gratia vt hoc haberemus quid digni eramus.* Intelligit ideò plenam gratia B. virginem, quia gratiæ fontem, redemptorẽ nostrum, in vtero tulit. Hos omnes sequutus Anselmus sic scribit. *Nos de plenitudine filij Dei accepimus. Hæc virgo ipsam plenitudinem accepit, concepit, peperit.* Vocatur ergo ab Angelo singulariter, & specialiter

Ephes. 1. Coloss. 3. 1. Thess. 1. 2. Thess. 2. Luc. 16.

Cur B. Virgo gratia plena.

Lib. 1. cap. 2. in Lucam.

In epistol. ad Principiam tom. 3.

In Euangelium de Sanctissima Dei para.

Hom. 44. ex homil. 50.

In lib de excellentia gloriosiss. virginis.

plena gratia, quia (vt postea addit) *eam gratiam apud Deum inuenit vt conciperet, & pareret in vtero filium Altissimi, superueniente in eam Spiritu S.* Quæ quum ita sint, monendus diligenter populus quàm sceleratè hæc Angeli verba peruerterint & corruperint hæretici, non solùm ad B. Virginis, sed etiam ad Christi redemptoris iniuriam: vt potè cuius conceptio, & partus futurus in illis manifestatur.

Luc. 1.

IAM verò nec ex hac interpretatione in fauorem hæreticorum colligi posse videatur B. Virginē conceptione hac & partu filij Dei consummatis, non amplius existimari debere, vel à nobis vocari, & salutari, *Gratia plenam*, quia huius plenitudinis causa citò transiit, nato semel Christo, obseruandum, & illud est, B. Virginem tum ante hanc Angeli vocē, tum post Christi partum, alio quoque, & singulari respectu plenam gratia fuisse, & semper perstitisse. Hæc enim Angeli verba *Gratia plena*, non solùm prænunciantis sunt, quid in ea mox futurum erat, vt iam explicatum est, sed etiam affirmantis quid iam ipsa esset: omnibus nempe gratiæ donis atque virtutibus plena. Vnde Augustinus. *Dignū erat vt regali onustanda partu, prius cœlestis regis sanctificaretur ingressu.* Sic ex singulari plenitudine gratiæ iā antequā Angelus loqueretur, Deo se dicauerat virginem. Quod his verbis idem docet Aug. *Ipsa eius virginitas grattior, & acceptior Deo erat, quia non eam cōceptus Christus viro violaturo quam conseruaret ipse præripuit, sed priusquam conciperetur, iam Deo dicatam de qua nasceretur elegit.* Quæ postrema verba notanda sunt. Docent enim B. Virginem non ideò solùm plenam, & Deo gratam fuisse, quia illam gratiam seu fauorem inuenit apud Deum, vt Dei mater esset, (quod solum volunt hæretici) sed præterea antea Deo gratā. Deo dicatam illā fuisse, ideóque, vt talem à Deo electam, vt filij mater esset. *Inuenerat enim gratiam apud Deum*, id est tam grata Deo inuenta est, tam bene placens, tam pura & sancta virgo, vt apta & idonea esset (non sanè ex se, sed ex Dei gratia speciali, vt cæteri iusti, & sancti omnes) quæ filium altissimi conciperet & pareret. In hoc sensu scripsit S. Bernardus. *Verbum Dei amè factus est Magister virgi-*

Gratia plena etiam ante verba Angeli.

Serm. 9. de tempore.

De sancta virginit. c. 4.

Hom. 3. super Missus est.

nis quàm filius, & qui Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inuentus est esse cum virgine. Et certè summa ratio non aliter fieri debuisse ostendit. Quum enim ordinaretur, vt esset Mater Christi, (vnicuique autem datur gratia iuxta finem ad quem ordinatur, sicuti vnicuique membro ea vis, & facultas quæ vsui eius in corpore & fini competit) debuit supra reliquos sanctos omnes esse plena gratia. Multo enim excellentiùs, multoque maiorem pietatem & puritatem exigit, esse matrem filij Dei nõ fide aut caritate tãtùm, sed & natura, quàm sola fide & caritate, vt cęteri boni fideles aliquo modo sunt. Fuit ergo hæc B. Virgo etiam ante Angeli salutationem *Gratia plena*: eamque vt talem iam existentem Angelus ita nuncupauit. Enimuerò multo magis post Christi partum plena gratia permansit. Quum enim vnumquodque quo magis appropinquat principio & radici alicuius causæ, eo magis participat effectum causę, vt aqua fonti proxima, palmes radici vicinior, calidum igni propinquius, Christus autem seu filius Dei incarnatus sit principium omnis gratiæ instrumentale, & fons, vnde, *De plenitudine eius accepimus omnes*, dubitari non debet, quin B. Virgo quæ propinquissima fuit Christo secundum humanam naturam, vtpotè quæ ex visceribus suis eum genuit, eum inquam Deum & hominem, gratiæ Christi (post partum eius) magis particeps fuerit, quàm quisquam alius. Maximè quia nõ solùm carne peperit, sed fide etiam, vt nemo magis Christum tenuit. Fide enim dixit. *Ecce ancilla Domini: fiat mihi secundum verbum tuum.* Propter fidem dixit ei Elizabeth: *Beata es quæ credidisti.* Propter fidẽ, *conseruabat omnia verba de christo conferens in corde suo.* Propter fidem in filium Dei sola ferè ex Christi discipulis cum dilecto Ioanne, *Astitit christo in cruce pendenti.* Denique propter fidem eius in illam cum cæteris Apostolis descendit Spiritus Sãctus in die Pentecostes. Quare de hac perpetuitate gratiæ in B. Virgine sic Athanasius. *Neque hoc temporarium fuit, sed per omnia tempora hoc illi datum est, vt in æternum sit plena gratia.* Vnde ab Angelorum omniũ in cœlo agminibus, hoc titulo B. Virginem prædicari & collaudari,

S. Tho. 3. p. q. 27. art. 4.

Gratia plena post partum.

S. Thom. 3. p. q. 27. arti. 5.

Ioan. 1.

Luc. 1. & 2.

Ioan. 19.

Act. 1.

In Euang. de Sanctiss. Deipara.

ibidem scribit, & in fine Orationis his eam verbis inuocat. *Retribue nobis pro exiguis istis eloquijs magna dona ex diuitijs gratiarum tuarum, tu quæ gratia plena es.* Manet ergo beatissima virgo etiam hodie, & in æternum gratia plena, quia magnis gratiarum diuitiis abundat, quibus deuotos illi fideles perpetuò iuuat. Qua de re & speciali huius beatissimæ Virginis inuocatione & gloria, in festo Assumptionis huius plura dicemus.

Quomodo fiet mihi istud, quoniam virum non cognosco.

De voto virginitatis.

LOCVS appositus ostendendi contra carnales & petulcos nostri temporis hæreticos, in ipsa persona beatiss. virginis Matris Dei, verum virginitatis votum, quod illi omnibus modis subsanant & explodunt. Sic enim hæc huius Euangelij verba explicat S. Augustinus. *Virginitatem Mariæ Deo dicatam indicant verba quæ sibi fœtum annuncianti Angelo Maria reddidit. Quomodo, (inquit,) fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profectò non diceret, nisi Deo Virginem se ante vouisset. Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro iusto, non violenter ablaturo. sed potius cõtra violentos custodituro quod illa iam vouerat. Quamquam etiam si hoc solùm dixisset: Quomodo fiet istud, nec addidisset, quoniam virum non cognosco, non quæsisset vtique promissum sibi filium: quo modo fœmina paritura esset, si concubitura nupsisset.* Nempè siue desponsata, siue non desponsata fuisset, postea & desponsari, & viro copulari atque sic parere potuisset. Nunc autem quia desponsata quidem erat, virum tamen non cognitura (alioqui si de præsenti, aut de præterito tantùm intelligeret, quum *virum non cognosco*, diceret, ineptè & nihil ad rem respondisset) miratur & quærit, non dubitans de facto, sed facti modum scire cupiens, *Quomodo fiet mihi istud?* Moxque S. Augustinus ostendens hanc B. Virginem sua sponte, & absq; vlla expectatione futuri partus filij Dei, virginitatem suam Deo consecrasse, & hoc multo excellentiùs in ea fuisse, quàm si vel iubente Deo post partum filij Dei virgo maneret, vel

De sancta Virginitate, cap. 4.

ret, vel accepta talis partus, seu promissione, seu donatione, sic virginitatem suam per modum mercedis, vel ante partum, vel post Deo consecraret, in hūc modum verbis prioribus subiungit. *Poterat & tuberi virgo permanere, in qua Dei filius formam serui congrueti miraculo acciperet, sed exemplo sanctis futura virginibus, ne putaretur sola virgo esse debuisse, quæ prolem etiam sine concubitu concipere meruisset, virginitatem Deo dicauit, quum adhuc quid esset conceptura nesciret, vt in terreno mortaliq; corpore cœlestis vitæ imitatio, voto fieret non præcepto, amore eligendi, non necessitate seruandi. Ita Christus nascendo de virgine, quæ antequam sciret quis de illa fuerat nasciturus, virgo statuerat permanere, virginitatem sanctam approbare maluit, quàm im-*
1 *petrare.* Hæc Augustinus. Docet ex Euangelij verbis necessariò consequi B. Virginem suam Deo virgini-
2 tatem vouisse. Docet hoc votum virginitatis magis congruum & conueniens fuisse, quàm præceptum.
3 Docet denique Christum hoc eius votum singulariter approbasse. Hic ergo locus contra petulantes hæreticos vehementer vrgeri debet, tum ad propriam & insignem huius B. Virginis gloriam defendēdam, quòd prima mortalium suam Deo virginitatem voto consecrasse legatur, tum ad ipsum virginitatis votum iuxta Catholicam doctrinam defendendum.

Est apud Apostolum alius euidens & illustris pro viduitatis voto locus, quod nō secus quàm virginitatis impugnant hæretici: Quo tamen posito, tanto fortiùs hoc sequitur, quo difficiliùs est viduam manere quàm virginem, iuxta illud Ambrosij: *Quodammodo Magisterium virginitatis viduarum valescit exēplis.* verba autem Pauli hæc sunt: *Adolescentiores viduas deuita. Quum enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Hoc in loco *primam fidem*, propter quam violatam, damnationem incurri Apostolus dicit, viduitatis & cælibatus votum intelligitur. Sic Sancti Patres adeoque patrum Concilia hæc verba semper intellexerunt: nec aliter intelligi posse verba ipsa apertè ostendunt. Damnationis enim causam in eo ponit Apostolus, quòd primam fidem irritam fecerūt quædam viduę. Hanc autem primam fidem in eo irritam

In lib. de viduis.

1. Tim. 5.

Votum viduitatis ex Apostolo probatur.

ostendit, quòd nubere volunt. Sic enim vnũ per aliũ exponit. Non enim viduis nubere velle damnabile esset, nisi hoc faciendi primam fidem, id est, promissionem priorem de non nubendo factam irritam fecissent. Quæ enim viduæ promiserunt (ait Epiphanius) vidualem continentiam & reprobauerunt, damnationem habent: quæ verò non promiserunt, sed coniunctæ sunt in secundis nuptiis propter debilitatem, damnationem non habent. Sic Tertullianus. *Habentes iudicium quòd primam fidem rescinderunt, illam videlicet à qua in viduitate inuentæ & professæ eam, non perseuerant, id est, in eo quòd primo vouerant non steterunt.* Apertissimè verò S. Augustinus. *Habentes damnationem quia primam fidem irritam fecerunt.* Et alio in loco. *Quæ* (inquit) *rectè vouentur quum homines vouerint, nulla ratione rũpenda sunt, quæ sine vlla cõditione vouerunt. Quia & hoc Dominum præcepisse intelligendum est, vbi legitur: Vouete & reddite. Vnde Apostolus de quibusdam quæ continentiam vouent, postea nubere volunt, quod eis antequam vouissent, vtique licebat, habentes inquit damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Hæc ille. In eandem sententiam hæc Apostoli verba tractat Sanctus Basilius. Quum enim ostendisset virgines quæ post professionem & votum emissum *ad coniugij vmbram* (sic enim vocat) se recipiunt, in scelerato adulterio vitam agere, ad id probandum hunc textum adfert, dicens: *Nec sanè incongruè his quæ sunt eiusmodi illud Apostolicum aptari potest. Quoniam quum fornicatæ à Christo fuerint, nubere volentes habent damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, non coniugium, sed adulterium malè consummantes.* Eodem modo & Sanctus Chrysostomus optimus Diui Pauli interpres, hæc verba exponit: *idem pactum dicit Apostolus, cõtra veritatem mentiæ sunt, Christũ irritauerunt & pacta inita violauerunt.* Hunc ad verbum cæteri post eum Græci Patres in suis ad hunc Pauli locum commentariis sequuntur, Theodoretus, Oecumenius, Theophylactus. Diuus quoque Hieronymus contra Iouinianum & in Epistola ad Gerontiam. Sed & in plenis Conciliis eadem Pauli interpretatio traditur. Sic enim Patres Carthaginenses, inter

Hær. 48.

In li. de Monogamia.

De S. virg. cap. 33.

De adulter. coniugũs. l. 1. cap. 24.

In li. de vera virgin.

Hom. 25. in 1. ad Tim.

Lib. 1.

ses, inter quos erat ipse Augustinus expressè docuerunt. *Si quæ viduæ quantumlibet adhuc in minoribus annis positæ, & matura ætate à viro relictæ se deuouerunt Domino, & veste laicali abiecta, sub testimonio Episcopi & Ecclesiæ religioso habitu apparuerunt, postea verò ad nuptias seculares transierunt, secundum Apostolum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino vouerunt, irritam fecere ausæ sunt.* Hæc illi Patres. Idem de viduis castitatem professam violantibus pronunciat Cõcilium Arausicanum primum ante annos plus mille. Patres quoque Concilij Toletani decimi idem decernunt. At verò hunc Apostoli locum Innocentius primus Rom. Pont. D. Augustino contemporaneus, etiam ad votum virginale rectissimè applicat. *Si Apostolus* (inquit) *quæ à proposito viduitatis decesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quãto magis virgines quæ pactionis suæ fidem minimè seruauerunt.* Hæc ille. Idem in constitutionibus Apostolicis à D. Clemente editis legere licet. Manet ergo firma doctrina Apostolica Euangelio huic nostro conformis de voto seu virginitatis à B Virgine ante Angeli salutationem emisso, seu etiam viduitatis. Quæ autem contra hunc Apostoli locum, tam clarum, tam illustrem, tot Patrum testimoniis illustratum, cauillantur tamen incredibili impudentia hæretici, alio in loco à nobis excussa & refutata sunt. Quicquid autem contra huius Euangelij locum blaterant, sola S. Augustini expositio à nobis prolixè recitata satis superque, si diligenter prematur refutauerit.

Concil. Carth. 4. can. 104.

Can. 27.

Cap. 4. Epist. 2. c. 13.

Const. Apost. lib. 3. cap. 1.

De princip. fidei doctrin. lib. 11. ca. 11.

FERIA SECVNDA
Paschæ.

Nõne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam? *Luc. 24.*

OPERA pœnalia ad salutem necessaria.

OCVS conueniens ostendendi contra hęreticos, nõ per solam fidem, sed etiam per patientiam tribulationum & tentationum aliàq; opera pœnalia, ieiunium, orationes,

vigilias intrare nos oportere regnum Dei. Oportuit Christum filium Dei naturalem: quanto magis oportet filios adoptiuos? Non solùm congruum est, sed oportet sic fieri. Hæretici hodie opera tantùm Eucharistica, seu per modum gratiarum actionis à bonis filiis Deo exhibita docent. At vide quid Apostoli doceant. *Paulus, & Barnabas confirmabant animas discipulorum exhortantes, vt permanerent in fide, & quoniam* (nota vtrumque) *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Christi.* Idem disertè Christus nos docuit. *Si in viridi ligno facta hæc sunt, in arido quid fiet?* Si in eo qui peccatum non habuit, sed à primo conceptionis instanti floruit omni virtute plenus gratia, quanto magis in nobis qui semper ferè peccamus, aridi, & vacui gratia? Sic iterum Paulus docet. *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset, &c. humiliauit semetipsum vsque ad mortem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, &c.* Hoc est quod in Euangelio hic dicitur. *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Docet autem Paulus idem de nobis ipsis esse sentiendum. Sic, & Petrus. *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Rursum non solùm à minore ad maius, & ratione exempli, sed planè ex parte finis, id est, beatitudinis æternæ, debemus pati, vt Christus passus est, vt sic intremus in gloriam nostram, sicut ille in suam intrauit. Vnde Paulus. *Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur.* Nota conditionem iuri hæreditatis appositam. Hæredes sumus, non quia filij, sed quia boni filij: Quod vt melius intelligatur, Christi glorificatio secundum humanam naturam clarius poterit explicari. Etsi enim anima Christi fuit in instanti glorificata per vnionem Verbi, vt secundum principium meriti statim perfectus esset, tamen corpus non fuit simul glorificatum: sed passibile relictum: nec animæ gloria in corpus redundare permissa est: quia quum instrumentum

Act. 14.

Luc. 23.

Philipp. 2.

1. Petr. 2.

Rom. 8.

B. Tho. 3. p. q. 49. art. 6.

tantum

tantum esset meriti, corpus debuit per modum meriti beatificari, non per simplicem vnionem Verbi. Multo magis homo, & anima & corpore beatificari debuit, non per simplicem adoptionem, & vnionem mysticam per fidem in Christum, (vt hæretici volunt) sed per modum meriti, & cooperationis, compatiendo, vt glorificetur. Dicet hæreticus. Quomodo ergo Christi passio fuit *propitiatio totius mundi?* Resp. Hoc modo quem Paulus explicat. *Christus per passionem consummatus factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi.* Si autem obtemperare volumus, faciendum quod iubet, dicens, *Qui vult venire post me,* (scilicet in gloriam meam) *tollat crucem suam quotidiè & sequatur me.* Nimirum Christi obedientia, mors, &c. est causa meritoria cur nostræ passiones vitam æternam mereantur: quæ alioqui nisi in Christo fierent, vtcumque millies susceptæ ad vitam æternam nihil prodessent. Hoc est enim (vt Paulus scribit) *sacramentum voluntatis Dei, quod secundum beneplacitum suum proposuerit omnia instaurare in Christo*, id est: quemadmodum per filium Dei *facta sunt omnia, & sine ipso factum est nihil, sed quicquid factum est in ipso vita erat*, id est, per filium Dei viuebat, & esse suum accipiebat, sic omnino per idem Dei Verbum incarnatum omnia reficere, & instaurare Deus voluit. Nostræ igitur passiones, tribulationes, bona opera, vel pro Christo vel in Christo, & in fide eius susceptæ iam Deo ad meritum placent, quia eius membra sumus, & per eius gratiam nobis communicatâ ea facimus, in quo *Deo patri complacuit, per quem omnia instaurauit, & reconciliauit.* Christus igitur passus est, multâque patientiæ documenta, & iustitiæ opera fecit, non vt nos nihil pateremur: non vt eius passio nobis nihil patientibus (quando patiendi facultas, & occasio datur) sed solùm credentibus, & fiduciam habentibus imputaretur, sed vt nostræ quoque in hac vita passiones, afflictiones, tribulationes, omniáque, pietatis, & iustitiæ opera à nobis susceptæ Deo per Christum prius patientem, & sua patientia nobis hanc gratiam promerentem, placerent: Deo grata, & accepta essent: atque ita accepta, vt per illa intraremus

Hebr. 2.

Passionis Christi fructus.

Lucæ 9.

Ephes. 1.

Ioan. 1.

Matth. 3.
Ephes. 1.
Coloss. 1.

in gloriam nostram, gloriam, *quam Deus præparauit diligentibus se*, sicuti per similia Christus intrauit in gloriam suam.

1. Cor. 2.

Et factum est dum recumberet, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis: & aperti sunt oculi eorum.

De communione sub vna specie.

LOCVS conueniens ostendendi contra importunos horum tèporum hæreticos sacram communionē sub vna panis specie, porrigi posse, exemplo Christi hoc in loco. Quem enim in manus acceptum panem, benedictum ac fractum, duobus istis discipulis porrigebat Christus, non nisi ipsum Sacramentum corporis sui fuisse, perspicuè ostendi potest. Primùm quia easdem hic ceremonias adhibuit, quas in vltima cœna quum corpus suum se ipsis tradere profitebatur, quásque in multiplicatione 5. panum adhibuit paulo ante doctrinam de futura carnis suę manducatione, sicuti in alia Dominica latè explicauimus. Idem enim agendi modus eundem actionis effectum, maximè in Christo, qui nihil temerè fecisse iudicandus est, satis ostendit. Deinde quia in huius sic porrecti panis acceptione, *aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum in fractione panis.* Talis enim, & tam admirabilis effectus ex vulgari pane consequi non potuit. Et notandum quòd isti discipuli postea suis retulerunt, *se cognouisse Dominum in fractione panis.* His enim verbis non nisi ipsum Sacramentum Lucas exprimere voluit, sicuti idem Auctor in Actis perpetuò loquitur, quoties de huius Sacramenti vsu verba facit. *Erant perseuerantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Et iterum alio in loco. *Vna sabbatorum cùm conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, &c.* Postremò Sancti Patres sic hoc Christi factum intellexerunt, ne à nobis confictum hunc sensum hæretici cauillentur. Diuus Chrysostomus

Luc. 24.

Act 2.

Act. 20.

mus in opere imperfecto super Matthæum ita scribit, *Quod sacerdos de manu sua dat, non solum sanctificatum est, sed etiam Sanctificatio est: quoniam hoc non solùm datur quod videtur, sed etiam illud quod intelligitur. De sanctificato ergo pane licet, & animalibus iactare, & infidelibus dare, quia non sanctificat accipientem. Si autem tale esset quod de manu sacerdotis accipitur, quale est quod in mensa manducatur, omnes de mensa manducarent, & nemo de manu sacerdotis acciperet. Vnde, & Dominus in via non solùm benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleophæ, & socio eius. Quod autem de manu porrigitur, nec animalibus dandum est, nec infidelibus porrigendum, quia non solùm sanctificatum, sed etiam sanctificatio est, & sanctificat accipientem.* Hom. 17. Hæc ille satis luculenter docens panem quem Christus hic porrexit, fuisse ipsam Sanctificationem, id est, venerabile corpus eius quod sanctificat accipientem. Hunc sequitur more suo Theophylactus, dum hanc historiam in commentariis suis exponit. Ait enim. *Significat etiam hic, & aliud, videlicet quod accipientibus benedictum panem aperiuntur oculi, vt cognoscant christum. Magnam enim, & ineffabilem vim habet Domini caro.* In com. ad c. 24. Luc. Probat nempè ex effectu apertionis oculorum eorum non vulgarem, sed Eucharisticum hunc panem fuisse quem Christus porrigebat istis duobus in via. Ex eodem quoque argumento idem probat, & ostendit Sanctus Augustinus. *Oculis*, inquit, *eorum acciderat aliquid, quod ita manere permissum est, vsque ad fractionem panis, certi mysterij causa, vt eis in illo alia ostenderetur effigies, & sic eum non nisi in fractione panis agnoscerent. Pro merito quippe mentis eorum adhuc ignorantis quòd oportebat Christum mori & resurgere, simile aliquid eorum oculi passi sunt, & c. ne quisquam se Christum agnouisse arbitretur, si eius corporis particeps non est, id est, Ecclesiæ, cuius vnitatem in sacramento panis Apostolus commendat dicens: vnus panis, & vnum corpus multi sumus: vt quum eis benedictum panem porrigeret, aperirentur oculi eorum, & agnoscerent eum.* De consensu Euan. libr. 3. c. 29. Et paulo post. *Non incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnosceretur Iesus. Sed tamen à Christo facta est permissio vsque ad sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt*

Christus

christus posit agnosci. Rursum alio in loco, quasi de re certissima, & indubitata, sic de hoc huius loci sensu
Epist.59. q. 8. scribit. *Quod ab illis duobus in fractione panis christus ostenditur, sacramentum esse quo nos in agnitionem suam congregat, nullus debet ambigere.* Hæc ille. Nec aliter hunc locum venerabilis Beda Augustini sensum suo more sequutus, exponit. Quum igitur ex horum Patrum vnanimi sensu, & consensu, atque ex causis prædictis, satis liquidò constet, Christum hoc loco duobus illis discipulis Sacramentum corporis sui tradidisse, nullam autem alterius speciei mentionem hic à quoquam fieri, ideóque iuxta ipsam hæreticorũ regulam credendum hoc non esse, quod Scriptura non dicit, manifestè consequitur illustre hoc exemplum esse communionis sub vna specie, nec Christi institutioni aut factis repugnare Ecclesiam Catholicam, quæ suis subditis vnicam speciem porrigit. Illud enim certè facit Ecclesia, quod in hoc Euangelio fecit Christus. Et quemadmodum quum Apostolis i-
Lib.4.c.43. dem sacramẽtum traderet, quia eo tum tempore non sacramentum dabant tantùm, sed & *sacrificium noui testamẽti instituit* (vt clarè docet Irenæus) & illis hoc dabat, quos eodem temporis puncto huius Sacramenti ministros esse voluit, ideóque addidit, *Hoc facite, &c.* idcirco sub vtraque specie dedit, docens non aliter in sacrificio accipi posse: si cõtra hoc in loco quia discipulis nõ Apostolis hoc dedit, sub vnica specie dat, docens inferiori populo sub vnica specie dari posse.

FERIA TERTIA PAschæ.

Luc.24. *Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent Scripturas.*

Scripturæ sacræ ad intelligendum difficiles.

IOCVS necessarius admonendi populum fidelem contra superbam, & vulgarem omnium hæreticorum hodie præsumptionem, Scripturas sacras non esse librum cuiuis perspicuum, & obuium

uium atque intellectu facilem & apertum, vt illi sibi ac suis temerè persuadent, atque ita persuasi non expectato Ecclesiæ interpretantis iudicio, singuli audacter eas legunt, & pro suo quisque arbitrio, etiam mulierculæ ipsæ parum in bonis literis institutæ, eas exponunt: sed esse librum multis mysteriis, & difficultatibus plenum, quique absque multis, & magnis gratiæ, & naturæ adiumentis intelligi nequeat Ecce enim Apostoli ipsi qui toto triennio Christi lateri adhæserant, ac specialiter de eius morte ac resurrectione eum prædicantem non semel audiuerant, Scripturas tamen in lege, Psalmis, & Prophetis eò pertinentes necdum intelligere poterant, donec Christus aperiret illis sensum, vt eas intelligerent, id est, non solùm ipsas Scripturas aperiebat, & exponebat, sicuti paulo antè eodem die duobus discipulis euntibus in Emaus (*tunc enim interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ erant de ipso*) sed etiam Apostolorum ac discipulorum præsentium sensum seu mentem, & intelligentiam (τὰν νοων) aperiebat vt Scripturas intelligerent. Vtitur enim Lucas verbo νοως non διανοια, & de sensu Apostolorum non de sensu Scripturarum à Christo adaperto hoc in loco loquitur. Opus est ergo ad Scripturas intelligendas non tantum multa, & longa seu lectione seu auditione earum (audiuerant enim Christum docentem Apostoli, & audiuerant in Synagogis suis textum Scripturarum legi, per annos satis multos) sed etiam diuina quadam sensus, & mentis apertione. Qua de re sic eleganter & sapienter S. Hieronymus. *Lex Spiritualis est, & reuelatione opus habet, vt intelligatur ac reuelata facie Dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti literas, vt legat, respondebit tibi, non possum. Signatus est enim. Quanti hodiè putant se nosse literas, & tenent signatũ librum, nec aperire possunt nisi ille reseraverit qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: claudit & nemo aperit.* Mox exemplum adfert Eunuchi in Actis, in quo non defuit aut studium, & diligentia, aut ardor & desiderium. *Et tamen quum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volueret, labiis personaret, ignorabat eum*

Luc. 24.

Opus est aliquo qui aperiat sensum.

In Epistola ad Paulinũ

Act. 8.

bat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Iesum, qui clausus latebat in litera. Hæc Hieronymus. In legendis ergo Scripturis opus est aliquo qui aperiat nobis sensum, tum nostrum intrinsecus, tum ipsarum Scripturarum extrinsecus. Crassus & fœdus eorum error est, qui per se ipsos, suo studio, ingenio, labore, Scripturas sacras intelligere se posse præsumunt, vt vulgus hæreticorum. Liber est sacer & diuinus, non nisi diuino quodam Spiritu accepto, intelligi potest. Hic Dei Spiritus non nisi in Ecclesia vera, non nisi in corpore Christi habetur. Fit enim submini-

In Festo S. Matthiæ.

stratio Spiritus in mẽbra Christo capiti coniuncta, & inter se inuicem compacta, & vnita, vt suprà in alio quodam festo explicuimus. Qui ergo intelligere Scripturas vult, & sensum sibi aperiri cupit, vt eas intelligat, ante omnia ad Iesum veniat, corpori eius mystico quod est Ecclesia se adiungat. Extra enim corpus suũ caput non inuenitur. Nõ fit infidelis, Paganus, Mahometista, hæreticus. Nulli horũ quãdiu tales sunt, & permanẽt, sensum aperit Iesus. Nam & hic solis Apostolis aliisque discipulis iamdudũ in Christum credẽtibus Christus post suam resurrectionem aperuit sensum, vt intelligerẽt Scripturas. Ad illos solos venit, illos solos docuit, illis solis apparuit, nõ cæteræ turbæ Iudæorũ incredulæ. Illis ergo aperitur sensus, vt intelligant Scripturas, quibus iam Iesus per fidẽ familiaris factus est. Primus gradus ad sensum aperiendũ qui Scripturas intelligat, est fides in Christũ eáque orthodoxa Catholica. De Iudæis dicitur, *Quũ transierint ad dominũ, auferetur velamẽ.* De gentibus infidelib. dicitur. *Ambulãt gentes in vanitate sensus sui, obscuratum habẽtes intellectum, &c.* De hæreticis dicitur. *Volentes esse legis doctores, non intelligunt neque de quibus affirmant.* Et rursum. *Elati, superbi, semper discentes, & nunquam ad veritatis agnitionem peruenientes.* Ad postremò. *Indocti, & instabiles deprauant Scripturas ad ipsorũ perditionem.* Indocti sunt qui nesciunt regulam fidei. Instabiles qui in ea firmiter fundati non sunt, sed *circumferuntur omni vento doctrinæ.* Hac de causa, vt sensus noster aperiatur ad intelligendas Scripturas, fidem rectam esse ante omnia necessariam ipsæ Scripturæ nos docent

Vt sensus aperiatur, fide præuia orthodoxa opus est.

2. *Cor. 3.*

Ephes. 4.

1. *Tim. 3.*
2. *Tim. 3.*

2. *Petr. 3.*

Ephes. 4.

docent Esaias dicit. *Nisi crediderit is, non intelligetis.* Ex quibus verbis contra varios hæreticos, & infideles Sancti Patres argumentantur, vt Scripturarum in illis ignorantiæ causam ostendant. Contra Manichæos sic Augustinus. *Sed vos ista non intelligitis: quia sicut Propheta dixit. Nisi credideritis non intelligetis. Non enim estis eruditi in regno cælorum, id est, in Ecclesia Christi vera Catholica.* Hæc ille: vbi obiter aliam Scripturã insinuat quæ docet fidem rectam ad intelligendas Scripturas necessariò prærequiri: dicente Christo. *Omnis scriba in regno cælorum similis est patrifamilias qui profert de thesauro suo vetera, & noua.* Non satis est enim quomodocumque doctum esse, sed *in regno cælorum*, hoc est, in Ecclesia Catholica, vt Augustinus suprà expositit, in fide, & dogmatibus Catholicis bene versatum esse oportet, cuius à Deo sensus aperiatur, vt Scripturas intelligat. Contra Iulianum Apostatam verba Esaiæ præallegata sic tractat Cyrillus Alexandrinus. *Subtilis* (inquit) *valde, & profundus hic sermo est, & errantium cogitationibus non comprehensibilis. Vnde propheta Esaias inquit, Nisi credideritis, non intelligetis. Principium enim intelligentiæ, fides.* Hæc ille. Móxque idé probat ex illis Christi verbis. *Nolite sancta dare canibus, neque margaritas proiicite ante porcos.* Quid enim sacrosanctis Scripturis sacrosanctius: Non has vel cani infideli & hæretico vel porco vitæ flagitiosæ reuelat Christus, neque huiusmodi hominum quamdiu tales sunt sensus aperit, vt earum mysteria intelligant, nec vel contra propriam doctrinam facit. Contra Iudæos sic ex hoc loco disputat Cyprianus. *Nihil posse intelligere Iudæos de Scripturis, nisi prius crediderint in Christum, Esaias docet dicens, Nisi crediderit is, non intelligetis.* Denique & Beatus Prosper sic ex hoc loco ratiocinatur. *Populus*, inquit, *credere debet, vt quæ doceatur intelligat: dicente Propheta. Nisi crediderit is, non intelligetis. Vnde datur intelligi quod non fides ex intellectu, sed ex fide intellectus existat, nec qui intelligit credat, sed qui credit intelligat.* Porrò idem quod Esaias, apertè etiam docuit Christus: quum murmurantibus Iudæis & verba Christi non intelligentibus,

Esa. 7.

Contra Faustum Man. li. 4. c. 2.

Matth. 13.

Contra Iulianum lib. 7.

Matth. 7.

Li. 1. c. 5. ad uersus Iudæos.

De vita contemplatiua cap. 19.

gentibus, adeóque dicentibus, *Durus est hic sermo, &*
Ioan. 6. *quis possit eum audire?* subintulit causam murmuris & non intellecti sermonis, dicens, *Verba quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt*, id est, spiritualiter intelligenda sunt, vt vitam adferant *Sed sunt quidam ex vobis qui*
Tract. 27. in Ioannem. *non credunt.* Ad quæ verba Augustinus. *Non dixit, Sunt quidam ex vobis qui non intelligunt: sed causam dixit, quare non intelligunt. Sunt enim quidam ex vobis qui non credunt, & ideò non intelligunt, quia non credunt. Propheta enim dixit. Nisi crediderit is, non intelligetis. Per fidem copulamur, per intellectum vivificamur. Prius hæreamus per fidem, vt sit quod vivificetur per intellectum.* Hæc ille. Nempè vt alio in
De ver. Do. serm. 5. loco docuit: *Fides debet præcedere intellectum, vt intellectus sit fidei præmium.* Porrò hunc sanè fidei defectum causam esse cur hæretici Scripturas non intelligant: Apostolus quoque luculenter docuit, *Si quis* (inquit)
1. Tim. 6. *aliter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Iesu Christi, & ei quæ secundum pietatem est doctrinæ* (id est Regulæ orthodoxæ fidei) *superbus est, nihil sciens, sed languens circa pugnas & quæstione, verborum.* At contra fidem rectam esse proprium & necessarium mediũ ad Scripturas intelligendas satis idem Apostolus docuit.
2. Tim. 3. Quum enim Timothęo suo dixisset, *Ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem*, addidit statim, *Per fidem quæ est in Christo Iesu.* Non enim possunt instruere ad salutem, nisi per fidem. Subseruiunt potius ad perditionem, vt Petrus suprà citatus dixit, vbi est instabilitas in fide, vel ignorantia fidei. Frustra igitur, temerè, & impudenter, addo etiam impiè & sacrilegè hæretici nostrorum, atque adeò omnium temporum, Scripturarum cognitionem sibi arrogant: frustra Scripturas legunt, tractant, pertractant, claue eas intelligendi, quæ est recta fides, destituti. Per illam enim Christus aperit, sine illa non aperit. Suis videlicet aperit, non alienis: fide cum eo copulatis, non per schisma & hæresim ab eo seiunctis.
Act. 15. Rursum, *fide purificatur intellectus*, teste Petro, qua absente obscuratur intellectus. Hæc populo diligenter suggerenda sunt, vt sciat si Scripturas intelligere desiderat, in Catholica & Orthodoxa fide manendum esse: vt sciat inanem esse hæreticorum

adolescen

adolescentulorum, mulierculorum, & quorumcumque Ministrorum iactantiam de Scripturarum cognitione, quibus Christus sensum non aperit, nec pro legitimis Scripturæ tractatoribus agnoscit. Qua de re sic pulchè Tertullianus, *Despicit debet cui competit possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eandem cui nullo modo competit.* Et paulo pòst. *Ordo rerum hoc desiderabat, illud prius proponi quibus competat fides ipsa, cuius sint Scripturæ, à quo, & per quos, & quando, & quibus sit tradita disciplina qui fiunt Christiani. Vbi enim apparuerit esse veritatem disciplinæ, illic erit veritas Scripturarum, & expositionum, & omnium traditionum.* Et paulo pòst *Si hæretici sunt, Christiani non sunt: Ita non Christiani nullum ius capiunt Christianarum literarum.* Non aliter Origenes de hæreticis scripsit. *Nihil ad eos Scripturæ pertinent, vt ex illis doceant.* Non mirum igitur si Christus eis sensum non aperiat, vt Scripturas intelligant. *In li. Præs. cõtra hær.* *Hom. 31. in Lucam.*

Deinde Christus non aperit sensum nisi paruulorum, & humilium, quales quia hæretici numquam sunt, numquam eis aperit. Reuelantur enim ista paruulis vt in Festo D. Matthiæ suprà copiosè explicatum est. Moneantur igitur hæretici, vt si Scripturas intelligere volunt, ad Iesum veniant, ad Ecclesiam redeant, rectæ fidei regulam prius teneant. Dicatur illis quod Manichæis dixit Augustinus, *Ab errore correcti pietate Catholica petite, vt accipiatis, quærite vt inueniatis, pulsate, vt intretis.* Dicatur quod Donatistis idem doctor dixit. *Si turbari in intelligendis Scripturis non vultis, ad Catholicum refugite intellectum: quia non inuenietis exitum responsionis, dum irretimini crimine schismatis.* Dicatur quod de Pelagianis idem doctor scripsit. *Quia Scripturas secundum sensum suum legunt, profectò nec in illis quæ aperta sunt contuentur.* Qui secundum sensum suum legunt, eorum sensum Christus nunquam aperit. Sic autem legunt omnes hæretici, ideóque errant, & deuiant miserrimè. *Intuere* (inquit Chrysostomus) *quomodo ex immoderatione omnes hæretici ceciderunt: alij quidem modum semper excedentes, alij autem infra modum se coarctantes.* Quod quum variis exemplis docuisset, subiungit. *Propter hoc fidem suscepimus vt non cogamur innumeris hæresibus adhærere, negotiúmque* Hæreticorum sensus Christus non aperit. *Cõtra Faust. li. 3. c. 4.* *Cõtra Parm. lib. 2. c. 19.* *De gratia Christi. c. 42.* *Hom. 8. in c. 5. ad Heb.*

cum illis habere: sed si quid adddere aut detrahere fidei aliquis molitus fuerit, hoc nothum esse indicemus. Nempè vt hæretici errant in Scripturis intelligendis, quia sensum suum non fidei regulam sequuntur, sic econtrà Catholicus fidem rectam tenens in eis errare non potest. Vnde Augustinus scripsit, *hominem in Catholica fide bene instructum, & vera pietate munitum, in Scripturis intelligendis decipi non posse.* Quare alio in loco laudat Ecclesiæ Catholicæ disciplinam, & sapientiam: *quæ*, inquit, *nos inuitat prius credere quod nondum valemus intueri, vt ipsa fide valentiores facti, quod credimus intelligere mereamur, non iam hominibus, sed ipso Deo intrinsecus mentem nostram firmante atque illuminante.* Deus enim iam credentes firmat atque iluminat, vt Scripturas intelligant. Manente autem hæretica, & falsa persuasione nihil in Scripturis intelligi potest. Exemplum illustre ex Augustino de Manichæis afferri huc potest. Dixerat Faustus Manichæus, *quòd omnem Moysen Scripturam scrutatus, nullas ibi de Christo prophetias inuenit. Cui citò respondeo,* ait Augustinus, *quia non intelligit. Et si cur non intelligit, quispiam quæsierit, respondebo, quia inimico, quia auerso animo legit, quia non ideò scrutatur, vt sciat sed quod nescit scire se putat. Hæc præsumptio tumidæ arrogantiæ oculum cordis vel claudit, vt omnino non videat, vel distorquet, vt peruersè videat, & aliud pro alio probet aut improbet.* Hæc ille. Sic & olim & hodie hæretici omnes quia regula fidei abiecta, sua ad Scripturas præiudicia attulerunt, veritates Catholicas in Scripturis inuenire non potuerunt. Sic hodiè nostri Sacrificium Missæ, Sacramenti Eucharistici veritate, Baptismi virtutem, bonorum operum necessitatem, merita, mercedem, iustitiam inhærentem, Petri primatum, Ecclesiam ipsam eiusque amplissimam potestatem, quæ omnia euidentissimis Scripturis commendantur, videre hactenus in Scripturis non potuerunt. Causa eadem est ob quam Manichæus videre Christum in Mosaica Scriptura non potuit. At verò contrà vbi fidei regula ad Scripturas affertur, ne ab ea vel latum vnguem deflectitur, ibi sensum legentis aperit Christus, vt intelligat. Quomodo omnes Patres, maximè Sanctus Augu

De agone Christiano c.4.

Cõtra Epi. Fundamenti cap.4.

Cõtra Faustum.li.16. c.14.

Augustinus, hac potissimum via Scripturas scrutati fuerint, latè à nobis alibi explicatum est. Ex huius ergo Euangelij loco, hæc tria populus saluberrimè doceri poterit. Primùm, non esse Scripturas tam facilè intelligibiles, quàm hæretici eas hodie faciunt, passim eas lectitando, earumque sibi cognitionem venditando: sed opus esse vt sensus legentium, diuinitus aperiatur. Secundò sensum legentium non aperiri, nisi qui Christo per fidem primò adhæserunt: ideóque hæreticos, Iudæos, paganos à Scripturarum intelligentia excludi. Tertiò fidem Catholicam & orthodoxam ad omnem Scripturarum intelligentiam, necessariò prærequiri, nec sine ea præhabita à quoquam illas salubriter intelligi posse: atque adeò facilem ad intelligendas Scripturas viam esse, ipsam fidei regulam bene ante omnia receptam & creditam. De qua lege Augustinum de doctrina Christiana, lib. 1. c. vlt. & lib. 2. cap. 7. vbi pietatem Catholicam facit secundum gradum ad intelligendas Scripturas.

Princ. fidei doct. lib. 11. cap. 3.

Et prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes, incipientibus à Hierusalem.

LOCVS explicandi contra nostri temporis hæreticos, Ecclesiæ Catholicæ amplitudinem, claritatem, & successionis seriem à Christo hoc loco repromissam. Hæretici enim hodie, quia ad veram Ecclesiam Catholicam & Apostolicam in Scripturis declaratam se pertinere non posse, homines tam pauci, tam noui, tam obscuri, vident, aliam sibi fingunt Ecclesiam non omnium gentium à Christo passo, sed paucorum admodum gentium à Luthero nato, nec quæ à Hierusalem incipiens, sic in omnes mundi partes propagata fuerit, sed quæ ab Vvittemberga (vt volunt Lutherani) vel à Geneua (vt volunt Caluinistæ) incipiens apud quosdam populos

De vniuersali & cõspicua Christi Ecclesia.

hæserit: Nec denique illustrem & perspicuam in qua prædicata fuerit pœnitentia in Christi nomine, sed occultam & latitantem, mundo incognitam paucis tantùm spiritualibus (quos fingunt) viris patentem. At verò Christus Dominus in hoc Euangelio affirmat debere deinceps prædicari, id est, publicè & apertè doceri (iuxta id quod alibi suis dicit:) quod *in aure audiistis prædicate super tecta, in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum*, id est, ea omnia doceri quæ homines possint ad pœnitentiam adducere, & ad remissionem peccatorũ consequendam instruere, nempè fidem, sacramenta, charitatem, & quicquid præterea ad veram religionem attinet. Docet hoc debere fieri *per omnes gentes*: Docet denique certo ordine hæc debere fieri, *incipiendo à Hierusalem*, & sic ad alia loca pergenda. Hæc est forma futuræ Ecclesiæ Christi, idque iuxta ea quæ scripta fuerant *de Christo in Moyse psalmis, & prophetis, quæ omnia necesse est impleri*, ait hic Christus. At perfidi hodie hæretici negant ista impleri, negant hanc veræ Ecclesiæ formam esse. Quæ eorum impietas & pestilentissima fraus (hoc enim modò à veræ Ecclesiæ vnitate, extra quam salus non est, infinitas animas abduxerunt) vt magis ac magis intelligatur, operæprecium fuerit, alias huc Scripturas adferre quæ idem docent, atque adeò causas ipsas notare, cur talis Christi Ecclesia esse debuerit. Et quidem in alia Dominica multa pro amplitudine, & claritate Ecclesiæ veræ, prolata sunt, quæ etiam hic dici potuerunt. Nunc alia quædam eodem pertinentia proferemus. Et primum de clara & perspicua & cognita semper vera Ecclesia Christi, omnes illæ Scripturæ efficaciter loquuntur, quæ Christi gloriam prædicant, absoluta semel humani generis redemptione: gloriam dico etiam in hoc seculo. Hanc enim non nisi in Ecclesia sua habet Christus, hoc est, in illa hominum societate quæ in Christum credit, suisque bonis operibus & tota professione Christum glorificat. De hac Christi gloria apertissimè Dauid. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Hoc enim ad regnum Christi in Ecclesia militante pertinere satis

Matth. 10.

Luc. 24.

Dominica 24. post Pentecosten.

Ecclesia propter Christi gloriã debet semper esse mũdo cõspicua.

Psal. 109.

quæ

quæ sequuntur ostendunt : *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion* (quia *de Sion exibet lex, & incipientibus à Hierusalem*) *Dominare in medio inimicorum tuorum*, id est, florere semper & regnare in medio semper siue paganorum, siue hæreticorum: & (vt Augustinus loquitur) *frustra circumlatrantibus hæreticis, auctoritatis culmen obtinere.* Hæc autem psalmi verba de regno Christi in Ecclesia sua (de quo regno Angelus B. Virgini dixit, *Dabit illi Dominus sedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum*) necessariò intelligi optimus interpres Apostolus Paulus docet : *Primitiæ Christus, deinde ij qui sunt Christi, deinde finis, &c. Oportet illum regnare donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius: Nouissima autem inimica destruetur mors.* Finem dicit extremum iudicij diem : vsque ad quod tempus regnare oportere Christum docet, vt omnia subiiciantur sub pedibus eius. Quæ quidem subiectio non est alia quàm obedientia populorum Christo credentium: de qua idem Apostolus alibi : *Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, &c. & omnis lingua confiteatur quia Dominus Iesus est in gloria Patris.* Et iterum ad Ephesios. *Omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam quæ est corpus eius & plenitudo eius.* Hæc est gloria noui Testamenti. Hæc virga virtutis Christi, hæc inimicorum eius subiectio, hæc Ecclesiæ plenitudo, manifestatio, propagatio: vt sanè Christus caput sit, non obscurum obscuri corporis, non ignobile latitantis, & fugitiuæ Ecclesiolæ, sed illustre, conspicuum, gloriosum, & huiusmodi quod regnet. Ideò Ecclesia *regnum cælorum* vocatur, & Christus in eo regnare dicitur. *Regnum eius regnum sempiternum. Regni eius non erit finis. Gens & regnum quod non seruierit illi, peribit.* Et est quidem regnum hoc spirituale non mundanum, sed tamen ita spirituale, vt ex hominibus constet, non ex spiritibus: & sic ex hominibus, vt illi homines Sacramenta habeant visibilia prædicationem verbi externam cultum externum, conuentus frequentes, templa, prædicatores, Concilia, multaque alia quæ non nisi in visibili congregatione exerceri possunt, nec sic exerceri vt lateant. Quare Scripturæ sic Christi Ecclesiam describunt, vt populum consti-

Esai. 2. Luc. 24.

Deut. cre. cap. 17.

Luc. 2.

1. Cor. 15.

Philip. 2.

Ephes. 4.

Regnum Christi in Ecclesia sua.

Dan. 7. Luc. 2. Esai. 60.

Scripturæ conspicuã Ecclesiam describũt.

tuat frequentem, copiosam, illustrem, ipsique Christo
Psal.47. gloriosum. Hinc illæ voces, *Magnus Dominus & laudabilis nimis, in Ciuitate Dei nostri, in monte sancto eius.*
Enarrat Ibidem. In quæ verba Augustinus: *Hæc est Ciuitas in monte posita, quæ abscondi non potest. Hæc est lucerna quæ sub modio non occultatur, omnibus nota, omnibus diffamata.* Sequitur enim in Psalmo: *Fundatur exultatione vniuersæ terræ mons Sion. Latera Aquilonis, Ciuitas regis magni.* Rursũ in alio Psalmo: *Laudis eius plena est terra, & laus mea in Ecclesia magna*, id est, *Catholica*, ait Augustinus, *in qua quia Donatistæ non sunt, ideò Deum non laudant.* Propter has & alias Scripturas sic infert Augustinus: *Quomodo confidemus ex diuinis literis accepisse nos Christum manifestum, si non inde accepimus & Ecclesiam manifestam? Quaslibet quisque ansas & vncos aduersus simplicitatem veritatis intexat, quaslibet nebulas callidæ falsitatis offundat, sicut anathema erit qui annunciauerit Christum, neque passum esse, neque tertia die resurrexisse, sic erit anathema quisquis annunciauerit Ecclesiam præter communionem omnium gentium, quia eadem veritate vtrumque consequenter accepimus in illis verbis: Oportebat Christum pati & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma.* Est ergo perinde impium & execrandum negare Christi Ecclesiã per omnes gentes diffusam, in qua prædicatur pœnitentia & remissio peccatorum (id est, in qua sacramentorum fit administratio, & verbi prædicatio) & cuius exordium fit ex Hierusalem, quàm est impium & execrandum negare Christum passum tertia die resurrexisse. At illud alterum hæretici hodie negant, & pertinacissimè sustinent: impij igitur & execrabiles perinde sunt, ac si Christum cum Iudæis aut paganis negarent.

Enarrat. Ibidem. Epist.48.

Ecclesiæ illustris propagatio est merces passionis Christi.

Deinde aduertendum est Christum Dominum in hoc Euangelio sic vtrumque hoc loco coniunxisse, suam videlicet passionem & resurrectionem cum Ecclesiæ suæ illustri prærogatione, vt ex altero alterum consequi ostenderet, ex merito passionis & resurrectionis, gloriam propagandæ per vniuersum orbem illustris Ecclesiæ. Verissimè enim vnum ex altero consequi plurimæ Scripturæ docent. Primùm

Christi

Christi ipsius verba ad Iudæos: *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia trahàm ad meipsum.* Deinde Diui Ioannis verba de Christi gratia: *Nondum fuit Spiritus datus, quia Iesus nondum fuit glorificatus.* Multæ quoque veteres prophetiæ, Esaiæ imprimis: *Ideò dispertiam ei plurimos,* (*vel* vt Augustinus legit, *ideò hæreditate possidebit multos*) *& fortium diuidet spolia, pro eo quòd tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis deputatus est.* Illud quoque Ezechielis: *Scient gentes quoniam ego sum Dominus quum sanctificatus fuero in vobis coram eis.* Quod in passione factum est. Tunc enim Christus *sanctificauit semetipsum* in oblationem Deo per manus Iudæorum & gentium. Sed omnium apertissimè Apostolus Paulus: *Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, &c. Propter quod Deus exaltauit illum, & dedit ei nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus est in gloria Dei Patris.* Hæc est Catholicæ fidei confessio per omnes gentes, & linguas & populos, iuxta illud Danielis: *Omnis tribus, populus, & lingua illi seruient.* Quod & Dauid prædixit incarnato filio Dei largiturum Patrem: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, possessionem tuam vltimos fines terræ.* Est ergo illustris & copiosa Christianorum Ecclesiæ, propria Christi gloria, meritò incarnationis, & passionis eius, ei à Deo Patre retributa. Hac cum gloria, hac propria passionis mercede spoliant Christum nostri hodie hæretici (qui tamen Christum & eius passionem maximè illustrare videri volunt) ponentes Ecclesiam latitantem & obscuram, negantes illam esse Christi Ecclesiam, quæ sola omnium gentium communionem tenuit, docentes vel perire, vel certè apud paucos obscurè latitare veram Christi Ecclesiam, ideque adeò per multa secula posse. Contra hanc veterum olim Donatistarum, sed hodie nostrorum quoque hæreticorum impietatem, sic egregiè scribit S. Optatus: *Si sic pro voluntate vestra in angustum coarctatis Ecclesiam, si vniuersas subducitis gentes, vbi erit illud quod filius Dei meruit? Vbi erit quod libenter*

Ioan. 12. & 4.
Esaiæ 53.
Ezech. 36.
Ioan. 17.
Philip. 2.
Daniel. 7.
Psal. 2.
Hæretici detrahũt Christi passioni.
Lib. 2. contra Parm.

largitus est ei Pater, dicens, dabo tibi gentes hæreditatem tuã? Vt quid tale infringitis promissum, vt à vobis mittatur quasi in quemdam carcerem latitudo regnorum? Quid tantæ pietati obstare contenditis? Quid contra Saluatoris merita militatis? Permittite filium possidere concessa. Permittite Patri promissa complere. Cur ponitis metas? Cur figitis limites? Hæc ille, quæ totidem verbis nostris hodie hæreticis dici possunt, & tanto iustiore quanto diuturniorem, & ampliorem Ecclesiæ casum atque eclypsim impiè imaginantur atque affirmant. Illa quoque Diui Hieronymi disputatio aduersus Luciferianos hic locum habet. Conuersum enim iam schismaticum sic alloquitur: *Gratulor tibi, & Christo Deo meo gratias ago, quia animo bono à falsitatis ardore ad totius orbis te saporem contulisti: nec dicis more quorundam: Domine saluum me fac, quoniam defecit Sanctus. Quorum vox impia crucem Christi euacuat: Dei filium subiugat Diabolo, & illam complorationem quæ à Domino de peccatoribus prolata est, de vniuersis hominibus dictam intelligit. Sed absit, vt frustra Deus mortuus sit. Alligatus est fortis, & vasa eus direpta sunt. Allocutio Patris impleta est. Postula à me, & dabo tibi gentes, &c.* Et paulò post: *Vbi quæso sunt isti nimium religiosi, imò nimium profani qui plures synagogas asserunt esse quàm Ecclesias?* Nam, & hodie si nostris hæreticis credatur, plures profectò Iudæorum synagogæ per hos annos mille atque hodie in orbe fuerunt, & sunt quàm Christianorum Ecclesiæ. Sed si hoc ita esset. *Quomodo* (vt Hieron. prosequitur) *Destructæ sunt diaboli ciuitates, & in fine hoc est in seculorum consummatione idola corruerunt? Si Ecclesiam non habet Christus, aut si in Sardinia tantùm habet* (sic enim isti Luciferiani dicebant) *nimium pauper factus est. En si Britannias Galliæ, Orientem, Indorum populos, barbaras nationes, & totum semel mundum possidet Satanas, quomodo ad angulum vniuersæ terræ crucis trophæa collata sunt?* Hæc ille. Crucis igitur trophæa, gloriam, mercedem propriam euacuant, & negant prorsus nostri hodie hæretici, dum Ecclesiam negant Catholicam, toto orbe diffusam, conspicuam, & cognitam, aliámque fingunt, & obtrudunt à mille, & amplius annis latitantem, obscuram, incogni-

In dialogo aduersus Luciferianos.

Marc. 3.

incognitam, ac paucorum nescio quorum vel vbi. Atque hæc pro manifesta prædicatione pœnitentiæ, & remissionis peccatorum, pro illustri, & conspicua Ecclesia dici poterunt.

De Ecclesia Christi per omnes gentes diffusa, vt plurimæ Scripturæ in alia Dominica citatæ, ita maximè, & clarissimè Esaias in hæc verba loquitur. *Lætare sterilis quæ non paris, &c.* (quæ verba de Ecclesia gentium exponit Apostolus) *dilata locum tentorij tui:* & multa quæ sequuntur. Concludit tandem: *Redemptor tuus Sanctus Israel, Deus vniuersæ terræ vocabitur.* Hic est Deus Catholicæ Ecclesiæ. Christi Redemptoris Ecclesia est Ecclesia omnis terræ, omnium gentium, Catholica. Aliam quia fingunt hæretici, alium sibi Redemptorem quærant oportet. Quare sapienter, & apposite B. Prosper: *Generali Ecclesiæ communicans Christianus, & Catholicus. Ab hac segregatus est hæreticus, & Antichristus.* Nemo videlicet veræ Ecclesiæ membrum se esse scire potest, nisi eam Ecclesiam teneat, quæ est à Prophetis prædicta, & à Christo Saluatore promissa, vt in hoc Euangelio, *Per omnes gentes.* Vnde sapienter Sanctus Augustinus, *Nulla securitas vnitatis est nisi ex promissis Dei declarata Ecclesia, quæ super montem constituta abscondi non potest, & ideò necesse est, vt omnibus terrarũ partibus nota sit.* Quã ob causam hac nota veros fideles à falsis alij quoque Patres semper discreuerũt. Sic Theodoretus: *Iis qui colunt veritatem plena quidem est terra, pleni sunt quoque fines orbis terrarum. Vera enim est Dei prædictio, quam fecit per linguas Prophetarum.* Vbi quibusdam enumeratis, *Hæ,* inquit, *omnes prædictiones per Ecclesiam finem accepere. Hæreticorum autem doctrina partim radicitus euulsa est: partim à semiaridis arboribus nihil differens, in paucis vrbibus & vicis manet.* S. Basilius orthodoxum se esse probare volens, & veræ Ecclesiæ filium hoc communionis vniuersalis argumento vtitur: *Episcopi* (inquit) *totius orbis literas ad nos mittunt: & vicissim à nobis recipiunt, ex quibus cognoscere potestis quòd vnanimes omnes, eodémque sensu prædicti sumus.* Ex hac quoque nota Optatus se esse veræ Ecclesiæ membrum probat: *Cùm manifestum sit & ipsa luce clarius, nos cum tot innumerabilibus populis esse, & tot prouincias nobiscum esse, tam*

Ecclesia Christi est vniuersalis. *Cap. 62. Gal. 4.*

De promiss. & prædi. cap. 5.

Contra Parmen. lib. 3. c. 5.

Hæret. Fabul. lib. 3.

Epist. 75.

Lib. 2. con. Parm.

videtis vos in parte vnius aut alterius regionis positos, & ab Ecclesia vestris erroribus separatos, frustra vobis solis hoc nomen Ecclesiæ cum suis dotibus vendicare. Eodem argumento probat Augustinus Donatistas ab Ecclesia exiuisse. *An ipsi* (inquit) *à nobis exiuerunt, an nos potius ab ipsis? Sed absit, vt nos ab ipsis. Tenemus enim hæreditatem Christi, illi non tenent. Non communicant orbi terrarum: Non communicant vniuersitati redemptæ sanguine Domini. Securi sumus de vnitate hæreditatis. Quisque huic hæreditati non communicat, foras exiit.* Hæc ille. Ecclesia ergo omnium gentium est hæreditas Christi. Talem hæreditatem hoc Euangelium sonat: *Prædicari per omnes gentes.* Ex huius hæreditatis possessione suos hortatur Basilius, vt illi Ecclesiæ se adiungant, quæ toto orbe diffunditur. Sic enim ad Euaisenos scribit. *State in fide. Ipsum orbem inspicite, & videte quàm modica sit ea portio quæ hoc morbo laborat. Reliqua verò vniuersa Ecclesia, quæ ab orbis finibus vsque ad fines Euangelium recepit, sanam hanc, & rectam doctrinam sectetur, à cuius communione, vt ne excidatis petimus: simulque precamur, vt patrem nobiscū percipere mereamini in die Domini N. Iesu Christi.* Hæc ille. Ecclesiæ Græcanicæ lumen singulare. Postremò, vt Ecclesiæ Christi veram, non nisi Catholicam esse, vt in symbolo profitemur, vniuersalem, omnium gentium, toto orbe diffusam, magis adhuc populus intelligat, proferri hic poterit illustre illud exemplū Athanasij Alexandrini Patriarchæ omniúmque Episcoporum Patriarchatus eius, Ægypti, Thebaidis & Lybiæ, qui omnes in vnum congregati, & ad Imperatorem nouiter electum Iouinianum scribentes, vt eum rectæ fidei defensorem haberent, Arianis autem non faueret, hoc maximè argumento eum inducunt, quòd illi fidem teneāt omnium gentiū, Ariani autem sint pauci. *Huic* (inquiunt) *nostræ fidei, omnes vbique Ecclesiæ assentiuntur, vt Hispaniæ, Britanniæ, Galliæ, Italiæ totius, Dalmatiæ, Mysiæ, Macedoniæ, & cūctæ Græciæ, & omnes Ecclesiæ Africæ, Sardiniæ, Cypri, Cretæ, Pamphiliæ, Lyciæ, Isauriæ, & Ecclesiæ Aegypti, Lybiæ, Ponti, Cappadociæ, & regionum finitimarum. Orientis denique Ecclesiæ, exceptis paucis quæ sectæ fauent Arianæ. Nam istarum omnium re ipsa exploratè cognitam habemus sententiam literásque ab illis accepimus, próque*

Tract. 3. in epist. Ioan.

Epist. 72.

Theodoret. hist. Eccl. lib. 4. ca. 3.

que certo scimus Augustę sanctissime, quòd quamuis pauci huic fidei contradicant, non tamen præiudicium inde potest orbi terræ fieri vniuerso. Hæc illi. Adeò videlicet apud fideles obtinuit, tantam vim habuit quòd Christus in hoc Euangelio, remissionem peccatorum in nomine suo *per omnes gentes*, prædicandam esse asseruit, iuxta ea quæ in Lege, Psalmis, & Prophetis de eo prædicta fuerant.

Vnicum exordium Ecclesiæ Christi.

Nunc etiam quantum id contra hæreticos, valeat quod adiecit Saluator, *Incipientibus à Hierusalem*, explicandum nobis est. Valet enim certè plurimum. Nempè ostendunt hæc Christi verba, vnicum, & certum exordium esse propagandi Euangelij sui: quod videl. perpetuò postea crescens in mundo, nō nisi hoc initium haberet. Vnde sequitur omnem sectam, quæ suæ prædicationis exordium ab alio aliquo loco auspicatur, ab alia origine deducit quàm à Hierusalem, ad Christi Euangelium non pertinere. Et notandum bene quòd Christus ait, *Prædicationem à Hierusalē incipere*: Ait enim, *Prædicabitur pœnitentia, &c. incipientibus* sup. ipsis prædicatoribus, *à Hierusalem*. Hæretici enim hodie cauillantur illi quidem se eam doctrinā tenere quæ incepit à Hierusalē, quia Apostolicam se tenere aiunt: Sed quia hoc dicit omnis hæreticus, & nihil est facilius quàm hoc dicere, Christus Dominus posuit non doctrinæ, sed prædicationis exordium esse à Hierusalē. Tum quia non nisi ex prædicatione doctrina cognoscitur. (*Fides enim est ex auditu, & quomodo credent quem non audiuerunt, quomodo autē audient sine prædicante?*) tum quia prędicatio certior & illustrior est quàm ipsa doctrina. Per prædicatorem enim cognoscit populus veram doctrinam: non per doctrinā discernere populus potest verum prædicatorem. Ipsi quidem inter se mutuò prædicatores ex vera doctrina quam adferunt cognoscuntur, & discernūtur, vel vt sic legitimè mittantur à suis collegis, vel vt iam missi retineātur. Sed oues ipsæ, & populus fidelis ex prædicatore, & pastore doctrinam sanam accipere, cognoscere, & discere debet, magísque considerare quis sit qui loquitur, quàm quid sit quod loquitur: vt in quadam Dominica explicatum dedimus. Notandum igitur diligenter

Hæreticorum euasio reiicitur.

Rom. 10.

Prædicationi Euangelicæ veram exordium.

genter prædicationis Euangelicæ originem, & exordium vnicum esse, Hierosolymam. Quod quia singulariter notandum fuit, aliæ quoque Scripturæ idē inculcarunt. Sic enim Dauid prædixit, *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion*, vt suprà explicatum est. Et rursum. *Vocauit terram à solis ortu vsque ad occasum. Ex Sion species decoris eius.* Initium Ecclesiæ toto orbe diffusæ ex Sion illustrabitur. Sic & Esaias. *De Sion exibit lex, & verbum Domini de Ierusalem.* Hoc est quod Christus hic dixit. *Incipientibus à Ierusalem.* Et rursum ordinem propagandi Euangelij sui Christus in hæc verba describit. *Eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa, & in Samaria & vsque ad vltimum terræ.* Hic ordo, hæc series, hæc successio est prædicationis Euāgelicæ. Hunc ordinem seruarunt Apostoli, vt tandem ad gentes & nationes Euangelium adferrent. Hinc vocatur vera Ecclesia Christi, Apostolica: quia ab Apostolis incepit, & quia ad ipsos Apostolos vel aliquem Apostolicum virum vnaquęque Ecclesia Catholica suam originem referre potest & debet. Qua de re sic præclarè scripsit Tertullianus. *Apostoli apud vnamquamque ciuitatem Ecclesias condiderunt. Ab his autem ciuitatibus seu Ecclesiis ab Apostolis constitutis, traducem fidei & semina doctrinæ, cætera exinde Ecclesiæ mutuarę sunt, & quotidie mutuantur, vt Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputabuntur, vt soboles Apostolicarum Ecclesiarum. Omne enim genus ad originem suam censeri debet.* Et paulo post hæreticos ad sui Euangelij originem ostendendam his verbis prouocat. *Edant origines Ecclesiarum suarum, euoluant ordines Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentes, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerauerint, auctorem habuerit, & Antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolica census suos deferunt.* Eodem quoque modo Irenæus contra sui temporis hæreticos. *Habemus enumerare eos qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum vsque ad nos, qui nihil tale docuerunt.* Sic & Optatus Donatistas prouocat. *Vestræ*, inquit, *cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare.* Est ergo omnium Ecclesiarum vna origo, vnum principium. Apostolica prædicatio Hierosolymis facta, ac

Psal. 109. *Psal. 49.* *Esa. 2.* *Act. 1.* Propagādi Euangelij ordo. *In præscr. contra hæret.* *Lib. 3. ca. 3.*

postea per eosdem Apostolos in varias gentes ac ciuitates diffusa. Hunc autem post tot secula etsi cæterorum Apostolorum Ecclesiæ perierint, vnius tamen Petri principis Apostolorum singulari Dei beneficio Ecclesia manet, Romana videlicet vbi & per multos annos docuit: & vitam denique finiuit. Ab hac igitur originem nostram nos Catholici ostendimus, quia & Petrus ipse in Ierusalem omnium primus prædicauit. Ab hac sede etiam quum aliorum Apostolorum sedes adhuc starent, vt omnium tamen præcipua *a* Irenæus, *b* Optatus, *c* August. *d* Epiphanius, & *e* Tertullianus, suæ Ecclesiæ originem contra sui temporis hæreticos deduxerunt. Quæ quum ita sint, moneri diligenter populus fidelis debet ne nouis hæreticis aurem præbeat, quorum sectæ à paucis annis cœperũt, & non ab Hierusalem, non ab aliquo Apostolo, vel Apostolico viro, sed vel ab VVittemberga, vel à Geneua, vel alio loco consimili, auctore etiam nouo aliquo, vt vel Luthero vel Caluino, vel alio nescio quo initium suum acceperunt: quíque propterea secundum exordium, & nouam collapsæ Ecclesiæ reparationem (quam tamen reformationem vocare malunt) statuunt contra huius Euangelij præscriptam formam, quæ vnicum ponit exordium, *Incipientibus ab Hierusalem.* Contra hanc hæreticorum impietatem prolixè disputat S. Augustinus his verbis. *Perscrutentur Scripturas, & contra tam multa testimonia quibus ostenditur Ecclesia Christi toto orbe terrarum diffundi, vel vnum proferant tam certum, & tam manifestum quàm illa sunt, quo demonstrent Ecclesiam Christi periisse de cæteris gentibus, & in sola Africa* (vel vt nostri hodie volunt, in Geneua aliisque locis perpaucis ei adhærentibus) *remansisse, tanquam ab alio initio, non ab Hierusalem, sed à Carthagine* (vel vt nostri hodie dicunt ab VVittemberga Saxoniæ) *vbi primò Episcopum contra Episcopum leuauerunt.* Hæc ille. Et in eodem libro paulo post, c. 10. *Teneamus ergo Ecclesiam ex ore Domini designatam, vnde cœptura, & quousque peruentura esset, cœptura scilicet ab Hierusalem, & peruentura in omnes gentes.* Hęcille. Nempè omnes qui fingunt Ecclesiam periisse, aut latuisse, sic vt prædicatores verbi qui fuerint, cognosci nequeat, illi secundum exordium nouæ

Lib. 2.

a *Lib. 3. c. 3.*
b *lib. 2. epist. 165.*
c *hær. 27.*
d *in præsc.*

Reparatio collapsæ Ecclesiæ contradicit Christo.

De vnit. Eccl. c. 4.

Ecclesiæ

Ecclesiæ necessariò debent ponere. At Christus Dominus ideò vnum exordium nominatim posuit, ne vnquam postea alia noua exordia quærerentur, ne nouis Ecclesiis vllus amplius locus esset, denique vt suam Ecclesiam vnam,& vnicam esse perpetuò vsque ad finẽ seculi permanentem ostenderet. Nam & ideò alibi docuit semen veræ doctrinæ crescere vsque ad messem. Ex quibus verbis sic contra nouatores,& noui exordij nouæque reparationis auctores disputat Augustin. *Quid nobis adfertis noui? Nunquid iterum seminandum est bonum semen,quando ex quo seminatum est, crescit vsque ad messem? Si dicitis periisse in omnibus illis locis, quod erat per Apostolos seminatum, & ideò rursus ex Africa esse seminandum,respondemus. Legite nobis hoc ex diuinis oraculis. Quod profectò legere non potestis, nisi prius ostenderitis falsum esse, quod scriptum est semen illic antè seminatum crescere vsque ad messem.* Hæc ille, nihil absurdius iudicãs aut Scripturis magis contrarium,quàm collapsæ Ecclesiæ nouam , & secundam reparationem fingere, quod tamen omnes hodie hæretici faciunt,qui à Catholica Rom. Ecclesia desciuerunt:adeóque sustinent habere suas ecclipses Ecclesiam, & veram doctrinam subinde instaurari , quæ subinde extincta iacuerit, sicut antè paucos annos accidisse affirmant,donec Lutherus lucem orbi attulisset. Quæ omnia impietatis plena esse , huius Euangelij verba dexterè tractata, manifestum populo facere possunt.

De vnitat. Eccles. c. 13.

IN DIE S. MARCI EVANGELISTÆ.

Luc. 10. *Orate Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam.*

EOcvs opportunus differendi contra hæreticos nostri temporis de necessitate legitimæ vocationis, & missionis ad operãdum in vinea

in vinea vel messe Dominica: qua videlicet illi penitus carent, vt in alio Festo explicatum est. Christus enim in hoc Euangelio tum mittit ipse binos, & binos ante faciem suam, tũ ante præterea iubet orare, nõ vt veniant operarij, quasi liberũ cuique esset operari in hac messe, qui vellet, sed *sed vt mittat Dominus operarios in messem suam.* Docet igitur mitti debere operarios, idq; à Domino messis, à Deo ipso, non à principe, non à populo, non a seipsis. Sic Apostolus. *Nemo sumit sibi honorem, nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Vocari igitur, & mitti oportet, idque à Deo à Christo. Hoc est enim *intrare per ostium*, qui Cxristus est. Nunc autem populo ostendendum est, eum mitti à Domino messis, eum intrare per ostium, eum vocari à Deo tanquam Aaron, qui eo modo & ordine mittitur quem Christus in Ecclesia sua constituit. Christus dedit Apostolos, Prophetas, pastores, doctores. Isti postea alios dederunt, alios qui sibi in officio succederent miserunt. Et vt ista missio clara, & certa ẽsset, totique populo comperta, adhibita est solennis ceremonia, *Manuum impositio.* Sic Paulus ab Ecclesia ordinatur. *Segregate mihi Paulum & Barnabam ad opus, &c. Illi autem ieiunantes, & imponentes illis manus dimiserunt illos.* Paulus ipse sic dimissus & missus, pari ceremonia mittit Timotheum. *Admoneo te*, inquit, *vt resuscites gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per impositionem manuum mearum.* Timotheus similiter alios ad operandũ mittens, manus quoque illis imponit, quod vt prudenter faceret, his verbis eum monet Paulus. *Nemini citò manus imposueris, neque communices peccatis alienis.* Hæc quoque manuum impositio, qua mittebantur semper in Ecclesia Christi operarij, non ab alio quàm ab iis qui iam antea per manuum impositionem missi ipsi fuerant, aut facta, vnquam fuit aut fieri potest. Hanc ob causam in canonibus Apostolicis, & in Conciliis antiquissimis cautum diligenter est, ne ab aliis quàm ab Episcopis illa fieret. Tales nempè erant, qui Paulo manus imponebant, talis ipse Paulus Timothæum mittens, talis & Timothæus aliis manus imponens. Hæc manuum impositio tam certa, & necessaria forma est legitimæ missionis ad operãdum in vinea Domini,

In die S. Andreæ.

De vocatione legitima prædicatorumverbi. *Hebr.*

Ioan. 10.

Manuum impositio necessaria ceremonia. *Act. 13.*

2. Tim. 1.

1. Tim. 5.

Can. 1. Conc. Nic. 1. Cano. 4. Con. Cart. 4. Can. 2.

mini, vt ipsemet Caluinus vi veritatis victus, idipsum confiteri & agnoscere compulsus fuerit. Primùm enim ordinationem esse necessariam his verbis fatetur: *Vt ab hominibus designentur Episcopi, omnino ex ordine legitimæ vocationis esse, nemo sobrius inficiabitur, quando in hanc rem tot extant Scripturæ testimonia.* Et paulò post de impositione manuum. *Licet nullum extet præceptum de manuum impositione, quia tamen fuisse in perpetuo vsu Apostolis videmus, illa tam accurata obseruatio præcepti vice nobis esse debet.* Denique hanc impositionem manuum non à quibusuis, sed à solis Episcopis factam, ibidem agnoscit his verbis: *Hoc postremò habendum est, non vniuersam multitudinem manus imposuisse suis ministris, sed solos pastores*, quos videlicet Caluinus pro episcopis habet, & ministros pro presbyteris nostris. Valeat igitur ipsorum confessio contra ipsos. Nemo legitimè mittitur, nisi ab Episcopo per impositionem manuum mittatur. Hac missione carent hodie hæretici. A nullis enim Episcopis missi sunt. Etsi enim nunc quidem apud Caluinistas & Lutheranos plerósque mittantur ministri per manuum impositionem, tamen quia primi magistri à nemine ipsimet mittebantur, tota hæc imaginaria missio merum nugamentum est. Quod enim in radice vitiatum est, & à principio nihil fuit, progressu temporis rectificari non potest. Neque enim hic præscriptio locum habet, quia Dei præceptum (vt Caluinus ipse agnoscit) violatur. Isti ergo (vt de schismaticis sui temporis scribit Sanctus Cyprianus) *sine diuina dispositione sese vltrò apud temerarios conuenas seu sodales præfecerunt: se præpositos sine vlla ordinationis lege constituerunt, & nemini Episcopatum dante, Episcopi sibi nomen assumpserunt.* Quo in loco notandum nostros hæreticos veteribus multò esse impudentiores, eóque nequiores. Illæ enim olim sectæ quæ nullos Episcopos habebant, Sacramenta administrare, aut alios ad ministerium ordinare non præsumebant. Sic de Acephalis secta Monophysitarum scribit Nicephorus. *Acephali* (inquit, *dicti sunt, quia sub Episcopis non fuerunt. Proinde Episcopis & sacerdotibus apud eos defunctis, neque baptismus, neque sacrificium, neque ministerium Ecclesiasticum amplius celebratum est.* Sic & apud

Inst. li. 4. c. 3. num. 14.

Num. 16.

Hæreticorum hodie imaginaria nihil est.

Libr. 15. ca. 4. lib. 8. Eccle.

Hæretici hodie veteribus impudentiores.

In libr. de vni. Eccles.

&apud Luciferianos cõtigisse narrat S. Hieronymus. *Hilarius* (inquit) *cùm diaconus de Ecclesia recesserit, & iam mortuus sit, cum homine pariter interiit & secta, quia post se nullum clericum potuit ordinare, Ecclesia autem non est quæ non habet sacerdotem.* Hæc ille. Sic & Sãctus Cyprianus. *Ecclesia* (inquit) *in Episcopo est, & qui cum Episcopo nõ sunt, in Ecclesia non sunt, frustráque sibi blandiuntur quòd latenter apud quosdam communicare se credunt.* Et alibi definit, *Episcopum esse qui Apostolis vicaria ordinatione succedit.* Quare Diuus Augustinus hanc ordinatam in Ecclesia Episcoporum successionem, id est, hanc missionem Dominicam operariorum in messem vocat radicem Christianæ societatis. Sic enim ad quosdam paganos scribit, docens eos qui inter Christianos, verè tales essent & Catholici, qui non tales essent, sed hæretici. *Videtis multos præcisos à radice christianæ societatis, quæ per sedes Apostolorum, & successiones Episcoporum certa per orbem propagatione diffunditur, de sola figura originis sub Christiano nomine quasi arescentia sarmenta gloriari, quas hæreses, & schismata nominamus.* Dicit societatem Christianam per successiones Episcoporum certa propagatione diffundi: hæc certa propagatio est legitima ordinatio. Ab hac propagatione, & radice pręscinduntur hæretici, tum quia omni potestate mittendi, & propagandi carent, tum quia nullos apud se habent, à quibus propagentur, & crescant. Hæreticos igitur vel ex hac vnà nota certissimè deprehendi Optatus docet, quòd radicem certæ successionis & legitimæ missionis abruperint. *Videndum* (inquit) *quis in radice cum toto orbe manserit, quis foras exierit, quis Cathedram sederit alteram quæ ante non fuerit, & quis altare contra altare erexerit.* Tales autem sunt, vt omnium temporum, sic & nostri temporis hæretici, qui (vt loquitur Irenæus) *absistunt à principali successione, & quocunque loco colliguntur:* qui cathedram sedent alteram, qui cum toto orbe in radice non manserunt: quorum videlicet, operarij, Ministri, Superintendentes, seniores, à Domino messis missi non sunt: per certam propagationem suis antecessoribus non successerũt, sed illis abiectis & damnatis, semetipsos ipsi in eorũ loca intruserunt. Sic enim

In dialogo ad uersus Luciferianos.

Lib. 1. Epi. 5.

Lib. 4. Ep. 9. Successio ordinata radix Christianę societatis.

Epist. 42.

Li. 1. contra Parmen.

Lib. 4. c. 43.

pulso Geneuæ Episcopo, primò Farellus, postea Caluinus, & hodie Beza cathedram occupant. Sic contempto Lipsiæ Episcopo, Lutherus Vvittébergæ nouam cathedram tenuit, post Lutherum Melanchthon, post Melanchthonem Georgius Maior. Sic isti ad Ecclesiam Christi, ad operarios Dei pertinere non possunt. *Si enim* (vt scribit Beatus Cyprianus) *grex vnus est, Ecclesia vna, quomodo potest gregi annumerari quin numero gregis non est? aut pastor haberi quomodo potest, qui (manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente) nemini succedens, & à seipso incipiens, alienus sit & profanus, Dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimicus*? Tales alieni, profani, Dominicæ ac diuinæ vnitatis inimici, fuerunt Caluinus, Lutherus, omnésque hodie in Anglia sunt Pseudoepiscopi, qui veris Episcopis ad vnum omnibus potestate regia, eáque fœminea eiectis, & in vincula coniectis, Episcopis inquã qui in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidebant, nemini succedentes, sed à seipsis incipiétes, à nemine manus impositionem accipiebant: ne quidem à Germanis, vel Gallis, aut alicuius reformatæ (vt vocãt) Ecclesiæ pastoribus. Fuerunt igitur Caluinus & Lutherus, sunt in Anglia Pseudoepiscopi hodie omnes teste Cypriano, profani & alieni, de quibus Christus. *Alienum non sequuntur oues, sed fugiunt ab eo.* Sunt, sicut Optatus de Victore primo Montensium Donatistarum Episcopo scripsit, *Filij sine Patre, tyrones sine principe, discipuli sine magistro, sequentes sine antecedente; inquilini sine domo, hospites sine hospitio, pastores sine grege, Episcopi sine populo.* Denique sunt portenta nostri temporis, & pestes Ecclesiæ Dei. Monendus igitur hoc loco populus, vt Deum ac Dominum messis diligenter oret, vt exterminatis istis profanis, & alienis, lupis istis atque latronibus, *Mittat operarios in messem suam*: legitimos Ecclesiæ præpositos præficiat. *Messis enim multa est, operarij pauci.* Multi sub hæreticorum tyrannide gemunt, qui Catholici fierent, si abactis lupis, legitimi Pastores restituerentur. Vide plura huc pertinentia suprà in Dominica 7. post Pentecosten, ad illa verba. *Qui veniunt ad vos.* Et in die S. Andreæ, & infrà in feria 3. Pentecostes.

Lib. 1. Epi. 6.

Hæreticorum hodie magistri, discribuntur.

Ioan. 10.

Lib. 1.

In die

IN DIE SS. APOSTOLORUM Philippi & Iacobi.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Ioan. 14.

LOCVS appositus obseruandi contra hæreticos distinctionem meritorum in hac vita, & mercedis in altera, quam illi quidem per suam imputatiuam iustitiam impiè tollunt, & negant: Patres verò ex hoc loco euidenter colligunt. Et hæretici quidem quum in sola remissione peccatorum per Christum quam fide apprehendimus, Christique iustitia nobis per fidem imputata omnem nostram iustificationem ponant, omnibus autem æqualiter remittantur peccata, & omnibus æqualiter imputetur Christi iustitia, volunt omnes omnino æqualiter corã Deo iustos esse, atque in hoc sensu vnum denarium omnes æqualiter accipere. Hinc illa Lutheri vox, *vnumquemque Christianum æquè esse sanctum ac fuit B. Virgo.* Cuius rigidus sectator Flaccus Illyricus in vltima iam sua ætate, ante paucos hos annos scripsit: *Summam esse blasphemiam negare perinde fuisse iustos mulierem peccatricem in Euangelio, & latronem, quàm erant Ioannes Baptista, vel Euangelista, quia vtrisque æqualiter peccata Christus condonauit, & suam plenissimam iustitiam imputauit.* Hæc impius ille. Sed contra has blasphemias & profanas vocum nouitates (quid enim magis profanum quàm omnes æqualiter esse corã Deo iustos?) vel hic huius Euangelij locus fidelem populum satis instruere atq; armare poterit. Ait enim Christus, in domo Patris sui mansiones multas esse: Quod quale sit, Sancti Patres exponunt. Et primùm S. Gregorius diligenter explicat quomodo omnes in vineam conducti vnum denarium accipiunt, & tamen mansiones, hoc est, mercedes multæ & variæ in cœlo sunt. *Quoniam* (inquit) *electis Dei in hac vita est discretio operum, in alia quoque vita erit procul dubio discretio dignitatum. Vt quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. Vnde*

De merito & mercede bonorum operum.

In serm. de Natiuit. B. Mariæ.

In defen. contra Tiletanũ c. 6. an. 67.

Quomodo vnus denarius, & multæ mãsiones.

Mor. lib. 4. cap. vlt.

in Euangelio veritas dicit : In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Et paulò post. *Et quidem apud Patrem mansiones multæ sunt : & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt, quia vna cunctis erit beatitudo lætitiæ, quamuis non vna sit omnibus sublimitas vitæ.* Hęc ille. Rursum alio in loco. *Apud Patrem mansiones multæ sunt,*
Moral.li.vlt. cap.24. *quia in illa beatitudinis vita non disparì, vnusquisque iuxta dispar meritum locum disparem percipit.* Sed adhuc alio in loco clariùs & pressiùs hoc ostendit : *Si dispar retribu-*
Dialog.li.4. c.35. *tio in illa æterna beatitudine non esset, vna potiùs mansio, quam multæ essent. Multæ ergo mansiones sunt, in quibus & distincti bonorum ordines, & propter meritorum consortia communiter lætantur, & tamen vnum denarium omnes laborantes accipiunt. Qui multis mansionibus distinguuntur, quia & vna est beatitudo, quam illic percipiunt, & dispar retributionis qualitas, quam per opera diuersa consequuntur.* Hæc S. Gregorius, Similiter & D. Hieronymus. Quum enim Iouinianus hæreticus qui meritorum distinctionem negauit, vt hodie hæretici negant, hunc Euangelij locum quem pro hac distinctione facere viderat, insigniter peruerteret, absurdissimè dicens, multas illas mansiones apud Patrem, Ecclesias esse toto orbe diffusas, contra eum sic disputat : *Locus & mansiones quas*
Lib.2.contra Iouinianum. *præparare se dicit Christus Apostolis, in domo vtique sunt Patris, id est, in regno cœlorum, non in terra, in qua ad præsens Apostolos relinquebat. Simulq; sensus Scripturæ intuendus. Si quo minus, inquit Christus, dixissem vobis, quia vado parare vobis locum : si non mansiones multæ essent apud Patrem, hoc est, si non vnusquisque mansionem sibi non ex largitate Dei* (intellige sola, vt hodie hæretici nulla habita meritorum ratione) *sed ex proprijs operibus præpararet. Et ideò non est meum parare vobis locum, sed vestrum, quia & Iudæ nihil profuit paratus locus, quem suo vitio perdi-*
Matth.20. *dit. Iuxta quem sensum & illud intelligendum, quod ad filios dicitur Zebedæi, quorum alter à sinistris, alter cupiebat sedere à dextris. Calicem quidem meum bibetis : sedere autem à dexiris meis siue à sinistris non est meum dare vobis : sed quibus paratum est à Patre meo. Si non est filij dare, quomodo est Patris præparare? Parata, inquit, sunt in cœlo diuersa & plurima mansiones, pluribus diuersisque virtutibus, quas non personæ accipiunt, sed*

opera.

opera. Frustra ergo à me petitis, quod in vobis situm est, quod Pater meus illis parauit, qui dignis virtutibus ad tantam ascensuri sint dignitatem. Hæc Sanctus Hieronymus sapienter & diserte probat ex illis Christi verbis, adeoque textu præsentis Euangelij, sic multas esse mansiones in cœlo, vt diuersæ sint ac diuersis virtutibus præparatæ, neque eas simpliciter Deum ex sola electione præparasse, sed respectu meritorum in hac vita eas ab vnoquoque parari & acquiri. Nempè hoc ipsum est quod Apostolus dixit: *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.* Duo dicit, id est, quod propria & peculiaris & certa est vnicuique merces. Proprium enim est, quod aliis commune non est. Propria merces est distincta merces. Secundò dicit, quòd illa merces appropriatur vnicuique *secundum laborem suum*, id est, pro rata laboris & *patientiæ boni operis* (vt alibi loquitur) in hac vita: & vt iterum scribit: *prout gessit quisque in corpore suo.* Quo in loco aduertendum quòd Apostolus ponit parem Dei retributionem in bono & in malo. *Omnes nos* (inquit) *oportet astare ante tribunal Christi, vt accipiat vnusquisque prout gessit in corpore, siue bonum siue malum.* Si ergo de malis certum est, quòd non omnes æqualis pœna manet (quo quid esset iniustius) sed iuxta Dei verba. *Quantum se glorificauit in delicijs, tantum date ei tormentum & luctum*: quis dubitare potest æquè certum esse, quòd non omnes æqualis merces manet, sed pro varietate meritorum in hac vita, erit merces in altera. Quare & Diuus Augustinus hunc Euangelij nostri locum de hac disparitate mercedis ex meritorum diuersitate cum cæteris Patribus intellexit. *Aperturbatione* (inquit) *recreantur Apostoli, certi ac sedentes etiam post pericula tentationum se apud Deum cum Christo esse mansuros: quia etsi alius est alio fortior, alius alio sapientior, alius alio iustior, alius alio sanctior, in domo Patris mei mansiones multæ sunt. Nullus eorum alienabitur ab illa domo, vbi mansionem pro suo quisque accepturus est merito. Denarius quidem ille æqualis est omnibus quem Paterfamilias eis qui operati sunt in vinea iubet dari omnibus: quo vtique denario vita significatur aterna, vbi amplius alio nemo viuit: sed multæ mansiones diuersas*

Diuersitas meritorum ex Scripturis probatur.

1. Cor. 3.

Rom. 2.

2. Cor. 5.

Apoc. 18.

Tract. 67. in Ioan.

uersas meritorum in vna vita æterna significant dignitates.
Hæc ille, moxque ex alia Scriptura idem probans,
1.Cor.15. subiungit: *Alia est enim gloria solis, alia gloria lunæ, alia gloria stellarum. Stella enim ab stella differt in gloria: sic & resurrectio mortuorum: tamquam stellæ sancti diuersas mansiones, diuersas claritates tamquam in cœlo sortiuntur in regno: sed propter vnum denarium nullus separatur a regno.*
Hæc Augustinus. Sunt ergo vt mansiones & retributiones multæ in cœlo, sic varia vitæ meritain terra: ideóque nec sola fide, sed ex ratione quoque bonorum operum, nec æqualiter, sed alius alio
Apoc.22. magis (vnde & Scriptura dicit: *Qui iustus est, iustificetur adhuc*) nec ex Christi iustitia nobis imputata, sed ex sua quisque iustitia quam per Christi gratiam adeptus est, coram Deo in hac vita iustificatur, & apud Deum in altera vita coronatur.

Tanto tempore vobiscum sum, & nondum cognouistis me?

Hæreses modernæ quam sunt impiæ.

LOCVS iustus exclamandi contra horrendas huius temporis hæreses & fidei corruptelas, in quas hæreticorum fraude populus Christianus adductus fuit. Horum enim nequitia & impietate iam factum est, vt præter alia quamplurima fidei capita abnegata & violata, etiam ipsi Articuli Symboli nostri corrupti & in dubium vocati fuerint post annos iam 1500. & amplius. Iam enim negatur Ecclesia Catholica Apostolica, & alia substituitur particularis noua, nec locis Catholica, nec tempore & successione Apostolica. Iam negatur communio Sanctorum, tam eorum qui in cælo sunt per preces & intercessiones eorum pro nobis, perque veneratio-nem nostram erga illos, quàm eorum qui hac vita defuncti in pœnis purgatorij ingressum beatitudinis expectant, quos precibus iuuare impium aut certè ineptum & vanum esse affirmatur. Iam doctrina de remissione peccatorum horrendè contaminatur, siue tollendo claues Ecclesiæ per quas remittuntur, siue negando veram & imputatiuam supponendo remiss

remissionē, siue in sola fide illa tali quali totā nostrā coram Deo iustificationem constituendo. Hæc inquam omnia, vt Ecclesia docet contaminantur, & vt ipsimet negare non possunt, vt minimum cōtrouertuntur, in dubium vocantur, vt res incertæ de nouo examinantur. Meritò igitur & nobis Christus dicere potest. *Tanto tempore vobiscum sum, & nondum cognouistis me?* Post annos 1500. de meæ doctrinæ prēcipuis capitibus, de fidei communis articulis, de Sacramentis, de Euangelio ipso, de iustitia fidei, controuertitis, litigatis, inquiritis? Nec dū post tot sæcula me & corpus meum, Ecclesiam meam, vocem meā, doctrinam meam, nondum cognouistis. Meritò quod Hebræis olim Apostolus exprobrauit, id multò fortiùs nobis exprobrare poterit. *Quum debueretis Magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini quæ sint elementa exordij sermonum Dei.* Exordia sermonum Dei sunt, articuli symboli Christiani, Ecclesia & eius auctoritas, Sacramenta, cultus externus, iustificatio coram Deo. At hæc fidei nostræ principia propter importunas hæreticorum contradictiones & blasphemias de nouo ostendere, probare, statuere, stabilire nos Catholici cogimur, & per Dei gratiam solidè facimus. Sed væ hæreticis per quos hæc facere cogimur: per quos principia ipsa fidei nostræ in dubium vocantur: per quos tot seculorum Ecclesia Christiana erroris, ignorantiæ, adeóque fœdæ idololatriæ accusatur. *Ergo tanto tempore nobiscum Christus fuit, & nondum cognouerimus eum.* Sed reiicienda penitus & prorsus execranda est hæc hæreticorum impietas, quæ tot seculorum in Catholica Christi Ecclesia errorem ponit. Exclamandum cum S. Polycarpo. *O Deus in quæ me tempora seruasti, vt hæc blasphema sustineam?* Et tamen exigui tēporis (erat enim D. Ioannis Apostoli auditor) traditionem Apostolicā contemni viderat. Dicendū cum sapientiss. Theologo Gregorio Naziāzeno. *Si ante hos 30. annos fides incepit, quum 400. ferè anni sint ex quo manifestatus est Christus, certè Euangelium tanto tēpore fuit inane.* Hęc ille post annos 400. quāto magis nos post annos 1500. dicendū cū S. Hieronymo. *Cur post 400. ann. docere nos niteris quod ante nesciuimus? vsq; ad hunc diē siue ista*

Heb. 5.

Euseb. lib. 5. cap. 20. Hist. Eccles.

Epist. 2. ad Cledonium.

In Epist. ad Pamach. & Oceanum.

In præscript. Domi. 5. post Epiphan.

doctrina (Protestantiũ noua) *mũdus Christianus fuit.* Dicẽ dũ quoq; cũ Tertul. *Quomodo tot, & tantæ Ecclesiæ in vnã fidem errauerint? Ergo villicus Dei* (sic Spiritum S. vocat) *suũ officium nõ fecerit.* Vide plura huc pertinẽtia in alia Dominica. Quòd si enim propter triennij ad summũ disciplinam arguuntur Apostoli quòd tãto tempore Christum non cognouerint, nempè quòd nescierint quia *ille in Patre, & Pater in ipso erat*, quod si non ex doctrina (quam tamen sæpè antea inculcauerat, vt apud Ioãnem patet) saltem ex operibus eius cognoscere debebant, sicuti in hoc Euangelio Christus arguit dicens. *Alioquin propter opera ipsa credite*, quanto magis arguendi hodie Christiani, qui post 1500. annorum traditionem, & disciplinam, adhuc nesciunt quòd Christus in Ecclesia sua est, & Ecclesia in Christo: quòd Ecclesia est vna, & vnica Christi sponsa, *corpus eius, & plenitudo eius*, quòd extra hanc Ecclesiam nulla est salus: quia illa est, *columna, & firmamentum veritatis*, quod profectò si non ex doctrina Christi Euangelica didicissent (rem tamen in literis Euangelicis perspicuam) saltem ex operibus Christi in hac Ecclesia vel ex operibus huius Ecclesiæ in Christo cognoscere hoc debebant: ex tot gentium in ea cõuersione, ex tam celebri, & per orbem totum propagata Christiani nominis confessione, ex religionis Christianæ monimentis in ea amplissimis, templis, collegiis, monasteriis, Academiis, & aliis infinitis. Scilicet, tanto tempore Christiani fuimus, & iam primùm Christiani esse incipimus? *An sic didicimus Christum, si tamen illum audiuimus, & in illo edocti sumus.* Amplificanda sunt ista.

Ephes. 1. 2. Tim. 3.

Ephes. 4.

Nemo venit ad Patrem nisi per me.

Quomodo Christus est vnus mediator.

LOCVS contra corruptelas, & impostura hæreticorum sanè, & orthodoxè populo fideli explicãdus. Hęretici enim ex hoc loco euertere se posse putant omnem Sanctorum pro nobis intercessionem, nósque præterea grauiter accusare, quòd alios quasi mediatores quæramus, quũ Christus hic aperte

tè dicat. *Nemo venit ad Patrem nisi per me:* Et paulo post, quòd ille est, *via, veritas, & vita.* Non igitur quærendi alij per quos ad Deum veniamus. Sed breuiter, apertè, & solidè dicendum, Christus est vnus Mediator inter Deum, & homines principalis, & immediatus seu proximus, qui alios tamen mediatores minus principales seu secundarios, & mediatos non excludit. Paulus hoc apertissimè docet. *Deus* (inquit) *erat in Christo mundum reconcilians sibi.* Hic ponitur Christus reconciliator, & mediator mundi principalis. Sed vide quid addat Apostolus. *Et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.* Paulus ergo seipsum ponit reconciliatorem hominum cum Deo per modum ministerij. Sicuti ergo *Christus est vnus Magister noster,* & tamen dedit *alios doctores:* Christus est *vnus pastor bonus,* & tamen dedit *alios pastores,* vtique bonos: Christus est *lux mũdi,* & tamen Apostolis dixit, *vos estis lux mundi:* sic est vnus Mediator principalis videlicet, & per seipsum, alij tamen sunt ex parte mediatores. Nã & eo ipso in loco quo dixerat Paulus, *vnus mediator hominum Iesus Christus,* obsecrat tamen fieri per Ecclesiæ præpositos, *obsecrationes, orationes, pro regibus, &c.* Vbi alios secundarios constituit pro hominum salute mediatores, & intercessores. Rursum Christus est via immediata, & proxima, Sancti & Ecclesiarum præpositi qui pro fidelibus apud Deum intercedũt, non nisi per Christum, & mediante Christo ad Deum Patrem accedunt, non enim suo sed Christi nomine petunt. Nemo igitur venit ad Deum nisi per Christum, quia quocumque alio medio peruenire ad Deum contendimus, quando rectè contendimus, illud medium Christo est subordinatum. Sed his verbis excluditur Iudæorum incredulitas, qui per sua legalia excluso Christo, philosophorum vana sapientia, qui per suas prærogatiuas virtutũ sine fide in Christum: omnium denique infidelium & hæreticorum vana contentio, qui extra Christum, id est, extra Ecclesiam & corpus Christi ad Deum se venire posse præsumunt.

2. Cor. 5.

Matth. 22. Ephes. 4. Ioan. 10. Ephes. 4. Ioan. 8. Matth. 5.

1. Tim. 2.

IN INVENTIONE S. CRVCIS.

Ioan.3. *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita oportet, & filium hominis exaltari.*

De S. Crucis adoratione.

LOCVS conueniens explicandi iustam, & Sanctam Catholicæ Ecclesiæ pietatem, tam in hoc inuentæ Crucis festo celebrando, quàm in vniuersa S. Crucis per omnia Christianorum templa adoratione contra hæreticorum hodie insanas blasphemias (quibus vtroque nomine Catholicos onerant, fœdæque idololatriæ accusant. Sanè Christus his verbis apertè docet non secus crucem in qua exaltatus est, à fidelibus Christianis, vt signum salutis studiosè contuendam, quàm serpens in deserto exaltatus aspicientibus olim salus fuit. De serpente in deserto exaltato dicit ad Moysem Deus. *Pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum, viuet.* Non dicit qui tetigerit eum, qui amplexus fuerit, sed qui aspexerit eum. *Sic exaltari oportet filium hominis.* Haud dubiè in Cruce, vt qui percussus à serpente, qui peccato læsus aspexerit hoc signum, oculis fidei Christum crucifixum intueatur, vita viuat. Ideò enim adiecit in hoc Euangelio Christus. *Vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Hoc iterũ multis Iudæis præsentibus Christus repetit. *Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.* Quæ verba expendens B. Leo sic exclamat. *O admirabilis potentia Crucis, O ineffabilis gloria passionis. Traxisti enim Domine omnia ad te, & cùm expandisses tota die manus tuas ad populum non credentem contendæ*

Num.21.

Ioan.12.

Sermon.8. de Passione.

Mate-

Maiestatis tuæ sensum totus mundus accepit. Est nempè Crux Christi seu signum Christi crucifixi, omni veneratione, & honore dignum, quia sola Crux Christi pro humano genere exaltationem, & redemptionem per Christum factam nostris oculis ad viuum repræsentat. Ideò hæc propriè Crux, vocatur *signum filij hominis*: de quo dicitur quod apparebit in cælo, Christo ad iudicium veniente, vt alio in loco explicuimus. Et in Apocalypsi vocatur, *Signum Dei viui.* Sed, & hoc propriè epitheto Christus in Scriptura insignitur, postquam salutis nostræ mysterium cõsummatum erat, Angelus mulieribus dixit, *Iesum quæritis Nazarenum crucifixum.* Pauli vox est. *Prædicamus christum crucifixum.* Et iterum paulo post. *Non iudicaui me aliquid scire nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.* Hãc ob causam ipsa Crux in qua Christus pendebat, ex pretioso contactu Christi sanctificata, & sanguine eius aspersa, sed, & cuiuslibet materiæ Crux à fidelibus honoratur: quia inquam non instrumentum tantùm (vt lancea, claui, & alia) passionis Dominicæ, sed signũ, & imago quædam est Christi crucifixi, ipsúmq; Christum in maximo suo erga nos amore, & beneficio repræsentat. Neque quicquam honori debito detrahit, quòd cruces istæ materiales quas Ecclesia veneratur, à Christi corpore, & contactu absint longissimè: Nam & literas regias, & purpuram regiam exutam, & ipsam cathedram regiam vacuam (vt in Anglia fit) variæ gentes etiam Christianorũ sine vlla superstitionis nota variè venerantur. Sed, & huc facit quod propheta dicit. *Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius:* non solùm vbi stant pedes eius. Adcóque hunc locum de S. Cruce S.[a] Hieronymus, & post eum [b] Damascenus. Sanè Dauid, *percussit cor suum quòd tantùm oram chlamydis Saul regis abscidisset.* Exuta tamen tunc iacebat in terra, ipso Saul opus naturæ agente. Denique Catholicis sufficere debet, quòd tota SS. Patrum antiquitas hoc signum crucis piè ac studiosè venerata semper fuerit. Propterea à [a] Chrysostomo vocatur, *Argumentum multæ benedictionis*: ab [b] Augustino, *venerabile monimentum*

Crucrucis signum honoratur. *Matth. 24.*

Domin. 1. Aduentus. *Apocal. 7.*

Mar. 16. *1. Cor. 1.* *1. Cor. 2.*

Cruces materiales cur honorantur.

Psal. 131.

a in com. ibidem. *b de orthod. fide, l. 4. ca. 12.* *1. Reg. 4.*

a in demõstr. cont. gentes. *b de visitat. infirm. c. 3.*

tum, à c Cyrillo Alexãdrino, *salutare, pretiosum, & venerabile lignum*: à S Ephrem in Serm. de pœnitentia, *victricem signum*: à d Lactantio, *cœlestis nota, maximum, & immortale signum*, à S. e Chrysostomo, *Signum salutis nostræ*, à S. f Paulino *pignus æternæ salutis*. D. Ambrosius eius venerationem disertè docet. *Nunquid quum in Christo imaginem Dei, crucémque eius veneramur, dividimus eum.* S. Hieronymus Paulam fœminam sanctissimam laudat, quòd *prostrata ante crucem adoraret.* Lactantius sic cecinit.

c lib. 6. contra Iulianũ.
d li. 4. c. 26.
e hom. 55. in Matth.
f epist. 11. ad Seuer.

Flecte genu lignúmque crucis venerabile adora.

De incarn. Dom. sacram. c. 7.

SED & Sedulius poëta Christianus & antiquus similiter.

In epitaphio eius.

Neue quis ignoret speciem crucis esse colendam.

In carm. de pas. Domin.

SED omnium pulcherrimè & latissimè Chrysostomus antiquitate, & eruditione celeberrimus Pater, ísque Græcus, cuius totam orationem hic inseram. *Hoc maledictum, hoc abominabile, hoc extremi supplicij symbolum, crux diadematibus, & coronis clarius factum est. Neque enim sic regia corona ornatur caput, vt cruce, quæ omni cultu dignior: & quam omnes prius abhorrebant, eius figuram tantopere quærunt. Atque adeo vbique ea inueniuntur apud principes, apud subditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud seruos, apud liberos, subinde omnes ea se signant inscribendo in nobilissimum membrum nostrum. In fronte enim nostra, quasi in columna quotidie figuratur. Sic in sacra mensa, sic in sacerdotum ordinationibus, sic iterum cum corpore Christi in mysticis cœnis fulget. Hanc vbique celebrari videre licet, in domibus, in foro, in solitudine, in viis, in montibus, in collibus, in vallibus, in mari, in nauigiis, & insulis, in lectis, in vestibus, in armis, in thalamis, in symposiis, in vasis argenteis, in aureis, in margaritis, in murorum picturis, in corporibus brutis malè affectis* (ad ea sananda) *in corporibus à dæmoniis obsessis* (ad ea liberanda) *in bellis, in pace, in diebus, in noctibus, in delicatorum choreis, in monachorum ordinibus. Adeo certatim donum hoc mirabile rapiunt omnes. Mira hæc est gratia. Nullus confunditur, nullus erubescit, cogitãs quòd maledictæ mortis symbolũ fuerit: sed omnes ipso magis ornãtur quàm diadematum coronis, vel multis gemmatis monilibus, & torquibus. Et non solùm non fugitur, sed*

Crucis signum vbique positum.

sed & desideratur, & adamatur, & omnes de ea solliciti sunt: & vbique fulget, & sparsa est in parietibus domorum, in culminibus, in libris, in ciuitatibus, in vicis, in locis qui habitantur, & non habitantur. Vellem audire à pagano, vnde symbolum tam maledictæ mortis ac supplicij omnibus tã desiderabile sit, si non magna crucifixi virtus? Hæc S. Chrysostomus de ipso signo crucis eiúsque honore, ab omnibus personis, in omnibus locis, in sacramentis, habito. Subiungit paulo post de ipso ligno crucis Dominicæ in hæc verba. *Ipsum lignum, in quo positum sanctum corpus Domini, & crucifixum est, quære: nam habere totus orbis ità contendit, vt qui paruum quiddam ex illo habent, hoc auro includant tam viri quàm mulieres, & ceruicibus suis aptant, hinc validè honestati, & magnifici, muniti, & protecti, licet condemnationis fuerit lignum. Sed qui omnia operatur, & præparat, qui orbem terrarum à peccato tanto transfert, & terram cælum facit, etiam rem hanc licet contemptam, & omnibus mortibus turpiorem, supra cælos eleuauit. Hæc igitur omnia præuidens propheta dicebat. Erit requies eius honor.* Vel vt nos legimus iuxta Hebræum. *Et erit sepulchrum eius gloriosum.* Hæc ille. Videmus hic descriptam veterũ Christianorum pietatem, quam hodie inflatis buccis subsannãt prophani hæretici, luculenter descriptam. Crucis signum in frontibus signabant, locis omnibus publicis erigebant, vasis domesticis insculpebant, in parietibus figurabant, in sacramentorum celebratione, ad morborum curam, ad dæmonum expulsionem adhibebant: denique lignum ipsum S. crucis auro includebant, & collo circumgestabant. Hæc olim Christianorum summa fuit religio. Hoc hodie cæca habetur superstitio, & quidem in Anglia hæretica læsæ Maiest. crimen (proh pudor) iudicatur. Hoc enim solo nomine, quòd cruces argenteas vel aureas circumferebant, multi Catholici dirè vexati, bonis spoliati, in vincula coniecti fuere. Sed his absurdissimis hominibus relictis, veterum Christianorum fidem ac religionem circa S. Crucis venerationem adhuc magis inspiciamus, vt illorum Barbara impietas magis eluceſcat. De efficacia signi crucis contra dæmones hunc in modum scripsit Lactantius

Lignum crucis Dominicæ quàm pretiosum.

Anglicanæ hæresis barbaries.

Li.4. c.27. tius scriptor antiquissimus. *Quanto terrori sit dæmonibus signum crucis, sciet qui voluerit quatenus adiurati per Christum de corporibus quæ possederint, fugiant. Nam sicut ipse quum inter homines ageret, vniuersos dæmones verbo fugabat, ita nũc sectatores eius eosdem spiritus inquinatos de hominibus, & nomine Magistri sui & signo passionis excludunt. Nam quum diis suis immolant, si asssistat aliquis signatam frontem gerens, sacra nullo modo litant. Et hæc sæpe causa præcipua iustitiam persequendi malis regibus fuit.* Hæc ille. Nota

Signi crucis efficacia.

Gregor. Nazian. orat. 1. in Iul. est historia Iuliani Apostatæ qui visa dæmonum specie inter sacrificia (hoc enim desiderauerat) spectaculo perterritus quum cruce se signaret, more

In vita S. Macrinæ. Christianorum, ex quibus olim fuerat, disparuerunt dæmones. Scribit Gregorius Nyssenus D. Basilij frater, & Episcopus ipse doctissimus de sorore sua Macrina virgine sancta, quum iam defuncta esset, inuentam fuisse habere ferreum crucis signũ & annulum ex eadem materia, in quo particula ligni vitæ condita erat, ex collo ante pectus dependens, & cordi semper adhærens. Hanc deuotionem fuisse veteribus communem, vt antea ex Chrysostomo ostendimus, alio adhuc exemplo vetustiori docebo. Quum Lysias sub Imperatore Diocletiano dux

In vita S. Eustrelij mart. & sociorum eius. exercitus milites in campo recensseret, Orestes quidam vir Christianus ad nomen vocatus, & ordinem astitit Lysiæ: qui specie collaudata iussit eum pilum torquere ad scopũ. Cùm is verò manũ direxisset, & arma concussisset, quæ ab eo ferebatur in pectore crux aurea è veste eius excussa extrinsecus apparuit, ita vt omnes eam cernerent, & ipse etiam Lysias. Quo eum interrogante cur hoc gestaret, & an Christianus esset, Sum, inquit, seruus crucifixi Domini Dei mei, & hoc gesto amuletum ad omnia mala euertenda quæ mihi ingruunt. His dictis in vincula conijcitur, & paulo post glorioſum martyrium obiit. Plura ad hanc rẽ pertinentia, vide in Dom. 1. Aduentus, & infra Octauas Nat. Domini. De inuentione S. crucis per Helenam Constantini Magni matrem lege *a* Ruffinum in historia Ecclesiastica Eusebio adiuncta, & *b* Nicephorum.

Cruces collo circungestatæ ante annos 1200.

a lib. 1. ca. 7. *b lib. 8. c. 27.* *hist. Eccls.*

Vt omnis qui credit in eum non pereat &c.

VIDE in feria 2. Pentecostes, vt moneaturpopulus solius fidei iustificantis doctrinam ex hisverbis nullo modo colligi posse.

IN DIE ASCENSIONIS Dominicæ.

Exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia iis qui viderant eum resurrexisse non crediderant. Marc. vlt.

OCVS taxandi incredulitatem hæreticorum, qui non credunt voci Ecclesiæ in rebus fidei, qui eius testimonium non admittunt, nisi ex Scriptura prout illi iudicant intellecta suum testimonium probent. Apostoli enim & cæteri Christo credentes Ecclesiam quæ tunc erat fidelium constituebant, vt ipsimet hæretici docent, Magdeburgenses Centuriastæ, Melancthon, & alij: His Christus resurgens apparuit, hos testes suæ resurrectionis prædicauerat, vt disertè Petrus affirmat. *Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri, non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo, nobis qui manducauimus, & bibimus cum illo postquam resurrexit à mortuis.* Act. 10. Christus ergo quum iam per dies 40. conuersatus cum suis esset, quibusdam apparens, quibusdam non apparens, arguit hoc loco illos qui eo quòd ipsi Christum non viderant, cæteris eum vidisse testantibus, non crediderant. Et hoc vltimum documentum, iam iam ad Patrem ascensurus, suis reliquit: docens profectò hanc esse Christi voluntatem, vt credamus in eum, & quæcumque alia credenda sunt, per testimonium Ecclesiæ suæ, per vocem Apostolorum suorum, & successorum: per

Ecclesiæ voci credendum.

per prædicationem & testificationem eorum, quos in Ecclesia sua dedit, pastores & doctores ad consummationem sanctorum, & in opus ministerij. At hodie hæretici Ecclesiæ credere recusant, nisi quod affirmat ex Scripturis Ecclesia, idem probet: id est, nisi ita probet ex Scripturis, vt hæc ipsa probatio hæreticis probetur. Quod quid est aliud, quàm vt ipsimet videant claréque intelligant ita se rem habere: sicuti in hoc Euangelio quidam discipuli Christum resurrexisse ex aliorum testimoniis credere nolebant, nisi ipsimet eum vidissent, quod illis Christus grauiter exprobrauit, eis hoc nomine *& incredulitatem & duritiam cordis*, meritò impingens. Sic (exẽpli causa) Ioannes Caluinus Conciliorum generalium definitiones ideò se acceptare profitetur, quia ex Scripturis eas rectè disputasse ipsemet vidit & intellexit. *Sanctos* (inquit) *illos viros sic in iudicando sequimur, vt Dei verbum quod illis præluxit, nobis quoque præluceat.* Hæc ille. Quod si ergo Dei verbum Caluino non præluceret, si aliter ille Dei verbum intelligeret, Concilium generale etiam antiquissimum ille flocci non faceret. Hæc enim verba scripsit de Concilio Chalcedonensi generali. 4. in quo plusquam 600. Episcopi ante annos 1100. collecti fuerant. Sic eodem in loco de omnibus Synodis profitetur, *vt* (inquit) *omnes Dei verbo examinemus.* Hæc est hodie superbia hæreticorum omnium, hæc eorum incredulitas & duritia cordis, quòd voci Ecclesiæ neque in Sanctis Patribus, neque in generali Concilio vllam fidem adhibere volunt, nisi ipsi postea examinent, an iuxta verbum Dei docuerint. Sic de Conciliis definiuit Aristarchus Caluinus. *Concilij*, inquit, *definitio sit instar præiudicij, ita tamen vt examen non impediat.* Et adhuc paulò post multò generosius, id est, arrogantius. *Nulla*, inquit, *Conciliorum, Pastorum, Episcoporũ nomina nos impediant, quo minus omnes omnium spiritus ad Diuini verbi regulam exigamus, quo probemus num ex Deo sint.* Profitentur ergo diserte istã ætatis nostræ portenta (nullus enim vetus hæreticus tam impudenter locutus legitur) se nolle Ecclesiam audire, nisi ipsam Ecclesiã ad Dei verbũ ipsimet examinent. Loquitur enim in prima persona Caluinus,

Hæretici volunt videre Christum non credere.

Inst. lib. 4. c. 9. num. 9.

Cap. eo. nu. 8

Ca. eo. nu. 12

Hæreticorum hodie portenta arrogantia.

Vt verbo

Vt verbo Dei examinemus: vt ad diuini verbi regulam exigamus. Nolunt credere nisi ipsi videant ita se rem habere. Aliis qui hoc viderunt, & intellexerunt, fidem dare recusant. Hæc est illa incredulitas, & duritia cordis, quam Christus hoc loco reprehendit. Contrà vero Christi voluntas, & sancta ordinatio est, vt Pastoribus, & Episcopis ab eo missis (quos tam fastuosè reiicit Caluinus, & quorum omnium se iudicem constituit) humiliter obediamus, & credamus. Hanc suam voluntatem in hoc ipso hodierno Euangelio patefecit. Postquam enim aliorum incredulitatem taxasset, auctoritatem in sua Ecclesia perpetuam ponit, quam audire, qui credere omnes iubet, *Euntes* (inquit) *in mundum prædicate Euangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Qui non crediderit vobis prædicantibus, condemnabitur. *Quomodo enim credent, quem non audierunt? Quomodo audient sine prædicante?* Qui vestram vocem, vestrum testimonium non receperit, condemnabitur. Annon verò, & prius quum ad solos Iudæos suos mitteret, tantundem non dixerat. *Quicunque non receperint vos, nec audiuerint vos, exeuntes inde excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis*, id est, in condemnationem eorum. Vnde & Matthæus addit. *Amen dico vobis, Tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorrheorum in die iudicij, quàm illi ciuitati.* Et verò qualis illa missio Apostolorum, & discipulorum à Christo tunc fuisset, si cuilibet auditori liceret prædicationem eorum ad veteres tunc Scripturas examinasse? At Christus auditori non examen relinquit, sed fidem imperat. Quanto magis absurdum foret, pastores, & Episcopos in Ecclesia Christi, in Luce Euangelij, in plenitudine Spiritus Sancti, non aliter apud suas oues, & subditos fidem habere in his quæ docent, nisi omnia ex Scripturis probent, & ita probent, vt ipsi subditi bene, & sufficienter probata esse singula, videant, intelligant approbent? An nō hoc est constituere vnumquemque sui pastoris, & Episcopi iudicem? id est, totum ordinem à Christo in Ecclesia positum funditus subuertere? Sed contra hanc arrogantiam, & incredulitatem, tum in hoc Euangelio

Christus docet credendum esse voci Ecclesiæ. *Marc. vlt.*

Rom. 10.

Marc. 6.

Matth. 10

Domin.5. Quadrag. Christus acriter nos monuit, tum aliis multis in locis luculenter armauit: sicuti alio in loco huius operis à nobis explicatum est: quibus tamen nunc pauca adiiciemus.

Ecclesia est testis omnis veritatis loco Christi.

Deús nempè in hoc statu Euangelico quum non per se vel per angelos, sed per Ecclesiam suam loquatur, & illam testem posuerit omnis veritatis, debet illa vt testis legitima simpliciter audiri in omnibus quæ docet. Illa testimonium perhibet Scripturis nostris, has demum veras esse atque canonicas. Illa Scripturarum sensum nobis tradit certum & indubitatum. Illa docet nos multa non scripta, sed ab Apostolis tradita Ecclesiæ: ideſt, Ecclesiæ præpositis, & futuris Magistris: dixit Christus in persona Apostolorum. *Vos eritis mihi testes vsque ad vltimum terræ.* *Act.2.* *Mittam vobis à Patre Spiritum veritatis. Ille testimonium perhibebit de me:* tum docendo vos omnem veritatem *Ioan.15.* tum per miracula exterius confirmando, tum per suggestionem internam corda illustrando. *Et vos testimonium perhibebitis de me, quia ab initio mecum estis.* Quem *Domin. 6. post Pascha.* locum alio in loco tractauimus, atque ostendimus testimonium Ecclesiæ externum ad internum Spiritus Sancti testimonium (ordinariè loquendo) semper & necessariò requiri. Hanc testificandi potestatem sibi datam Apostoli diligenter agnoscunt, proferunt, & venditant. Petrus suo & suorum nomine *Act.2.* dixit, *Huius rei omnes nos testes sumus.* Rursum, *Præcepit* *Act.10.* *nobis prædicare populo, & testificari.* Duo dicit. Non solùm prædicare, sed testificari. Paulus similiter de se, suíque similibus dicit: *Si non est resurrectio mortuorum,* *1.Cor.15.* *inuenimur falsi testes.* Et ei in Actis à Christo dicitur. *Act.26.* *Ad hoc apparui tibi vt constituam te ministrum, & testem eorum quæ vidisti.* Non solùm ministrum sed & testem. Non nudum ministerium habet Ecclesia, sed & testi- *1.Ioan.1.* monium. Sic D. Ioannes. *Vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis.* Duo rursum dicit, testari, & annunciare. Et quidem hæc duo multum differunt. Si enim pastor aut Episcopus Ecclesiæ, simplex esset narrator, & annunciator, & prædicator eorum quæ docet, quasi referens tantùm mandatum Domini sui (quale esse Ecclesiæ ministerium, & non

Testari plus est quàm annunciare.

aliud,

aliud, hæretici hodie ignoranter affirmant) nulla esset certitudo doctrinæ, quam adfert: ideóque liberum esset auditori credere, vel non credere, nisi ea probaret, quæ diceret. At Ecclesiæ præpositus non solùm annunciat, prædicat, narrat, sed & testificatur ea quæ dicit, loquitur vt testis veritatis à Deo constitutus: ideóque ei simpliciter credendum. Quid enim? An contra testes à Deo missos & constitutos vllus erit exceptioni locus? An non hoc est Deo repugnare? In causis humanis, quia ad veritatem explorandam ex arbitrio partium testes assumuntur, est exceptioni locus. At in veritate Diuina, quia non ex arbitrio partium, non ex hominum voluntate, sed à Deo tamquam iudice testes assumuntur, eliguntur, segreganter, ordinantur, non magis tam contra illos, quàm contra Deum excipi potest, iuxta illud Christi: *Qui vos audit, me audit: Qui vos spernit me spernit:* Hoc discrimen inter testari, & dicere, ac docere his verbis docet Augustinus: *Non solum* (inquit) *apud quoscumque loquimur, eorum quæ loquimur testes, sed apud eos quibus expedit, & debetur per nos cognoscere aut credere veritati.* Moxque vtriusque exemplum ponit. *Sicuti est Iudex in iudicando ne erret* (huic enim expedit per testes veritatem explorare) *aut qui docetur doctrina religionis: ne videlicet erret in fide, aut in ipsa doctoris auctoritate dubius fluctuet.* Hæc ille. Fuit igitur necessarium, vt Ecclesia tãquam testis mitteretur, vt de eius auctoritate nullus relinqueretur ambigendi locus. Christus profitetur se *ideò in mundum venisse, vt testimonium perhiberet veritati.* Christus rursum ita mittit Apostolos in mundum, sicuti ipse missus erat. *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Et apertiùs, *Eritis mihi testes vsque ad vltimum terræ.* Sicut ergo displicuit Christo in hoc Euangelio, quòd Apostolis testibus præordinatis cæteri Discipuli Christũ resurrexisse non crederent, sic displicet semper Christo magnum peccatum in ipsum Christum est, quòd Apostolorum successoribus reliquus populus in tota doctrina religionis non credat, non obediat, non acquiescat. Talem obedientiam exigit à suis Paulus, non tamen de numero eorum qui viderant Chri-

Luc. 10.

In l. de mẽdacio. c. 17.

Ioan. 19.

Ioan. 20.

Act. 1.

Peccãt in Christum, qui Eccle siam simpliciter non audiunt.

stum, ne quis putet eos solos testes fidei esse. *Credi-*
2. Thess. 1. *tum est* (inquit) *testimonium nostrum super vos in die illo:*
& paulò post repetens ac in memoriam reuocans
2. Thess. 3. quædam præcepta antea illis tradita. *Sicut illis* (inquit)
prædiximus vobis, & testificati sumus. Stratimque subiun-
git, vt huius testificationis vim agnoscas. *Itaque qui*
hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum. Tale est Eccle-
siæ testimonium. Propter hanc testificandi vim indu-
bitatam, & infallibilem vocatur Ecclesia ab eodem
Apostolo: *Columna & firmamentum veritatis.* Columna
1. Tim. 3. cui innitantur fideles, firmamentum in quo fundentur, firmentur, & conquiescant. Egregia verò columna esset, & baculus siculneus, si in docendo & testificando errare posset, ideóque non ei aliter credere tutum esset, nisi omnia quæ docet probaret, atque ita probaret, vt qui credere debeat, rectè rem esse probatam intelligat. Egregium esset firmamentum, in quo nihil esset firmitatis.

Absurditas hæretico rum hodie.

Deinde dicant mihi velim isti Gigantes superbi nostri temporis hæretici. Aiunt se Ecclesiæ vocem non suscipere, nisi ex Scripturis sic omnia probet, vt ipsi re bene examinata idem approbent. Quæro ab ab illis. Populus in doctus quem ipsi postea docebunt, an patientur, vt non alia lege illos audiat, quàm qua isti Ecclesiam audiunt? An patientur, vt populus ipsorum doctrinam ad regulam Scripturæ examinet? Si sic, quando id populus præstare poterit, totius Scripturæ ignarus? An non erit necesse vt indoctus populus doctoribus credat, doctrinam Ecclesiæ esse Scripturis conformem? Si non (quod est verius) quis non videt hos hæreticos ideò Ecclesiæ auctoritatem infirmare, ideò pastores, Episcopos, &c. audire nolle, vt tota Ecclesiæ & pastorum auctoritas ad ipsos postea transferatur? Porrò hanc testificandi auctoritatem, in Ecclesia à Christo positam esse auctoritatem
Princ. fid. doct. lib. 8. c. 8. & 10. planè diuinam, & qua maiorem Deus ipse in causa fidei non habet, ideóque attestanti Ecclesiæ simpliciter credendum & acquiescendum nobis esse, in alio quodam libro nostro copiosius videre potest, qui plura videre desiderat.

Qui

Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.

LOCVS illustris ad duplicem hæreticorum hodie impietatem, seu impiam huius Scripturæ peruersionem populo fideli aperiendam, vnam circa paruulorum baptismum, alteram circa baptismi effectum. Prior impietas est, eaque absurdissima, quòd vt Ecclesiæ fidem in qua credunt, & baptizantur paruuli euertant, docere eos non pudeat, paruulos quum baptizantur, actualem fidem habere non secùs atque adulti habent, & actu credere sicut credunt adulti: alioqui baptizari eos ad salutem non posse. Sic in sua captiuitate Babylonica docuit Lutherus, & post eum Chemnitius in examine Conc. Trident. ad canonem 13. Ideò autem hoc docent, ne in fide Ecclesiæ paruulos credere & baptizari agnoscant. Hoc enim, tamquam dogma non scriptum: & quia propriam cuiusque & specialem fidem promissiones apprehendentem euertit, ferre non possunt. Sed tum eorum sententiam absurdissimam esse, tum Ecclesiæ dogma firmum esse breuiter ostendetur. Sententiæ hæreticæ absurditas ita per se patet, vt de ea sic scribat S. Augustinus: *Scire diuina paruulos* (actu autem credere est per fidem scire) *qui nec humana adhuc nouerint, si verbis velimus ostendere, vereor ne ipsis sensibus nostris videamur facere iniuriam, quando id loquendo suademus, vbi omnes vires officiúmque sermonis superat euidentia veritatis.* Hæc ille tam absurdum iudicans dicere, quòd paruuli actu credant, vt pudeat quemquam hoc suadere velle. Sanè si propter hæc verba, *qui crediderit, &c.* paruulos baptizandos actu credere, & propriam fidem habere necessariò sequeretur, sequeretur quoque eisdem prædicari Euangelium debere, vt credant. Ait enim Christus: *Prædicate Euangelium omni creaturæ, Qui crediderit*, prædicationi scilicet, *& baptizatus fuerit, saluus erit.* Vtrumque ante baptismum ponit Christus, prædicationem verbi ex parte Ecclesiæ, & fidem ex parte audientium, vt sequatur baptismus salutem adferens. Si ergo in paruulis, vt ad salutem baptizentur

De baptismo paruulorum in fide Ecclesiæ nõ sua propria.

Paruuli nullã habent fidẽ actu propriam.

Epist. 57.

fides propria & actualis requiritur, auditus quoque Euangelij ex parte ipsorum necessariò requiretur. At hoc est per se absurdissimum: ergo & alterum similiter. Iam verò Catholicum dogma paruulos, vt ad salutem baptizentur, credere, sed fide aliena non propria, perspicuè & frequenter docet Augustinus, idque tanquam dogma in Ecclesia receptissimum. Dogmatis quoque Catholici veritatem nihil habere absurdi inde ostendit, quia paruulus non peccauit in se, sed in alio, primo scilicet parente, nec proprium habet peccatum actuale, sed originale: quod sanè origine alienum est, proprietate suum. Sic enim hac de re scribit: *Scriptum est, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Propter quod in Ecclesia Saluatoris, per alios paruuli credunt, sicut ex aliis ea quæ illis in baptismate remittuntur peccata contraxerunt.* Et rursum alibi: *Piè rectéque creditur prodesse paruulo eorum fidem, à quibus consecrandus offertur* (hoc est à parentibus, & patrinis) *& hoc Ecclesiæ commendat saluberrima auctoritas.* Hæc ille. Rursum alio in loco: *Absit, vt ego dicam non credentes infantes. Iam superius disputaui. Credit in altero, qui peccauit in altero. Dicitur credit* (scilicet à patrinis) *& valet: & inter fideles baptizatos computatur. Hic habet auctoritatã matris Ecclesiæ.* Vide vt semper confirmat suam sententiam ex auctoritate matris Ecclesiæ. Rursum: *Si-* (inquit) *paruulos* renasci per ministerium *baptizantium, ita & eos etiam credere per corda, & ora confitentium confitemur.* Credunt ergo paruuli, & credentes baptizantur, sed fide illud fit aliena, sicut hoc ministerio aliorum. Denique Ecclesiæ fidem applicari paruulis dum baptizantur, & in fide non sua, sed Ecclesiæ illos credere & baptizari & saluari clarissimè multis in locis idem docet Augustinus: *Mater Ecclesia* (inquit) *cor maternum paruulis præstat, vt sacris mysteriis imbuantur, quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem. Nec ideò tamen eos quispiam fidelium fideles appellare cunctatur, quòd à credendo vtique nomen est: quamuis hoc non ipsi, sed alij pro eis inter sacramenta responderint.* Hæc ille. Hoc autem quo modo fiat, quomodo fides matris Ecclesiæ applicetur paruulo, & prosit paruulo, alio in loco perspicuè docet:

Paruulos aliena fide credere, vt baptizentur.

Contra 2. Ep. Pelag. lib. 1. c. 19.

De li. arb. lib. 3. c. 23.

Serm. 14. de verb. Apost.

Epist. 104.

De pœcat. mer. & remiss. lib. 1. cap. 25.

Epist. 25.

Vt paruulus (inquit) *regenerari per officium voluntatis alienæ, cùm offertur consecrandus posſit, facit hoc vnus Spiritus ex quo regeneratur oblatus. Non enim ſcriptum eſt, Niſi quis renatus fuerit ex parentum voluntate aut offerentium vel miniſtrantium fide, ſed niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu. Aqua igitur exhibens forinſecus ſacramentum gratiæ, & ſpiritus operans intrinſecus beneficium gratiæ, ſoluens vinculum culpæ, reconcilians bonum naturæ, regenerat hominem in vno Chriſto ex vno Adam generatum. Regenerans ergo Spiritus in maioribus offerentibus, & paruulo oblato renatóque, communis eſt. Ideò per hanc ſocietatem vnius eiuſdémque Spiritus prodeſt offerentium voluntas paruulo oblato.* Hæc ille. Ne tamen à ſolis ſpecialiter offerentibus paruulum, ſeu parentibus, ſeu patrinis hæc fides paruulo applicata, quoad fructum fidei ſcilicet, proficiſci videatur. Paulò clariùs in eadem Epiſtola rem totam his verbis aperit poſtea Auguſtinus: *Offeruntur paruuli ad percipiendam ſpiritualem gratiam non tam ab eis quorum geſtantur manibus (quamuis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt) quàm ab vniuerſa ſocietate ſanctorum atque fidelium. Ab omnibus nempè rectè offerri intelliguntur, quibus placet, quòd offeruntur: & quorum ſancta atque individua charitate ad communicationem Sancti Spiritus adiuuantur. Tota ergo hoc mater Eccleſia quæ in ſanctis eſt facit, quia tota omnes, tota ſingulos parit.* Hæc Auguſtinus. Ex quibus ſatis conſtat Catholici dogmatis ſenſus & veritas, *Paruulos aliena fide credere & baptizari*, quod hæretici hodie ferre non poſſunt. Altera hæreticorum hodie circa hæc Chriſti verba impietas, ſeu doctrina impia, & quæ infinitis animabus perniciem attulit, hæc eſt, quod ex his Chriſti verbis colligunt & inferunt, baptiſatos relapſos non per pœnitentiæ remedium quaſi per ſecundam poſt naufragium tabulam, ſed per baptiſmi ſemel accepti ſolam cum fide recordationem, ſaluari, & in integrum reſtitui. Sic enim hæc verba Chriſti exponunt: *Qui crediderit & baptizatus fuerit*, id eſt, quiſquis iam baptizatus credit, in ipſam ſcilicet promiſſionem de ſalute hic factam, eámque fide apprehenderit, hic *ſaluus erit*, id eſt, per illam fidem quæ ſemel datam in baptiſmo ſalutem reſpicit, eámque recordatur, perpetuò ſaluabitur. Volunt enim

Peccata poſt baptiſmū nō remitti per baptiſmum.

istí hæretici, Lutherus in Captiuitate Babylonica, Chemnitius in examine ad Can. 3. & 10. sess. 7. de baptismo, Caluinus in sua institutione, nos sic in omnem vitam baptizari, vt per baptismum non solùm peccata præterita, sed etiam omnia subsequentia deleantur, quoties per fidem recurrimus ad pactum, & promissionem hanc Christi in baptismo cuiusque factam. Ideoque pœnitentiam quidem adesse oportere, eam videlicet, quæ in terrore, & pauore conscientiæ consistit: non tamen per aliquod pœnitentiæ sacramentum, non per contritionem, confessionem, & satisfactionem peccati, vt Ecclesia docet, sed per fidem baptismi seu promissionis, & pacti à Deo nobiscum in baptismo vniti vnumquemque saluari: quia videlicet Christus semel dixit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit*, id est, qui semel baptizatus postea credet in baptismum præteritum, *ille saluus erit* per talem fidē quæ baptismum præteritum apprehendit. Hæc est hæreticorum hodiè doctrina carni dulcissima, sed spiritui pernicioſissima, ex his Christi verbis scelerate corruptis hausta, qua infinitas animas perdiderunt, pœnitentiæ sacramento hac vna impia persuasione sublato. Sed & ex S. Augustino hanc corruptissimā doctrinam se se accepisse aiunt. Eius enim hæc verba citat Chemnitius: *Ea regeneratione quæ nunc fit per sacrum lauacrum vsque in fidem cuncta mala hominis sanantur atque purgantur. Sic enim accipiendum est quod ait Apostolus Christus mandauit Ecclesiam suam lauacro aquæ in verbo, &c. Vt eodem lauacro regenerationis, & verbo sanctificationis, omnia prorsus hominum regeneratorum mala sanentur atque mundentur: non solùm peccata quæ omnia nunc remittuntur in baptismo, sed etiam quæ posterius humana ignorantia vel infirmitate contrahuntur. Non, vt baptisma quoties peccatur repetatur, sed quia ipso quod semel datur si, vt non solùm antea, verum etiam postea, quorumlibet peccatorum venia fidelibus impetretur.* Hæc Augustini verba huc vsque citat Chemnitius, sed ea quæ sequuntur dolo malo prætermittit, in quibus Augustinus quo sensu hoc totum dixerit, manifestè declarat, quæ mox proferemus. Sed, vt prius tota hæreticorum sententia declaretur, illi ex his Christi verbis sic,

Libr. 4. ca. 15. num. 3.

Pestilētissima hæreticorū doctrina.

In exam. ad Can. 6. sess. 7. De nuptiis & concup. li. 1. ca. 33.

vt

vt iam diximus peruersè explicatis, & ex hoc Augustini loco affirmant, ad omnia peccata delenda, & ad plenam salutem consequendam solam baptismi cum fide, & pœnitentia recordationem sufficere. Sed pœnitentiam adiungunt non veram, cæterùm terrores quosdam conscientiæ, quibus vbi peccator concussus fuerit, mox recolendo baptismum refocillatur, reconciliatur, saluatur. Sic Caluinus docet: *Non est* (inquit) *existimandum baptismum in præteritum dumtaxat tempus conferri, vt nouis lapsibus post baptismum quærenda sint alia noua expiationis remedia in aliis nescio quibus sacramentis, perinde ac si illius vis absoluta esset. Sic autem cogitandum est quocumque baptizemur tempore, nos semel in omnem vitam ablui, & purgari. Itaque quoties lapsi fuerimus, repetenda erit memoria baptismi, & hac armandus animus, vt de peccatorum remissione certus securúsque sit. Nam etsi semel administratus præteriisse visus est, posterioribus tamen peccatis non est abolitus. Puritas enim Christi in eo nobis oblata est: ea semper viget: nullis maculis opprimitur: sed omnes nostras sordes obruit, & extergit.* Hæc ille, totum suum effundens venenum, quod tamen, vt melle aliquo obliniat, & ne omnem prorsus pœnitentiam excludere videatur, subiungit statim: *Neque hinc tamen peccandi in futurum licentia captanda est, sed hæc doctrina iis tantùm traditur qui vbi peccauerunt, sub peccatis suis fatigati, & oppressi gemunt, vt habeant quo se erigant ac consolentur, ne in confusionem ac desperationem ruant.* Hæc ille. Nempè isti hæretici si aliqua asperior subeunda esset pœnitentia, delicati homines desperarent. Sic, & Lutherus docet: *In omnibus*, inquit, *conscientiæ terroribus, & pauoribus* (quos profecto etiam scelerati ssimi homines inuiti patiuntur sæpè) *si stet vel redeat fides in promissionem in baptismo factam, in momento absorbentur omnia peccata: idque propter hanc promissionem baptismo annexam. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* Hæc ille. Hæc est illorum pestilentissima doctrina in his Christi verbis pessimè intellectis fundata. Docebit ergo hoc loco populum pius concionator, vel vt hanc pestilentem doctrinam eorum animis eximat, si ea infecti sunt, vel vt hæreticos traducat atque in iustum odium pertrahat, si ea attra-

Loco iam citato.

In captiu. Babylon.

cti non sunt, vel certè, vt Christi verba ab hæreticorum corruptione vindicet, hæc tria. Primùm quòd Christi verba hunc nouitium sensum nullo modo ferunt. Secundò quòd hæc noua doctrina Euangelicæ ex diametro repugnat. Tertiò quòd S. Augustini verba citata eam nõ iuuant quicquam. Quod ad primùm attinet, manifestum est in his verbis, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.* Christum docuisse primùm fidem postea baptismum ad salutem necessariò requiri: iubet enim Apostolos *Euangelium prædicare vniuersæ creaturæ.* Deinde adiungit. *Qui* vobis prædicantibus Euangelio *crediderit, &* fide accepta *baptizatus fuerit* (hoc enim Sacramentum, & externum signũ fidei coniungi volo) ille *saluus erit.* Agit de fide baptismum præcedente non subsequente, *Credere* hoc loco non significat baptismum præteritũ credere, vel credendo apprehendere aut recolere aut recordari (vt isti hæretici insulsissimè volunt) sed significat ad baptismum futurum sese disponere. Loquitur Christus de fide adhibenda Euangelio annunciato, non de fide adhibenda promissioni in dicto verbo factæ: quã certè nisi baptizãdus haberet, nunquam baptismum peteret. Agit enim disertè hoc loco Christus de prima fidelium vocatione, & initiatione. Docet Apostolos quid illi primò, & ante omnia facere debeant, *Prædicare Euangelium.* Docet omnes gentes, quid ille audita prædicatione facere debeant. *Credere, & baptizari.* Non docet quid homines iam baptizari, iam fideles iam credentes facere oporteat, sed primam salutis ianuam, primum aditum Christus hoc loco docet, addens apud Matthęũ, quid iam baptizari ab Apostolis doceri, quid ipsi facere debeant, ac dicens: *Docentes eos seruare omnia quæcumque mandaui vobis.* Hoc incumbit iam credentibus, & baptizatis, vt seruent mandata Dei in fide recta, quã in baptismo professi sunt. Hunc quoque esse apertum, genuinum, & necessarium verborum Christi sensum tota praxis Ecclesiæ docet (quã etiam ipsi hæretici hodiè violare non sunt ausi) vt à baptizandis fidem ante omnia requireret, ac sic postea baptizarentur. Interrogãtur, *Credis:* & respondent vel per se vt adulti, vel per alios, vt paruuli, *Credo,* facta fidei professione baptizantur. Non ergo ille

Verborũ Christi explicatio.

Matt. vlt.

sensus nouellus stare potest, quo Christum hoc loco de fide baptismum subsecuta loquutũ esse affirmant: ideòque tota illa speculatio de apprehensione, & recordatione baptismi præteriti in his verbis fundata, funditus corruit. Catholici sensus nõ in Ecclesiæ praxi tantùm, sed & in ipsis Scripturis exempla manifesta sunt. Eunucho postulanti baptismum respondit Philippus. *Si credis ex toto corde, licet tibi baptizari.* Iudæis primam Petri concionem audientibus, iam *compuncti corde*, id est, credentibus verba Petri, alioqui non compungerentur, sed iocularentur, & irriderent ea, ait Petrus. *Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum.* Sic Ananias conuersum iam, & orantem, ideóque credentem Paulum baptizauit. At nouellus hæreticorum sensus omni prorsus exemplo, & in Scripturis, & in Ecclesia caret. At dicet hoc loco hęreticus. Etsi fortè verborum Christi sensus talis non sit quem diximus, tamen quia credentibus baptizatis Christus salutem promittit, debet certè illa promissio firma, & immota manere, ideóque quum in peccata prolapsi, & de peccatis per dolorem compuncti sumus, ad huius promissionis firmitatem recurrere debemus, eáque nos consolari ac reficere. Nam baptismus est solennis obsignatio, & perpetuum sigillum atque testimonium nos admissos esse in participationem beneficiorum Christi, &c. Hoc autem fœdus semel à Deo nobiscũ initium, numquam irritatur, iuxta illud Esaiæ. *In misericordia sempiterna misertus sum tui.* Hæc quidem eorum vana speculatio est, qua se, & alios decipiunt. Sed illa promissio salutis facta credenti, & baptizato, non aliter firma, & perpetua est, nisi si innocentiæ stolã in baptismo acceptam integram conseruet: *nisi omnia quæcumque mandauit Christus custodiat.* Hanc legem, hanc conditionem Christus baptizatis apud Matthæum posuit, vt alio in loco latius ostendimus. Pactum semel à Deo initium ex eius parte firmum, & immotum est, sed ex parte nostra, heu nimis facilè, & frequenter violatur. Deinde hæc verba, *saluus erit*, duplicem habere sensum possunt. Primùm, salutem, id est, remissionem peccatorum consequetur: qui certè proprius est, & literalis. Sic enim Ananias

Act. 8.

Act. 2.

Act. 9.

Hæreticorum alia speculatio.

Esa. 54.

Eadem euertitur.

Dominica SS. Trinitatis.

nias Paulo disertè dixit. *Surgite & baptizare, & ablue peccata tua.* Sic Petrus ad Iudæos. *Baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Sic Paulus scribit, *in baptismo donata esse nobis omnia delicta.* Ista autem remissio fit tantùm præcedentium peccatorum, non autem eorum quæ postea sequentur: dicente Paulo disertissimè. *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati,* ideſt, baptizati (vt omnes veteres intellexerunt) *& prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam*, id est, baptismi beneficio rursus gaudere. Secundò, hæc verba, *salvus erit*, significare possunt: salutem consequetur æternam. Et hoc etiam verum est si cætera ad salutem hanc necessaria compleuerit: hoc est, *si omnia quæcunque mandauit Christus seruauerit*, & relapsus in peccatum non fuerit. Vterque igitur sensus sententiam hæreticam refellit, & fœdissimam deprauationem verborum Christi subuertit. Quod nunc ex secundo partitionis factæ membro eluceſcet. Prolapsis enim post baptismum non ipsius baptismi præteriti aut promissionis in eo factæ fidem ac recordationem, sed bonam pœnitentiam proprium remedium esse, Scriptura clarè docuit, & Ecclesia hactenus nemine dubitante semper credidit. Simoni Mago iam baptizato, & relapso, quid quæso dicit Petrus? An quod diceret Lutherus vel Caluinus? Memineris te esse baptizatum, & in baptismo salutem consequutum. Crede nunc eandem salutem tibi certam, & repositam esse. Nihil tale Petrus: sed apertè dicit: *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.* Et quidem hoc dixit Simoni iam tremefacto & concusso. Dicebat enim Simon. *Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil horum veniat super me.* Sic Ioannes in Apocalypsi Episcopo Ephesino, qui charitatem primam reliquerat, *Memor*, inquit, *esto vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Rursum in Euangelio filius perditus typus est baptizatorum qui in peccata grauia relabuntur, vt studiosè docet Sanctus Basilius, Ille autem per pœnitentiam patri reconciliatur, non per fidem prioris substantiæ & gratiæ à patre acceptæ, quam viuendo luxuriosè dissipauerat. Hoc vnicum, & proprium pœ-

Matt. vlt.

Relapsi post baptismum pœnitētia sanantur, non ipso baptismo præterito.

Act. 8.

Apoc. 2.

In hom. de pœnitētia.

nitentiæ

nitentiæ remedium omnes vno ore Patres docent. Certè hæc pestilens doctrina alia Christi verba prorsus euacuat, & claues Ecclesiæ datas pœnitus confringit: illa sanè, quibus dixit. *Accipite Spiritum Sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* De qua potestate remittēdi peccata Ecclesiæ data in aliis Euangeliis tractauimus. Iam verò quod tertiò dicendum posuimus, Augustini verba citata nihil prorsus hanc hæreticam sententiam iuuant. Docet quidem Augustinus, baptismum non pro eo solùm tempore quo administratur, & confertur, sed & in omnem vitam valere, sic vt totius vitę peccata lauacro regenerationis tollātur. Sed non alio sensu dicit quàm quia ipsa pœnitentia, oratio, Eleemosyna, aliáque peccatorum remedia, quibus relapsi baptizati in integrum restituuntur, non nisi baptizatis possunt prodesse, ideóque ipsum baptisma aliquo modo facit, vt peccata postmodum commissa condonentur. Hunc suum sensum in verbis proximè subsequentibus manifestè ostendit. Sic enim scribit. *Quid enim prodesset vel ante baptismum pœnitentia, nisi baptismus sequeretur, vel postea nisi præcederet: In ipsa quoque Dominica oratione, quæ quotidiana est, nostra mundatio quo fructu, quo effectu diceretur: dimitte nobis debita nostra, nisi ab eis qui baptizati sunt diceretur? Itémque Eleemosynarum largitas, & beneficentia quantalibet cui tandē ad sua peccata dimittenda prodesset, si baptizatus non esset? Postremò regni cœlorum ipsa fœlicitas vbi nullum amplius vel concupiscētiæ vel aliud malū erit, quorum erit nisi baptizatorum?* Hæc Augustinus. In quibus apertissimè docet baptismum ad peccata postmodum tollenda ipsámque vitam æternam consequendam valere, non vt hæretici imaginati sunt, per fidem aut recordationem baptismi vel promissionis in eo factæ, sed hoc solùm sensu ac modo, quia baptismus est horum omnium bonorum ianua, aditus, principium: quia non nisi baptizati ad hæc bona perueniunt. Baptizatus quippe & per baptismum Christo incorporatus, vel vt Apostolus loquitur, *Christum indutus*, ad cætera Dei & gratiæ beneficia participanda ius quoddam habet, sicuti videlicet non iam hospes, & aduena, sed ciuis, & domesticus, adeóque filius Dei. Ius inquam habet

Domin. in Albis & Domin. 18. post Pentecosten.

Augustini verba suprà allegata exponuntur.

Incorporatio per baptismū, quantum valeat.

Gal. 4.

Ephes. 3.

bet non quidem, vt cum Dei offensa, & in peccatis manens hæreditatem accipiat, sed vt noua adoptione opus non habeat, vtque remedia reconciliationis quæ relapsis ordinantur iure suo accipiat. Infideli aut non baptizato beneficium absolutionis in Ecclesia, participatio corporis Dominici, cuiuslibet denique Sacramenti vsus prorsus negatur. Infidelis aut non baptizati pœnitentia, oratio, eleemosyna ad remissionem peccatorum nũquam valebit. Sed facit fides, & sacramentum fidei, quod est baptismus, vt hæc singula ad salutem prosint, tamquam membris iam corporis Christi: palmes à suo trunco resciſſus, vt, cumque terræ infigatur, vtcumque irrigetur, colatur, numquam virescet. Inseri oportet Christo, vt Christi beneficia, Sacramenta, charismata participare quis possit. Hæc est ergo baptismi vis, per quem Christum induimus; vt eo accepto, omnia postea bona opera nostra apud Deum sint efficacia: nostra pœnitentia, oratio, Eleemosyna, &c. coram Deo valeant ad remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ. Hoc est, illud quod Augustin. loco citato docuit. Quod quia hæretici non intellexerunt, & ideò & se & alios deceperunt. Sola filiorum Dei bona opera (non paganorum, Iudæorum, hæreticorum, merentur vitam æternam: nõ quia esse filium Dei, vel esse in gratia sit causa proxima, aut vnica, aut sufficiens, producens meritum, sed quia est radix meriti tantùm. Sic omnino baptismus est radix, & fundamentum non causa proxima, sola, sufficiens, aut operans, beneficiorum omnium quæ baptizatos consequuntur. Simile videre licet in ciuilitate quam vocant, quæ facit ciuem. Illa enim non est quidem causa proxima, aut sola totius lucri, quod in ciuitate consequi aliquis potest artem suam exercendo, sed est certè radix & principium illius, quia eo quòd ciuis est vel natus, vel adoptatus, ius habet suam artem in tali ciuitate exercendi, quale ius hospes, & aduena non habet. Hæc explicatio non solum ad hæreticorum pestilentem doctrinam aperiendam, & refutandam, sed etiam ad ipsius baptismi vim melius intelligendam, & ad hæc Christi verba plenius exponenda, vtilis,

Baptismi radix non causa proxima beneficiorũ per Christum.

vtilis & accommodata esse poterit.

Postquam loquutus est eis, assumptus est in cœlum.

LOCVS esse potest in modo & circumstantiis Ascensionis Dominicæ explicandis, illam circumstantiam seu ceremoniam attingendi, quam D. Lucas adiecit, dicens: *Et eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cœlum.* Hæc enim circumstantia tam diligenter à D. Luca expressa, & in ipso Ascensionis Dominicæ puncto à Christo adhibita, nec præteriri debet, & contra hæreticos horum temporum commodissimè tractari potest. Barbari enim hodiè hæretici & omni spirituali gustu destituti, hac benedictionis ceremonia nec vtuntur ipsi, & Ecclesiam Catholicam, quæ illa frequenter vtitur ludibrio habent. At Christus in hoc Euangelio, suis dilectissimis discipulis, *Benedixit, & eleuatis manibus benedixit, & ascendens in cœlum* benedixit, *& benedicendo ab eis recessit:* benedicendo vale dixit. Quem non moueat postrema in terris Christi actio, postrema ceremonia, eáque ab Euangelista tam diligenter expressa? Non solùm ait Lucas, *Benedixit eis*, sed addit: *dum benediceret illis recessit ab eis, & ferebatur in cœlum:* vt intelligeremus postremam prorsus Christi in terris actionem, hanc fuisse benedictionem. Deinde ne quis putaret vocalem aliquam comprecationem hâc fuisse tantùm, addit Lucas, *eleuatis manibus*, vt non dubitemus eam fuisse benedicendi formam, quam postea Apostoli conspecta hac Christi benedictione, eiúsque forma, ipsimet vsurparunt, suísque successoribus, & posteris tradiderunt. Fuit, & in veteri lege benedictionis externæ vsus. *Moyses & Aaron egressi tabernaculum benedixerunt populo, Aaron extendens manum ad populum,* (id est, versus populum,) *benedixit ei.* Sic Iacob, *extendens manus benedixit duobus filiis Ioseph, Ephraim, & Manasses.* At verò post Christum, & ex hoc Christi exemplo, tum in sacris mysteriis, tum in priuatis congressibus, Ecclesiarum præpositi Apostolorum successores hac benedictionis ceremonia religiosè semper

Luc. 24.

De benedictionis ceremonia.

Leuit. 9.

Gen. 49.

per sunt vsi, populúsque Christianus reuerenter eam accepit. De benedictione sacerdotali in sacris mysteriis ita scribit Augustinus. *Epi. 59. ad q. 6.* *Cùm populus ad altare benedicitur, tunc Antistites velut Aduocati susceptos suos per manuum impositionem misericordissimæ offerunt potestati.* Nempè sicut Christus ex hoc mundo recedens suis Apostolis & discipulis per manuum impositionem benedicens, eos Dei patris misericordiæ obtulit & commendauit: sic postea Christi vicarij, Ecclesiarum antistites faciunt, & potissimum ad altare faciunt. Huius in sacris Missæ mysteriis, sacerdotalis benedictionis mentionem faciunt antiquissima Concilia, Agathense & Aurelianense primum. *Can. 47. Can. 28.* Benedictionem verò Episcopalem in priuatis congressibus veteri quoque Ecclesiæ in vsu fuisse, vno aut altero exemplo commonstrabo. D. Augustinus commemorans se cum aliis (quum necdum Episcopus ipse esset) ægrotum quendam amicum, vbi & præsens Episcopus loci erat visitasse, ac visitatione peracta discessisse, ait: *De ciuit. Dei lib. 22. cap. 8.* *Accepta ab Episcopo benedictione discessimus.* Hæc videlicet Christianorum tunc religio ac deuotio erat. Similiter in Ecclesia Græca, quo tempore Constantinopolitanum Concilium primum Constantinopoli celebraretur, Nectarius ciuis Tarsensis (qui & eodem tempore, atque adeò ex huius facti occasione Archiepiscopus Constantinopolitanus factus est) reditum in patriam cogitans, venit prius ad Diodorum Tarsi Episcopum, Diœcesanum suum, *vt ab eo cum precatione benedictionem acciperet.* *Nicephor. hist. Eccle. lib. 12. c. 12.* At verò hæc Episcopalis benedictio quantum vim habeat, illustre exemplum Sancti Antonini Archiepiscopi Florentini docere potest. Dederat ei munusculum quoddam rusticus aliquis. Episcopus datori benedixit dicens, *Retribuat tibi Deus.* Rusticus alterius generis mercedem expectans, quum iratus discederet, Episcopus eo reuocato, iubet afferri bilancem, & rustici donum in vna lance reponi, suam verò benedictionem cũ verbis citatis in chartula conscriptam in altera lance, vt quid cui præponderaret, probaretur. Mira res. Benedictionis Episcopalis chartula donum rustici grauiter deprimebat. Voluit hoc crasso exemplo docere Deus, quanta esset

bene

benedictionis Episcopalis vis. Quod ad hæreticos attinet qui ista vel non credunt, vel non curant, accidet haud dubio illis quod propheta imprecatur. *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Nobis Catholici, Christi Saluatoris exemplum, & perpetua antiquissimæ Ecclesiæ praxis, & consuetudo contra omnes eorum infideles cachinnos sufficere meritò potest, & debet. *In vita eius apud Surium.*

FERIA SECVNDA PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. *Ioan. 3.*

EO cvs opportunus explicandi populo contra hæreticorum fraudes, & impostvras verum & germanum sensum dulcissimæ huius erga homines dilectionis diuinæ. Ineffabilis enim certè hic Dei Patris amor erat, quo sic mundum dilexit, vt vnigenitum suum daret, hoc est, in mundum mitteret, carnem assumere, hominem fieri, nasci, pati, ac mori voluerit, *Vt omnis qui credit in eum non pereat, &c.* Sed hoc ineffabile beneficium peruertit hæreticus, & planè reddit infructuosum, dum eius vim atque effectum peruersissimè exponit, verbáque Christi Redemptoris in sensum alienissimum detorques. Quia enim Christus Dominus hoc loco dixit huius beneficij eam esse vim, eum finem ac fructum. *Vt omnis qui credit in hunc vnigenitum non pereat, sed habeat vitam æternam*, isti importuni homines, quasi capientes Christum in verbo suo, inferunt statim hoc ipso, & solo quòd quis credat in filium Dei, saluum esse vnumquemque, & ad vitam æternam per Christum consequendam solam fidem sufficere, solam fidem esse propriè necessariam: Christum de-

Contra solã fidẽ hæreticorum.

Hæretici capiunt Christum in verbo.

nique credentibus in eum, non operantibus, pœnitentibus, &c. vitam æternam promittere. Omnis (inquiunt) qui credit in eum non peribit. Ergo ne pereamus satis est credere in eum. An non hoc est Christum in verbo capere? & rigorem verbi rigidè premere? Ergo hæretice alia Christi verba non attendis, vbi mandatorum obseruationem postulat dicens, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Ergo Christi verba commodè interpretari non permittis, vt fidei hoc in loco non sufficientiam omnimodam, sed necessitatem absoluram eius verba doceant. Planè omnis qui credit in Christū non peribit, sed habebit vitam æternam, quia profectò quicunque credit in Christum, alia quoque gratiæ præsidia accipiet à Christo, quibus saluetur, vt sic credens non pereat. Sed quia illa alia præsidia nemo nisi credens accepturus est, & nemo saluabitur per Christum, nisi ante omnia credat in eum, idcirco dicit Christus, *vt omnis qui credit in eum non pereat.* Credendo nempe cætera accipiet vnde saluetur. Sic postea apud eundem Euangelistam Christus. *Qui credit in me, non sitiet vmquam.* An vero putas statim quòd solùm credendo ad tantam perfectionem peruenies? Nihil minus. Sed primum aditum ad sanctitatem æternam docet esse fidem: iuxta illud Apostoli, *Habemus accessum per fidem in gratiam istam.* Propterea Christus iterum in Euangelio dixit, *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes.* Ecce hic vides præsidia gratiæ credentibus data, quibus adiuti salui erunt. Hæc enim aqua viua est gratia Spiritus Sancti, quem effudit in nos abundè. Et vbi vel quando? Certè in baptismo, in sacramento fidei, tunc quum Christo primùm initiaremur. Sic docet Paulus, *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus Sancti quem effudit in nos abundè.* Porrò hæc effusio Spiritus S. quid aliud est quàm donum charitatis, *per quam fides operatur,* id est perficitur, & fit fides saluifica. Sic Paulus. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum S. qui datus est nobis.* Omnis ergo qui credit in Christum, non peribit, quia credentibus in eum diffunditur in corde charitas, quæ otiosa non est, sed

Matth. 19.

Omnis qui credit in Christū nō perit: quomodo verum.

Ioan. 6. Fides est primus aditus ad vitam.

Rom. 5. *Ioan. 7.*

Tit. 3.

Gala. 5. *Rom. 5.*

sed mandata seruat. *Qui enim diligit me, sermonem meum seruabit*, ait idem Christus. Rursum, qui diligit Deum, diligit proximum. *Dilectio autem proximi implet legem.* Non ergo solùm credere in Christum dat vitã æternam, sed credere in Christum facit primum aditum ad vitam æternam, impetrat alia media, quibus comparatur vita æterna. Sic sæpè Augustinus: *Fides impetrat gratiam, qua lex impleatur.* Et rursum: *Violentia fidei Spiritus S. impetratur, cuius gratia lex impleatur.* Dicit iterum apud Ioannem Christus: *Ego lux in mundum veni, vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.* An ergò ne in tenebris maneamus, satis erit credere in Christum? At idem Ioannes contrarium docet: *Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsque adhuc. Qui diligit fratrem suum in lumine manet & scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat.* Ecce idem Euangelista perspicuè docet, ne in tenebris maneamus, dilectionem proximi retinendam esse. An Christo contrarius est, qui dixit, omnem qui credit in eum, in tenebris non manere? Minime sanè. Sed Christus primum lucis gradum docuit, & maximè necessarium, & quo mediante, ad cæteros gradus peruenitur. Ioannes alium gradum apposuit, æquè ad lucem, & vitam necessarium, atque est ipsa fides. *Qui enim nõ diligit, manet in morte*, ait idem ibidem. Cur autem Christus Dominus non nisi fidem in his locis omnibus commendauerit, & in aliis Euangelij locis fidei salutem perpetuò quasi attribuit, quomodo etiam Scripturæ sæpè totum effectum vni causæ tribuant, quum aliæ causæ plures sint quas taceat, in aliis Dominicis explicuimus, quæ & huc afferri possunt.

Ioan. 15. *Rom. 12.* *De Spiritu & c. 22.* *De fide & operib. 21.* *Ioan. 12.* *1. Ioan. 2.* Fides primus gradus lucis. *1. Ioan. 5.* *Dominica Quinqua. & 18. post Pentecost.*

Præterea credere in Christum, si quis ipsa verba vrgere vellet, non est simpliciter fidem habere de Christo, sed est credendo tendere in Christum, & in eius beneficia animum intentum gerere. Et hunc sensum ipsa Christi verba proximè præcedentia confirmant. Quum enim Nicodemo dixisset: *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*: subiunxit statim quasi cõfirmando quod

Credere in Christũ quid. *Ioan. 3.*

dixerat: *Sic enim Deus dilexit mundum, vt vnigenitum suum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, &c.* id est, qui credendo attendit in filium Dei crucifixum, sicuti Iudæi in serpentem exaltatum attendere iubebantur, vt attendentes saluarentur. Sic hunc locum explicat S. Augustinus: *Sicut exaltauit Moyses serpentem in eremo, vnde sanarentur qui in illo deserto à serpentibus mordebantur, & illum exaltatum attendere iubebantur, & quisquis attenderet sanabatur: sic oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in eum, id est, qui attendit exaltatum, qui non erubescit crucifixum, qui in cruce Christi gloriatur, non pereat, sed habeat vitam æternam.* Hæc ille. Iam verò *attendere exaltatum*, est ea *quæ sursum sunt sapere, non quæ sunt super terram.* Non erubescere crucifixum, est *mortificationem Iesu Christi circumferre in corpore nostro.* In cruce Christi gloriari est, vt Paulus fecit, quum diceret: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini N. Iesu Christi, in quo mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Sic ergo credere in Christum non est specialem fidem hæreticorum, vel fiduciam potiùs habere, ac neque solam orthodoxam fidem tenere, sed est credendo *sequi vestigia Christi, & ambulare sicut ille ambulauit, & configurari morti eius.* Vt literæ Apostolicæ nos docent. Hanc ob causam, credere in Deum distinguit diligenter Augustinus, ab eo quod est credere Deo: & exponit quid sit: *Hoc est* (inquit) *credere in Deum, credendo adhærere ad bene cooperandum, bona operanti Deo.* Qui sic sanè credit in Christum, vt ei adhærendo & ab eo adiutus bene operetur, non peribit, sed habebit vitam æternam.

Serm. 14. de verbis Apostoli.

Coloss. 3.

2. Cor. 4. Gal. 6.

1. Pet. 2. 1. Ioan. 2. Philip. 3.

Enarrat. in Psa. 77.

FERIA TERTIA

PENTECOSTES.

Qui intrat per ostium, Pastor est ouium. Ioan. 10.

IOCVS proprius ostendendi contra hæreticos nostri temporis certam & legitimam vocationem necessariam esse, vt quis Pastor ouium in Ecclesia Christi censeatur. Debet enim intrare per ostium, qui Christus est, hoc est, ab illo mitti. Mittitur autem à Christo, qui ab illis missionem accepit, quos Christus misit. Christus autem non omnes suos discipulos & auditores misit, sed (vt ait Paulus) *quosdam dedit Apostolos, quosdam Prophetas; alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & doctores.* Hic rursum à Christo missi alios miserunt. *Paulus & Barnabas, Lystram, Iconium, & Antiochiam Pisidiæ pertranseuntes, constituerunt illis per singulas Ecclesias Presbyteros.* Petrus pastores in Ponto, Galatia, & Bythinia constituit, quos sic alloquitur, *Pascite qui in vobis est gregem Dei.* Paulus reliquit Titum Cretæ, *vt constitueret per Ciuitates Presbyteros sicut ipse disposuit ei.* Similem Timotheo à se potestatem datam his verbis testatur: *Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere.* Diuus Ioannes Euangelista rediens ab exilio in Pathmos, per varia gentium loca constituit Episcopos, teste Eusebio in Historia Ecclesiastica. Denique de omnibus Apostolis scribit Irenæus: *Ecclesiam quæ vno quoque loco est, id est, Catholicam, per successionem Episcopis regendam illos tradidisse.* Hunc ordinem, hanc rationem in Ecclesia Christi perpetuò futuram, vt non nisi per ostium intrarent Pastores ouium, & Prophetа Esaias prædixit, & Christus aliis verbis repetiit. Esaias de Christo Saluatore perspicuè sic loquitur.

De legitima vocatione ad ministerium verbi.

Act. 14.

2. Petr. 5. Tit. 1.

2. Tim. 2.

Lib. 3. c. 23.

Lib. 3. c. 63.

Certa successio Pastorum.

Esai.59. *Quum venerit Redemptor Sion, hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus. Spiritus meus qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, nec de ore seminis tui, dicit Dominus, à modo & vsque in sempiternum.* Ostendit verbum Dei, & Spiritum Dei, hoc est sensum verbi, perpetua successionis serie in ore Pastorum (nã verba sua in ore Pastorum posuit Deus) permanere. Sed vt seminis nomine hoc loco non nisi ipsos Pastores, eorúmque successores accipiendos esse certò intelligas: perpende illa Christi verba in vltima sua apud Apostolos habita post Cœnam vltimam, & prolixa oratione. Dicit Christus: *Orabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritũ veritatis.* Hoc est, quod Esaias dixerat: *Spiritus meus qui est in te.* Deinde addit postea Christus Patrem alloquens: *Verba quæ dedisti mihi, eis dedi, & ipsi acceperunt.* Hæc erat tota cœlestis doctrina, quam Christus eos toto ferè triennio docuerat: &

Ioan.14. hoc est quod Esaias dixerat: *Verba mea quæ posui in ore tuo.* Subiungit postea adhuc Christus, *Pater sancte serua eos in nomine tuo:* & prius dixerat de illo Spiritu veritatis, quòd *maneret cum illis in æternum.* Hoc est quod Esaias dixerat: *Non recedent de ore tuo.* Addit postremò Christus: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me.* Hoc est quod Esaias adiecit: *Et de ore seminis tui.* Semen enim Apostolorum sunt, qui in Cathedra Apostolica doctrinam Apostolicam retinent, & aliis tradunt. Vnde illud Dauidis: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filij*, id est, *pro*

Psal.44. *Apostolis Episcopi*, ait Augustinus. Sequitur enim: *Con-*
In Enarr. *stitues eos principes super omnem terram:* vt de filiis eum
ibidem. loqui intelligas, qui respectu antecessorum filij sunt, sed simpliciter, & respectu officij quod gerunt Principes, & Pastores sunt. Deinde quum Christus Apo-

Luc.10. stolis suis dixit: *Qui vos audit, me audit*, nónne per-
Successio petuam quandam Pastorum (quorum vox audienda
Pastorum esset) successionem demonstrauit? Certè, & ipsa ra-
à Christo tio hoc euincit, quia nec Apostolos audire omnes
declarata. potuerunt, nec nisi illis auditis, qui tanquam Christus ipse audiendi sunt, ad fidem peruenire gentes

Rom.10. poterant, (*quomodo enim credent, quem non audierunt: &*

quomodo

quomodo audient sine prædicante?) & Sancti Patres antiquissimi atque doctissimi, sic hunc locum intellexerunt. Diuus Cyprianus scribit Christum *per Apostolos ad omnes præpositos* hæc verba dixisse, *qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt.* Sic, & Sanctus Basilius: *Quod Apostolis* (inquit) *dixit: Qui vos audit, me audit: intelligendus est in cõmunem legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores.* Atque hinc disertè scripsit Sanctus Irenæus: *Eis in Ecclesia Presbyteris obaudire oportet, qui successionem habent ab Apostolis: reliquos verò qui absistunt à principali successione*, id est, Apostolica, *& quocumque loco colliguntur, suspectos habere, &c.* Vide plura huc spectantia in * Dominica septima post Pentecosten, in festo Sancti Andreæ, & in festo Sancti Marci Euangelistæ.

Libro 4. Epistol. Cont. Mona. ca. 93.

Lib. 4. c. 43

* *Ad illa verba.* Qui vos audit.

Alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo, qui non nouerunt vocem alienorum.

Hæretici prædicantes non audiendi.

LOCVS illustris, proprius, & necessarius ingentem populi Christiani errorem, atque adeò fundi nosti calamitatem, perspicuè explicandi, & grauiter exaggerandi, quem hoc in loco Christus ne fieret præmonuit, & à veris ouibus alienissimum esse ostendit. Ait enim de veris ouibus, de fideli populo: *Oues vocem Pastoris audiunt, & pastorem sequuntur, quia sciunt vocem eius: alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non nouerunt vocem alienorum.* Pastores sunt, qui legitimam vocationem per manuum impositionem adepti, aliis in Ecclesia Pastoribus succedunt: vt in festis Sancti Marci, & Sancti Andreæ suprà probatum satis est. Alieni sunt nostri temporis hæretici, & noui magistri, qui absque vlla successione, aut ordinatione legitima prædicandi sibi potestatem arrogarunt, vt eisdem in locis ostensum est. Hic fuit ergo populi Christiani error grauissimus, quòd quum alieni isti, & prophani homines, à nemine

missi, aut ordinati, aut certè non ab Ecclesia missi, nec à pastoribus aliis instituti (quod omnibus erat manifestum) voces suas prophanas ederent, nouas doctrinas prædicarent, tantum abest, vt ab eis non fugerint (quod facere debebant) quòd etiam eos sequuti fuerint. Qua in re seueras oues Christi non fuisse apertissimè ostenderunt. Veræ enim oues (ait hic Christus) *alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo.* Veræ oues non solùm non sequuntur, non auscultant, non consentiunt, non applaudunt, verùm etiam fugiunt ab alieno, à lupo, à latrone, ab hæretico. Non solùm eorum dogmata, & mysteria ignorant, non solùm curiosè scire, & audire non desiderant, sed nec vocem audire sustinent. Tales sunt veræ oues Christi: Tales debebant esse veri Christiani. Sed proh pudor, proh dolor, quàm innumeri tales hodie non fuerunt! Quàm innumeri hæc Christi verba non attenderunt! Quàm innumeri non attendentes perierunt! At ne perirent Christus his verbis suas oues præmonuit. Eisdem quoque verbis veteres prophetæ populum Iudaicum instruxerunt. Clamat Ieremias: *Nolite audire verba pseudoprophetarum, qui prophetant vobis, & decipiunt vos.* Iubet ne audire quidem. Sic sapiens ille Salomon de fornicaria hæresi, quæ aduersatur Sapientiæ, scribens: *Longè*, inquit, *fac ab ea vias tuas, & ne appropinques foribus domus eius.* Iubet ne appropinquare quidem, hoc est fugere ab ea. Sed quare sic iubet? subiungit causam. *Omnes qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur: nec apprehendent semitas vitæ.* Nempè hæc est illa spelunca latronum, de qua verè possis dicere: *Vestigia cerno, Omnia te aduersum spectantia, nulla retrorsum.* Hæc est illa Circe, hi Sirenum cantus, quos vt euites, præternauigare obturatis auribus debes. Hi sunt enim illi de quibus Apostolus dicit: *Sermo eorum tanquam cancer serpit.* Et iterum: *Rogo fratres, vt obseruetis eos qui dissentiones, & offendicula faciunt præter doctrinam quam didicistis, & declinate ab illis.* Declinare te vult, & non omnino accedere. Quamobrem verò? Rationem periculi certissimam adiungit: *Huiusmodi enim per dulces sermones, & benedi*

Ierem. 34.

Prouerb. 5.

2. Tim. 2.

Rom. 16.

Epist. 2.

benedictiones seducunt corda innocentium. Acrius verò adhuc præcipit Diuus Ioannes: *Si quis veniat ad vos* (veniunt enim alieni isti, non mittuntur) *& hanc doctrinam non adfert* (veterem videlicet, Apostolicam, & iam receptam) *nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis.* Vides tantùm abesse, vt docentem ac prædicantem alienum, hæreticum, nouum magistrum audire permittaris, vt eum ne salutare quidem debeas. Hoc est ergo præceptum prophetarum vetus, Christi, & Apostolorum nouum, homines alienos, prophanos, hæreticos, homines qui pastorum sibi officia arrogant, sed pastorum loca non tenent, quia legitimè vocati, & ordinati non sunt, quia non intrant per ostium, sed ascendunt aliunde, tales inquam homines penitus declinari debere tales non sequi, à talibus fugere veras Christi oues oportere. Est autem hoc præceptum nec durum, nec superuacaneum. Durum non est, quia ad hæresim cauendam hæc via facillima est. Superuacaneum non est, quia hæc via tutissima est adeóque necessaria. Durum non est, quia id, quod facilius est iubetur, vt quod periculosius est vitetur. Facilius est lupanaria non audire, cum meretricibus non conuersari, spectatorem formarum non esse, denique non concupiscere, quàm vbi hæc omnia feceris, concupiscentiam vincere: & tantis mali occasionibus resistere, eásque superare. Sicut ergo in cautela vitæ, & morum iussit Saluator ad vitanda periuria, *non iurare omnino:* ad vitanda homicidia, *non irasci fratri:* ad vitanda adulteria, *non concupiscere:* sic planè in cautela fidei ad vitandas hæreses iubet hic Christus, *alienorum voces fugere*, & alibi dicit de huiusmodi: *Nolite exire.* Iubet Paulus *eos declinare:* Iubet Diuus Ioannes *nec Aue quidem eis dicere.* Est enim profectò omnis hæresis quædam circa religionem fornicatio: vnde Apostolus hæreticos vocat *adulteratores verbi Dei.* De hoc autem peccati genere dicit Apostolus, *Fugite fornicationem.* Reliqua enim vitia, vt odium, superbia, auaritia, vincuntur resistendo, quia quanto magis circa illa particularia quis tractat atque considerat,

Præceptũ nõ audiẽdi hæreticos facile.

Matth. 5.

2. Cor. 11. & 4.

1. Cor. 6.

tanto minus in eis inuenit vnde delectetur. Ostendit enim ratio diuturna, & diligenti habita consideratione, quàm vanè superbitur, quàm ineptè pecunia amatur, quàm temerè vindicta appetitur. At verò in luxuriæ vitio, quanto magis particulare obiectum cogitatur, tanto magis accenditur. Vincitur autem fugiendo, & omnem de illis rebus cogitationem primo quoque tempore deponendo. Nec aliter se in hæresi res habet. Excutienda est, vt vipera, fugienda, vt pestis, abominanda, vt certa pernicies est, nullo modo expendenda, tractanda, considerandа. Illam enim expendere (nisi docendi causa, quod omnium non est, sed perpaucorum) est de fide dubitare, indéque in hæresis præcipitium de repentè prolabi. Non ergo durum, sed & facillimum & saluberrimum hoc Christi præceptum est. *Oues alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo.*

Præceptū non audiēdi hæreticos necessarium.

Iam verò qui superuacaneum hoc esse seu præceptum seu consilium existimet, séque satis in fide vel instructum, & doctum vel robustum, & fortem putat, vt etsi eos audiat, nihil tamen sibi inde periculi mutuat, sed probare eos se posse, & cauere speret, aut præsumat potius, primùm illud Apostoli meminerit: *1. Cor. 10.* *Qui se existimat stare, videat ne cadat:* itémque illud Sapientis: *Qui amat periculum, peribit in illo:* deinde iterum atque iterum consideret an Sancto Polycarpo Martyre, & D. Ioannis discipulo, aut fortior aut doctior sit, qui Marcionem hæreticum ne alloqui quidem dignatus est, vt refert Irenæus, & commemorat ex eo Eusebius? móxque addit: *Lib. 4. c. 5. lib. 3. c. 13.* *Hæc fuit Apostolorum, & discipulorum religio, & timor, vt neque verbo tenus communicarent iis qui adulterant veritatem.* Religio, inquit, & timor. An quisquam illis aut religiosior aut *Lib. 3. c. 3.* fortior sibi videri poterit? Aut erit qui sibi D. Ioanne prudentior videbitur, *qui balneum in quo Cerinthus hæreticus lauerat, ne ingredi quidem voluit?* Vt idem meminit Irenæus. Quod Apostoli factum imitati sunt Samo- *Lib. 4. c. 14. hist. Eccl.* sateni Catholici, qui *quum ad balneum venissent in quo lauerat Eunomius hæreticus, illo egresso omnem aquam è balneis per cuniculos in cloacā emittunt, & recentē parari iubent,*

vt

vt refert Theodoretus. Certè Antonij eremitæ sanctissimi illa morientis ad suos vox erat, vt eius vitæ indubitatus auctor Athanasius scribit. *Zelum meum contra hæreticos omnes, & veritatis hostes tenete. Scitis quia nihil vnquam illis molliter aut pacificè loquutus sum. Itaque venena illorum, & colloquia prorsus vitate.* Nec dissimilis erat S. Basilij ad suos quoque subditos admonitio. *Congressus*, inquit, *hæreticorum subdolos, & ad subuersionem audientium instructos declinetis.* Móxque huius rei tres causas subiungit, quæ singulæ à concionatore amplificari hoc loco poterunt. Primam: *Vt dilectionem* (inquit) *erga nos sinceram custodiatis.* Nemo enim pastorem suum colere, Ecclesiam diligere, & cum hæretico libenter conuersari, aut alieno autem præbere potest. Secundò ponit: *vt Patrum fidem infractam, & sanam seruetis.* Ab ea enim semper hæreticus diuellit, & maiorum fidem atque auctoritatem, vt ipsemet eorum loco audiatur, semper studiosè imminuit atque infringit. Tertiam addit: *Vt apud Dominum tamquam probati veritatis amici deprehendamini.* Nempe iuxta illud Apostoli. *Oportet hæreses fieri, vt qui probati sunt in vobis manifesti fiant*, id est, vt firmi, & validi in fide innotescant. Quare qui alienum sequitur, qui non fugit ab eo, sed auscultat eum, & quid noui adferat curiosè explorat, is iam amplius vera ouis Christi non est. Is nec pastorem suum Christi loco diligit, nec maiorum suorum fidem reueretur, nec firmus ac probatus est veritatis amicus. Talis enim si esset, certè alienum non sequeretur, sed fugeret ab eo. Nunc autem hodierni temporis grauissimum schisma nihil magis peperit, fouit, aluit, quàm populus ipse indisciplinatus, populus instabilis, & væcors, populus ad omnem nouitatem præceps. *Prophetabant prophetæ mendacium*, Lutherus, Caluinus, Latimerus, & alij. *Sacerdotes applaudebant manibus suis.* Multi etiam mali pastores consentiebant. *Et populus meus dilexit talia.* Hinc illæ lachrymæ, hinc schismatis origo, progressus, incrementum, *Populus ad iracundiam prouocans* erat, *& filij mendaces: filij nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus, nolite videre, & aspicientibus nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt. Loquimini*

In vita S. Antonij.

Epist. 73.

Tres causæ nō audiēdi hæreticos.

1. Cor. 11.

Populicuriositas, & instabilitas hæresium hodie causa.

Ierem. 5.

Esai. 30.

quimini nobis placentia, videte nobis errores. Factum est nostro tempore, quod inter Christianos futurum Apostolus prædixit. *Erit*, inquit, *tempus quum sanam doctri-*
1. Timot. 4. *nam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt, sibi magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.* Isti nempè sunt qui pastores suos deserunt, & alienos magistros sequuntur. Hæc populi Christiani libido, leuitas, instabilitas, hodierni tanti schismatis causa fuit, & omnium ferè in Ecclesia schismatum olim causa extitit. Qua de re sic sapienter, & veraciter scribit S. Augustinus.

De baptis. contr. Donat. libr. 3. ca. 19. *Sic fiunt hæreses & schismata quum dicit plebs carnalis quæ in charitate Dei fundata non est. Ibo post amatores meos, cum quibus vtique siue per fidei corruptionem siue per elationem superbiæ turpiter fornicantur. Nisi enim seductores isti à plebibus seductis vicissim seducerentur, quum eis creditur, & tales honores deferuntur, vt per eos habeant potestatem talia dicendi, & sibi talia vendicandi, vt eorum error veritas appelletur, & scelus eorum iustitia putetur, propter sacramenta, & Scripturas quas tenent ad speciem non ad salutem, num quam profectò ipsi seductores hæc sibi tanta ac talia arrogarent.* Hæc ille. Monèatur igitur grauiter hoc loco populus, vel vt à simili in posterum leuitate diligenter caueant, vel vt leuitatis perpetratæ seriò eos pœniteat. In causa fidei leuem se ostendere, & *quouis vento doctrinæ circumferri*, non leue peccatum, sed grauissimnm crimen est. Nempè contra obedientiam fidei, (qua nihil homini fideli magis necessarium) & contra obedientiam Ecclesiæ imò Christi (qui per Ecclesiam loquitur) tale crimen committitur. Satis esse deberet cuiuis è populo: quod Ecclesia Catholica, & Pastores eius eos moneat tales esse hæreticos, ideóque non audiendos, iuxta illam Augustini argumentationem. *Quibus obtemperaui dicentibus, Credite Euangelio, cur eis non obtemperem dicentibus mihi, Noli credere Manichæo?* In lib. contra Epist. Fundamenti: capit. 5. Euangelio enim hodiè creditur non propter testimonium hæreticorum, sed propter testimonium Catholicæ Ecclesiæ. Vide hac de re plura super Dominica 7. post Pentecosten, ad illa verba, *Attendite à falsis prophetis qui veniunt ad vos, &c.* & super Dominica 2. Quadragesimæ.

Quia

Quia non nouerunt vocem alienorum.

LOCVS notandi causam grauissimam, ob quam fugiendi hæretici Magistri sunt non audiendi. Causa est, quia non nouerunt, id est, nosse non debent, si veri fideles sunt, vocem alienorum. Qui enim verus Christianus Catholicus est, vocem Iudæi, vocem pagani, vocem hæretici, noua quædam dogmata afferentis, & præterquam id quod iam acceperat Euangelizantis, profectò vt de facto nescit, quia noua sunt, ita nosse non debet, quia perniciosa sunt. Vera ouis si lupi vocem audit, non curiosè auscultat, sed naturæ instinctu celerrimè ad pastorem currit, ei adhæret, apud eum se tutam ac saluam forè cõfidit. Tales oues Christus nos esse voluit. Ideò oues nos vocauit, & se suósque vicarios pastores nuncupari voluit. Pastoribus adhærere, auscultare, obedire, alienos autẽ fugere suos Christus voluit, quia oues sunt, & ea fidei simplicitate præditi esse debent, vt nullius vocem in causa fidei nisi pastoris sui intelligant. De his ouibus gregis Christi, de fideli populo sapienter scripsit Augustinus, quòd *quum sinceriſsima Dei ſapientia apud paucos ſpirituales ſit, reliquam turbam non intelligendi vinacitas, ſed credendi ſimplicitas tutam faciat.* Simplicitas ergo fidei quæ in populo Christiano esse debet, vna causa est, quòd voces alienorum veræ Christi oues non nouerunt. Alia causa est ipse Dei Spiritus, ipsa vnctio interna quæ in vnoquoque fideli est. Hic enim Dei Spiritus inhabitans corda fidelium, & *purificans corda eorum*, hoc est, illuminans circa verum, sicut simplicem facit intellectum circa falsum, causa efficiens est, vt voces hæreticorum, voces alienorum tamquam *peregrinæ doctrinæ* (vt Paulus eas vocat) non agnoscantur. Sic Christus in Euangelio. *Omnis qui natus est ex Spiritu, audit vocem Spiritus.* Hoc est, fidelis Christianus renatus in Christo ex aqua, & Spiritu sancto, audiens proximum Christianè loquentem, agnoscit communem Dei Spiritum, qui etiam in seipso seu corde suo loquitur; ex vnctione videlicet Spiritus sancti, & ex testimonio Dei quod in se habet.

Verus Catholicus vocem hæretici non nouit, id est, nosse nõ debet.

Cur populus Christianus oues & Magistri, Pastores à Christo vocati. *Contra Epist. Feuda. cap. 4.*

Spiritus Dei facit vocem hæretici odiosam. *Act. 15. Hebr. 13.*

Ioan. 3.

Et

Et ne hæc *vox Spiritus*, sola interna Dei inspiratio à quoquam putetur, ac nõ etiam externa Ecclesiæ vox, D. Ioannes in quo Spiritus Dei ad docendum erat, sic
2. Ioan. 4. scribit, *Qui nouit Deum, audit nos. Qui non nouit Deum, non audit nos: In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris*, id est spiritum veritatis capacem, & spiritum errore captum. Qui nouit Deũ & habet spiritum veritatis, est docilis veritatis auditor, ille audit Ecclesiam, nouit vocem Ecclesiæ, vocem pastoris, vocem reliquarum ouium & confratrum suorum, non autem nouit voces alienorum. Qui autem non nouit Deum, & habet spiritum erroris, de quo Paulus dicit (*mittet illis Deus operationem erroris*, id est, Spiritus mendaces,
2. Thess. 2. qui docent errores, *vt credant mendacio*) & est prochuis ad noua dogmata, ille non audit Ecclesiam, nec nouit vocem eius, non amat, non approbat, non credit, sed nouit voces alienorum, amat illas, approbat, amplectitur. Horum sensus (vt loquitur Paulus) *cor-*
2. Cor. 11. *rupti sunt & exciderunt à simplicitate quæ est in Christo, aliúmque spiritum acceperunt.*

Fur non venit nisi vt furetur, & mactet & perdat.

Hæreticorum proprium esse docet.

LOCVS insignis veram & certam notam furis ac latronis, alieni & prophani, Magistri hæretici populo explicandi, sicut Christus hic eam proponit. Proprium enim hæreticis, & nouellis Magistris (quos fures hic Christus vocat, quia *non intrant per ostium sed ascendunt aliunde*, vt antea explicatum est) esse docet, vt furentur alienas oues, vt mactent quæ virerunt, vt perdant quæ inuenta fuerant: id est, vt iam Christianos atque Catholicos hæreticis doctrinis à grege Christi abducant, suósque faciãt discipulos qui Ecclesiæ fuerant. Vnde Paulus. Vt *abducant discipulos*
Act. 20. *post se*, id est, post sensum & Spiritum suum. Omnes enim hæretici (vt verissimè scripsit Irenæus) *seipsos*
Lib. 3. ca. 2. *prædicant veritatis regulam deprauantes*. Nam à communi,
Ioan. 5. Ioan. 8. & recepta fidei regula abductos ad sua noua particularia dogmata pertrahunt. *Veniunt in nomine suo*, vt

Christus

Christus dixit, de suo sensu & spiritu loquuntur, denique vt diabolo Christus dixit, *ex propriis loquuntur.* Itaque ad se & sua dogmata propria alienas oues, Ecclesiæ Catholicæ videlicet, furantur. Paganos & infideles ad Christi fidem non conuertunt, sed oues Christi rapiunt, illas mactant, & perdunt: vt in alio iam loco ostendimus ad illa verba Christi, *Inimicus homo superseminauit zizania*, & rursum ad illa, *veniunt ad vos:* quæ in hunc locum conferri possunt. Sed hic addemus pauca. Hanc hæreticorum proprietatem describit Ieremias propheta dicens, *Clamauit perdix: quæ non peperit congregauit, faciens diuitias non suas.* Vel vt alia lectio habet, *sine iudicio.* Ad quæ verba sic D. Hieronymus. *Aiunt scriptores naturalis historiæ, Aristoteles, Theophrastus, Plinius secundus, hanc perdicis esse naturam, vt oua alterius perdicis furetur, & eis incubet foueatque, cúmque fœtus adoleuerit, auolare ab eo, & alienum parentem relinquere. Hoc ad hæreticorum personam referendum est: quòd perdix iste diabolus clamauerit per principes hæreticorum, & congregauerit quæ non peperit, & deceptorum sibi multitudinem collegerit, quæ postea dimittet eum: vt omnium iudicio stultissimus comprobetur.* Hæc ille. Sic quoque Diuus Augustinus, sed paulò clarius & vberius hunc locum tractauit. *Congregant hæretici quæ non pepererunt. Christianos enim quos maximè Christi nomine seducunt iam per ipsius Christi Euangelium natos inueniunt, & faciunt illos diuitias suas: non sanè cum iudicio, sed cum temeritate inconsiderata. Non enim intelligunt ibi esse veram, & salubrem, & quodam modo germanam atque radicalem Christianorum societatem, vnde istos separauerunt quos ad suas diuitias congregauerunt.* Hæc Augustinus.

Domini. 5. post Epiph. & 7. post Pent.

Ierem. 17.

In comen. ibid.

Contra Faustum li. 13. c. 13.

Rvrsvm in hodierna hæresi ex alio capite manifestissima est hæc latronum nota quam Christus ponit, *Venire eos, vt mactent, & perdant.* Tota enim hæreticorum doctrina hodie quanta quanta est, negatiua est, ablatiua est, destructiua est: affirmatiua, positiua, ædificatiua nulla est. Omnis veræ Ecclesiæ, *Potestas data est ad ædificationem non ad destructionem.* Omnis hæreticorum potestas permissa, & præsumpta est ad destructionem, non ad ædificationem. Pastores in Ecclesia à Christo dati sunt, *ad consummationem Sanctorum,* id est,

Hæreticorũ hodie totũ doctrina ablatiua est.

2. Cor. 10.

Ephes. 4.

id est, ad corroborationem & perfectionem fidelium, *& ad ædificationem corporis Christi.* Sed isti latrones hæ-
2. Tim. 2. retici veniunt non nisi *ad subuersionem auditorum*, vt Paulus loquitur, ad destruenda ea quæ ædificata fuerant, ad dissipationem eorum quæ vnita erant. Hoc faciunt eorum dogmata planè negatiua, hoc probant eorum facta egregiè ablatiua. Dogmata negatiua sunt hæc. Non esse veram Ecclesiam quæ di-
Dogmata Protestantiũ negatiua. citur Catholica. Non esse Romanum Pontificem Christi vicarium & supremum Ecclesiæ caput. Non esse recipiendas traditiones extra Scripturas. Non esse septem Sacramenta. Non conferre illam gratiam, Non esse in Sacramento altaris verè & realiter corpus & sanguinem Christi. Non esse Baptismum ad salutem necessarium. Non remitti peccata per baptismum. Non esse communicandum sub vna specie. Non esse faciendam peccatorum confessionem sacerdoti. Non esse suscipiendas pro peccatis satisfactiones. Non esse in Missa verum sacrificium. Non esse illud propitiatorium. Non esse consecranda templa, altaria, vestes, eóque pertinentia. Non esse vllum meritum vitæ æternæ. Non obligari fideles vllis Ecclesiæ legibus. Non esse ex præcepto ieiunandum. Non esse ex Ecclesiæ præscripto celebranda festa. Non esse orandum pro defunctis. Non esse inuocandos Sanctos. Non esse peregrinandum religionis ergò. Non esse reuerendas Sanctorum reliquias. Non esse honorandas imagines Christi & Sanctorum. Non esse emittenda vota perfectionis. Non esse lingua Latina officia diuina peragenda. Non esse liberum arbitrium. Non iustificari aliquem ex bonis operibus. Nihil valere indulgentias. Hæc
Facta hæreticorum ablatiua. & alia multa sunt eorum dogmata negatiua. Facta ablatiua sunt hæc inter alia: Auferre è medio, destruere, demoliri religiosorum monasteria, pauperum xenodochia, sacerdotum collegia, Christianorum templa, templorum altaria, & quicquid denique ad externum Dei cultum ex veteri Christianorũ vsu & religione attinet. Quòd si fures illi & latrones qui pecuniis, pecoribus, aut ad summum vita hac corporali spoliant, extremis suppliciis digni sunt, quid

quid isti demum nostri temporis fures commerentur, qui tot ac tantis dogmatibus fidem ac religionem Christianam spoliarunt? Deinde hoc latrocinium hæreticorum hodie, proprium illum habet Antichristi characterem, ἀρνᾶσθαι. Nego. Est doctrina negatiua, & ablatiua religio. At dicat hic fortè aliquis: vtcumque in his iam commemoratis articulis omnia sint negatiua, habere tamen reformatas istas Ecclesias (sic enim vocari volunt, quum nihil minus sint, vt in oratione quadam quodlibetica olim ostendimus) alia certa dogmata partim his negatiuis affirmatiuè contraria, partim alterius generis. Cui respondeo habere sanè illas vtriusque huius generis dogmata affirmatiua: sed nihilominus tot, & tanta iam enumerata ab illis negari, ideóque robustos latrones ex hac parte illos esse, & præterea in illis suis affirmatiuis dogmatibus non modò nihil sanum, sed omnia veneno plena, vt æquè per illa mactent ac perdant, sicut per alia latrocinantur, sed etiam nihil certum, nihil constans aut constitutum habere: ideóque meras esse negationes, mera latrocinia, illam eorum doctrinam, in qua omnes conueniunt: quæ sanè propria hæreticorum huius temporis doctrina vocari debet. Hoc autem quod dixit eos nihil in doctrina constans habere, nimis esset, & prolixum, & operosum hoc loco ostendere: neque à Deo necessarium, quum in oratione quadam quodliberica istud à nobis olim perspicuè comprobatum, & ostensum fuerit: ad quam lectorem remitto. Multis ergo modis furantur, mactant, & perdunt animas fidelium horum temporum hæretici, nullo modo pascunt, nullam fidem docent, nihil certò credendum ponunt, vt veriſſimè fures ac latrones eos esse, ex ipsis fructibus cognoſceremus. Hæc circa hoc Euangelium explicare & amplificare, pius, & orthodoxus concionator poterit.

In Orat. Non esse Protestantes Ecclesiæ reformatores.

In Orat. Nulla apud hæreticos hodie constans doctrina.

*

IN DIE VENERABILIS Sacramenti.

Ioan.6. *Caro mea verè est cibus & Sanguis meus verè est potus.*

De veritate Corp. & Sang. Christi in Eucharistia.

IOCVS necessarius veritatem Corporis,& Sanguinis Christi in vener.Eucharistia contra infideles nostri temporis hæreticos clarè & perspicuè ex his Euangelij verbis demonstrandi. Ad quod faciẽdum duo tractari posse videntur.Primùm,vt euidenter ostendatur hæc verba Christum de hoc Sacramento præloquutum fuisse, quòd Ecclesiã credere,ex hodierni Euangelij lectione manifestum fit. Deinde vt horũ verborum sensus, & vis explicetur.Quod ad prius attinet,S.Patrum testimoniis luculenter probabitur. Hoc enim populo persuadendo magis videtur conuenire. Rationes varias,quæ idẽ probant, videre licet apud varios auctores.In tractatu super ca.6.Ioan.[a] Nicolai Sanderi in [b] Alano Cardinali de Eucharistia in dialogis:Petri Michaëlis de Eucharistia: in opere Eucharistico [d] Claudij de Sainctes:& apud [e] Ioan.Roffensem contra Oecolampadium. Debet autem istud tanto diligentius exponi,quanto pertinacius, & furiosius hæretici hoc totum negent.Lutherus suo more debacchatur in Ecclesiam Romanam, quæ *Sanctissimum Christi corpus hac anniuersaria celebritate colat,in eóque hoc Ioãnis caput sextum sacrosanctæ Eucharistiæ accommodet,& diuinæ iracundiæ atque implacabilis ostij iudicium esse arbitratur, quod patiatur Papistas in Scripturæ sensu tum turpiter errare, diuinaque verba inexpiabili scelere peruertere.* Hæc impurus ille in Sermone de corpore Christi. Sed contra hunc nefarium hæreticum S. Patres, & antiquissimi audiantur. Origines sic scribit. *Antea in ænigmate fuit baptismus in nube,& in mari.Nunc autem in specie regeneratio est in aqua, & SS.Tunc in ænigmate erat manna cibus,nunc autem in specie caro verbi Dei est verus cibus,sicut,& ipse dicit,quia Caro mea*

a *Cap.3.6. 7.& 8.*
b *Li.1.c.31.*
c *Cap.5.*
d *Repetit. 6.cap.5.*
e *In fine proœmij li. 5.*

Verba huius Euãgelij ad Eucharistiam pertinere.

Super Nu. homil.7.

mea verè est cibus. Hęc ille. Quis dubitat quin, vt de baptismo sic etiam de Sacramento carnis Christi Origenes hic loquatur, idq; iuxta verba nostri Euāgelij, quę citat? Cyprianus periculum excōmunicationis ab hoc Sacramento, & fructum in illo ex verbis huius capitis ostendit: *Vt manifestum est* (inquit) *eos viuere, qui corpus Christi attingunt, & Eucharistiā iure communionis accipiunt: ita contra timendum est, & orandum, ne dum qui abstentus separetur à Christi corpore, procul remaneat à salute: cōminante ipso, & dicente: Nisi manducaueritis carnē filij hominis, non habebitis vitam in vobis.* D. Hilarius ex his verbis Ioan. 6. probat contra Arianos Christum in nobis naturaliter permanere. *De Sacramento* disputans *cōmunicandæ carnis, & de mysterio sub quo verè carnem corporis Christi sumimus.* Athanasius disertè scribit Christū in hoc 6. c. Ioannis differere de mysteriis. Ambrosius de Sacramētis agēs: *Vera* (inquit) *est eius caro, quam accepimus, & verus eius sanguis, quem potamus.* Ad hæc huius Euangelij verba alludens. Rursum alio in loco post hæc ipsa verba citata, iufert. *Carnem audis, & sanguinem audis. Mortis Dominicæ Sacramenta cognoscis* S. Ephrem de Sacramentali Christianorum manducatione, dicit: *Cùm māducamus corpus, & sanguinē bibimus, & ipse in nobis est, & nos in eo.* D. Hierony. coniungit hoc sextum caput Ioannis cum verbis Christi in Cœna, his verbis: *Panis qui de cœlo descendit, corpus est Domini, & vinum quod āscipulis dedit sanguis illius est.* Et postea: *Nec Moyses dedit vobis panem verum, sed Dominus Iesus, ipse conuiua, & conuiuium, ipse comedens, & qui comeditur.* D. Chrysostomus in tota explicatione huius capitis diligenter docet illa verba: *Panis quem ego dabo, &c.* & quæ sequuntur, de Christi corpore intelligi. Rationem reddit, cur de mysteriis hic Christus egerit. Negat eum parabolicè esse locutum, & omnia loca distinguit, vbi Christus in hoc capite de spirituali, & Sacramentali manducatione disserit. Idem facit D. Cyrillus Alexandrinus in suis cōmentariis, & mysticam benedictionē sæpissimè nominat, & illa Christi verba: *Ego resuscitabo eum*, clarissimè exponit. *Corpus meum quod comedetur, suscitabit eū.* Theodoretus de mysteriis tractans cum verbis cœnæ etiā illa coniungit: *Et panis quem ego dabo caro mea est.* Eusebius Emissenus

In serm. de Ora. Dom.

Ioan. 6. Li. 4. & 8. de Trinit.

In Synopsi. De Sacra. li. 6. cap. 1.

De fide li. 4. cap. 5.

De iudicij die lib. 5.

Ad Hedi. Ad Hedibiā quæ. 2.

In Ioan. Ho. 44. 45. & 46.

In Ioan. li. 3 & 4.

Dialog. 2.

quum de mysteriis agens dixisset, *necessarium erat, vt nobis Sacramentum corporis, & sanguinis sui consecraret*, adiecit postea. *Vnde meritò cœlestis auctoritas confirmat: quia caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Leo Magnus sic scribit: *Dicente Domino, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* hoc autem non dixit, nisi hoc 6. cap. Ioannis) *sic sacræ mensæ communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis, & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur.* Theodoretus ex hoc capite refutat Messalianos negantes fructum aliquem percipi ex manducatione Eucharistiæ, Interpretes Græci in hunc locum Euthymius, Theophylactus, suos maiores Cyrillum, & Chrysostomum sequuti: Latini quoque interpretes, Sedulius, Primasius, Haymo, Beda, Rupertus, suos maiores Augustinum, & Ambrosium sequuti, verba huius capitis cum verbis Cœnæ coniungunt, & de Sacramento Eucharistico exponunt. D. Basilius tractans illa verba huius capitis: *Ego viuo propter Patrem, & qui manducat me, viuet propter me:* prioris partis sensum esse dicit', *vt vitam eam Christus dicat, quam etiamnum viuit, verbum Dei habens in seipso. Et quod* (inquit) *hoc ipsum sit quod innuitur, ex eo, quòd subiungitur sciemus, vbi dixit: Et qui edit me, viuet propter me. Carnem námque ipsius edimus, ac sanguinem bibimus consortes, seu participes effecti verbi, ac sapientiæ per incarnationem, & sensibilem ipsius vitam.* Vbi tria docet Basilius, primò, nos edendo carnem, & bibendo sanguinem Christi, hoc implere quod Christus dixit, *Qui manducat me.* secundo, nos sic edendo, & bibendo fieri participes vitæ Christi, & sic impleri quod Christus adiecit: *Viuet propter me.* Tertiò, per Christi incarnationem hoc fieri: quia nisi incarnatus fuisset, carnem quæ comedi posset non haberet. Rursum alio in loco, vbi dedita opera de Sacramentis tractat, postquam de baptismo disputasset, de hoc Sacramento tractat, afferens illa verba: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* Moxque verba Cœnæ: *Accepit Iesus panem*: ac deinde verba Pauli: *Ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c.* Et simul omnia coniungens, quum duo posteriora ad hoc Sacramentum pertinere nemo vmquam dubitauerit, quin, & primum quoque eodem Basilij iudicio pertineat

Hom. 5. in Pascha.

Serm. 6. in ieiu. mēs. 7.

Hist. Eccl. li. 4. c. 12.

Epist. 142. ad Cæsar.

Videhuius loci explicationem apud Sanderū trac. citat. c. 13.

De baptis. li. 1. cap. 3.

Ioan. 6.

Matth. 26. 1. Cor. 10.

pertineat dubitari non potest. Augustini iudicium hac in re (quod aliqui tamen alio trahere voluerunt, quia mysticam verborum intelligentiam more suo sequitur interdum) luce meridiana clariùs est. Primùm disertè notat quum ad historiam Cœnæ Dominicæ ex Euangelistarum consensu pertractandam venit. Diuus Ioannes de hac Cœna Domini hoc in loco nihil dixisse: *Sed* (inquit) *planè alibi multò vberius hinc Dominum locutum esse testatur.* Alio in loco docet verba illa huius capitis: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, esse sacrificium non secundum Aaron, sed secundum ordinem Melchisedech.* Rursum illa verba: *Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* de ipso corpore, & sanguine Domini, vnico sacrificio nostro Dominum dixisse ait, etsi Apostolus hoc ipsum male vtentibus pernicioſum fieri doceat, dicens: *Quicumque manducauerit panem, & c. indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini.* Sed & adhuc alibi: *Dominum* (inquit) *audiamus de Sacramento mensæ suæ dicentem, nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c.* Denique tractat. 11. in Ioannem longa disputatione ostendit ad Catechumenos non pertinere illa verba. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis*, sed ad solos baptizatos. In alio tractatu super Ioan. distinguit apertè sacramentum à virtute sacramenti quoad manducationem, de qua fit mētio apud Ioan. Denique super psalmos confert verba huius capitis cū verbis Cœnæ, quasi sit res omnino eadem. Constat ergo clarissimè Augustinum cum cæteris Patribus hac in re conuenire. Accedet postremò ad omnes hos Patres Concilij generalis Ephesini auctoritas. Abuti voluit Nestorius hæreticus, qui duas in Christo personas constituit, his Christi verbis. *Qui manducat meam carnem, &c. Non ait, qui manducat meam Diuinitatem.* Et tamen Christus manducatur. Dicit enim ibidem. *Qui mănducat me, viuit propter me.* Ergo Christus manducatur absque sua Diuinitate, & diuiditur homo à Deo. Hæc ille hæreticus. Patres Ephesini huic respondentes non excipiunt contra eum dicentes, hæc Christi verba de Sacramentali manducatione non intelligi, sed sola spirituali, (quod certè fuisset facillimum, & peremptorium,) sed

De cōsensu Euangel. lib. 3. c. 5.

De Ciuit. Dei. l. 17. c. 5.

Contra Cresc. l. 1. c. 25.

De peccat. mer. & re. mi. l. 1. c. 20.

Tract. 26. Enarrat. in psal. 33. & 93.

agnoscunt de sacramento hæc verba dicit: non tamen Nestorium iuuare. Ideóque sic respondent: *Sicut incruentam celebramus in Ecclesiis sacrificij seruitutem: sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur participes sancti corporis, & pretiosi sanguinis Christi, non vt communem carnem percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati, &c. sed verè vuificatricem, & ipsius verbi propriam factam. Et ideò quamuis dicat, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. non tamen eam, vt hominis vnius ex nobis existimare debemus, sed vt verè propriam eius factam, qui propter nos filius hominis est factus, & vocatus.* Hæc illi Patres. Huius ergo generalis Concilij, & tot præterea Sanctorum Patrum auctoritas, eruditio, pietas, cuiuis Christiano sufficere debet, vt indubitanter credat verba huius Euangelij: *Caro mea verè est cibus, &c.* non nisi de ipso Sacramento Eucharistico Christum Dominum loquutum fuisse.

In Epist. ad Nestorium in Conc. Ephes.

Probatur ex verbis Euāgelij, realis præsentia corporis, & sāguinis.

Hoc iam posito, per se clarum est, in venerabili hoc Sacramento corpus, & Sanguinem Christi verè, & realiter contineri, sicut Christi verba sonant: *Hoc est corpus meum, & hic est sanguis meus*, nósque verè, & realiter, non figuratiuè, aut sub signo nudo manducare corpus, & bibere sanguinem Christi. Ecce enim Christus iam ante institutionem huius sacramenti, hic apud Ioannem prædixit fore, vt caro eius verè manducaretur, & sanguis eius verè biberetur. Vnde Hilarius: *De veritate carnis, & sanguinis Domini non est relictus dubitandi locus. Nunc enim, & ipsius Domini professione, & fide nostra, verè caro est, & verè sanguis est. Ipse enim ait: Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus. Anne hoc veritas non est? Contingat planè his verum non esse, qui Christum ipsum verum Deum esse negant.* Sed, & D. Chrysostomus hæc Christi verba in Commentariis exponens, probat, ideò Christum hac forma verborum, & asseueratione vsum fuisse, atque etiam repetitione, ne cuiquam videretur parabolicè loqui: sed propriè, & literaliter. *Quid* (inquit) *significat, caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus?* Respondet, *Aut quis is est verus cibus qui saluat animam, aut, vt eos in prædictis cōfirmet, ne obscurè locutum*

Libro 8. de Trinit.

Homil. 46. in Ioan.

locutum in parabolis arbitrarentur, sed scirent omnes necessarium esse, vt corpus comederent. Doceri igitur populus debet, qua occasione hæc verba Christus dixerit. Quum enim dixisset Christus: *Panis quem ego dabo,* (nempè in Cœna: hoc est enim proprium Christi donum futurum, vtpotè, qui antea dederat se nobis quoad incarnationem) *caro mea est, quam ego dabo,* (nempè in cruce) *pro mundi vita, litigabant* ad hæc verba *Iudæi dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? &c.* Sed Christus nihil mutans, persisténsque in cœpta doctrina, repetit idem dicens, adeóque iuramento confirmans: *Amen Amen dico vobis, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. non habebitis vitam in vobis:* & addit clariùs: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Bis ergo docet manducandum, & bibendum esse, primùm cõminando, vt doceat necessitatem, deinde promittendo, vt doceat efficaciam, atque virtutem. Quæ quum docuisset, confirmat illa dicendo: *Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &c.* Docet se de vera, & reali manducatione, ac bibitione prius loquutum fuisse, quia caro eius verè esset cibus, & sanguis eius verè potus: *Distinguit rursus* (ait Cyrillus hæc verba exponens) *inter mysticam benedictionem, & manna, inter aquarum fluenta, & calicis sancti communicationem. Ita iterum eadem repetit, ne magis mannæ miraculum admirarentur. Manna non erat verus cibus, id est. panis de cœlo. Sanctum verò Christi corpus ad immortalitatem, & vitam æternam nutriens cibus est. Non erat potus ille verus, sed verus potus est sanguinis Christi, quo radicitus mors euertitur. Non enim hominis simpliciter sanguis est, sed eius qui naturali vitæ coniunctus vita effectus est. Propterea corpus, & membra Christi sumus, quia per hanc benedictionem mysterij ipsum filium Dei suscipimus.* Docet ergo Christus, quòd suum donum vetus illud mãnæ donum in hoc excedit, quòd manna erat cibus corpus tantùm nutriens, at panis quem ille daturus erat, caro eius esset, & quidem caro ipsas animas nutriens, viuificans, & ad vitam æternam perducens. Hoc enim demum est hominem qui ex corpore, & anima consistit, verè

Occasio verborum huius Euangelij.

Ioan. 6.

Li. 4. c. 16. in Ioan.

Verè cibus.

pascere, si, & animo, & corpore pascatur. Ait ergo Christus, *Caro mea verè est cibus*, id est, ipsa caro mea ore manducata est animæ cibus. Non solùm doctrina mea, non solùm gratia mea, sed ipsa caro mea, quia propria verbi est, instrumentum erit pascendi, & viuificandi animas eorum qui illam manducant. Nempè sicuti in corporibus hominum sanandis & in mortuis resuscitandis Christus non sola voluntate, vt illud, *Volo: mundare*: nec solo verbo, vt illud, *Tabitha cumi, & Lazare veni foras* sed etiam tactu sacratissimæ carnis suæ in vtroque vsus est, vt *tangendo oculos cæci, & faciens ex sputo lutum, quo oculos cæci liniuit, & feretrum tangendo in quo adolescens mortuus efferebatur*: sic omnino docet hoc in loco Christus, quòd per tactum, & manducationem carnis eius animæ nostræ pascantur, & corpora in resurrectione ad vitam æternam resuscitentur. Obseruauit hoc totum quod diximus Sanctus Cyrillus Alexandrinus: *Quoniam* (inquit) *Saluatoris caro verbo Dei, quo naturaliter vita est, coniuncta viuifica effecta est, quando eam comedimus, tunc vitam habemus in nobis. Hac de causa in exuscitandis mortuis non solummodo verbo atque imperio vtebatur, vt Deus, verum etiam carnem suam cooperatricem nonnunquam adhibebat, vt re ipsa ostenderet carnem quoque suam, quoniam sibi coniuncta est, viuificam esse: atque suum doceret non alterius corpus esse. Sic Archisynagogæ filiam resuscitans manum eius apprehendit. Quod si solo tactu suo corrupta redintegrantur, quomodo non viuemus qui carnem illam, & gustamus, & manducamus? Reformabit enim omnino ad immortalitatẽ suam participes sui.* Hæc Cyrillus. Docet autem explicatio, tum veritatem carnis in hoc Sacramento, tum veritatem cibationis in ea manducanda, verúmque & genuinum sensum horum verborum, *Caro mea verè est cibus, &c.* Quòd si, vt hæretici volunt, non ipsa caro Christi manducata esset animæ verus cibus, sed panis tantùm manducatio corporalis, & carnis Christi in cœlo positæ manducatio per fidem spiritualis, tunc hæc Christi propositio non esset vera, nec caro Christi esse verè cibus, aut sanguis eius verè potus, id est, nec verè illa manducaretur, nec verè iste biberetur. Sed

Luc. 18. *Ioan. 11.* *Lucæ 7.* *In Ioann. lib. 4. c. 14.* Hæreticorum expositio refutatur.

vel

vel panis ille esset hic cibus, & vinum potus (quo nihil est absurdius, & de quibus Christus hic nihil loquitur) vel caro Christi non esse verè cibus, quia verè non manducaretur, sed crederetur, vel cogitaretur tantùm: nec sanguis Christi esset verè potus, quia non verè biberetur, sed crederetur vel cogitaretur tantùm cum grata eius effusi recordatione. Et fides quidem talisq; meditatio, & suauis recordatio, adeóque commemoratio mortis Dominicæ in hoc Sacramento, est vsus ipse, fructus, & finis huius Sacramenti, sed non est ipsum Sacramentum: *Facite hoc in meam commemorationem.* Actus Sacramentalis est, *manducare hunc panem, & bibere hunc calicem, manducare carnem filij hominis, & bibere sanguinem eius*: *Caro enim eius verè est cibus*: id est, verè, & realiter in cibum comedenda est: *Sanguis eius verè est potus*, quia verè, & realiter bibendus est. Quo in loco notandum plus dixisse Christum dicendo, *Caro mea verè est cibus*, ipsamque carnis suæ manducationem clarius, & efficacius expressisse, quàm si dixisset, Caro mea verus est cibus. Quod enim verè est cibus verè manducatur. Scriptura est verus cibus animæ, propter proprietates pascēdi animum, sed non verè cibus. Christus erat *vera vitis*, secundum proprietates ipsius vitis, quas eo loco describit, sed non erat verè vitis, iuxta naturam vitis. Christus de cœlo descendens erat verus panis: *Ego sum panis verus qui de cœlo descendi*, id est, vera salus credentibus. Et hoc erat donum Patris, qui *dedit vnigenitum suum mundo, vt omnis qui credit in eum non pereat.* Sed donum proprium Christi est, de quo dixerat: *Panis quem ego dabo, caro mea est*: & de hoc dicit: *Caro mea verè est cibus*, docens (ait Chrysostomus) *omnino necessarium esse, vt corpus comederent.* Christus ergo in Sacramento nostro, non solùm est verus cibus per fidem saluificans, sed etiam est verè cibus, per manducationem viuificans. Sic Paulus de viduis. Viduas (inquit) *honora, quæ verè viduæ sunt.* Et paulò post: *Quæ autem verè vidua est, & desolata.* Vocat Paulus verè viduam, non solùm quæ caret viro, sed etiam quæ caret solatio. Hoc enim ad naturam viduæ Ecclesiasticæ pertinebat. Vi-

Verè cibus verè manducatur. *Matth. 28.*

Verè cibus plus sonat quā verus cibus. *Ioan. 15.* *Ioan. 6.* *Ioan. 3.* *Homil. 46. in Ioan.* *1. Tim. 5.*

dua in deliciis viuens, quam mortuam Apostolus vocat, erat vera vidua secundum communem loquēdi modum, sed secundum Apostoli, & Ecclesiæ sensum, non erat verè vidua, non erat Ecclesiæ subsidio iuuanda. Vnde postea: *Vt non grauetur Ecclesia, sed iis quæ verè viduæ sunt, sufficiat.* Sic in hoc Euangelio, manna erat verus cibus quia, corpus nutriebat iuxta communem sibi acceptionem, sed non erat verè cibus, quia totum hominem non pascebat. Caro Christi est verè cibus, tum quia verè manducatur, tum quia totum hominem nutrit. Sic rem intellexerunt, & exposuerunt Patres suprà citati, Chrysostomus, & Cyrillus, aliique omnes qui hunc cibum panem nostrum quotidianum exponunt: quia videlicet verè nos nutrit in omni gratia spirituali. Sic Cyprianus: *Panem nostrum vocamus, quia Christus noster (qui corpus eius cõtingimus) panis est. Hunc autem panem dari nobis quotidiè poscimus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo grauiori delicto à cœlesti pane prohibeamur.* Sic Ambrosius: *Si quotidianus est panis, quare post annum sumis? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit.* Sic Leo Magnus: *Non aliud agit participatio corporis, & sanguinis Christi, quàm, vt in id quod sumimus transeamus, ipsámque per omnia, & carne, & spiritu gustemus.* Sic rursum Cyrillus Alexandrinus: *Sicut parum fermenti totam massam fermentat, sic paruula benedictio totum hominem in seipsum attrahit, & sua gratia replet, & hoc modo in nobis manet Christus, & nos in ipso.* Sic ergo Christi caro verè est cibus, & sanguis eius verè est potus, quia manducando carnem, & bibendo sanguinem (non credendo tantùm) verè pascimur, & nutrimur augmento gratiæ: veréque manemus in Christo non per fidem aut charitatem, aut spiritualiter tantùm, sed *naturali vnione*, vt docet Cyrillus, & *naturali participatione*, vt probat Hilarius, ac *re ipsa, & corporaliter*, vt ostendit Chrysostomus, idémque Cyrillus lib. 10. cap. 13. in Ioan. Hæc pro veritate corporis & sanguinis Christi in hoc venerabili Sacramento dici possunt.

Manna verus cibus, sed non verè cibus.

Serm. 6. de Ora. Dom.

De Sacra. lib. 5. c. 4.

In Ioann. lib. 4. c. 17.

Lib. 15. ca. 26. & 27. in Ioan.

Libr. 8. de Trinit.

Homil. 45. in Ioan.

POstulat hæreticorum hodie execranda impietas contra venerabile hoc Sacramentum, & immanis blasphemia contra hodiernam solennitatem, qua idololatricum cultum à nobis hodie committi blasphemant, vt de pia ac legitima venerabilis Eucharistiæ adoratione populus grauiter moneatur & accuratè doceatur. Quo in loco illud ante omnia monendus populus, execrabile hæreticorum mendacium esse, quod Romana Ecclesia docet suos adorare panem. Quod enim illa adorat, suósque adorare docet, credit esse corpus Christi non panem: in qua sua fide si fortè deciperetur, adoraret quidem per errorem panem pro Christo, sed tamen non doceret adorandum 2 esse panem. Deinde docendus populus incredibile esse, quòd Ecclesia Christi tot gentium & tot seculorum sic errauerit, vt panis idolum coluerit. Ratio est, quia per aduentum Christi omnia idola gentium, etiam inter ipsos gentiles per quos Apostoli transierunt, sublata erant iuxta Prophetas, Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, Micheam, Zachariam, & de facto sic ostendunt scriptores primorum seculorum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius Pamphili de præparatione Euangelica libro 11. Chrysostomus in oratione contra gentes. Theodoretus de curat. Græcarum affectionum libr. 10. Nicephorus histor. Ec- 3 clesiastica libro 1. capite 17. Tertio docendus populus nihil obstare, quòd adoretur Eucharistia, etsi ad manducandum fuerit instituta, non ad adorandum, 4 quod in aliis Euangeliis suprà explicuimus. Quarto docendus populus hanc adorationem huius venerabil. Sacramenti etiam in Scripturis esse prædictam, vt sic hæreticorum impietas, & cæcitas clarius eluceseat. In illo psalmo quem ad Christum pertinere Christus ipse asseruit, proferens eius initium in cruce. *Deus Deus meus quare me dereliquisti?* sic de hoc Sacramento legimus. *Vota mea reddam in conspectu timentium eum. Edent pauperes, & saturabuntur, laudabunt Dominum, qui requirunt eum, viuent corda eorum in seculum.*

Hæreticorum execrabile mendacium.

Idololatria Eccl. Christiana impossibilis.

Esa. 2. Ierem. 50. Ezech. 30. Mich. 1.

Zachar. 13. In festo Epiphan. & Dominic. 23. post Pentecosten.

Adoratio Eucharistiæ prædicta.

Psal. 21.

lum seculi. *Adorabunt in conspectu eius vniuersæ familiæ gentium.* Et paulo post. *Manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ.* Sic hæc verba exponũt Patres, *Vota mea reddam, id est* (ait Hieronymus.) *Mysterium corporis, & sanguinis mei offeram, cum his qui in eius timore hoc celebrant.* Sic & Augustinus. *Quæ sunt vota sua? Sacrificium quod obtulit Deo. Nostis quale sacrificium. Norunt fideles quæ vota reddit coram timentibus eum.* Sic ille de hoc mysterio propter astantes concioni carnecumenos, idque more veteris Ecclesiæ, vt alibi docuimus. Sed apertius Beda, qui temporibus magis Christianis. *Vota quæ feci cùm meipsum in ara crucis obtuli: illa reddam in Ecclesia magna, id est, iterum per quotidiana sacrificia meorum in sacramentis offeram.* Christo igitur vota sua per ministros suos in altari offerente (*ipse enim est qui nunc operatur, ipse qui perficit, ipse qui sanctificat, & transmutat,* (ait Chrysostomus) fideles id faciunt quod propheta subiungit. *Adorant in conspectu eius. Mãducant, & adorant.* Sic Augustinus. *Manducauerunt,* inquit, *corpus humilitatis Domini sui diuites terræ, nec sicut pauperes saturati sunt vsque ad imitationem, sed tamen adorauerunt.* Et alibi apertius. *Venerunt etiam diuites terræ ad mensam Christi, & accipiunt de corpore, & sanguine eius, sed adorant tantùm, non etiam saturantur, quia non imitantur.* Quo etiam in loco verba illa, *vota mea reddam*, clarius exposuit his verbis. *Vota sua Dominus vult sacrificium corporis sui intelligi. Ideò subiungit. Edent pauperes, &c.* Sic denique hunc psalmi locum exposuerunt, Arnobius, Basilius, Theodoretus. Rursum ex alio psalmo, *Adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est*, colligit post Ambrosium Augustinus Christi carnem in hoc sacramento adorari. *Per scabellum*, inquit Ambrosius, *terra intelligitur, per terram autem caro Christi quam hodie quoque in mysteriis adoramus, & quam Apostoli in Domino Iesu adorarunt.* Augustinus in hæc verba. *Suscepit Christus de terra terram, de carne Mariæ carnem. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit nemo autem illam carnem manducat nisi prius adorauerit, inuentum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, vt non solùm non peccemus adorando, sed etiam peccemus*

In cõment. in psal. 21. *Enarrat. in psal. 21.* *In Apologia recentioris Ecclesiæ.* *Ibidem in comment.* *Homil. 83. in Matth.* *Enarr. in psal. 21.* *Epist. 120. cap. 27.* *In cõment.* *Lib. 3. c. 12. de Spiritu S.* *Enarr. in psal. 98.*

nus non adorando. Hæc ille. Iam verò Apostolus ipse hanc adorationem huius Sacramenti docuit, quum diceret: *Iudicium sibi quosdam manducare non diiudicantes corpus Domini.* Hoc enim ideò dixit, quia Corinthij non quidem scelerum conscij, sed irreuerenter accedebant, & quia (ait Augustinus) *hoc non discernebant à cæteris cibis veneratione singulariter debita.* Nempè quòd cum epulis accedebant, quòd ad pompam ac denique ad luxum accedebant. Diiudicatur corpus Domini dupliciter in hoc Sacramento. 1. ex parte gratiæ & effectus quem inde consequimur, Ad hoc requiritur, *vt probet seipsum omnis homo ne accedat indignè.* 2. ex parte rei ipsius seu sacramenti: de quo Ambrosius in hunc locum. *Qui dignè hoc mysterium accipit, iudicare debet quòd ipse est Dominus, cuius sanguinem in mysterio bibit.* Sic & Chrysostomus respectum hunc ex parte rei tractans, *Non diiudicans,* inquit, *corpus Domini, id est, non inuestigans, non considerans, vt oportet magnis vdinem propositorum, non reputans muneris magnitudinem. Si enim didiceris diligenter qui sit propositus, & quis cui seipsum exhibet, nullius alterius indigebis ratione, sed hoc tibi ad omnem sobrietatem sufficiet, nisi sis omnium ignauissimus.* Apostolus ergo docens eos iudicium sibi manducare qui non diiudicant corpus Domini, docet eos grauissimè peccare qui debita cum veneratione non accedunt. Hæc autem debita veneratio, vt alia multa requirit, sic etiam adorationem externam, considerata præsentis Christi maiestate. Quæ ex Apostolo & Patribus collectio ne cuipiam malè Catholico aliena aut extorta videatur. Lutheranum doctorem hic proferemus, qui cum suo Magistro realem præsentiam agnoscens, etiam ex hac Apostoli doctrina veneratione externam confirmat. Is est Martinus Chemnitius in hæc verba scribens. *Ad veram confessionem pertinet, vt fidem, deuotionem, celebrationem publicè quoque testemur, & voce, & aliis externis significationibus, quibus ostendamus quid de huius Cœnæ substantia, & fructu sentiamus: qua animi reuerentia, & deuotione accedamus, qualem tbi cibum nos credamus accipere. Tali externa confessione seiungimus nos à Sacramentariis, & Epicureis* (nos quoque Catholici multo magis) *horum mysteriorum contemptoribus: excitamus*

1. Cor. 11.

Epist. 118.

Duplex diiudicatio corporis Domini.

1. Cor. 11. In coment. ibidem.

In cõment. hom. 18.

Lutherani adorationem Euchar. ex Scriptura, probari agnoscũt.

In exam. Conc. Trid. par. 2.

alios

alios ad reuerentiam, ne qua detur occasio, vel simplicibus ad profanas cogitationes, vel porcis ad conculcanda hæc mysteria. Externæ enim irreuerentiæ signum, & profanæ mentis, & non diiudicantis corpus Domini, quod dicebat Paulus de quibusdam, quia id in Cœna Dominica non maiori reuerentia tractabant quàm vulgares concœnationes. Hæc ille Lutheranorum hodie facilè princeps. Sic ergo ex ipsis Scripturis huius venerabilis Sacramenti externam adorationem didicimus.

Vetustissima Ecclesia Christũ in Eucharistia adorauit.

SED multo clarius ex veteri Christianorum more ac religione illud perspeximus: quod populo fideli diligenter explicandum est, vt intelligant non posteriorum horum seculorum (vt garriunt hæretici) sed antiquissimæ ac primitiuæ Ecclesiæ hanc pietatem, hunc sensum fuisse, vt in his tremendis mysteriis Christum præsentem adorarent. Dionysius Areopagita Diui Pauli discipulus, diuinum hoc Sacramentum his verbis inuocat. *Sed ô diuinum penitus sanctúmque mysterium obducta tibi significantium operimenta signorum dignanter aperiens, nobis palam atque aperte lucesce, nostróque spirituales oculos, singulari & aperto lucis tuæ fulgore imple.* Hæc ille. Qui inuocat diuinum hoc Sacramentum, procul dubio adorauit illud, quum maxima adorationis pars sit inuocatio, adeóque plus sit inuocare quàm adorare. Diuus Gregorius Nazianzenus, Theologus nuncupatus, simili inuocatione vsus est, sic loquens. *Sed ô pascha magnum, & sanctum pascha, nostris necessitatibus opem fer:* vt ad illum Dionysij locum commemorat Græcus Paraphrastes Pachymeres. Porrò & de sorore sua Gorgonia idem Nazianzenus refert, quòd ægritudine graui laborans, ad hoc Sacramentum confugerit. *Ante altare*, inquit, *cum fide procubuit, ac illum qui super illud adoratur,* Τὸν ἐπ' αὐτοῦ τιμώμενον ἀναπαλαίσμενη, *magna voce inclamans, eique miracula cuncta quæ olim fecerat, in memoriam renocans, tandem impudentia quadam pia imitata illam quæ per fimbriæ tactum à fluxu sanguinis est sanata, super altare caput inclinat, & cum lachrymarum profluuio opem implorat, mõsque vbi manus ex venerando corporis, & sanguinis Christi antitypo aliquid recondiderat,* εἰπέ τι τὸν ἀντίτυπον τῶν τιμίων σωμάτος ἢ χειρὶ θησαύρισε, *hoc miscens lachrymis discessit,*

Ecclesiast. Hierarc. capit. 3. par. 3.

Orat. in funere sororis Gorgoniæ

cessit, & ô miraculum) *confestim corporis salutem adepta est.* Hæc ille ex adoratione, & contactu huius Sacramenti (quod Græcorum more antitypum vocat) sororis sanitatem recuperatam demonstrans. Hunc perpetuum, & antiquissimum Christianorum morem, antiquissimus Origenes his verbis attestatur. *Quando sanctum cibum illúdque incorruptum accipis epulum, quando manducas, & bibis corpus, & sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians teipsum imitare hunc Centurionem, & dicito, Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum.* Hæc ille, morem Catholicorum præsentem ante secula iam quatuordecim exprimens. Sed omnium apertissimè, & copiosissimè hanc Christianorum adorationem tradit docétque Sanctus Chrysostomus: cuius verba produximus suprà in die Epiphaniæ. Porrò non à fideli tantùm populo, sed & ab ipsis angelis adorari, hoc mysterium consecrationis, & oblationis tempore idem docet Chrysostomus. *Per id*, inquit, *tempus, & angeli sacerdoti assident, & cœlestium potestatum vniuersus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem qui immolatur angelorum choris plenus est. Id quod credere abundè licet, vel ex tanto illo sacrificio quod tum peragitur.* Hæc ille. Cuius collectionem illud Apostoli confirmat. *Mulieres in Ecclesia velatas esse oportere, etiam propter Angelos.* Si enim communi orationi fidelium angeli interfint (vt hic Apostolus docet) quanto frequentius in illa sacratissima hora adesse putandum est? Vnde Ambrosius. *Non dubites assistere angelum quando Christus assistit, Christus immolatur, adolentibus nobis altaria, &c.* Certè Chrysostomus eodem in loco visionem sancti viri commemorat, qui circa oblationem mysteriorum, *vidit Angelorum multitudinem altare circumdantem, & capite inclinatos, ac si milites præsente rege starent, quod*, inquit, *verum esse mihi ipsi persuadeo.* Hanc populi Christiani adorationem solennem Eusebius Emissenus Augustino contemporaneus his verbis testatur. *Cùm ad reuerendum altare, salutari cibo potuque, reficiendus accedis, sacrum Dei tui Corpus*

Homi. 5. in diuersos Euang. locos.

Homil. 24. in 1. ad Cor.

Libr. 6. de sacerdotio.

1. Cor. 11.

Lib. 1. in Lucam.

Hom. 5. de Pasch.

Corpus & Sanguinem fide respice, honora, mirare, mente continge, cordis manu suscipe, & maximè haustu interiore assume.

Sed & in eadem Homilia, hoc Sacramentum non solùm ad cibum, sed etiam ad cultum relictum à Christo fuisse perspicuè docet. *Quia* (inquit) *corpus assumptum Christus ablaturus erat ex oculis nostris, & sydereibus illaturus, necessarium erat, vt nobis in hac die Sacramentum Corporis & Sanguinis sui consecraret, vt coleretur iugiter per mysterium quod semel offerebatur in pretium, & perennis victima semper viueret in memoria, & semper esset in gratia.* Hæc ille. Sic nobilis auctor Græcus Sanctus Damascenus dum fidem otthodoxam docet, fideles monet. *Cum omni* (ait) *timore, & cõscientia pura, & indubitata fide accedamus, & omnino fiet nobis quod credimus: Et veneremur ipsum omni puritate corporis & animi. Accedamus autem in desiderio ardenti, manus in crucis modum formantes* (vide adorationis Græcanicæ formam à Iudæis acceptam) *Crucifixi corpus suscipiamus.* Hæc ille. Theodoretus ex hac Sacramenti receptissima adoratione probat contra Nestorianum, totum Christum esse adorandum: *Non solius* (inquit) *hominis corpus, sed Domini nostri Iesu Christi vnigeniti Filij Dei corpus salutem nobis procurauit. Sin autem id tibi paruum & vile putatur, quomodo eius typum ac figuram venerabilem & salutarem existimas? Cuius enim typus adorandus & venerandus, προσκυνητὸς ἡμῖν σύμβολος quemadmodum est ipsum exemplar ἀρχέτυπον vile & aspernandum?* Hæc ille, probans Christum totum venerandum esse, Deum & hominem, nec diuidi oportere, quia Sacramentum Corporis & Sanguinis eius, quod typum ac figuram propter externas species vocat, venerandum & salutare est. Hæc antiquitatis testimonia (quibus Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Arnobium, Bedam, suprà citatos adiunge) sufficere possunt, ad Catholicorum hodiè deuotionem solidè confirmandam, & ad hæreticorum impietatem perspicuè refutandam.

Ibidem.

Li. 4. c. 14. de fide orthodoxa.

Dialog. 3.

*

DE

DE VENERABILIS SACRAMENTI DEPORTATIONE IN Processionibus publicis.

POSTVLAT hodierna solemnitas à Catholicis quidem summa pietate ac religione obseruata, ab hæreticis verò etiam iis qui reali Corp. & Sanguinis Christi præsentia agnita, eius quoque adorationem in ipso vsu ac sumptione agnoscunt acerrimè reprehensa, horrendæ idololatriæ condemnata: vt certas eius asfirmas rationes populus intelligat. Ac primùm quidem sufficere debebat homini sobriè Christiano Ecclesiæ Catholicæ vniuersalis consuetudo ante annos 300. recepta, & à sede Apostolica sedente Vrbano 4 præscripta: iuxta ea quæ alibi disputauimus ex Scripturis, de Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ in rebus ad religionem pertinentibus decernendis firmitate infallibili. Si enim ea quæ tribus totis seculis concordi sensu circa diuinum cultum vbique, & semper ab omnibus obseruata sunt, ea impietatem, & blasphemiam contra Deum continerent, profectò mendax esset Christus in illis verbis, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi*: Et rursum in illis, *Cùm venerit Spiritus S. ille docebit vos omnẽ veritatem.* Quæ verba Christi in hoc opere latius tractauimus. Deinde etsi festum hoc Corporis Christi non nisi ab annis 300. institutum fuerit, tamen processiones publicæ, in quibus venerandum hoc Sacramentum circumferebatur, honoris, & adorationis causa etiam ante mille annos in vsu fuerunt. Locupletissimum huius rei testimonium est, Braccarensis Concilij decretum anno Domini 654. in quo quemdam quorumdam Episcoporum circa hanc ceremoniam abusum, illi Patres corrigunt his verbis. *Bona res est diuina sacerdotibus contractare mysteria. Sed cauendum ne hoc ad suæ quisque prauitatis vsum detorqueat, vnde soli Deo bona conscientia placere debuerat. Vt enim detestanda quorumdam Episcoporum præsumptio nostro se cœtui intulit dirimenda, quosdam ex iis agnouimus in solemnitatibus Martyrum progressuros, reliquias*

Princ. fid. li. 6. & 8.

Domi. SS. Trinit. & Domin. 4. post Pasch.

Bracc. Syn. 3. Can. 5. Circumgestatio venerab. Sacramenti.

collo *suo imponere* (non Martyrum reliquias, quas suprà vocant *diuina mysteria*, & ex vsu veteris Ecclesiæ, Eucharistia, *sacrificij reliquiæ seu residuum*, vocari solebat) *vt maioris apud homines fastus gloria intumescant, & quasi ipsi sint reliquiarum arca, Leuitæ albis indutiin fellulis eos deportant. Quæ detestanda præsumptio abrogari per omnia debet ne sub sanctitatis specie simulata, vanitas sola præualeat, si modum cuiusque ordinis suum reuerentia non agnoscat. Et ideò antiqua hac in parte solennisque consuetudo seruabitur* (vbi obserua quòd etiam eo tunc tempore *antiqua*, hæc erat, *& solemnis consuetudo*) *vt in festis quibusque diebus Arcam Domini cum reliquijs, non Episcopi sed Leuitæ in humeris gestent. Quod si Episcopus reliquias per se deportare elegerit, nõ à Diaconis ipse vehatur in sella, sed eo potius vnà cum populo pedestri progressione ad conuentila sanctorum Ecclesiarum progrediente, Sanctæ Dei reliquiæ* (quo nomine reliquiæ sanctorum numquam vocantur, sicut nec *Arca Domini*, vt suprà) *per eundem Episcopum portabuntur.* Hæc ibi:

In lib. de gloria Mart. ca. 26.

de hac etiam solemni gestatione vener. Sacramenti eiusdem temporis scriptor Gregorius Turonensis disertè meminit, vt Galliæ & Hispaniæ vetus consuetudo ex his appareat. Certè quum apud Græcos consuetudo esset, per totam Quadragesimam nõ nisi Dominicis & Sabbatis consecrare mysteria (vt ex concilio Laodiceno patet manifestè) ideóque aliis diebus non nisi de præsanctificatis sacrum fieret, vt Synodus generalis in Trullo disertè explicat, illa præsanctificata, id est, mysteria prius consecrata, & asseruata quum ex sacro armario ad altare deportarentur, magna procedebatur cum veneratione procumbente populo in adorationem, luminariáque ac suffitus antecedebant, quemadmodũ Nicolaus Cabasila auctor Græcus latè describit, in suis ad hanc Synodum scholiis. Denique quum Sanctorum Martyrum reliquiæ magna cum solennitate ab ipsis Episcopis deferri solerent, vt clarè patet ex D. Augustino, qui narrat Lucillum Episcopũ populo præcedente ac sequente memoriam S. Stephani solenniter gestasse, eáque gestatione sanatum fuisse, dubitari non debet venerandum hoc Sacramentum non minus honorificè (vbi occasio tulit) circumgestatum fuisse.

Cõc. Laod. can. 49. Sin. Trull. can. 52.

Cap. 24.

Decius. Dei lib. 22. c. 8.

His

His accedit honor, & veneratio huius Sacramenti figuræ, ac typo in veteri testamento exhibita, Arcæ videlicet, quæ in ea continebantur. Hæc enim solemniter circumducta circa Hierichontis muros, ciuitatem subuertit. Et istud quidem ex Dei præcepto fiebat, sed quòd in castris contra Philistæos circumferebatur, nullo Dei præcepto, sed ex
1 pio populi desiderio fiebat. Neque hoc exemplum proposito nostro contradicit, quia capta tunc fuit Arca Dei, & per hostes religionis abducta, vt hæretici hîc cauillantur, tum quia non ipsa eius circum-
2 gestatio huius calamitatis causa fuit, sed sacerdotum impietas qui gestabant, Ophni, & Phinees, tum etiam quia maiori postea cum gloria eadem Arca apud hostes religionis custodita, ac demum restituta fuit, vt sacra historia demonstrat. Sed, & Dauid rex absque vllo Dei præcepto hanc Dei Arcam ex domo Obededom in suam deduxit, maxima cum solemnitate, *in canticis, & citharis, variisque instrumentis musicis*, ipso quoque Dauide *totis viribus saltante, ac trepidante coram Domino*. Et Dauid quidem, vt hoc faceret, tantúmque honoris Arcæ Domini deferret, ex duobus metitur. Primùm ex comparatione cum apparatu regio, quòd Dei dignitas omnes post se reges longo interuallo relinquat. Sic enim postea ad Nathan dixit: *Videsne quod ego habitem in domo cedrina, & Arca Dei posita sit in medio pellium?* Deinde ex consideratione beneficiorum Dei: tum quia vidit, quòd Dominus benedixerat domui Obed-edom Gethæi propter Arcam quæ in ea habitauit, tum etiam quia rex à Deo constitutus fuerat, reprobato Saul: de quo sic ad Michol loquutus est. *Ludã ante Dominum qui elegit me potiùs, quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius, vt essem dux super populum Domini, &c.* Tales considerationes Ecclesiam mouerunt, vt huic diuinissimo Sacramento omne honoris genus deferret: tum propter rei subiectæ dignitatem maximam, tum propter beneficiorum Dei commemorationem: ob quam etiam hoc mysterium institutum fuit, dicente Christo: *Hoc facite in meam commemorationem.* Neque verò sequitur, quia hoc Sacramentum dum offertur, & manducatur, in

Iosue. c. 6.

1. Reg. 4.

Obiectionis remotio.

2. Reg. 6.

Duæ causæ honorandi Arcam.

2. Reg. 7.

2. Reg. 6. & 7.

Eadẽ causa veneradi Eucharistiam.

Obiectionis refutatio.

Christi commemorationem adhibetur: ergo quum publicè circumgestatur, & adoratur, ad talem commemorationem applicari non debet, vel non potest. Neque enim principalis institutio, ad certum finem, alia media ad eundem finem consequendum, vel prohiberi semper, vt illicita, vel excludit, vt impossibilia. Mors Domini cõmemoratur non solùm quum manducatur corpus, & bibitur sanguis Christi, sed etiam quum verbo prædicationis eadem annunciatur, & explicatur, & quum *in baptismo, Christo commorimur, & consepelimur.* Vt ergo extra sacramentum hoc per baptismum, & per prædicationis medium mortis Domini fit commemoratio: ita etiam in Sacramento ipso per eius circumstantias omnes non per solam sumptionem mors Christi annunciatur. Neque vel Christus, quum dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*, vel Paulus cum dixit: *Quotiescũque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis*, per solam præcisè sumptionem Sacramenti id docent fieri, sed illis verbis totam actionem liturgicam comprehenderunt, consecrationem, oblationem, eleuationem, seu ostensionem, ipsiúsque populi adorationem, & inuocationem. Omnia enim ista pertinent ad mortem Domini in hoc Sacramento commemorandam. Consimiliter, & solemnis ista circumgestatio. Excitat enim hæc publica pompa, & processio animos fidelium ad maiorem passionis Dominicæ in hoc Sacramento venerationem, recordationem, gratiarum actionem, & sanctam imitationem. Sed sunt noui Micholitæ, qui hanc populi deuotionem coram hac Arca Domini, in quibus non manna vetus, sed Christus ipse præsens adest, muliebriter derident. Sunt noui Iscariotitæ, qui splendorem, & magnificentiam harum processionum inanes esse sumptus clamitant. Quibus illud Tertulliani responderi debet. *Pietas est pro pietate sumptus facere.* Item illud Ambrosij de facto Helenæ, circa crucem Domini, & clauos. *Non est insolentia ista, sed pietas quod defertur redemptioni.* Sed, vt ad figuram veteris testamenti Arcæ deportationem redeamus, illud contra hæreticos hoc loco valet plurimum, si moneatur populus, ipsos hæreticos

Rom. 8.

Matth. 26.

1. Cor. 11.

Noui Micholitæ.

In Apologet. c. 39.

In obitu Theodosij.

Argumentum ex figura validum.

hæreticos in causa multo grauiori hoc argumenti genere penè solo certè præcipuè vsos fuisse. Baptismum paruulorum nulla Scriptura præcipit, sed verò prohibere potiùs videtur, quum non nisi credentes baptizari iubeat, credere autem paruuli per ætatem nequeant. Caluinus, & alij horum temporum hæretici, quia Scripturæ præcepto, vel exemplo penitus carent, nec tamen Ecclesiæ traditionem in baptizandis paruulis agnoscere volunt, ne rem tam necessariam sola traditione nitifateantur, ex Circumcisione quæ figura erat baptismi, & quæ in paruulis octauo post partum die fiebat, paruulorum baptismum necessario, & firmo argumento se colligere asseuerant. Hinc Caluinus, *Constituere* (inquit) *licet quicquid Circumcisioni conuenit ad baptismum simul pertinere, excepta visibilis ceremoniæ differentia.* Sic ille. Atqui manna verum fuisse typum panis huius cœlestis, tota Christi disputatio Ioan. 6. cap. manifestum facit. Arca fœderis, in qua manna seruabatur, siue Sacramenti ipsius, siue ciborij in quo reconditur verum manna expressissima figura est. Constituere igitur licet quicquid Arcæ, & mannæ conueniebat, ad hoc Sacramentum simul pertinere, excepta visibilis ceremoniæ differentia: quia (vt Augustinus) *Spiritualem escam eandem manducauerunt veteres, corporalem alteram. Nam illi manna, nos aliud.* Illa autem per Dauidem absque Dei præcepto, Deo tamen approbante, & ridentem Michol sterilitate percutiente, circumferebatur, quasi in triumpho honorificè. Et ergo Sacramentum per Ecclesiam absque Dei præcepto, Deo tamen approbante, & ridentes hæreticos seuerè puniente, in triumpho honorificè deferri potest.

Marc. vlt.

Iustit. li. 4. cap. 16. n. 4

Tract. 26. in Ioan.

Atque, vt hæreticorum armis hæreticos ipsos magis opprimamus, quæ ipsi contra suos hac in re disputarunt, proferemus. Hæreticorum enim de hoc venerabili Sacramento, quum diuersæ fuerint sententiæ, circa cultum quoque eius diuersè senserunt, aliósque aliter sentientes acriter taxarunt. Hussitæ sic præsentiam corporis & sanguinis Christi in hoc Sacramento agnouerunt, vt etiam hodiernam ceremoniam diligenter obseruarint, & in publicis pro-

Hæreticorum contra hæreticos testimonia.

cessionibus honorificè Sacramentum more Catholico detulerint. Lutherani sic eandem præsentiam agnoscunt, vt festum quidem hodiernum studiosè celebrent, à publica tamen processione abstinendum putent, eámque condemnent. Sacramentarij, & Caluinistæ, vt præsentiam negant, ita neutrum ferunt. Quibus ergo verbis, Hussitæ, Lutheranos, & Lutherani Sacramentarios refutarunt, eisdem, & à nobis refutari possunt. M. Ioannes Rotecsana, Hussita, Bohemus, sic contra sui temporis, vel Sacramentarios, vel companatores, scribit: *Omnes Sacerdotes, & Clerici cæteri debebent suas Orationes, & Psalmodias frequentare in præsentia, vbi est corpus Christi, & Rex, & Dominus omnis creaturæ, vbi Angelorum frequentia: Vnde grauiter peccant, & duriter arguentur, qui ad hoc Deificum corpus in hoc Sacramento leuiter se habent, & Domini Dei sui ibi verè existentis obliuiscuntur.* Et paulo pòst: *Vnde noscitur error inaniter, & fatue irridentium accensionem luminum coram Domini corpore in Sacramento, ac dicentium: Deum lucem esse, nec egere lumine. Nam, & in veteri lege, Domini quoque mandato, lumina, lucernæ, candelabra coram panibus propositionis, qui figura tantùm erant corporis Dominici, in sanctuario dispositi exardebant, multò decentiùs idem in tanti Sacramenti præsentia fieri.* Hæc ille contra eos, qui hoc Sacramentum extra vsum, & sumptionem ipsam nullo honore affici volunt, vt hodie Lutherani. Nunc Chemnitium Lutheranum audiamus pro ipsa festi hodierni celebratione contra Sacramentarios: *Sicut* (inquit) *ordinis gratia totus annus distributus est in certa quædam festa, quæ vtiliter ad ædificationem apud nos seruantur, vt scilicet præcipui articuli fidei ordine aliquo populo per annum proponi, repeti, & contra quasuis corruptelas retineri possint, vtque fideles moneantur, & excitentur ad considerandæ beneficia Dei, &c. Ita nulli piorum improbaretur, si præterquam quod semper omnibus diebus illud fieri debet, ordinis gratia, certo anni tempore Ecclesia frequentius conueniret, & in illo conuentu doctrina de Cœna Domini iusta tractatione simpliciter, & clarè proponeretur: omnes corruptelæ puritatem illius doctrinæ contaminantes refutarentur: admonerentur homines, quantum thesaurum Christus Ecclesiæ in testamento suo legarit, pro beneficiis illis, quæ Cœna Dominica exhibet, & cõfert, Christo*

Cochlæus historia Hussitarũ.

In examine Concil. Tridentin. part. 2.

Christo Saluatori gratiæ in Ecclesia magna agerentur, taxata negligentia incitarentur homines ad crebriorem Eucharistiæ vsum per totum annum. Hoc modo Ecclesia verè tanquam victrix, de mendacio, & hæresi publicum quasi triumphum ageret. Et si hæc esset ratio huius festi, petulantia quædam esset celebrationem eius odiosè exagitare. Hæc ille. Quare in ipso, & aliis tam Lutheranis, quam Sacramentariis petulantiam esse asseueramus, quòd tantopere festum hoc insectentur, quum non alias causas Vrbanus Papa, aut vllus Catholicus proponat, quam quas ipse allegat. Tantùm discrepamus, quòd in festo ea fiunt quibus illorum hæreses percelluntur, sed ideò à nobis adhibentur, vt percellantur, quum eò festum pertineat, vt publico triumpho hæreses profligentur. Istę videlicet, Christum à Sacramento abesse quod aiunt Caluinistæ: Christum in solo vsu præsentem esse, quod affirmant Lutherani. Duplicem speciem esse necessariam, quod vtrique sustinent. Eucharistiam denique non esse adorandam, quod Sacramentarij docent. Has nostri temporis hæreses (hodierna solemnitas, quasi in triumpho captiuas ducit, fidémque Catholicam, & orthodoxam ad Christi gloriam, & ad tanti beneficij grat am recordationem illustri ceremonia confirmat.

IN DIE SANCTI IOANNIS BAPTISTÆ.

Ioannes est nomen eius. *Luc. 1.*

De impositione nominum in baptismo.

LOCVS ostendendi nominum impositionem, vt olim in Circumcisione, sic hodie in baptismo, certa, & sancta religione fieri, eáque imponi nomina, quæ vel futuram excellentiam diuinitus notant, vt hic in Sancto Ioanne, cuius nomen Dei gratiam significat, & in nostro Saluatore IESV (vt in die Circumcisionis ostendimus) vel ad futuram pietatem, atque virtutem, excitent. Quam ob causam Ecclesia Catholica

Euangelij exemplum diligenter imitata, curauit suorum liberis non nisi Sanctorum, vel Apostolorum, vel Martyrum nomina imponi, idque duplici ex causa. Vna erat, vt nominis similitudine, ad virtutis & sanctitatis imitationem excitarentur. Altera, vt cuius nomen quis præfert, eum sibi patronum, & aduocatum apud Deum inuocet. Priorem causam Dionysius Alexandrinus antiquissimæ Ecclesiæ testis luculentus his verbis commemorat, simúlque primorum Christianorum morem quem diximus attestatur.

Apud Eusebiũ hist. Eccl. lib. 7. cap. 20.

Ioannis (inquit) *Apostoli multos fuisse gentiles arbitror, qui propter singularem amorem quo erga illum affecti erant, propter admirationem quam de eo habebant, & propter æmulationem qua ad illum imitandum flagrabant, & quòd à Domino pari ratione diligi cupiebant, etiam istam appellationem amplexi sunt. Quemadmodum nomina Petri, & Pauli fidelium liberi crebrò ferunt.* Hæc apud Eusebium Dionysius. Posteriorem considerationem, & causam Theodoretus peruetustus, & doctissimus scriptor his verbis attestatur:

Libro 8. de cur. Græc. affect.

Philosophi (inquit) *præclarique Oratores obliuioni iam dati sunt. Imperatorum verò ac magnorum ducum ne nomina quidem multi hodie norunt. Cùm tamen Martyrum nomina, magis quàm familiarium cuncti mortales sciant. Quin etiam nascentibus filiis ea imponi curant, ita custodiam illis tutelámque certissimam comparantes.* Hæc ille. Hæc fides, hæc religio, hæc pietas veterum Christianorum fuit ab ipsis Ecclesiæ cunabulis ad nos vsque deriuata, vt primùm Apostolorum, deinde, & Sanctorum Martyrum nomina fidelium liberis iam nascentibus imponerentur, non tantùm ad imitationem excitandam (quod ipsi fortasse hæretici non admodum negabunt) sed etiam ad custodiam atque tutelam, vt patronos, & intercessores habeant, quorum nomina gerunt: *Sunt enim Sancti Martyres* (vt eodem in libro scribit Theodoretus)

Ibidem.

verè hominum duces, principes, propugnatores, custodes, per quos à nobis infortunia auertuntur, procúlque arcentur quæ à dæmonibus inferuntur mala. Hoc genere pietatis mori veteres Christiani eos Sanctos præ cæteris colebant, eorum virtutes admirabantur, quorum in baptismo nomina acceperant. Sic Ioannes Patriarcha Ierosolymitanus vitam scripsit

Sancti

Sancti Ioannis Damascæni, quæ extat in noua Damasceni versione per Abbantem Billium. Sic Gregorius presbyter vitam scripsit Sancti Gregorij Nazianzeni, quæ extat apud Surium. Vterque nominis consortio permotus. Est hoc igitur contra hæreticos hoc loco obseruandum, qui vt à Catholicorum pietate se se in omnibus alienissimos ostendant, suorum liberis, ex veteri potius Testamento, & Synagoga Iudaica nomina accipiũt, quàm ex nouo, & ex Ecclesia Christiana: vt videlicet quia veteris Testamenti Patres & Prophetas Ecclesia Christi colere aut inuocare non solet, aut certè parcissimè id facit, idcirco eorum nominibus filios suos potius insigniant, ne vllam eos specialiter inuocandi occasionem accipiant, more Catholico. Apostolorum enim & Sanctorum Martyrum festa colit Ecclesia, Patriarcharum & Prophetarum non colit. Prouocantur autem fideles in festo Sancti cuius nomen gerunt, & eius exempla diligentius attendere, & eius patrocinium ardentius expetere, ac denique Deum in illo Sancto feruentius colere. Hæretici verò vt ab hac religione suos quàm longissimè arceant, & ne vel per accidens Sanctos Dei colant, quoduis potius nomen etiam ethnicum interdum barbarum, & insolens, infantibus suis imponi volẽt, quàm vel Apostoli vel Sancti cuiusquam Martyris. Sic innumeros nunc habemus Abrahamos, Isaacos, Adamos, Thobias, Noacos, & in altero sexu, Penelopes, Sybillas, Dianas, & nescio quos alios: vt vel Iudaico vel gentilitio spiritu seduci isti homines ostendant potiusquàm Christiano nedum Catholico. Porrò de Sanctorum inuocatione, & patrociniis tum aliqua suprà diximus, tum plura postea dicentur, in festo omnium Sanctorum loco proprio.

Quis putas puer iste erit?

LOCVS excurrendi in laudes Sanctissimi præcursoris, & Baptistæ Christi, vitámque eius eremiticam, austeram, rigidam, contra molles, & delicatos, & carnales horum temporum hæreticos plenius explicandi, simúlque quæ in huius austeræ vitæ laudem *Domin. 5. post Pascha, & in die SS. Philipi, & Iac.*

Christus ipse perorare dignatus est, in hunc locum conferendi, & contra varias hæreticorum cauillationes de vita eius eremitica, de victu, & vestitu aspero, (quæ omnia eludere illi plurimum satagerunt) diligenter defendendi. Illa omnia suprà confecta habes in Euangelium Dominicæ 2. Aduentus.

IN DIE SANCTORVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI.

Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

De Primatu Petri in scripturis fundato.

IESVS illustris, proprius, & necessarius, Diui Petri principis Apostolorum supremam in terris dignitatem & potestatem verbo Dei perspicuo stabilitam, contra nefarios, & rebelles horum temporum hæreticos solidè, & perspicuè explicandi. Primùm igitur causa, & occasio horum Christi verborum aperienda est Christus hoc loco, accepta confessione Petri nobilissima, qua dixit, & primus mortalium dixit, & solus ex Apostolis dixit, & ex speciali reuelatione dixit, *Tu es Christus filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti*, eáque collaudata, quòd non caro, & sanguis, sed Pater cœlestis eam ipsi reuelauerat, volens huius confessionis amplam mercedem dare, & eum ædificandæ fidei primarium pastorem constituere, qui fidem ipsúmque fidei nostræ fundamentum (*Christum filium Dei incarnatum*) primus & à Deo accepit, & palàm confessus est, dicit Petro. *Et ego dico tibi, tu es Petrus, &c.* id est, Mercedis loco ei retribuit eam prærogatiuam quam verba sequentia complectuntur. Sic omnes in hunc locum veteres interpretes annotauerunt, Chrysostomus, Euthy

Occasio verborũ Christi ad Petram.

Euthymius, Theophylactus, Hilarius, Hieronymus, in suis ad hunc locum commentariis. Et Chrysostomus diligenter docet duo hic fuisse Petro data. Vnum Patris donum, reuelationem incarnati verbi. Alterum proprium filij donum, *vt sit Ecclesiæ Petra.* De quo dono honorifico imprimis sic alio in loco Hilarius. *Petrus vltra humanæ infirmitatis modum supereminentem beatæ suæ fidei confessione gloriam promeruit.* Sic etiam, & Cyrillus Alexandrinus, Græcus. *Si Beatus Petrus tam nobiles honores consequutus est filium Dei viuentis illum confessus, &c.* Causa igitur, & occasio horum Christi verborum hæc est, vt Petri confessionem certo honore remuneraret. Hinc sequitur sequentia verba necessariò ad ipsam Petri personam pertinere debere, non ad fidem eius sæculsa persona, & multo minus ad Christum ipsum, vt aliqui errantes docuerunt. Ad quod melius intelligendum (quia futuræ explicationis fundamentum est,) obseruandæ adhuc aliæ verborum Christi circumstantiæ. Primò iubet Petrum, & alios omnes aduertere quis ei loquatur, sic præfatus, *Et ego dico tibi.* Deinde eum nouo nomine hic primum compellat dicens: *Tu es Petrus.* Quæ circumstantia magni ponderis est. Nam antea promiserat quidem Christus hoc illi nouum nomen, primo ipso die quo Petrus ad eum venit, dicens. *Simon, tu vocaberis Cepha*, id est, Petrus. Nam idem prorsus vtrumque valet, quum Petra Chaldaicè Cepha dicatur. Hoc quoque nomen ei antea imposuerat, vt est apud Marcum. *Vocauit ad se quos ipse voluit, & fecit, vt essent duodecim cum eo: & imposuit Simoni nomen Petrus.* At verò quod nomen antea promiserat, posteáque imposuerat, eo primùm nomine iam compellat, dicens: *tu es Petrus:* Ego imposui tibi nomen Petrus. Sed nunc cur id fecerim, & quid hoc nomen tuum nouum significet, explicabo. *Et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.* Hæc occasio verborum Christi, & hæ circumstantiæ coniunctæ euidentissimè docent verba sequentia insignem aliquam ipsius Petri prærogatiuam, quæque ad ipsum propriè pertinet complecti: quòd tamen ex sequentibus magis adhuc eluceseet. Nunc ergo quæ illa sit, explicandum est.

Homil. 55. in Matth.

Libr. 6. de Trinit.

Lib. 4. dialog.

Circumstãtiæ verborũ Christi.

Ioan. 1.

Mar. 3.

Et

Et super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. In his verbis Christus promittit Petro fore, vt illum Ecclesiæ suæ totius primum Architectum, & supremum pastorem constituat. Quod vt perspicuè, & inuictè ostendatur, singula Christi verba expendêtur. Primùm quanta sit vis illius verbi, *Aedificabo.* Secundò quantum valeat quod dicit, *Super hanc Petram.* Tertiò quàm latè illud pateat, quod addit, *Ecclesiam meam.* Singula enim vim magnam habent.

Aedificabo.

1. Tim. 3. Matth. 6. AEdificatur Ecclesia, & fit *Magna domus Dei*, vt Christus loquebatur, dum vel collecta pascitur, docetur, regitur, vel pascenda, & regenda colligitur. Hoc sensu dixit Apostolus, Christum, *dedisse Apostolos, prophetas, pastores, &c. ad ædificationem corporis Christi.* *Ephes. 4. 1. Tim. 1.* Sic per doctrinam rectæ fidei dicimur, *ædificari Deo*, & *1. Cor. 14.* hortatur Apostolus, *vt omnia ad ædificationem fiant.* Sic videlicet, vt per ea quæ fiunt, vel alieni colligantur in corpus Ecclesiæ, vel domestici retineantur in ea. Quod ergo Christus dicit se ædificaturum Ecclesiam suam, significat se aliquam potestatem, & gratiam collaturum ad colligendam, & regendam Ecclesiam suam. Deinde & illud circa hoc verbum attentè notandum est, quòd non dicit Christus Petro, tu ædificabis Ecclesiam meam, nec dicit, ædificabitur super te, sed dicit, *Aedificabo*, id est, me ædificante, & te Petrum semper in fide solidante (propter quod statim subiungit, *Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam*, & *Matth. 16. Luc. 22. Ioan. 15.* alio in loco: *Oraui pro te non deficiat fides tua*: vt sis verè immobilis Petra, me agente tibique semper coope- § *1. Cor. 3.* rante, ædificabitur Ecclesia mea. Ad quod exactius intelligendum, notandum est, quòd Christus vt Deus, est Agricola ipse sicut Pater, iuxta illud: *Pater meus agricola est.* Et alio in loco: *Dei agricultura, Dei ædificatio estis.* Sed Christus, vt Deus homo factus, *est vitis vera, & nos palmites*, id est caput vitale corporis sui. *Ioan. 15. Ephes. 2.* *Ipsum enim dedit Deus caput super omnem Ecclesiam.* Et hoc sensu Deus per Christum quasi per instrumentum coniunctum,

iunctum, ideóque vitale (quale brachium vel manus est corpori naturali) ædificat, plantat, & rigat Ecclesiam suam. Vnde Apostolus. *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.* Sed idem Christus vtitur aliis instrumentis separatis per quæ ædificat, plantat, & rigat, regítque Ecclesiam suam, sicuti manus per calamum scribit. De hoc genere ædificationis loquitur hic Petro Christus, & ait. Ego qui sum vitalis architectus totius Ecclesiæ, sed soleo per alios operari, & ædificare, *ædificabo super hanc Petram*, id est, super te Petrum, te videlicet instrumentaliter agente, & tua lingua tanquam calamo scribæ velociter scribentis, veritatem omnem prædicante, sed me semper vitam, & gratiam agendi tibi subministrante, me mouente, & cooperante. Hic est verus, & literalis sensus verbi, *Aedificabo*. 2. Cor. 5.

Et super hanc Petram.

HIs verbis Petri persona intelligitur, vt ex præcedentibus patet. Rursum ex copula coniunctiua. Dicit enim Christus. *Tu es Petrus, & super hanc Petram*, scilicet quæ tu es. Alioqui enim coniunctio illa, vel est otiosa, vel falsa. Nam si seriò, & verè apponitur (quod nemo Christianus negabit) debet rem eandem quæ Petrus est significare. Deinde etsi Latinè Petrus & Petra differunt, tamen Hebraicè vel potius Chaldaicè (qua lingua Christus loquebatur) ne quicquam differunt. Præterea quia Petri personam hoc loco intelligi omnes vnanimi consensu Patres docent, Chrysostomus, Hylarius, Hieronymus, Euthymius in comment. ad hunc locum August. in Psalmo contra partem Donati ex versibus Ambrosij. Ambrosius serm. 68. & 47. Cyrillus Alexandrinus libr. 6. cap. 12. in Ioan. Cyprianus in lib. 2. de vnitate Ecclesiæ copiosè, item lib. 1. epist. 3. & libr. 4. epist. 9. Athanasius in epistol. ad Fœlicem Papam. Tertullianus in præscript. Origenes homil. 5. in Exodum. Basilius capit. 2 Esaiæ. Epiphanius in Ancorato. Tot Patrum cõsensus nulla prauitate hæretica turbari debet. Iam vero

Hęc Petra persona Petri.

verò per hæc verba docet Christus Petrum fore non quemlibet architectum aut pastorē Ecclesiæ suæ, sed planè primarium. & fundamentale quoddā in genere suo, quale Christus est in alio genere. Christus enim, vt homo est caput, & fundamētum vitale, absolutum, per se. Petrus verò hic declaratur futurus : nam postea quod hic promittitur præstitum est, quum Christus ascensurus ad Patrem Petro dixit, & soli Petro dixit, & plus cæteris diligenti dixit, & tertiò dixit, *Pasce oues meas*, sed hic declaratur futurus caput, & fundamentum Ecclesiæ ministeriale, mediante Christo, & per participationem. Hoc ex his Christi verbis tribus modis probari potest. Primùm quia vocat eum non simpliciter Petram, sed *hanc Petram*, ideſt, ministerialem, & participatione dictam. Christus enim absolutè est Petra, & fundamentum Ecclesiæ. Petrus est *hæc Petra*, ideſt quædam Petra per participationē. Unde S. Basilius. *Christus vero est immobilis Petra, Petrus autem propter Petram.* Idem ex Basilio (vt multa alia) repetit Ambrosius lib. 6. in Lucam cap. 2. & addit alio in loco. *Consortium meretur nominis qui consortium meretur, & operis : & pro soliditate deuotionis Ecclesiarum Petra dicitur.* Sic Leo Magnus. *Petrum in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, quod ipse erat Christus voluit nominari.* Similiter, & Tertullianus. *Christus Petrum ita vocat, quia & lapis, & Petra ipsa est. Itaque affectauit carissimo discipulorum de figuris suis peculiariter nomen communicare.* Sed & iterum Leo Magnus, hæc Christi verba ad Petrum sic metaphrasticè exponit. *Tu Petra es, qui mea virtute solidaris, vt quæ mihi sunt potestate propria, sint tibi mecum participatione communia.* Nec aliter Prosper de vocatione gentium. *Hæc fortissima Petra ab illa principali Petra communionem, & virtutis sumpsit, & nominis.* Ex his tot & tam claris SS. Patrum testimoniis liquidò constat Petrum à Christo in his verbis declarari Petram quandam, participatiuè talem quale Christus est absolutè. Hoc est, Petrum in terris vicarium Christi esse, & caput Ecclesiæ ministeriale. Alio modo probatur hoc ipsum, quia propter hæc Christi verba Patres vnanimi consensu vocant Petrum fundamentum Ecclesiæ, quo certè titulo neminem Apostolorum præterea designant

Ioan. 21.

Petrum promittit caput Ecclesiæ probatio.

Homil. de pœnitentia.

Serm. 47. Epist. 89.

Lib. 4. c. 13. contra Marcion.

Serm. 2. in Natali S. Petri.

Libr. 2. ca. 28.

2. Probatio.

signant. Hilarius super hæc verba sic admirans exclamat. *O in nũcupatione noui nominis fœlix Ecclesiæ fundamentum.* Sic Cyprianus, *Petrus super quem fundauit Christus Ecclesiam*: quam phrasim idem tidem repetit Hieronymus ita loquitur. *Super vnum Petrum ædificat Ecclesiam suam Christus.* Eodem ad verbum modo alij Patres loquuntur. D. Basilius in 2. cap. Esaiæ. Origenes hom. 5. in Exodum, Cyrillus in Ioan. lib. 6 cap. 12. Theodoretus lib. 5. hæreticarum fabularum, cap. de pœnitentia. Chrysost. homil. 26. ex variis in Matthæum locis. Certè isti tot & tam celebres Patres, quum non ignorarent Christum dominum primarium esse, & per se atque absolutè fundamentum, iuxta illud Pauli, *Aliud fundamentum nemo potest ponere quàm quod positum est, Iesus Christus*, quia tamen ex his Christi ad Petrũ verbis intellexerunt Petrum esse secundarium quoddã, ministeriale, & ministeriale fundamentum, (quod non est aliud aut diuersum à Christo, sed ei subordinatum, vt-porè ab ipsomet hoc loco constitutum, ideóque alterum quidem, sed non aliud) idcirco nõ dubitarunt illum quoque Ecclesiæ fundamẽtum nuncupare, & disertè scribere, quòd super Petrum fundaretur Ecclesia. Tertiò hoc ipsum probatur ex vera ratione fundamenti, seu Petræ per metaphorã dictæ: habet quippe fundamentum tres cõditiones necessarias, & proprias, quæ omnes Petro ratione Ecclesiæ competunt. Prima est, vt sit fortissimum, immobile, & tale cui firmiter inniti possit tota ædificij moles. Secunda est, vt primum locum in ædificio obtineat: nam à fundamento incipit domus. Tertia est, quòd à nulla ædificij parte ipsum dependeat, sicuti cæteræ partes, sed ipsummet sit tota ratio sustinendi alia, quum ipsum à nulla alia parte sustineatur. Hæc autem omnia in Petro hic locum habent. Nam primùm propter fortitudinem fidei vocatur à Christo Petra. *Petrus Petra dicitur* (ait Ambrosius) *eo quod tanquam saxum immobile totius operis Christiani compagem molemque contineat.* Sic & Euthymius. *Tu es Petrus, vt qui fidei Petra futurus es, & super hoc robur ædificabo Ecclesiam meam.* Ideò videlicet firmitatem accipit à Christo semper ædificante, vt suprà dictum est. Ideò Christus

Can. 16. in Matth.

Lib. 1. Epi. 3. Serm. de patientia, & alibi.

In cap. 16. Ieremiæ, & in ca. 2. Esa.

1. Cor. 3.

3. Probatio ex ratione fundamenti.

1. Conditio fundamenti.

Serm. 47.

In com. ad hunc locum.

Luc.22. stus hic adiecit : *Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Ideò postea ei dictum est, & ei soli, & in communi omnium periculo, *Rogaui pro te, vt fides tua non deficiat.* Ideóque denique adiecit Christus : *Et tu conuersus confirma fratres tuos.* Hoc enim quomodo facere, si ipse firmus non staret ? Quare Augustinus ad hæc verba oculos coniiciens de Petri sede dixit : *Ipsa est Petra, quam superbæ non vincunt inferorum portæ.* Hoc quoque rectissimè intelligens Chrysostomus, ait Christum hoc loco id agere, *vt homo piscator quauis petra firmior reddatur, vniuerso orbe terrarum reluctante.* Iuxta secundam fundamenti conditionem Petrus primus mortalium fidem, adeóque totius fidei nostræ fundamentum (Dei filium incarnatum) hoc loco professus est, posteáque primus Pastorum omnium, eandem fidem docuit, tum Iudæos, tum gentes. Vnde notat Ambrosius, ideò eum Petram esse dictum, *eò quòd primus in nationibus fidei fundamenta posuerit*, & Diuus Chrysostomus Petrum fidei ostium recluisse, & negotio principium dedisse scribit. Nempè sicut Abraham ab Esaia propheta, Petra Synagogæ vocatur, *Attendite ad Petram vnde excisi estis, attendite ad Abraham patrem vestrum*, & à Deo vocatur *Pater multarum gentium*, quia primo illi reuelatum est de nascituro ex semine eius Messia, & primus hoc credidit, vnde & hæc fides singulariter *ei reputata est in iustitiam*, sic omnino Petrus, est Petra Ecclesiæ hoc in loco & pater Christianorũ, quia illi primo reuelatus est Christus à Patre, ille primus hoc credidit, & primus confessus est, & hæc eius fides ac confessio reputata est ei in magnam iustitiam, magnámque mercedem reportauit, & denique ille primus (in quo Abraham longissimè superat) Christum & Messiam orbis Iudæis, & gentibus prædicauit. Meritò igitur in ædificanda Ecclesia Christi, rationem fundamenti Petrus habet, quia (vt ait Hilarius) *ille subiacet ædificationi Ecclesiæ*, ille primus credit, vt ad ædificium primus pertineat, & primus docet, vt ædificium primus incipiat. Diuus Ignatius in epistola ad Magnesianos, primos Christianos Antiochiæ nominatos *Petro fundatore*, ait.

In Psa.con. par. Dona.

Homil. 55. in Matth.

Secunda conditio fundamẽti.

Act. 2. & 3.

Serm. 47. in comm. 2. ad Gal.

Esaiæ 51.

Genes. 17.

Genes. 15.

Lib. 6. de Trin.

Iuxta

Iuxta tertiam fundamenti conditionem Petrus immediatè à Deo hanc fidem accipit, ipso Patre reuelante, quod Christus hoc loco profitetur, & eum hoc nomine beatum nuncupat. Itaque in ratione credendi à nemine mortalium dependet, sed à solo Deo edoctus fuit. Notat hoc singulare Petri priuilegium Diuus Epiphanius. *Ioannes* (inquit) *quum à filio didicisset, Apocalypsim seu reuelationem suam scripsit: Petrus verò à Patre instructus est, certitudinem fidei fundaturus*, ideſt, ſtabiliendæ fidei fundamentum futurus. Petrus ergo adſtructuram Eccleſiæ primus ponitur in ædificio, ídque ipſius primarij Architecti ſeu Agricolæ manu, Dei Patris, nullo hominum miniſterio fidem edoctus, ſic à nulla ædificij parte ipſe dependet, quod proprium eſt fundamento. Hic eſt ergo ſenſus verborum Chriſti, quum de Petri perſona dicit, *Super hanc Petram*, hoc ſaxum, hoc fundamentum, *ædificabo Eccleſiam meam.*

3. Cõditio fũdamẽti. *In anchoratis.*

Eccleſiam meam.

HÆc verba infinitè dicta ſignificant totam Eccleſiam Chriſti, & Petrum totius Eccleſiæ primarium paſtorem fore. Vnde Chryſoſtomus exponens quodnam ſit proprium filij donum Petro hic datum, *Pater* (inquit) *ad Ieremiam dicebat, Sicut columnam ferream, & ſicut murum æneum poſui te. Sed ipſum quidem genti vni Pater, hunc autem vniuerſo orbi Chriſtus præpoſuit.* Hæc ille. Sic Damaſcenus vocat Petrum propter hæc Chriſti verba, Τῆς ἐκκλησίας παγκόσμιε κοσμήτορα: *Eccleſiæ per vniuerſum mundum gubernatorẽ:* & iterum Chryſoſtomus, *totius orbis magiſtrum*, Homil. 87. in Ioan. Sic D. Ambroſius vocat Damaſum Petri ſucceſſorem, *Rectorem domus Dei*, illius videl. quam Apoſtolus, *columnam & firmamentum veritatis* nuncupauit: quæ niſi vniuerſalis eſſe non poteſt. Sic à D. Auguſtino vocatur *alter paterfamilias*, ſicut Chriſtus: propter illa Chriſti verba ad ipſum. *Solue pro me, & pro te*, quia ad totam Eccleſiam vice Chriſti gubernandam à Chriſto electus eſt. Sic hæc Chriſti verba, *Eccleſiam meam*, Sancti patres intellexerunt.

Hom. 55. in Matth.

In orat. de Transfigurat. Domi. In com. in 1. Timo. 3.

Quæſt. in nouum teſtam. q. 45.

Cauillationes hæreticorum refutãtur.

Sed quia contra hanc horum verborum expositionem prorsus literalem, multa cauillãtur hæretici, breuiter ea sic refutari poterunt. Quod Patres interdum illud, *Super hanc Petram*, fidem, & confessionem Petri exponunt, nihil facit contra personam Petri. Neque enim est fundamentum Ecclesiæ absque fide: nec illa fides, vel extra subiectum aliquod Ecclesiam firmat, vel à quouis, aut agnita, aut prædicata Ecclesiam firmat atque ædificat, sed illa fides in persona Petri eiúsque successorum immobilis, & indefectibilis, vocatur à Patribus fundamentum Ecclesiæ: quia Petrus Petríque successor eam indefectibiliter tenens

1. Cor. 3. tale fundamentum est. Quòd Christus vocatur, *fundamentum extra quod aliud poni non potest*, nihil facit contra rationem fundamenti in Petro, vt suprà explicatum est. Sicut Christus est lux mundi, bonus pastor, vnus

Matth. 5. Ephes. 4. Magister, & tamen nihilominus Apostolis dixit, *vos estis lux mundi, & alios dedit pastores atque doctores*, ministeriales videlicet, & per participationem talis dignitatis: sic Christus vnicum fundamentum principale,

Ephes. 2. Petrus ministeriale, &c. Quòd omnes Apostoli vocantur à Paulò fundamenta, *Superædificati super fundamenta Apostolorum, &c.* intelligitur quo ad reliquam Ecclesiam, & subditos populos, sed nõ respectu Apostolorum, & pastorum inuicem quorum caput Petrus erat, vt à SS. patribus perpetuò vocatur. *Princeps noster Petrus*, ait *a* Optatus Episcopus, Vertex, & Coryphæus

alib. 2. con. Parm. Apostolorum, ait *b* Chrysostomus: imò κορυφαιω των, ait *c* Epiphanius. Cæterorum caput ait *d* Hieronymus.

a hom. 87. in Ioan.

c in Ancho ratu.

d li. 1. con. Iouin.

Quare soli Petro Christus dixit, *Confirma fratres tuos*, i. coapostolos, & coepiscopos. Et iterum, non solùm, *Pasce agnos meos*, populum qui sic pascitur, vt non pascat alios, sed etiam *pasce oues meas*, quæ sic pascuntur ab

Luc. 22. Ioan. 21. vno pastore, vt suos tamen agniculos pascant. i. ipsos pastores, & Episcopos ouium mearum. Rursum omnes Apostoli erant fundamenta, sed non omnes Petræ. i. non tam valida fundamenta: ideóque solius sedis Petri fides non defecit. Quòd aiunt nos ædificare

Ierem. 3. Ecclesiam super hominem, & *esse maledictum qui spem ponit in homine*, nugamentum est. Nec Petrus per se est fundamentum, sed à Christo in fide fundatus ac corroboratus,

boratus, nec ipse Petrus sic fundatus per se Ecclesiam ædificat, sed Christus illam ministerio Petri perpetuò ædificat, vt suprà explicatum est.

Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.

LOCVS insignis, & dulcissimus pro doctrina, & consolatione Catholicorum contra hæreticos, vt omnes ita maximè huius temporis. Docent enim hæc verba firmitatem perpetuam, & perpetuitatem firmam veræ Ecclesiæ Christi. Docent, quòd nec hæreses vllæ, quas per portas inferi hoc loco multi Patres intelligunt, Chrysostomus, Euthymius. Theophylactus, Hieronymus, in commentariis ad hunc locum, & D. Epiphanius in Ancorato, nec persecutiones principum, nec denique vis vlla humana vel diabolica, contra Ecclesiam Christi in Petro fundatam prævalebit. Docent singularem Ecclesiæ noui testamenti (quod *in melioribus repromissionibus sancitum esse* Apostolus scribit) prærogatiuam præter, & supra Synagogam, quòd illa pereunte, & per varias idololatrias, & corruptelas, tumecclipses multas atque interruptiones passa, tum tandem penitus abolita, hæc tamen Christi Ecclesia non euertetur vnquam, non corrumpetur, quia nihil prorsus contra eam prævalebit. Ideò portas inferi nominauit Christus (quibus videlicet nihil validiùs) vt doceret nihil prorsus contra suam Ecclesiam prævaliturum. Atque, vt hæc Ecclesiam Christianæ perpetua, & inuicta firmitas omnibus indubitata constaret, tum Christus ipse viua voce aliis adhuc verbis id promisit, tum Prophetæ veteres clarissimè prædixerunt. Christus quidem dicens: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscũ in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere.* Atque iterum iam iam suis vale dicens: *Ecce* (inquit) *ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Quæ verba in Dominica SS. Trinitatis tractauimus. Inter Prophetas clarissimè Esaias. *Spiritus meus non recedet de ore tuo, & de ore seminis, & de ore seminis seminis tui, dicit Dominus amodo, & vsque in sempiternũ.* Quæ verba tractauimus feria 3.

Ecclesiæ Christianæ firmitas & perpetuitas.

Hebr. 9.

Ioan. 14.

Matth. 29.

Esai. 59.

Pentecostes. Sic, & Ezechiel. *Percutiam cum illis fœdus pacis pactum sempiternum erit cum eis, & fundabo, & multiplicabo, & dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et ego ero eis Deus, & ipsi erunt mihi populus. Et scient gentes, quia ego dominus sanctificator Israel, cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.* Quæ sanè Prophetarum verba tam perspicuè ostendunt Ecclesiam gentium numquam perituram, aut à diuina veritate aberraturam, vt ipsemet Caluinus in Esaiam scribens hoc ipsum fateri, & agnoscere compulsus fuerit. Dicit enim ad verba Esaiæ suprà citata. *Promittit propterea inæstimabili hoc bono Ecclesiam numquam priuatam iri, quin Spiritu Sancto regatur, & fulciatur cœlesti doctrina. Parum enim esset nobis, semel offerri Euangelium, nósque Spiritu donari, nisi apud nos perpetuò resideret.* Et paulò post. *Promissio eiusmodi est, Dominum sic affuturum Ecclesiæ, sicque eius curam habiturum, vt eam vera priuari doctrina numquam sinat.* Hæc ille. Ex his ergo Christi Saluatoris, & prophetarum verbis, ipsáque aduersarij confessione, Ecclesiæ Christianæ perpetua firmitas, & firma perpetuitas, luce clariùs eluceſcit.

In com. ad c. 50. Esaiæ.

1. Hæreticorũ commentũ de Ecclesia penitus collapsa.

Nunc autem quid hodie hæretici? Certè in varias se formas verterunt. Aliquando omnium horum obliti, & suam nouitatem ante oculos habentes, statuunt, & affirmant Ecclesiam Christi aliquot his seculis intercidisse. Hinc Melanchthon. *Deus* (inquit) *ita semper gubernat Ecclesiam suam, vt quum obscurata esset doctrina, eam rursus accendat.* Et iterum: *Deus* (inquit) *reliquias aliquas seruat, & subinde ministeriũ instaurat.* Hinc Caluinus ponit collapsas Ecclesias, ideóque non fuisse hodie in se suísque sociis necessariam vocationem, & missionem ordinariam. *Non nego* (inquit) *quin Apostolos postea quoque, vel saltem eorum loco Euangelistas interdum excitarit Deus, vt nostro tempore factum est. Talibus enim qui Ecclesiam ab Antichristi defectione reducerent opus fuit.* Hinc Beza similiter excipit contra vocationem ordinariam. *Falsò* (inquit) *ministros se vocant, quum à Domino non sunt vocati, id est, qui vel ritè non sunt electi ab Ecclesia (si quis est in Ecclesia legitimus ordo constitutus) vel à Deo non sunt extra ordinem excitati: sicut nostro quoque tempore accidit, rebus ita collapsis, vt ordinariæ vocationi nullus esset*

In lotis com. In repetit. confess. Aug.

Instit. li. 4. cap. 3. n. 18.

Confess. fid. c. 5. n. 28.

lus esset locus relictus. Hæc ille. Sic & Musculus contra vocationem ordinariam excipit, quia inrercidit Ecclesia. *Cogitandum est* (inquit) *vbi corruptus est Ecclesiæ, ac religionis status, alium quærendum esse modum rebus consulendi, quàm is, qui vsitatus fuit in Ecclesijs, quum omnia essent salua, & integra.* Isti igitur omnes exponunt vniuersæ Ecclesiæ defectionem. Si enim collapsæ fuissent Ecclesiæ, aut corruptus status religionis, in aliqua tantùm parte orbis Christiani, potuerant, & debebant isti noui magistri ad sanas illas Ecclesiæ partes transire, & ab illis ordinationem suam accipere. Sicuti nos Angli, quia ab annis iam ferè 30. corruptus est in Anglia religionis status, & omnia hæretici occupant, propterea qui docendæ, aut regendæ Ecclesiæ operam nauare volumus, ad alias orbis Christiani partes sanas, & orthodoxas migrauimus, & in Belgia, Gallia, ipsáque Italia, & vrbe Roma per ordinariam vocationem, & manuum impositionem, in Presbyterorum, Pastorum, atque Doctorum numerum coaptati fuimus, & munera Ecclesiastica ritè, atque legitimè administramus. Sed hæretici hodie hoc facere numquam potuerunt, quia, vt ipsimet fatentur, collapsæ sic res erant, & ita corruptus religionis status, *vt ordinariæ vocationi* (ait Beza) *nullus esset relictus locus.* Isti ergo disertissimè fatentur totam intercidisse Ecclesiam. Vbi enim nulli Pastores relicti erant, quomodo oues aliquæ esse potuerunt? Hac rursum de causa, totam Ecclesiam Romanam cum omnibus ei adhærentibus (quæ quidem sola fuit visibilis, nota, & conspicua in orbe terrarum Ecclesia, ideóque sola, vt alibi ostendimus) Musculus quidem vocat, *scortum Antichristi, mancipium malorum spirituum, officinam omnis generis mendaciorum.* Caluinus verò, *omnia in ea sic perturbata fuisse, vt Babylonis potiùs, quàm Ciuitatis Dei sanctæ facies illic appareat.* Hanc denique ob causam, defectionis huius, qua tota visibilis Ecclesia à veritate Euangelica defecit, certa quædam initia, & exordia ponunt: sed (vt in omnibus suis aliis dogmatibus miseri homines faciunt) maxima inconstantia, & veritate: dum alij à 300. tantùm, alij rursum à 600. mox alij à mille annis, quidam quoque

In locis cō. c. de Min. Eccl.

Princ. fidei l. 4. c. 18. & seqq.

In locis eō.

Inst. li. 4. c. 2. nu. 12.

ante annos 1200. ac denique nonnulli ab ipso Apo-
Princ. fid. doct. lib. 3. cap. 4. stolorũ tempore, *exitialibus doctrinis* (sic enim loquuntur) *deprauatam in Ecclesia Christi veritatem fuisse*, audacissimè affirment. Singulorum opinionum auctores, & auctorum verba alio in loco recensuimus. Et sic quidem isti, quos omnes hodierni Euangelij verba, & alia, quæ adiunximus, clarissimè refutant.

Aliquando rursum his Euangelij verbis aliisque Scripturis vehementer commoti, (vt de Titonio Donat. a scripsit Augustinus) *Sanctarum Scripturarum vocibus circumtusi euigilant, & vident Ecclesiam Dei toto orbe diffusam:* quo percepto asserunt Ecclesiam Christi nullo vmquam tempore intercidisse. Sed dum hoc asserere, & astruere volunt, maiora adhuc absurda eáque ineuitabilia incurrunt, quæ hic breuiter, & dilucidè proponemus, fauente Christo. Primò fingũt in ipsa vera Ecclesia errores, & tenebras reperiri: *Totus mundus* (ait Musculus) *siue in Ecclesia, siue extra in mendaciis, & errore fluctuat.* Similiter Apologia Protestantium *Prædixit* (aiunt) *vox diuina non solùm multos extra Ecclesiam Euangelium oppugnaturos esse, vt et hnicos, & similes, sed in ipso cœtu, qui titulum habet Ecclesiæ Dei, magnã fore multitudinem prauis opinionibus fascinatam, & à vera inuocatione aberrantem.* Hoc sensu scripsit Lutherus, *Diabolum habere iuxta Ecclesiam Dei sacellum suum ipsa Ecclesia maius, & amplius.* Hæc ille. Sed hoc totum aut est falsissimum, aut Christi promissio vera non est. Si enim in ipsa Ecclesia, in eius vnitate, in corpore eius, tales errores, & mendacia docentur, profectò nec Spiritus S. docuit eam omnem veritatem, sed aliquam tantùm partem, nec Christus fuit semper cum ea, sed eam deseruit, quum ipse sit veritas, & lux mundi, nec vllum sit commercium luci cum tenebris: & postremò portæ inferi ex multo maiori parte præualuerunt contra eam. Alij fingunt nõ quidem ipsam Ecclesiam his erroribus laborare, sed esse tamen in ipsa Ecclesia qui sic errent, reprobi videlicet, & impij, qui titulo tantùm, & numero in Ecclesia sunt: veram autem Ecclesiam, & ad quam hæ Christi promissiones spectant ex solis electis, & bonis constare, qui tamen permiscentur malis, & reprobis. Sic Mus-

Cont. Par. lib. 1. c. 1. §

2. Commentum de Ecclesia errãte.

In locos com. Apol. Prot. Cõc. Trid. exhibita.

In tracta. de nouis Eccles.

3. Commentum de sola electorum Ecclesia.

culus

culus. *Hæ* (inquit) *Scripturæ intelligi debent de illa vna Catholica, & orthodoxa Ecclesia, quæ est communio Sanctorum in toto orbe cunctis seculis Christo credentium, sed Ecclesias particulares, quæ mixtæ sunt bonis, & malis errare posse, & sæpius errasse.* Sic alij distinguunt militantem, & visibilem Ecclesiam posse errare, sed Catholicam non posse: in qua soli videlicet electi reperiantur. Atqui hoc figmentum Scripturæ quoque citatæ manifestè refellunt. Promissio enim Christi tam in hoc Euangelio, quàm apud Ioannem de illa Ecclesia loquitur, in qua sunt boni, & mali, electi, & reprobi. Quum enim in hoc Euangelio dixisset: *Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam*, subiunxit: *Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quod solueris super terram, erit solutũ & in cœlis, & quod liganeris super terram, erit ligatum in cœlis.* Ostendit igitur contra illam Ecclesiam portas inferi non prævalituras in qua essent, quibus, & soluenda, & liganda peccata forent. Tales autem sunt mali, & reprobi. Soluuntur enim malorum peccata, qui pœnitentiam de peccatis agunt, ligantur reproborum, qui pœnitentiam agere recusant: *De iis enim qui foris sunt non iudicat Ecclesia.* Rursum quum dixisset, Saluator, Spiritum veritatis mansurum cum suis in æternum, officium Sancti Spiritus postea explicans addit: *Ille vos docebit omnia.* Docet autem Spiritus Sanctus, & bonos, & malos per ministerium bonorum, & malorum: adeóque reproborum, dicente Apostolo. *Castigo corpus meum, ne fortè cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.* Et iterum: *Si inuitus Euangelizauero, dispensatio credita est.* Quòd si nulli reprobi, & inuiti, id est, hypocritæ, & carnales docerent, frustra hoc Apostolus timeret. Alij distinguunt inter genera errorum, *vt vnum genus sit, quando veritas Dei prorsus deseritur: aliud quando ex ignorantia, sic tamen, vt non discedatur à vera fide in Christum. Illud genus in reprobis, postèrius etiam in electis, & vera Ecclesia reperiri, donec tempus perfectæ cognitionis adueniat.* Hæc Musculus. Statuunt ergo hodie demum prædicante Luthero tempus aduenisse perfectæ cognitionis, sed ante Lutherum tenebras errorum totam Ecclesiam occupasse, in reprobis qui-

In locis comm.

Ecclesia duratura semper, habet reprobos, & malos.

Matth. 16.

1. Cor. 5.

Ioan. 14.

1. Cor. 9.

4. Commentum de veritate errorũ, & erantium.

In locis comm.

dem qui veritatem audire non sustinebant, primi generis errores, in electis posterioris generis: *qui in singulis ætatibus condonantur*, (ait Melanchthon) *tanquam stipulæ super fundamẽtum bonum iactæ, & nœui in pulchro corpore.* Sed verò etiam in hoc sensu Christi promissio fuisset euanida, & portæ inferi aduersus Ecclesiã præualuissent. Errores enim, primi generis sunt reproborum extra Ecclesiam, & propriè hæreticorum, qui à veritate ad fabulas aures auertunt, attendentes spiritibus erroris. Non ad ciuitatem Dei, sed diaboli pertinent. Sunt *purgamenta Ecclesiæ*, non partes eius: sunt *sarmenta præcisa de vite*, non palmites eius infrugiferi: sunt *canes circumlatrantes Ecclesiam*, non canes in Ecclesia turbantes pacem. Denique pertinent, *ad nouam fabricam ante murum*, non sunt intra veteris fabricę parietes: postremò *nec sunt in domo Dei, vt boni, nec ex domo, vt mali Catholici*, sed prorsus extra domum, vt veri hæretici: iuxta varias Diui Augustini phrases, quibus vel à malis Catholicis hæreticos discernit, vel ipsos hæreticos describit. Et profecto si in ipsa Ecclesia Catholica militante varias Dei prorsus deferitur, idque à maiori parte (sic enim semper intelligũt) certè portæ inferi aduersus eam egregiè præualuerunt. Posterioris generis errores inueniuntur in membris Ecclesiæ infirmioribus, *quibus est opus lacte non solido cibo*, & qui interdum *aliter sapiunt quàm oportet, in eadem tamen permanentes regula*, sed nec in tota Ecclesia, nec in maiori parte. Sunt enim semper in Ecclesia *Spirituales, qui instruant infirmos in spiritu lenitatis.* Sunt perfecti, de quibus Apostolus dicit: *Quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus:* & horum opera imperfecti, vel corriguntur vel tolerantur, non donec tempus perfectæ cognitionis adueniat, vt isti homines fingunt, id est, donec nouus aliquis Lutherus aut Caluinus aliúsve Pseudopropheta exurgat, sed donec ipsis infirmioribus, vel Deus reuelet, vel Spirituales in Ecclesia lucem adferant, quorum vtrumque Apostolus posuit. Rursum nunc hæretici ne Christi promissiones negare videantur, fingunt leues, & veniales errores, stipulas, & nœuos doctrinæ in Catholica Romana

In locis com. tit. de Eccles.

Aug. libro de vera relig. c. 5. lib. de pastor. ca. 8. lib. de vtil. cred. cap. 17. & orat. 5. de hæredi. de bapt. cont. Dona. lib. 7. c. 51.

1. Cor. 3. Philip. 2.

Gal. 6.

Philip. 3.

Hæreticorum politica, & mutabilis doctrina.

Ecclesia

Ecclesia. At verò iidem homines alias quum singula dogmata examinantur, crassissimos errores, & damnatissimos Ecclesiæ Catholicæ obiiciunt. Hac fraude simplicibus imponunt.

5. Commentū de reliquiis veræ Ecclesiæ in Romana.

Alij finxerunt Ecclesiam Catholicam Romanam (quam solam in orbe extare viderunt) non quidem esse veram Ecclesiam, sed habere tamen in se quasdam Ecclesias, vel saltem quasdam reliquias per omnes ætates in suo corpore habuisse, qui veritatē Protestantium tenerent: & propter illas reliquias Dei verbum vacuum non fuisse, Christi promissiones firmas, & solidas perstitisse. Sic scribit Caluinus, *In summa, in Papatu Ecclesias esse dico, quatenus populi sui reliquias vtcumque miserè dispersas ac desertas illic mirabiliter Dominus conseruat. Sed quòd è conuerso deletæ sunt illic notæ veræ Ecclesiæ, dico vnumquemque cœtum, & totum corpus carere legitima Ecclesiæ forma.* Sed hoc Caluini commentum quòd cū multis etiā Lutheranis est cōmune, est longè omnium absurdissimum, & talibus magistris dignum: *Fuerunt*, inquit, *in Papatu Ecclesiæ, sed ipse Papatus non erat Ecclesia.* Si Ecclesiæ fuerunt, cœtus aliqui, & societates fidelium fuerunt. Tales societates aut in cōmunione eius fuerunt, aut non. Si sic, nō poterant esse boni fideles, qui in fidelibus, qui Antichristo, qui idololatris communicabant. *Quæ enim societas luci ad tenebras, quæ conuentio Christi ad Belial, aut quæ pars fideli cum infideli? Aut quis consensus templo Dei cum idolis.* Aut quomodo seruabant præceptum Apostoli? *Nolite iugum ducere cum infidelibus.* Quòd si non communicabant, certè extra Papatum erant, non in illo, sicut, & hodiè multi hæretici qui inter Catholicos simulatè viuunt. Ergo si fuerunt in Papatu, ab illius matris vtero prodierunt, eius sacris communicabant, ab eius pastoribus verbum Dei audiebant. Nec enim in Papatu esse poterant, nisi ista præstitissent, sed tanquam hæretici electi fuissent. Rursum, si veræ reliquiæ fidelium erāt in Papatu, necessariò sequitur ipsum Papatum esse veram Ecclesiam. Fideles enim alibi esse non possunt, quàm in ipsa Ecclesia. Neq; enim quemadmodum, *in agro Domini inimicus homo super seminat Zizania*: sic in agro zizaniorum seminat bonum semen

Inst. lib. 4. c. 2. in fine.

2 Cor. 6.

Matth. 13.

paterfamilias, sed tantùm in agro domini sui. Nec quemadmodum in ouili grassantur lupi: ita inter lupos aluntur oues, sed tantùm in ouili sub pastore suo aluntur, *& eius tantùm vocem audiunt.* Deus per falsam Ecclesiam non operatur vel in verbo, vel in sacramentis, sed in sola vinea filij sui. Nec pascit nisi in ouili suo, *in quo posuit Episcopos regere Ecclesiã suam.* Filij regni apud extraneos hæreditatem non consequuntur. Qualis verò paterfamilias, qualis pastor Christus fuisset, si per tot secula suos electos: suos fideles, suas reliquias, non nisi in regno Antichristi, non nisi apud idololatras pastores conseruasset, & oues suas lupo commisisset? Necessariò igitur si in Papatu erant Ecclesiæ, erant fideles, si erant reliquiæ, ipse Papatus erat Ecclesia. Præterea istæ reliquiæ baptizatæ sunt à ministris Romanæ Ecclesiæ, vt hæretici fatentur, & agnoscunt omnes præter solos Anabaptistas. At iidem hæretici docent baptismum non posse administrari non nisi à vera Ecclesia, adeóque non nisi à ministris ipsis veræ Ecclesiæ, adiuncta quoque vera Euangelij prędicatione. Sic docet accuratè Caluinus contra Anabaptistas. Imò, & paruulos à suis diaconis baptizatos, Caluinistæ rebaptizari fecerunt, vt testatur Matthæus de Launay minister quondã Caluinista, in libello quodam gallico. Ergo vel Romana Ecclesia fuit vera, & sola Dei Ecclesia, vel hoc commentum de reliquiis vanissimũ est. Rursum istæ Ecclesiæ seu reliquiæ sic fuerunt in Papatu, *vt illæ tamen sub Papæ tyrannide* (ait Caluinus) *manserint, & ita manserint, vt has sacrilega impietate profanarit, immani dominatione afflixerit, malis, & exitialibus doctrinis corruperit.* Hoc si ita est, quomodo non est verum quod portæ inferi præualuerunt aduersum eas, id est, aduersum veram Caluini Ecclesiam? Hoc si ita est, quomodo potuit Romana Ecclesia esse ciuitas tota rebellis, & aliquos habere fideles, qui tamen cũ cæteris rebellent, esse grex luporum, & aliquas habere oues, sed quæ luporum quoque rabie imbuantur, esse denique totum corpus mortuum, cuius tamen aliqua pars viuere dicatur, sed ita, vt nullo vitæ officio fungatur? Quid istis absurdius? Præterea quale hoc portentum est, esse in

Ioan. 10.

Act. 20.

Inst. lib. 4. c. 14. nu. 4.

Les fausses suppositions lib. 2. cap. 6.

Inst. lib. 4. ca. 2. nu. 12.

Papatu

Papatu Ecclesias, sed non esse ipsum Papatum Ecclesiam? perinde enim est, ac si quis diceret esse prolem in parentis domo, non tamen ad parentem pertinere domū: esse discipulos in tali schola, ipsam tamen non esse scholam: esse cives in tali vrbe, ipsam tamen vrbem non esse, sed dissipatum nescio quid: esse membra hominis in corpore hominem tamen non habere corpus: esse denique partes in tali toto, ipsum tamen in quo sunt partes, non esse totum, Postremò non quæritur de Ecclesiis, sed de Ecclesia, ad quam vnam omnes pertinent Ecclesiæ, & cuius vnius corporis omnes aliæ sint membra. Christus *ædificauit Ecclesiam suam super Petram*, nō Ecclesiarum reliquias. Iubet *audiri Ecclesiam*, non Ecclesiarum reliquias. Paulus ait. *Ecclesiam*, non Ecclesiarum reliquias, *esse columnam, & firmamentum veritatis.* Nisi ergo Ecclesiæ, quæ vna est, & corpus integrum at plenitudo Christi, vt Paulus loquitur: stabilitatem, & perpetuitatem hæretici hodiè agnoscant, ostendant, teneant, profectò mendacem, & euanidam Christi promissionem faciunt. Sed stat illa immota & inconcussa; ideóque omnia hæc hæreticorum nugamenta, & euasiones concidunt.

Matth. 16. & 18.

1. Timot. 3.

SVNT adhuc hodiè alij qui propter has Christi promissiones. & propter solius Catholicæ Romanæ Ecclesiæ visibilem conspectum, & florentem tot seculis statum, affirmant Ecclesiam Christi non perire, & perpetuò fuisse sed latitasse in deserto, habuisse quoque non solùm reliquias quasdam Romanæ adhærentes, quas alij absurdissimè posuerunt, veræ Ecclesiæ formam, & politiam externam, habuisse pastores, & verbi ministros, qui sacramenta administrauerint, qui verbum prædicauerint, qui disciplinam exercuerint, qui denique omnia verè Ecclesiæ officia exercuerint: sed qui in desertum ab Antichristo compulsi, ibi latitauerint, id est, toto orbe dispersi, mundo incogniti fuerint, extiterint tamen, & suis inter se satis noti atque conspicui. Hoc impudentissimum paradoxum vnus effrons in Anglia hæreticus, siue omni pudore, & fronte, solus quod sciam inter omnes huius ætatis: hæreticos scripto sustinet, quem in libr. 13. Principiorum fidei olim confu

6. Commentū de latitante Ecclesia.

Editione 2.

confutauimus. Et quidem hæc impudentia per se ipsam palpandam præbet. Quid enim impudentius dici, quid audacius fingi, quod splendidius mendacium efferri potest, quàm Ecclesiam in mundo affirmare, cuius nullum in mundo vestigium apparet: Sed huius tenebrionis tenebrosa Ecclesia fugitiua meretrix, & latitans in deserto, omnibus illis Scripturis iugulatur, quæ Ecclesiam Christi visibilem, & conspicuam semper in terris corpus esse affirmant, quas in Dominic. 24. post Pentecosten, & in feria 3. post Pascha textu secundo produximus. Omnibus illis rationibus euertitur, quæ Ecclesiam Christi semper, & necessario visibilem esse conuincunt, quales hæ sunt. Vt externa prædicatio verbi, & sacramentorum administratio fiat. Vt infideles ad fidem vocẽtur, sciántque à qua Ecclesia fidem discant. Vt vnitas in Ecclesia cõseruetur, sciántque fideles cui se corpori adiungere debeant. Vt disciplina, & censura morum exerceatur, constétque qui à quibus corrigendi sint. Ac demum, vt Christi gloria non obscuretur, sed nominis eius confessio conspicua, & illustris apud nationes terræ fiat. Certè hæc Protestantium hodie doctrina de oppressa per Antichristum Romanum Ecclesia, de occultis, & paucis reliquiis quæ finguntur, sed non ostendentur, de latitantibus, & incognitis per omnes ætates pastoribus, denique de casu, & interitu veræ doctrinæ per multa secula, apertissimè his Christi verbis contradicit, ideóque ex eisdem solidissimè euertitur, quibus de sua Ecclesia dicit, *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam.* Præualuit enim secundum omnem hanc doctrinam Romana Ecclesia quam illi blasphemè Antichristianam vocant, contrà perpetuos tot seculorum fideles: qui vel non fuerunt omnino, sed finguntur fuisse tantum (& sic nulla alia ostenditur Ecclesia quàm Romana) vel si fuerunt, oppressi semper iacuerunt, & ab hac Ecclesia Romana pro hæreticis damnati (sicut omnium aliarum sectarum hæretici) ab omni Christianorum societate eiecti, ab omni sacramentorum participatione repulsi, ab omni verbi prædicatione remoti, ab omni populorum collectione impediti fuerunt. Quare cõtra eos,

hoc

hoc est, contra fideles quos ponunt, & contra veram Ecclesiam, quam asseuerant, prævaluit Antichristus. Nulla ethnicorum persecutio per totos annos 300. contra primitiuam Ecclesiam sic prævalere potuit, quin ea non obstãte floruerit, & conspicua fuerit Ecclesia Christi toto orbe dispersa, adeò sanè, vt habeamus adhuc hodiè illorum temporum scriptores illustres, possimus proferre illorum temporum Episcopos, & pastores, non Romanos tantum (vbi tamen maximè semper viguit persecutio) sed & aliarum Ecclesiarum: denique, & Synodos illorum temporum, quæ & vbi conuenerint, quid egerint, ostendere valeamus. Quod totum alio in loco à me præstitum est. Princ. fidei li. 13. ca. 10. Quòd si ergo his posterioribus seculis id potuit Antichristus Romanus, quod primorum seculorum persecutio ethnica non potuit, quis non videt secundum horum blasphemiam, Antichristum contra Ecclesiam prævaluisse? Quid enim est contra Ecclesiam Christi prævalere, quàm vel eam prorsus è medio tollere, vel ita opprimere, vt nullum in ea Christianismi vestigium appareat, nec vllum Christianæ religionis officium exercere valeat? Hæc autem tanta cõtra Christum blasphemia est, & huius Euãgelij promissionem tanta contradictio, vt eam seriò sustinere, sit Christum abnegare, eiúsque in hunc mundum pro salute humana aduentum prorsus mendacem facere: à cuius rei vel minima cogitatione abhorrere animus Christianus deberet. Atqui hæc blasphema hæreticorum positio fecit hodie non solùm, vt cogitauerint hoc multi, & de tota fide in Christum idcirco dubitauerint, sed etiam vt id aliqui asserere nõ sint veriti. Cuius rei memorabile exemplum est, Dauid ille Georgius Hollandus, homo primùm ex Christiano Lutheranus, ex Lutherano apostata impiissimus, qui seipsum Christum esse, & Messiam ac Saluatorem mũdi à prophetis promissum affirmare, & prædicare cũ non modica secta quæ ei Basileæ conuixit, nõ est veritus: idque propter hanc Christi promissionem enanidam, & falsam. Sic enim ratiocinatus est, vt in libello de historia eius ad verbum habetur. *Si Christi, inquit, doctrina, & Apostolorum eius vera atque perfecta doctrina fuisset, profectò*

a Historia Davidis Georgij Antuerpię impressa ann. 1560. Rattaei. 8.

profectò Ecclesia quam illi plantauerunt, suáque doctrina formarunt, debuisset necessariò persistere: nec vnquam perire à dicente Iesu, quòd portæ inferi non prævalerent aduersus eã. Nunc verò manifestum est quòd Antichristus doctrinam Apostolorum, & extructam ab illis Ecclesiam penitus subuerterit: sicut patet in Papatu. Fuit ergo Apostolorum doctrina falsa, & imperfecta, &c. Hæc ille impius, & impurus Apostata. Sed tota hæc impietas ac præcedenti hæreticorum doctrina necessariò sequitur. Huius enim ratiocinationis quum maior propositio ex hodierno Euangelio perspicuè sit vera, minor verò propositio apud istos hæreticos partim sit cõfessa, partim ex eorum doctrina necessariò consequatur, conclusionem illi euitare nõ possunt. Adeò ad paganismum ducit hæreticorum hodie sententia, qua Ecclesiam Romanam regnum esse Antichristi statuunt. Adeò est necessaria promissionis Christi in hoc Euangelio, quòd *portæ inferi non prævalebunt aduersus Ecclesiam suam*, firma, & inconcussa fides. Adeò denique nobis visa est huius dulcissimæ promissionis prolixior paulò, & accuratior explicatio, ad hæreticorum blasphemias aperiendas, fidémque Catholicam stabiliendam necessaria.

Tibi dabo claues regni cœlorum.

Plenitudo potestatis Ecclesiasticæ Petro promissa.

LOCVS hoc tempore necessarius, explicandi ampliſſimam potestatem à Christo Saluatore his verbis personæ Petri eiúsque successoribus promissam: propter impios, & importunos huius ætatis hæreticos, qui ex hac negata in Ecclesia suprema potestate, omnibus suis hæresibus feneſtram aparuerunt, & fundamenta posuerunt. In his quippe verbis, totius Ecclesiasticæ potestatis plenitudo designatur. Tota enim & adæquata potestas supra regnum cœlorum, est tota, & plena potestas supra regnum cœlorum, id est, supra Ecclesiam militantem, quæ regni cœlorum nomine in Euangelio passim vocatur. Clauium enim potestas propria est aperire, & claudere, quocúmque tandem modo id fiat. Clauditur autem, & aperitur regnũ cœlorum in tota, & complota gubernatione Ecclesiastica. Aperitur videlicet, quando vel ad communionem Ecclesiæ militantis aliquis primò introducitur

troducitur per prædicationē verbi aut per sacramenta: vel in eadem communione conseruatur per eandem prædicationem, per sacramenta varia, & per legum salutarium constitutionem, vel denique quando perficiuntur aliqui, qui vtrumque hoc officiū Ecclesiæ præstent. Clauditur verò regnum cœlorum, quando ab eadem communione aliquis excluditur, vt per excommunicationem à sacramentorum communione, per suspensionem ab exercitio alicuius officij spiritualis, per depositionem, & degradationem ab ipso officio, vel denique per ligamen peccatorum, quæ est absolutionis negatio. Hanc variam apertionem regni cœlorum docent Scripturæ, & Patres. De apertione per doctrinæ prædicationem dicit Paulus. *Attende tibi, & doctrinæ: insta in illis. Hæc faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.* Vnde & Hieronymus scripsit, *Apostolos soluere homines sermone Dei, & testimoniis Scripturarum, & exhortatione doctrinæ.* Eodem sensu scripsit Tertullianus D. Petrum tum in primo baptismo. Act. 2. tum in disceptatione illa de non seruanda lege veteri, Act. 15. *reserasse aditum ad regna cœlorum.* Ad hoc genus videlicet pertinet clauis scientiæ in Magistris Ecclesiæ: qua quidem claue quia Magistri veteris Synagogæ abusi sunt, taxat eos hoc nomine Christus dicens. *Tulistis clauem scientiæ, ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.* Hanc clauem Christus exercuit, quum aperiret Scripturas duobus discipulis post resurrectionem. Hanc totam potestatem Petro Christus hoc loco promisit. Vnde S. Epiphanius. *Iuxta omnem modum in ipso Petro firmata est fides, qui accepit claues regni cœlorum.* Sic Optatus affirmat. *Solus Petrus claues accepit.* Notat quoque diligenter Origenes discrimen Petri à cæteris, quòd alij claues cœli, sed solus Petrus claues cœlorum, id est, totius Ecclesiæ accepit. *Quoniam*, inquit, *oportebat aliquid maius habere Petrum, ideo illi quidem sic dicit. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata, & in cœlis. Non ergo modica differentia est, quòd Petro quidem sint datæ claues non vnius cœli, sed multorum cœlorum: vt quæcumque ligauerit super terram, sint ligata non tantùm in vno cœlo, sed in omnibus cœlis, ad eos autem qui multi sunt ligatores, & solutores in terra*

1. Tim. 4.

In comm. in c. 14. Esaiæ. In lib. de Pudicitia.

Luc. 11.

Luc. 24.

In Ancoratu.

Lib. 1. contra Parm.

Tract. 6. Matth.

terra sic dicit, vt soluant, & alligent, non in cœlis, sicut Petrus: sed in vno cœlo, quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus. Hæc ille. Hanc sanè ob causam, quando de potestate ligandi & soluendi omnes Apostolos, & in illis omnes futuros Episcopos & Pastores alloquitur, sic ait: *Erunt ligata & in cœlo, erunt soluta & in cœlo.* Sed quum Petro similem potestatem seorsim & particulariter dedit, in plurali loquitur. *Claues regni cœlorum: Erit ligatum & in cœlis: erit solutum & in cœlis*: quod sapienter notauit Origenes ad ampliorem Petri potestatem explicandam pertinere. Vnde & Beatus Leo, *Petro* (inquit) *præ cæteris est tradita soluendi atque ligandi potestas.* Propter hanc singularem in Petro clauium potestatem, vocatur à SS. Patribus B. Petrus solus & propriè cœli ianitor. Sic Hilarius de illo: *Beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur.* Eadem phrasi vtuntur, & eodem titulo Sanctum Petrum ornant, Cyrillus Hierosolymitanus in Cathechesibus, Sanctus Hippolitus in oratione de consummatione mundi, & Theodorus Studites in epistola ad Paschalem primum, vt ex eo refert Franciscus Turrianus in libro pro epistolis pontificiis. Augustini testimonia postea proferemus.

Matth. 18.
Matth. 16.
Epi. 89. ad Episc. prou. Vienn.
Can. 16. in Matth.
Catech. 6. & 17.
Lib. 2. c. 6.

Claues in Scriptura quid significent.

Huc accedit Sacræ Scripturæ analogia, & modus loquendi aliis in locis. Etenim clauium nomine summa potestas designari in Sacra Scriptura solet. *Dabo* (inquit Dominus Eliachim summo Sacerdoti, qui typum Christi gessit) *claues domus Dauid super humeros eius, & aperiet, & nō erit qui claudet, & claudet, & nō erit qui aperiet.* Hic autē per clauē domus Dauid, talem potestatem in Ecclesia denotat, vt quod ab ea constitutum est, ratum apud omnes, & firmum esse debeat. Hanc clauem Christus præstantissima ratione habet. Ipse enim *sanctus ille & verus est* (ait Ioannes) *qui habet clauem Dauid, & aperit, & nemo claudit, claudit & nemo aperit.* Petro igitur vices suas in hac vsurpanda claue, hoc est summam post ipsum auctoritatem in terris promisit, quum se illi claues regni cœlorum traditurum promittit. *Largitur enim Christus sua axiomata aliis, suas dignitates, & non euacuatur, sed habens dat,* ait S. Basilius. At sanè in politicis id obtinere videmus, vt cui

Esaiæ 22.

regendæ

regendæ ciuitatis summa auctoritas tribuitur, huic tamquam eius dignitatis symbolum quoddam claues ciuitatis tradantur. Vnde, & Christus, qui ex rebus vulgò vsitatis loquendi formam accipere solitus est, ex hac receptissima consuetudine hanc clauium metaphoram mutuatus fuisse existimari debet.

Quia contra hunc verborum Christi sensum prorsus genuinum, & literalem ex Scripturis, & Patribus dilucidè confirmatum, quædam tamen cauilantur hæretici, ea breuiter refutabimus. Quòd aiunt per claues regni cælorum nihil aliud intelligi, quàm ligare, & soluere peccata, quia Christus exponens illas subiunxit, *Et quodcumque ligaueris super terram, &c.* hanc autem ligandi, & soluendi potestatem omnes Apostoli alibi à Christo æqualiter acceperunt, Matt. 18. & Ioan. 10. hac responsione diluitur. Verba illa, *Et quodcumque ligaueris, &c.* non sunt præcedentium expositio, sed res planè distincta: quod vel sola particula coniunctiua demonstrat. Sicut enim cætera præcedentia per coniunctionem distinguuntur. *Et ego tibi dico: Et super hanc Petram: Et portæ inferi non præualebunt: Et tibi dabo claues:* sic & postremum istud eodem modo prolatum, *Et quodcumque ligaueris, &c.* per coniunctionem distinguitur. Christus multa coniunxit, quæ diuersa, & distincta erant. Est autem distinctum hoc, vt pars potestatis clauium, non tota, & adæquata potestas earum. Porrò Apostoli omnes potestatem ligandi, & soluendi æqualiter accepisse à quibusdam Patribus dicuntur, à Diuo Hieronymo, & Diuo Cypriano, ratione Apostolatus temporanei, & quoad sibi subditos, non autem ratione officij pastoralis perpetuò per successores duraturi, & in respectu mutuo ad se inuicem. De quo respectu mutuo ad se inuicem idem Diuus Hieronymus eodem loco dicit, *Petrum cæterorum caput constitutum esse, vt schismatis occasio tolleretur*, & Diuus Cyprianus eodem loco dicit, *Petro primatus datur, vt vna Ecclesia monstretur.* Denique etsi in potestate ligandi, & soluendi æquales fuerint Apostoli, non tamen in tota potestate clauium, quæ soli Petro à Christo promittitur, & ideò verè data est, non cæteris Apostolis, aut vllis eorum,

Cauillationes hæreticorum refutatur.

Li. 1. aduersus Iouinia. In lib. de vnit. Eccl.

Quòd rursum aiunt claues hoc loco non Petro, sed Ecclesiæ in persona Petri datas fuisse, ideóque Sanctum Augustinum disertè docere Petro datas esse claues, non quia personæ eius datæ sunt, sed quia toti Ecclesiæ datæ sunt, cuius ille figuram atque personam gerebat: sic enim illum scribere. *Quando ei dictum est, tibi dabo claues vniuersam significabat Ecclesiam.* Respondeo claues quidem ipsi quoque Ecclesiæ datas esse in persona Petri, & in *Petri persona totam esse significatam Ecclesiam, cuius ille personam in figura gestabat,* vt alibi idem Augustinus dicit, sed ideò figuram gestabat Ecclesiæ, & ideò in persona eius tota Ecclesia claues accepit, quia princeps, & caput Ecclesiæ erat: quod ab Augustino eisdem in locis dictum aduertere hæretici noluerunt. Ait enim priori loco citato, *propter Apostolatus sui primatum totius Ecclesiæ figurata generalitate gerebat personã.* In posteriori loco citato ait. *Propter primatum quem in discipulis habuit, Ecclesiæ personam in figura gestabat.* Accepit ergo Ecclesia, ideſt tota communitas prælatorum (sic enim in locis citatis intelligit Augustinus) in persona Petri claues, tanquam in persona capitis: sicuti Respub. in persona principis vel Magistratus supremi. Talis acceptio non excludit personam Petri aut principis in Repub. sed maximè, & potissimùm includit. Ille enim non solùm cum cæteris accipit, sed etiam præ cæteris, inquantum caput est cæterorum. Sic Rex in persona regni propter primatum quem gerit, accipit à Deo gladium quem portat. Accipiunt quoque eundem gladium alij iudices, & prætores etiam ex ordinatione Dei, sed per manum Regis, & immediatam eius potestatem. Ita Petrus accipit claues in persona omnium Apostolorum propter primatum (ait Augustinus) quas postea cæteri quoque Apostoli accipiunt, & quidem à Christo, sed per Petrum: cui soli propter ea illis præsentibus Christus illas promisit: postea quę eisdem vel certè quibusdam ipsorum præsentibus (Ioanne, Iacobo, Thoma, primariis post Petrum Apostolis) de facto illi contulit, dicens illi soli plus cæteris diligenti, *Pasce agnos meos, Pasce oues meas.* Quæ Christi verba vide à nobis alibi luculenter explicata. Quod

Tract. 124. in Ioan.

Enarr. in psal 108.

Ioan. 21.

Princ. fidei lib. 6. c. 10.

ta. Quod adhuc aiunt has claues vocari à Patribus, maximè ab Augustino dicere : *Claues Ecclesiæ*, non claues Petri ; imò Augustino dicere : *Si hoc Petro tantùm dictum est, tibi dabo claues, non hoc facit Ecclesia.* Respondeo vocari has claues Ecclesiæ communiter, non claues Petri, quatenùs Ecclesia pro toto copore fidelium accipitur: quia datæ quidem sunt & illi hæc claues, sed ratione finis non formaliter, quia propter fideles non propter Petrum datæ sunt, verè tamen, & formaliter ipsi Petro. Vnde Paulus Corinthijs: *Non seruí vestri per Iesum.* & rursum. *Omnia vestra sunt, Vos autem Christi.* Vocantur quoque claues Ecclesiæ, accipiendo Ecclesiam pro tota communitate prælatorum eo sensu quo suprà dictum est.

Tract. 50. in Ioan.

2. Cor. 5.

1. Cor. 3.

Singularem hoc loco cauillationem adfert Caluinus, quem & sequitur Philippus de Mornay, in pestilenti libello gallico de Ecclesia, quæ commodè hic refutari poterit. Ait Caluinus claues hoc loco nihil aliud significare, nisi potestatem prædicandi Euangelium communiter omnibus Ecclesiæ ministris datam. *Habemus* (inquit) *potestatem clauium esse simpliciter in illis* (Matth. 16. & Ioann. 20. de ligandis, & soluendis peccatis) *Euangelij prædicationem, nec tamen potestatem esse, quàm ministerium, si ad homines respicimus.* & paulò antè, quæ sic hæc Euangelij prædicatio exposuit. *Summa* (inquit) *Euangelij hæc est, quod per Christum à peccatis redemptionem accipimus.* Hæc in prædicatione verbi dum annunciantur, soluuntur peccata, vel ligantur. *Peccatorum remissio, quam annunciant vera Dei promissio est: damnatio, quum pronunciant certum est Dei iudicium.* Vult ergò totam potestatem clauium nihil esse aliud, quàm potestatem annunciandi salutem credentibus, denunciandi interitum incredulis. Et hanc distinctam esse vult à potestate iurisdictionis, quæ est excommunicatio personalis, vel reconciliatio, de qua Matth. 18. agit Christus. Hæc interpretatio (ait Caluinus) non arguta, non coacta, non distorta est, sed germana, fluens, obuia. Sic ille. Sed certè hæc interpretatio adultera est, violenta, impia. Primùm enim prædicatio Euangelij est tantùm vna pars potestatis clauium, vt suprà osten-

Cal. Instit. l. 4. c. 15. n. 1. Phil. c. 7.

sum est, non tota eius potestas. Secundò tota summa Euangelij non est redemptio à peccatis per Christum in sensu Caluini, id est, sola condemnatio, & remissio peccatorum, sed etiam redemptio à seruitute peccati, vt peccatum nobis non dominetur amplius, vt simus populus acceptabilis, sectator bonorum operum, &c. vt in alio huius operis loco ostendimus. Tertiò annunciatio Euangelij non remittit peccata, sed absolutio in pœnitentiæ sacramento, vt etiam in alio Euangelio ostensum est. Hæc Caluini, & sociorum eius doctrina, est vetus Nouatianorum resuscitata hæresis, quippè quæ potestatem remittendi peccata in foro interiori ab Ecclesia tolit, vt Nouatus fecit. Quartò impius Caluinus maximè necessarium remittendi peccata potestatem in Sacramento pœnitentiæ tollit, vt sic ab omni pœnitentiæ labore se suósque expediens peccati regnum confirmet, solam excommunicationis potestatem Ecclesiæ ministris concedit externæ disciplinæ causa. Ita suorum auctoritati prouidet, animas perdit. Postremò noua, & maioribus nostris hactenus inaudita, & sensui Sanctorum Patrum contraria hæc interpretatio est: adultera igitur non germana, violenta non fluens, & profana, non obuia.

Vide Ambrosium in li. de pœn.

Quod si quis hoc loco Concionator id etiam populum docere cupiat, totam hanc Petri prærogatiuam, & potestatem supremam in hoc Euangelio explicatam, ad ipsos quoque Petri successores descendere, his paucis rationibus breuiter, & solidè præstare id poterit. Ecclesia semper est ædificanda super hanc Petram. Illud enim Christi *ædificabo*, perpetuitatem notat: atque vt egregiè Chrysostomus docuit, tantam vim habuit verbum illud ad perpetuam Ecclesiæ propagationem, quantam ad humani generis perpetuam generationem, verba illa: *Crescite, & multiplicamini*. Debet ergo semper esse aliquis Petrus, super quem illa ædificetur eo sensu, quo iam dictum est. Rursum finis propter quem Petrus accepit à Christo primatum super alios Apostolos, fuit conseruatio vnitatis, & confirmatio fratrum. Sed hæc duo perpetuò sunt in Ecclesia necessaria. Ergò, & alter Pe

Petri potestas ad successores eius deriuata. In demonstratione quòd Christus est Deus. *Genes. 2.*

ter Petrus: quia posita necessitate finis, ponuntur me-
3 dia ad eum ordinata. Tertiò potestas Petro hic promissa fuit, tunc collata, quum Christus ei diceret, *Pasce oues meas.* Tunc enim supremus pastor constitutus est. At pastoris officium ordinarium est, non vt Apostolatus extraordinarium: quòd & ipse Caluinus disertè docuit. Habet ergo in hoc officio successorem ordinarium. Et quis hoc singulariter hodie non videt, atque obseruat, omnes aliorum Apostolorum sedes, & Ecclesias in manus infidelium peruenisse, solam Petri sedem Christum docere, & profiteri? Certè Chrysostomus docet Græcus disertè scripsit. *Christum ouium suarum curam, tum Petro, tum Petri successoribus com-*
4 *misisse.* Quartò quia Synagogæ summum sacerdotium in Aarone nominatim constitutum est, ideò non nisi in aliis eius supremi sacerdotij successio conseruata est. Similiter ergo, quia soli Petro nominatim claues Ecclesiæ, & pascendi potestatem supremam Christus contulit, perpetua illa potestas esse debet.

Lib. 2. de sacerdotio.

Num. 16.

IN DIE VISITATIONIS B. Virginis Mariæ.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Luc. 1.

OCVS obseruandi contra hæreticos, qui B. Virginem Mariam suis mulierculis comparare, adeóque interdum (si loquaculæ, & in textu Scripturæ, aut aliquo linguarum gustu versatæ sunt) postponere non verentur quanto affectu, quo studio, quibus verbis, quàm honorificis, & diuinis, in laudem, & admirationem B. Virginis, hæc sancta mulier beata Elizabetha proruperit. Fuit illa ipsa fœmina sanctissima, de qua hoc honorificum testimonium perhibet Scriptura, quòd

De B. Virgine Maria honoranda.

Persona laudantis.

iusta erat ante Deum incedens in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela. Fuit maximi Prophetæ, & plusquam Prophetæ, teste Christo, mater. Et sterilis, & senex non sine magno miraculo peperit: & denique iam adueniente Beata Virgine repleta est Spiritu Sancto. Talis ergo, & tãta fœmina optimè sciẽs, quanto tamen esset Beata Virgine inferior, & quòd (iuxta D. Hieronymi dictum) *cæterarum omnium sanctarum mulierum, quasi syderum igniculos clarum Mariæ lumen abscondit*, magnificis verbis eam prædicat: & quidem ante partum, antequam ipsa prædixisset fore, vt *Beatam eam dicerent omnes generationes*, antequam *Angelorum iubila, Pastorũ nuntia, Magorum munera*, accepisset: antequam qualis post partum futura erat, quomodo *verba omnia in corde suo conseruaret*, quomodo pro *indigentibus apud filium suum intercederet*, quomodo *cruci ipsi sola fœminarum astaret*, quomodo, & ipsa *cum Apostolis Spiritum Sanctum de cœlo acciperet*, quicquam cognouisset, denique antequam per totum Christianum orbem, vt Regina cœli, & Mater gratiæ coleretur, antequam beneficiorum magnitudine, & multitudine quantum apud Deum posset, innotescceret. Deinde verba ipsa expende. Primùm, Angeli verba resumit, quasi & ipsa de cœlo tacta, certè Spiritu Sancto repleta, & dicit: *Benedicta tu in mulieribus*: deinde de suo addit: *Et benedictus fructus ventris tui.* Vbi, & Virgini gratulatur, & Messiam agnoscit, & humanæ generationis veritatem exprimit. Mox admirabunda exclamat: *Et vnde hoc mihi, vt veniat ad me Mater Domini mei?* Indignam se existimat, quæ à matre Domini sui visitetur. Matrem Dei profitetur contra veteres hæreticos. Se eius præsentia, & salutatione vulgari mirificè consolatam, & honoratam fuisse profitetur contra nouos hæreticos, qui hodie, nec illam salutare dignantur. Subiungit enim: *Ecce enim, vt venit vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Postremò addit: *Beata es, quæ credidisti*, sermonem in benedictione concludens, sicuti ab eadem incœperat. Erubescant, & confundantur hic omnes hæretici, qui beatissimam virginem Mariam, post ipsum glorioßissimum Filij Dei partum, post tot, & tanta

Lucæ 1.

Præfat. in Sophoniã. Tempus. Luc. 1. & 2.

Ioan. 2. & 19.

Verborũ consideratio.

tanta sanctitatis eius in Scripturis testimonia, post tam luculentam Spiritus Sancti vocem: *Beatam me dicent omnes generationes*, post tam luculentas patrocinij eius in terris testificationes, post concordem totius Ecclesiæ fidem, & praxim, adhuc eam veneri detractant, adhuc (quòd execrabiliùs est) petulanter, & contumeliosè de ea loquuntur. Exultent verò in Domino Catholici omnes, qui hanc Beatam Virginem quotidie reuerenter salutant. Si ad vocem salutationis eius exultauit infans in vtero matris, cur non ad vocem salutationis Angelicæ ad eam factæ exultabit spiritus in ergastulo carnis? Si salutationis officium cognatæ factum tantam vim habuit, quidni salutatio fidelium tantæ Virgini præstita, & quidem ex Ecclesiæ fide, ac consuetudine, maximam quoque vim habebit? Si cõcepto tantùm Christo sic Beatam Virginem tanta, & tam sancta fœmina tam studiosè laudauit, quis fidelium pietatem in huius laudibus occupatam reprehendat, nisi ipse infidelis? *Si repleta Spiritus Sancto* Elizabeth has primas voces emisit, vt Beatam Virginem studiosissimè prædicaret, quis dubitare potest, quin opus sit Spiritus Sancti proprium, hanc Virginem collaudare, & prædicare, vt facit Ecclesia? Si beata prædicatur Beata Virgo, quia credidit, quanto nunc beatior erit, atque eo nomine à nobis prædicanda beata, quæ amplissimos fidei suæ fructus iam acquisiuit, quæque fidem illam tunc inchoatam tantùm, multis, & miris modis postea adauxit, maximè tunc quum filium pro salute mundi in cruce pendentem præsens videre, ipsique cruci assistere voluit? Hæc, & his plura prius Concionator tam contra hæreticorum hodie, seu furorem, seu petulantiam in despectu tantæ virginis, quàm pro tuenda, & asserenda Catholicorum pietate in hac Beata Virgine perpetuò colenda, & inuocanda, & prædicanda, ex hoc Euangelio depromere poterit.

Lucæ 1.

Laudes B. Virginis, quàm laudabiles.

IN FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ.

Luc. 7. *Stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.*

LOCVS opportunus explicandi, qualis debeat esse peccatoris ad Deum conuersio, vt remissionem peccatorum obtineat, contra hæreticos horum temporum, qui hanc doctrinæ Euangelicæ partem maximè necessariam, & latissimè patentem, pestilenter corruperunt.

Pœnitentiæ doctrina orthodoxa.

Docent enim illorum aliqui, vt Lutherus, & eius sectatores rigidi, solam emendationem in posterum requiri, absque dolore de præteritis, iuxta illud quod dici solet (ait in articulis damnatus Lutherus) *Optima pœnitentia noua vita.* Imò ait in quadam concione *ex huiusmodi dolore, & contritione affectata hominem hypocritum fieri magisque peccatorem, ideóque nihil condonandum relinquere.* Hæc eius absurdissima hæresis fuit. Melanchthon docet quidem terrores, & pauores conscientiæ ex lege perterrefactæ, & in illis totam vim pœnitentiæ ponit: dolorem ex charitate profectum propter Deum Patrem offensum, qui verè filialis dolor est, & veræ contritioni proprius non docet. Sed eo neglecto, & pœnitentiæ operibus prætermissis, statim ad fiduciam, & specialem fidem suos se conferre docet, vt non dubitant sibi propter Christum peccata remissa. Quod certè est per saltum velle iustificari: sed saltum huiusmodi, qui præcipitium adferat. Caluinus homo suauis docet Patres hortari peccatores pœnitentes ad gemitus, & planctus, & lamenta aliáque opera pœnalia, *non* (inquit) *vt his verbis quid*

Artic. 6. apud Rossensem.

In Apolo. confes. August.

Inst. lib. 3. c. 4. nu. 1.

quid esset pœnitentia docerent, sed, vt pœnitentes hortarentur ne in pristina vitia relaberentur. Quod quàm sit crassum mendacium mox ex Patrum citatis verbis ostenderur. Atque hæc quidem illi. At verò in hoc Euangelio Beatæ Mariæ Magdalenæ pœnitentia, qua, & per quam Christum ad misericordiam flectere, veniámque peccatorum impetrare volebat, longè aliud nos docet, illud sanè quod aliæ Scripturæ, quod Sancti Patres olim, quod Ecclesia Catholica
1 hodie docet. Magdalena lachrymatur, & inter epu- Magdalenæ pœnitentia.
las lachrymatur, & sic effusè lacrhymatur, vt lachry-
2 mis suis pedes Domini rigauerit. Addit lachrymis oscula pedum, humilitatis simul ac dilectionis illu-
3 stre argumentum. Nec osculatur obiter, sed incessanter: *Ego ex quo intraui* (ait Christus) *non cessauit osculari pedes meos.* Osculari satis non potuit. Obsequium iungit, in fœmina, & tali fœmina peccatrice, longè
4 maximum. Capillis suis, quibus fœminæ omnes decorem, sed peccatrices etiam voluptatem quærunt, pedes Domini tetigit. His lachrymis, his osculis, huic obsequio adiungit munus pretiosum, liberalita-
5 tem exercet. Vnguento vngit. Hæc omnia acerbi doloris, & maximæ dilectionis argumenta sunt. Vnde, & Christus profitetur dilectionis magnitudinem (ex qua certè dolor ille intensus exoriebatur, dolor enim peccati respondet amori Dei in quem peccauimus) remissionis peccatorum causam fuisse, his verbis, *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dile-* Luc. 7.
6 *xit multum.* Quæ quo modo intelligi debeant, postea dicemus. Deinde hæc mulier pœnitens, in quibus peccauerat, per ea seipsa castigat, legem pœnitentiæ seruans. Quod his verbis describit Gregorius: *Oculis terrena concupierat, sed hos iam per pœni-* Homil. 33. in Euang.
tentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat, sed iam capillis lachrymas tergebat. Ore superba dixerat, & lasciuis oculis sæpius peccauerat, *sed pe-* Pœnitentiæ lex.
des Domini osculans hoc in Redemptoris sui vestigia figebat. Vnguentum sibi pro odore carnis suæ exhibuerat. Quod ergo sibi turpiter exhibebat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se

inuenit holocausta. Conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum: vt totum Deo seruiret in pœnitentia, quicquid ex se Deum contempserat in culpa. Hæc ille. Hæc igitur pœnitens legem pœnitentiæ ab Apostolo descriptam exactissimè seruauerat: *Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ ad sanctificationem.* Hæc fuit Magdalenæ pœnitentia, cui Christus remissionem peccatorum ex tempore largitus est, quàm Christus studiosè coram omnibus collaudauit, cuius singulas partes, lachrymas osculum, vnguentum, Christus in mensa recensuit. Vt officia illi longè acceptissima, atque grauissima, atque ideò subiungens: *Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Quantus impostor Lutherus, qui hæc omnia doloris argumenta, & pœnitentiæ officia hominem hypocritam facere, magisque peccatorem constituere docuit? Longè aliud hoc nos Euangelium docet, & Christi Saluatoris studiosa commendatio, & singularis gratia huic pœnitenti præstita. Sed nunc ad alias Scripturas, & Sanctorum Patrum dicta veniamus.

Rom. 6.

Dolor pœnitentiæ pars præcipua, & necessaria.

Docent disertissimè Scripturæ Sacræ, tum verbis tum exemplis, homini pœnitenti, & ex peccatis ad Deum se conuertere volenti, ac peccatorum remissionem consequi desideranti, dolorem imprimis eúmque acerbum, & intensum necessarium esse. Petrus abnegato Christo *exiuit foras, & fleuit amarè*: posteáque in signum veniæ factæ, Christus à mortuis resurgens ei inter primos apparet. Ieremias suorum pœnitentiam ita describit: *Ploratus, & vlulatus filiorum Israel, quia inquam fecerunt viam suam.* Dauid expertus profitetur: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Cor contritum, & humiliatum Deus non despicies.* Quare huic pœnitentiæ studio sese diligenter daturum ait: *Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo.* In quæ verba Ambrosius: *Qui sui sollicitus gubernator est, atque ingemiscens, & dolens superioris lapsus offensam quærit quomodo abluat fletibus pœnitentiæ, hic lauat per singulas noctes lectum suum.*

Lucæ 22.

Ierem. 3.

Psal. 50.

Psalm. 6.

In Psalm. 118. concil. 7. num. 7.

Et

Et huius suæ pœnitentiæ fructum expertus Dauid, veniámque consecutus gratias agit dicens, *Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Ille enim legationem solent suscipere pro delictis*, ait alibi Sanctus Ambrosius. Vnde, & Ieremias. *Postquam ostendisti mihi* (peccatum meum me videre fecisti) *percussi femur meum: quod plangentis, & super errore pristino plorantis indicium est*, ait Sanctus Hieronymus in commentario ibidem. Ioël quoque similiter. *Conuertimini ad me in planctu, & fletu.* Sed, & in ipsa Apostolica doctrina (ne quis vel veteris populi pœnitentiam per Euangelij gratiam aboleri existimet, quòd nullus hæreticorum hodie apertè adhuc dicere ausus fuit: vel Magdalenæ, & Petri lachrymas, pias quidem sed non necessarias arbitretur) luculenter apparet dolorem acerbum pœnitenti esse necessarium. Audito enim Corinthij fornicarij flagitio, primùm taxat Paulus totam Corinthiorum congregationem, quòd ad pœnitentiam hominem non compulerint. *Vos*, inquit, *inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Postea verò quum officium fecissent, tum ipsos quàm eum qui deliquerat, collaudat, & consolatur, pœnitentiæ susceptæ vim, & fructum ostendens. *Gaudeo* (inquit) *non quia contristati estis, sed quia contristati ad pœnitentiam. Quæ enim secundum Deum* (id est, propter amorem, & offensam Dei susceptа) *tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur.* De ipso autem pœnitente superius dixerat. *Sufficit ei qui eiusmodi est obiurgatio hæc qua fit à pluribus: ita vt econtrario magis donetis, & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est.* Hic ergo fornicarius, vt ante tristitiam, & dolorem pro peccato susceptum grauiter ab Apostolo arguitur, & quidem ita, *vt eum Satanæ tradat in interitum carnis*, sic postea dolens, & contristatus de peccato erigitur, veniáque donatur. *Cui*, inquit Apostolus, *aliquid donastis, & ego.* Et rursum. *Obsecro vos, vt confirmetis in illum charitatem.* Hoc illustre exemplum doloris pro peccato in pœnitentia peccatoris, & necessitatem certam, & fructum præstantem contra omnes

Psal.55. *In Psal.37.* *Ierem.31.* *1.Cor.5.* *2.Cor.7.* *2.Cor.2.* *1.Cor.5.* *2.Cor.2.*

hære

hæreticorum hodiè cauillos, & euasiones luculenter demonstrat. Sanctorum Patrum doctrina non minus est hac in re clara, & perspicua, quam certè ex istis Scripturis hauserunt, & ex fide publica Ecclesiæ scripserunt: Cyprianus lapsos in persecutione his verbis hortatur. *Serm. 5. de lapsis.* *Agite pœnitentiam plenam: dolentis, & lamentantis animi probate mœstitiam.* Clarius Augustinus. *Hom. 50. ex 50.* *Non sufficit mores in melius commutare, & c. nisi de his quæ facta sunt satis fiat Deo per pœnitẽtiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium.* Similiter & D. Gregorius, *Curæ Pastor. Par. 3. Admo. 31.* *Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi voluptates quas dileximus, appositis lamentis insequamur.* Quæ duorum clarissimorum Ecclesiæ doctorum verba tam Lutheri insaniam, quàm Caluini ridiculam euasionem superius positam manifestè iugulant. Sed & rationem subiungit Gregorius, ob quam necessaria sit hæc pœnitentiæ pars. *Neque enim,* ait, *Deus nostris cruciatibus pascitur, sed delictorum morbos medicamentis contrariis medetur.* Quod vt melius intelligatur, illud tenendum est, proprium peccati remedium esse ipsum de peccato dolorem. Quod his verbis eleganter docet *Hom. 5. de pœnitentia, & 7. ad pop. Ant.* sanctus Chrysostomus. *Mulieri minatus Deus dicénsque, in dolore paries filios tuos, ostendit dolorem peccati fructum. Sed ò magnum donum! Quod in pœnam dedit, in salutem vertit. Peccatum dolorem peperit, dolor peccatum contriuit. Et quemadmodum vermis in ligno natus idipsum comminuit: sic dolor de peccato natus peccatum contriuit per pœnitentiam inductus,* id est, voluntariè assumptus. Quomodo autem dolor animi sit remedium peccati à Deo confectum, idque solius peccati non alicuius alterius mali, vide *Hom. 55. in 2. ad Cor.* Chrysostomum qui hoc ex Apostoli verbis, *Tristitia secundum Deum salutem stabilem operatur,* elegantissimè deducit. Vide etiam eundem libro secundo de compunctione cordis. Certè D. Augustinus in tota actione pœnitentiæ, qua ad Deum peccator conuertitur, huius doloris maximam rationem habendam docet. *In Enchir. c. 65.* *In actione,* inquit, *pœnitentiæ non tam considerandæ est mensura temporis quàm doloris.* Vnde & Chrysostomus. *Qui proposito excitato feruet, breui temporis momento longæui temporis peccata delere poterit.* Cuius certè exemplum Beata Magdalena fuit. Postremò hanc ipsam ob causam (vt

ex ipsa

ex ipsa quoque veteris Ecclesiæ praxi refutentur hæretici) diuturnæ illæ certorum annorum pœnitentiæ in veteri, & primitiua Ecclesia pro magnitudine doloris, in pœnitente ex arbitrio Episcopi relaxabantur. Sic Nicenum Concilium primum proposita decennali pœnitentia. *Sed in his omnibus*, inquit, *propositum, & speciem pœnitentiæ conuenit explorare. Quotquot enim metu, & lachrymis atque patientia conuersionem suam non simulationem demonstrant, de his licebit Episcopo aliquid humanius cogitare.* Sic Concilium Neocæsariense. *Conuersatio eorum, & fides tempus abbreuiabunt.* Sic Patres Concilij Ilerdensis. *Maneat in potestate pontificis vel veraciter afflictos non diu suspendere, vel desidiosos prolixiore tempore ab Ecclesiæ corpore segregare.* His ergo omnibus instructus Concionator, saluberrimam hanc pœnitentiæ doctrinam exemplo Beatæ Magdalenę in hoc Euangelio proposito luculenter tradere, & contra pestilentes horum temporum hæreticos solidè confirmare poterit. Hæc autem pœnitentiæ pars illa est, quam contritionem Theologi vocant, & remissionem peccatorum præcedit, non vt causa meritoria aut efficiens, sed vt necessaria dispositio. Quo etiam sensu intelligendum quod Christus dixit hoc loco de Magdalena. *Remittuntur illi peccata multa, quoniam dilexit multum.* Non enim docet dilectionem præcedentem causam effectricem aut meritum fuisse consecutæ remissionis peccatorum, sed fuisse egregiam peccatricis dispositionem, & præparationem, quam Christus misericorditer respexit. Quæ enim necessaria sunt, habent modum causæ sine qua non. Actus fidei, dilectionis, timoris, doloris, spei, orationis, aliarúmque virtutum quas ex præueniente Dei gratia peccator exercet, disponunt eum reddúntque idoneum cui Deus remittat, & condonet. Neque enim absque illis condonabit. *Sine fide impossibile est placere Deo. Qui non dilgit, manet in morte. Qui sine timore est non poterit iustificari. Vos inflati estis, & non magis luctum habuistis. Sentite de Deo in bonitate. Sana Domine animam meam, quia peccaui tibi.* Hæc omnia docet media quædam, & principia ad condonationem necessaria hæc singula esse, non autem ipsius condonationis merita, sicuti bona

Cap. 12.

Can. 3.
Can. 5.

Contritio non meretur remissionem peccatorum, sed disponit ad eam.

Hebr. 10.
1. Ioan.
Eccles. 5.
1. Cor. 5.
Psal. 40.

opera

opera hominis iam Deo grati, & reconciliati ac Spiritu S. donati merentur apud Deum mercedem vitæ æternæ. Hæc explicatio non est importuna propter hæreticos qui cauillantur, & calumniantur doctrinam hac in parte Catholicam, quasi has præuias remissioni peccatorum pœnitentiæ partes ita doceremus, vt vi ac virtute, & merito earum, id est, aiunt illi qualitatum, & operum nostrorum, Deum nobis remittere peccata assereremus. Qua in re dupliciter mentiuntur. Primum quòd in his pœnitentiæ exordiis meritum remissionis nos ponere aiunt: deinde quòd vocant hos actus pœnitentiæ, qualitates nostras, & opera nostra, eo sanè sensu quasi ex nobis essent sine speciali Dei gratia. Hoc Catholica Ecclesia nunquam docuit. Hoc in ea nos nunquam didicimus. Virtutes morales ethnicorum, dolores interdum peccati quos sustinent, inuocationem qua vtuntur diligentissimè distinguimus à fide, dilectione, timore, odio peccati, spe veniæ, quæ in peccatore pœnitente, & vel iam Christiano, sed relapso, vel in non Christiano, sed vt minimum Catechumeno, & qui Christianum se fore profitetur, ponimus. Hæc enim omnia à præueniente, & speciali Dei gratia in illis proficisci, siue membra Christi iam sint saltem per fidem, siue non, illa verò à solis naturæ viribus oriri docemus. Atque ita nullum habere ad gratiam remissionis peccatorum ordinem immediatum: hæc autem habere, quia gratiæ opera sunt, & à Deo principium habent.

Calumnia hæretica repellitur.

Capillis suis tergebat, & osculabatur, & vnguento vngebat.

In Dominica Palmarum.

DE his externis pietatis officiis, quibus B. Magdalena Christũ variè in hoc Euangelio persequuta est, idque absque vllo Dei præcepto, sed solo diuini Spiritus instinctu, & ex abundantia dilectionis in Christum, vide quæ contra hæreticos omnem Dei cultum non scriptum condemnantes in alio loco disputauimus. Et obserua Simonem Christi hospitem virum

virum (vt apparet) minimè malum, sed qui à Magdalenæ dilectione lõgè aberat, quique totam hanc Magdalenæ deuotionem improbabat, vel saltem superfluam existimabat, eam videlicet suo in Christũ amore, qui tenuis, & vulgaris erat metiens, eos homines ad viuum repræsentare, qui quum erga Christum, & Sanctos eius tenuiter afficiantur, ideóque tenui admodum aut fortè nulla eos veneratione externa persequantur, frigidè festa colant, rarò templa adeant, oscitanter orationi incumbant, monimenta, & reliquias vsitare negligant, aliorum pietatem, deuotionem, feruorem circa Christum, & Sanctos eius, pro ardentiori qua in eos flagrant dilectione, vel deridẽt, & subsannant tanquam superstitiosam (vt hæretici) vel certè superfluam ducunt, vt mali Catholici, qui quando eos vident Christi, & sanctorum festa religiosè colere, eorum reliquias, & monimenta studiosè visitare ad ea peregrinari, ea muneribus, & donis exornare, aliqua reliquiarum fragmenta secum apportare, collo circumgestare, reuerenter tractare, in Ecclesiis diutius, & feruentius lacrymabundè orare. Sed sunt hæc omnia dilectionis in Christum, & Sanctos argumenta Deo & Sanctis gratissima, & quæ sua mercede non carebunt: imò propter quæ haud dubiè, & huiusmodi dicet Christus. *Remittuntur vobis peccata multa, quia dilexistis multum.* Et (vt ait Petrus) *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Externa pietatis officia. 1. Petr. 4.

Fides tua saluam te fecit.

LOCVS hæc verba dexterè explicandi, atque ostendendi quòd pro hæreticorum sola fide nihil planè faciant: sicuti habes explicatum in Dominica Quinquagesimæ, & Dominica 18. post Pentecosten. Sed fidei hoc in loco salus tribuitur, quia fidei commendatio maximè nunc ad rem faciebat præsentem, propter illorum murmur qui à Christo remitti peccata non credebant. Quum enim variæ causæ ad vnum effectum concurrunt, illa causa à sapientibus magis exprimitur, & commendatur, quæ rei Fides cur commendata.

rei præsenti maximè subseruit. Alioqui & charitati quoque peccatorum remissio prius attribuitur.

IN FESTO S. IACOBI APOSTOLI.

Matth. 20. *Sedere ad dextram meam vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.*

Vita æterna, non personis prædestinatis, sed merito personarum confertur.

LOcvs opportunus docendi contra hæreticos hodie, distinctas in cœlo coronas (de quibus in festo SS. Philippi & Iacobi egimus) non sic à sola Dei largitate aut prælectione ac prædestinatione pendere, vt eorum qui coronabũtur necessariam cooperationẽ, labores, & merita excludat. In hoc enim Euãgelio postulantibus filiis Zebedæi singulares in regno Christi coronas & honores, primũ & ante omnia, de laboribus quibus eò peruenitur necessariis proponit: *Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum?* Hoc enim eos interrogabat nõ ignorans quòd re vera bibituri essent, sed

Homil. 55. in Matth. in oper. imperf. *ideò interrogat* (ait Chrysost.) *vt omnes audiamus: quia nemo potest cũ Christo regnare, nisi passionem Christi fuerit imitatus. Res enim preciosa, non nisi precioso precio comparatur. Passionem autem Domini dicimus non solùm persecutionem gentilium, sed omnem violentiam quam patimus contra peccata certantes.* Hæc ille. De hac imitatione necessaria passionum Christi, vt intremus in gloriam, in alio festo egimus. Deinde addit, vt huiusmodi laborum & passionum necessitatẽ magis confirmet, *Non est meum dare vobis sed quibus paratum est à Patre meo.* Hoc est: Nolite putare rem hanc esse simplex donum, aut à sola donantis voluntate pendere, quia nec meum est dare vobis, vt filius hominis sum, à quo ista petere videmini (hæc enim verba in forma serui dixit, vt expo-

De Trinit. lib. cap. 12. nit Augustinus) nec Pater meus simpliciter hoc dat, sed quibus paratum est, i. qui apti & digni sunt vt accipiant. Non enim est aliis paratum, iuxta illud Apo-

stoli:

ſtoli. *Nemo coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.* Vnde in hæc verba Diuus Hieronymus. *Regnum cælorum non eſt dantis* (tantummodò, ſcilicet, & ſimpliciter) *ſed accipientis. Non enim eſt perſonarum acceptio apud Deum: ſed cuicumque talem ſe præbuerit, vt regno cælorum dignus fiat, hic accipiet quod non perſonæ, ſed vitæ paratum eſt. Si itaque tales eſtis qui conſequamini regnum cælorum, quod Pater meus victoribus præparauit, vos quoque accipietis illud.* Hæc Hieronymus. Adeò nempè ab operibus non à perſonis electis hæc res pendet, adeò meritis, & laboribus non ſimplici, & ſoli electioni vita æterna tribuitur, vt ſenſum Chriſti ad iſtos duos diſcipulos hoc modo Chryſoſtomus exponat. *Si aliquis alius venerit, cum martyrio ampliorem virtutem poſsidens, non quia vos amo, illum expellam, & vobis dabo primatum. Ideo non ſimpliciter dicit Chriſtus, Non eſt meum dare, ſed non eſt meum vobis dare, ſed quibus paratum eſt, his, ſcilicet, qui ab operibus poſſunt fieri clari.* Hæc ille. Sic, Origenes vtroque antiquior. *Quoniam huiuſmodi donum ſolius Dei eſt qui ſuper omnia eſt, conſpirantis, & cooperantis, & confirmantis in huiuſmodi eminentia quos viderit aptos, ideò dixit eis, Neſcitis quid petatis, Non eſt meum dare vobis.* Nempè hoc eſt quod Chriſtus alibi apertiſſimè dixit. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Verum nihilominus eſt quòd *quos Deus prædeſtinauit, hos, & vocauit, iuſtificauit, glorificauit.* Sed contra hæreticos aduertendum eſt, in ipſa prædeſtinatione, & electione diuina, non ſolùm finem ipſum, & vitam æternam, ſed etiam media ad hunc finem neceſſaria includi, vt fidem, bona opera, patientiam, & cæteras virtutes. Quibus certè mediis ipſa prædeſtinatio iuuatur, & completur. Quod in exemplo Rebeccæ docuit ex Scriptura S. Gregorius his verbis. *Omnipotens Deus ſemen Abrahæ multiplicare per Iſaac prædeſtinauerat: & tamen ſcriptum eſt. Deprecatus eſt Iſaac Dominum pro vxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis: qui exaudiuit eum, & dedit conceptum Rebeccæ. Si ergo multiplicatio generis Abrahæ per Iſaac prædeſtinata fuit* (iuxta illud, *in Iſaac vocabitur tibi ſemen, cur coniugem ſterilem accepit? Sed nimirum conſtat quia prædeſtinatio precibus impletur: quando is in quo Deus multiplicare ſemen Abrahæ præde-*

2. Tim. 2.
In cõment. ad hunc locum.
Hom. 66. in Matth.
Trac. 12. in Matth.
Matth. 11.
Rom. 9.
Dialog. li. 1. cap. 8.
Gen. 25.
Gen. 21.

stinauerat, oratione obtinuit, vt filios haberet potuisset. Hæc Gregorius. Ad hunc igitur modum paratum est regnum cælorum à Deo Patre, prædestinatione quidem æterna, sed sic, vt eadem prædestinatio fide, & bonis operibus compleatur, nec aliis paratum sit, quàm qui per huiusmodi media eò contendunt, & sterilem suam naturam precibus iuuant, rectóque diuinæ gratiæ vsu in bonis operibus fructificant.

IN DIE S. LAVRENTII MARTYRIS.

Ioan.12. *Si quis mihi ministrauerit, Pater meus honorificabit eum.*

IOCVS esse potest, siue quia in hoc Euangelio de iis qui speciali modo Christo ministrant, honorificè Christus loquitur, siue quia in eius festo hoc Euangelium recitatur, qui egregius Christi minister fuit, tum officio, vocatione quia diaconus erat: tum virtute, & merito, quia potius quàm diaconatus sui, & ministerij Ecclesiastici munus desereret, instrumenta proderet, acerbissimam mortem pati maluit: de ipso ministerio Ecclesiastico, eiúsque in prisca Ecclesia variis ad Dei cultum ornamentis aliquid obiter differendi, contra prophanos, & barbaros horum temporum hæreticos, qui in suo ministerio circa Dei cultum ab omnibus externis Ecclesiæ & altarium ornamentis, non secus quàm à summa quadam superstitione abhorrent. In vita quippe & martyrio S. Laurentij, qui circiter annum salutis 360. passus est, cuiúsque historiam multi antiqui Patres in suis sermonibus exornarunt, S. Ambrosius, S. Augustinus, S. Leo, Eusebius Emissenus, & alij, memoriæ proditum est B. Laurentium Diaconum S. Sixti Romani Pontificis, (accepto ad hoc ab eodem S. Pontifice mandato quum ad martyrium duceretur) amplos admodum Ecclesiæ thesauros, vestes sacras,

De ministerij Ecclesiastici ornamentis.

lib. 1. Offic. cap. 41.

vasa

vasa aurea, aliaque ornamenta Ecclesiastica, pauperibus Christianis distribuisse per varias vrbis Romæ regiones, vbi vel in cryptis, vel in ædibus piorum collectis Christiani latitabant. Ex qua historia patet habuisse tunc etiam illo persecutionis tempore, & quidem in primis quasi Christianæ fidei annis, Ecclesiam ipsam fidelium ad Ecclesiastici ministerij vsus, thesauros, & ornamenta varia, de quibus sic Prudentius poëta Christianus antiquissimus, in passione S. Laurentij cecinit. Vasa, & ornamenta Ecclesiastica.

Hunc esse vestris orgiis,
Morémque, & artem proditum est,
Hanc disciplinam fœderis
Libent, vt auro antistites.
Argenteis scyphis ferunt,
Fumare sacrum sanguinem:
Auróque nocturnis sacri,
Adstare fixos cereos.

Hymno secundo in libro Περὶ στεφάνων,

De his quoque Ecclesiæ ornamentis, vasis videlicet aureis, in quibus ad Altare sacrificabatur, à D. Laurentio erogatis, sic scribit Ambrosius: *Laurentius, qui aurum Ecclesiæ maluit erogare pauperibus, quàm persecutori reseruare, sacram martyrij accepit coronam. Numquid dictum illi est? Non debuisti vasa sacramentorum vendere.* Et paulò post enumeratis causis quibusdam piis, ob quas vasa Ecclesiæ alienare liceat: *In his* (inquit) *tribus generibus vasa Ecclesiæ etiam initiata*, id est, *consecrata, confringere, conflare, vendere licet. Opus est, vt de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad vsus nefarios sacri calicis ministerium transferatur.* Hæc ille. Cui conformiter Concilij Arelatensis Patres diu ante Ambrosij tempora decreuerant in hunc modum: *De his, qui Scripturas sanctas tradidisse dicuntur, vel vasa Dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit nobis, vt quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, ab ordine Cleri amoueatur.* Hæc illi. Sed, & hæc vasa Ecclesiastica *prophanis manibus non attrectanda esse*, scribit maximus Græcorum Theologus Gregorius Nazianzenus. Idem, & Chrysostomus Græcus Pontifex: *Non vides sacra illa vasa? Non ad vnum illa semper vsurpantur? Audétne quisquam illis ad aliud quicquam vti?* Hæc ille. Homil. 14. in Epist. ad Ephes. Atque

Offic. li. 2. cap. 28.

Cõc. Arel. 1. an. 320. Can. 13.

In Orat. ad Arianos. & de seipsa.

hæc maiorum nostrorum perpetua religio, ac pietas fuit. Soli, vel ethnici, vel hæretici, vel alioqui veræ religionis hostes, hanc religionis partem contempsere, & in suppellectile Ecclesiastica spolianda, ac prophananda dexteri fuerunt, quemadmodum nostri hodie hæretici ad hoc impietatis, & sacrilegij genus fuerunt dexterrimi. Ariani (vt in loco citato refert Nazianzenus) *Templa, & Orationis loca in sepulchra verterunt, suppellectilem rei sacræ ministerio dicatam flagitiosis manibus exposuerunt. Altaribus dilectis* (*vt loquitur Scriptura*) *contumeliosè protritis iuuenes eorum turpiter cantillantes insultarunt. Denique magnum, atque augustum mysterium prodiderunt, ludibrioque habuerunt.* Hæc de Arianis Nazianzenus; quæ de nostris hodie Lutheranis, & Caluinianis, eum dixisse putes. Sed, & sub Iuliano Apostata, quæstor quidam ab eo submissus ad Sacra vasa templi Antiocheni diripienda, magnificentiam eorum conspicatus: *Ecce* (inquit) *quàm sumptuosis vasis filio Mariæ ministratur.* Huiusmodi ludibriis, & hodie hæretici contra sacrificalia vasa, & ornamenta vsi sunt. Nec luserunt tantùm verbis, sed amplis detractis spoliis cum Nabuzardam coquorum principe, & impio Balthasare in poculis ab Altari ereptis, nefariè perbacchati sunt. Quòd si similes cum Balthasare pœnas hactenùs non luerunt, nec insontes se nec immunes propterea arbitrentur, sed illud recordentur, quòd tarditatem vindictæ grauitate compensat. Et illud Ecclesiastici. *Altissimus patiens est, & redditor.* Olim certè quum non tanta essent peccata populi, vt à Deo deseri mererentur (deseritur enim ille, seu populus, seu particularis quisque, qui in horrendis peccatis nullam sentit à Deo vindictam) huiusmodi sacrilegia subita, & celerrima consequebatur vltio diuina. Narrat Theodoretus: *Thymelicum quendam saltatorem, quum emptam fortè sacram vestem, in theatro gestaret, subitò expirasse.* Proculus à Genseric Ariano Principe ad Ecclesiam spoliandam missus, *rapaci manu* (ait Victor Vticensis in historia Vandalicæ persecutionis) *cuncta depopulatus, de palijs Altaris* (*proh nefas*) *femoralia sibi, & camisias faciebat. Qui tamen postea, frustatim sibi comedens linguam, in breui turpissima*

Ibidem.

Theodoretus hist. Eccle. lib. 3. c. 11.

Eccl. 5.

Vltio Diuina in sacrilegos. *Hist. Eccl. li. 5. c. 37.*

Lib. 1.

morte

morte consumptus est. De Donatistis, qui in hoc genere sacrilegij nostris hodie hæreticis non multò erant inferiores: sic scribit Optatus Augustino antiquior. *Quid tam sacrilegum, quàm Altaria Dei frangere, radere, remouere: in quibus vota populi, & membra Christi portata sunt?* Et paulò post. *Hoc tam immane facinus geminatum est, dum fregistis etiam calices Christi sanguinis portatores. Quorum species reuocastis in massas, mercem nefarijs nundinis procurantes, Passi etiam estis comburi manus vestras, quibus ante nos eosdem calices tractabatis.* Hæc ille. Quòd si hæretici hodie similia Arianis, Donatistis, paganis, facientes, similia non patiuntur, nec se propterea innocentes existiment, nec impunè tanta sacrilegia laturos sperent. Dicemus illis, quod Donatistis dixit Optatus. *An, quia cessat talis modo vindicta, ideò tibi cum tuis vindicas innocentiam? Ad exemplum præsens pœna compressit: secundam iudicio reseruauit.* Certè S. Laurentius ministerij sui memor, in quo Deum honorificari didicerat, acerbissima potiùs tormenta pati voluit, quàm Ecclesiæ thesauros fidei suæ commissos persecutori tradere. Sic ille Christo fideliter ministrauit, sic illum Deus Pater singulariter honorificauit, vt inter omnes Latinæ Ecclesiæ Martyres, huius solius martyrium per totam Ecclesiam Latinam festo publico celebretur. Multum ergò tanti martyris pietas, & religio ad hæreticorum hodie sacrilegam impietatem retundendam valere debet.

Li. 6. cõtra Parmenia num.

Lib. 1.

IN FESTO ASSVMPTIONIS B. Mariæ Virginis.

Maria optimam partem elegit, quæ non offeretur ab ea.

IOcvs latè explicandi populo gloriosam gloriosissimæ Virginis Mariæ assumptionem in cœlos, quam hodie celebrat Ecclesia, quam nulla hodie celebrat secta,

Euangelij accommodatio.

quam antiquissima Ecclesia agnouit, ad quam denique etiam hęc Euangelij verba optimè accommodari possunt. Nam, & hæc B. Maria multò magis, quàm Maria Magdalena, *Sedens secus pedes Domini audiebat verba eius.* Hæc enim illa est, de qua testatur B. Lucas: *Quòd conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo.* quod quemadmodum de his, quæ à Pastoribus dicebantur, quum nasceretur Christus, & de Christi verbis, postquam in templo cum doctoribus disputasset, Lucas commemorat: sic de omnibus aliis Christi verbis, ac factis, verum esse dubitari non debet. Hæc enim diligentissimè *conferebat facta Christi, cum Prophetiis veteribus*, ait venerab. Beda. Hæc docente in terris Christo tacuit, & auscultauit: Christo assumpto alios docuit, *Facta Magistrorum Magistra*, ait Rupertus. Hanc propterea D. Ignatius discipulus Sancti Ioannis & Beatæ Virgini contemporaneus, vocat *religionis nostræ Magistram.* Denique tam sedulò Christi verba audiebat, Christi facta notabat, & conseruabat in corde suo hæc B. Virgo, vt ne quidem in passione ipsa à latere Christi diuelli potuerit, Christo in cruce pendenti astans, & dulcissima illic, ac diuinissima prolata verba corde recondens. Adeò plusquam Maria Magdalena, sedit, permansit, perseuerauit hæc B. Maria Virgo ad pedes Domini audiens verba eius. Iam verò quis dubitat, quin hæc B. *Virgo optimam partem elegerit*, quæ sic soli Deo adhæsit, vt mundi vincula, carnis illecebras omnem seculi ornatum ab ipsa infantia abiecerit, voto virginitatis emisso, vt alio in loco ostendimus. Hanc etiam ob causam (vt certa traditione accepit Ecclesia) hæc B. Virgo à teneris annis vitam in templo duxit. Deo consecrata, nec coniugalem statum, nisi propter necessarium, tunc communis vitæ prætextum assumpsit. Postremò in hac B. Virgine veriſſimum illud est, quod hodiernum Euāgelium adiunxit: *Et non auferetur ab ea.* Adeò enim, quòd elegit Maria, non auferetur ab ea, adeò non diuellitur à Deo, cui soli adhærere semper pro summo bono habuit, adeò à Christo non seiungitur, cuius verba tam sedulò audiebat, & facta notabat, conseruans, & conferens in corde suo, vt hæc sola mortalium, & anima,

Vide Eusebium Emissenum in hoc festum.

Luc. 2. cap. 19. & 51.

In cap. 2. Lucæ.

Lib. 1. com. in Cant.

In Epistol. ad Ioan.

In festo annuntiationis.

& corpo

& corpore Christo in cœlis assistat: quod hodie propriè celebrat Ecclesia. De qua eius in cœlo peculiari gloria, sic Diuus Athanasius, Patriarcha Alexandrinus, antiquissimus, & doctissimus Pater, qui Concilio Niceno primo interfuit, qui Arium cominus illic confligendo profligauit, qui vnus fidem in Oriente orthodoxam per annos ferè quadraginta fortissimè sustinuit, latè & copiosè scribit in hæc verba: *Virgo hæc, & Mater Dei, nunc, vt Regina assistens à dextris Filij Dei vbique regnantis, quasi in vestitu deaurato, incorruptionis, & immortalitatis circumamicta varietate, sacris, & solemnibus verbis celebratur: non quòd secundum Spiritum tantùm, quasi sine corpore, & carne assistat,* (notentur verba) *sed quod induta sit quantum spectat ad sanctissimam eius carnem incorruptibilitate, & immortalitate. Circumamicta varietate rursus est, quantum attinet ad ossa sanctissima, quæ eius carnem suffulciunt. Nam ex carne eius, & ossibus eius, veluti ex vetere Adamo nouus iste Adam* (CHRISTVS) *vt vicem eius expleret, costam sibi finxit, nimirum istam incarnationem, eámque semel indutam perpetuo gestat. Ac proinde noua ista Eua Mater vitæ appellatur, circumamictáque varietate permanet ad primitias vitæ immortalis omnium viuentium.* Hæc ille, & multò ibi plura, quæ videre, & consulere posset studiosus Concionator. Obseruandum autem, quod in postremis verbis dicit, hanc Beatissimam Virginem alteram esse Euam, quia, vt illa Mater erat omnium viuentium, quoad hanc vitam temporalem, sic ista est Mater omnium viuentium, vitæ immortali, & cœlesti. Mater autem non generatione, & productiuè, sicut Eua, (ne quis hic cauilletur hæreticus) solus enim Christus est *primogenitus mortuorum*, quia eius resurrectio causa etiam quædam est resurrectionis nostræ: sed Mater est ordine, quia prima fidelium hanc immortalem vitam anima, & corpore participat, ideò signanter Athanasius, & vt Theologus acutus, *primitias vitæ immortalis omnium viuentium*, eam appellat, quia prima hanc completam fœlicitatem accepit, ordine videlicet non causa. Iam verò hanc Beatæ Virginis gloriosam

Assumptio B. Virginis in corpore.

In Euangelium de sanctiss. Deipara, sub finem.

Assumptionem multis verbis celebrat S. Damascenus scriptor Græcus, & perantiquus, totius Assumptionis historiam his verbis commemorans: quam etiam totidem ferè verbis Nicephorus in historia Ecclesiastica refert: *Ex antiqua* (inquit) *traditione accepimus quòd tempore dormitationis Beatæ Virginis vniuersi quidem Sancti Apostoli qui orbem terræ ad salutem gentium percurrebant, momento temporis in sublime elati, conuenerunt Hierosolymis: cúmque illic essent, eis visio apparuit Angelica, & audita est Psalmodia cælestium potestatum: & sic cum diuina gloria in manus Dei sanctam tradidit animam. Eius autem corpus quod Deum susceperit, ineffabili quadam ratione, cum Angelica, & Apostolica hymnodia elatum,* (quam etiam pulchrè describit Dionysius Areopagita in epistola ad Timothæum) *in loco fuit depositum Gethsemane, quo in loco Angelorum chorea, & hymnodia mansit tres dies perpetuos. Post tres autem dies Angelico cantu cessante, qui aderant Apostoli* (*cùm vnus Thomas qui abfuerat post tertium diem venisset, & quod Deum susceperat corpus adorare voluisset*) *loculum aperuerunt: sed omni ex parte sacrum eius corpus nequaquam inuenire potuerunt. Cùm ea autem tantum inuenissent, in quibus fuerat compositum, & ineffabili qui ex iis proficiscebatur essent odore repleti, loculum clauserunt. Eius mysterij obstupefacti miraculo, hoc solum cogitare potuerunt, quod cui placuit ex Maria Virgine carnem sumere, & hominem fieri & nasci, quum esset Deus verbum, & Dominus gloriæ, quique post partum eius incorruptam seruauit virginitatem, eidem etiam placuit, & ipsius quam migrauit immaculatum corpus, incorruptum seruatum translatione honorare ante communem & vniuersalem Resurrectionem.* Hæc ibi Damascenus, quæ omnia in Oratione eloquentissima quam de Assumptione Beatæ Virginis scripsit, & recenter è Græco Iacobus Billius vertit, repetit, verbísque amplissimis exornat. Narrátque ex historia Euthimiaca libro 3. ca. 40. quam citat, totam hanc historiam referente Iuuenali Hierosolymorum Episcopo tempore Chalcedonensis Concilij: addítque vacuum Beatæ virginis loculum cum vestimentis quæ inerant, fuisse tunc Hierosolymis Constantinopolim translatum, &

In sermone de dormitione Deiparæ. Niceph lib. 2. cap. 21. & seq.

Vide nouæ editionem Damasceni.

Martia

Martiano Imperatore, atque in Pulcheria coniuge in æde Beatæ Virginis in Blachernis reconditum. In ea Oratione magnum ad hanc Assumptionem amplificandam supellectilem concionator inueniet. Scripserat & Sanctus Hieronymus, siue apud eum Sophronius, Diuus Augustinus, & Diuus Bernardus, & Eusebius Emissenus de hac gloriosa Beatæ Virginis Assumptione sermones. Qui veteres, quamuis Assumptionem corporis non asserant, negare tamen etiam nolunt, sed rem dubiam relinquunt. Vnde Augustinus in sermone qui eius esse dicitur) nam non esse verè eius inde apparet, quòd Isidorum citat Gregorio Magno æqualem) ita loquitur: *Vera de Assumptione Mariæ sententia hæc esse probatur, vt secundum Apostolum siue in corpore siue extra corpus ignorantes, assumptam super angelos eam esse credamus.* Sed quod Latini scriptores adhuc dubitabant, Græci pro comperto habebant, sicuti ex eorum verbis suprà citatum est. Temporis tamen progressu etiam Latini, vt Diuo Bernardo, & eius antecessoribus etiam corporalis Assumptio credita fuit. Qua de re breuem sed elegantem tractatum scripsit Augustinus (quicquid censor Erasmus sine vllo prorsus argumento aliter sentiat,) & multis rationibus confirmat cur ipse credat, & alij piè credere debeant, non anima tantùm, sed, & corpore Beatam Virginem assumptam in cœlos fuisse. Illas rationes in breue conferam, quæ latius apud ipsum Augustinum videri poterunt: *Si voluit Christus integrum Mariæ virginitatis seruare pudorem, cur non velit incorruptam à putredinis seruare fœtore? Qui enim in vita præ cæteris illam gratia sui conceptus honorauit, pium est credere singulari saluatione eam in morte, & speciali gratia honorasse.* Rursum paulo pòst: *Christus in cœlos ascendit, & carnem quam de matre suscepit super astra transuexit, honorans omnem humanam naturam, sed multo magis maternam. Si igitur natura matris est filius, conueniens est, vt sit, & filij mater: non quantum pertinet ad æquam administrationem, sed quantum pertinet ad eandem reciprocam substantiam, vt homo de homine, caro de carne, mater à filio, filius à matre, non ad vnitatem personæ, sed ad vnitatem corporalis naturæ, & substantiæ.* Hoc autem argumentum egregiè confirmat ab vni-

Serm. 32. de Sanctis.

In libr. de Assumptione Mariæ tom. 9.

Ioan.17. tate omnium fidelium cum Christo: *Si vnitatem potest facere gratia sine proprietate specialis naturæ* (de qua dixit Christus: *quos dedisti mihi volo, vt sint vnum, sicut & nos:*) *quanto magis vbi gratiæ vnitas, & corporis est specialis nati-*
Ibidem. *uitas?* De his autem qui per gratiam vniuntur Christo, dixit iterum Christus: *Pater quos dedisti mihi, volo, vt vbi sum ego, & illi sint mecum.* Vnde infert Augustinus: *Si igitur eos secum habere vult, & hoc potest qui omnia potest, quid æstimandum est de matre, vbi digna sit haberi visi in præsentia filij?* Rursum à dignitate, & præstantia naturæ ipsius Beatæ Virginis sic argumentatur: *Tanta sanctificatio, qua mater Dei fuit, dignior cœlo est quàm terra. Quoniam thronum Dei, thalamum Domini, domum atque tabernaculum Christi dignum est ibi esse vbi ipse est. Tam pretiosum thesaurum dignius est cœlo seruari quàm terra. Tantam integritatem merito incorruptibilitas, non putredinis aliqua resolutio sequitur. Illud sacratissimum corpus de quo Christus carnem assumpsit, & diuinam naturam humanæ vniuit, escam vermibus traditum, & futurum de vermium*
Ioan.12. *pulnere, quia sentire non valeo, dicere pertimesco,* Móxque aliud ex Scripturis sanctis argumentum adfert. Dicit Christus, *Vbi ego sum, ibi & minister meus erit. Si hæc est generalis sententia omnium per fidem, & bonam operationem Christo ministrantium, quanto magis quodammodo, & specialius est Mariæ? Mariam námque operis exhibitione, & fidei rigidissima veritate ministram fuisse Christi, omnis qui sanè sapit intelligit. Si ergo ibi non fuerit, vbi Christus ministros suos esse vult, vbi erit? Et si ibi erit, nunquid æquali gratia? Et si æquali gratia, vbi æqua Dei censura, quæ vnicuique reddit secundùm sua merita? Si ergo merito Mariæ viuenti præ omnibus donata est gratia, mortuæ erit minuenda? Absit. Quia si omnium sanctorum mors est pretiosa, Mariæ sanè est pretiosissima, quam tanta comitata est gratia, vt mater Dei dicatur, & sit.* Hæc ille siue Augustinus, siue alius quicumque auctor. Rationes enim per se bonæ, & firmæ sunt, quemcumque auctorem habuerint. Et profectò vt alias Scripturas expendamus, *Si mirabilis est Deus in sanctis suis*, vt etiam supra condignum honoret, quomodo nō erit mirabilis in matre sua, vt pro eo quod dignum ac conueniens est, eam sublimet? Si de omnibus Sanctis dicitur, *Nimis honorificati sunt amici tui*

Deus

Deus, nimis confortatus est principatus eorum, quomodo mater Dei nimis honorificata non erit, eiúsque principatus, & gloria supra cæteros confortata? Si de omnibus verum est quod Apostolus dixit, *Si compatimur, & conglorificabimur*, certè B. Virgo quæ plus cæteris omnibus Christo compassa est, siue quia mater filio, siue quia ipsi cruci astitit penè sola, siue quia sic astitit, vt doloris gladius animam eius pertransierit, plus cæteris omnibus glorificata credi debet. Si necessariò verum est quod Christus dixit, *Omnis qui se humiliat exaltabitur*, certè hæc B. Virgo qua nihil fuit humilius maximè, & supra omnes exaltata creditur. Hæc enim quum mater Dei futura ab Angelo nunciaretur, humillimè respondit, *Ecce ancilla Domini.* Et verè de seipsa dixit, *Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ.* Verè inquam, quia, & verè respexit Dominus, & vera erat eius humilitas, & verissima humilitate hanc solam à Deo respici fatebatur, tacens virginitatem, tacens orationis studium, tacens denique tot, & tantas alias virtutes suas. Fuit ergo maximè supra omnes in cœlis exaltata, quæ maximè, & supra omnes in terris sese humiliauerit, id est, de sese humiliter senserit, & in omnibus humilitatis officiis sese semper exercuerit.

Psalm. 131. *Rom. 8.* *Luc. 14.* *Luc. 1.*

Nunc igitur in hac glorioßissima Beatæ Virginis Assumptione ad eius maiorem gloriam plurimorum Patrum encomia quibus illam prosequuntur, in hunc locum compendiosè congeram, vt contra petulantias, & stupida hodie hæreticorum corda (qui hanc B. Virginem vel contumeliosè tractant, vel certè nullo dignantur honore) illa concionator depromat, quæ nostræ quidem Catholicorum deuotionis testimonia sint illustria, hæreticæ verò prauitatis clara sit condemnatio. Primùm ergo sic eam in cœlos assumptam affatur doctissimus Pater Athanasius. *Decet te matrem regeneratricem, heram ac Dominam cognominari, eo quòd ex te prodiit, Rex Dominus ac Deus noster. Primitias tuæ laudis Archangelus contexuit, quum splendidissimum ac capacissimum illum hymnum ederet, Aue gratia plena, &c. Sic te prædicat prima acies, quæ ex thronis, Cherubim, & Seraphim constat. Sic secunda hierarchia, quæ dominationes, virtutes, & potestates*

Patrũ encomia de B. Virgine.

In Euangelium de Sanctiss. Deipara.

potestates complectitur. Sic & tertia acies Archangelorum, & Angelorum. Ab istis deinde nos terrestris hierarchia siue edocti. siue admoniti, exaltamus te magna, & canora voces dicentes, Aue gratia plena Dominus tecum. Intercede, Hera, & Domina, & Regina, & mater Dei pro nobis. Sic eam compellat Beatus Chrysostomus. Verè dignum, & iustum est glorificare te Dei param, & semper beatissimam, & penitus incontaminatam matrem Dei nostri, honoratiorem Cherubim, & gloriosiorem incomparabiliter Seraphim. Sic eam collaudat Beatus Epiphanius. Tu virga de radice Iesse, tu tabernaculum de quo sponsus egreditur (psalm. 18.) tu candelabrum aureū, & facula super ipsum (Zac. 4.) tu lucerna parata Christo nostro (Psalm. 131.) tu mons vnde lapis sine manibus excisus est. Dan. 2. A S. Ephrem vocatur, sublimior cœlicolis, honoratior Cherubim sanctior Seraphim Sanctus Cyrillus Alexandrinus Græcorum facilè doctissimus, sic eam in concione compellat. Tu totius orbis thesaurus, per quam cœlum exaltatur, per quam angeli, & Archangeli lætantur, per quam per totum orbem fundatæ sunt Ecclesiæ. Gregorius Nazianzenus theologus cognominatus sic eam affatur, tragœdiam suam de Christo patiente his verbis concludens. O puella gratia æquanda multis, mater & virgo, supra omnes decora virgines, & maxima: quæ vincis omnes cœlitum ordines, Regina, Domina, generis humani gaudium. Amica semper esto tu mortalibus, maximáque quouis in loco mihi salus. Hæc ille Damascenus sic pro Beatæ Virginis laude quasi argumentatur, Reuera facta es Domina omnium creaturarum, quum conditoris omnium effecta es mater. Atque hæc Græcorum Patrum ergà hanc Beatam Virginem pietas ac deuotio fuit. Nunc vt ad Latinos veniamus, Diuus Augustinus quum de peccato, dispu-tat, eiúsque per omnes peruagata contagione, hanc Beatam Virginem propter honorem Domini diserte semper excipi vult. Vnde enim, inquit, scimus quòd ei plus gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere ac parere meruit eum quem constat nullum habuisse peccatum. Rursum de illa sic alibi loquitur. Præter sanctam carnis integritatem, quæ aliæ sint Mariæ merita quis ignorat? Sanctus Gregorius de illa scribit. Mons fuit qua omnem electæ creaturæ altitudinem electionis suæ dignitate transcendit, & meritorum verticem super omnes angelorum chorus

In liturgia

In orat. de laud. virg.

De laudib. B. Virg.

Homil. 6. cob. Nestorium.

In tragæd. Christus patiēs

De orthodoxa fide libr. 4. cap. 15.

De natura & gratia cap. 36.

De bono coniug. ca. vlt.

In libr. 1. Reg. cap. 1.

choros euexit. Antiquissimus Irenæus aliique Patres hanc B. Virginem alteram à contrario sensu Euam, & verè matrem fidelium esse docent. Irenæus his verbis, *Eua seducta est, vt effugeret Deum, Maria suasa est, vt obediret Deo, vt Virginis Euæ Virgo Maria fieret aduocata.* Sic Tertullianus. *In virginem adhuc Euam irrepserat verbum ædificatorium mortis. In virginem æquè introducendũ erat Dei verbum extructoriumvitæ, vt quod per huiusmodi sexum abierat in perditionem, per eumdem sexum redigeretur in salutem.* Sic D. Augustinus. *Auctrix peccati Eua, auctrix meriti Maria. Eua occidendo obfuit. Maria viuificando profuit. Illa percussit, ista sanauit.* Sic & D. Hieronymus. *Mors per Euam, vita per Mariam. Ideóque, & ditius virginitatis donum fluxit in fœminas, quia cœpit à fœmina.* Sic postremò & D. Bernardus (vt Anselmum, Chrysologum, Andræam Cretẽsem alióque innumeros taceam.) *Eua prius peremptrix quàm parẽs, prius peccauit quàm peperit, Maria prius reparatrix, quàm parẽs.* Placuit sanctis patribus hęc comparatio inter Euam, & Beatam Virginem Mariam, quia vt illa mater erat omnium viuentium ad peccati corruptionem, sic ista erat mater gratiæ, mater fidelium, mater & primitiæ immortalitatis, vt suprà ex Athanasio. Plura in laudem huius B. Virginis in festo Natiuitatis eius dicentur.

Lib. 5.

Lib. de carne Christi.

Serm. 18. de Sanctis.

Epist. 22. ad Eustochium.

Homil. 3. super missus est.

IN FESTO S. BARTHOLOMÆI APOSTOLI,

Vocauit discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis: quos & Apostolos nominauit. *Luc. 6.*

Hoc vs obseruandi contra horum temporum hæreticos, Christum hoc loco ex toto grege discipulorum suorũ, certos, & certo numero elegisse, certáque, & distincta appellatione eos nuncupasse, quæ quidem appellatio significaret quàm sonat, maio

De potestatis Ecclesiasticæ vocabulis.

maiorem potestatem denotaret quàm vis verbi postulat: quum è contra nouii isti Magistri qui omnia prophanare contendunt, ad vulgarem, & prophanam significationem omnia Ecclesiasticis potestatis vocabula, & sacræ functionis nomina reducere studeant, vt ita Apostolus, Episcopus, presbyter, non plus valeant quàm primæua, & vulgaris horum verborum significatio notat. Apostolum enim missum seu legatum, seu nuncium exponunt talem, qui Domini sui mandata tantum referat, ideóque mandati limites non excedat. Sic enim impius Caluinus de Apostolis arrogantissimè scribit. *Suo*, inquit, *nomine præ se ferunt quantum sibi in suo munere permissum sit. Nempè si Apostoli sunt, ne garriant quicquid illis collibitum fuerit, sed mandata eius quo missi sunt bona fide perferant.* Hæc ille nefarius impostor, vt hac speciosa impostura ac fraude lectori persuadeat, ipsos Apostolos nihil aliud docere aut decernere potuisse, quàm quod Christus ipsis viua voce mandauerat, atque adeò in Scripturam noui testamenti redactũ postea fuerat. Quòd si de ipsis Apostolis probari potest, quanto magis de tota reliqua Ecclesia verum id erit? Simili impietate Episcopum nihil aliud valere volunt, quàm superintendentem, & vigilem aliquem, qui videat quidem quo suum quisque officium faciat, cum admonẽdi potestate seu ministerio potius, nullam autem præterea spiritualem potestatem habeat: eo quòd vox illa Episcopus Græcè nihil quàm superintendentem Latinè sonet. Presbyterum quoque hac ratione nihil aliud esse volunt quàm Seniorem, cuius officium sit gubernationi tantùm vacare, & censuræ ac disciplinæ Ecclesiasticæ præesse, non autem vllum tale munus exercere, quale Ecclesia Catholica presbyteris, & noui testamenti sacerdotibus semper attribuit. Sed isti hæretici, vt in Apostoli vocabulo, sic in Episcopi, & presbyteri, toto cœlo errarunt: quod nunc de Apostolis (quorum in hoc Euangelio propria tractatio est) breuiter ostendetur. *Suo nomine* (ait Caluinus) *præ se ferunt quantum sibi in suo munere permissum sit.* Nomen autem Apostoli missum significat: ideóque, *eius mandata à quo missus est bona fide perferre debet*, ait Caluinus, *non quicquid collibitum*

Instit. lib. 4. ca. 8. n. 4.

Apostolorũ dignitas defenditur contra Caluinum.

tum est garrire. Præter arrogantis nebulonis petulantissima verba, qui Apostolorum doctrinam extra id quod Christus viua voce docuit, *garritus ad libitum*, vocat, quæ pius concionator pro suo erga Apostolos, imò erga Christum zelo (*qui enim vos spernit, me spernit*, dixit Apostolis Christus) amplificari poterit stupida eius ignorantia, & impia assertio facilè ex Scripturis ipsis refutatur. Apostolus, inquit, ille missum significat, ergo nihil nisi missum. At vide quot blasphemiæ, & hæreses in religione orthodoxa ex tam insulsis argumentis consequuntur. Christus significat vnctum. Ergo nihil nisi vnctus est à Spiritu sancto & non est Deus & homo, sed solùm homo specialiter vnctus. Sacramentum apud Latinos iuramentum vel mysterium significat: ergo nihil est aliud, & non est signum alicuius diuini erga nos beneficij, aut rei sacræ. Fides est in præstandis promissis veritas: quia fit quod dictum est: ergo non significat assensum veritati diuinæ à nobis præstitum. Ecclesia est congregatio, ergo nihil differt à Synagoga quæ tantumdem significat. Præterea si Apostolos à Prophetis, pastoribus, & doctoribus distinguit Paulus, & tamen omnes illi missi quoque sunt, profectò Apostolus in sensu Christi plusquam missum significat. Deinde si Apostoli nihil aliud quum missi sunt, qui fit quòd Septuaginta discipulos quos *misit Christus ante faciem suam binos & binos* non vocauerit etiã Apostolos? Quare solos duodecim vocauit Apostolos, alios verò 70. non nisi discipulos, si nihil aliud Apostolus nisi missum significat. Atqui Apostolorum vt certa, & specialis fuit denominatio, ita certa, & singularis potestas, non quam vis appellationis expressit, sed quam voluntas appellationis conferre voluit, vt de Sacramenti vocabulo ipsemet Caluinus disputat Instit. lib. 4. cap. 4. Illa potestas erat non solùm referens mandata Christi, sed eadem præterea, *& docere*, id est, exponere, & sensum verborum Christi explicare, *& testificari*, id est cum auctoritate legitima suis doctrinæ fidem facere. Et denique præcepta dare, extra & præter ea quæ Christus viua voce dedit. Quæ fuerit Apostolorum docendi, & testificandi potestas * aliis in locis

Luc. 10.

Ephes. 4. Luc. 10.

* *Domin. SS. Trinit. & in festo Ascensionis Dominicæ.*

cis huius operis explicatum est. Quòd præcepta dederint extra Christi mandata viua voce tradita, Acta Apostolorum luculenter declarant. Decretum enim illud Apostolicum, non esse gentes ad Iudaicas obseruationes compellendas, esse abstinendum à suffocato & sanguine, præceptum vtique Apostolorum fuit. Aiunt enim. *Visum est nobis nihil vltra imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria.* Imponunt ista & præciAct.15. piunt. Nec ideò imponunt, quia à Christo hoc didicerant, sed quia Spiritus Sanctus hoc illis suggesserat. Aiunt enim: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis.* Non aiunt, Christus hoc nobis viua voce mandauit. Sed & Paulus Apostolus quoque & ipse, etsi non vnus ex duodecim, Apostolatus sui vim & potestatem melius intelligens quàm Caluinus, disertè profitetur se quædam docere, quæ à Christo mandata non erant.

Decreta Apostolorum propria.

1.Cor.7. *Cæteris* (inquit) *ego dico, non Dominus. Si quis frater vxorē habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam.* Móxque de vidua: *Beatior erit si sic permanserit secundum consilium meum. Puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.* Hic opinor bonus Caluinus Apostolum dixerit garrire ad libitum, monebit quoque vt mandata domini sui bona fide perferat. Adiiciet denique (quod loco citato subiunxit) *satis clara esse Christi verba, quibus legationem Apostolorum terminauit, quum mandauit illis vt irent ac docerent omnes gentes quæcumque præceperat.* Dicet ergo Caluinus Apostolis omnibus: dicet Paulo, Vt quid mihi Spiritū Dei allegas? Profer mandatum à Christo, & credemus. Hic finis, hic terminus legationis tuæ est (non enim nisi missus & legatus es) vt ea doceas quæ Christus præcepit, non alia, Sic quidem impius Caluinus. Sic alij eius hodie discipuli & sectatores. Atqui Apostolis opinor ipsis ex Spiritu Sancto se loqui profitentibus, magis credendum est: etiamsi de hac doctrina Spiritus Sancti nihil Christus prælocutus fuisset. Nunc autē & hoc ipsum disertissimè prædixit. *Adhuc multa habeo vobis dicere,*

Caluinus loco citato.

Ioan.16. *sed non potestis portare modo. Spiritus autem veritatis, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Quæ Christi verba, simúlque alia illa quibus Apostolorum legationem

nem terminari Caluinus vult (docentes eos seruare, *quæcumque mandaui vobis*) in alio huius operis loco explicuimus, & nihil planè pro sensu hæreticorum facere perspicuè ostendimus. Apostolus igitur, & Apostatus longè aliud, & amplius significat in sensu Christi, quàm simpliciter missum esse, aut missionem simplicem, quæ nihil nisi referat mandatum Domini sui. *Domin. 4. post Pascha & Domi. SS. Trinitatis.*

Nempe Apostolis totam suam potestatem Christus plenissimè contulit: qui, vt à Patre missus erat, sic Apostolos misit, vt à Patre potestatem omnem in cœlo, & in terra accepit, sic eandem in terris Apostolis dedit. De priori his verbis constat. Transiturus Christus ad Patrem dixit. *Ego te clarificaui super terram. Opus consummaui quod dedisti mihi, vt faciam. Manifestaui nomen tuum hominibus.* Móxque oratione præmissa pro Apostolis, dicénsque, *Pater sanctifica eos in veritate: Sermo tuus veritas est*, addit. *Sicut tu me misisti in mundum, ita, & ego misi eos in mundum.* De posteriori constat his verbis. Quum dixisset Christus, *Omnis potestas data est mihi in cælo, & in terra*, subiunxit, & intulit, *Euntes ergo docete omnes gentes, &c.* Quæ verba quantum valeant, alio loco explicuimus. Fuerunt igitur Apostoli cum summa potestate à Christo missi, sicut ille à Patre. *Ait* (inquit Caluinus) *Christus à Patre missus non alia docuit, quàm quæ à Patre in mandatis accepit. Mea* (inquit) *doctrina non est mea, sed eius qui misit me Patris. Et iterum. Quæcumque audiui à Patre meo hæc loquor. Apostoli ergo non alia debebunt docere, quàm quæ à Christo audiuerunt.* Sic quidem ille loco citato argumentatur, vt sibi videtur acutus, sed re vera stupidissimè Christus quæ audiuit à Patre loquitur, quia vnum erat cum Patre, eiusdem naturæ, eiusdem gloriæ. Apostoli, vt non omnia audiuerunt à Christo corporaliter præsente (vnde ipsemet dixit, *adhuc multa habeo vobis dicere, &c.*) sic assumptio in cælos Christo ab eo audire non poterant immediatè, & viua voce loquente (vt vult Caluinus) quia vnum cum Christo ita non erant sicut Christus cum Patre, sed mediante Spiritus Sanctus docuit eos Christus, docuit semper docétque hodie Ecclesiam. Hic Spiritus Sanctus quem pro-

Apostoli cum summa potestate missi. *Ioan. 17.* *Loco citato.* Caluini stupidum argumentum. *Ioan. 16.*

Legatio Apostolorum, & Ecclesiæ in quo consistit.

misit Christus & dedit Apostolis ac per illos toti Ecclesiæ (mediantibus certis sacramentis) docuit Apostolos multa quæ viua voce Christus non mandauit. Atque ideò Apostoli eorúmque successores perpetui, ita sunt legati Christi, vt eorum legatio non in verbis & mandatis Christi viua voce datis tota consistat, sed in suggestione, & doctrina Spiritus Sancti, quæ vtique doctrina etiam Christi est, iuxta illud. *Ille de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Quando ergo Apostoli loquuntur ex Spiritu Sancto, non excedunt fines mandati. Quando & Ecclesia loquitur ex Spiritu Sancto (habet enim semper Ecclesia Apostolorum apud se successores) Ecclesia non excedit limites, sed exercet partes potestatis suæ. Atque ita nec Apostoli nec Apostolorum successores simpliciter missi sunt in sensu Caluini, vt nihil aliud docere possint, quàm quæ Christus viua voce docuit, posteáque in Scripturas relatum est, sed sunt missi, vt Spiritus Sancti organa, & amanuenses. Sunt missi vt doceant tamquam Magistri orbis, *prout Spiritus dat eloqui illis.* Sunt missi, vt prædicent verbum Dei quod Spiritus Sanctus illis suggerit tamquam, *testes veritatis*: & sunt missi vt præcepta, & decreta constituant tamquam præpositi Ecclesiarum, sicuti fecerunt in Actis, *Pauluſque & Barnabas circuibant præcipientes custodire decreta Apostolorum & Seniorum.* Sunt missi, vt soluant, & ligent peccata tamquam iudices. Sunt denique Apostoli specialiter missi, vt vnusquisque eorum cum plena potestate quocumque terrarum loco verbum prædicaret, omnésque potestatis Ecclesiasticæ partes plenissimè exerceret. Sic illi specialiter à Christo vocantur, *lux mundi, sal terræ, amici Christi quia omnia nota fecit illis, fundamenta*, denique fidelium iuxta illud Pauli. *Aedificati super fundamenta Apostolorum, & prophetarum.* Fundamenta autem sunt (ait Augustinus) *quia eorum auctoritas portat infirmitatem nostram.* Atque hoc speciali sensu non nisi duodecim Christus elegit Apostolos: & ita quidem, vt præuaricante Iuda Mathias electus fuerit qui duodenarium compleret. Huius rei mysterium Augustinus his verbis exponit, loco citato. *Cùm dicuntur duodecim portæ Hierusalem,* (vt in

Ioan. 16.

Act. 1.

Act. 15.

Matth. 5.
Ioan. 17.
Epheſ. 2.
Enarra. in Pſal. 86.

Duodecim Apostolorum mysteriũ.

(vt in Apocalypsi cap. 12.) *& vna porta Christus est, & duodecim portæ Christus, quia in duodecim portis ipse est. Et ideò duodenarius numerus Apostolorum. Sacramentum magnum huius duodenarij significatio est numeri. Sedebitis* (inquit) *super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Sacramentum est cuiusdam vniuersitatis, quia per totum orbem futura erat Ecclesia, vnde vocatur hoc ædificium ad Christi compagem. Et ideò, quia vndique venitur ad iudicandum duodecim sedes sunt: sic quia vndique intratur in illam, xij portæ sunt. Partes enim mundi, quatuor sunt: Oriens, Occidens, Aquilo, & Meridies. Istæ quatuor partes adhuc nominantur in Scripturis. Ab omnibus istis quatuor ventis dicit Dominus se collecturum electos suos. Ab omnibus ergo istis quatuor ventis vocatur Ecclesia. Quomodo vocatur? vndique in Trinitate vocatur per baptismum. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Quatuor ergò ter ducta duodecim inueniuntur.* Hæc Augustinus. Extenditur tamen hoc Apostoli nomen, & ad Paulum, & ad Epaphroditum in Scripturis, & ad alios primos fidei fundatores, quia tales omnes ad portas xij. Hierusalem pertinent: & per illos intratur in Ecclesiam Sanctam. Latiùs ergò Apostoli nomen patet, quàm vocis etymologia sonat. Sic Episcopi, & Presbyteri vocabula similiter.

IN NATIVITATE B. Mariæ Virginis.

Iacob autem genuit Ioseph, virum Mariæ, de qua natus est Iesus. *Matth. 1.*

LOcvs idoneus explicandi causas, cur Ecclesia Catholica gloriosæ Virginis Mariæ Natiuitatẽ ipsam temporalem celebrat, quum, & tot alia festa in honorem huius B. Virginis celebrentur, & soliùs præterea Christi redemptoris, eiúsque præcursoris. B. Ioannis Baptistæ natiuitas solemnis habeatur: idque contra hæ- Natiuitas B. Virginis, cur celebratur.

reticos horum temporum barbaros, & insensatos, qui propter has duas causas totum hunc cultum, vel superfluum iudicant, vel superstitiosum: ideóque hoc festum in nulla eorum secta obseruatur. Sanè 1
postquam tum B. Matthæus in hoc Euangelio, tum B. Lucas in suo, totam B. Virginis prosapiam à capite recensuerint, ex parte coniugis, vt de tribu Iuda fuisse ostendatur, neque enim vir de tribu Iuda aliam coniugem, quàm ex eadem tribu sortiri poterat (iuxta legis Mosaicæ præscriptum) qua in re non solùm Christi, sed, & Matris eius generationem explicare voluerunt: Ecclesia quoque non dissimili studio ortum auspicatissimum huius B. Virginis, tum in dictæ Virginis honorem, tum in tanti beneficij gratam recordationem, toto orbe recolli, & celebrari voluit, Tanta enim erga Christum redemptorem animi gra- 2
titudine Ecclesia Sancta vti voluit, vt non tantùm ipsius Natiuitatem longè auspicatissimam incredibili gaudio concelebrare, sed etiam Matris eius purissimæ, & beatissimæ ortum pari studio recolere voluerit. Profectò enim, qui Christum amat & colit, etiam ea, quæ coniuncta sunt non amare, & colere 3
non poterit. Quid autem Christo coniunctius, quid ad eius puritatem propius accedit, quàm Virgo illa purissima, ex cuius visceribus nasci voluit? His accedit, quòd quum veteres Prophetæ huius B. Virginis ortum prædixerint, & figuræ variæ præsignificauerint, debuit profectò Ecclesiæ eundem ortum gloriosa commemoratione recolere, nec tam singulare humani generi bonum, tam sedulò prædictum, tam variæ figuratum, tam demùm fœliciter præstitum, vel ingrata obliuione sepelire, vel leuiter, & obiter recordari, sed annua sollemnitate in perpetuas generationes celebrare. Docere quoque Ecclesia debuit ab eodem se Spiritu duci, & administrari, qui olim in Prophetis locutus est, vt quam illi personam à Deo tacti frequenter prænunciauere, hanc Ecclesia diuino instigante Spiritu frequenter quoque prædicaret, & collaudaret. Sed, & præter hæc omnia Ecclesia 4
Sancta, quia hodierno die non Christo tantùm redemptori suo, sed, & sibi quoque Matrem nasci me-

minerat,

minerat, Christo quidem natura Matrem, sibi verò gratia, & fauore Matrem, Matrem inquam, Dominam, ac Patronam singularem propterea Matris suæ non Christi tantùm Natiuitatem festiuam esse, magnóque cordis iubilo honorare voluit. Sunt ergò hoc loco hæc tria explicanda. Primùm prædictiones illæ propheticæ de huius gloriosæ Virginis ortu proferendæ. Secundò, figuræ veteres breuiter aperiendæ. Prolixiùs postremò, & copiosiùs (propter contradicentes hæreticos) ostendendum, quàm singularis, & admirabilis fidelium Patrona, ac verè Mater, hæc Beata Virgo semper extiterit.

In festo Assumptionis.

De hac B. Virgine, quæ illud repararet, quod Eua perdiderat, vt in alio festo ex Patribus ostendimus, statim à primo hominis lapsu scriptum est. *Dixit Deus serpenti, Ponam immicitias inter te, & mulierem, Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius.* Sic hunc locum interpretantur multi Patres. Augustinus his verbis docet quomodo caput serpentis contriuerit. *Mater* (inquit) *generis nostri* (*Euæ*) *pœnam intulit mundo. Genitrix Domini nostri salutem attulit mundo.* D. Bernardus homil. 2. & 3. super Missus est Angelus, &c. Et in sermone de verbis Apocalypsis, *Signum magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta Sole, &c.* Andreas Cretensis Episcopus, in Salutationem Angelicam, & Petrus Chrysologus Archiep. Rauennas serm. 141. in Euangelium de Annunciat. Dominica, ac demùm Fulgentius in serm. de laudibus Mariæ, hanc prophetiam de B Virgine exponunt, non quòd ipsa per se, sed per semen suum benedictum, in quo benedicuntur omnes gentes, Christum redemptorem, contriuerit caput serpentis, & à seruitute diaboli nos eripuerit. Quo in loco, vt ipsum redemptionis beneficium prænunciatum fuit, sic nec B. Virginem redemptoris Matrem tacere placuit. Sed Esaias de hac Virgine verbis clarissimis, ita loquitur: *Egredietur Virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.* Hoc est, Nascetur Maria de domo Dauid, & Christus nascetur ex ea. Et paulò antè idem Propheta. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel.* Non solùm Messias prædicitur, Deus, & homo futurus, sed

Genes. 3. Prophetiæ veteres de B. Virgine.

Serm. 2. de Annunciat. Dominic.

Esai. 11.

Esai. 7.

etiam Maria prædicitur, Virgo, & Mater futura. De hac quoque Virgine Hieremias: *Nouum fecit Dominus super terram: fœmina circumdabit virum.* Quæ verba de B. Virgine sic exponit Augustinus: *O fœmina super fœminas benedicta, quæ virum omninò non nouit, & virum suo vtero circumdedit. Circumdat Maria virum Angelo fidē dando, quia Eua perdidit virum serpenti consentiendo.* Ezechiel quoque de hac B. Virgine his verbis prophetauit: *Porta hæc* (Orientalis sanctuarij) *clausa erit non aperietur, & vir non transibit per eam: eritque clausa.* Quæ verba de B. Virgine sic exponit Sanctus Hieronymus: *Hæc est porta Orientalis,* (*vt ait Ezechiel,*) *semper clausa, & lucida, operiens in se, vel ex se proferens sancta sanctorum, per quam Sol iustitiæ, & Pōtifex noster secundum ordinem Melchisedech ingreditur, & egreditur.* Denique, & Daniel, ne ex quatuor maioribus prophetis, vel vnus desideretur, de hac B. Virgine, ac Matre hūc in modū prophetauit: *Abscissus est lapis de monte sine manibus,* quæ verba sic exponit Hieronymus: *Christus lapis prædicatur abscissus de monte sine manibus, significante Propheta Virginem nasciturum esse de Virgine. Manus quippè accipiuntur pro opere nuptiarum.* Habemus ergò quatuor primarios Prophetas eadem propemodum diligentia, certè eodem consensu, de Virgine Matre prophetantes, atque de Christo Virginis Filio. Iam verò ad figuras propheticas quod atinet, Quod Moysi monstratum est in rubo, & igne, quod Aaroni in virga florida, nec humectata, quod Gedeoni in vellere, & rore, hanc Virginem Matrem luculenter præsignarunt, vt copiosè explicat S. Bernardus.

Hier. 31.

Ser. 18. de Sanctis.

Ezech. 44.

In Apologia pro libris aduersus Iouinianū ad Pammachium.

Daniel. 2.

Epistol. ad Eustochiū de custodia virginitatis.

Exod. 3. Nume. 17. Iudic. 6. Homil. 2. super Missus est.

B. Virgo Mater fidelium.

Sed plenius nunc demonstrandum est, hanc beatissimam Virginem, vt Christi natura, sic omnium Christianorum gratia, & fauore Matrem, Patronam quoque, ac Dominam meritò habendam, perpetuò habitam fuisse. Quæ fuerit huius Beatæ Virginis gratiæ plenitudo, & consequenter supra cæteras creaturas omnes excellens dignitas, in duabus antea concionibus explicatum est. Ex illis facilè apparet, quàm meritò debeat, Christianorum Mater, Patrona, ac Domina censeri: Quomodo autem in Ecclesia Dei à Maximis Ecclesiæ luminibus, & Patribus sanctitate

In Annunciatio. & Assumpt. B. Virg.

ctitate, atque eruditione præstantissimis sic habita fuerit, aliqua enumeratione facta commemorabimus, vt vel stupidas hæreticorum mentes tot,& tantorum virorum exempla excitent, & veterum excutere compellant, vel saltem boni Catholici, id quod faciunt certissima se ratione facere intelligat. Atque vt à recentioribus incipiendo ad vetustissimos conscendamus. D. Anselmus librum de excellētia B. Virginis conscripsit, in quo, *eam se, vt Dominam colere cum omni creatura*, profitetur. D. Fulbertus Carnotēsis Episcopus in sermone de festo Assumptionis B. Virginis affirmat, *eam plus omnibus liberatis impendere posse suffragium, qua meruit pro liberandis proferre pretium.* Rupertus in fine Comment. super Cantica sic eam alloquitur: *Ad te præ cæteris montibus oculos leuamus tuum præ omnibus auxilium suspiramus.* At verò hanc B. Virginem, vt verè Matrem fidelium præ omnibus aliis Sanctis specialiter esse inuocādam luculenter docet D. Bernardus serm. 2. super Missus est, & serm. 2. Domin. 1. post octauam Epiphaniæ. Andræas quoque Cretensis Episcopus super salutat. Angelicam, & Damascenus de orthodoxa fide lib. 4. c. 15. & Innocentius III. super Assumptione B. Virginis, Gregorius Turonensis in lib. de gloria Martyrum, cap. 10. *Mariam sine labore suis auxilium perferre docet.* Georgius Nicomediensis. Archiepiscopus apud Simeonem Metaphrastem in Orat. de exitu Deiparæ, vocat eam *murum firmissimum totius multitudinis Christianorū.* Multa de singulari eius patrocinio scribit Petrus Chrysologus Archiepiscopus Rauennas serm. 140. in Euangelium de Annunc. Dominica, & venerabilis Beda in homilia de S. Maria. Quàm singulari denique erga eam deuotione S. Thomas Aquinas maximus ille Theologus affectus fuerit, legi potest in opus. 4. in opuscula eius: de S. Bonauentura similiter in lib. 25. memorabilium, & in opusculo B. Virginis, quæ inter eius opuscula leguntur: de S. Dominico in vita eius apud Surium libro 2. cap. 13. de S. Franciſco in vita eius per S. Bonauenturam, capit. 9. Nunc, vt ad veterem Ecclesiam ascendamus, Gregorius Magnus in Epistola inserta Synodo Nicenæ secundæ. Actor. 4. *Christianorum*

B. Virginis specialis inuocatio.

Cap. 8.

Veteris Ecclesiæ pietas erga B. Virginem.

propugnatricem : & Dominam vocat Germanus patriarcha Constantinopolit. in oratione de zona, & fasciis Deiparæ, quæ tempore Concil. Chalcedonensis eò allatæ fuerant, vt suprà ex Damasceno ostendimus, *omnes qui affliguntur ad eam confugere docet.* Gregorius Nazianzenus, in tragœdia, *Christus patiens*, ab hac virgine petit, *vt quemadmodum omnibus mortalibus, sic illi imprimis præsidio esse velit.* Cyrillus Alexandrinus vocat eam *totius orbis thesaurum*, propter admirabilem patrocinij sui tutelam. Sanctus Chrysostomus in sua liturgia, & homil. in occursum Domini, Athanasius in Euangelium de Sanctissima Deipara, & Diuus Basilius in sua liturgia, inuocant Beatam Virginem *tanquam Dominam omnium fidelium, & reginam cœli.* Diuus Ambrosius in præparat. 2. ad Missam, Beatæ Virginis suffragia petit. Diuus Hieronymus in Epist. ad Eustochium de custodia virginitatis, docet *Beatam Virginem morientibus succurrere, & occurrere.* Sed, & ante Nicænam Synodum primam, & in proximis Apostolorum temporibus Sanctus Methodius Martyr, Beatam Virginem deuotissimè inuocat, in serm. de laude Deiparæ, quem citat Hieronymus in catalogo Scriptorum. Cyprianus Martyr siue Carthaginensis ille siue Antiochenus alter per inuocationem Beatæ Virginis ad Christianam fidem perductus est, vt narrat fidelissimus auctor Gregorius Nazianzenus in orat. in Cyprianum, & Nicephorus histo. Ecclesiastic. libro 5. cap. 27. Irenæus libro 5. cap. 19. vocat Mariam *Euæ*, hoc est, humani generis, *Aduocatam :* quæ etiam verba imitatur Augustinus serm. secundo de Annunciatio. Dominica, vbi multis verbis deuotissimè eam ipse inuocat. Denique in liturgia Beati Iacobi Apostoli, & Sacerdos, & totus populus Beatam Mariam inuocare iubetur. Postremò singularem hanc Beatæ Virginis præ cæteris omnibus Sanctis inuocationem docent innumera toto orbe Christiano, & per omnes ætates templa in eius honorem extructa. Non solùm enim hæc postrema ætas tot illi templa dedicata vidit, nec tantùm ante 300. annos aut 400. Henricus secundus Imperator, Stephanus Hungariæ Rex, Vdalricus Episcopus Augustanus, & Conradus Constantien

In fine tragœd.

Homil. 6. cont. Nestorium.

Templa in honorē Beatę Virginis.

stantiensis sub Othone primo, & Rupertus Apostolus Bauariæ, multique alij proceres, vt Carolus Magnus, & Ludouicus Pius, sed à mille iam annis Iustinianus imperator valde multa, vt narrat Procopius in libro de ædificiis Iustiniani, & ante eum Leo primus Imperator, & ante vtrumque Pulcheria Theodosij soror, & ante illos omnes Constantinus Magnus cum matre sua Helena per varias orbis partes varia, & splendidissima templa B. Virginis erexerunt, vt meminit Eusebius libro tertio, de vita Constantini. Sed, & ipso primarum persecutionum tempore Sanctus Calixtus Papa, & Martyr templum Beatæ Virgini Romæ extruxit, vt in eius vita narrat Damasus. Accedunt ad hæc omnia specialis, & potentissimi patrocinij in hac Beata Virgine argumenta, frequentissima ad eius inuocationem præstita, toto orbe beneficia, & innumera opitulationum miracula. Quorum quædam magis memorabilia hoc etiã loco subiiciemus, vt facies, & frons hæreticorum magis erubescat, si tamen frontem habent, quod eos habere Augustinus negat, si hoc nomine non corporis membrum, sed pudorem intelligimus. Andræas Chius quum antea cælibatum Beatæ Virgini vouisset, vt ex morbo grauissimo liberaretur, à Turcis postea deprehẽsus quasi qui in Mahometem peccasset, ideóque, aut Christum abiurare, aut extrema pati coactus, post ingentia, & varia ac sæpius repetita tormenta in singulis clamans, virgo Maria iuua me, omnibus superiot illustre martyrium compleuit, vt describit eleganter Gregorius Trepezuntius in vita eius apud Surium tomo 7. Ioannes Damascenus magnus Theologus quum ex iniusto iudicio manus dexteræ amputationẽ passus esset, eãdem à B. Virgine restitutam accepit: vt narrat prolixè Ioãnes patriarcha Hierosolymitanus in vita Damasceni Græcè scripta quam olim Oecolampadius, hodie iterũ Abbas Billius vertit. Theophilus Oeconomus Antiochenæ Ecclesiæ in Cilicia quum se per syngrapham diabolo totum dedisset, atque vouisset, postea B. Virginem inuocãs eius intercessione, & precibus, & peccati remissionem impetrauit, & syngrapham sibi re-

Cõtra Iulianum li. 4. ca. 3.

Miracula magis illustria per B. Virginem.

Maij die 29.

Apud Surium tom. 3. 6. Maij & in operibus Damasceni nouis.

ſtitutam toto ſpectante populo accepit. Eſt illuſtris hiſtoria quæ extat quidem apud Surium menſe Febr. die 4. tomo 1. citatur autem ab Antonio in ſumma part. 4. tit. 15. & ab Honorio ſer. 2. de Aſſumpt. B. Mariæ: Maria Ægyptiaca cuius feſtum colit Eccleſia, B. Virginem inuocãs ex meretrice turpiſſima ad Deum conuerſa: & eremum petens vitam egit ſanctiſſimam. Apud Surium April. 9. tomo 2. S. Rupertus Abbas Tuitienſis quum propter tarditatem ingenij totus indocilis eſſet, B. Virginem ſuppliciter inuocans mirabile ingenij acumen impetrauit, & in magnum Theologum euaſit, vt eius ſcripta teſtantur. Auctor eſt Trithemius. Iuſtina virgo ad B. Mariam confugiens à Cypriani tunc magi amore illicito, & à dæmonis magia liberatur, vt ſcribit Gregorius Nazian.

In lib. de monaſt. Hirſangienſi. In Orat. in b. Cypriañ.

Theodorus Heraclij imperatoris frater ingentem barbarorum exercitum parua manu conſcidit, B. Virginem implorãs, vt refert Paulus Diaconus in hiſtoria Longobardica. Sunt alia huius rei illuſtria exẽpla apud bonos hiſtoricos innumera. In prato ſpirituali per Ioannem Moſcum ſcripto ante annos 900. Extat liber in Bibliotheca Patrum tom. 2. Apud Marſilium Ficinum in lib. de religione Chriſtiana. Apud Baptiſtam Fulgoſum de Franciſco Sforcia duce Mediolanenſi, qui captam bello puellam ſed viro deſponſatã, & in cubiculum introductam vitiare quum vellet, illáq; conſpecta fortè B. Virginis imagine, quæ ad lectulum ducis pendebat, plorans oraret ducẽ pro amore B. Virginis, vt eam intactam dimitteret, mutato conſilio fecit, & propter amorem Dei, & B. Virginis integram viro reddidit. Plura vide apud Nicephori hiſtoriam Eccleſiaſticã, & apud Vincentium Beluacenſem in Speculo hiſtoriali libr. 7. à ca. 81. vſque ad c. 104. & apud Petrum Caniſium in ſua Mariana lib. 5. c. 21. & ſequentibus, ac demũ in lib. Collat. ſacrarum lib. 2. Horum porrò miraculorum ſeu potius beneficiorum B. Virginis ampliſſimorum (quorum commemoratio eſſet infinita) illuſtria teſtimonia ſunt celeberrimæ per orbem Chriſtianum Eccleſiæ B. Virgini ſic ſpecialiter dicatæ, vt in illis ſpecialiter locis Diua Virgo inuocata, ſpecialiter patrocinari ſoleat;

Lib. cap. 4. Rerum memorabilium.

Lib. 17. ca. 25. & lib. 18. c. 33.

Speciales Eccleſiæ B. Virginis.

leat:idque in singulis ferè Christiani orbis regnis. In Italia Sancta Maria de Laureto. In Liguria S. Maria de Sauona. In Hispania Sancta Maria de Monte Serrato, In Francia Sancta Maria Clerienſis. In hoc Belgio Sancta Maria Halenſis propè Bruxellas. In Anglia olim dum fides illic ſteterit Chriſtiana S. Maria de Vealſinghan, & de Ipſirich. Sed potiſſimùm in vrbe Roma, in qua (vt de ſuo tempore notauit Hieronymus) ſic etiam hodie maior deuotio & ſimplicitas fidei ab Apoſtolo in Romanis laudata maximè viget, diuerſæ ſunt Eccleſiæ à diuerſis effectibus quotidianis & illuſtribus cognominatæ. Vt Sancta Maria de conſolatione, cuius & parietes, & columnæ omnes tabellis affixis plenæ, penéque coopertæ conſpiciuntur, quibus accepta Beatæ Virginis precibus beneficia leguntur. S. Maria liberatrice. S. Maria de populo. S. Maria de planctu. Sancta Maria de miraculis. S. Maria de Angelis. S. Maria de niue, præterea adhuc viginti alias Eccleſias in honorem huius Beatæ Virginis extructas, multáque ſacella aliarum Eccleſiarum, ſeu imagines miraculoſæ Beatæ Virginis (ſic enim vulgò ab effectu vocantur) numero etiam viginti, quotidianis ferè miraculis, id eſt, gratiis & beneficiis nobilitatæ. Sunt hæc omnia contra noſtri temporis Neſtorianos, Heluidianos, Antidicomarianos, aliósq; beatiſſimæ virginis hoſtes & contemptores (quales omnes hodie noſtræ ætatis hæretici ſunt) luculentiſſima teſtimonia & argumenta certiſsima, tum diuinæ virtutes ac gratiæ, qua matrem ſuam honorantes Chriſtus Dominus donare & honorare dignatur, tum priſcæ & auitæ fidei maiorum noſtrorum, qua hanc Beatiſsimam Virginem per omnia tempora & loca deuotè colebant, aſsiduè inuocabant, ac denique pro vera fidelium matre, patrona, ac Domina ſpeciali vnanimiter agnoſcebant.

In præfa. l. 2. com. ad. Gal.

Quod ſi vel in hoc, vel in alio quopiam Beatę Virginis feſto glorioſos eius titulos, quibus illam Eccleſia Catholica ornat & inuocat, contra hæreticorum rabidos morſus & calumnias acerbas tueri concionator deſiderat, id paucis explicatum dabimus. Inuocatur hæc B. Virgo ab Eccleſia Catholica, vt Regina

B. Virginis tituli glorioſi defenduntur *Dan. 4. 2. Cor. 1. Ioan. 14. 1. Tim. 2.*

gina cœli, mater misericordiæ, vita, dulcedo, & spes nostra: maris stella, & fœlix cœli porta. Hæc omnia hæreticis hodie blasphema videntur, quia soli Deo, & Christo tales tituli conueniunt qui est, *Rex cœli, Pater misericordiarum, via & vita nostra, per quem habemus accessum ad Deum*, Spes nostra, &c. Respondeo quædam esse epitheta seu attributa quæ soli Deo sic conueniunt, vt nulli creaturæ vllo in sensu attribui possint, quia ipsi diuinitati sunt propria. Vt, Omnipotēs, æternus, infinitus, creator, finis & principium rerum, Dominus vitæ, & mortis: vel soli Christo propria: vt Saluatuor, iustificator, siue, iustitia, sanctificatio, & redemptio nostra. Alia verò sunt epitheta, quæ Deo quidem & Christo eius per excellentiam; Sanctis tamen per participationem, & analogicè conueniunt: Vt bonus, iustus, sanctus, sapiens. Item *Pater, Magister, pastor, lux, Petra fundamentum*, quæ omnia * Apostolis tribuuntur. Sic Beata Virgo mater misericordiæ, vita, spes & dulcedo nostra vocatur, non quia per excellentiam, & per se talis est, sed quia per participationem talis est, quatenus tales affectus non in toto sed ex parte, nec ex se, sed per intercessionem suam nobis procurat. Sic Regina cœli, porta cœli, fenestra cœli, stella maris, Domina angelorum vocatur, non quòd per se talis est, sed quòd ad hunc honorem à Deo euecta est, & supra angelos exaltata, ex parte quidem dignitatis propriæ quia mater Dei, Regina & Domina creaturarum, vt suprà ex Damasceno, & aliis Patribus protulimus: ex parte verò efficacissimæ intercessionis, porta & fenestra cœli, & stella maris vocetur, quia suis precibus cœlum nobis aperit, & calamitates depellit. Hic autem loquendi modus ex Scripturis, & vetustissimis Patribus desumptus est. Quibus eleemosynas præstitimus, dicuntur, *nos recipere in æterna tabernacula*: & eatenus sunt nobis quasi porta cœli. *Qui orat pro fratre non peccante ad mortem dabit ei vitam*, ait Sanctus Ioānes. Et sic talis est vita fratris. *Qui conuerti fecerit peccatorem à viis suis malis, saluabit animam eius à morte.* Et sic talis est salus peccatoris. *Qui corripit fratrem suum, audientem, & obsequentem, lucratur eum*, ait Christus. Timotheo dicit Paulus. *Hoc faciens*

* 1. Cor. 4. ad Ephe. 4. Matt. 5. & 16. Ephes. 2. Apocal. 21.

Luc. 16.

1. Ioan. 5. Iacob. 5. Matt. 18. 1. Tim. 4.

faciens teipsum, & alios saluos facies, & de seipso dicit. *Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem,* Denique fideles à se conuersos vocat, *spem suam, gaudium, & coronam gloriæ.* Hæc omnia Christo nihil derogant, qui per excellētiam est salus nostra, spes nostra, gaudium, & corona nostra: sed ostendunt causas nostræ salutis subalternas esse sanctos Dei, per quos nostram salutem Deus operari dignatur. Irenæus scribit, & post eum Augustinus, Beatam Virginem Angeli voci obedientem vniuerso humano generi causam salutis fuisse. Hoc tamen Paulus soli Christo tribuit: *Factus est omnibus causa salutis æternæ.* Ambrosius in oratione de funere Theodosij de Beata Virgine prædicat, quòd Satanam vicerit triumphatorem: quod etiam Christo Apostolus ibidem tribuit. Irenæus vocat Beatam Virginem Euæ aduocatam, & Gregorius Nazianzenus in tragœdia citata, Aduocatam gloriosam. Hoc Christo tribuit Ioannes, *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum.* Sed in his omnibus sensus est quem diximus, Et hunc sensum impius ipse Caluinus in Christi merito agnoscit, quando cum Dei misericordia coniungitur, vt ex vtroque saluemur. *Regula,* inquit, *vulgaris est: Quæ subalterna sunt, non pugnare: ideóque nihil obstat quo minus gratuita sit hominum iustificatio ex mera Dei misericordia, & tamen ex Christi merito, quod Dei misericordiæ subiicitur.* Hæc ille. Eodem omnino modo istis gloriosis Beatæ Virginis titulis & honoribus, nihil obstat quo minus Deus sit salus nostra, vita, dulcedo, spes, & misericordia nostra, ex mera Dei bonitate, potentia, virtute, & tamen eadem nobis salus, vita, dulcedo, spes, & misericordia conferatur ex Beatæ Virginis intercessione, quæ Dei misericordiæ subiicitur, id est, tanquam inferior, & secundaria causa ei subalternatur: idque ex proportione non ex æqualitate. Hæc hæretici hodie si vel intelligere, vel aduertere vellent, pias Ecclesiæ voces Scripturis, & Patribus conformes, tam impiè & odiosè non exagitarent. Sed & multi tituli Beatæ Virgini attribuuntur, qui cæteris Sanctis tribui non possunt, propter honorem

1. Thess. 2. & Philip. pens. 4.

Lib. 3. c. 23. Serm. 18. de Sanctis.

Hebr. 5.

Lib. 5.

1. Ioan. 2.

Instit. l. 2. c. 17. n. 1.

Christi

Christi cui est coniunctissima. Et in talibus id semper cogitandum est, quòd sæpe repetit Diuus Bernardus.

Serm. 4. super missus est. *Quicquid in laudem matris proferimus, id ad filium pertinere:* Et rursus. *Quum filium honoramus, nos à gloria matris non recedere.*

IN FESTO SANCTI MATTHAEI APOSTOLI.

Matth. 9. *Misericordiam volo, & non sacrificium.*

De externo Dei cultu.

OCCVS idoneus explicandi contra hæreticos horum temporum, externum Dei cultum, siue per sacrificia seu per sacramenta, his verbis Christum non reprobare, non respuere, vt illi hoc loco abusi simplicioribus imponunt. Hæretici enim hodie nullum in Ecclesia Christi externum esse sacrificium volunt, sacerdotium nullum, sed ministerium tantum, & sacrificia quædam Eucharistica, vt sunt preces, & laudes Dei, omniáque charitatis officia: externa enim illa Synagogæ esse propria, cuius sacrificia omnia, totúmque sacerdotium in vno Christi sacrificio in cruce peracto ita prorsus desierunt, vt in nouo testamento sola interna locum habeant. Sic studiosè docet Caluinus, & addit veteres Patres, quia in Cœna Domini administranda ceremonias multas adhibebant, altari vtebantur, sacrificium agnoscebant, & sacerdotes vnctos, & consecratos habebant, *imitatos esse propius Iudaicum sacrificandi morem, quàm aut ordinauerat Christus, aut Euangelij ratio ferebat.* Et paulo post. *Mensam nobis dedit Christus, in qua epulemur, non altare super quod offeratur victima. Non sacerdotes consecrauit qui immolent, sed ministros qui sacrum epulum distribuant.* Hæc autem ita se habere volunt, quia omnem externum cultum

Instit. libr. 4. c. 18. nu. 11. & 12.

ad ritus

adritus Iudaicos, & superstitiones Pharisaicas pertinere iudicant, dicente Christo, *nunc horam esse quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu, & veritate:* Ioan. 4. in hoc Euangelio, *Misericordiam volo, non sacrificium.* Hoc videlicet tempus esse cultus eucharistici, non propitiatorij, *& nihil amplius nunc ad Dei cultum pertinere, nisi vt nos ipsos anima, & corpore in templum sanctum Domino consecremus, per preces, laudes, gratiarum actiones, & officia.* Sic enim Caluinus statuit. Est igitur hoc loco ostendendum Christum his verbis, *Misericordiam volo, & non sacrificium*, externa vel Ecclesiæ, vel Iudæorum ipsorum sacrificia nullo modo excludere, reprobare, reiicere. Sunt certè illa verba Oseæ Prophetæ, quæ eo tempore ab illo dicta sunt, quo tempore sacrificia Mosaica ex Dei mandato non legitimè tantùm, sed & necessariò fiebant. Sed & quum Christus hæc verba repeteret, sacrificabant in templo Iudæi, & templum Christus frequentabat, ad festa templi ascendebat, in ipso templo frequenter docebat. Non ergo vel propheta tunc vel Christus nunc, sic misericordiam, id est opera charitatis se velle dicebat, & sacrificia se nolle, vt prorsus sacrificia Iudaica repelleret. Quid, ergo vult, quum dicit, illud volo, hoc nolo? Exponit Sanctus Augustinus. *Nihil aliud quàm sacrificium sacrificio prælatum oportet intelligi, quoniam illud quod ab hominibus appellatur sacrificium signum est veri sacrificij. Misericordia autem verum sacrificium est. Talibus enim hostiis placatur Deus.* Hæc ille. Docuit ergo propheta, docet hic Christus, docuit ex his Scripturis edoctus Augustinus, sacrificia externa Deo nunquam simpliciter displicuisse (maximè ab eo instituta, & præcepta) sed interna magis placuisse, quia videlicet non nisi interni sacrificij, id est, veræ pietatis in Deum, misericordiæ in proximum, signa sunt externa. Reprehendit igitur, & meritò taxauit tum sui temporis Iudæos Oseas propheta, tum præsentes Pharisæos Christus, quod quum sacrificia, & cætera legalia exactissimè obseruarent, vera interim pietatis, & charitatis opera, Deo multò gratiora, prætermitterent. Sic alio in loco. *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia decimatis mentã, & anethum & cyminum, & reliquistis* Vbi suprà num. 16. De ciuit. Dei l. 10. c. 5. Matth. 23.

reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. Non reprehendit, quòd minora faciebant, sed quòd maiora prætermittebant. Ideò subiunxit: *Hæc oportuit facere, & illa non omittere.* Quòd si etiam minutissima illa non erant prætermittenda, quanto magis sacrificium? vult ergo Deus sacrificium, sed non vult sacrificium sine misericordia, non vult externum cultum sine interno. Imò absque interno cultu, absque vera charitate & pietate externa, omnia hypocrisis sunt, non Dei cultus: peccata sunt, non virtutes. Atqui hæretici sic hypocrisim sustulerunt, vt impietatem substituerint. Sic internum prædicant, vt externum auferant. Sic Pharisæi esse nolunt, vt infideles fiant. Sic Christum in verbo capiunt, vt Christo contradicant. Christus vtrumque flagitat, & internũ cum externo, & externum non absque interno. Solet dici, *dum vitant stulti vitia in contraria currunt.* Sic hodiè hæretici dum vitant hypocrisim, incidunt in impietatem dum inania signa persequuntur, signa prorsus subuertunt. Signum absque re inane est. Sed à re tamen signum abesse non debet, quod rei significandæ institutum est. Sacrificium in Ecclesia Christi externum, sacramenta, ceremoniæ, externa sunt tum pietatis nostræ erga Deum, tum diuinæ erga nos gratiæ. & beneuolentiæ signa. An quia pietas interdũ deest, & multi prophanè signis sacris vtũtur, signa ipsa subuertes? Hoc igitur loco paucis doceri populus potest, cur etiam in Ecclesia Christi, & in hac luce Euãgelij, signis adhuc externis, sacrificio, sacramentis, ceremoniis locus sit. Sunt huius rei variæ causæ. Primùm, quia homines sumus, nec solo animo, sed & corpore constamus, vt aliquis esset etiã corporis cultus, externa signa instituta sunt. Hanc causam expressit Sanctus Basilius. *Non ex dimidia tantùm parte, solo videlicet animo, sed etiam corpore Philosophiæ operam dare debemus. Etenim si essemus extra corpus constituti, necessariò solo tantùm animo optima ac præclarissima quæque sequeremur. Verùm quia ex duplici natura constamus, duplex quoque virtutis studium esse debet: idq; quam strenuitate corporis, tum animi etiam industria exerceri.* Hoc est autem adorare in Spiritu & veritate. Veritas enim non est, sed falsitas

Cur in luce Euangelij signa externa retinentur.

Const. Monac. cap. 5.

& hypocrisis, si vel quod foris ostenditur intus non geratur, vel quod intus geritur foris ostendi contemnatur. *Debemus prouidere bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus.* Hoc ad externam etiam in Ecclesiis cultum quidni pertineat? Maximè dicente Apostolo de fidelium conuentibus, *Omnia honestè, & secundum ordinem fiant.* An verò ad ordinem, & honestatem in conuentu fidelium non pertinet, vt variis ceremoniis, vel sacra ipsa religiosè administrentur, vel populus ipse ad pietatem excitetur? Deinde externum cultum adhibemus, ad ipsius interni testificationem, tum Deo gratam, tum aliis exemplo vtilem, tum nobis ipsis, vt magis excitemur accommodatam, *Orantes atque laudantes Deum* (ait Augustinus) *dirigimus significantes voces. Res autem ipsas in corde quas significamus offerimus.* Paulus *flectebat genua ad Deum Patrem*: sed magis animo obsecrabat. *Christus cum clamore valido, & lacrymis preces, & supplicationes obtulit.* Erant hæc interni feruoris signa. Prophani hæretici externa non adhibent, quia internis carent. Apud illos enim genua in Ecclesia flectere, cum clamore, & gemitu orare superstitiosum ducitur, contemptui habetur, Pharisaicum vocatur. At Deus (inquiunt) cor videt, animum scrutatur, externo hoc cultu non indiget. Respondet Augustinus. *Non solùm pecore, vel qualibet alia re terrena, & corruptibili, sed ne ipsa quidem iustitia hominis Deum egere credendum est, totumque quod rectè colitur Deus, homini prodest non Deo. Neque enim fonti se quisquam dixerit profuisse si biberit, vel luci si viderit.* Deum igitur externis gestibus, & ceremoniis colimus, non quòd eis ille indigeat, sed quod hoc modo obsequium Deo gratum nobisque perutile exhibemus. Rursum Deus ipse per externa quædam signa salutem nostram operari voluit, & sub certis sacramentis, vt per huiusmodi nostræ infirmitati consuleret, *Si tu* (inquit Chrysostomus) *incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tibi tradidisset: quoniam verò corporis coniuncta est anima tua, in rebus sensibilibus tibi intelligenda traduntur.* Signis externis nos docere, signis fidem nostram & excitare, & exercere, & confirmare, & corroborare voluit. Propter has igitur, & alias causas (de quibus plura diximus in Dom. 11. post Pen-

Rom. 12.

1. Cor. 14.

De ciuit. Dei l. 10. c. 19.

Ephes. 3.

Hebr. 5.

De ciuit. Dei l. 10. c. 5.

Hom. 83. in Matth. & Ho. 60. ad pop. Anti.

tecoſt.) externus adhuc in Eccleſia noui teſtamenti cultus locum habet. Miſericordiam veritatem, iudicium ſic Chriſtus laudat, vt externa non reprobet, vt ſacrificij, & ſacramentorum doctrinam ne quidem apud Iudæos, multo minus in Eccleſia ſua (de qua hic nihil diſputabat) propterea aboleret. Quomodo nunc hora ſit, vt in Spiritu, & veritate adoretur Deus, in alio Euangelio diximus. De ſacrificio externo, Chriſtianorum proprio, qui velit hoc loco aliquid apud populum ſolidè dicere, eiúſque vel neceſſitatem, vel fructum ampliſſimum obiter explicare, legat diligenter tractatum doctiſſimum Cardinalis Alani de eo argumento maximè c. 8. & ſequentibus de eius inſtitutione: & c. 29. ac ſequentibus, De vario eius atque ampliſſimo fructu.

Domin. 9. poſt Pent.

Li. 2. de Euchariſtiæ ſacrificio.

IN FESTO S. MIchaëlis Archangeli.

Matth. 18. *Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei qui in cœlis eſt.*

De Angelorú cuſtodia & veneratione.

LOcvs proprius explicandi contra hæreticos horum temporum, quæ de Angelorum cuſtodia, & veneratione docet ac tradit Eccleſia Catholica, ea S. Scripturis, & veterum Patrum fidei prorſus conuenire. Hæretici hodie etſi Angelorum miniſteria circa homines, quæ in Scripturis tam frequenter occurrunt, negare non poſſunt, ſpecialem tamen cuſtodiam erga vnumquemque vel negant, vel certè in dubium vocant: venerationem autem prorſus reiiciunt, ideóque hoc feſtum D. Michaëlis, vel vt alicubi vocatur, feſtum Angelorum, nec ipſi celebrant, & celebrantes ſuperſtitionis arguunt. Caluinus quum in Scripturis cuſtodiam Angelorum manifeſtiſſimam, & celeberrimam cerneret, & quædam etiam loca videret, quæ peculiarem cuſtodiam vnius certi Angeli vnicuique aſſignatam perſpi

Inſtit. li. 1 c. 14. n. 7.

perspicuè affirmant, maluit tamen pro sua contradicendi libidine dubitare, & rem dubiam relinquere, adeóque quibus potuit ratiunculis Scripturæ loca infirmare, quàm veritati Catholicæ, & receptæ fidelium sententiæ manum porrigere. Nos igitur ex Scripturis hanc Angelorum custodiam primùm generalem, mox etiam peculiarem demonstrabimus, indéque honorem, ac venerationem illis debitam confirmabimus. Vniuersales sunt sententiæ, quæ in primis ad Christum, Ecclesiæ caput, deinde ad omnes fideles pertinent. *Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis: In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Tale est, & illud: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Quibus ostendit Deus sese eorum, quos custodiendos suscepit, tutelam Angeli delegare. Secundum hanc rationem Angelus Domini consolatur Agar fugitiuam. Pollicetur Abraham seruo suo, Angelum fore ducem itineris ipsius. Sic Angelus protegendis Israelitici populi castris præfectus fuit, & quoties voluit Deus Israelem redimere è manu hostium, Angelorum ministerio vindices excitauit. Eliam in spelunca Angelus pascit, & consolatur. Ad eundem locutus est Angelus, vt descenderet ad regem Ochoziæ ægrotum. Exercitum Sennacherib blasphemantem Dominum, Angelus Domini vna nocte percussit. Est huiusmodi exemplis plena Scriptura vetus. Sed, & in nouo testamento non minùs frequenter occurrunt. Angelus salutat B. Virginem. Angelus Zachariæ sacerdoti filium prædicit, Angelus apparet in somnis Ioseph, vt fugiat in Ægyptum. Angeli nunciant pastoribus natum Christum. Angeli monent Magos ne reuertantur ad Herodem. Angeli ministrabant Christo finita, & superata tentatione in deserto: & eundem consolantur in horto. Angeli apparent mulieribus in sepulchro docentes Christum resurrexisse. Angeli apparent Apostolis Christo in cœlum ascendente. Apostolos in custodiam publicam coniectos. Angelus educit. Angelus mittit Philippum ad Eunuchum Reginæ Æthiopum. Denique Petrum è carcere deducit Angelus. Propter

Custodia generalis Angelorũ

Psal. 90.

Psal. 33.

Genes. 16.
Genes. 24.
Exod. 34.

3. Reg. 19.

4. Reg. 19.

4. Reg. 1.

Luc. 1.

Luc. 2.
Matth. 2.

Matth. 4.
Luc. 22.

Marc. 14.
Act. 1.
Act. 5.
Act. 8.
Act. 12.

has Scripturas, & adhuc alias de Angelorum custo-
Soliloquiorum, c.27. dia, & ministris ad vsus maximè fidelium, apertissimè scribunt Patres. Inter alios S. Augustinus his verbis clarissimè: *Angeli* (inquit) *sunt Ciues supernæ Hierusalem, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis, vt eos liberent ab inimicis suis, & custodiant in omnibus viis suis: confortent quoque, & moneant, & Orationes filiorum tuorum* (Deum alloquitur) *offerens in conspectu gloriæ Maiestatis tuæ. Diligunt nempè conciues suos, per quos suæ ruinæ scissuras instaurari expectant. Ideóque magna cura, & vigilanti studio adsunt omnibus horis, & locis, succurrentes, & prouidentes necessitatibus nostris, & solliciti discurrentes inter nos, & te Domine: gemitus nostros, atque suspiria referentes ad te, vt impetrent nobis facilem tuæ benignitatis propensionem, & referant ad nos desideratam tuæ gratiæ benedictionem. Ambulant enim nobiscum in omnibus viis nostris, intrant, & exeunt nobiscum, attentè considerantes, quàm piè, quámque honestè in medio prauæ nationis conuersemur, quantóque studio, & desiderio quæramus regnum tuum, & iustitiam eius. Adiuuant laborantes, protegunt quiescentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes, congaudent gaudentibus, de te, inquam, gaudentibus: compatiuntur patientibus, pro te, inquam, patientibus. Grandis est eis cura de nobis, Magnus est affectus dilectionis eorum erga nos: & hoc totum propter honorem tuæ in æstimabilis dilectionis, qua dilexisti nos.*

Angelorum custodia qualis.

Hæc pleniſſimè Augustinus. Atque hæc de custodia Angelorum in genere, quæ quanta, & qualis sit, & quàm latè pateat, satis vnus Augustinus explicuit, Deo gratias agens de tanto, & tam singulari beneficio, vt in verbis proximè sequentibus apud eum videre licet.

De peculiari cuiusque Angelo custode.

Sed nunc de peculiari custodia, & an vnicuique fideli vnus certus Angelus in custodiam detur, dispiciendum est. Certè in hoc Euangelio de paruulis dicitur: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei.* Vbi certos esse horum paruulorum Angelos, quibus eorum cura demandata fuerat, satis clarè Christus insinuat. Alioqui enim non dixisset, *Angeli eorum*, sed Angeli simpliciter. Et certè *Angeli eorum*, id est, horum paruulorum, quos Christus ibi præsentes designauit, non possunt intelligi, nisi proprij, & peculiares ipsis

res ipsis. Non enim verè vocaretur Angelus Thomæ, verbi gratia, qui ad Thomam non magis, quàm ad omnes pertineret. Quare D. Hieronymus ex his Christi verbis, vulgatam Christianorum hac de re fidem hic verbis apertissimè expressit: *Magna* (inquit) *dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab ortu natiuitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* Quòd, & illo multò antiquior Origenes in hunc etiam locum tradidit. *Quidam* (inquit) *volunt ex eo dari hominibus Angelum adiutorem, ex quo per lauachrum regenerationis nati sunt infantes in Christo: Alij volunt mox, quum fuerit natus, eorum, qui prænogniti sunt à Deo accipere sibi præpositum Angelum.* Sed siue hoc, siue illo modo, dari vnicuique peculiarem Angelum non dubitat. Sed, & Christi argumentum in hoc Euangelio notandum est. *Videte* (inquit) *ne contemnatis vnum ex istis pusillis.* Et rationem subiungit. *Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei.* Idcirco ergò contemnendi non sunt, quia Angelos custodes habent, qui contemptores eorum obseruant, & paruulorum gemitus apud Deum exponunt. Vnde Hilarius in hunc locum. *Periculosè ille contemnitur, cuius desideria, ac postulationes ad Deum æternum ambitioso Angelorum famulatu, ac ministerio peruehuntur.* Quasi diceret Christus: Non solùm paruulos in me credentes (nam de talibus suprà loquebatur) contemnitis, sed, & Angelos eorum contemnitis, atque etiam irritatis, & ad vos accusandos, gemitúsque paruulorum ad Patrem meum deferendos prouocatis. Hoc totum dignitatem paruulorum in Christum credentium demonstrat, quæ in hoc consistit, quòd peculiares in sui custodiam deputatos Angelos habeant. Porrò hanc peculiarem custodiam, & aliæ Scripturæ docent. Quum enim Daniel Angelum Persarum (quem vocat *Principem regni Persarum*) & Angelum Græcorum (quem vocat *Principem Græcorum*) inducit, significat certos Angelos Regnis, ac Prouinciis, quasi Præsides destinari. Quod etiam Moyses in diuino suo cantico expressit. *Quando diuidebat Altissimus gentes, quando numerabat filios Adam, constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel*: pro quo Septuaginta interpretes habent: iuxta numerum An-

In com. ad Matth. 18.

Tract. 5. in Matth.

Matth. 18.

Can. 18. in Matth.

Daniel. 10. 13. & 20.

Deuter. 32.

In com. ad Dan. c. 10. gelorum Dei. Et sic hæc Moysis verba Hieronymus, & Theodoretus ad hunc Danielis locum explicandum applicant. Qui etiam locus propter hoc D. Michaëlis festum breuiter tractari potest. Orante enim Daniele, vt populus Israëliticus ex Perside in Iudæã reduceretur, Angelus captiuo populo præpositus, quum hanc eius orationem Deo sistere vellet, restitit ei Angelus Persarum, qui Iudæos adhuc in Perside subsistere optabat, propter multos Persas hac occasione ad veri Dei cognitionẽ perductos: & tam diu restitit, donec Michaël (qui erat tunc Princeps populi Iudaici in ipsa Iudæa constituti, vt modò est Ecclesiæ Christianorum) *venit in adiutoriũ eius.* Hic enim quum esset *vnus de Principibus primis*, vt Daniel loquitur, effecit ne Angelus Persarũ Angelo Danielis diutius resisteret. Nam Angelos sanctos aliis interdum sanctis resistere docet Gregorius. *In Angelis sanctis non est simpliciter contrarietas voluntatum. Nam eorum voluntas diuinam sequitur voluntatem: Sed quando nesciunt futura, aliquando offerunt eorum, quibus præsunt merita contraria. Et ita dicuntur alij aliis vicissim resistere. Sed intellecta diuina voluntate summa est inter illos concordia, & consensio.* Vt ergo tunc S. Michaël populi Iudaici liberationem promouebat, sic hodie Ecclesiæ causas apud Deum specialiter commendat. Et sicut Persæ, & Græci suos habuerunt præsides Angelos: sic vnusquisque fidelis suum habet custodem Angelum. Quòd adhuc Scriptura Apostolica luculenter ostẽdit. Nam cum Petrus è carcere eductus pulsasset fores domus, in qua congregati erant Fratres, quum suspicari non possent *Act. 12.* eum esse, dicebant: *Angelus eius est*, planè ex communi fidelium conceptione loquebantur, qua credebant vnicuique certum Angelum præsidem, & custodem dari. Ad hunc locum ridiculè respondet Caluinus: *Instit. lib. 1. 14. num. 7.* *Nihil obstat quominùs vnum quemlibet ex Angelis intelligamus, cui Dominus tunc Petri curam mandasset, neque tamen propterea esset perpetuus eius custos.* Hæc ille. *Caluini ridicula euasio.* Sed quomodo quæso hæc temporalis deputatio, quam fingit Caluinus, istis in domo illa congregatis fidelibus potuit innotescere, vt dicerent, *Angelus eius est?* Imò quomodo poterant verè dicere, *Angelus*

eius

eius est, qui non eius peculiaris esset, sed ad illud tunc tempus tantùm Petro deputatus, vt Caluinus nugatur? vel quare tunc magis ad Petri curam Angelus deputaretur, quàm per totam reliquam vitam: quæ nunquam periculis, nunquam tentationibus caruit? Aut quomodo fideles illi in tam repentino casu, & aduentu Petri tam inexpectato, adeóque nec credito, Angelum Petri extraordinarium imaginarentur, qui se Petrum esse diceret? In casibus enim repentinis, & dubiis ea, quæ communiter fiunt, celeriter cogitamus, & imaginamur, vt turbari mens desinat: sed extraordinaria, aut rara nemo tunc cogitat. Cæterùm luce clariùs est fideles illos ex communi conceptione, ex communi sententia locutos tunc fuisse, veréque cogitasse, quia Petrum, quem vinctum arctissimè sciebant, adesse non potuisse credebant, Angelum Petri fuisse, qui aliquid ad eo nuncij ex Petro, vel de Petro adferret: ex quo constat creditum tunc apud fideles communiter fuisse certum, & proprium vnicuique dari Angelum custodem: *At* (inquit Caluinus cauillator strenuus) *cui hoc non satisfaciet, omnes cœlestis militiæ ordines pro salute sua excubias agere, non video, quid proficere ex eo possit, si intelligat Angelum vnum peculiariter custodem sibi datum.* Atqui bone vir, non hic quæritur, quid nobis satisfaciat, sed quid Scriptura tradat, quid Ecclesia credat. Si nullos planè Angelos custodes haberent fideles, nihi haberent vnde contra Deum conquererentur, & satis illis esse deberet, quod Spiritum Sanctum omnes acceperunt, *qui effusus est in nos abundè*, per varia scilicet eius dona, & charismata. Sed Scripturarum veritati insistimus, quam improbi hæretici deprauare studeant. Sed, & illustrius est Dei beneficium, peculiares cuique fideli Angelos dari, quàm sub generali custodia omnes relinqui: Maioris dilectionis Dei argumentum hoc est. Maior quoque animarum dignitas. Addit adhuc Caluinus: *Qui ad vnum Angelum restringunt, quum de vnoquoque nostrum curam Deus gerit, magnam sibi, & omnibus Ecclesiæ membris iniuriam faciũt, ac si de nihilo promissæ essent illæ auxiliares copiæ, quibus vndique cincti, & muniti animosius certemus.* Egregia, scilicet, argumẽtatio.

Cauillationes Caluini refutãtur.

Vbi suprà.

Est quædam generalis Angelorũ custodia ergo, iniuriam facit, qui peculiarem statuit. Simile est hoc argumentum, Deus suo diuino Spiritu nos docet, consolatur, *custodit corda, & corpora nostra:* ergo iniuriam sibi, & aliis facit, qui Angelorum custodiam seu generalem seu peculiarem ponit, ac si de nihilo promissus fuisset Spiritus Sanctus, ac si de nihilo Christi gratia collata fuisset, ac si de nihilo fidem accepissemus, quibus vndique cincti, & muniti animosius certemus cõtra diabolum, mundum, & carnem. Sicut enim Angelorum custodia non excludit Spiritum sanctum, nec Christi gratiam, nec fidem, nec sacramenta, nec alia quæcumque salutis subsidia: ita nec peculiaris eorum custodia excludit generalem. Deinde qui singulis fidelibus singulos Angelos custodes dari dubitant, ipsis tamen prouinciis ac populis certos Angelos præsides ac præpositos constitui, vt ex Daniele constat, non dubitant. Atqui hoc argumentum, & illos quoque excludit, si hilũ valeret. Sed hæc sunt siculnea & blitea Caluini argumenta, quibus orthodoxas veritates homo audacior quàm doctior impugnat. Manet ergo manifesta Sanctæ Scripturæ doctrina de custodia Angelorum tam generali quàm particulari.

Philip. 4.

Nunc ex Patribus pauca adhuc plura proferemus. De Angelis prouinciarum custodibus sic scribit Damascenus: *Angeli,* inquit, *prout à summo illo opifice destinati ac collocati sunt, certas quisque terræ partes custodiunt, gentésque & regiones tuentur, ac res nostras gubernant, nobisque opem ferunt.* Hæc ille. De Angelis Hierosolymitani populi custodibus, scribit Iosephus paulò ante Romanorum aduentum, vocem eorum auditã fuisse, *Migremus hinc,* cuius etiam Cornelius Tacitus in historia meminit: *Audita,* iaquit, *Maior humana vox excedere, Deos.* Gregorius Nazianzenus sedem, & Episcopatum Constantinopolitanum relicturus, sic in oratione ad 150. Episcopos Constantinopoli congregatos loquitur: *Valete Angeli huius Ecclesiæ præsides, meæque præsentiæ: & peregrinationis.* Nec ille tantus Theologus ita sentiret, nec in tanto Episcoporum Senatu aliter quàm sentiendum fuit loqueretur, si doctrina ista de peculiari Angelorum custodia vel incerta

De ortho. fide lib. 2. cap. 3.

De bello Iudaico lib. 7. c. 12.

In ora. ad 150. Episcopos.

fuisset

fuisset vel vana. Illustre verò est quod de Virginis Eustochij Angelo custode refert S. Hieronymus.

In Epistol. ad Lætam.

Prætextata nobilissima quondam fœmina iubente viro Hymetio, qui patruus Eustochij Virginis fuit, habitum eius cultúmque mutauit, & neglectum crinem mundano more pexuit, vincere cupiens, & virginis propositum, & matris desiderium. Et ecce sibi eadem nocte cernit in somnis venisse ad se Angelum (virginis custodem) terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem. Tu ne ausa es viri imperium præferre Christo? Tu caput Virginis Dei tuis sacrilegis attrectare manibus quæ iam nunc arescent, vt sentias excruciata quid feceris: & finito mense quinto ad inferna duceris? Sin autem perseueraueris in scelere, & marito simul orbaberis, & filiis. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ pœnitentiam velox signauit interitus. Hæc Hieronymus. Sed, & huc pertinet quod de 40. martyribus narrat Basilius: *Custos dum hos obseruaret,* (martyres videlicet, in stagno frigidissimo positos brumali nocte) *quosdam è cœlo descendentes Angelos, ac coronas singulis martyribus vno excepto distribuentes aspexit.* Isti enim descendentes cum coronis Angeli, quum numero martyrum responderint, proprij, & peculiares cuiusque merito videri possunt: Certè Iudæi in sua cabala omnium veterum Patriarcharum peculiares Angelos etiam nominatim recensent, vt videre licet apud Reuclinum. Posita igitur hac Angelorum custodia tam generali quàm particulari, tanta, tam ampla, tam assidua (vt eam Augustinus suprà descripsit) necessariò & per se sequitur, veneratio, & cultus quo Ecclesia eos hodie prosequitur. Rationes nempe eædem quæ Sanctorum cultum, & venerationem statuunt (quas * infrà explicabimus) Angelorum quoque honorem, & venerationem confirmant. Sed, & ipse Caluinus honorem illis deberi non potuit diffiteri: *Neque enim æquũ est* (inquit) *sine honore prætereri ea instrumenta, quibus. Numinis sui præsentiam specialiter Deus exhibet. Quinetiam ob id non semel dij in Scripturis nuncupantur, quòd in suo ministerio velut in speculo, diuinitatem aliqua ex parte nobis repræsentent.* Hæc ille de Angelis. Neque verò dum S. Michaëlis aut Angelorum festa celebramus, vel ipsis templa erigimus, id facimus in sensu Augustini,

In hom. de 40. martyr.

Reuclinus lib. 1. partis Cabalist. ex Comment. circa librum Iethzira.

* *In fine omnium Sanctorũ.*

Inst. lib. 1. c. 24. nu. 3.

In libr. de vera relig. cap. 55. qui hoc Christianos facere negat, id est, non illis sanctificamus in templis, nec diuinum aliis honorem exhibemus: sed, vt Dei amicos colimus, eo honore & cultu qui Sanctis exibetur, vt suo loco dicetur. Quæ D. Michaëlis templa vel altaria vocantur, idcirco ita vocantur quia ipsi Deo in illis sacrificatur ad memoriam, & honorem S. Michaëlis, non alio sensu.

IN FESTO SIMONIS ET IVDAE.

Ioan. 15. — *Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum quoque seruabunt.*

EOcvs illustris duo saluberrima doctrinæ capita contra hæreticos explicandi. Vnum est de præceptis Ecclesiæ seruandis. Alterum de causa grassantium hæresum, siue de causa desertæ Ecclesiæ Catholicæ. Quod ad prius attinet, docet apertè Christus sermonem Apostolorum seruandum esse, & quidem non secus quàm sermonem suum: *Si*, inquit, *sermonem meum seruauerunt, & vestrum quoque seruabunt.* Si mihi obediunt, & vobis obedient. Si mea præcepta custodiunt, & vestra custodient. Planè Christus tanquam seipsum audiri suos vult: *Qui vos audit, me audit, Qui vos spernit me spernit.* Quæ verba quātum valeāt, alibi exposuimus. Certè Apostoli hanc sibi datam potestatem agnouerunt: *Scitis* (inquit Paulus) *quæ præcepta dederim vobis.* Sic de ratione, & ordine prophetandi multa præcepta dedit. Rursum ordinat ne vel neophytus vel bigamus ordinetur in Episcopum. Apostoli in Concilio Hierosolymitano statuerunt decretum de abstinendo ab immolatitiis, & suffocato, & sanguine, & hoc præceptum mandātes, *Visum est* (inquiunt) *nobis nihil vltrà oneris vobis imponere.* Imponitur ergo, vt onus quidem ratione præcepti, sed vt onus leue ratione charitatis, quę *omnia suffert*, & obedire parata est. Sed, & post ea *Paulus ac Silas perambulabant Syriam, & Ciliciam confirmantes*

De præceptis Ecclesiæ.

Luca 10.

1. Cor. 14.
1. Tim. 3.

Actor. 15.
1. Co. 13.
Actor. 15. & 16.

firmantes Ecclesias, præcipientes custodire præcepta Apostolorum & Seniorum. Denique ne solis Apostolis hæc potestas data fuisse videretur, sic Paulus ad Titum scribit: *Reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas,* & superordines. Hoc enim vox Græca sonat, ἐπιδιορθώσῃς, hoc est, pro noua rerum exigentia noua præcepta superaddas. Sed & de toto hoc genere sic ad Hebræos suos scribit. *Obedite præpositis vestris, & subiacete illis.* Sanctissimè igitur Concilium Tridentinum *anathema illis* dicit. *qui aiunt hominem iustificatum per Christum ad obseruationem mandatorum Dei, & Ecclesiæ non teneri.* Et profectò quum Ecclesia potestatē regendi, & pascendi à Christo acceperit (quod ipsi hæretici non negant) legum quoque ferendarum, & præcepta morum cōstituendi potestatem negare non possunt. Ad regimen enim & curam animarum multa quoad mores pro tempore pro loco pro personarum qualitate constituenda sunt. Vnde, & Paulus quum dixisset, *Obedite præpositis vestris, & subiacete illis*, hanc rationem subiecit. *Ipsi enim peruigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri,* Hoc est, ipsorum est animas vestras curare, ideóque bona, & salutaria præcepta dare, vel quibus vitia reprimantur, vel quibus virtutes promoueantur, vel denique quibus Dei cultus augeatur. Obedite igitur, *vt cum gaudio hoc faciant, non gementes:* id est, ne vel murmure vel inobedientia, & duritia vestra turbati gementes ac tristes hoc officium exerceant, sed potius gaudeant, & exultent in Domino videntes *profectum vestrum, ordinem vestrum, & firmamentum fidei vestræ*: de quibus ad suos Colossenses se gaudere Paulus scripsit. *Hoc enim non expedit vobis.* Graue enim scelus est non obedire Deo, & iis quos Deus mittit, sicuti de inobedientia Saulis erga suum (quod ex Deo acceperat) mandatum Samuel propheta dixit, *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Deo enim repugnat, qui Ecclesię præcepto obedire recusat. *Si enim sermonem meū seruauerunt* (ait hic Christus) *& vestrum quoque seruabunt.* Qui Christi præcepta seruat, seruabit & Ecclesiæ, per quam Christus loquitur, cui Christus omnem potestatem quam à Patre accepit tradidit, vt * aliis in locis huius

Tit. 1.

Hebr. 13.

Sess. 6. can. 20.

**Dominic. Trin. In die Ascensionæ. In die S. Marci.*

Prom

Promptuarij ostendimus. Docent autem Scripturæ, & rationes allatæ, Ecclesiam præcepta dare posse, non solùm determinando vel exponendo ius diuinum, aut naturæ, sed etiam ea ferendo quæ ad ædificationem præsentem facere iudicat, siue ea in diuini iuris præscripto contineantur, siue non: qualia certè erant quæ de Apostolis & Paulo iam commemoratuimus. Quod autem hæretici hodie aiunt, nos Catholicos tribuere potestatem Ecclesiæ ferendi leges etiam contra Scripturam, & contra Dei mandata (quod erat Pharisæorum graue crimen) docere quoque plus obedientiæ præstandum esse mandatis Ecclesiæ quàm Dei: item per hanc doctrinam infinitam licentiam dari Ecclesiæ quiduis statuendi sine verbo Dei, denique asserere nos plura, & præstantiora esse quæ mandatis Ecclesiæ continentur, quàm quæ in verbo Dei habentur: ac postremò de Ecclesiæ præceptis nulla ratione disceptandum esse, aut considerandum an sint verbo Dei consentanea (etsi hoc vltimum fateamur non esse cuiusque, vt * alibi docuimus) sunt quinque hæreticorum luculenta mendacia, & putidæ calumniæ in hac materia cauendæ, & de quibus moneri populus hoc loco potest, nihil huiusmodi Ecclesiam Catholicam de suorum Episcoporum vel Conciliorum præceptis docere. Sed quia Ecclesiæ legibus obedire, videtur hæreticis libertati Euangelicæ repugnare, hunc quoque scrupum eximemus. Lex & mandatum obligat conscientiam subditi duobus modis. Vno modo per viam coactionis, & terroris, & hæc est obligatio seruilis, qualis in veteri lege fuit, qualis inter principes seculares, & subditos, inter Dominum & seruum, inter pædagogum, & paruulum est. Hoc sensu omnis lex onus graue, & iugum durum est, vel ex parte rei quatenus, quæ præcipiuntur magis exercent obedientiam quàm vtilitatem adferunt: vt veteris legis ceremoniæ: vel ex parte carnalis affectus subditi, qui inuitus omnia facit, aut certè ex timore pœnæ, vt omnes faciunt qui ad vetus testamentum pertinent, id est, qui seruili adhuc timore premuntur, nec gratiam noui testamenti propriam, amorem, & charitatem Dei rerúmque diuinarum

Cauillationes hæreticorum refutãtur.

* *In die Ascensionis Dominicæ.*

Præcepti Ecclesiastici obligatio libertati Euangelicæ nõ repugnat.

narum perceperunt. Alio modo lex obligat per viam liberæ subiectionis aut obedientiæ liberalis, & hæc est obligatio filialis qualem filius Patri exhibet. Talis est obligatio legum Ecclesiasticarum: tam ex parte rerũ, quæ etsi multæ ac variæ sunt, tamen non nisi pro commodo, & salute subditorum feruntur: quàm ex parte spiritualis affectus subditorum, qui ex dono Spiritus sanctus & affectu dilectionis sic Ecclesiæ legibus obediunt, vt ipsius Dei præcepta maxima ardua seruent, &(vt ait Dauid) *vias duras custodiunt.* Qualia sunt, *diligere inimicos, orare pro persequentibus, non aspicere mulierem ad concupiscendum, nõ irasci fratri, carnem crucifigere cum concupiscentiis, omnibus pro Christo renunciare,* id est, paratum semper esse id potius facere, & pati quàm in Deum mortaliter peccare, ac denique, *sic hoc vti mundo quasi non vtamur:* quæ omnia sunt nouæ legis præcepta, & Christi mandata. Talem obligationem adferunt Ecclesiæ præcepta, & pertinent *ad onus Christi leue, & iugum suaue*, propter donum charitatis, *quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*: quæ vtique charitas facit, vt mandata eius non sint grauia. Denique prioris generis obligatio est sub lege, posterioris sub gratia: quæ liberè seruit iustitiæ, & iuxta quam, *serui facti sumus obeditionis ad iustitiam,* vt Apostolus loquitur. Sic igitur præcepta Ecclesiæ non iniiciunt laqueum conscientiis: sic non faciunt, vt simus sub lege: sic per illa præpositi Ecclesiarum non dominãtur fidei nostræ, quia nec seruiliter obligant, nec subiectionem faciunt seruilem. His adde quod leges Ecclesiasticæ non obligant ex sola voluntate legislatoris, vt diuinæ, sed ex earum vtilitate, & ratione: quando videlicet, *nihil faciunt contra fidem, & bonos mores*, ait Augustinus.

Matth. 6. Galat. 5. Luc. 14.

1. Cor. 8.

Matth. 11. Rom. 5.

Rom. 6.

1. Cor. 7. Rom. 6. 2. Cor. 2.

Epist. 118.

Impietas vitæ causa hæresis.

Locvs alius idémque valde insignis, & perutilis docendi populum, fidem in his Christi verbis, veram notari causam omnis schismatis, & præualentis hæreticæ prauitatis. *Si*, inquit, *sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt.* Si mihi obedientes mea mandata seruant, & vestrum sermonem, id est, Ecclesiæ doctrinam non despicient. Apostolos enim, & in illis omnes Ecclesiæ præpositos Apostolorum successores

Chri

Christus alloquitur. Dicit ergo, si meum sermonem seruant, si piè & iustè viuant, ab Ecclesiæ vnitate non recedant. Sola enim vitæ impietas facit aberrare à fide facit in hæreses procliuem, facit schismatis socium.

2. Trimt. 1. tom. 7. Multæ Scripturæ hoc docēt. Paulus de quibusdam ait, *Non habentes conscientiam naufragauerunt à fide.* Christus de sua doctrina dicit. *Si quis voluerit voluntatem Patris mei facere, cognoscet de doctrina vtrum ex Deo sit.* Vt ergo orthodoxam fidem teneas, & cognoscas, facienda voluntas Dei, seruanda præcepta, piè, iustè, & sobriè viuendum. Ne à fide semel accepta naufragium facias,

1. Cor. 11. seruanda conscientiæ rectitudo. Idem rursus Paulus docuit, quum diceret. *Oportet hæreses esse, vt qui probati sunt in vobis manifesti fiant:* id est, vt qui boni ac iusti sunt, pro talibus innotescant, adhærendo auitæ fidei,

1. Ioan. 2. & nouitates hæreticas fugiendo. Hoc & Diuus Ioannes dicere voluit scribens, *Non erant ex nobis: Nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum*, id est: Si viua & electa membra essent, habētes signaculum hoc,

1. Timot. 2. Ephes. 3. *recedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini: Habitante Christo in cordibus eorum per fidem, in charitate radicati, & fundati fuissent:* permansissent in Ecclesia, permāsissent cum Apostolis, & eorum successoribus, non exiuissent ab illis, sed sermonem eorum seruassent. Inuocare nomen Domini, id est, rectam fidem tenere, sine qua inuocatio nulla est, non potest, nisi qui recedit ab iniquitate. Hac de causa Christus Dominus, postquam de cauendis pseudoprophetis docuisset,

Matth. 7. subiungit hanc parabolam. *Qui audit verba Dei, & non facit, hic ædificat domum suam* (ideſt, fidem suam) *super arenam:* ideſt, super lubrica, & caduca huius mundi, confirmans se huic sæculo nequam, & viuens *ex prudentia carnis, quæ legi Dei subiecta non est.* Et omnia huiusmodi, *quum descendit pluuia, & flauerunt vēti*, quum tentat pseudopropheta, & nouæ doctrinæ ventus spirat, *cecidit domus eius, & facta est ruina eius magna*: id est, ab ipsa fide, & professione Catholica excidit. Hoc

Deut. 13. idem docuit in veteri in populo per Moysen Deus. *Si surrexerit*, inquit, *in medio tui propheta, & dixerit tibi, eamus, & sequamur Deos alienos quos ignoras, & seruiamus eis:* (Hoc autem dicunt illi omnes, qui ad

nouos

nouos seductores audiendos, & ad noua dogmata quæ ignorauimus amplectenda, Catholicos inuitant) *non audies verba illius: quia tentat vos Dominus, vt palàm fiat vtrum diligatis eum ex toto corde vestro, an non.* Quum ergo doctrina hæretica aut error in religione, nihil sit aliud quàm tentatio à Deo permittente immissa, tentatio inquam dilectionis nostræ erga eum, manifestum fit eos solos à tentatione hac vinci, eos solos in hæresim incidere, & erroribus decipi, qui non diligunt Deum ex toto corde: hoc est, illi Ecclesiæ sermones non seruant, qui Christi sermones non seruauerunt. Sic nimirum facit hæresis, *vt qui probati sunt*, qui ex toto corde Deum diligunt, *manifesti fiant*, vt ex Paulo modò audiuimus. Rursum hac de causa, Saluator in Euangelio quum de futuris hæresibus dixisset, *Multi Pseudoprophetæ surgent, & seducent multos, formidandam illam prophetiam* (vt loquitur Sanctus Basilius) adiecit, tamquam præcedentis seductionis causam. *Quoniam, abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Seducentur multi, quia refrigescet charitas multorum. Si non nisi paucorum refrigesceret charitas, non nisi pauci seducerentur. Seductio igitur ipsa, & quòd hæreses præualeant (nam ex alia causa nō surgunt Pseudoprophetæ, neque semper quoties surgunt, adeò multum præualent) fit propter peccata hominum. Quare rursum Apostolus verbis clarissimis docet, qui demum homines veritati resisterent, errores amplecterentur, & ab hæreticis subducerentur. *In nouissimis*, inquit, *diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, voluptatum magis amatores quàm Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: & hos deuita.* Hæc Apostolus satis clarè ostendens, quales homines futuri essent, quibus vitiis, & sceleribus contaminati, qui resisterent veritati. Tales quippe sunt, qui Catholicam veritatem deserunt, & deserendo magis tales fiunt: *proficientes in peius*, vt de huiusmodi Apostolus dicit. Vnde statim subiungit, *Ex his enim*

2. Tim. 3. Matt. 24.

Epist. 77.

(*unt*,

sant qui penetrant domos (vbi docet ipsos hæresum magistros esse semper homines vitæ deploratæ) *& captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis.* Vbi docet quales ab hæreticis capiuntur: móxque de ipsis magistris errorum, qui penetrant domos, & venena sua occultè spargunt, subiungit. *semper discentes, & numquam ad scientiam veritatis peruenientes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.* Hæc est Apostolica descriptio, tàm eorum qui falsas doctrinas spargunt, quàm eorum qui falsis doctrinis aurem præbens, verbis huius Euangelij planè conformis. *Si sermonem meum seruauerunt, & vestrum quoque seruabunt.* Quia Christi mandata non seruāt, nec Ecclesiæ vel doctrinam seruabunt.

Ioan. 15. Vnde in hoc Euangelio Christus præmisit: *Si me persecuti fuerint, & vos persequentur.* Nō solùm enim tyranni Christum persequuntur fidem oppugnādo, sed etiam omnes mali Christiani Christum persequuntur mādata transgrediendo. Tales enim *iterum Christum sibi crucifigunt & ostentui habent: sanguinem testamenti pollutum ducunt, in quo sanctificati sunt, & Spiritui gratiæ contumeliam faciunt,* vt Paulus nos docuit. Qui ergo prius Christum malè viuendo persequuntur, non mirum si Ecclesiam, eius fidem abiiciendo persequantur. Facilè corpus negligit, qui caput contempsit. Indiuiduo quondam nexu caput & corpus, Christus & Ecclesia coniunguntur. Necessariò igitur qui vnum persequitur, alterum persequetur. Qui vnius sermones seruat, & alterius seruabit. Hoc nos voluit Christus in hoc Euangelio docere.

Hebr. 6. & 10.

Sed quod hactenus ex Scripturis demonstratum dedimus, nunc ex Patribus ostendemus, ac postea exemplis illustrabimus. Videtur enim mihi hæc doctrina maximè cognitu necessaria, & populo diligenter inculcanda. Diuus Basilius quærens ex proposito causam tantæ suo tempore circa fidem dissensionis, tot grassantium hæresum, Arianorum, Macedonianorum, Eunomianorum, & huiusmodi, sic scribit: *Cùm in hac animi iactatione diu fluctuarer, causámque harum hodie dissensionum cupidè, & anxiè perquisitarem, venit mihi*

Intracta. de iudicio Dei, seu procem. in libros Moral.

mihi in mentem illud libri Iudicum. Vnusquisque quod sibi rectum videbatur, illud faciebat: simúlque etiam causa cur id ita fieret declaratur, his verbis paulo superius positis. In diebus illis non erat Rex in Israel. Horum igitur cùm mihi in mentem venisset, illud etiam de rerum statu in quo nunc sumus, cœpi cogitare, quòd ex aspernatione rerum omnium præpotentis regis, & Dei, magna hodie in Ecclesia dissensio pugnáque esset excitata: quòd, scilicet, relicta vnusquisque Christi doctrina, rationes ac regulas quasdam propria sibi auctoritate asserat, malitque contra Domini præcepta ipse imperare, quàm illi parere. Et paulo post. His adductus argumentis constare iudicabam, mutuam inter nos ipsos multorum dissensionum inde originem deducere, quòd nosmetipsos indignos reddiderimus qui à Domino regeremur. Hæc ille, docens hæreses, & dissensiones in Ecclesia ex contemptu mandatorum Dei ortum accepisse. Quod eodem ferè tempore paulò expressius, & luculentius docuit Chrysostomus his verbis. *Homil. 19. operis imperfecti in Matthæü.*

Si opera iustitiæ facimus, & à nullo errore decipimur, & ipsi omnem aduertimus errorem. Nam ipsa res facit errare, quæ facit alterius errorem non cognoscere. Nam qui non cognoscit mendacium alterius, suam non intelligit veritatem. Ergo quamdiu bona opera facimus, ipsum lumen iustitiæ ante oculos nostros adaperit veritatem. Sic, & peccata peccantium sensus tenebrescere faciunt, vt non videntes mendacium cadant in illud. Nam, & ab initio non error Diabolicus fecit homines malos, sed homines mali Diabolicum sibi fecerunt errorem. Prius enim peccatis plurimis excæcatur homo, & sic Diaboli seductione seducitur, & cadit in mortem. Quemadmodum enim sole manente non præualet nox: sic quàmdiu lumen iustitiæ in homine fuerit, tenebræ erroris eum non apprehendunt. Hæc ille. Qui vult igitur ab hæresi, & errore se immunem custodire, vitam piè ac sanctè instituat. Sic enim, & lucem animi obtinebit, qua errores perspiciet, & gratia Dei non carebit, qua perspectos fugiat. Pariter non alios quàm impios, & deploratæ vitæ homines ab hæreticis seduci his verbis grauiter scripsit Augustinus. *Ex his hominibus hæretici sunt, qui si in Ecclesia permansissent, nihilominus errarent:* id est, per sceleratam vitam perirent. Quod *De veræ relig. c. 8.* idem clarissimus Doctor alio in loco luculentius expressit, tractãs illa Psalmi verba, *Pluet super peccatores laqueos. Per nubes*, inquit, *generaliter prophetæ, intelliguntur*

Enar. in Psal. 10. *siue boni, siue mali, qui etiam pseudoprophetæ nominantur, qui sic ordinantur à Domino Deo pseudoprophetæ, vt de his laqueos super peccatores pluat. Non enim quisquam in eos sectandos incidit, nisi peccator: siue ad præparationem extremi supplicij, si perseuerare in peccando maluerit. siue ad dissuadendam superbiam, si aliquando Deum cura sinceriore quæsierit. Nec prophetæ tantum, sed omnes verbo Dei animas irrigantes, nubes dici possunt: qui quum malè intelliguntur, pluit Deus super peccatores laqueos. Cùm autem bene intelliguntur fœcundat pectora piorum atque fidelium. Sicut exempli gratia quod scriptum est, Et erunt duo in carne vna. Si ad libidinem quisque interpretetur, pluit laquenm super peccatores. Sin autem intelligas sicut ille qui ait, Ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia, imbrem pluit super fertilem terram. Eadem autem nube, id est, diuina Scriptura, vtrumque factum est. Item Dominus dicit: Non quod intrat in os vestrum vos coinquinat, sed quod exit ab ore. Audit hoc peccator, & gulam parat voracitati.* (Quod certè nostri temporis hæretici omnino fecerunt, qui hoc loco contra ieiunij, & abstinentiæ virtutem atque præceptum turpiter abutuntur.) *Audit hoc & iustus, & à ciborum discernendorum superstitione munitur.* (Ea scilicet superstitione quæ discernit inter cibos immundos, & mundos, qua laborabant Manichæi.) *Et hunc igitur eadem Scripturarum nube pro suo cuiusque merito peccatori pluuia laqueorum, & iusto pluuia vbertatis infusa est.*

2. Cor. 2. Hæc hactenus Augustinus, iuxta illud Apostoli, *Quibusdam sumus odor vitæ in vitam, quibusdam odor mortis in mortem.* In quam etiam sententiam eleganter, & verissimè Cyprianus. *Nemo*, inquit, *æstimet bonos posse de Ecclesia recedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subuertit. Inanes paleæ tempestate iactantur, inualidæ arbores turbinis incursione euertuntur.* Hæc ille conformiter Scripturis allegatis, & illis maximè Christi verbis. *Qui audit verba Dei, & facit ea, assimulatur ei qui ædificat supra petram.* Hoc est, bonus Christianus, ita Christo capiti adhæret, vt nulla tentatione ab eius corpore, quod est Ecclesia, auelli queat. Atque hæc ex Patribus. Exemplorum non est numerus. Iam in alio Euangelio ostendimus, omnes ferè hæreticos fuisse prius malas arbores, & pessimæ voluntatis homines, antequam malos fructus falsæ doctrinæ protulissent.

Matth. 7.

In li. de vni. Eccl.

Ariano

Arianorum grassaturas hæreses præuidit S. Antonius Magnus ille eremita, biennio antè: *Quum videret calcitrantium mulorum feritatem, Altaria calcibus demolientium, & in Ecclesia sacra omnia proculcantium*, vt in eius vita grauissimus, & indubitatus auctor Athanasius scribit. Hæc enim Arianorum impietas fuit, de qua tum in vulgo, tum Christianorum tum in ipsis Ecclesiarum Episcopis abundante, multum conqueritur Athanasius in dicta S. Antonij vita, & in Epistola ad solitariam vitam agentes, & non longè post, Gregorius Nazianzenus in suo Apologetico. Quum Ariana hæresis totam Africam per Vandalos perderet, tanta fuit populi Africani, & tam deploratam impietas, tot scelerata, tot flagitia dominabantur, vt quamuis illa Vandalorum rabies fuerit longè truculentissima: tamen teste Saluiano Episcopo Massilienſi, minora passi fuerint, quàm commeriti. Nostri temporis hæresiarchæ omnes flagitiosi, & perditissimæ vitæ homines erant. Martinus Lutherus, Bucerus, Petrus Martyr, Oecolampadius, monachi apostatæ erant, & incestis nuptiis sese contaminauerunt. Ioan. Caluinus in sua ciuitate Nouioduno peculatus & Sodomiæ conuictus indulgentia Episcopi dimissus est, vt postea hæresiarcha fieret. Theodorus Beza beneficiis suis diuersis hominibus bis diuenditis ex agro Parisienſi Geneuam profugit Caluino successurus. Quales præterea in Germania, in Gallia, in Aglia, harum hæresum magistri, & sectatores fuerint, vnusquisque hoc loco Concionator, prout suæ gentis certam, & exploratam notitiam habebit, commemorare poterit.

Domin. 7. post Pentecosten, ad illa verba: Ex fructibus eorũ, cognoscetis eos.

De prouidentia l. 7. & 8.

In vita Caluini per Bolsec.

* * *

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM.

Matth. 5. *Gaudete: & exultate, quia merces vestra copiosa est in cœlo.*

De veneratione, & inuocatione Sanctorum.

LOCVS proprius, & illustris explicandi populo vera fundamenta totius cultus, venerationis, & inuocationis Sanctorum, quam Christus his verbis ex parte insinuauit, docens martyribus suis (quos maximè celebrat Ecclesia) non mercedem tantum, vt omnibus iustis, sed *mercedem copiosam in cœlo* esse repositam. Huius enim copiosæ mercedis in cœlo, pars est accidentalis ista gloria, quæ militantis Ecclesiæ officiis illis impenditur. De qua Sanctorum gloria illorum meritis debita, déque toto cultu, & honore illis ab Ecclesia Catholica exhibito, vt breui compendio populum fidelem contra modernas hæreticorum insanias Concionator Catholicus instruere valeat, & solidè docere, tria hoc ordine puncta proponemus, vt vel illa omnia, si tempus ferat, ac dicentis dexteritas præstare id valeat, vel saltem eorum aliquod, vel aliqua pro concione tractet. Quamquam, & in quocumque Sanctorum festo, quæ hic generaliter de honore Sanctorum producuntur, locum habere poterunt. Primùm Sanctos in cœlo regnantes esse à nobis in terris colendos, & venerandos. Secundò eorum festa religiosè à Christianis celebrari. Tertiò piè, ac sanctè illos à fidelibus inuocari. Posse autem Sanctos in cœlo beatos sua intercessione, atque etiam meritis iuuare, in explicatione causarum, propter quas eorum festa celebramus, dicetur. Nam ipsos iustos, ac Sanctos sibi ipsis pro merito bonorum operum, & vitam æternam, & glorioſas in cœlo mansiones promereri, iam in * aliis Euangeliis est ex Scripturis, & Patribus perspicuè demonstratum.

**Dominic. Septuages. Do. 8. post Pentec. in festo SS. Phil. & Iacobi, & in die S. Iacobi.*

Sanctos

Sanctos esse honorandos cultu speciali.

SANCTOS in cœlo cum Christo regnantes quod vix vllus hodie hæreticus diserte negauerit) singulari quodam honore, & veneratione prosequendos Scriptura docet: quia iustos hac vita defunctos magno à nobis in honore habendos perspicuè affirmat. Sic Dauid: *Nimis honorificati sunt amici tui Deus: nimis confortatus est principatus eorum.* Et iterum. *Laudate Dominum in Sanctis eius:* Et rursum. *In memoria æterna erit Iustus.* Sic Salomon eius filius. *Memoria Iusti erit in benedictione.* Quem sequutus Ecclesiasticus in particulari rem tractat. *Laudemus* (inquit) *viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua.* Et paulò post. *Dilectus Deo, & hominibus Moyses, cuius memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria Sanctorum.* Moxque de iudicibus populi. *Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor, qui non auersi sunt à Domino, vt sit memoria illorum in benedictione.* Hæc ibi, & alia multa, quibus veteres Sancti prolixè celebrantur. Quem imitatus Sanctus Stephanus veterum Sanctorum quasi catalogum texit, iamiam nobile pro Christo martyrium susceperus. Sed, & D. Paulus verum Panegyricum veterum Sanctorum instituit. Et, vt in cœlis quoque Sanctos noui testamenti honorari sciamus, Angeli in Apocalypsi Sãctos Martyres multis verbis celebrant. *Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas in sanguine agni: Ideò sunt ante thronum Dei, &c.* Rursum. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati. Virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo, & Agno, & in ore eorum non est inuentum mendacium,* Et iterum. *Vidi sedes, & sederunt super eas, & iudicium datum est illis, & animas decollatorum propter testimonium Domini Iesu.* Hic celebrantur, hic honorantur Martyres, Confessores, & Virgines, iuxta genera Sanctorum, quos Ecclesia militans ad similitudinem triumphantis concelebrat. Iam verò Christus ipse Ioannem Baptistam pro veritate decollatum miris laudibus celebrat toto audiente populo. De quibus eius laudibus in alio Euangelio diximus. Sed, & pium Magdalenæ factum,

Psal. 139. 150. & 112.
Prou. 10.
Eccl. c. 44. 45. & 46.
Act. 7.
Hebr. 11.
Apo. 7. & 14. & 20.
Matt. 11.

quo caput eius pretioso vnxit vnguento perpetuò celebrandum affirmat: *Amen dico vobis, vbicumque prædicatum fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriã eius.* Notanter, & signanter affirmat illustre hoc pietatis factum perpetuò, & vbique narrandum, *in memoriam eius*, id est, in laudem, & honorem eius. Certè in cœlis quantus Sanctorum honor futurus esset, Christus multis verbis expressit: *Vbi* (inquit) *ego sum, ibi erit, & minister meus. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.* Rursum:) *Qui confitebitur me coram hominibus* (id est, meum nomen prædicabit) *& ego confitebor eum coram Patre meo:* id est, ego eum gloriosè prædicabo, & collaudabo coram Deo, & vt addit Lucas eadem verba referens, *coram Angelis Dei.* Vt iste honor toto cœlo celeberrimus futurus intelligatur. Denique ait de seipso: *Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Multis verbis amplificari tam varius hic honor poterit. Sed ad hæreticos quod attinet, quis non videt summam esse impietatem eos non honorare, quos ita Scriptura docet honorandos, quos Angeli, quos Christus, quos Deus Pater honorificat? Sed, & summa stultitia foret existimare hunc honorem ciuilem, aut humanum esse tantùm, qualis in terris peccatoribus defertur, aut impenditur. Honor igitur Sanctis debitus, vt melius intelligatur, & ab hæreticorũ calumniis certius defendatur, hanc explicationem subiicimus. Vt cultus omnis ac veneratio, vel legitima, vel superstitiosa iudicetur, considerari debet, vel actus externus in se, vel intentio agentis, vel obiectum ipsum quod colitur. Si enim actus externi, qui adhibẽtur vni Deo, adhibentur, quales sunt, sacrificare, templa, altaria, sacerdotes consecrare, vota, & preces offerre, oblationes, primitias, & decimas instituere, (hæc enim omnia quando per se, & propriè, & directè exhibentur, religionis actus sunt, & supremi dominij protestationes) & recta intentio adsit verum Deum colendi, latria est legitimus cultus, atque supremus. Si actus adhibentur, non quidem vni Deo debiti, tamen affines, & qui per participationem creaturæ conueniunt

Matth. 10.

Lucæ 12.

Ibidem.

Doctrina cultus legitimi.

niunt, vt adoratio corporea, qualem in Scriptura nō solùm Angelis; quod Abraham, & Lot fecerunt, *adorantes proni in terram*, sed etiam honoratis personis exhibitum legimus: Iacob enim *adorauit fratrem Esau pronus in terram septies*: Ioseph adoratur à fratribus suis *pronis in terram*: Dauid adorauit Ionatham *pronus in terram tertio*, (vel inuocatio per preces, & vota) quòd inter homines Deo caros fieri illa verba Patriarchæ Iacob manifestè docent: *Inuocetur super eos nomen meum, nomina quoque Patrum meorum Abraham, & Isaac* (non tamen cum illa intentione, vt supremam excellentiam simpliciter talem adoret) quo nefario sensu Aman à Mardochæo adorari voluit: *Videns* (inquit Mardochæus) *superbiam eius timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem: alioqui libēter pro salute Israel, etiam vestigia pedum eius deoscularer*) nec sic inuocet tanquam per ipsum, quem inuocat implenda, sed solùm impetranda, erit cultus legitimus, sed diuino inferior: & vel ciuilis aliquis cultus, quem obseruantiam dicimus, vel maior aliqua submissio, quæ seruitus, vel dulia vocatur. Est autem dulia propriè dicta qua seruus dominum colit, eique reuerentiam exhibet. Sed est dulia communiter dicta quæ exhibetur reuerentia cuicumque homini ratione cuiuscumque excellentiæ, vel naturalis scilicet, vel etiam supernaturalis, vt in Sanctis. At verò, si vel actus aliqui religionis proprij, & vni Deo debiti in creatura aliqua colenda quantumlibet excellenti exerceantur, vel alij etiam inferiores actus cum intentione, tamen diuini cultus supradicta adhibeantur, idololatria est: illa quidem ex parte actuum exteriorum, hęc ex parte obiecti: & si praua infidelitatis intentio, vel expressa adsit, vel antecedens, tam interna, quàm externa idololatria est: si tantùm tacita, & implicata adest intentio, solùm exterior est idololatria. Quòd si verò, nec tacita, nec expressa adsit intentio creaturam, vt Deum colendi, etsi actus latriæ exteriores adhibeantur, potest aliud peccatum esse, sed idololatria non erit. Ex his ergo diiudicandum erit, an cultus, & veneratio Sanctorum, qualis in Ecclesia Catholica exercetur, legitimus sit cultus, an superfti-

Gen. 18. 19.

Gen. 33. & 43.

1. Reg. 20.

Gen. 48.

Esther. 13.

Cultus Sanctorū in Ecclesia ab omni superstitione liber.

tiosus aliquis. Manifestum est autem quòd nullos actus diuini cultus exteriores in Sanctorum cultu impedimus. Non enim illis sacrificamus, nec altaria aut templa, aut sacerdotia illis sed Deo ad memoriam eorum instituimus: nec illos, vt Deos inuocamus, sed vt intercessores. Manifestum est ex parte intentionis quod nullam diuinam, existimationem illis conciliamus eos venerando, quia tota, & summa eorum veneratio, tã ex parte Ecclesiæ cuius intentionẽ sequuntur fideles, quam ex parte singulorũ fidelium, hunc scopum habet, vt pro nobis intercedant: id est, quòd non sunt dij, sed amici Dei, nec ad largiendum, sed ad impetrandum potentes. Aliam intentionem si hæretici obiiciunt, voluntariè calumniantur, & Dei partes blasphemè sibi arrogant, scrutantes corda, & renes. Manifestum est quòd ex parte obiecti nõ peccatur: quia nec idola, nec fictos diuos, sed veros Dei Sanctos colimus, eósque, vt creaturas excellentes, nõ, vt Deos, vt ex actibus ipsis, & intentione iam declaratis constat. Hæc explicatio docet nos venerari, & colere Sanctos, absque idololatria, absque superstitione, honore tamen plusquam ciuili aut humano.

Singularis Sanctorum cultus probatur.

Certè singularem, & excellentem quẽdam honorem in ipsa primitiua Ecclesia Sanctis exhibitum fuisse, euidenti argumento est gentilium circa hunc Christianorum cultum opinio, & error, quo existimabant Martyres à Christianis pro diis coli, eo quòd in Martyrũ festis ea omnia fieri cernebãt, quæ in ipsis Christi natalitiis aliisque annuis solennitatibus fiebant. Sic apud Eusebiũ, Polycarpi reliquias regabant Christianis, ne eum pro Deo colerẽt. Idem refert Ammianus Marcellinus tempore Iuliani apostatæ factum fuisse, circa martyres sui temporis. Sed, & hoc obiiciebat Christianis Iulianus apostata, vt est apud Cyrillum in libris contra eundem. Idem obiiciebatur Augustino à gentilibus Africanis, vt in quadã epistola refert. Hunc gentilium errorem diluit Theodoretus in opere, de curatione Græcarũ affectionũ, & Eusebius in hist. Ecclesiastica. Honorẽ porrò singulatẽ, & maiorẽ quàm vlli terreno principi conferri soleat, Sanctis impensum à fidelibus fuisse latè describit

Hist. Eccl. lib. 4. c. 14.
Hist. li. 22.
Lib. 6. & 10.
Epist. 44.
Libr. 8.
Lib. 8. c. 6.

Grego

Gregorius Nyssenus ora. in Theodorum Martyrem: Chrysostomus in Sermone de Sanctis Iuuentio, & Maximo. Gregorius Nazianz. in orat. de Machabæis. Sed contra Manichæos Augustinus, & contra vnum Vigilantium Hieronymus hunc Sanctorum cultum tuentur. Et profectò sicuti honor ciuilis debetur virtuti, sapientiæ, potentiæ, & nobilitati ciuili, sic honor plusquàm ciuilis debetur virtuti, sapientiæ, potestati ac nobilitati plusquam ciuili, & supernaturali. Talis autem est in Sanctis, qui quoad virtutem confirmati sunt in gratia pleni charitate, & peccare non possunt, quoad sapientiam videntem omnia vident, quoad potentiam per merita, & orationes suas plurimum apud Deum valent (vnde eleganter Augustinus scribit, *Martyres iam pro patientia in terris habere potentiam in cœlis*) quoad nobilitatem sunt *æquales Angelis* in statu gloriæ, & beatitudinis æternæ. Ergo honor illis debetur supra humanum, & infra diuinum. Illam distinctionis causa vocant theologi duliam, quæ, & latria inferior est (vt iam explicuimus) & honore tamen omni humano superior.

Contra Faust. lib. 20. c. 21.

De ciuit. Dei libro 22. c. 29.

Sanctorum festa religiosè colenda.

ET de cultu quidem ac honore Sanctorum in genere hæc sufficere possunt. Nunc de festis eorum celebrandis, qui contra hæreticos aliquid dicere volet, variam ei materiam suppeditabimus. Primùm dissentientes hæreticorum sententiæ proponi poterunt. Secundò sensus Ecclesiæ Catholicæ in Sanctorum festis celebrandis exponendus videtur. Tertiò causas adferemus sensus, & potestatis eiusdē.

Hæreticorum dissentiētes sententiæ de festis Sanctorum.

1 Quidam hodie hæretici nulla prorsus festa, excepto solo Dominico die (quem ita Sabbato succedisse putant, vt sub præcepto diuino cadat) celebrari debere defendunt. Hanc sententiam tenent hodie in Anglia Puritani iuxta ritum Geneuensis Ecclesiæ, &
2 auctore Caluino, qui de solo Dominico die celebrando disputat, quum Sabbati præceptum tractat. Alij nec Dominicum diem perpetuò, & solemni ritu obseruari volūt, nec Iudaismus foueatur, & aliqua dierum obseruatio fiat, contra quos ibidem disputat
3 Caluinus. Tertia eorum opinio est, qui sola illa fe-

Inst. lib. 2. cap. 8.

Num. 33.

sta celebrari volunt, quæ ad redemptionis nostræ beneficia recolenda faciunt, vt Natiuitatem, Resurrectionem, & Ascensionem Domini, itémque Pentecosten. Hanc sententiam sequuntur Helueticæ Ecclesiæ in sua confessione, & Flaccus Illyricus. Quarta opinio eorum est, qui Sanctorum etiam festa admittunt, sed eorum tantùm quorum in Euangelio fit mentio, vt Apostolorum, Beatæ Virginis, Ioannis Baptistæ, Magdalenæ, & Stephani protomartyris. Hanc sententiam tenet Bullingerius in comment. ad ca. 14. ad Rom. & illum morem seruant Tigurinæ Ecclesiæ, Quinta opinio eorum est, qui aliorum præterea Martyrum, & Sanctorum festa celebrant, sed ex politia tantùm, & ordine Ecclesiastico, non ex religione nec per modum cultus alicuius, id est, ad eum sanè finem, vt populus fidelis illis diebus ad audiendum verbũ conueniat, & ad imitationem (fortè) Sanctorum excitetur, nulla autem alia ex causa, ne aliquis hic Sanctorũ cultus, aut vlla pars religionis statuatur. Sic Anglocaluinistæ plura cæteris Protestantibus festa celebrant, aliæque Lutheranorum mollium Ecclesiæ, sed politicè (aiunt) non religiosè, sicut eos Caluinus docuit: qui ait, dies festos ad solam obseruationem disciplinæ, & ordinis bene compositi referendos esse. Atque hæc illorum discrepans discordia hodie effutiuit: Sed contra has omnes differenter, & vanas opiniones sensus Ecclesiæ Catholicæ, non hodie inuentus, vt prædictæ sententiæ, sed ab exordio Christianitatis receptus retinendus est. Ad quem certius intelligendum, quot modis Sanctorum festa, & celebritates peragi possint distinguemus, Sanctorum festa sic celebrari poterunt, vt per ea colantur Sancti, sicut dij gentium coli solebant, quem sensum olim gentiles, hodie hæretici, Ecclesiæ impingebant: sic videlicet, & eo modo, vt totus cultus ad eos referatur, id est, vt eis sacrificetur, & in sacrificio illorum nomina inuocentur. Sic enim gentiles sua idola celebrant, vt explicat Augustinus in libris de ciuitate Dei. Sic sacerdotes Baal, *inuocabant nomen Baal, de mane vsque ad meridiem* sacrificantes illi. Sed idem August. ad gentilium sui temporis opinio

Cap. 24. in ferm. ad Gal. c. 24.

Loco citato nu. 34.

Varij modi colendi Sanctos.

Lib. 8. c. 27. & lib. 22. cap. 10.

3. Reg. 18.

opiniones falsas, hæreticorum hodie de nobis iudicio persimiles, respondens ait, nos Martyribus non sacrificare, sed soli Deo: nec à sacerdote sacrificante Sanctos inuocari, sed Deum sacrificat. Alio modo sic coli Sanctorum festa possunt, vt etsi non sacrificando illis, tamen inuocando illos, & honorando ac eorum laudes celebrando, honoris illius, & inuocationis vltimus finis in ipsos Sanctos desinat. Sed neque sic Sanctorum festa colit Ecclesia, Sanctorum enim auxilia petit per Christum Dominum nostrum, vt omnes Ecclesiæ orationes terminãtur. Sanctorum laudes celebrat, *Deo gratias agens de illorum victoria*, ait Augustinus. Sanctos denique honorat propter Deum, cuius Sancti sunt, & pro cuius fide, vt Martyres, vel certè in cuius fide mortui sunt, vt cæteri omnes: *quia honor seruorum redundat in communem Dominum*, ait Sanctus Basilius. Postremò Sanctos, vt Dei amicos honoramus, ait Theodoretus, ideóque propter Deum non propter se. Tertio modo sic festa Sanctorum coli possunt, vt sit tantùm obseruatio politica non religiosa, & sine vlla erga Sanctos Dei religionis, aut cultus specie. Sed hanc politicam obseruationem Ecclesia Catholica hactenus nescíuit, & est hæreticorum nostri temporis propria. Quarto modo, & sensu festa Sanctorum celebrantur, in Dei quidem honorem præcipuè, ad quem omnes nostræ actiones referendæ sunt, iuxta illud Apostoli. *Omnia in gloriam Dei facite*: sed tamen etiam in ipsorum Sanctorum honorem, idque propter causas grauissimas, quas nunc subiiciemus. Primùm quia hic honor etiam ipsis Sanctis, vt Dei amicis debetur. Vnde Augustinus. *Honoramus Martyrum memorias, tamquam Sanctorum hominum Dei, &c. Vt ea celebritate Deo vero de illorum victoria gratias agamus.* Hæc ratio cultum, & actum religionis includit. Quare idem Augustinus contra politicos istos hæreticos disertissimè alibi scribit. *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat.* Sic Sanctus Basilius. *Honor in bonos à conseruis collatus beneuolentiæ significationem apud communem Dominum habet.* Hæc ille. Certè enim qui Dei amicum

Locis citatis.

Lib. 8. c. 27. de ciu. Dei.

Homil. in 42. mart.

Lib. 8. curat. Græc. affect.

Sensus Catholicus in Festis Sanctorũ. *1. Cor. 10.*

2. Causa. *De ciu. Dei li. 8. c. 27.*

Cont. Faustum li. 20. c. 21.

cum non honorat, ipsum Deum non diligit. Conqueritur S. Ambrosius de quibusdam festa Apostolorum negligentibus. *Dolendum*, inquit, *est sic vos salutis vestræ immemores fuisse, vt beatissimis Apostolis Petro, & Paulo honorificentiam minimè reddideritis*, docétque in sequentibus debere nos ipsis Martyribus certam honorificentiam pro sanguine quem pro Ecclesia fuderunt. Cyrillus respondens Iuliano Apostatæ hanc celebritatem Martyrum eodem spiritu quo hodie heretici vellicanti, *Laudamus*, inquit, *Martyres summis honoribus, & perpetuis honoramus laudibus.* Alia causa huius celebritatis est amor ipse, & ardens dilectionis affectio erga laudem, & celebritatem Sanctorum. Hoc nimirum sensu scripsit August. *Nos Martyres colere cultu dilectionis, & societatis:* quod ne quis putet à dilectione bonorum in hac vita nihil differre, addit: *Illos tanto deuotius quanto securius post incerta omnia superata, quanto etiam fidentiore laude prædicamus iam in vita fœliciore victores, quàm in ista adhuc pugnantes.* Quare illos vt verè sanctos colimus: istos vt spe tales diligimus ac veneramur quoque, sed nulla solennitate religiosa, vt ibidem loquitur Aug. Hunc charitatis affectum in hac celebritate Martyrum exprimit S. Basilius his verbis. *Quis*, inquit, *modus, aut quæ satietas Martyrum memoriam prosequendi erit illi qui eorum amore ac charitate tenetur? venerare igitur Martyres, vt egregiæ tuæ voluntatis testem adducas.* Sic Nazianzenus, Ego hac in re admodum insatiabilis sum, & effectum hunc meum magnifacio, vt Martyrum oblecter honoribus. Hæc ille. Scribit de sancto Ambrosio Paulinus, quòd in celebritatibus Martyrum sicut in Dominicis diebus prandere soleret, aliàs non. Videlicet vt lætitiam animi declararet.

Serm. 6. de Margarit.

Lib. 6. cont. Iul.

2. Causa. *Loco citato contr. Faustum.*

In hom. de 40. Martyribus.

In orat. in B. Cypria num. In vita eius.

3. Causa. Tertia causa ad imitationem excitandam, quam causam multis verbis prosequuntur Patres. Basilius hom. in Gordium Martyrem. Chrysostomus in oratione in Beatum Philogonium. Dionysius Areopagita in Eccles. Hierarchia. Discipuli S. Polycarpi apud Eusebium. Hanc ob causam legi in Ecclesia passiones Martyrum in festis eorum natalitiis solebant, vt vetustissimus testis est Origenes. Idem decernit Conc. Carthag. 3. Sic Chrysost. in orat. de Iuuentio, & Maximo,

Par. 3. cap. 3. hist. Eccl. l. 4. cap. 14.

Hom. 26. in Num. can. 48.

mo, de Philogonio, de Babyla Martyre: sic Gregorius Nazianzenus in oratio. de S. Athanasio, & Cypriano: sic Basilius in homiliis de Iulita, de Gordio, de Barlaã, de 40. Martyribus: sic Ambrosius in serm. de Agnete, de Thecla, de Gerualio, & Protasio, historicas quasdam panegyres ad populi ædificationem in horum Sanctorum festis pronuntiarunt. Quarta causa erat, 4. Causa. *vt orationibus Sanctorum adiuuemur*, quæ sunt Augustin. verba loco citato contra Faustum. Eandem exprimit *Hom. 26. in Num.* Origenes loco citato. Sic Nazianzenus sub finem orationis quam habuit de Sancto Cypriano, eum disertis verbis inuocat. Hanc causam Theodoretus de curat. Græc. affect. lib. 8. & Basilius de 40. Martyribus luculenter tradunt. Quinta causa erat, vt eorum meritis consociemur, quæ etiam sunt verba Augustin. 5. Causa. loco citato contra Faustum. *Populus*, inquit, *Christianus memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur.* Sic & Basilius. *Venerare*, inquit, *Hom. de 40. Martyribus Orat. de S. Cypr. Martyres vt sine persequutione, sine igne, sine verberibus ac tormentis eodem cum illis præmio dignus habearis.* Sic Nazianzenus. *Aliorum sint certamina, & victoriæ, mihi autem curæ sint coronæ. Adeò gloriam illam præcipio, adeóque recta facta mihi domestica facio.* Nempè hæc est communio Sanctorum, quam in symbolo profitemur, communicatio quędam omnium bonorum inter nos qui sumus membra eiusdem corporis: vt nemo videlicet sibi tantùm viuat aut mereatur, sed toti communicati fidelium. Vnde Apostolus. *Si quid patitur vnum membrum, 1. Cor. 12. compatiuntur omnia membra: si gloriatur vnum membrum, congaudẽt omnia membra.* Hinc & Dauid. *Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.* Sed *Psal. 118.* maximè huc spectat quod Apostolus ad Coloss. scribit. *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius quod est Ecclesia.* Duo dicit. Primùm se communicare passionibus Christi, & supplere in carne sua tamquam membro corporis Christi mystici, quod in corpore Christi proprio defuit. Defuit, inquã, quoad hoc, vt pateretur in membris. Non quòd eius passio esset vllo modo insufficiens ad plenissimam satisfactionem pro humano genere. Sed quia Christus

&

& Ecclesia faciunt vnam personam mysticam (vnde
Ephes.1. vocatur Ecclesia, *plenitudo Christi*) idcirco supplentur passiones Christi quando in mẽbris suis patitur. Hoc enim solum illi deesse potuit quum in persona naturali pateretur. Alterum quod dicit Apostolus est, has ipsas suas passiones prodesse Ecclesiæ. *Pro corpore*, inquit, *eius quod est Ecclesia.* Ex quibus duobus tertium concluditur, Apostoli passione fuisse aliis meritorias, & satisfactorias. Ratio est, quia passiones Sanctorum sunt coniunctæ passionibus Christi tamquam vnius mysticæ personæ passiones, ideóque merentur, & satisfaciunt pro aliis membris, sicut Christi propriæ: non quidem quoad æqualitatem, sed quoad participationem quamdam, & proportionem. Lege huius loci explicationem apud Anselmum in comment. ad hunc Pauli locum, & apud Diuum Augustinum in enarrat. Psalm. 61. Hæc merita Sanctorum hac vita defunctorum, quibus viui iuuantur, Scriptura multis exemplis ostendit. *Protegam vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum*, id est, propter merita Dauid, *Quia fecit Dauid rectum in oculis Domini, &c.* Non propter fœdus, vt fingit Caluinus. Vnde ad hæc verba Esaiæ sic exclamat Chrysostomus, *O rem admirandam, Dauid mortuus est, & merita eius vigent!* Sic & alij Patres hæc verba intellexerunt. Gregorius Magnus lib. 5. in 1. Reg. c. 4. D. Hieronymus dial. 2. contra Pelagianos, & in comment. ad Ierem. cap. 15. Rursum Moyses sic orat Deum. *Recordare Abraham, Isaac, & Israël seruorum tuorum.* Vnde Hieronym. in quæst. Hebraicis. *Abrahæ*, inquit, *merito, sæpè de angustiis liberatus est Israel.* Quare hæc doctrina quòd Sanctorum meritis viui adiuuantur, est apud antiquissimos Patres receptissima. Chrysostomus sic habet. *Quoniam seipsis ad impetrandam populo veniam sufficere non credunt, ad Patrum merita confugiunt.* Et iterum. *Sæpè quando non est inuentus iustus in præsenti vita, propter defunctorum virtutem Deus viuentium miseretur.* Nec dissimiliter Augustinus. *Cùm merita nostra nos grauant ne diligamur à Deo, sciamus nos illorum meritis reuelari posse quos Deus diligit.* Idem in libro de cura pro mortuis gerenda, & super Psal. 108. *Deus*, inquit, *suorum merita martyrum vbi vult, quando vult,*

Multa Sãctorum viuis profunt.

4. Reg. 19. 3. Reg. 15.

Homil. 2. in Psal. 50. & hom. 42. in Gen.

Exod. 32.

Hom. 4. in Matth.

Hom. 41. in Gen.

vult, quomodo vult, maximè per eorum memorias, quoniam hoc nouit expedire nobis ad ædificandam fidem Christi pro cuius illi confessione sunt passi (quæ ratio notanda est) *mirabili bonitate commendat.* Denique idem clarissimus doctor alibi docet, *quandam esse vitam fidelium non ita bonam, vt ad beatitudinem adipiscendam in eis ipsa sufficiat, nisi eorum merita quos amicos fecerint* (per eleemosynarum opera) *misericordiam consequantur.* Sed & iterum Chrysostomus in homil. post reditum exilij sui, de sancto Timotheo, & Andrea, quorum corpora Constantinopoli erant, ait: *Credimus iuuari nos illorum meritis.* Hac ergo etiam de causa tamquam potentes Dei amicos, & patronos beneficos honorat Sanctos Ecclesia.

De ciuit. Dei lib. 21. cap. 25.

Sanctos piè inuocari.

AD inuocationem Sanctorum quod attinet, nihil illa vel diuino cultui repugnat qui solus inuocandus videtur, vel fidem lædit, in qua fundatur oratio, vel formæ inuocationis in Scripturis traditæ, qua Deus per Christum inuocandus docetur contraria est, vel gloriam Dei offendit: *qui solus habet potentiam, & gloriã*, vt in fine orationis dominicę subiicitur, quia hæc omnia intelliguntur de illa inuocatione qua aliquid petitur per illum implendum quem inuocamus (quod soli Deo est proprium) non de illa inuocatione qua aliquid petimus ab eo impetrandum quem inuocamus. Quomodo autem Sancti inuocantur, vt præsidium, refugium, tutela fidelium, explicandum per ea quæ diximus de titulis Beatæ Virginis in Festo Natiuitatis eiusdem. Quomodo etiam intercessio Sanctorum nihil detrahit mediationi per Christum, aut præcepto de petendo Patrem in nomine Christi, in aliis Euangeliis explicatum dedimus. Neque verò inuocantur Sancti tanquam magis propitij, quàm Deus, sed tamquam minus honorandi quàm Deus. Peccata nostra diuidunt inter nos, & Deum D. Iuisi ergo per medios Sanctos ad Deum placandum accedimus, non eius iram quasi implacabilem fugientes, nec Christum mediatorem postponentes, sed maie

Caui lationes cõtra inuocationem Sãctorum diluuntur.

Domin. 5. post Pasch. In die SS. Philip. & Iacobi. Esa. 59.

maiestatem Dei sic venerantes, vt amicorum eius operam, quia indigni sumus ipsi adhibeamus, eóque non nisi per Christum Dominum nostrum, in quo omnis nostra terminatur oratio. Sic ad amicos Iob dixit Deus. *Ite ad seruum meum Iob, ille orabit pro vobis, & faciem eius suscipiam.* Sic iratus Deus contra Abimelech regem. *Redde* (inquit) *viro vxorem eius, & ipse orabit pro te.* Si hoc diuino honori nihil detraxit, sed sanctos illos viros sic Deus honorare voluit, vt non nisi per eos placari se sineret, & quum Sanctos inuocamus, sic se rem habere dubitandum non est. *Sic quum socrus Simonis magnis teneretur febribus, Petrus & Andreas orauerunt pro ea.* In quem locum Ambrosius. *Obsecrandi* (inquit) *sunt Angeli pro nobis, Martyres obsecrandi sunt.* Sic Centurio per Seniores Iudæorum rogari Christum curauit. In quem locum Beda: *Summos Ecclesiæ viros, qui nos ad Dominum præcesserunt, humiliter obsecrando patronos acquirere debemus, qui pro nostris apud Deum peccatis intercedant.*

Ca.vl.Iob. *Gen.20.* *Luc.4.* *In lib.de viduis.* *In cap.7. Luc.*

Inuocationis Sanctorũ exempla.

Sed nunc huius inuocationis Sanctorum exempla ex tota antiquitate proferemus. In liturgia Chrysostomi, quam Ecclesia Græcorum retinuit & retinet, ad Beatam Virginem sic orat sacerdos. Quæ verũ peperisti Deum Christo supplica, vt animas nostras saluet. Similiter Beatos Apostolos, Sanctum Nicolaum ac denique omnes Sanctos ibidem inuocat. Origenes Iob inuocat vt oret pro nobis. Idem in lamentatione sua omnes Sanctos flebiliter inuocat. Chrysostomus scribit, Imperatorem stare ad sepulchra Apostolorum supplicantem Sanctis, vt pro se ad Deum intercedant. Idem de Theodosio nominatim scribit Ruffinus: Idem affirmat August. in Sermone de Sancto Paulo. Sed & ipse alibi suppliciter inuocat Sanctos omnes in libro Meditationum, & alibi. Gregor. Nazianzenus in Monodia S. Basilij eum inuocat, dicens, Tu sacrum ac diuinum caput ex alto nos respice, &c. Idem in orationibus de Sancto Athanasio, & de Sancto Cypriano, eosdem inuocat. Gregorius Presbyter in vita Nazianzeni ipsum quoque inuocat, vt eius sit memor. Sanctus Hieronymus in Epitaphio Paulæ, eam inuocat. *Cultoris* (inquit) *tui vltimam senectu-*

Libr.2. in Iob. *Homil.66. ad popul. Ant. hist. Eccl.li.11. c.33. ca.13. lib.de Spirit.& anima.c.59.*

tem orationibus iuua. Theodoretus docet solere Christianos varia beneficia à Martyribus orando expetere. *Qui* (inquit) *prospera sunt valetudine, conseruari eam sibi à Martyribus petunt. Qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatem exposcunt. Insuper, & steriles viri, & mulieres, dari sibi filios petunt. Qui verò parentes sunt, integra sibi, & propria custodiri quæ consequnti sunt dona. Item qui peregrè aliquò proficiscuntur, petunt Martyres sibi comites esse in via, vel potius itineris duces: qui verò iam sospites redierunt, gratias agunt acceptum beneficium cofitentes. Non quisquam se ad Deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei Martyres tanquam diuinos homines, intercessoréque sibi eos apud Deum aduocent ac precentur.* Hæc ille, & multa alia de donariis in honorem Martyrum oblatis in testimonia inuocationis fructuosæ. Sic, & Basilius de suæ ciuitatis 40. Martyribus. *Qui aliqua premitur angustia, ad hos confugiat: qui rursus lætatur, hos oret, hic, vt à malis liberetur, ille, vt duret in rebus lætis.* In homilia quoque de S. Mamante varia inuocationis eius beneficia in memoriam reuocat Gregorius Nyssenus in oratione in S. Theodorum Martyrem, eamdem populi Christiani religionem multis verbis explicat S. Ephrem in sermo. de Martyribus, eosdem prolixè inuocat. Ambrosius in oratione contra Auxētium, docet Sanctos orationibus nostris aduocatos, populum fidelem custodire. Prudentius in hymno de Sancto Laurentio solemnem eius inuocationem describit, & in hymno de B. Vincentio eum inuocat. S. Paulinus inuocat S. Fœlicem Natali 2. 3. & 8. Denique Augustinus contra sententiam Cypriani scribens (de hæreticis rebaptizādis) eum tamen vt S. Martyrem inuocat. *Adiuuet nos orationibus suis in istius carnis mortalitate, vt donante Domino quantū possumus bona eius imitemur.* Postremò, & ipsa Concilia generalia hanc Sanctorū inuocationem nos docuerunt In Concilio Chalcedonensi Generali 4. clamant Patres, *S. Flauianus Martir oret pro nobis.* In Concilio generali 6. vbi forma inuocationis præscribitur, post orationē Dominicam, & symbolum recitatū iubetur vnusquisque, solo Deo Creatore suo adorato, inuocare Sanctos, vt pro se intercedere apud Deum dignentur. In Concilio ge-

Lib. 8. de curat. græc affect.

In hom. de 40. Mart.

De bap. cō Don. lib. 7. cap. 1.

Act. 11. c. 7

Act. 3. & 6.

ner.7.docent Patres postulare intercessionem B.Virginis,& cæterorũ Sanctorum. Idem docetur in Concilio Florentino sess. 5. Hæc est ergo fides Patrum, hæc fides maiorum nostrorum, hæc fides Catholicæ per totum orbem Ecclesiæ, vt Sanctos in cælo cum Christo regnantes piè ac religiosè inuocent. Optimè sciebant hoc totum Deo vel Christo nihil derogare,qui solus ita inuocatur,vt per illum implearur, & concedatur quod petitur,& Sanctos sic inuocari,vt tantùm ea impetrent quæ rogantur. Sic ergo hodie omnium Sanctorum festum religiosa solemnitate Ecclesia Catholica concelebrat,vt eos tamquam Dei amicos veneretur,eorum se precibus,& meritis adiuuari indubitanter credat,ac demum easdem ob causas sedulò ac confidenter inuocent.

IN COMMEMORATIONE omnium fidelium defunctorum.

Ioan.5. *Et procedent qui bona egerunt in resurrectionem vitæ,qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicij.*

Bonorum operũ ad salutẽ necessitas.

EO cvs perspicuus obseruandi contra hæreticos nostri temporis Synecdochem scripturis vulgare,qua parti tribuitur quod nisi de toto intelligendũ est,quam illi tamen in fidei Synecdoche apud Paulum,& in Euangelio vsitata agnoscere nolunt. Quemadmodum enim in hoc Euangelio,vita & iudicium in postrema resurrectione,id est,salus & condemnatio æterna attribuuntur operibus bonis vel malis, non sic tamen vt sola bona opera hominẽ possint saluare absque recta in Deum fide, sic in aliis Euangeliis, vt quum Christus dicit, *Fides tua,te saluum fecit.* Et rursum, *vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam:* & Apostolis in Actis. *In hunc:omnis qui credit iustificatur:* & apud Paulum, *vnus est Deus qui iustificat circumcisionem ex*

Ioan.3. Act.14.

fide,

fide, & præputium fidem, attribuitur fidei iustificatio, & salus, non sic tamen, vt sola fides hominum iustificet, vel saluet. Sed est vtrobique necessariò intelligenda Synecdoche, & de parte dici, quod de toto intelligendum est. Verè enim, & fides, & opera bona iustificant, quia ex parte iustificant, & pars nostræ in Christo iustificationis sunt. Omnis, qui credit in Christum non peribit, quia per fidem ex parte fit ne quis pereat. Qui bona egerunt, procedent in resurrectionem vitæ, quia per bona opera ex parte fit, vt ad resurrectionem vitæ procedant mortui. Sed, vt bona opera saluent, fides debet illis cooperari, & vt fides saluet, debet illa ex bonis operibus consummari, vt docet D. Iacobus, cap. 2. Si quum de fide agitur Scripturas in verbo capere, & literam præmere hæretici volunt, cur non, & quum de bonis operibus eodem modo Scripturæ loquuntur, eodem quoque modo in verbo, illas capiunt, & literam præmunt? Sed in hoc se verè hæreticos ostendunt, id est, opinionum suarum amatores pertinaces, quia in Scripturis non id videre volunt, quod perspicua earum collatio necessariò videndum docet, sed id tantùm vident, quod ipsorum hæresibus, & præelectis opinionibus subseruit. Vide pluta hac de re in aliis suprà Euangeliis.

Dominic. 18. post Pentec. & Feria 2. Pentecost.

In resurrectionem vitæ, & in resurrect. iudicij.

Medius locus præter cœlũ & infernũ damnatorum.

LOCVS alius explicandi contra hæreticos nostri temporis certum esse purgatorium, seu medium locum in quo animæ certæ ante vltimam, & generalem resurrectionem purgantur, quamuis in hoc Euangelio duo tantùm post hanc vitam animarum status esse videantur, vnus quo ad vitam æternam, alius quo ad iudicium, id est, damnationem æternam in corporum resurrectione, animæ destinantur. Huiusmodi enim Scripturis, quæ post hanc mortem certam, vel damnationem, vel salutem promittunt, abutuntur hæretici, vt nullum interea medium purgationis locum esse conuincant. Sic ex illis locis: *Venite benedicti, ite maledicti.* Item, *Qui crediderit, & bapti-*

Matt. 25. Marc. vlt. Ioan. 3.

zatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. Et rursum. *Quid credit, non iudicatur: qui non credit, iam iudicatus est.* Infert Brentius: *Non igitur locus vllus remanet purgatorio, quum duo solùm sint loca post hanc vitam.*

In Confess. Vvirtembergens. *Luc. 16.*

Idem alij inferre volunt, ex eo, quòd Lazarus pauper describitur in sinu Abrahæ, & dives epulo in inferno, Idem & ex his Euangelij nostri verbis consequi putant. Sed tum iniqua, tum inepta, valdè est hæreticorum hodie ratiocinatio. Iniqua est, qua colligunt, nullo in Scripturæ loco extare purgatorium, quia in his locis nulla eius fit mentio. Quid enim iniquius, quàm quasi præscribere, quid quouis loco Spiritus Sanctus debuerit tradere? Inepta valde est, in illis Scripturis purgatorij mentionem desiderare, in quibus, vel de extremo iudicio (post quod purgatorium esse non docent Catholici, sed ante illud duntaxat) vel de æterna hominum, aut salute, aut damnatione disertè loquuntur. Locus enim ex Matthæo citatus, & huius Euangelij verba expresè de extremo iudicio agunt. Reliqua loca allegata, de iis, qui in perpetuum, vel saluantur, vel damnantur apertè loquuntur. Quod etiam responderi potest variis SS. Patrum locis, qui post hanc vitam duo statuunt tantùm, vel vitæ, vel interitus terminos. De æternis enim loquuntur, non de intermedia quorundam purgatione.

Distributio.

Quam, vt iuxta Catholicæ Ecclesiæ fidem, & praxim hodie illustrem Concionator Catholicus fideli populo, dilucidè, & solidè possit explicare, quatuor hoc loco explanabimus. Primùm esse purgatorium, seu locum in quo certæ fidelium defunctorum animæ purgantur, & expiantur. Secundò, quæ sit huius purgatorij pœna. Tertiò, quales illi sunt, qui hac pœna purgantur. Quartò, viuorum precibus, & piis Ecclesiæ suffragiis (quæ hodierno die solemniter adhibentur) purgatorij pœnas relaxari & animas defunctorum plurimum iuuari. Hæc enim singula, tam contra hæreticorum hodie impietatem, qui ea pertinaciter negant, quàm ad hodierni ritus, & cultus Catholici defensionem, & intelligentiam, vt populus fidelis bene cognoscat, operæ pretium est.

Esse purgatorium ex Scripturis ostenditur.

Ad Primum quod attinet, purgatorium esse, ex ipsis

Scrip

Scripturis euidenti collectione ostendi potest: Deus enim remittit quædam peccata in futuro seculo, quod dum facit, purgat peccata (sic enim de Christo dicitur *purgationem peccatorum faciens*, id est, remittens peccata) in futuro seculo. Atqui necesse est, vt ea alicubi purget, quia quod nusquam fit, non fit. Igitur locus quidam est in futuro seculo, vbi Deus remittit, siue purgat quædam peccata. Hic locus purgatorium à purgando dicitur, vt apud Ieremiam, sufflatorium vocatur locus conflationi addictus. Iam verò locus ille in quo Deus purgat peccata in futuro seculo, neque cœlum est, quia *non intrabit in Ciuitatem cœlestem aliquid coinquinatum*: neque infernus damnatorum, quia locus ille, vt Scriptura docet, *perditio est, & locus iræ Dei magnus*. Ergò in loco aliquo tertio, & medio purgat Deus in futuro seculo peccata. Rursum Deus purgans peccata in futuro seculo, neque purgat ea ante iudicium animæ contaminatæ, quod statim post mortem fit, quia talis vnusquisque illi iudicio sistitur, qualis hic egreditur, iuxta multas Scripturas, quas Diuus Gregorius in Dialogis citat, & præterea iuxta Christi verba, qui docet Deum in morte venire, & quosdam inuenire vigilantes, alios autem dormientes, seu negligentes: neque in ipso iudicio, quod in morte fit, quia eadem Scriptura docet tales nos iudicari, quales sumus in morte: quia *vbi arbor ceciderit, siue in Meridiem, siue in Aquilonem, illic erit*: Imò per iudicium nos tales apparemus, quales re vera simus: igitur Deus remittit quædam peccata in loco executionis iudicij, & hic locus est purgatorius. Præterea Deus purgans peccata in futuro seculo, iustè illud, & rectissimo iudicio facit, *apud quem non est iniquitas*, & qui *retribuit vnicuique secundum opera eius*, eáque etiam minima, adeò vt *de verbo otioso reddituri simus rationem*. Minoribus autem, & quotidianis iustorum peccatis pœna non debetur æterna, sed temporalis cuius locus nec in cœlo est, à quo omnis pœna abest, nec in inferno damnatorum, quia huius loci pœnæ sunt æternæ: ergò alius quidam locus est, in quo Deus punit & purgat quædam peccata in futuro seculo acerbitate pœnarum temporalium: & hoc est purgatorium.

1. Arg. *Ierem. 6.* *Ierem. 6.* *Apoc. 21.* *Iob. 26. & 28.* *Apoc. 14.* *2. Arg.* *Libro 4. cap. 39.* *Marc. 13.* *Eccl. 11.* *3. Arg.* *Rom. 9.* *Rom. 2.* *Matth. 12.*

Deum remittere peccata in futuro seculo.

Hæc tria argumenta, quum huic vni fundamento nitantur, quòd Deus in futuro seculo purget, & puniat peccata, illud nobis nunc erit ex Scripturis demonstrandum. Hoc autem Christus Dominus disertis verbis in Euangelio docuit. Dicit enim de peccato in Spiritum Sanctum, illud eiusmodi esse, *vt non remittatur, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Hinc autem necessariò sequitur quædam alia peccata esse, quæ tum in hoc seculo, tum etiam in futuro remittantur. Alioqui nihil esset speciale, aut singulare in peccato blasphemiæ contra Spiritum Sanctum. Et quemadmodum ex illis Christi verbis necessariò sequitur quædam peccata remitti in hoc seculo (quod nobiscum hæretici fatentur) eadem necessitate sequitur quædam peccata remitti in futuro seculo, etsi illud nobiscum ex insita peruicacia fateri recusent. Deinde Christus hoc loco vtitur partitione quadem remissionis peccatorum, à cuius singulis partibus excipere vult peccatum in Spiritum Sanctum. Volens enim docere peccatum in Spiritum Sanctum esse planè irremissibile, ait illud, neque in hoc seculo, neque in futuro remitti posse. Et hunc sermonis Christi finem, ac scopum Caluinus ipse agnoscit. Hac igitur partitione posita necessariò sequitur, vt vnaquæque pars diuisionis toti respondeat. Alioqui non inepta tantùm, sed, & falsa esset partitio. Verbi gratia, quum Scriptura ait: *Et non respondit ei, neque per somnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas*, necessariò sequitur Deum his omnibus modis solitum esse respondere Israëlitis. Quam sanè ob causam Sancti Patres hæc Christi verba, non solùm sic intellexerunt, sed etiam sic necessariò esse intelligenda docuerunt. Vnde Augustinus hæc verba tractans: *Non enim* (ait) *de quibusdam veraciter diceretur, quod non eis remittatur, neque in hoc seculo, neque in futuro, nisi essent quibus etsi non in isto, tamen remitterentur in futuro.* Sic, & Diuus Gregorius eadem verba tractans, *In qua* (inquit) *sententia datur intelligi quasdam culpas in hoc seculo, quasdam verò in futuro posse laxari. Quod enim de vno negatur, consequens intellectus patet, quia de quibusdam conceditur.* Sic contra sui temporis hæreticos purgatorium etiam negantes

Matt. c. 12.

Inst. lib. 3. c. 5. nu. 7.

1. Reg. 28.

De ciuita. Dei li. 21. cap. 24.

Dial. libr. 4. ca. 39.

ex hoc

ex hoc loco disputat Diuus Bernardus: *Quæram ab eo, qui dixit quoddam peccatum esse, quod neque in hoc seculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, si nulla manet in futuro remissio purgatióve peccati?* Sic, & Isidorus de Diuinis officiis libro primo, capite decimooctauo: *Cùm Dominus dicit: Qui peccauerit in Spiritu Sancto, non remittetur, neque in hoc seculo, neque in futuro: demonstrat quibusdam illic dimittenda esse peccata, & quodam purgatorio igne purganda.* Hic ergo locus perspicuè, & inuictè demonstrat quædam peccata remitti, & consequenter quædam alia puniri (contrariorum enim eadem est ratio) in futuro seculo: hoc est, post hanc mortem tẽporalem ante extremum iudicium. Nam, quòd cauillatur Caluinus per verbum futuri seculi, extremum mundi diem notari, non autem tempus intermedium, prorsus vanissimum est, tum quòd in extremo illo die nulla planè fiat remissio peccatorum, sed retributio præmiorum bonis, suppliciorum malis, tum quia futurum seculum in Scriptura significat intermedium hoc tempus quod vsque ad extremi iudicij diem excurrit, vt apud Paulum quum dicit: *Christum constitui supra omne nomen, quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro.* Tum denique, quia in his Christi verbis nulla mundi mentio fit facta, sed tantùm hominum peccantium, vnde sequitur comparationem fieri, non huius seculi cum fine mundi, sed huius seculi seu vitæ cum morte peccantium hominum: tum postremò, quia Christus hoc loco totam æternitatem à remissione peccati in Spiritum Sanctum excludi, quod Marcus expressit, dicens: *Non remittetur in æternum*, æternitatis autem pars est illud spatium, quod inter mortem cuiusque, & diem extremum intercedit. Hoc ergo intermedium tempus, quod solùm post hanc vitam gratiæ, & purgationis tempus est, à solo peccato in Spiritum Sanctum Christus excluſit, tanquam partem æternitatis ab hoc seculo, & hac præsenti vita diuersam, respectu defunctorum. Alias hæreticorum cauillationes, sed insulsas valde vide in controuersiis Roberti Belarminij qui eas singulas refutat.

Serm. 66. in Cant.

In comm. in Matth. cap. 12.

Ephes. 1.

Marc. 3.

Controuer. tom.1.controuers. 6. lib.1.c.4. Alia probatio.

Porrò, & aliam ex Scripturis demonstrationem afferemus, qua probetur Deum in futuro seculo, & post hanc vitam ante supremi iudicij diem pœna temporali purgare peccata filiorum suorum, id est, iustorum. Apostoli quum tractant de disciplina filiorum Dei, vt Petrus, quum dicit: *Tempus est, vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non credunt Dei Euangelio?* item Paulus quum dicit, *Quis filius quem non corripit Pater? Quòd si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, ergo adulteri, & non filij estis*: loquuntur non de vulgaribus, & communibus tentationibus, aut afflictionibus, sine quibus etiam vita impiorum rarò traducitur, sed de peculiaribus castigationibus, & propriis filiorum qui à Deo recesserunt: quos ideò recedentes corrigit, vel, vt redeant, vel, vt purgentur, & expientur ab omni, tum culpa, & macula, tum pœna peccatis debita. Docent videlicet, iustitiam Dei purgatiuam ad omnes se extendere etiam filios Dei, imo ad eos ante alios. Idem aliæ Scripturæ docent: *Cuncta quæ sunt* (ait Salomon in extremo fine sui Ecclesiastis) *adducet Deus in iudicium pro omni abscondito, siue bonum sit, siue malum sit.* Et Iob dicit: *Omnia opera mea verebar, sciens quòd non parceres delinquenti.* Atqui in hac vita peccata iustorum non semper puniuntur, imò perrarò. Nunc enim tempus est misericordiæ, & dispensationis gratiarū, postea verò *sit reuelatio iusti iudicij Dei*, vt alio in loco explicuimus. Et de hoc tempore, ait Iob: *Omnipotens nunc non infert furorem suum, nec vlciscitur scelus validè.* Quare in hac vita est potius quidam veluti gustus iudicij Dei, quàm exactum iudicium, vt copiosè ostendit Sanctus Chrysostomus. Vnde, & Apostolus presentes tribulationes iustorum vocat *exemplum* siue ostensionem *iusti iudicij Dei.* Necessariò igitur sequitur Deum in altera vita, idque ante extremum iudicium, vbi non Purgatio aliqua temporalis, sed retributio æterna adhibetur, peccata iustorum purgare. Hoc fit in purgatorio. Et certè hæc disciplina, & castigatio filiorum Dei nisi esset communis omnium qui sunt de eius familia, tum esset

1.Petr.4. *Hebr.12.* *Eccles. 12.* *Iob.9.* *Rom.2.* *In 1.Dom. Aduētus.* *Iob.35.* *Hom.5. in epistol. ad Hebr.* *2.Thess.1.*

apud

apud Deum acceptio personarum (quod toties* Scriptura negat) tum alioqui spes superesset impunitatis, quæ coniuncta cum ea qua nobis ipsis naturaliter fauemus, indulgentia, excluderet in plerísque timorem huius disciplinæ, & quisque præsumeret de numero impunitorum se fore. Necessariò igitur post hanc vitam adhibetur, quæ in hac vita adhibita non fuit, partim peccatorum leuium expurgatio, partim pœnarum grauioribus peccatis, sed condonatis debitarum exolutio. *2. Par. 19. Act. 10. Rom. 2. Coloss. 3. 1. Petr. 2.

Neque verò huic purgationi, & expiationi peccatorum post hanc vitam magis repugnat plenissima Christi satisfactio in cruce persoluta (cui nos nefariè derogare per hanc purgatorij doctrinam nefarij hæretici nequiter mentiuntur) quàm illæ quæ in hac præsenti vita à Deo infligitur peccatorum pœna, etiam eorum quæ iam remissa fuerunt, vt in Dauide post pœnitentiam & condonationem manifestam, vt in fratribus Ioseph post viginti annos à peccato perpetrato (quo toto tempore eos non pœnituisse quis audeat dicere?) vt in peccato populi contra Deum murmurantis in deserto, cui ad preces Mosis Deus pepercit, sed ita, vt in pœnam murmuris nemo illorum terram promissionis ingrederetur. Nam vt Deus in hac vita non solùm ad exercitium & exemplum aliorum (vt cauillatur Caluinus, putans sic euadere) sed etiam iustè corripit & castigat filios suos delinquentes, iuxta Apostoli ad Hebræos & D. Petri verba superius citata neque hoc satisfactioni Christi quicquam derogat, sic & in altera vita. Nempe Christi in cruce satisfactio, etsi pretium esset pro pœnis omnium totius mundi peccatorum sufficiens, tamen sicuti incredulis seu infidelibus, credentibus quoque, sed sceleratis & impœnitentibus ea nihil prodest (quod hæretici ipsi confitentur) quia videlicet tantum illud pretium talibus applicari diuina iustitia, quæ semper misericordiæ suæ comes est, non permisit sic planè ipsis iustis & pœnitentibus, sed qui nullas vel non satis iustas suorum peccatorum pœnas exoluerunt, Deus noluit illud pretium simpliciter applicare absque quadam propria cuiusque cruce, casti- Christi satisfactio nõ repugnat Purgatorio. 2. Reg. 12. Gen. 41. Num. 14.

gatione, & disciplina: quæ, vt in hac vita non est iniusta, sic nec in altera vita: sed vtrobique iustissimè adhibetur, tum propter ingratitudinem relapsorum, quam vehementer in epistola ad Hebræos Paulus exponit, tum, vt extaret disciplina in Ecclesia sua eiúsque timor perpetuus optima virtutum custos, tum denique, vt verum illud semper esset, quia verum est quod Scriptura dicit, & solui non potest, *vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas.* Atque hæc pauca pro concione sufficiant ad purgatorij veritatem etiam ex Scripturis stabiliendam. Alia multa loca sunt quæ idem probant, illa vide apud Rob. Belarminium loco citato, & in tractatu doctissimo Henrici Vici de descensu Christi ad inferos, qui neruosè admodum hanc materiam tractauit, nósque ex eo plæraque desumpsimus. Iam verò totam veterem Ecclesiam Purgatorium agnouisse, hoc est, pro defunctis fidelibus diligenter orasse, *vt à peccatis soluantur*, iuxta fidem, & consuetudinem veteris populi, teste Scriptura, innumera testimonia probant, quæ mox proferemus.

Cap. 6. & 10. Prouer. 3. & Hebr. 12.

Psalm. 5.

Henricus Vicus de descensu Christi ad inferos Ant uerp. ann. 1586.

2. Mat. 12.

De pœna Purgatorij.

Nunc quæ sit hæc Purgatorij pœna, paucis dicendum est, quæ secunda fuit distributionis nostræ particula. Esse pœnam ignis omnes illi Patres testantur, qui de hoc Purgatorio animarum scribunt, precésque Ecclesiæ ostendunt, qui propriè pro refrigerio animarũ orant, iuxta illud antiquissimi Tertulliani. *Pro anima eius oret* (defuncti mariti) *& refrigerium interim adpostulet ei.* Sic Paulinus ad Delphinũ Episcopum cõmendans illi animam fratris sui, *Fac* (inquit) *vt orationibus tuis condonetur tibi, & vt illius animæ de minimo sanctitatis tuæ digito* distillans refrigerij gutta respergat. Hæc ille, alludens ad illud Euãgelij. *Crucior in hac flamma.* Nempè quum pœna inferni, & pœna Purgatorij, non specie, sed duratione tantùm differant, vt eius pœna certissimè ignis est æternus, sic valdè probabiliter huius pœna ignis est temporalis. Vnde Gregorius Nyssenus. *Nõ poterit à corpore egressus diuinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immixtas purgatorius ignis abstulerit.* Sic, & Ambrosius: *Etsi saluos faciet Dominus seruos suos, & salui erimus per fidem, sic tamen salui*

In lib. de Monogamia.

Epist. 5.

In ora. pro mortuis.

quasi

quasi per ignem. Etsi non excuremur, tamen vremur. Et apertissimè Augustinus. *Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per ignem quemdam purgatorium transibunt, de quo Apostolus*, inquit, *Saluus erit sic tamen quasi per ignem.* In Psal. 36. Hom. 16. ex 50. homil.

Nã Diuus Augustinus (quod hæretici imperitis persuadent) de purgatorio igne numquam dubitauit, sed quum duobus in locis scribat, posse dubitari, & quæri an post hanc vitam animæ torqueantur purgatorio igne, non dubitat de pœna animarum purgatiua, sed de modo, & qualitate huius pœnæ. Nam in priore qui est de ciuitate Dei, id solùm dubitat an ignis purgatorius sit idem in substantia cum igne gehennæ, in quam tamen sententiam totus propendet libro eodem capite 10. In posteriori loco qui est in Enchiridio dubitat, an post hanc vitam vrantur animæ igne illo doloris de amissione temporalium, quo hîc vri solent, quum rebus valdè dilectis carere coguntur. Alioqui constantissima est Augustini doctrina quodam igne purgatorio animas fidelium defunctorum expiari. *Qui fortè* (inquit) *agrum suum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in vita maledictionem terræ suæ in omnibus operibus suis, & post hanc vitam habebit, vel ignem purgationis, vel pœnam æternam.* Rursum alibi. *Prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis.* Et alio in loco. *Totis viribus vnusquisque laboret, vt capitalia crimina possit euadere, & minuta peccata ita bonis operibus redimere, vt de ipsis nihil videatur remanere, quod ille ignis possit absumere.* Hæc ille, & multa alia huc pertinentia in eodem sermone. Sed, & super psalmos, tractans illa verba, *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*, ea sic exponit. *Domine ne in furore tuo arguas me, Non sum inter illos quibus dicturus es. Ite in ignem æternum, &c. Neque in ira tua corripias me,* (vel vt *ille* legit, *emendes me*) *vt in hac vita purges me, & talem me reddas, cui iam emendatorio igne non opus sit, propter illos qui salui erunt, sic tamen quasi per ignem.* Et paulo post. *Et quia dicitur, saluus erit, contemnitur ille ignis. Grauior tamen erit ille ignis quàm quicquid potest homo pati in hac vita.* Hæc ille, & multo illic plura, vt non dubites illum de igne purgatorio post hanc vitam scribere, eúmque

Lib. 21. cap. 26.

Cap. 10.

De Genes. cõtra Man. lib. 2. ca. 20.

De vera & falsa pœnit. cap. 47. Serm. 41. de Sanctis.

Enarrat. in Psal. 37.

ignem

ignem constantissimè agnoscere. Sed nunc ad Augustinum, quem de igne purgatorio dubitare perficta fronte iactitant Protestantes, alios iungamus Patres.

In fine cõmentarij. D. Hieronymus super Esaiam ita scribit. *Sicut Diaboli, & omnium negatorum atque impiorum qui dixerunt in corde suo, non est Deus, credimus æterna tormenta, sic peccatorum atque impiorum, & tamen Christianorum, quorum opera in igne probanda sunt, atque purganda, moderatam arbitramur,*

Dialo. li. 4. ca. 39. *& mixtam clementiam sententiam iudicis.* Hæc ille Diuus Gregorius ille Magnus apertissimè. *De quibusdam*, inquit, *leuibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est.* Iterum alio in loco. *Scio futurum esse, vt post huius vitæ exitum, alij flammis expientur purgatoriis, alij sententiam æternæ subeant damnationis.* In eandem quoque sententiam scribunt Græci Patres, & ignem purgatorium cum Latinis agnoscunt, licet recentiores isti schismatici Græci huiusmodi locum agnoscere nolint, pro

In Psal. 3. pœnitent.

In cap. 9. Esaiæ. defunctis tamen fidelibus nihilominus orent. Diuus Basilius super Esaiam sic scribit. *Si per confessionem detexerimus peccatum, iam succrescens gramen arescimus.* Et infrà. *Non omnimodam internecionem, & exterminium comminatur, sed innuit ex purgatione iuxta Apostoli sententiam: Ipse autem saluus erit quasi per ignem.* Post hunc Theodoretus paulò apertius tractans illam Apostoli sen-

In cõment. ad 1. Cor. 3. tentiam. *Hunc*, inquit, *ignem purgatorium credimus in quo animæ defunctorum probantur, & repurgantur, sicut aurum in conflatorio.* Origenes etiam de hoc igne purgatorio Pauli verba intelligens sic scribit. *Qui saluus fit*, in-

Homi. 6. in Exodum. quit, *per ignem saluus fit, vt si quid fortè de specie plumbi habuerit admixtum, id ignis decoquat, & resoluat, vt efficiantur omnes aurum purum:* Postremò, & Eusebius Emis-

Homi. 3. de Epiphan. senus Episcopus. *Hæc pœna infernalis illos manebit, qui amisso, & non seruato baptismo in æternum peribunt. Hi verò qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per fluuium igneum, per vada feruenda globis horrenda transibunt.* Tot ergo Patrum Latinæ, & Græcæ Ecclesiæ testimonio pœnam purgatorij ignem esse liquidò apparet. Quare, & hanc pœnam esse omnibus aliis in hoc mundo pœ-

De vera & falsa pœnit. ca. 18. nis longè grauiorem, multi Patres tradiderunt: Augustinus imprimis, vt verba eius in Psalm. 37. citata ostendunt. Et alio in loco. *Hic ignis* (de purgatorio loquens)

quens) *etsi æternus*, inquit, *non sit, miro tamen modo est grauis. Excellit enim omnem pœnam quam vnquam passus est aliquis in hac vita.* Et iterum alibi. *Dicet aliquis: Non pertinet ad me, quamdiu moras habeam, si tamen ad vitam æternam perrexero. Nemo hoc dicat fratres, quia ille purgatorius ignis durior erit quàm quicquid potest in hoc seculo pœnarum videri, aut cogitari, aut sentiri.* Nec dissimiliter B. Gregorius Romanus. *Illum*, inquit, *transitorium ignem omni tribulatione præsenti existimo intolerabiliorem.* Beda quoque Augustinum sequutus in expositione Psalm. 37. nulla ait esse supplicia Martyrum, vel latronum cum illis purgatorij pœnis conferenda. Idem scribit Anselmus in comment. in Paulum, ad 1. Corint. 3. cap. & Diuus Bernardus in sermone de obitu Humberti. Quæ tamen Patrum verba sic intelligenda videntur, vt maxima sanè purgatorij pœna sit maior maxima quauis pœna huius vitæ: aliqua verò pœna purgatorij minor ac leuior reperiatur aliqua pœna huius vitæ: ne vel æqualis, vel semper acerbissima quorumlibet fidelium defunctorum pœna purgatorij esse cuipiam videatur. Ac de pœna purgatorij hactenus.

Ser. 41. de Sanctis.

In Psal. 3. pœnitent.

Nunc vt quales demum personæ purgatorio igne expiandæ sint, & consequenter qualibus defunctis orationes Ecclesiæ prosint intelligatur, tribus quasi verbis id explicabitur. Iste videlicet ignis expurgatorius, nec infideles, nec hæreticos, aut schismaticos, nec impœnitentes Catholicos, sed eos solos expiabit, & purgabit, qui vel cum venialibus tantùm peccatis moriuntur, vel cum reatu pœnæ grauioribus criminibus debitæ decedunt, culpis ipsis iam remissis, & condonatis. De peccatis venialibus disertè Gregorius. *De quibusdam leuibus culpis esse ante iudicium purgatorius ignis credendus est.* Et ante eum D. Augustinus. *Sacrificia siue altaris, siue eleemosynarum quum pro baptizatis defunctis offeruntur, pro non valde malis propitiationes sunt.* Nempe hæc leuiora peccata sunt, *lignafœnum, & stipulæ, super fundamentum fidei in Christum ædificata*, quæ ignis iste purgatorius declarabit, vt illum Apostoli locum quàmplurimi veteres exposuerunt,

Quales animæ in purgatorio expiãtur.

Dialog. l. 4. cap. 39.

Ad 8. Dulcitij quæst. 9. 2.

1. Cor. 3.

a Homil.6. Exod.& 8. in Leuit.
b de Spiritu S.cap.1.
c lib.2.aduer. Iouinianum.
d Serm.20. in Psa. 118.
e Conc.3.in Psal.37.
In Luc.ca. 12.

a Origenes, b Basilius, c Hieronymus, d Ambrosius, e Augustinus, aliique suprà citati. Vide hunc Pauli locum diligenter, & accuratè explicatum ab Henrico Vico in tractatu de descensu Christi ad inferos: & apud Robertum Belarminium tom. 1. Controuers. Controu.6.libr.1. capit.4. qui & omnes hæreticorum cauillationes contra hanc explicationem soluit & refutat. Porrò de grauioribus peccatis, quibus per pœnitentiam deletis pœna tamen temporalis exoluenda manet, per hunc ignem purgatorium expiandis, sic scribit Theophylactus. *Hoc autem dico, propter oblationes, & distributiones quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducunt, etiam iis qui in grauioribus delictis mortui sunt.* Sic & Sanctus Hilarius. *Nobis*, inquit, *est ille indefessus ignis obeundus, in quo subeunda sunt grauiora illa expiandæ a peccatis animæ supplicia.* Hæc expiatio animæ à grauioribus delictis, est exolutio pœnæ temporalis illis debitæ. De qua pœna exoluenda sic scribit Diuus Bernardus. *Volat fratres, irreuocabile tempus, & dum creditis vos cauere istam pœnam minimam, incurritis ampliorem. Illud enim scitote, quia post hanc vitam in purgatoriis locis centupliciter quæ fuerint hic neglecta redduntur vsque ad nouissimum quadrantem.* Sic & Petrus Damianus grauis ac doctus Author. *Non tibi blandiaris si grauiter peccanti leuior pœnitentia à mansueto, vel à dissimulante dictatur, quum in purgatoriis ignibus perficiendum sit quicquid hic minus feceris, quia dignos pœnitentiæ fructus quærit altissimus.* Hæc ille. Illos ergo pœna ignis purgatorij expiat, illi ab hac pœna orationibus Ecclesiæ, vt liberentur adiuuantur, quorum vel leuia fuerunt in hac vita peccata, vel grauia quidem, & per pœnitentiam condonata, sed per pœnas temporales illis ex ordine diuinæ iustitiæ debitas nondum expiata.

In Psa.118. ad illud, Concupiuit anima desiderare, &c Ser.de obitu Humberti.
Serm. 2. de S. Andreæ.

Anima defunctorũ precibus viuorum iuuari.

Nunc quod postremo loco demonstrandum suscepimus, an viuorum precibus, suffragiis, eleemosynis, iuuari defuncti fratres possint, vt hæc purgatorij ignis pœna, vel mitigari, & relaxari, vel etiam penitus condonari illis possit dispiciendum est. Negant fortissimè omnes horum temporum

hæretici

hæretici. Crediderunt semper indubitatè omnium temporum Catholici, vt nunc ex totius Antiquitatis luculentis testimoniis ostendetur, si prius apertissimum Sanctæ Scripturæ testimonium proferamus. 2.*Matt.12.* Sic enim in libro Machabæorum legimus. *Vir fortissimus Iudas facta collatione* 1200. *drachmis argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum.* Et paulò post. *Sancta ergo, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* In quibus verbis multa docemur. Primum posse mortuos post hanc vitam solui, & proinde esse purgatorium. Secundò non expiari semper in ipsa morte omnes peccatorum reliquias, vt Lutherus voluit. Nam isti pro quibus orari iussit Iudas, mortui erant morte violenta, eáque pro religionè susceptа, tamen credebat eos adhuc non esse plenè purgatos. Tertiò posse hominem sanctè, & piè mori, & tamen habere debitum aliquod soluendum, vel propter peccata venialia in vita non remissa, vel propter satisfactionem pro mortalibus remissis non planè expletam. Nam Scriptura hoc loco dicit eos pro quorum peccatis iussit orare Iudas, *Cum pietate dormitionem accepisse.* Quæ sanè tria confirmant ea quæ suprà diximus in primo & tertio. Quartò sacrificia, & orationes viuorum prodesse defunctis, quod huic loco proprium est. Quintò denique hæc omnia de fide esse, quia in Scriptura diuinitus inspirata reuelata sunt. Contra hunc locum quasi contra stimulum frustra calcitrant hæretici, dicentes hunc librum inter canonicas Scripturas non numerari. Quos luculenter mendacij arguit, tum ipsa Ecclesiæ Christianæ praxis, quæ hunc librum in missa, & publico diuino officio, iam ab annis plus mille legit, vt patet ex epistola Petri Cluniacensis contra Petrobrussianos: tum vetustissimæ Ecclesiæ testimonium. Numeratur enim in libris diuinis à *a* Concilio Carthaginensi tertio, ab *b* Innocentio 1. & à Diuo *c* Augustino ante annos 1200. qui, & sic ait, *Libros Machabæorum non Iudæi, sed Ecclesia pro canonicis habet*: qui & contra Gaudentium Donatistam eos defendit pro Scriptura canonica, qui & alibi numerat eos inter libros canonicæ

a *Can. 47.*
b *Epist. ad Exuperiū c.vlt.*
c *De ciuit. Dei lib.18. ca.36.& l. 2.c.23. contra Gaudent. de doct. Chri. li.2.cap.8.*

cæ Scripturæ indubitatos. Citantur quoque vt diuinæ Scripturæ à Patribus adhuc antiquioribus, Diuo Cypriano in *d* lib. de exortatione martyrij : & libro 1. epist. 3, à Sancto Gregorio Nazianzeno in oratione de Machabæis : & à Sancto Ambrosio libro 2. de Iob, cap. 10. 11. 12. Quare nostri hæretici nimium nunc ferò loquuntur de fide illis abroganda, ipsi hoc nomine omni fide, & nomine Christiano indigni, & cum Iudæis ac Donatistis hæreticis annumerandi.

d Cap. 11.

Antiquitatis testimonia.

Sed nunc ad antiquitatis Ecclesiasticæ testimonia veniamus pro hoc perpetuo, & generali totius Christiani populi vsu, circa orationes pro defunctis. Dionysius Areopagita Diui Pauli discipulus ita scribit : *Accedens deinde venerandus Antistes, precem sacram super mortuum peragit. Precatur oratio illam diuinam clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eúmque in luce statuat & regione viuorum :* quæ planè hodierna est Ecclesiæ oratio. Tertullianus in libr. de corona militis, inter traditiones Apostolicas numerat suffragia pro defunctis. Eádem traditionem agnouit D. Chrysostomus : *Non temerè* (inquit) *ab Apostolis hæc sanctificata fuerunt, vt in tremendis mysteriis defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim multum illis inde contingere lucrum, vtilitatem multã:* Quod & * multis aliis in locis repetit, vt rem populo Christiano exploratissimam. Diuus Augustinus vniuersæ Ecclesiæ consuetudinem hanc esse contestatur. *In Machabæorum* (inquit) *libro legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in veteribus scripturis legeretur, non parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas : Vbi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habet mortuorum commendatio.* Et rursum alio loco. *Orationibus sanctæ Ecclesiæ, & Sacrificio salutari, & eleemosynis quæ pro eorum spiritibus erogantur, non est dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis misericordius agatur à Domino, quàm eorum peccata maluerunt. Hoc enim à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, quum ad ipsum sacrificium loco suo commemorantur, oretur, ac pro*

Eccl. hier. c. 3. part. 3.

Homil. 69. ad popul. Antioch.

* Hom. 32. in Matth. 84. in Ioã. 3. in epist. ad Philip. 21. in Act.

Libro de cura pro mor. c. 1.

De verb. Ap. sermo. 34.

illis

illis quoque id offerri commemoretur. Est ergo Apostolica traditio, est fides vniuersæ Ecclesiæ pro defunctis Sacrificium Missæ offerrre, orare, eleemosynas facere, vt huiusmodi suffragiis à pœnis subleuentur, & (vt Augustinus loquitur) vt misericordius cum eis à Domino agatur. Quare ipse Augustinus ita hoc credidit, vt pro matre sua Monica non tantùm oret ipse in confessionibus suis, sed præterea lectores suorum operum instanter roget, vt pro patre eius Particio, & matre Monica Deum orare dignentur. Sic Sanctus Ephrem moriens commendat se orationibus suorum. Sic Theodosius iunior procumbens ad reliquias Sancti Ioannis Chrysostomi orauit pro animabus parentum suorum, Arcadij, & Eudoxiæ iam defunctorum, vt commemorat Theodoretus. Sic Constantinus ille magnus in celebri templo sepeliri voluit, vt multarum orationum particeps foret, vt narrat Eusebius in vita eius. Sic Sanctus Ambrosius Faustinum amicum suum de morte sororis contristatum his verbis hortatur. *Itaque non tam deplorandam quàm persequendam orationibus reor, nec mœstificandam lachrymis tuis, sed magis oblationibus animam eius Deo commendandam.* Hæc veterum patrum fides, pietas, religio fuit. Hac pietate defunctorum animas plurimum iuuari certissimè credebant. Vnde Cyrillus Hierosolymitanus. *Denique pro omnibus oramus qui inter nos vita functi sunt, maximum credentes esse animarum iuuamen, pro quibus offertur obsecratio Sancti illius, & tremendi sacrificij.* Sic suprà Chrysostomum loqui audiuimus, sic, & Theophylactum. Sic Gregorius Magnus, *Multum* (inquit) *solet animas etiam post mortem sacra oblatio hostiæ salutaris adiuuare, ita, vt hanc nonnumquam ipsæ defunctorum animæ expetere videantur.* Cuius illic exempla subiungit. Certè apud Diuum Bernardum Sanctus ille Malachias moriens, *Non parum* (inquit) *spei mihi repositum est in illa die, qua defunctis tanta à viuis beneficia impenduntur:* de hoc ipso die loquens, & commemorationem omnium defunctorum quæ hodie significans. De qua etiam præsenti solemnitate sic Augustinus scriptum reliquit. *Non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omni-*

Confess. li. 9. cap. 13.

In test. suo

Hist. Ecc. li. 5. c. 25.

Lib. 4.

Cathech. 5. mystag.

Dial. lib. cap. 55.

In vita Malachiæ.

De cura pro mortuis ger. cap. 1.

bus in Christiana & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus, quorumque sub generali commemoratione suscepit Ecclesia, vt quibus ab ista desunt parentes aut filij, aut quicumque cognati vel amici, ab vna eis exhibeatur pia Matre communi, Hæc ille, vt hordiernam solennitatem non nouellam aliquam, sed prorsus antiquissimam esse, & ex causa singulariter pia quam hic S. Augustinus posuit, institutam fuisse importuni discant hæretici. Postremò tanti fiebat hæc Ecclesiæ pro defunctis oratio, maximè sancti sacrificij pro illis oblatio, vt ante annos 1300. tamquam singulari beneficio illis priuarentur qui grauiter in Ecclesiæ leges peccassent. Sic enim apud D. Cyprianum legimus. *Episcopi antecessores nostri censuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam vel curam Clericum nominaret: ac si quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec sacrificiũ pro dormitione eius celebraretur.* Hæc ille ante annos 1300. & amplius. Quid ergo ad tantam totius Antiquitatis lucem, quid ad vniuersæ Ecclesiæ tam illustrem consuetudinem, quid ad traditionem ipsam Apostolicam mutire, vel hiscere audent hodie hæretici, qui nec pro defunctis orant, ideóque hanc solemnitatem penitus prætermittunt, & nos qui id facimus pro insigniter superstitiosis damnant? Non ignorant ante annos 1200. Aërium catalogo hæreticorum ab Epiphanio & Diuo Augustino locatum fuisse hac ipsa ex causa, quòd orationem pro defunctis negaret, etsi alioqui Arianus quoque esset, vt nulla ferè hæresis sola est. Sic enim de eo scribit Augustinus. *Aerius in Arianam hæresim lapsus, propria quoque dogmata addidit nulla, dicens, orare vel offerre pro mortuis oblationem non oportere.* Nihilominus vt nihil nostris temporis hæretici pertinacius, nihil impudentius esse intelligeremus, recalcitrant, & tergiuersantur, & cauillantur egregiè. Caluinus impudentissimè scribit. *Ante mille & trecentos annos vsu receptum fuit, vt precationes fierent pro defunctis. Sed omnes in errorem abrepti sunt.* Ergo Caluine per te quámque blasphemiam mendax est Christus, de sua Ecclesia dicens: *Portæ inferi non prævalebunt aduersus eam.* Vide quæ in hæc verba diximus in Festo S. Petri & Pauli. Si enim vniuersa Ecclesia in ipso Sacrificio, & orationibus publicis, est,

Li. 1. Ep. 9.

In li. de hæres. hær. 53.

Caluini cauillationes refutantur.

Inst. li. 3. c. 5. n. 10.

est, ipsam inuocationem prophanauit, & in cultu Dei errauit, certè prævaluerunt portæ inferi aduersus eam, Deo iam exosam, & fœda superstitione prophanatam. Attamen, vt tantorum virorum errorem, & cæcitatem excusetur: addit veteres orasse pro mortuis, non vt eos iuuarent, sed vt ostenderent erga eos
2 pium affectum. *Agebant* (inquit) *illi memoriam mortuorum, ne viderentur omnem de ipsis curam abiecisse: sed simul fatebantur se dubitare de ipsorum statu.* Mendacium quoque, & hoc est, cote dignum. Iam enim frequentia testimonia audiuimus planè, ideò pro defunctis eos orasse, vt animas defunctorum iuuarent, Deique erga eos misericordiam impetrarent. De statu ipsorum eatenùs quidem dubitabant, vt an iam æterna beatitudine potirentur nescirent: ideóque, vt ad eam citius adipiscendam iuuarentur orabant, sed de orationum suarum apud Deum effectu nihil dubitabant. Addit aliud mendacium. *De purgatorio certè adeò*
3 *nihil asserebant, vt pro re incerta haberent.* Hoc enim mendacium arguunt omnia illa tot Patrum testimonia superius allata de igne purgatorio, quibus animæ post hanc vitam expiatur. Rursum calumniatur, di-
4 cens: *Quicquid de hac re legitur apud veteres, publico mori, & vulgi imperitiæ fuisse datum,* Sanctos, & doctissimos Ecclesiæ veteris magistros nefariè accusat. Non enim illi imperitam plebem, sed Apostolicam traditionem, & vniuersæ Ecclesiæ in sacris ipsis mysteriis peragendis consuetudinem, adeóque Scripturæ sacræ exemplum à nobis prolatum, sequuta sunt, & sequutos se fuisse profitentur, vt ex verbis maximè D. Augustini suprà citatis ex lib. de cura pro mortuis, & ex serm. 34. de verbis Apostoli. An verò Episcopi veteres orationes in ipsos sacrificio publico Deo faciendas à populo dixerunt, aut ad populi imperitiam accommodarunt? An Pastores primæ Ecclesiæ, & Apostoli proximæ oues suas sequebantur, ac non potiùs oues ipsos sequutæ sunt? Sed nihil est tam absurdum, nihil tam impudens, quod Caluinus effutire, & asserere non sit veritus, & quod hæreticos omnes dicere propè necessarium est, quando totius, & vniuersæ, Ecclesiæ robustissimæ consuetudini sese opponunt

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Addit adhuc *ex gentilitia superstitione hanc pro mortuis orandi, & sacrificandi consuetudinem irrepsisse, quam Patres populo sese accommodantes retinuerint.* Atqui certissimum est veteres Patres in ethnicorum ritibus profligandis diligentissimos semper extitisse. Tertullianus, & Cyprianus, & Augustinus (quos huius consuetudinis disertissimos assertores protulimus) seueriſſimi fuerunt castigatores omnis ethnicæ superstitionis: adeò, vt Tertullianus acerrimè reprehenderit Christianos milites, qui coronam gestarent more militum ethnicorum. Cyprianus verò in libro contra Demetriadem superstitionibus ethnicis veram religionem subuerti scripserit, ac demum Augustinus, tum in Epistola posteriori ad Ianuarium, tum alibi superstitiones gentilitias acerrimè semper persequutus fuerit. Quare nihil hac calumnia vanius. Postremò huiusmodi cauillationes Caluinianæ tales sunt, vt ad quemlibet Ecclesiæ Catholicæ cultum subuertendum, adeóque aduersus sacramenta ipsa à pertinaci aliquo hæretico similiter proferri possent. Quũ enim gentiles sua habuerint templa, sacrificia, ieiunia, suos sacerdotes, suos baptismos, suam panis oblationem, & quicquid ferè in ritibus Christianorum Spiritus Sanctus obseruandum tradidit. Sic Tertullianus ethnicarum superstitionum scientissimus, vt ex scriptis eius doctissimis apparet. *Diabolus* (inquit) *res sacramentorum in idolorum mysteriis æmulatur. Tingit, & ipse quosdam vtique credentes, & fideles suos. Signat in frontibus milites suos. Celebrat panis oblationem. Habet, & virgines, habet & continentes. Denique in Romanis illis Sacerhotalibus officijs, insignibus, & priuilegijs morositatem illam Iudææ imitatus est.* Hæc ille. Nempè, vt alibi idem scriptor eruditè notauit: *Quantum, Deo sanctitas placet, quum illam inimicus Diabolus adfectet? Non vtique, vt alicuius boni ad finis, sed, vt Dei Domini placita cum contumelia adfectans.* Hæc ille. Non igitur Ecclesiæ Christi gentilitiam superstitionem, sed veram religionem vana superstitio, & Deum simius Diabolus imitatur: qui, & ideò cruentis sacrificiis delectatur, *non quia cadauerinis nidoribus, sed quia diuinis honoribus gaudet,* ait alicubi Augustinus. Sed verò hæretici nostri tem-

In li. de corona militis.

In præscriptionibus.

Li. 1. aduxorem.

De Ciu. Dei lib. 10. c. 19.

poris

poris non vt vanam superstitionem deuitent, verùm, quia veram religionem odio habent, pro defunctis fratribus more omnium Christianorum orare detrectant. Hæc illorum impietas tanta, tam manifesta pluribus verbi populo aperienda est, & amplificanda: & circa hæc duo festa ita sibi coniuncta, de inuocatione Sanctorum in cœlis, & de oranda pro defunctis, quæ vtraque hæreticis nostri displicent, cum illis Diui Bernardi verbis concludere licet. *Videte detractores, videte canes. Irrident nos, quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum suffragia postulamus. In omni genere hominum, & in vtroque statu festinant proscribere Christum, in viuis, & in mortuis.* Viuos enim suffragiis Sanctorum, mortuos suffragiis viuorum spoliare contendunt. *Serm. 66. in Cant.*

*

Laus Deo qui dedit velle, & dedit perficere.

DE HÆRESIS RECIDIVA IN BELGIO.

ORATIO IN COMITIIS DOCTORALIBVS HABITA DVACI, DECIMO octauo Octobris.

* * *

AD MAIOREM Dei gloriam (ampliſſimi, & ornatiſſimi, & doctiſſimi Auditores) ad huius celeberrimi actus ornamentũ, ad veſtrã ædificationem, aliquid hodie dicturus, diu multúmque apud me cogitaui, quid Deo gratũ, quid hac celebritate dignum, quid vobis vtile, dicere, tractare, & explicare poſſem. Neque enim ego nunc is ſum, qui vel curioſis auribus quicquam dare, vel ad oſtentationem aliquid dicere, vel hoc ordinatiſſimo grauiſſimorum virorum cõſeſſu indignum, vel ab hoc loco, & tempore, addo etiam à mea profeſſione alienum aliquid agere velim. Dicam igitur, quod (niſi vehementer fallar) & ad Dei Optimi Maximi gloriam, & ad hunc ſupremæ laureæ decus, & ad audientium profectum, vel certè cautelam neceſſarium imprimis pertinet. Si quis ex graui, & diuturno morbo magna, & diligenti medicorum opera conualuiſſet, quæ illi acceptior oratio, quis ſermo vtilior, quod conſilium opportunius dari poſſet, (ſi tamen ea, qua par eſt ſalutis ſuæ cura tenetur) quàm, vt id audiat, quo à ſimili morbo, &

ægri

ægritudine sibi in posterum bene caueat? Si quis ex longinqua, & periculosa nauigatione post multa naufragij pericula, tempestates, & procellas multas, rebus omnibus saluis optatum portum tenuit, an ingratus ei esse poterit, aut nō ei singulare beneficium contulerit, qui de iisdem periculis, ac procellis in proxima nauigatione euitandis, de locorum situ, de tempore nauigationis opportuno, de vētis propitiis eum diligenter instruxerit? Denique si ex quocumque vitæ, ac fortunarum discrimine recenter aliquis euaserit, importunus illi amicus erit, qui qua ratione simile discrimen postea declinet, eum diligenter monet, hortatur, ac docet? Non opinior. Sic enim natura comparatum est, vt qui primam fœlicitatis partem tenere non potuit, de qua vnus Poëta dixit? *Optimum est aliena frui insania,* Et alius Poëta: *Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum,* saltem secundam teneat, vt vel suo malo edoctus sapiat, nec bis ad eumdem lapidem impingat. Iam verò, si illud malum, è quo iam primùm liberatur, huiusmodi est, vt in illud recidere, multo sit periculosius, multoque ad euitandum difficilius, quàm cùm primùm id passus est, non solùm nō ingrata, sed, & valde opportuna, nec tātùm vtilis, sed, & necessaria, hæc erit admonitio, institutio, doctrina. At postremò, si hoc malum etiam cum certa animæ ac salutis æternæ iactura, cum luculenta diuinæ maiestatis iniuria coniunctum est, quis non videt talem admonitionem etiam sollicitè expetendam, vel fortè quouis etiam pretio emendam, nō solùm libenter admittendam, & audiendam esse. Atqui ab huiusmodi malo, iam dudū liberati sumus, quotquot hic adsumus omnes. Ab huiusmodi nō vitæ tantū, ac fortunarum, sed, & salutis æternæ discrimine grauissimo, olim florentissimum, sed nuper afflictissimum hoc Belgium, admirabili, & incōparabili Dei beneficio liberatū est. Intelligitis, opinor, quod malū dicam, quam pestem intelligam. Hoc malū, hæc pestis hæresis est: & quādā omnium, quæ vmquam fuerunt, siue sectarū multitudinē, siue blasphemiarū magnitudinē, siue deniq. ipsorū professionū impietatē, pertinaciā, crudelitatē spectes teterrima hæresis. Ab

hac peste plurimæ eædémque celeberrimæ, Flandriæ, Brabantiæ, & aliarum prouinciarum vrbes liberatæ sunt, quatenus quæ in illis sola dudum dominabatur, nunc planè iaceat, nec vel verborum palam mutire audeat. Ab hac peste liberatæ sunt etiam adiacentes nobilissimæ, & semper Catholicæ Artesiæ, Hánoniæ, huiúsque Tripolis prouinciæ, quatenus præsentissimum huius contagionis periculum ab hoc tam vicino, & tam potenti malo certissimè imminens, à ceruicibus suis depulerunt. Sed quid? An sic ab hac peste liberatum ex longè maxima sua parte Belgium est, nullum, vt sit amplius ab eius contagione periculum? vt huius redituri mali metus omnis penitus sublatus sit? An sic stabilita & restaurata Catholica religio est, vt non sit magis *ab hæresis recidiua*, quicquam metuendum? Equidem optimè confido eam fore & Dei erga nos misericordiam, & principium ac prælatorum Ecclesiæ curam, ac prouidentiam, & ipsius populi Belgici moderationem ac pietatem, vt nunquam amplius hoc pestilens malum his in locis grassari queat. Sed fit interdum, imò nimis sæpè accidit, vt qui ex longa ægritudine conualuit, qui graue naufragij periculum euasit, qui ex quocumque vitæ ac fortunarum discrimine ereptus est, is quadam oscitantia, & præteriti quidē mali obliuione, præsentis autem boni dulcedine captus, ac delinitus, quasique alto sopore correptus, ita se negligenter gerat, vt in idem malum, primo quoque tempore recidat. De hoc igitur in hac causa grauissima periculo, *de hac hæresis recidiua*, diuino auxilio, vestráque omnium humanitate fretus, hoc tempore ac loco dicere instituí. Enimuerò præueniendum hoc malum est, non expectandum. Nauis quum per rimulas aquam bibit, in portu non in freto sarcienda est. Mœnia ciuitatis disrupta in pace non in bello reficienda sunt. Ecquis in ipso cursu nemo frena iniicit, sed longè antè. Denique arma ante pugnam non in ipsa pugna præparanda sunt. Quare Alexander magnus instructa iam ad prælium acie, quum cerneret militem quemdam id temporis amentum telo adaptantem, vt inutilem ab exercitu submouit. Sic in pace de cello hæreticorum co-

Plu. in Græc. apophth.

gitan

gitandum est: & qui tam fœlices non fuimus, vt ab hac peste prorsus immunes essemus, saltem secundū hoc obtineamus, vt ab ea semel liberati, ab eius recidiua sapienter caueamus. De hac igitur hæresis recidiua, eo ordine agam, vt primùm quàm sit res illa ex se, & in suo genere periculosa Deóq; exosa: secūdo loco quare in hoc Belgio meritò timeri debeat: tertiò ac postremò quibus mediis ac viis caueri possit, breuiter explicēt. Quæ tria dū pertracto, vos Auditores humanissimi diligēter quæso, quod facitis attendite. Partitio.

Si in corporum morbis quo quisque morbus grauior est, magísque valetudinem infectat, eo quoque eius morbi recidiua periculosior est, & difficilius curatur, multò magis in animorū morbis, & corruptelis id locum habet. Nā, vt ipse animi morbus semper difficilius curatur, quàm corporis ægritudo, hic & eius recidiua. Difficilius autē animorū morbi, quàm corporū curantur, quia rarius, & difficilius cognoscuntur: quum tamen ad curā morbi nihil magis impellere soleat, quàm quod sensum mali percipimus. Vbi enim nullus mali sensus est, nec eius remedium quæri potest. At animorum morbos difficilius agnosci quàm corporum, vel ex eo manifestum est, quòd corporis morbi pulsibus arteriarum, vultúsque pallore deprehenduntur, feruor quoque insolitus, aut tremor, aut facilis lassitudo hoc solet arguere. Contra animi mala nec vllis huiusmodi signis se produnt, & præterea pleróque ita fallunt, vt etiam pro malis non habeantur. Vnde fit, vt febrem quidem nemo sanitatem dixerit, nec tabem quis appellauerit bonam corporis habitudinem, nec podagram pedum velocitatem, nec pallorem ruborem, vitiis tamen virtutum nomina sæpè imponantur: vt iræ fortitudo, amori amicitia, inuidiæ æmulatio, superbiæ magnanimitas, auaritiæ frugalitas, ignauiæ cautela ac diligentia. Et hanc sanè ob causam corpore ægroti medicos quamprimùm accersunt: animo ægri etiam oblatam medicinam respuunt: Quid dico, respuunt? Hostem arbitrantur, qui medelam offert. Iam verò, vt hoc in vniuersum de omnibus animi vitiis ac malis verum est, ita maximè in hæresi, 2. Pars. Animi male difficilius curantur.

quæ sola talis animi ægritudo est, vt ea qui laborat, eam agnoscere nullo modo possit. Cætera enim vitia etsi interdum pro huiusmodi agnoscantur, voluptate tamen sua peccantes trahunt, & infiniti sunt qui scientes voluntatem Domini, non faciunt eam, & qui videntes lucem, diligunt tamen tenebras magis quàm lucem. At hæresis quæ certæ alicuius scientiæ opinio est singularis, & persuasio pertinax, cum erroris opinione, id est, cum morbi agnitione consistere nequit. Hinc porrò consequitur, quòd vt hæresis animi morbus est occultissimus, ideóque ad curandum difficillimus: sic etiam eius recidiua multis adhuc modis maiorem afferat curandi difficultatem. Sicut enim inter corporis morbos febris quia acutissimus est, maximéque latè patens (omnes enim corporis partes tenet) ideò & eius recidiua longè est periculosissima, quúmque ex ipsa febri innumeri quotidiè conualescant, ex eius recidiua paucissimi incolumes euadunt: sic hæresis, quia is animi morbus est vehementissimus, maximéq; generalis (totam enim mentem occupat, quum & intellectum, fide, & voluntatem charitate, cæteríque consequenter virtutibus omnibus spoliet) eius quoque recidiua est omnium malorum maxima, & ad sanitatem recuperãdam difficillima. Porrò febris recidiua difficillimè curatur, non quidem propter morbi magnitudinem, sed propter subiecti debilitatem. Ex febri enim sanatus, quia ad illam sanationem necessaria erat & venæ sectio, & superfluæ materiæ abductio, & peccãtis humoris correctio, atque per fortiora remedia maturatio atque concoctio, quæ quidem omnia in prima ægritudine sustinere adhuc infirmus potuit propter corporis vires nondum exhaustas, sed afflictas tantùm: eadem post morbũ morbíque curam, quæ duo corpus variè exhauriunt, virésque frangunt, perferre amplius non potest. Vnde fit vt in morbum relabens, nec iam per propria & illa faciliora media curari valens, vel per extraordinaria difficillimè, vel certè non omnino sanetur. Eodem planè modo in hæresi se res habet. Primus enim in hæresim lapsus, quia necdum gratiæ vires in populo hæretico exhaustæ sunt, sed aliquæ adhuc

Iacob. 4. Ioann. 3.

Hæresis recidiua febri recidiuæ cõparatur.

adhuc priscæ fidei ac pietatis scintillæ relucent, vel per Ecclesiasticā disciplinam, quasi per venæ sectionem, vel per diuinitus inflictas pœnas, famem, pestem, bellum, quasi per superfluæ materiæ abductionem, vel per salutarem institutionem atque doctrinam, quasi per peccantis humoris, id est, erroris hæretici correctionem, non ita difficulter sanari potest. At verò idem populus in hæresim relapsus, nec pristina iam remedia capit, vtpote quæ iam olim semel abiecit atque contempsit, & fortè exhaustus non habet quod subtrahatur, nec noua remedia sustinet aucta iam pertinacia, proprio huius morbi malo. Huc accedit (quod in febri recidiua locum non habet) ipsa secundi morbi magnitudo & grauitas longè alia, quàm primi, propter ingentis ingratitudinis vitium, quæ noua circumstantia est peccatum vehementer aggrauans, & propter quam peccata semel dimissa redire summi Theologi constanter docent. Etsi enim verum non sit peccata semel dimissa in recidiuante sic redire quoad pœnam, vt perinde à Deo puniantur, ac si numquam per pœnitentiam dimissa fuissent; tamen illud certissimè constat ingratitudinem eius, qui accepta alicuius grauioris peccati remissione (quod maximum Dei beneficium est) denuò in idem relabitur, grauissimam esse benefactoris Dei offensam, suáque propria & peculiari pœna dignam. Est autem repetitis peccatis, & ingratitudini adiunctæ solemnis & vsitata pœna, deseri à Deo, vel (vt loquitur acrius Scriptura) tradi in reprobum sensum, id est, post recidiuam non resipiscere. Hāc ob causam sanato à se paralytico Christus in Euangelio grauissimè interminatur dicens, *Ecce sanus factus es, iam noli amplius peccare, ne tibi deterius aliquid contingat.* Apposita quoque parabola rem illustrat: docens spiritum immundum redire interdum in domum vnde exierat: & tunc posteriora hominis illius fieri peiora priorib. Quod in vniuersum de omnibus qui accepto sācto mādato retrorsum conuerruntur, & inquinamentis seculi rursus implicati superantur: pronuntiat Apostolus Petrus. Paulus quoque, vt à peccati recidiua fideles potentissimè absterreret, impossibile esse ait eos qui semel illuminati

Ingratitudo recidiua aggrauat.

Rom. 1. Peccati recidiua.

Ioann. 5.

Luc. 11.

2. Petr. 2.

Hebr. 2.

ti sunt, rursúmque prolapsi ad pœnitentiam, renouari. Quæ omnia si de quocumque flagitij ac facinoris genere vera sunt, de ipsa hæresi eiusque recidiua verissima esse dubitari non debet. Cuius rei argumento est, quòd aliis peccatis atque sceleribus etiam aliquoties repetitis peracta pœnitentia Ecclesia ignoscit. At post semel abiuratam hæresim, in hæresim relapso iterúmque abiuranti pœnam mortis Ecclesia non remittit. Quo grauissimo suo iudicio docere nos voluit, quàm longè superet & sceleris magnitudine & pœnæ grauitate cæterorum omnium criminum relapsus vnius hæresis recidiua. Docere etiam nos voluit ipsa Dei terribilia iudicia (quorum haud dubiè certissima figura Ecclesiasticum iudicium est) quanta & qualia sunt circa hæresis recidiuam. Nimirum & homines priuatos, & totas prouincias ac regiones frequenter Deus Optim. Maxim. à primo in hæresim lapsu reuocauit: sed in hæresim denuò relapsos in æternum plerunque deseruit: imò ab hæresi in paganismum interdum recidere passus est. Et priuatorum quidem ac particularium hominũ exempla domestica tam in Anglia multa, quàm in hoc Belgio aliqua in medium proferri possent, nisi illud odiosum videretur, & à re proposita nonnihil alienum, qui de generali alicuius gentis, non de priuata cuiusuis in hæresim recidiua, hoc iam potissimum loco disputamus. Recolat tamen apud se vnusquisque quos vel ex notitia propria vel ex auditu non incerto in hæresim aliquando, vel lapsos, vel relapsos cognouit, & verissimum esse quod diximus facilè comperiet. Regionum & regnorum exempla aliquot proferam, quæ nobis omnibus documento esse debent, quàm sit horrendum incidere in manus Dei viuentis: quod propriè de relapsis, siue de voluntariè peccãtibus post acceptam notitiam veritatis, dixit Apostolus. Quo loco nunc sint florentissimi quondam totius Orientis & Africæ populi, & quàm miseram seruitutem seruiant tam corporis quàm animæ sub detestandi Mahometis iugo, qui olim in Christianæ & Catholicæ religionis professione quasi primas partes obtinebant, vndéque splendidissima Eccle-

Hæresis recidiua ex pœna relapsi manifestatur.

Hebr. 10.

Hæresis recidiua causæ Mahometismi in Africa.

siæ lumina per multos annorum curriculos toti orbi illuxerunt, satis omnibus compertum & exploratum est. At sola hæresis recidiua latissimos illos tractus Sarracenis primùm posteáque Turcis (horum principio sociis, sed postea per intestinam seditionem Dominis) subiecit. Africa quidem vniuersa saltem cultior illa, & magis habitata, vsque ad Sancti Augustini tempora annis amplius 400. Christianam & Catholicam religionem (quam ab initio propagati Euangelij acceperant) integram & illibatam conseruauit. Sed cùm sub vltima eius ætate schisma quoddam à Romanæ Ecclesiæ vnitate, & obedientia fecissent tempore Cœlestini: & Bonifacij I. Romanorum Pontificum, vt in epistola Decretali Bonifacij I I. ad Eulalium Alexandrinum Patriarcham manifestè patet, ac centum annis pòst per Eulalium Carthaginensem Primatem submissione facta, rogante etiam & intercedente Iustino seniore Imperatore reconciliati fuissent (vt ex dicta Decretali constat) restituta est Africanis Ecclesiis pax & concordia Catholica, variæque Donatistarum, Manichæorum, & Arrianorum hæreses, quæ hoc interea temporis dominantibus in Africa Vandalis, Arrianis, & solam Catholicâ acerbissimè persequentibus mirabiliter creuerunt, huius Bonifacij I I. & succedentium Romanorum Pontificum opera (maximè Gregorij magni & primi) repressæ, & extinctæ sunt, Vandalorum quoque iugo statim post dictam reconciliationem per Belisarium Iustiniani Imperatoris Ducem fortissimum excusso. At verò vix aliis centum annis pòst sub Heraclio, & Constante nepote eius Imperatoribus Monothelitis, quum & illa hæresis in Africa grassaretur, fierétque post tot illas antedictas hæreses fœliciter euictas noua recidiua, à Sarracenis Mahometistis subacti, in illorum quoque perfidiam transierunt, nec ab eo tempore, quum mille iam ferè anni effluxerint, ab illa peste Mahometana se explicare potuerunt. Orientalis autem Ecclesia sub cuius nomine Syriam, Persidem, Ægyptum, Asiam minorem vniuersam etiam, aliquâ Europæ partem, Thraciam & Bulgariam comprehendimus, & Græca Ecclesia

Tomo 2. Concil.

Victor de persecutione Vandalor. Registr. l. 3. epist. 35. & 36. Sigisbertus, Pantaleon & alij anno 650.

Orientalis Ecclesiæ amplitudo.

Græca Ecclesia cur sic dicta.

clesia nuncupatur, (non quia populi illi omnes Græcè loquantur, sed quia lingua doctorum per omnes illas gentes communis Græca erat, vt apud nos Occidentalis Latina est, & quia Ecclesiæ Patriarchales, Alexandrina, Ægypti, Antiochena, Syriæ, Hierosolymitana, Palestinæ, Constantinopolitana, Thraciæ, Græco sermone vsæ sunt, denique quia doctores & Patres harum Ecclesiarum, tũ sacras Scripturas, tum officia diuina Græcè tractabant & peragebant.) Hic inquam amplissimus totius Orientalis, & Græcæ Ecclesiæ tractus, propter varios in hæresim relapsus, ab omni tandem fide, & religione Christiana excidit. Ac Syriam quidem, Persidem, Ægyptum ab annis 800. Mahumetani eodem ferè tempore occupatunt, & quidem eo, quod post varias Arianorum, Nestorianorum, & Eutychetarum hæreses in illis locis restinctas atque depressas, adhuc de nouo Monothelitarum hæresis grassata fuerat, sub Anastasio Iacobita Patriarcha Antiocheno, & Cyro Monothelita Patriarcha Alexandrino. Cætera quidem Orientalis Ecclesiæ loca, ab Imperatoribus adhuc Orientalibus per Asiam & Europam occupata in fide Christi aliquot pòst sæculis perstiterunt, donec & illi per varia schismata lasciuientes in idem quoque Mahometismi barathrum, sublato Orientali imperio, inciderunt. Cuius rei miserabilis exitus, non alia ex caussa, quàm ex sola in hæresim recidiua contigit. Quum enim ab annis mille quidem & amplius Græca Ecclesia magis propriè sic dicta, quæ Constantinopolitano Archiepiscopo per totam Asiam minorem, magnámque Europæ partem Græcè loquens subiecta erat, propter sedem Imperialem eodem in loco constitutam vehementer superbiret, & primùm quidem vt Patriarchalis sedes esset in Concilio Constantinopolitano 1. generali 2. obtinuisset. Deinde vt Alexandrinæ & Antiochenæ prælata, post Romanam prima censeretur in Chalcedonensi Concilio generali 4. ambitiosè satageret, sed tamen Apostolica per Leonem magnum aliósque eius successores diu multúmque reluctante, quod tamen tandem in Concilio generali 5. sub Iustiniano Imperatore obtinuisse videtur, poste áque

Paulus Diaconus hist. lib. 18.

Orientalis Ecclesiæ recidiuæ frequẽtes.

Schisma j. Græcorũ vnde ortum.

Act. 15. Liberatius in Breuia. cap. 18.

Regist. lib. 3. epist. 30. & libr. 4. epist. 31.

ſteáque non hæc tantùm, ſed & vniuerſalis ſeu Oecumenius Epiſcopus nuncupari (quem titulum è maximis ſenſu quo ambiebatur, in multis ſuis epiſtolis deteſtatur Gregorius Magnus) adeóque par Epiſcopo Romano haberi vellet, eo tamen hac ambitione peruentum eſt, vt etſi paritatem hanc prætenſam Phocas Imperator ſtatim poſt Gregorij mortem, ſuo decreto ſuſtulerit, tandémque 100. pòſt annis ſub Ioanne 9. Roman. Pontif. huic liti hic finis impoſitus fuerit, vt Oecumenici quidem Patriarchæ titulum Conſtantinopolitanis, Oecumenici autem Papæ titulum ſolus Rom. Pontif. obtineret, vt deſcribit Onuphrius, tamdem gliſcente ſemper inuidia in nouam hæreſim, contra proceſſionem Spiritus ſancti prolapſa, nouum ſchiſma excitauit, ídque eodem planè tempore quo vetus illa querela conſopita fuerat, Baſilio videlicet Imperatore regnãte, ſub quo Photius intruſus Conſtantinopolis Patriarcha electus eſt. Iſte enim Photius, in odium Roman. Eccleſ. à qua per Nicolaum 7. deiectus erat, & Ignatius verus Patriarcha reſtitutus, hanc hæreſim primus publico decreto ſanciuit, vt narrat Nilus auctor Græcus. Et hæc hæreſis ingentis illius ſchiſmatis, de quo ab Occidentali Eccleſia Orientalis tot ſæculis ſeparata fuit, vera causa erat, vt in Concilio Florentino Græci affirmant: ſed quum ex hac hæreſi, & conſequenti ſchiſmate ſæpius Græci Latinis conciliati fuiſſent, primùm quidem annis 60. pòſt ſub Chriſtophoro Rom Põt. (etſi vſque ad hunc Pontificem, Græcos Latinis vnitos ſemper fuiſſe, Nilus iam citatus falsò aſſerat.) Deinde 300. annis pòſt in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio 3. Patriarchis Græcis Hieroſolymitano, & Conſtantinopolitano præſentibus, ac dein 70. pòſt annis in Concilio Lugdunẽſi ſub Gregorio 10. ſtudio Michaëlis Palæologi Imperatoris Græcorum (poſt cuius tamen mortem ſchiſma reſumunt exceptis Theſſalis, Pthiotis, & Pelaſgis, ipſóque Ioanne Beco Patriarcha Conſtantinopolitano viro doctiſſimo vnionem Catholicam retinentibus, vt latè deſcribit Nicephorus Gregoras) denique aliis adhuc tot vicibus, vt tredecim ab illis factas fuiſſe vniones ſcribat Trithemius, vltima tamen

Platina in Bonifac. 8. & Onuphrius ibidem.

Genebr. in notis chro.

Nico. 1. epi. ad Mich. Imperatorem, Seſſ. 2.

Tom. 3. Concil.

Nicephoras Gregoras hiſt. l. 5. & 9.

In chronica monaſterij Hirſaugienſis.

In Decreto Eugenij 4.

tamen ac postrema vice in Concilio Florentino sub Eugenio 4. præsente tum Ioseph Patriarcha, tum Ioanne Palæologo Imperatore Constantinopolitano in maximo Græcorum Episcoporum numero, reconciliati cum Latinis Græci, & factà Catholicæ fidei professione integra, non ita multò post domum redeuntes, & leuitate Græca, propter vnum Marcum Ephesium recidiuantes, sub Constantino Palæologo supradicti Ioannis fratre, in manus Turcici Imperij omnes deuenerunt, & sub Mahumetis iugo in hodiernum vsque diem ab annis iam 130. duram seruitutem seruiunt. Atque hic fuit in Orientali Ecclesia fœdæ in hæresim recidiuæ fœdissimus exitus. Sed quid opus est tam procul exempla petere, quum in proxima vicinia, nisi non surditantùm, sed & cæci esse volumus, triste quidem, sed illustre admodum huius rei exemplum sese offert. Ante annos circiter 50. in graue schisma Angliæ regnum per immanem Henrici 8. Anglorum regis sæuitiam violenter pertractum est. Huic schismati post annos decem hæresis primùm Lutherana, dein Caluiniana sub Edoüardo Rege puero, fraude & improbitate eorum qui ad gubernacula sedebant, successit. Sed vtrumque hoc malum etsi acerbissimum, & per illam insulam latissimè patens, Dei tamen misericordia singularis, breui momento, sine vllo ciuili sanguine, & (quod dicendum est) non absque euidenti miraculo, è medio sustulit. Nam vix dum sex annis hæc hæresis præualuerat, quũ mortuo Edouardo Reges, etsi penes Principes hæreticos contra legitimam regni hæredem apertè rebellantes, & aliam in regni solio de facto collocantes, vniuersæ regni vires, thesauri, opes & munimenta bellica essent, tamen infra vnius mensis spatium vniuerso ferè populo diuino quodam nutu à principibus deficiente, & ad veram Regni hæredem Mariam Henrici aliam primogenitam sponte confluente, sine vllo certamine & sanguine captis rebellibus, Maria Catholica & pientissima principe Regina declarata, simúlque nullis expectatis decretis, passim per totam Angliam religione Catholica restituta, silentium procaci hæresi impositum fuit. Et sic quidem

Angliæ schisma.

Prima Catholicæ religionis restitutio facilis.

quidem primo Angelorum lapsui pepercit Deus. At verò hæc pientissima regina Maria, & meliori regno digna, vix quinque pòst annis superstite, eadem Anglia ad vomitum rediens, & partim, sed certè pauciorum aperta voluntate, partim sed longè plurimorum fœda ignauia, in hæresim secundò lapsa, iam his totis 26. annis & amplius in ea quasi consenescit, tyrannidémque ac barbariem vix vllo seculo auditam, vel sustinet, vel exercet. Quod facilè is intelliget, qui librum de persecutione Anglica, vel alium eruditum librum contra persecutores Anglos, vel denique duo recentissima hæreticæ illic crudelitatis exempla, Latinè & Gallicè edita perlegerit. Nec ab illa tyrannide, & barbara hæretitorum crudelitate quando liberanda sit, vel tenui adhuc conlectura consequi licet. Nam, & nuper ante duos menses 50. presbyteros & amplius (quos ab aliquot annis in carcere detinuerant, non aliam quàm religionis ob causam nauibus impositos, nec vllam suorum consolationem abeuntes accipere permissos, in perpetuum exilium nudos, , & inopes relegarunt. Martyres videlicet faciendi quos supra 40. infra annos 4. aut 5. fecerunt) vel tædio affecti, vel inuidia constricti, vel denique sui quidem cacangelij graui detrimento, Catholicæ autem religionis maximo incremento inde consecuto vehementer perturbati. Hæc (Auditores) exempla mouere nos debent quàm sit horrendum per hæresis recidiuam incidere in manus Dei viuentis, quis exitus, quis finis, quæ catastrophe eorum sit qui in tam graui, & horrendo crimine tam petulanter, & negligenter se gerunt. Venio nunc igitur ad id quod secundo loco dicendum proposui, & dico hanc hæresis recidiuam in hoc Belgio multas ob causas merito esse metuendam. Et ego quidem quoties hac de re seriò cogito, rerúmque præsentium statum penitus considero, ad huius tremendi mali metum totus perhorresco. Vtinam certè inanis iste metus sit, & scrupulosæ mentis conceptio vana. Sed mecum quæso, auditores perpendite, & diligenter aduertite quæ dico. Cessauit iam quidem in celebribus illis Flandriæ, & Brabantiæ

Angliæ recidiua.

2. Pars.

Caussa recidiuæ in Belgio metuendæ.

vrbibus, Gandauo, Brugis, Ipris, Bruxellis, Antuerpia, aliisque permultis omne hæresis exercitium publicum. Restitutus est solius Catholicæ, Apostolicæ, Romanæ Ecclesiæ cultus orthodoxus. Tota religionis facies non nisi Catholica est Maximum profectò, & sempiterna memoria dignum Dei beneficium. Sed quid? An propterea exulat hæresis? An ideò sopita, repressa, extincta est? An in ciuium animis atque pectoribus Catholica reuixit fides, pietas, religio? Aut si non reuixit pietas: impietatem explosam putas? Cogitate primùm attentisque animis perpendite, totam istam quanta quanta est Religionis Catholicæ restaurationem externam esse, militarem esse, violentam esse. At nihil violentum diuturnum, nihil vel quod violenter cœpit postea voluntarium fiat, vel qua diligentia vis primùm fieri cœpta est, eadem perpetuò insistatur. Quorum prius in sui quidem temporis hæreticis accidisse testatur Augustinus, sed ideo quia institutio & admonitio necessaria præcesserat, quæ hoc in loco nulla hactenus fuit, posterius optare magis licet quàm sperare. Ita facilè qui aduerso flumine lembum trahit, manum remittit, & longa ac diuturna pax belli obliuionem parit. Ab hac igitur potenti, & armata hæreticorum depressione, nihil adhuc tutum aut securum possumus nobis polliceri. Sed ne iterum dormientibus nobis sic caput suum attollat hæresis, sicut nuper stertentibus nobis sic caput suum extulit, vt nostrum deprimeret, pedibúsque conculcaret suis, meritò est huic Belgio formidandum. Deinde illud iterum atque iterum cogitate, publicum tantùm hæresis exercitium sublatum esse, ipsas autem hæreses, & sectas minimè. Manent qui apud non erant. Caluinistæ, Martinistæ, Anabaptistæ. Manent ad certos annos, & ita manent, vt in illas hæresis suæ possessione nemo eos turbare debeat. Mutata est eorum non mens sed fortuna. Quàm est igitur in tanta serpentum multitudine nobis commixta cautè ambulandum, vigilanter attendendum, & de huius mali recidiua sæpè & identidem metuendum? Verè enim serpentes sunt hæretici, & magni illius serpentis filij,

Causſa.

Contra Petilianum lib. cap. 82.

2. Causſa.

qui

qui primum nostrum parentem in Paradiso perdidit, vt describit auctor operis imperfecti in Matth. apud Chrysostomum. Super ventrem repunt, quia quicquid faciunt propter ventrem faciunt, & propter vanam gloriam pectoris sui. Terram manducant, quia neminem lucrantur, nisi illos, qui in terra sunt: id est, homines carnales. Hæc ille. Porrò hæreticis sic inter nos manentibus, de illorum sanè conuersione parua, aut nulla spes est, (quomodo enim hanc sperare audeas, quum doceri, vel moneri nequeant, nisi ipsi velint, id est, nisi sponte resipiscant? quod in omni hæresi, maximè in tali, tam blanda, tam carnali, tam superba, tam pertinaci rarissimum esse longa experientia docuit) de nostrorum autem corruptione meritò magna dubitatio est. *Sermo enim eorum, vt cancer serpit.* Sic igitur cogitate obductum quidem, & alligatum esse hoc hæresis vulnus: ita vt sanies non defluat, nec apertam amplius nauseam moueat, minimè autem sanatum esse, nec è medio nostri sublatum hoc pestilens malum, sed quasi obscuriùs in angulo collocatum: nec denique omne planè filetium huic procaci meretrici impositum, sed id tantùm effectum, vt blandiùs, & cautiùs loquatur, id est, vt faciliùs, ac molliùs decipiat, ad quorum aures clanculum irrepere potest. Porrò, & illud expendite, quod huic ferè Belgio proprium est, perpetuam cum hæreticis conuersationem his in locis multò esse periculosiorem propter propria huius gentis commercia, & assiduas negotiationes. Hanc causam, qui exiguam putat, meminerit negotiatores, & Mercatores Anglos, Germanos, Gallos, hæresum, quæ sic in Belgio prævaluerunt, præcipuos fuisse auctores, instigatores, procuratores. Quemadmodum enim fieri solet, vt nimia eloquentiæ voluptate captus, dum Oratorem bonum, sed hominem malum, & malę alicuius causæ patronum disserentem audit, vna cum verbis rem ipsam quoque imbibat, nec elocutionis tantùm, sed, & iudicij, atque opinionis imitator existat (vnde multi nimis auidè Ciceronem, & Platonem lectitantes, Ciceroniani, & Platonici magis, quàm Christiani facti sunt) consimilem planè in modum quamplurimi in Belgio ni-

Hom. 45.

2. Tim. 2.

Hæresis in Belgio non sanata, sed obducta.

3. Causa.

Mercatores hæresii in Belgio procuratores.

mia quadam lucri cupiditate ducti, per quos se rem facere, & ex quorum commercio lucrum se bonum adportare viderunt, ab illis quoque in causa religionis seduci se passi sunt. Vt enim, qui beneuolentia, & honestate ducuntur, amicorum mores facilè induunt: sic, qui in omnibus, quod vtile, & compendiosum est consectantur, illos facilè imitantur, quorum sibi consortia, atque commercia vtilia, & compendiosa esse perspiciunt. Hac igitur eadem cum hæreticis perpetua negotiatione, hoc assiduo commercio permanente, vnde hæresis primùm in Belgium inuecta est, eiusdem certè recidiuam, cur non rectissimè suspicari debemus? Sed fuerunt hæ causæ, quas hactenùs diximus leues, & meticulosi cordis suspiciones inanes. Vnum adhuc est huius recidiuæ incitamentum, ipsiusque in Belgio hæresis fomentum perpetuum tantùm, & tale, vt eo stante, qui nihil in Belgio ab hæresi metuendum putat, imò præualituræ adhuc hæresis certissimum periculum, qui non videt, is mihi in media luce palpare, vel, vt lethargicus quispiam omni sensu, & vitæ actione carere videatur. Quis enim non videt Angliam vicinam insulam potentem, optimam, florentem, in qua sola dominatur hæresis, & quidem impotenter, lac furiosè, hæreticorum, & improborum hominum in Belgio, non solùm perpetuum fouere receptaculum, vt propterea de vera cum Deo, & Rege reconciliatione minùs curent (quum in omnem euentum habeant, quo se commodissimè recipiant) sed præterea ad res nouas attentandas, & ad hæreses (vbi oportunum fuerit) restaurandas, præsentissimum illis semper fore adiumentum, atque adeò incitamentum? Istud verò, hunc iuquam, vicinæ Angliæ statum, illud eius, quam iam diximus recidiuæ exemplum, hoc tam propè nos seditiosæ, & irrequietæ hæresis dominium, nihil ad Belgij statum, nihil ad hæresis in eo recidiuam facere, tam stupidus quisquam est, vt existimet? Et quis dubitat quin illud vicinum malum huius nostri mali certissima causa fuerit? Manente porrò causa, effectum suspicari absumerit? imò non suspicari quomodo non erit absurdissimum? An non licebit ad

Poëtæ

Poëtæ imitationem exclamare? Anglia væ nimium miseris vicina Brabantis. Et iterum, Flandria væ nimium miseris vicina Britannis. Sed agam hac in re pressius, & solidius. Spiritus Sancti per Apostolum vox est de rebus veteris populi. Hæc omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem propter correptionem nostram. Legimus verò in veteri historia postquam vnius illius populi facta diuisio esset, vt altera pars Israël, quæ decem tribus continebat, altera Iuda vocaretur, regnúmque iam esset planè diuersum, atque distinctum, vicinum tamen, & potens vtrumque, primùm propter frequenter idololatrias, & diuini Numinis offensiones, verique, ac legitimi cultus deserriones (quæ hæresum nostrarum verissimi typi erant) abductas fuisse illas decem tribus in Assyriam, in *Ciuitates Medorum*, totúmque illud regnum Israël, siue Samariæ, penitus dissipatum fuisse. Nónne autem par erat, vt huius exemplo regnum Iudæ caueret, sicque legem cultúmque à Deo præscripta custodiret, ne simili quoque casu periret? Planè æquissimum id erat, &, vel mediocriter pios, huiusmodi tam vicinum, & ante oculos exemplum vehementer commouere, & contra simile discrimen sufficienter armare, & præmunire debuerat. At verò, illius populi, vel crassa ignorantia, vel supina negligentia, vel stupida obliuio, vel arrogans præsumptio, vel denique petulantia, & improbitas fuit, sic etiam, & ille Dei iracundiam prouocauit, vt cuius facta imitaretur, exitum quoque persentisceret. Hanc eius absurdam impietatem, quum iam illam, tenderet, cursúque præcipiti ferretur, iterum, atque iterum Prophetæ taxarunt, &, vt alterius regni exemplo saperent, sæpè, & idemtidem: sed incassum monuerunt. Oseas sub Ezechia Rege, qui Iudæ captiuitatem non adeò multum præcessit, sic clamat: *Populus non intelligens vapulabit. Si formicaris tu Israel, saltem non delinquat Iuda.* Ieremias verò imminente iam hac secunda captiuitate, plurimis & acerrimis verbis Iudam hortatur, vt alterius populi exemplo sibi prospiceret. *Dixit Dominus ad me in diebus*

1. Causa.

1. Cor. 10.

3. Reg. 22.

4. Reg. 27.

Regni Iudæ absurda impietas.

Ierem. 3.

Iosiæ Regis (post cuius mortem statim captiuitas Babylonica cœpta est.) *Nunquid vidisti, quæ fecerit auersatrix Israel? sub omni ligno frondoso fornicata est, &c. Et vidit prævaricatrix soror eius Iuda, quia pro eo, quod mœchata est aduersatrix Israel, dimisissem eam, & dedissem ei libellum repudij, & non timuit prævaricatrix soror eius Iuda: sed abiit, & fornicata est etiam ipsa, & facilitate fornicationis suæ contaminauit terram, & mœchata est cum lapide, & ligno.* Cùm iam autem in captiuitate posita esset prævaricatrix Iuda, hanc, vt dixi absurdam, imò absurdissimam impietatem Ezechiel Propheta multis verbis illi populo exprobrat, quasique insultat, sub figura duarum sororum Oollæ, & Oolibæ, quas Samariam, & Ierusalem interpretatur. Describens enim primæ sororis Oollæ, grauissimas à Deo inflictas pœnas, addit. *Quod, vt vidit soror eius Ooliba, plusquam illa insaniuit libidine, & fornicationem suam super fornicationem sororis suæ præbuit impudenter. Vnde infert, Propterea Ooliba, hæc dixit Dominus Deus: Ecce ego suscitabo aduersus te omnes amatores tuos, de quibus satiata est anima tua:* Et paulo pòst. *In via sororis tuæ ambulasti, & dabo calicem eius in manu tua. Hæc dicit Dominus Deus. Calicem sororis tuæ bibes profundum, & latum: eris in derisum, & in subsannationem, quæ est capacissima, Ebrietate, & dolore repleberis, calice mœroris, & tristitiæ, calice sororis tuæ Samariæ, & bibes illum. & epotabis vsque ad fæces, & fragmenta eius deuorabis, & vbera tua lacerabis: quia ego locutus sum, ait Dominus Deus.* Videtis (auditores) diuini Spiritus indignationem verbis vehementissimis, & significantissimis expressam, eum sanè ob finem, vt ostendat huius generis peccatum, non solùm impietate, sed, & absurditate esse maximum: hoc inquam peccatum, quo alieno malo, & exemplo sapere noluimus: hoc peccatum, quo *secundum duritiam, & impœnitens cor nostrum, diuitias bonitatis, & patientiæ, & longanimitatis Dei* (quam alios flagellans, nobisque interim parcens, ostendit) contemnimus, & thesaurisamus nobis iram, in die iræ. Si enim hæc omnia in figura contingebant illis, scripta sunt autem propter correptionem nostram, dubitare non debemus, & Afros, & Græcos, & Anglos, quos hæ-

Ezech. 23.

Rom. 2.

resis

resis recidiua sic perdidit, sororem nostram Oollam esse: maximè vicinum Angliæ regnum, quod huic Belgio, totíque familiæ Burgundicæ ab aliquot iam seculis, non solùm negotiatione mutua, sed & fœdere perpetuò, arctáque amicitia morúmque, ac vitæ, maximè religionis similitudine, non minùs coniunctum semper fuit, quàm Samaria, Hierusalem, vel regnum Israël regno Iudæ. Caueat igitur Ooliba, caueat Belgium, ne facilitate fornicationis suæ, ne de hæresis recidiua nullam curam gerens, nec eius extinctionem omnibus modis procurans, denique ne ambulans in viis sororis suæ calicem eius bibat, latum, & profundum, & epotet vsque ad fæces, & fragmenta eius deuoret, id est, exquisitissimas repetitæ hæresis pœnas luat. Caueat denique, ne quod de veteri Ooliba dictum est, de hac quoque dicatur: *At illi subsannauerunt nutus Dei, & parui pendebant sermones eius, illudebántque Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum eius, & nulla esset curatio.* Quod ne fiat, &, vt tam ingens, ac triste malum à florentissimi Belgij finibus, quàm longissimè arceatur, de viis nunc illis, ac mediis quibus hæc hæresis recidiua caueri possit, ac debeat, (quod tertio loco dicendum proposuimus) breuiter aliquid donante Deo suggeremus. 2. Paralip. xltimo.

Ad hæresis recidiuam efficaciter cauendam, & certissimè auertendam multa media à piis, ac prudentibus viris, si in eam rem curam, & cogitationes suas conuertere velint, facilè excogitari possunt. Mihi hac de re obiter his diebus cogitanti, quædam occurrunt partim politica, partim religiosa media. Nam tyrannica illa, & barbara media, quibus Caluinistæ proceres in Anglia abutuntur, vt solam Catholicam religionem (alias enim sectas tolerant) de tota illa insula violenter exturbent, ne quidem contra pertinacissimos hæreticos, salua publica honestate vsurpari possunt. Itaq; illa in hunc locum, ac numerum venire nolim: sic omnem, & modum excedunt, & iustitiam violant, & ipsam societatem humanam (quam humanitatem dicimus) penitus exuerunt. Politica media 3. Pars. Anglocaluinistarũ barbara crudelitas.

Media politica cauendę recidiuæ.

nec iniusta, nec immoderata esse videntur. Hæreticos in Belgio consistentes, ad nullos publicos honores euehere: nullum illis magistratum, Reipublicæ curam nullam committere: sed neque arctas amicitias cum illis exercere, quum iuxta Euangelij sententiam, quia Ecclesiam non audiunt, imo Ecclesiam odio habent, ignominia, contumelia, iniuria quacumque possunt, afficiunt, pro ethnicis ac publicanis habendi sunt: ab eorum mensis & colloquiis, & non necessaria conuersatione prorsus abstinere, carnem & sanguinem spiritui postponere: id est, religionis Catholicę maiorem curam habere, quàm amicorum & cognatorum. Quos dum in ciuitates temerè recipimus, ipsas ciuitates sæpe numero perdimus: & illis bene consultum dum volumus, nos & fratres nostros in certissimum discrimen coniicimus. Non est enim, non est hæc Christiana caritas, sed humana quædam beneuolentia, & magna inconsiderantia. Imò impietas est, cognatum vel amicum Reipublicæ saluti anteponere, & suæ naturæ facilitati seu ignauiæ potius magis indulgere, quàm quid ex re & bono Reipublicæ sit, prudenter prospicere. Denique nulla ratione connubia cum illis & matrimonia iure inire. De quo vno medio, quia vt politicum est, quatenus ciuilis contractus, & officium naturæ est, sic religiosum est quatenus sacramentum est, pauca hoc loco dicam. Nam de cæteris mediis politiæ, & Reipublicæ administratoribus dispiciędum relinquo. In veteri lege populo Iudaico verum Deum colenti, cum gentibus idololatris matrimonia iungere grauiter interdictum fuit. *Non inibis cum eis fœdus, neque sociabis cum eis connubia: filiam tuam non dabis filio eius, nec filiam illius accipies filio tuo.* Et quare istud: *Quia seducet filium tuum ne sequatur me, sed magis, vt seruiat diis alienis.* Hæc illa Dei altissimi lex. Sic Salomonem sapientissimum mulieres alienigenæ, quas in vxores duxerat, à Deo ad idola traduxerunt. Sic Achab regem impia Iesabel, aliósq. tam Israël quàm Iudæ reges, vt singulariter de Ioram filio Iosaphat notat Scriptura, vxores gentiles ad idololatriam pellexerunt. Hac de causa (quod nobile, & illustre exemplũ nobis esse debet) quum

De matrimonio cũ hæreticis nõ ineundo.

Matth. 18.

Deuter. 7.

3. Reg. 11.

3. Reg. 16.

4. Reg. 11.

duæ

duę tribus ex captiuitate Babylonica Hierosolymam redirent, in ipso statim reformationis, & Mosaicæ legis iam citatæ, restaurationis initio, alienigenas vxores quas in captiuitate duxerant omnes, & nobiles, & ignobiles hortante Esdra, & propter verba legis iam citatę penitus repudiarunt, & abiecerunt. Et audebit Christianus, vxorem alienigenam, hoc est, hæreticam ducere, quum Iudæus iam ductam repudiat? Quid, quòd ante legẽ Mosis, hanc ipsam ob causam Abraham seruum suum siue œconomum adiurauit, ne ex filiabus Chanaan filio suo Isaac vxorem acciperet, & pia Rebecca se viuere posse negauit, si dilectum suum filium ex filiabus Heth vxorem accipere cerneret. Quod quidem Sancti Patriarchæ Abrahæ factum amplissimis verbis commendat, & diligenter exponit Sanctus Ambrosius. Cum sancto (inquit) sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Si hoc in aliis, quanto magis in coniugio, vbi vna caro, & vnus Spiritus est? Quo modo autem potest congruere charitas, vbi discrepat fides? Quo modo coniunctis precibus obsecrabitur Deus? Quo modo prolis fœcunditatem à Deo petent, qui dispares fide sunt? Hæc ille, & multa ibidem alia Sanctus Augustinus acutè probat inter fidelem, & infidelem, & consequenter inter Catholicum, & hæreticum nullam veri nominis amicitiam constare posse. Cùm enim amicitia à Cicerone definiatur, rerum diuinarum atque humanarum cum beneuolentia, & charitate cõsensio: primùm rerum hic diuinarum consensionem nullam esse ex se liquidò patet: vnde ex maxima definitionis suæ parte hæc amicitia claudicat. Deinde nec de rebus humanis inter eos vlla consensio est, qui eas rerum diuinarum cognitione non pensant, sed plus eis tribuunt, quàm modus earum iustissimus postulat. Necesse enim est, vt humana aliter æstimet quàm oportet, qui diuina contemnit: nec hominem rectè diligere potest, quisquis eum non diligit qui hominem fecit. Hæc ille. Sed amorem coniugalem quod attinet, quomodo seruabit fidem thori, qui non seruauit fidem Ecclesiæ? An coniugalis thori arctior est obligatio quàm fidei ab Ecclesia traditæ, & ac-

1. Esdræ 9.

Gen. 24.

Gen. 27.

De Abraham libro 1. cap. 9.

Epist. 15.

ceptæ? Scilicet iis qui carnem spiritui præponunt: De-
Libr. 2. ad vxorem. nique quæcumque antiquissimus Tertullianus contra Ethnici coniugium ad vxorem scribens grauiter, & copiosè disputat, eadem omnia in hæreticorum coniugio locum habent. Nam, & in istis sicut in illis aliis, si statio facienda est, maritus de die condicat ad balneas: si ieiunia obseruanda sunt, maritus eodem die conuiuium volet instruere: si procedendum ad supplicationes publicas, aut ad aliqua charitatis officia, numquam occupatior familia fuerit. Denique, & hic non secus quàm ibi Catholicæ cõsortis mutua erit benedictio, furtiua signatio, sacrificia cum scrupulo. Non minùs enim hæretici hodie quàm ethnici olim stationes fugiunt, ieiunia non seruant, ad supplicationes non prodeunt, à signo crucis abhorrent, benedictiones irrident, sacrificia damnant.

DEINDE quomodo vel vxor Catholica viro hæretico coniuncta, libera suæ religionis professione gaudere, vel vir Catholicus vxorem hæreticam ha-
Esdræ lib. 2. ca. 13. bens liberos suos Catholicè educare poterit? An non meritò timendum erit, ne sicut quum Iudæi vxores Azotidas haberent, eorum liberi loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudaicè: Sic patris Catholici sed matris hæreticæ liberi loquantur hæreticè, & nesciant loqui Catholicè? Et quæ erit hic liberorum miseria, quum ad Missam Catholicam Pater, ad cœnam Caluinicam mater, vel contrà appellat, inuitat, trahit? Ob has igitur aliásque causas grauissimas, quas ex toto coniugalis thori cõuictu, & necessitudine arctissima varias adhuc colligere licet tum sancti Patres hæc disparia coniugia vehementer improbant, propter illud Apostoli cui vult nubat, tã-
1. Cor. 7. li. 3. c. 65. lib. 1. cap. 67. Can. 14. tùm in Domino, vt Tertullianus loco citato, Cyprianus ad Quirinum, & Ser. 5. de lapsis, Hieronymus ad Iouinianum, Ambrosius, & alij Latini ad dictũ Apostoli locum, tum veteres Episcopi in Concil. Agathensi, & postea in Concil. generali Chalcedonensi
Sexti decret. lib. 5. cap. 14. hæreticorum cõiugia prohibuerunt. Innocentius autem Papa 4. mulieribus cum hæreticis scienter contrahentibus hanc pœnam infligi, vt dotem amittant

fisco

fisco publico applicandam, vt euidenter colligere licet ex eius responso cap. Decreuit. Etsi ergo hæc disparia coniugia nulla nunc lex vel diuina vel Ecclesiastica sic damnat, vel sic contrahenda impedit, vt dirimat contracta: tamen ita contrahentes quasi in bonos mores, & publicam honestatem, & (quod caput est) in Sanctæ religionis conseruationem grauiter peccantes, imò cum eius contaminandæ certo, & euidenti periculo contrahentes, grauibus pœnis meritò punire, & ne sic contrahant sub certa, & graui mulcta interdicere vtriusque fori, & iuris administratores legitimè possunt: & quidem in tali articulo, vt id facerent, summopere à bonis omnibus optandum, & satagendũ esset. Sed ad alia pia, religiosa, & Christianis viris propria media veniamus. Illa verò dicam quæ quia in nostra Anglia defuerunt, nec post restitutam Catholicæ religionis liberam professionem adhibita sunt, citò post in recidiuã lapsi sumus, eámque vt omnes norunt multis modis acerbissimam. Illa autem ideò potissimum commemorabo, vt si vos Belgę ab ipsa hæresi Angliæ exemplo cauere non potuistis: saltem ab hæresis recidiua Angliæ exemplo caueatis. Primùm cauendæ, & auertendæ recidiuæ medium est, vt præteritum crimen quo in hæresim lapsi sumus, aut sub hæreticorum iugum nos turpiter mitti nostra ignauia passi sumus, humiliter coram Deo, & hominibus oppressæ ciuitates agnoscant, nostrũmque prius delictum fateamur omnes, & aliquam eius nomine pœnitentiam agamus. Quum enim primus ad indulgentiam gradus, sit agnoscere delictum, vt grauiter scribit Cyprianus, frustra indulgentia speratur, vbi necdum delictum agnoscitur. At inquis, iam hoc Belgij delictum si quod erat, Deus indulsit, restituta, vt vides, religione Catholica. Sed vide ne te egregiè fallas, quisquis es, qui hoc opinaris. Equidem, & idem sentirem, si Catholicorum virtute, precibus, pietate, reformatione præuia, hæc restitutio facta fuisset: si etiam hæc causa hæresis, cum aperta in regem optimum rebellione coniuncta non fuisset. Nunc autem quum egiis armis res hæc tota confecta sit, ego certè cogitare soleo propter optimum

Media religiosa cauendæ recidiuæ.

1. Medium

Epist. 52.

Philippi regis Hispan. laus.

mum regem, cui virtute, prudentia, potentia, parem aliquot seculis orbis Christianus non vidit, hoc à Deo beneficium promanasse: primùm ne summa cum iniuria Rex ille optimus & Philippus iustus, meritò à suis cognominatus, dominiis suis hæreditariis excideret. Deinde vt esset pax in diebus eius, nec videret mala populi sui, vt de Iosia S. rege Scriptura commemorat. Proximum medium est, vt agnita culpa eiusque venia, piis apud Deum precibus impetrata, de recenti beneficio, de sublato hæresis exercitio atque dominio (beneficio longè maximo) debitas Deo & Regi optimo gratias agamus, Dei quidem benignitati totius vitæ sanctum obsequium offeramus, pro rege autem assidua vota fundamus. Cessat enim diuinæ gratiæ ad nos decursus, vbi non est reciprocus ex parte nostra gratiarum recursus: sicut flumina in mare reuertuntur omnia, vnde primùm fluxerunt, vt iterum fluant. Alterum medium est, vt ciuilis quidem Magistratus iustitiam diligenter administret, in Clero autem vniuerso Ecclesiastica disciplina vigeat, fiat morum reformatio, tollatur variorum criminum publica infamia, qua grauiter laborat, tollatur denique (quod vel vnica vel certè primaria grassantis hæresis causa est) peccatum: propter peccatum enim datum est Antichristo robur contra iuge sacrificium. Non enim error peccatum, sed peccatum errorem gignit, dixit elegãter auctor operis imperfecti in Matthæum apud Chrysostomum. Nec ex aliis hominibus fiunt hæretici, quàm ex illis qui etiamsi in Ecclesia permansissent, tamen propter vitæ turpitudinem nihilominus periissent, ait grauissimè Augustinus. Nemo æxistimet bonos posse de Ecclesia recedere, ait Beatus Cyprianus. Triticum non rapit ventus, arborem solida radice fundatam procella non subuertit. Inanes paleæ tempestate iactantur, inualidæ arbores turbinis incursione sternuntur, Hæc ille. Sed & ex Euangelio hoc idem liquet. *Dilexerunt homines tenebras magis quam lucem*, id est, mendacium magis quàm veritatem, hæresim magis quàm fidem Catholicam. Quare? *Quia opera eorum mala erant.* Magnus autem Basilius facta diligẽti inquisitione, quænam esset tot

4. Reg. 22.
2. Mediũ.
Bern. ser. 1. in cap. 1. iuuij.
Ecc. 1.
3. Mediũ.
Peccatum hæresis causa.
Dan. 8.
Homil. 19. De vera rel. cap. 8.
Lib. de vni. Eccl.
In tract. de iudicio Dei cap. 21.

hære

hæresum suo tempore grassantium causa, non alium assignat quàm peccatum: idque iuxta Scripturæ sensum. Quum enim dicatur in libro Iudicum, vnusquisque quod sibi rectum videbatur, illud faciebat, eiúsque causa paulò superius assignetur. *Quia in diebus illis non erat rex in Israel*, sapienter colligit Beatus Basilius, ideò sectas, & hæreses in Ecclesia grassari, ideò vnumquemque quod sibi rectum videtur, & sapere & facere, quia non est rex in Israël, quia à Rege regum, à Deo Optim. Max. per *Peccatum*, omnes defecimus. Saluianus quoque Episcopus Massilienſis multis verbis ostendit Afros Catholicos à Vandalis Arianis propter atrocissima illius populi flagitia, quæ copiosè commemorat, crudelissimum in modum vexatos, multísque annis oppressos fuisse. *Peccatum*, ergo, solum dico, *Peccatum*, tot & tantorum Patrum iudicio imò ex Sanctæ Scripturæ sententia, grassantium hæresum causa est. Et quis dubitat, quin & recidiuæ erit, nisi totis viribus opprimatur? Morbi enim & recidiuæ eius eadem causa esse solet, nisi quòd recidiuæ, quum eiusdem generis sit causa, non ita vehemens tamen causæ virtus ad eam efficiendam requiratur. Aliud adhuc medium erit non solum peccatum exterminare, sed & summo studio virtutem colere, & pietatem consectari, maximè illos qui in sortem Domini cooptati sunt. Magnus ille Pater sanctus Dominicus, quum contra Albigenses hæreticos bellum gereret, iámque celebris instaret disputatio, ad quam & cùm loci Episcopus procedere voluit, sed pompa consueta cum apparatu splendido, & familia copiosa, dixit ad eum Sanctus Dominicus. *Non sic mi Domine Pater, non sic contra superbiæ filios procedendum est, sed humilitatis, patientiæ, religionis, aliarumque virtutum exemplis reuincendi sunt hostes veritatis: Armemus nos igitur deuotis precibus, & humilitatis insigna præ nobis feramus, detractis calceis procedamus*, quod & factum est. Si hanc viam omnium sanè præstantissimam, & expeditissimam clerus Catholicus imitari non potest, saltem illud necessariò sibi tenendum iudicare debent, non verbis tantùm sed & operibus bonis, eximiis & illustribus virtutibus agendum esse, vt hæretici reuocentur, & Catholici

Cap. 17.

De prouidentia, lib. 7. & 8.

4. Mediũ.

In vita S. Dominici li. 1. c. 7.

Clericam bitio recidiuę causa.

tholici officio contineantur. Quòd si verò restituta iam Catholica religione non de pascendis vel traducendis ouibus, sed de seipsis ditandis, & honorandis cogitare volunt, si ad beneficia, dignitates, honores certatim confluunt (vt in Anglia factum vidimus, vbi restituta Catholica religione plures in Aula regia sacerdotes togati beneficia consectantes, quàm Aulici nobiles gladiis accincti conspiciebantur) si pristinum somnum dormiunt, nec adhuc veternum excutiunt, si necdum ad strenuam aliquam reformationem euigilare volunt, horrendam hæresis recidiuam lamentabile Belgium meritò formidare debet.

Alia media necessaria.

Sed vt finem dicendi faciam, paucisque multa complectar, media magis particularia sunt frequentibus concionibus, de hac insana, & absurda hæresi populum bene informare, de Ecclesiæ Carholicæ vnitate retinenda, quantique ad salutē momenti res illa vna sit, diligenter instruere, ad aliquam sectam se adiungere, quàm certa, & euidēs animæ iactura sit, frequenter inculcare, sacramentorum (eorum maximè quæ magis frequentantur) intelligentiam tradere, vsum docere, ad ea frequentanda quàm sæpissimè cohortari: quæ quidem omnia Pastorum officia sunt perneccssaria. Hæc autem vt fiant, florere imprimis debent celebris Belgij Academiæ, florere scholæ, florere etiam illi ordines, maximéque in Belgio propagari debent, quorum institutum est Euāgelium gratis ponere, iuuentutem rectè informare, bonas literas cum virtute & pietate coniunctas tradere, rerum denique humanarum, & diuinarum scientiam accuratè profiteri. Hæc sunt Catholicæ religionis in Belgio firmirer retinendæ hæreticæ pestis efficaciter auertendæ, salutis denique iam adeptæ fœliciter conseruandæ media saluberrima, potentissima, necessaria. Quę cùm ita sint, hodiernæ diei solennitas, non solùm huic Academiæ Duacenæ, sed & toti Belgio longè debet esse gratissima, in qua sex eruditissimos, & præstantissimos viros Magisterio theologico insignitos videmus: quasi *sex alas seraphicas, quarum duæ faciem, aliæ duæ pedes soli excelsi)* in quo Dominum sedentem vidit Esaias) *velabant, & aliæ duæ volabant*: id est, ad Ecclesiæ

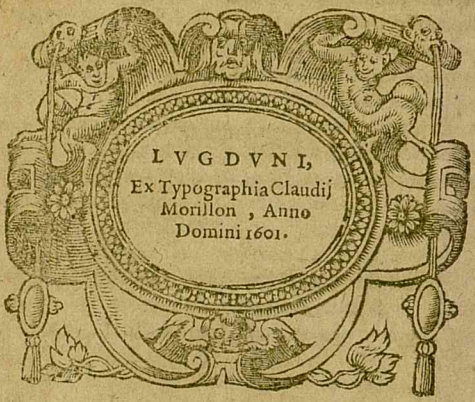
Catho

Catholicæ ornamentum(in qua Christus,vt in domo
ſua ſedet)duo in hac celebri ſchola profitentur, quaſi Duo Profeſſores.
in facie, & luce Eccleſiæ:duo populum Catholicum, Duo Paſtores.
qui ſunt quaſi pedes in myſtico Chriſti corpore, dili- Duo Dominicani.
genter paſcunt:alij duo volant,quia ſuperiores mun-
do facti,ſarciníſque eius abiectis,per voluntariæ pau-
pertatis onus leue, & ſanctæ obedientiæ iugum ſua-
ue ſemper ſurſum volant, *ea quæ ſurſum ſunt ſapiunt, quæ* Coloſ.3.
ſurſum ſunt,quærunt, non quæ ſunt ſuper terram. Iſtæ ſex Ioan 2.
alæ,vel ſi vultis ſex hydriæ plenæ, quibus benedixit
Dominus optimóque vino repleuit, ſic per hoc Bel-
gium eruditionis ac pietatis ſuæ pennas expandent,
ſic de fonte ſpiritus quem biberunt eructabunt, &
effundent, vt ad eam quam diximus hæreſis recidi-
uam efficaciter auertendam ad Catholicæ religionis
conſeruationem,ad virtutis ſtudium,& incrementum
grauiter,& fœliciter ſunt cooperaturi, magnúmque,
& præclarum adiumentum allaturi. Quod vt ad ma-
iorem ſui nominis gloriam, Deus Optim. max.
concedat,vtque hodierna celebritas huic
ſcholæ, huic Academiæ, totiúque
Belgio fauſta fœlixque ob-
ueniat, ex animo
precor, &
opto.

*

LAVS DEO.

Deo item IESV CHRISTO, *qui Galliam ab hæreſis præcipitio liberare dignetur, gloria & honor.*

LVGDVNI,
Ex Typographia Claudij
Morillon, Anno
Domini 1601.

INDEX

RERVM QVÆ DVOBVS TOMIS HVIVS OPERIS continentur.

A. priorem, B. posteriorem, folij faciem designat.

Abstinentia carnium certis diebus, cur præcipiatur. 43.a
Adorare quid. 125.b.259.b
Adoranda Eucharistia, vide infrà Euchar.
Aeriani Protestantium Patres. 40.a
S. Ambrosij locus explicatur. 2.b
Angeli cognoscunt nostra. 72.a
Angelorum custodia fusè probatur. 249.b.& seq.
Anglicanæ hæresis barbaries. 183.a
Anglocaluinistarum fœdum iuramentum. 124.b
Animas defunctorum precibus viuorũ iuuari. 271.b
Animi mala difficilius curantur. 277.a
Antichristum, qui persequantur hæretici. 85.a
Antiquitas veræ doctrinæ nota. 25.b
Apostoli cum summa potestate missi. 241.a
Apostolorum fides vacillabat. 24.a

Apostolorum potestatem restringit Caluin. 70.a. 239.b.241.a
Arcam honorandi causæ duæ. 210.a
Ascensio Christi non repugnat eius præsentiæ in Eucharistia. 60.b
Assumptio B. Virginis in corpore. 236.a
S. August. locus de libertate ieiunij exponitur. 43.a
Eiusdem doctrina de prædestinatione. 36.a
Austeritas vitæ cõmendatur in Ioãne Baptista. 7.a

B

Baptismus Christi à baptismo Ioannis, qui differat. 8.b
Baptismus Ioannis qualis. 8.a.& seq.
Baptismus paruulis dandus in fide Ecclesiæ. 187.a
Baptismus radix non causa proxima beneficiorum per Christum. 191.b
Benedictio creaturarum. 9.a.192.b
Benedicere Dei est benefacere. 52.a
Benedictionis ceremonia antiqua. 192.a

C

Caluini blasphemia. 68.b
Caluini calũniæ mẽdaces. 119.b.273.b.274.a
Caluiniana pax refutatur. 142.a
Caluini stupidum argumentum. 241.a.252.a
Caluiui ridiculæ euasio. 251.b
Camelorum pilis contextam vestem quomodo hæretici intelligant. 7.b
Candelarum ceremonia. 151.a
Catechumeni quadragesimã ieiunabant. 40.b.41.a
Ceremoniæ Deo gratæ. 54.a. *earum vsus.* 152.b
Ceremoniæ sacramentales. 104.b

Cur in luce Euangelij retineantur. 248.b
Caritatis commendatio. 65.b.66.b.76.a
Caritas igni comparatur. 66.b
Caritas non iustificat. 67.a
Caritas testimonium inhabitantis Spiritus S. 141.b
Caritas vestis nuptialis. 120.a
Caritas quomodo ædificet. 156.b
Christus Apostolos misit. 137.a
Christus Ecclesiæ semper adest. 70.b
Christus mediator non excludit Sanctos. 62.a.86.b. 180.b
Christi nomen, cur non, vt Iesu veneremur. 147.a
Christus quorum aduocatus, & quando. 3.a
Christus solus audiendus quomodo, 48.b
Christus in Eucharistia adorandus. 150.a
Ciborum delectus defenditur contra hæreticos. 42.b
Circumgestatio venerabilis sacramenti. 209.a
Communio sub vtraque specie impugnatur. 165.b
Claues in Scriptura quid signent. 224.b
Concupiscentiam exaggerant hæretici. 88.a
Confessionis sacramentalis necessitas. 23.b
Cooperatio nostra in iustificatione. 54.a
Contritio non meretur remissionem peccatorum, sed disponit ad eam. 241.a
Conscientiis pacẽ quomodo promittant hæretici. 83.a
Corporum penetrationẽ dari contra Caluinum. 56.b
Corporis Christi diiudicatio duplex. 207.a
Credere in Christum quid. 194.a
Crucis contemptus ad crucifixum contemnendum manuducit. 12.a
Crucis signo hæretici contradicunt, 11.b
Cruces collo circumgestatæ ante annos. 1200.182.a. 183.b

Crux Christi adoranda. 181.a. *eius laudes.* 182. a. *efficacia.* 283.b
Cultus Dei exterior, 247.b
Cultus Sanctorum in Ecclesia ab omni superstitione liber. 260.a

D

Decreta Apostolorum propria. 240.b
Deuotio externa defenditur. 104.a
Deus in templo facilius exaudit. 98.a
Deus in templis habitat. 99.b
Diiudicatio corporis Dominici duplex, 207.a
Dilectio fraterna necessaria ad salutem. 122.a
Disputare de Scripturis, non est cuiusuis. 45.b
Disputandum cum hæreticis non est. 109.a
Docendi potestas in Ecclesia. 28.a
Doctrina non scripta. 61.a
Dolor præcipua pars pœnitentiæ. 229.a
Diaboli testimonium, cur non admitteret Christus. 46.a
Dulia quid. 260.a

E

Ecclesiæ auctoritas circa festa Sanctorum. 145.a *Ecclesiam audiens Christum audit.* 49.b. 184.a 186.b
Ecclesia Catholica vnde vocetur. 73.b
Ecclesiæ Catholicæ perpetuitas. 27.a. 218.a
Ecclesia Catholica tenenda. 189.a. *seq.* 170.a. 173.a
Ecclesiæ Christi exordium vnicum. 174.a
Ecclesiæ fides à Christo laudata. 140.a
Ecclesia lux mundi. 35.a. *ciuitas supra montẽ.* ibi.b. 171.b.

171. lucerna accensa. 136.a
Ecclesiæ magisterium impugnant hæretici. 87.a
Ecclesiæ magisterium circa leges morum, & fidem. 69.b
Ecclesia malos, & bonos continet. 220.a
Ecclesia non errans est Ecclesia vocatorum. 132.a
Ecclesiastica docendi potestas. 28.b
Ecclesiastica potestas in remittendis peccatis. 57.a
Ecclesiasticæ potestas ad reges non pertinet. 124.a
Ecclesiasticæ potestatis plenitudo Petro commissa. 223.b
Ecclesiasticæ potestatis vocabula. 239.a
Ecclesiæ testimonium generat fidem. 64.b
Ecclesia est testis veritatis loco Christi. 185.b
Ecclesia vera semper visibilis. 131.b.170.a
Ecclesia vna. 57.b
Extra Eccleſiam uon est salus. 53.b
Eleemosynæ meritum. 95.a
Episcopi à presbyteris differunt. 139.a
Eremiticam vitam Christus laudat. 6.a.& seq.
Euangelij propagandi ordo. 174.b
Eucharistia adoranda. 125.b.150.a.206.a.207.b
Eucharistiæ veritas confirmatur. 51.b.60.b.201.b.& seq.
Eucharistia vocatur panis. 159.b
Eucharistiæ circumgestatio in supplicationibus antiquissima. 209.a

F

FEsta, cur celebranda. 14.a.262.a
Festa Sanctorum instituit Ecclesia. 145.a.261.a
Fide orthodoxa opus ad intelligendas Scripturas. 167.b

Ex figura ductum argumentum valet. 210.b
Fides sola impugnatur. 64.a.68.b.74.a.121.a. 122.a.193.a
Fides sola non iustificat. 106.a.109.a
Fides sola saluum non facit. 39.a
Fidei, cur tribuatur salus. 118.a
Fides habet gradus, & amitti potest. 24.a
Fidei firmitas ex duobus. 65.a
Fides aliena prodest ad salutem. 118.b
Fides quouis peccato non amittitur. 24.b
Fides quæ à Christo laudetur. 115.b
Fides nõ est fiducia, nec semper cum illa coniuncta. 116.b
Fides specialis nullos saluauit in Euangelio. 117.b
Fides est primus aditus ad vitam. 193.b
Fiducia quid. 117.a

G

Gloriari in bonis operibus interdum licet. 102.a
Græca Ecclesia, cur sic dicta. 279.b
Gratiæ certitudo hæretica reiicitur. 140.b
Gratiam Christi negant hæretici. 88.a
Gratiam Dei extollunt hæretici. 86.b

H

Hæreticis causa est vitæ impietas. 248.b
Hæreses omnes nouæ sunt. 25.a
Hæresis lepra, 108.b
Hæreses modernæ, quàm impiæ. 179.b
Hæresis recidiua, febri recidiuæ comparatur. 277.b

Hæreticorum calumnia duplex. 99.a
Hæreticorum calumnia reiicitur. 70.a.74.a
Hæretici cauendi, 78.a. *non audiendi.* 196.a.198.a
Hæreticis Christus positus in ruinam. 11.b
Hæretici Christianos peruertunt. 78.b.199.b
Hæreticorum contubernium vitandum. 108.b
Hæreticorum contra hæreticos testimonia. 211.a
Hæretici cur errent. 153.b. *& tales permaneant.* 177.a
Hæretici cur Ecclesiam non audiant. 52.b.185.a
Hæretici detrahunt passioni Christi. 172.a
Hæretici diabolum in citandis Scripturis imitantur. 108.b
Hæreticorum doctrina ablatiua. 200.a
Hæretici eradicandi. 28.a.*ibid.*80.b
Hæretici fronte carent. 245.b
Hæreticorum fructus proprij. 90.b.91.a.93.a
Hæretici fures. 188.a.101.b.199.b. *&* 200.a. *& eorum facta ablatiua.* 188.a
Hæretici iustè puniri possunt. 71.a
Hæreticorum impudentia. 31.a.177.a
Hæreticorum incredulitas. 51.b.52.a.177.b
Hæretici lupi rapaces. 79.a
Hæreticorum Magistri describuntur. 177.b.256.b
Hæreticorum maledicentia. 52.b. *mendacium.* 206.a
Hæreticorum missio imaginaria. 177.a
Hæretici morte mulctandi. 28.a.*ibid.*80.b
Hæretici non audiendi. 197.a
Hæretici noui Micholitæ. 210.a
Hæreticorum obseruationes impiæ. 19.a. *Pharisaicæ.* 112.b
Hæretici per Scripturas decipiunt. 45.a

Hæretici plus sibi arrogant, quàm Christus. 137.b. 184.b
Hæreticus quomodo ex fructibus cognoscatur. 91.b
Hæretici seipsos glorificant. 53.b
Hæretici serpentibus comparantur. 282.a
Hæretici seipsos mittunt. 138.a
Hæreticorum superbia. 92.b.169.a.186.b
Hæreticorum sycophantia. 53.a
Hæretici veniunt, non mittuntur. 83.a
Hæretici verbum Dei corrumpunt. 6.a
Hæreticorum voces diabolicæ. 45.a
Humilitas ad credendum necessaria. 154.b
Hypocrisis argumentum pietatis. 75.a

I

IDololatria in Ecclesia Christiana impossibilis. 206.a
Ieiunij causæ, ac fructus. 42.a
Ieiunia, & orationes cultus summi Dei. 12.b
Ieiunium quadragesimale defenditur. 39.b
Ieiunia repetita defenduntur. 103.a
Ieiunium sub præcepto est. 42.b. *& fuit tempore Sancti Augustini.* 44.a
Iesu sanctissimum nomen venerandum. 145.b. *Exempla huius venerationis.* 147.b
Iesus est nomen Dei. ibidem.
Imagines deturbant hæretici. 84.b
Impietas vitæ causa omnis hæresis. 255.a
Infirmi in fide, quomodo firmandi. 156.a
Inuocationis Sanctorum exempla, 264.b
Iudæi omnium reproborum typus. 35.b
Iudicium extremum peccatoribus terribile. 1.b. *illud eleuant hæretici.* 1.a

Iustitia bonorum operum defenditur. 102.a
Iustitia Dei tribuit bona non secus ac mala. 34.b
Iustitia Dei quæ. 109.b
Iustitia imputatiua refellitur. 63.b
Iusti vocantur etiam qui interdum peccant. 88.a
Iustificatio non est sola peccatorum remissio. 103.a

L

LEgis obedientiam cur exaggerẽt hæretici. 87.b
Libertatem Euangelicam docent hæretici, & omnem pietatem tollunt. 84.a
Liberum arbitrium cooperatur in conuersione nostra ad Deum. 37.a.38.a.54.a
Liberum arbitrium defenditur. 142.b
Liberum arbitrium hæretici tollunt. 86.b
Liberum arbitrium probatur. 38.a
Lignum crucis dominicæ quàm pretiosum apud veteres. 183.a
Lingua vulgari non orandum publicè. 86.a.89.a
Lutherani adorationem Eucharistiæ ex Scripturæ probant. 207.a
Lutheri arrogantia. 93.a

M

MAgdalenæ pœnitentia. 229.a
Magistratus ciuilis Ecclesiæ ministros mittere non potest. 139.b
Magos tres fuisse ac reges. 149.a
Manna verus cibus, sed non verè cibus. 205.b
Manuum impositio ceremonia necessaria. 176.a
B. Mariæ Virginis variæ virtutes. 235.b.236.a 239.a.18.b.& seq.
Maria Virgo mater fidelium. 243.b

Eadem defenditur. 15.b.16.a.17.b.18.a.246.a
cur gratia plena dicatur. 160.b
cur altera Eua. 236.a.239.a
cur honoranda. 227.a.b
Matrimonium cur adeò suadeant hæretici. 88.a
Mediator vnus Christus quomodo. 180.b
Merita bonorum operum cur negent hæretici. 88.b
Merita bonorum operum probantur. 35.b.85.b
Meritorum diuersitas probatur ex Scriptura. 179.a
Merita Sanctorum viuentibus prosunt. 263.b
Mercenarios vt taxent hæretici. 85.b
Michol typus hæreticorum. 54.b.210.b
Ministerij Ecclesiastici ornamenta. 233.b
Missio prædicatorum verbi. 176.a.190.a
Monachos rident hæretici. 113.b
Mortificatio testimonium spiritus sancti. 141.b
Mulier fugiens Apoc. 12. quomodo ad Ecclesiam pertineat. 133.a.b

N

NAtiuitas B. Virginis cur celebretur. 242.a
Natura non peccat, sed voluntas praua. 94.a
Nominum impositio in baptismo vsitata. 212.a
Nouitas doctrinæ hæresim arguit. 25.a

O

OBedientia fidei quæ. 153.b
Oecolampadius falsarius & corruptor. 69.a
Operum bonorum necessitas. 30.a.31.a.74.a.94.b 120.a.123.a.114.a.164.a
Operum bonorum merces. 53.a.178.a
Opera bona distinguuntur à fide. 30.a
Opera bona defenduntur. 102.a

Opera Euangelica glorioſa. 30.b
Opera ſupererogationis. 107.a
Opus mercenarium quale. 86.a
Orationes ſunt cultus Dei. 12.b
Ordo in Eccleſia ſeruandus. 21.b.22.a
Orientalis Eccleſiæ amplitudo. 279.a.*eius recidiuæ.* *ibid.b*

P.

PAcem promittunt hæretici conſcientiis quas præcipitant. 83.a
Paruuli nullam habent fidem actu propriam. 187.a
Paſſionis Chriſti duo beneficia hæretici occultant. 82.b
Paſſionis Chriſti vis. 123.b.165.a
Paſſionis Chriſti merces eſt Eccleſiæ propagatio. 171.b
Patrum auctoritatem hæretici ſpernunt. 80.b
Pax à Chriſto in terra allata quæ. 140.b
Pax falſa hæreticorum. 141.a
Peccatorum diſcrimen. 75.b
Peccata hæreticis propria. 92.b
Peccatum lepra. 22.b
Peccata poſt baptiſmum, non remittuntur per baptiſmum. 188.a
Peccati recidiua. 278.a
Peccata remittit Eccleſia. 57.a
Penetratio corporum datur contra Calui. 56.b
Peregrinationes ad loca ſacra. 4.a.4.b.149.a
S. Petri poteſtas ad eius ſucceſſores deriuatur. 226.b
S. Petri primatus in ſcriptura fundatus. 213.b
S. Petri prærogatiuæ. 72.b
S. Petri Romæ martyrium. 144.a.b

Phariſæus Luc.18.cur reprobatus. 102.b
Philippus de Mornay refellitur. 138.b
Pœnitentia ad Chriſtum via. 9.a
Pœnitentia neceſſaria ad remiſſionem peccatorum. 10.a
Pœnitentiæ nomen in Euangelio quid ſignificet. 10.b
Pœnitentiæ ſacramentum hæretici tollunt. 188.b. 228.b
Pœnitentiæ lex. 229.a
Poteſtas Eccleſiaſtica ad regès non pertinet. 124.a
Poteſtatis Eccleſiaſticæ vocabula. 239.a
Præcepta Dei ex obligatione ſeruanda. 98.a
Præcepta per charitatem implentur. 66.a
Præcepta Eccleſiæ obligant. 253.b
Prædeſtinationis doctrina ab hæreticorum calumniis vindicatur. 34.a.36.a
Prædicationis Euangelicæ verum exordium. 174.a
Prædicatorum miſſio. 176.a
Preces non intellectæ placent Deo. 55.a
Preces iterandæ contra hæreticos. 159.b
Presbyteros hæretici pares faciunt Epiſcopis, & cur. 138.b
Proteſtantium dogmata negatiua. 200.b
Purgatorium probatur. 266.a.b

R

REdemptionem per Chriſtum quomodo hæretici doceant. 82.a
Reformatores lupi. 80.a
Regnum Dei quomodo nobis aduenìat. 67.b
Regnum Chriſti in Eccleſia. 171.a
Regis non eſt de fide iudicare. 124.b
Reliquiarum cultus. 55.a.126.a.b

Reliquiarum beneficio facta miracula defenduntur contra hæreticos. 50.b
Remissio peccatorum in Ecclesia. 119.a
Roma laudatur. 113.a
Romanæ Ecclesiæ primatus. 175.a
Rosariorum vsus defenditur. 158.a.159.b

S

Sacerdotalis auctoritas. 107.b
Sacerdotes honorauit Christus. 22.a.b
Sacerdotes verè peccata remittunt. 57.a
Sacramenta quomodo retineant hæretici. 90.b
Sacrilegi diuinitus puniti. 234.b
Salutatio angelica frequenter repetenda. 157.b. 159.b
Sancti eorúmque reliquiæ colendæ. 55.a
Sancti cognoscunt nostra. 72.a
Sanctorum inuocatio defenditur. 63.a.258.b
Sancti quomodo mediatores nostri. 87.a
Sanctorum merita viuentibus prosunt. 263.b
Sanctorum miracula contra hæreticos defenduntur. 50.b
Sanctorum patrocinia. 95.a
Sanctificatio per creaturas. 105.a
Satisfactio Christi non repugnat purgatorio. 269.a
Scripturæ difficiles sunt. 166.a
Scripturis hæretici illudunt. 123.a
Scripturas hæretici deprauant. 79.a.168.a
neque intelligunt. 169.b
Scripturis hæretici decipiunt. 45.a.46.a.47.a
Scripturam legere ac exponere non omnes debent. 29.b.167.a.b
Scripturam solum cur vrgeant hæretici. 87.a
Scripturarum sensus spectandus non litera. 47.b

Scripturas vulgo tradunt, & vulgus per illas perdunt hæretici. 89.a
Scripturæ visibilem Ecclesiam describunt. 134.b. & 135.a.170.a.171.a.b
ex Scripturis malè intellectis hæreses omnes ortæ. 46.b
Sepultura solennis defenditur. 111.b
Serui inutiles in Euangelio qui. 31.a
Signa in sacramentis cur. 248.b.& seq.
Specialis fides nulla. 116.a.117.b
Spiritus Dei facit vocem hæreticorum odiosam. 199.a
Spiritus sancti duplex officium. 68.b
Spiritum sanctum sibi vendicant hæretici. 85.a
Spiritus sanctus ἄγραφος θεός. 61.b
Successio perpetua in vera Ecclesia. 174.a.176.b. 195.a.b
Superbia hæreticorum. 92.b
Superbus diuina intelligere non potest. 156.a
Superstitiones gentilitiæ ad Dei cultum conuersæ, 153.a
Superstitiones se tollere fingunt hæretici, & impietatem substituunt. 84.b
Symbolum Apostolorum quomodo profiteantur hæretici. 90.a
Synagogam Christus honorauit. 22.b

T

TEmplum locus sacrificij. 100.b
Templa potissimum ad orandum instituta. 96.b
in templo sanctius quàm extra colitur Deus. 97.b
Templa in honorem B.Virginis. 244.b

Tempus misericordiæ & iudicij. 2.a
Testari plus quam annuntiare. 185.b
Traditiones probantur. 60.b
Traditiones Apostolicæ. 74.b
Transubstantiationis documentum ex Euangelio. 21.b.& seq.

V.

VAsa & ornamenta Ecclesiastica. 234.a
Verbum Dei est propriè prædicatum nõ scriptum. 36.b
Veritas toti Ecclesiæ communis. 71.b
Veritatis promissio triplex. 62.a
Viduitatis votum ex Apostolo. 163.a
Virginitatem tollunt hæretici. 88.a
Virginitatis votum probatur. 162.b.& seq.
Vita æterna merces est. 32.a.42.b.53.232.b
Vitæ austeritas in Ioanne commendatur. 7.a
Vocabula fidei noua. 60.b
Vocatio legitima prædicatorum verbi. 176. a. 195.a
Voluntas bona quæ. 141.a
Voluntas Dei cur non sit in omnibus efficax. 35.b
Votum viduitatis ex Apostolo probatur. 163.a
Vt.sæpè in scriptura consecutionem significat. 34.b
Vvaldenses hæretici,monachi non approbati. 51.a

FINIS.

LVGDVNI.

Ex Typographia Claudij Morillon,
anno Domini, 1601.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA

FINIS.

Ex Typographia Claudij Nonillon.
Anno Domini 1601.

